UNIVERSAL
LIBRARY
OU_228527
UNIVERSAL
LIBRARY

بعون صنع خلاق زمین و آسمان و صنایع مکین و مکان

الحمد للہ والمنہ کتاب مستطاب آئینہ شاہد بے حجاب مسمّٰی بہ پادشاہ نامہ یعنی تاریخ عہد سلطنت نورالدین جہانگیر بادشاہ

تزک جہانگیری

مرتبہ

مرزا محمد ہادی معتمد الخدمت کہ سنوات تحریر نمودہ شاہ مرحوم را باضافہ دیباچہ و حالات ما بعد ترتیب دادہ

در مطبع نامی منشی نولکشور واقع لکھنؤ بحسن و خوبی طبع گردید

(باہتمام بابو منوہر لال بھارگو سپرنٹنڈنٹ)

اطلاع - اس مطبع مین ہر علم وفن کی کتب کا ذخیرہ سلسلہ وار فروخت کے لیے موجود ہی جسکی فہرست مطول ہر ایک شائق کو چھاپہ خانہ سے مل سکتی ہی جسکے معائنہ و ملاحظہ سے شائقان اصلی حالات کتب کے معلوم فرما سکتے ہین قیمت بھی ارزان ہی اس کتاب کے ٹیٹل پیج کے تین صفحہ جو سادے ہین انمین بعض کتب تواریخ فارسی واُردو کی درج کرتے ہین تاکہ جس فن کی یہ کتاب ہی اُس فن کی اور بھی کتب موجودہ کارخانہ سے قدردانون کو آگاہی کا ذریعہ حاصل ہو۔

نام کتاب	قیمت
کتب تواریخ مختص بحالات انبیا واولیا فارسی	
سفینۂ رحمانی - از حافظ عبدالرحمن صاحب۔	۴ر
سیر الاقطاب - تذکرہ اولیا از شاہ الہدیہ چشتی۔	۸ر
گنجینۂ سروری - حالات اولیا مع مصرع تاریخ ولادت و وفات از مفتی غلام سرور لاہوری مرحوم عمدہ کتاب ہی۔	۹ر
مجالس العشاق مصنفۂ وزیر سلطان حسین صاحب سلطان تیموری	۹ر
وقائع شاہ معین الدین چشتی - مصنفۂ منشی بابو لال صاحب۔	۲ر
خزینۃ الاصفیا - حالات انبیا و اولیا۔	عہ۲ر
اسرار الاولیا - از مولوی نظیر اسحاق۔	۳ر
شواہد النبوۃ - از ملا عبدالرحمن جامی در احوال حضرت پیغمبر صلعم وآل واصحاب۔	۸ر
معارج النبوۃ - احوال نبوت مستند مصروف از ملا معین الدین کاشفی	عہ۴ر
تحریر الشہادتین شرح سر الشہادتین از مولانا سلامت اللہ	۳ر۲ر تا ۹
جامع طیبی - از شاہ طیب نعمت اللہی حالات ختم نبوت شرح تمام	۲ر۹ تا ۹
تذکرۂ علمائے ہند - از حضرت رحمانعلی صاحب کمشنر کونسل ریوان	۱۲ر پ

نام کتاب	قیمت
مدارج النبوۃ - از مولانا عبدالحق محدث دہلوی نہایت نفیس کتاب دو جلد مین۔	عہ۱۲ر
جلد اول و جلد دوم علیحدہ علیحدہ بھی فروخت ہوتی ہین جسکی تفصیل ذیل ہی	
ایضاً - جلد اول۔	عہ۱۴ر
ایضاً - جلد دوم۔	عہ۱۲ر
روضۃ الشہدا - احوال شہدا کربلا از ملا حسین واعظ کاشفی	۱۲ر۲ تا ۹
سفینۂ اولیا - از شاہزادۂ دارا شکوہ بہادر مرحوم۔	۷ر
رشحات تذکرۂ اولیا - بالخصوص حالات اولاد سلسلہ نقشبندیہ از مولانا حسین واعظ کاشفی۔	۱۲ر
جامع التواریخ مؤلفۂ عالم علوم غریبہ مولوی فقیر محمد صاحب	عہ۸ر پ
جذب القلوب الی دیار المحبوب - مؤلفۂ شاہ عبدالحق صاحب	۸ر
کتب تواریخ حالات انبیا واولیا واماکن متبرکہ اردو	
روضۃ الاصفیا - ترجمۂ قصص الانبیا از مولوی محمد طاہر	۲ر۹ تا ۹
ایضاً - مطبوعۂ مطبع شعلۂ طور۔	۵ر۹ تا ۹
تذکرہ علمائے حال - حالات مقدس علمائے حال مولفۂ مولوی محمد ادریس صاحب نگرامی۔	۴ر پ

۳۱/۶۲
Checked 1965
Checked 1969.
CHECKED 1956
1952

فہرست کتاب توزک جہانگیری ❁

مضمون	صفحہ	مضمون	صفحہ
دیباچہ	۲	ولادت سلطان پرویز	۷
		ولادت بہار بانو بیگم از صبیہ راجہ کیشو داس راٹھور۔	″
ملاقات اکبر بادشاہ با حضرت شیخ سلیم۔	۳	ولادت سلطان خرم یعنی شاہجہان از صبیہ راجہ اودے سنگھ۔	″
ولادت جہانگیر و قصیدۂ تاریخ۔	۴	احوال عبداللہ خان بہادر فیروز جنگ۔	″
پیادہ رفتن اکبر بادشاہ بہ اجمیر بجہت زیارت۔	″	رخصت سلطان سلیم یعنی جہانگیر بہم رانا۔	۸
احوال خواجہ معین الدین سنجری۔	″	وفات والدۂ سلطان پرویز	″
اساس شہر عظیم در فتحپور	۵	معاودت جہانگیر از مہم رانا بہ الہ آباد۔	۹
عطائے منصب بہ شاہزادہ محمد جہانگیر	۶	رسیدن محمد شریف بخدمت جہانگیر۔	″
عقد صبیۂ راجہ بھگوان داس متوطن امبر با شاہزادۂ جہانگیر۔	″	عنایت خطاب عبداللہ خانی بہ خواجہ عبداللہ	۱۰
عقد صبیۂ راجہ اودے سنگھ ولد مالدیو راجہ مارواڑ با شاہزادہ نامدار۔	″	توجہ جہانگیر از الہ آباد بپنجاب اکبر آباد و برگشتن از آنجا	″
ولادت سلطان النسا بیگم از دختر راجہ بھگوانداس۔	۷	ذکر قتل شیخ ابوالفضل۔	″
ولادت سلطان خسرو	″	فرستادن اکبر سلیمہ سلطان بیگم را نزد جہانگیر۔	۱۱
		ملازمت جہانگیر بہ اکبر و گذراندن نذر۔	۱۲

مضمون	صفحہ
رخصت جہانگیر بہم رانا	۱۲
مراجعت از فتحپور بہ الہ آباد	۱۳
رفتن عبداللہ خان بدرگاہ اکبر	۱۳
پوست کشیدہ شدن یکے و اختہ شدن دیگری بحکم جہانگیر	۱۴
روانہ شدن اکبر بہ نہانش جہانگیر و نشستن کشتی بریگ دریا۔	″
وفات مریم مکانی والدہ اکبر۔	۱۵
تراشیدن اکبر موے سر و ریش۔	″
ملازمت جہانگیر بہ اکبر۔	″
نظر بند نمودن اکبر جہانگیر را تا دہ روز۔	۱۶
حکایت جنگ فیل جہانگیر با فیل خسرو۔	″
بیماری اکبر	۱۷
اقامت شاہزادہ خورم جہت بیمارداری اکبر در قلعہ اکبرآباد	″

مضمون	صفحہ
ولادت شاہزادہ شہریار و جہاندار۔	۱۸
شکار شدن اکبر۔	″
ذکر اولاد اکبر	۱۸
ذکر وزرائے جہانگیر در زمان شاہزادگی۔	۱۹
ذکر اولاد جہانگیر	۲۰
ذکر فضلائے عہد جہانگیر	″
ذکر حکمائے عہد جہانگیر	″
ذکر شعرائے عہد جہانگیر	″
ذکر حافظان عہد جہانگیر	۲۱
ذکر نغمہ سرایان عہد جہانگیر	″
حسب و نسب میرزا غیاث بیگ پدر نور جہان	۲۱
داخل شدن نور جہان در محل جہانگیر	″
مقرر شدن سکہ و خطبہ بنام نور جہان۔	۲۲

شروع توزک جہانگیری نوشتۂ خاص جہانگیر

مضمون	صفحہ
جلوس برادر رنگ فرمانروائی۔	۲
ذکر حضرت شیخ سلیم۔	″
ذکر ولادت خود۔	۳
وجہ تسمیہ بنور الدین جہانگیر۔	″
مجملاً از احوال آگرہ۔	″

مضمون	صفحہ
القاب سلاطین بعد ازاں	۴
وصف میوہا و گیاہائے ہندوستان۔	۴
بستن زنجیر عدل در قلعۂ آگرہ۔	۵
صدور احکام دوازدہ گانہ	″
اقسام سکہ ہائے عہد جہانگیری	۶

مضمون	صفحہ
تفویض ایالت پنجاب بہ سعید خان۔	۷
بحال داشتن وزارت بہ وزیر خان محمد مقیم و عطاے	
خطاب امیر الامرا بہ شریف خان	〃
حقیقت نسبتہا باز میندارانِ آنبیر۔	۸
عنایت حکومت بنگالہ بہ راجہ مانسنگھ انبیری۔	〃
رخصت شاہزادہ پرویز بہ مہم رانا۔	〃
تفویض مہراوزک بہ امیر الامرا شریف خان۔	۹
ذکر والدہ سلطان پرویز۔	〃
ذکر والدہ سلطان خورم یعنی شاہجہان۔	〃
ذکر والدۂ شہریار و جہاندار	〃
تفویض وزارت نصف ممالک بہ وزیر الملک میرزا جان بیگ	۱۰
تفویض وزارت نصف ممالک بہ غیاث بیگ اعتماد الدولہ۔	〃
تفویض منصب میر آتشی بہ تیرداس مخاطب بہ راجہ	
بکرماجیت۔	〃
ذکر عروج مہابت خان۔	۱۱
ذکر راجہ نرسنگھ دیو بندیلہ۔	〃
حکایت قتل ابو الفضل۔	〃
نصایح بسلطان پرویز ہنگام رخصت بہ مہم رانا۔	۱۲
عطاے منصب ہفت ہزاری بمیرزا شاہرخ۔	〃
احوال خواجہ عبد اللہ خان	〃

مضمون	صفحہ
احوال شیخ حسن کراوڑی مخاطب بمقرب خان۔	۱۳
تعریف نقیب خان۔	〃
بے اعتدالی پسران الٰہی رایج در صحن دیوان خاص و عام	〃
بشارت شیخ حسین جامی	〃
عطاے خطاب باسلام خانی بشیخ علاء الدین نبیرۂ	
حضرت شیخ سلیم۔	〃
مباحثہ مذہبی با پنڈتان۔	۱۵
ذکر اکبر بادشاہ پدر خود۔	〃
ذکر اولاد اکبر	〃
ذکر شاہزادگان سلطانان و اقبال۔	۱۶
ولادت شکر النسا بیگم۔	۱۷
ولادت آرام بانو بیگم۔	〃
اوصاف اکبر۔	〃
صلح کل بودن اکبر با جمیع امم۔	۱۸
ذکر مصاف اکبر با ہیمون۔	〃
گرفتار آمدن ہیمون روبروے اکبر	〃
ذکر فتح نمودن اکبر گجرات را بایلغار۔	۱۹
حکایت فتح نمودن اکبر ممالک بنگالہ را۔	۲۱
تفویض نمودن جہانگیر دیوانی بیوتات بمعز الملک۔	۲۲
منع گرفتن انعام ہنگام عطاے فیل و اسپ۔	〃

مضمون	صفحہ
منع گرفتن زکوٰۃ از کابل۔	۲۲
تعریف شریف آملی۔	۲۳
جشن اول	//
شورش انگیزی یکی از اولاد مظفر در گجرات۔	۲۴
ذکر بغاوت و فرار شدن خسرو۔	//
حرکت بہ تعاقب خسرو بابلیغار	۲۶
پیوستن حسین بیگ خان بدخشی بخسرو در متھرا۔	//
غارت و تاراج نمودن خسرو و فتق و فجور نمودن بدخشیان روسیاہ۔	//
کشتن والدہ خسرو خود را۔	۲۷
تفویض ہراولی لشکر بہ شیخ فرید بخاری۔	//
بہ خسرو پیوستن عبدالرحیم۔	۲۸
گرفتار شدن پنج نفر از نوکران خسرو و بہ سیاست رسیدن دو نفر و رتہ پائے فیل۔	۲۹
مسدود شدن دروازھائے شہر لاہور۔	۳۰
رسیدن خسرو بہ لاہور و سوختن یکی از دروازہا۔	//
سوار شدن جہانگیر از سلطان پور بجنگ خسرو۔	//
رسیدن خبر فتح شیخ فرید بخاری بر خسرو و مخاطب شدن آرندہ خبر بخواجہ شیخ خان	۳۱

مضمون	صفحہ
نقل واقعات رزمگاہ۔	۳۱
ذکر اغوائے مردمان کوتہ اندیش خسرو را۔	//
تعین بعض سرداران بہ تعاقب خسرو۔	۳۲
گرفتار شدن خسرو۔	۳۳
آوردن خسرو را پابزنجیر و حسین بیگ و عبدالرحیم را در چپ و راست او و حکم کشیدن حسین بیگ در پوست گاؤ	
و عبدالرحیم را در پوست خر و تشہیر نمودن۔	//
عنایت خطاب مرتضائی خانی بشیخ فرید بخاری۔	//
بردار آویختن جمعے کثیر از گرفتار شدگان لشکر خسرو۔	//
طلب نمودن سلطان پرویز را از مہم رانا۔	۳۴
حرکت لشکر قزلباش بر قندھار و محصور شدن شاہ بیگ خان۔	//
فرستادن فوج بجانب قندھار بکمک شاہ بیگ خان	//
بہ قتل رسیدن ارجن نام گرو۔	۳۵
ملازمت سلطان پرویز	//
عنایت آفتاب گیر بہ سلطان پرویز۔	۳۶
آوردن مقرب خان اولاد سلطان دانیال را از برھان پور۔	۳۶
طلب داشتن سلطان خرم با مخدرات سرادق عصمت۔	۳۷
تفویض نمودن قلعہ داری قندھار بسردار خان۔	//

مضمون	صفحہ
قید نمودن ابراہیم شاہ را در قلعہ چنار۔	۳۷
تفویض صوبہ داری بنگالہ و اگذاشتہ بقطب الدین خان کوکہ۔	۳۸
گرفتار شدن خطا بغاوت میرزا عزیز کوکہ۔	۳۹
جشن کتخدائی سلطان پرویز بدختر شاہزادۂ مراد۔	″
فرستادن فوج دیگر بکمک افواج متعینۂ قندھار۔	۴۰
گرفتن عبداللہ خان رام چند بندیلہ را بابلغار۔	″
ذکر شکار و امتیاز در گوشت جانوران وحشی۔	″
فوت والدۂ قطب الدین خان کوکہ۔	۴۱
جشن دویم	۴۲
حقیقت لشکر قندھار و انچہ واقع شد دران دیار۔	″
بملازمت رسیدن حسن بیگ ایلچی دارائے ایران۔	″
حسب و نسب ترخان لودی۔	۴۳
حرکت بجانب کابل۔	۴۴
انعام دہ ہزار روپیہ بایلچی دارای ایران۔	۴۵
برآوردن مینار قبر آہو و نصب نمودن کتبہ براد۔	″
وجہ تسمیہ گجرات	″
ذکر چشمہ دریائے بہٹ۔	″
ذکر زعفران زار کشمیر۔	۴۶
ذکر بنائے قلعہ رہتاس برکنار دریائے اٹک۔	۴۷

مضمون	صفحہ
وجہ تسمیہ موضع فرپزہ۔	۴۹
تفویض وزارت کل بہ آصف خان میرزا جعفر۔	۵۱
تنبیہ نمودن کلیان بپاداش فعل شنیعہ۔	″
نقل جانور غریب ہم شکل موشک پران۔	″
عطائے خطاب افضل خانی بعبدالرحمن پسر شیخ ابوالفضل۔	۵۲
سیر باغات کابل۔	″
تعمیر باغ جہان آرا۔	″
نصب نمودن کتبہ برسنگ مرمر درمیان دو درخت چنار و معائی محصول سایر کابل۔	″
رسیدن بہ کابل و کندہ نمودن تاریخ۔	۵۳
برداشتن زنجیر از پائے خسرو برائے سیر باغ شہر آرا۔	۵۴
ذکر کشتن علی قلی انجملو کہ خطاب شیر افگن داشت شوہر مہرالنسا خانم کہ ثانی الحال نورجہان بیگم شدہ بود قطب الدین خان را با اتبہ خان در	
بردوان بنگالہ	۵۵
حکم مراجعت از کابل۔	۵۶
وصف میوہ ہائے کابل۔	″
گرفتن عنکبوت گلوئے مار را۔	۵۷

مضمون	صفحہ
تحقیق نعش خواجہ یاقوت معاصر سلطان محمود غزنوی	۵۷
تعمیر عمارت در بالاحصار کابل۔	〃
وزن شفتالوے کابل۔	〃
شکار قمرغہ۔	۵۸
برآمدن از کابل۔	〃
ارادہ بغاوت خسرو بمرتبہ ثانی وکشتہ شدن جمع بحماقت ونادانی۔	۵۹
بقتل رسیدن نورالدین پسر آصف خان وغیاث الدین علی ولد اعتماد الدولہ	〃
مرحمت شدن نظامت اڑیسہ بہاشم خان۔	۶۱
عطاے خطاب خان جہانی بہلابت خان وخطاب خاندورانخان بہ شاہ بیگ خان۔	۶۲
عفو جرایم راے سنگھ۔	۶۳
مرحمت فرمودن خطاب فدائی خان بسلیمان بیگ۔	〃
ملازمت میرزا غازی پسر خلیل اللہ	〃
ملازمت میر غیاث الدین میر میران۔	〃
تعلق نظامت قندھار بہ میرزا غازی۔	۶۴
تیرباران نمودن سلطان سید افغان کہ مغوی سلطان خسرو بود۔	۶۵
ذکر مولانا محمد امین۔	〃

مضمون	صفحہ
توجہ رایات از لاہور بجانب آگرہ۔	۶۵
ذکر معزالملک جاگیردار نکودر۔	〃
رسیدن بدہلی ونزول در سلیم گڈھ۔	۶۶
آوردن اولاد میرزا شاہرخ وملازمت راجہ مانسنگھ	〃
جشن سویم	〃
داخل شدن در قلعہ آگرہ۔	۶۷
یوز سفید وانچہ از جانوران سفید دیدہ اند۔	〃
کشتن مادر خود را در عزاے پسر۔	۶۸
عنایت اسپ براجہ مانسنگھ۔	〃
فوت جہانگیر قلی خان قلماق ناظم بنگالہ وتفویض صوبہ داری بنام سلطان جہاندار واتالیقی اسلام خان۔	۶۹
ذکر بازیگران وجانور عجیب کہ درویشی از سراندیپ آوردہ بود۔	〃
نسبت فرمودن خود با صبیہ جگت سنگھ ولد راجہ مانسنگھ	〃
فرستادن ساچق۔	〃
فوت نجیب النسا بیگم عمۂ جہانگیر والدہ میرزا والی	〃
رسیدن ایلچی مجہول خواندہ کار در آگرہ۔	〃
آمدن صبیہ راجہ جگت سنگھ در محل بادشاہی باجہیزد	

مضمون	صفحہ
اسباب ناشناہی۔	۷۰
فوت میر خلیل اللہ پسرزادہ میر نعمت اللہ یزدی	″
وزن سال قمری۔	″
رخصت مہابت خان بہم رانا۔	۷۱
آمدن خان خانان از ملک خاندیس دوکن مرتبۂ اول۔	۱۱
وزن سال شمسی۔	″
فوت پیشہ روخان سعادت وکمال خان۔	۷۲
منع خواجہ سرا نمودن در ممالک محروسہ عموماً و در بنگالہ خصوصاً۔	۷۳
عنایت اسپ خاصہ و بست زنجیر فیل بہ خان خانان و فرستادن میرزا غازی را بقندھار۔	″
تصرفات تازہ فرمودن در عمارات روضۂ اکبر۔	۷۴
تعریف حوض حکیم علی کہ تجربہ دران ساختہ بود و آب دران نمے رفت۔	″
رخصت انصراف خان خانان بدکن۔	″
تفویض صوبہ داری گجرات باعظم خان کوکلتاش از عزل مرتضےٰ خان۔	″
تولد بلند اختر پسر خسرو۔	″
جشن چہارم	۷۵

مضمون	صفحہ
سرفرازی میرزا بر خوردار بخطاب خانعالم۔	۷۵
طلب داشتن مہابت خان از مہم رانا و فرستادن عبداللہ خان را بجاے او۔	″
مرحمت خطاب مسیح الزمانی بحکیم صدرا ے اصفہانی۔	″
رخصت شاہزادۂ پرویز بہ مہم دکن۔	۷۶
منع فروختن بنگ بوزہ در بازارہا۔	″
ادا ے عجیب کہ از شیر صادر شدہ۔	″
غزل کہ شہنشاہ جہانگیر خود گفتہ اند۔	۷۷
فرستادن ساچق بخانۂ صبیہ مظفر حسین میرزا کہ بہبت خرم خواستگاری شدہ بود۔	″
رخصت خانجہان لودی بسمت دکن بکمک سلطان پرویز و خان خانان۔	۷۸
سیاست فرمودن جلودار و دو نفر کہار را کہ در وقت شکار نیلہ گاؤ ظاہر شدہ بودند۔	۷۹
مرحمت فرمودن منصب بعبدالرحیم خر و عفو تقصیرات او۔	۸۰
جشن پنجم	″
فوت ملا علی احمد مہرکن در حضور اقدس فجاۃً	۸۲

مضمون	صفحہ
تنبیہ جمعی از خانزادان کہ مرید و معتقد سناسی شدہ بودند۔	۸۳
عدالت فرمودن بر فریاد پیرزنے بر مقرب خان۔	۸۴
سنوح واقعۂ غریبہ بصوبۂ بہار و رعل افضل خان پسر شیخ ابوالفضل مشہور۔	۸۴
آوردن دولت خان تخت سنگ سیاہ۔	۸۶
آمدن خان خانان از دکن مرتبہ ثانی و ناخوشی حضرت ظل سبحانی۔	۸۷
تفویض صبیۂ مظفر حسین میرزا صفوی بشاہزادہ۔	۸۸
رخصت خان اعظم بکمک افواج مہم دکن۔	۸۹
حکایت شکار شیر و رخمی شدن بعضی از بندگان۔	۹۰
ملازمت ملا نظیری شاعر مشہور۔	۹۲
جشن ششم	۹۴
ملازمت یادگار علی سلطان ایلچی دارائی ایران۔	//
نقل کتابت شاہ عباس۔	۹۵
سرفرازی ایرج پسر کلان خان خانان بخطاب شاہنوازخان۔	۹۶
تاخت احداد بہنادبر شہر کابل و منہزم و برگشتن از مردم شہر بے توقف و تامل۔	۹۷

مضمون	صفحہ
ساختن یکی از ملازمان بادشاہی کہ در خاتم بندخانہ کار میکرد چہار مجلس از عاج در پوست فندق۔	۹۸
عنایت خطاب اعتقاد خان بہ ابوالحسن پسر اعتماد الدولہ۔	۹۹
عنایت خطاب شادخان بشادمان ولدخان اعظم۔	۱۰۰
حکم ضوابط جہانگیری۔	//
جشن ہفتم	۱۰۱
حقیقت ملک بنگالہ بہ تفصیل۔	۱۰۲
از عجایب محاربات جنگ شجاعت خان باعتماد خان وظفر یافتن محض بتائید ایزدی و فضل او۔	۱۰۳
عنایت خطاب رستم زمان بشجاعت خان۔	۱۰۵
وصف جانورانے کہ مقرب خان از بندر کروہ آوردہ گذرانید۔	۱۰۶
آمدن لکھمی چند راجہ کمایون سرگروہ راجہائے کسوئی۔	۱۰۷
حکایت رفتن عبداللہ خان از طرف گجرات بر ملک عنبر نظام الملکی و شکست خوردہ آمدن او۔	۱۰۸
نظامت خاندیس و برار و دیگر ملک مفتوحہ دکن بہ خان خانان۔	۱۰۹
فوت آصف خان جعفر و ذکر خصائل او۔	۱۰۹

مضمون	صفحہ
فوت میرزا غازی ولد میرزا جانی ترخان۔	۱۱۰
فوت شجاعت خان در بنگالہ بوضع غریب۔	۱۱۱
فوت امیر الامرا شریف خان والا شاہی۔	۱۱۴
فوت سلیمہ سلطان بیگم دختر زادی فردوس مکانی کہ اول در عقد بیرم خان بودہ و بعد فوت او عرش آشیانی عقد خود فرمودہ بودند۔	۱۱۴
جشن ہشتم	۱۱۵
بیان چہار چیز کہ بران اطلاق سعادت و نحوست می کنند۔	۱۱۶
عنایت خطاب سردار خانی بخواجہ یادگار برادر عبداللہ خان۔	۱۱۷
بچہ دادن یوز۔	۱۱۸
رام گشتن شیران و بچہ دادن۔	″
اثر گزیدن سگ دیوانہ۔	۱۱۹
احوال طایفہ ہنود و بعضے از عقاید و اطوار و اعمال ایشان۔	۱۲۰
فرستادن خان عالم با ایلچی گری ایران و رخصت یادگار علی سفیر شاہ عباس ہمراہ ایشان۔	۱۲۲
حقیقت اصل و فرع سلسلہ رانا۔	۱۲۳

مضمون	صفحہ
اذن یافتن خسرو بہ کورنش۔	۱۲۴
رخصت شاہزادہ خرم بہ تسخیر ملک رانا	
گذرانیدن دیگ کلان بندگان خواجہ بزرگ۔	″
فوت اسلام خان ناظم بنگالہ رب النوع سلسلہ شیخ سلیم۔	۱۲۷
جشن نہم	۱۲۸
عنایت خطاب آصف خانی باعتقاد خان۔	″
قید نمودن خان اعظم در قلعہ گوالیار۔	″
منع خسرو از کورنش۔	۱۲۹
فوت نقیب خان کہ مورخ بے نظیر بود۔	۱۳۰
زائیدن فیل در حضور و تحقیق مدت حمل۔	۱۳۱
فوت راجہ مانسنگھ انبیری و سرفرازی مہاسنگھ پسرش بجاے او۔	″
سوراخ نمودن جہانگیر ہر دو گوش را و انداختن حلقہ باظہار حلقہ بگوشی خواجہ بزرگوار بہبودت صحت خود از بیماری۔	۱۳۲
اختراع گرفتن عطر گلاب از والدۂ نور جہان بیگم۔	۱۳۳
آمدن بختر خان کلانوت از دکن۔	۱۳۴
اطاعت قبول نمودن رانا امرسنگھ۔	″

مضمون	صفحہ
فوت بہادر حاکم زادۂ گجرات کہ خمیر مایۂ فساد بود۔	۱۳۵
شکست میرزائی از قلعہ بندر سورت و جنگ نمودن انگریزان بکمک جہانگیر از اندرون قلعہ۔	″
ملازمت نمودن رانا شاہزادۂ خورم را	″
معاودت سلطان خرم از مہم رانا و بملازمت آوردن کنور کرن ہمراہ خود۔	۱۳۶
جشن دہم	۱۳۸
تولد محمد داراشکوہ۔	۱۳۹
ملازمت مصطفےٰ بیگ ایلچی شاہ ایران۔	″
رخصت نمودن مرتضےٰ خان بجہت تسخیر قلعہ کانگڑہ۔	″
مرخص فرمودن نجبہ خان بطرف عادل شاہ بہ بیجاپور۔	۱۴۲
فوت ملاگدائے درویش بوضع غریب۔	۱۴۳
خانہ جنگی کشن سنگھ برادر راجہ سورج سنگھ باگوبند داس۔	۱۴۴
رخصت فرمودن کنور کرن سنگھ بوطن۔	۱۴۵
ذکر کشتن دارائے ایران صفی میرزا پسر خود را۔	″

مضمون	صفحہ
مسلمان نمودن روز افزون را از راجہ زادہ ہائے صوبہ بہار بود۔	۱۴۶
بملازمت رسیدن جگت سنگھ پسر کنور کرن	″
آمدن خان جہان از دکن۔	۱۴۷
عنایت خطاب التفات خانی بمیرزا مراد پسر کلان مرزا رستم۔	″
رخصت نمودن مصطفےٰ بیگ ایلچی دارائے ایران۔	۱۴۸
فرستادن خان جہان بار دیگر بدکن۔	″
آمدن سید کبیر از جانب عادل خان۔	۱۴۹
رسیدن کتابت خواجہ ہاشم دہ بندی و جواب آن۔	۱۵۰
برخی از احوال سلسلہ میرمیران۔	۱۵۱
خوراندن شراب بشاہزادۂ خرم۔	″
حکایت ابتدائے شراب خوردن خود۔	۱۵۲
عنایت خطاب خانی بصادق برادر زادہ اعتماد الدولہ۔	۱۵۳
رخصت جگت سنگھ ولد کنور کرن بوطن۔	″
حکایت شکست احداد افغان در کوہستان کابل۔	۱۵۳
ظفر یافتن شاہنواز خان بر عنبر متھور و بدست آمدن غلیمت تمام محصور۔	۱۵۴
مفتوح شدن کان الماس بسعی ابراہیم خان در صوبۂ بہار و برآمدن الماس بوضع غریب۔	۱۵۵

مضمون	صفحہ
عنایت خطاب فتح جنگ بابراہیم خان۔	۱۵۶
جشن یازدہم	
تسمیہ نورمحل بنور جہان بیگم۔	۱۵۷
عنایت توس وطوغ باعتماد الدولہ وحکم دوام نواختن نقارہ بعد نقارہ شاہ خرم۔	۱۵۸
عنایت خطاب شجاعت خانی بسلام اللہ عرب وخطاب عضد الدولہ بمیر جمال الدین انجو۔	″
کشتہ شدن عبد السبحان در یکے از تہانہ جات کابل۔	۱۵۹
انعام سہ لک روپیہ بخاندوران۔	۱۶۰
فوت شیخ فرید مرتضی خان۔	″
ذکر فوت صبیہ خرم نوشتہ اعتماد الدولہ۔	۱۶۱
ولادت شاہ شجاع۔	۱۶۲
تفویض صوبہ الہ آباد بسلطان پرویز۔	″
ذکر وبائے عظیم در بعضی جاہائے ہندوستان۔	″
تفویض نظامت گجرات بمقرب خان کرانوی۔	۱۶۳
عنایت خطاب اندخانی بشوقی طنبور نواز۔	″
نصب نمودن صورت راناوکرن پسراو کہ از سنگ تراشیدہ بودند در پائین باغ آگرہ۔	″
مخاطب شدن شیر علے کشتی گیر بہ پہلوان	

مضمون	صفحہ
پائے تخت۔	۱۶۵
رسیدن محمد رضا بیگ حاجب ایران بہ ہدایا۔	″
نقل کتابت دارائے ایران۔	″
رخصت شاہ خرم بہ مہم دکن۔	۱۶۷
سیاست وزدان وجنگ نول نام سردار وزدان بافیل	۱۶۸
بیان احوال اجمیر۔	۱۶۹
نالش وتظلم سارس ہا بجہت صید بچہ ہائے خود وبعد ازیافتن بردن آنہا۔	۱۷۰
عنایت خطاب فاضل خانی بہ آقا افضل۔	۱۷۱
سرفرازے صفی پسر امانت خان بخطاب خانی۔	۱۷۲
تماشائے نیرنگی قضا وقدر بخلاصی دراجی از چندین آفت وبلا وہلاک کنجشک۔	″
تفنگ اندازی نور جہان بیگم۔	۱۷۳
ملاحظہ فرمودن درخت خرمائے دوشاخہ	۱۷۵
ملاقات چند رویہ سناسی۔	۱۷۶
وضع معاش برہمن۔	۱۷۷
وصف درخت بر دنصب نمودن نقش پنجہ خود بر آن درخت	۱۷۹
بیان زہرہ شیر وگرگ کہ برخلاف حیوانات دیگر	
در جگرے باشد۔	۱۸۰
داخل شدن در قلعہ ماندو ومساحت آن۔	″

مضمون	صفحہ
حکایت زہر دادن نصیر الدین پسر غیاث الدین مالوی پدر خود را و فوت آن۔	۱۸۱
ذکر جمع نمودن عورات سلطان غیاث الدین مالوی بخواہش خود۔	۱۸۲
بریدن نصیر الدین دست خدمتگار را کہ او را از آب برآوردہ بود۔	″
حساب شکار کہ از سن دوازدہ سالگی تا پنجاہ سالگی نمودہ بودند۔	۱۸۳
جشن دوازدہم	۱۸۴
ذکر منع استعمال تنباکو در ممالک ہند و ایران و مشاجرہ فیمابین خاقان عالم و فرمانروائے ایران۔	″
رخصت محمد رضا الچی دارائے ایران۔	۱۸۵
بہم رسیدن گربہ خنثیٰ کہ از غرایب است۔	۱۸۶
وزن فرمودن اوستاد محمد نائی را بر دو پیہ و مرحمت فیل جہت بار آن۔	″
وزن فرمودن ملا اسد قصہ خوان بر دو پیہ	۱۸۷
عنایت خطاب چشتی خانی بشیخ مودود چشتی۔	۱۸۸
آمدن نہ قطعہ الماس از معدن بہار کہ یکی ازان قیمتی یک لک روپیہ بود۔	۱۸۹
عنایت خطاب فدائی خانی بہدایت اللہ۔	۱۹۰
سبب گذاشتن نام روز پنجشنبہ بمبارک شنبہ و چہارشنبہ بہ کم شنبہ۔	۱۹۲
خطاب یافتن عادل شاہ بغرزندی۔	۱۹۳
ولادت روشن آرائے بانو بیگم۔	″
عنایت خطاب رشید خانی بالہداد افغان۔	۱۹۴
کشتہ شدن روح اللہ برادر فدائی خان بغدر یکے از فدائیان کفار۔	″
ملازمت شاہ جمجاہ بلند اقبال سلطان شاہ خرم بعد فتح بعضی از ممالک دکن۔	۱۹۵
گذرانیدن مہابت خان قطعہ لعل کہ یازدہ مثقال وزن و یک لک روپیہ قیمت داشت قدرے جواہر دیگر۔	۱۹۶
یافتن شاہ خرم خطاب شاہ جہان و حکم نشستن بر صندلی زرین نزدیک تخت شاہی۔	″
تفویض صوبہ کابل بہ مہابت خان۔	۱۹۷
پیشکش نمودن شاہ جہان جواہر گران بہا و فیل نورنجت۔	۱۹۸
نہضت رایات از قلعہ مانڈو بجانب گجرات۔	۱۹۹
رخصت مہابت خان بجانب کابل۔	۲۰۰

مضمون	صفحہ
عنایت خطاب بکرامت بہ رای رایان وکیل شاہجہان	۲۰۰
واقع شدن خطاے غریب از میرزا رستم۔	〃
عنایت خطاب ہمت خانی بالہ یار کوکہ۔	۲۰۲
حقیقت قلعہ دھار۔	〃
مجملی از احوال سلاطین مالوہ۔	۲۰۳
عنایت فرمودن یکقطعہ لعل یکرنگ بشاہجہان۔	〃
وصف گل کمودنی یعنی نیلوفر و گل کنول و شرح تفاوت	
صورت و معنے از یک دیگر۔	۲۰۵
حسب و نسب سرفراز خان۔	۲۰۶
وجہ تسمیہ کہنپایت و شرح خصوصیات و دیگر غرایب	
و عجایب آن۔	۲۰۷
حکم سکہ بوضع دیگر در کہنپایت۔	۲۰۸
پسند فرمودن کچہڑی باجرہ۔	〃
شکایت عبداللہ خان ببریدن اشجار باغ نظام الدین	
احمد و قتل بیگناہی بجور بید۔	۲۰۹
اظہار کرامات و خوارق عادات شاہ عالم و قطب عالم۔	〃
رسیدن بشہر گجرات و شرح کیفیت آن۔	۲۶۰
ایالت گجرات بشاہجہان۔	۲۱۱
ذکر مسجد جامع گجرات۔	〃
زیارت فرمودن روضہ شیخ وجیہ الدین کہ از	

مضمون	صفحہ
عظماے مشایخ بودہ اند و ذکر اولاد آن برگزیدہ	
آفاق۔	۲۱۲
تشریف بردن در باغچہ و حویلی شیخ اسکندر مؤلف	
تاریخ مرأت اسکندری در احوال سلاطین گجرات۔	〃
ذکر ملازمت راجہ کلیان راجہ ولایت ایدرو	
احوال ملک او۔	〃
ذکر مزار شیخ کھٹو۔	۲۱۳
ذکر مظفر کہ خود را از نسل سلاطین گجرات میگرفت۔	۲۱۴
طرح عمارت باغ فتح کہ از بناہاے خانخانان است۔	۲۱۵
بریدن انگشتہاے ابہام نوکر مقربخان بجرم بریدن	
درخت گل چنپہ۔	〃
آوردن وزدے را بحضور کہ در ہر مرتبہ عضوے	
از اعضاے او بریدن بودند و متنبہ نگشتہ بود۔	〃
فتح ولایت خوردہ از مضافات اوڈیسہ۔	〃
رسیدن خریزہ و عنایت فرمودن ازان بمشایخ	
گجرات۔	۲۱۷
وصف شاہجہان۔	۲۱۸
وصف عمارات مقبرہ سید مبارک بخاری۔	〃
بجہنم واصل گشتن مانسنگھ سیوڑہ و ذکر اصناف و اوضاع	
و انتزاع فرقہ سیوڑہ۔	۲۱۹

مضمون	صفحہ
حکم اخراج سیوڑھا خصوصاً از گجرات و	
از دیگر ولایات۔	۲۱۹
عنایت خطاب عاقل خانی بخواجہ عاقل۔	۲۲۰
گرفتہ آوردن قمر خان کہ از افلاس سر بصحرائے آوارگی	
نہادہ بود و کامیاب گشتن او۔	″
شیوع وبا در خطہ کشمیر۔	۲۲۱
ملازمت زمیندار جام۔	۲۲۲
فوت عظمت خان گجراتی۔	″
ذکر شکار شیر۔	″
اُنس گرفتن بزبابچہ لنگور۔	۲۲۳
جشن سیزدہم	۲۲۵
عنایت خطاب قاسم خانی و تفویض صوبہ داری لاہور	
از طرف اعتماد الدولہ بمیر قاسم۔	۲۲۶
رخصت فرمودن بھمی نرائن راجہ کوچ بہار	″
آمدن میر جملہ از عراق۔	″
ذکر شکار فیل۔	۲۲۷
مراجعت بصوب احمد آباد۔	″
وصف کوہیل۔	۲۲۸
نقش نمودن تصویر یرموج دوازدہ گانہ بر سکہ۔	۲۲۹

مضمون	صفحہ
فوت خواجہ بیگ مرزائی صفوی قلعدار احمد نگر و تفویض	
قلعہ داری بخنجر خان۔	۲۳۱
گلہ ہوائے احمد آباد و انحراف مزاج۔	″
ذکر علالت۔	″
جفت شدن سارس۔	۲۳۵
حکایت عجیب سارس۔	۲۳۶
خبر فوت راوت ٹنکر۔	۲۳۷
ملازمت رائے بہارہ عمدہ زمینداران گجرات	″
احوال ابوالحسن منصور و عنایت خطاب	
نادر الزمانی۔	۲۳۸
مفتوح گشتن کان الماس گونڈوانہ۔	۲۳۹
بیضہ دادن سارس در باغیچہ دولت خانہ۔	۲۴۰
رخصت فرمودن راجہ بکرماجیت را بجاگیر	
قلعہ کالنجر۔	″
ذکر قتل سبحان قلی ترا ول۔	۲۴۱
تقرر قدرے توپ و اجرائے حکم قتل۔	۲۴۲
بزرکشیدن سعید اے زرگر در صلہ قصیدہ غرا۔	″
فرمودن بیت و حکم نقش کردن بر تختہ سنگ۔	۲۴۳
عزیمت بصوب آگرہ۔	″
بچہ کشیدن سارس۔	۲۴۴

مضمون	صفحہ
کم کردن شراب قدرے از معتاد	۲۴۵
رخصت وکلاے عادل خان بتفصیل انعام۔	″
نوشتن رباعی خود بر اطراف شمشیر و فرستادن بعادل خان۔	۲۴۶
تفویض صوبہ داری بہار بمقرب خان۔	۲۴۷
نقل حکایت لطیف از اکبر۔	″
بیماری شاہ شجاع۔	۲۵۰
ذکر توبہ فرمودن اکبر از شکار۔	۲۵۳
تولد شاہزادہ اورنگ زیب۔	۲۵۳
صحبت داشتن با چد روپ سناسی۔	″
حکایت بادشاہ و باغبان۔	۲۵۴
حکم وزن حکیم روح اللہ۔	۲۵۶
خبر یغی راجہ سورجمل۔	۲۵۷
ملازمت خانخانان سپہسالار و رسیدن بایلغار۔	۲۵۸
ذکر قلعہ رنتھنبور و احوال بعضے از حکام سابق و وجہ تسمیہ آن۔	۲۵۹
رخصت خان خانان سپہسالار بایالت دکن	۲۶۰
ملازمت خاندوران۔	″
ذکر میرزا شیخ بہلول برادر شیخ محمد غوث گوالیاری۔	۲۶۱
شیوع علت طاعون در آگرہ۔	۲۶۲
نقل غریبہ از بلیہ وبا۔	۲۶۲
ذکر عمارات فتح پور و حوض کلان کہ اکبر از فلوس روپیہ مملو ساختہ بہ ارباب احتیاج بخشیدہ بود ند۔	۲۶۲
رخصت کنور کرن پسر رانا نزد پدرش۔	۲۶۳
ذکر کرامات شیخ سلیم چشتی۔	″
ذکر مسجد در دھنہ فتحپور۔	″
رفتن بخانہ اعتماد الدولہ۔	۲۶۴
گم شدن عقد مروارید و لعل نورجہان بیگم در اثنائے شکار۔	″
خبر فتح قلعہ مؤ و شکست سورجمل و حوالہ نمودن جاے سورجمل بجگت سنگھ۔	۲۶۵
رفتن بباغ نورمنزل و دیگر عمارات نو تعمیر۔	۲۶۶
جشن چہاردہم	۲۶۷
پیشکش شاہجہان۔	۲۶۸
تعریف افراط پیشکش اعتماد الدولہ۔	۲۶۹
ایالت پٹنہ بخاندوران۔	″
رفتن بمنزل آصف خان و قبول پیشکش نمایان۔	″
شکار قمرغہ کہ از سراپردہ ترتیب یافتہ بود۔	۲۷۰

مضمون	صفحہ
فوت والدہ شاہجہان۔	۲۷۰
داخل شدن باگرہ۔	〃
طلب سلطان پرویز۔	〃
بغی نمودن الہ داد افغان در بنگش کوہستان وکابل۔	۲۷۱
بخشیدن پیشکش روز دوشنبہ بمحمود آبدار۔	〃
فوت شاہنواز خان پسر رشید خانخانان۔	۲۷۲
کشیدن بکہ مار خوار بزبری وبچہ دادن او۔	۲۷۳
رخصت مقرب خان بایالت صوبہ بہار۔	〃
فرستادن شبیہ خویش جہت قطب الملک۔	〃
تحقیقت میرزا والی ونسبت فرمودن باصبیہ شاہزادہ دانیال۔	
ذکر حضرت شیخ احمد سہرندی رحمۃ اللہ علیہ۔	۲۷۴
ملازمت شاہزادہ پرویز۔	〃
رسیدن ایلچی دارائے ایران۔	۲۷۵
یافتن دندان ماہی ایلق بوضع غریب۔	〃
ترک منصبداری خاندوران وموظف گشتن بانعام پرگنہ خوشاب۔	۲۷۶
جشن وزن شمسی۔	۲۷۷
ظفر یافتن مان اللہ در کوہستان براحداد بدنہاد۔	۲۷۸
خبر فوت راجہ سورج سنگھ نبیرہ راجہ مالدیو۔	۲۷۹
تفویض صوبہ داری مالوا واڑہ بگج سنگھ پسر سورجسنگھ۔	〃
حکم تیاری مینار وچاہ از آگرہ تا لاہور	۲۷۹
نہضت بکشمیر۔	〃
حکایت غریب اسلام خان۔	۲۸۰
زدن نورجہان بیگم شیر را بہ تفنگ۔	۲۸۱
صحبت داشتن باگسائین چدروپ۔	〃
رخصت سلطان پرویز بالہ آباد۔	۲۸۲
عفو جرایم سلطان خسرو۔	〃
رسیدن شنقار از ایران۔	۲۸۲
رسیدن بدہلی۔	۲۸۳
فوت فرزندکلان شاہپرویز۔	۲۸۴
رفتن بمنزل آغای آغامان۔	〃
ملاقات شیخ عبدالحق دہلوی۔	〃
تشریف بردن بقصبہ کراناوسیر باغ وتعریف آن مکان۔	۲۸۵
تولد امیدبخش پسر شاہجہان۔	〃
جشن تولد پسر شاہجہان۔	۲۸۶
مراجعت وملازمت خانعالم از رسالت۔	۲۸۷
نقل شکار قمرغہ ووصف تیراندازی خانعالم۔	۲۸۷
آوردن خان عالم تصویر مجلس جنگ صاحب قران بانعمت خان۔	〃
کشیدہ آوردن بشن داس مصور تصویر شاہعباس	

مضمون	صفحہ
دارائے ایران۔	۲۸۷
خطاب ملک الشعرائی بطالب آملی۔	۲۸۸
ملاقات نمودن میان شیخ منیر نام وردیش۔	″
ذکر دختر باغبان وملازمت نمودن الہداد ولد جلالہ باربکی۔	۲۸۹
مرحمت منصب پنج ہزاری بخان عالم۔	″
فوت خواجہ جہان ونبذی از احوال آن۔	۲۹۱
خبر فتح کشتوار۔	۲۹۲
جشن وزن قمری۔	۲۹۳
مردن رانا امرسنگھ۔	۲۹۳
رخصت مہابت خان بخدمت بنگش کابل۔	″
تشریف فرمودن بمنزل میرزا حسین وذکر قوم گکر۔	۲۹۴
ذکر کتل پیم ورنگ۔	۲۹۵
جشن پانزدہم	۲۹۶
وجہ تسمیہ بارہ مولہ کہ از مضافات کشمیر است۔	″
نزول بادشاہ در ڈیرۂ معتمد خان۔	۲۹۷
غرق شدن سہراب خان پسر مرزا رستم در آب بہت	″
ملازمت دلاور خان حاکم کشمیر وکشتوار وذکر فتح کشتوار۔	۲۹۸

مضمون	صفحہ
گرفتار آمدن ومحبوس شدن راجہ کشتوار۔	۳۰۱
مجملاً ذکر احوال واوضاع وخصوصیات ملک کشمیر۔	″
ازغرفہ افتادن شاہ شجاع وصحیح وسالم ماندن۔	۳۰۶
حکم جوتکرائے منجم۔	″
رفتن بمنزل وحمام شاہجہان۔	۳۰۷
ذکر درخت بل تحل ودرخت چنار کلان۔	۳۰۸
تفویض نظامت ٹھٹھہ بسید بایزید بخاری۔	۳۰۹
نقض عہد نمودن عنبر پیمان شکن وشروع فساد در دکن۔	۳۰۹
عدالت وتحقیق بوضع غریب	۳۱۰
وصف میوہ اشکنن وتسمیہ بخوش کن۔	″
فوت بادشاہ بانو بیگم وگفتن جوتکرائے این معنی را قبیل از وقوع واقعہ۔	۳۱۱
کشتہ شدن عزت خان از پرحلوئی در افغانستان	″
برآوردن شیخ احمد سہرندی را از قید۔	۳۱۲
تفویض ایالت اوڈیسہ بحسن علی خان ترکمان۔	″
عزم سیر ایلاق توسی مرک۔	″
آمدن محمد زاہد ایلچی حاکم اورگنج۔	۳۱۳
ترک شراب نمودن فرزند خانجہان یک لخت۔	۳۱۴
فرستادن خواہہائے جوہاری ودندان ماہی	۰

مضمون	صفحہ
سیاہ ابلق۔	۳۱۴
فوت دلاور خان صوبہ دار کشمیر۔	۳۱۵
جشن وزن شمسی و رفتن بمنزل آصف خان۔	〃
عزم سیر سرچشمہ ویرناگ۔	۳۱۶
از دست رفتن ملک کشتوار۔	〃
وفات خانہ دوران۔	۳۱۷
تفویض صوبہ داری کشمیر بہ ارادت خان وخانسامان	
شدن میر جملہ۔	۳۱۸
نقل شکار ماہی بوضع غیر مکرر۔	〃
فوت میرزا رحمن داد پسر خان خانان۔	۳۱۹
مراجعت از کشمیر بجانب ہندوستان۔	〃
رسیدن رنبل بیگ ایلچی شاہ عباس بلاہور وفرستادن	
خلعت وسی ہزار روپیہ از حضور۔	۳۲۰
شکار قمرغہ۔	۳۲۱
رسیدن خبر فتح قلعہ کانگڑہ ووصف قلعہ وکوہستان	
و دیگر احکام آن۔	۳۲۲
ملازمت سفیر ایران۔	۳۲۴
نہضت بجانب آگرہ۔	〃
تفحص عمد نمودن دکنیان و برہم خوردن	
معاملات دکن۔	۳۲۵

مضمون	صفحہ
رخصت شاہجہان بہ تسخیر دکن۔	۳۲۶
حرکت رایات بجانب آگرہ۔	〃
تفویض صوبہ داری ملتان بخان جہان۔	۳۲۷
تفویض حراست قلعہ قندھار بعبد العزیز خان۔	〃
رسیدن در پرگنہ کرانہ کہ وطن مقرب خان است۔	۳۲۸
نزول بدہلی۔	〃
برخی از احوال ذوالقرنین ارمنی۔	۳۲۹
ملازمت فرستادہ ہائے دارائے ایران۔	〃
فایز شدن بشہر آگرہ۔	۳۳۰
سرفرازی یہ سعید اے دار وغہ زرگر بخطاب	
بے بدل خانی۔	۳۳۱
حساب خیرات وانعام این سال۔	〃
جشن شانزدہم	۳۳۲
تفویض منصب بسلطان شہریار۔	〃
تفویض صوبہ بہار بشاہ پرویز۔	۳۳۳
فوت یوسف خان ولد حسین خان وذکر جسامت او۔	۳۳۴
کار خیر سلطان شہریار با دختر نورجہان بیگم کہ از	
شیر افگن خان داشت۔	〃
بزرگ شدن چوتک رائے منجم۔	۳۳۵

انتخابات

مضمون	صفحہ
افتادن آہن برق از آسمان و ساختن شمشیر و خنجر و کارد۔	۳۲۵
آوردن افضل خان عرض داشت شاہجہان مشتمل بر اصلاح کار دکن۔	۳۳۶
شرایط صلح از جانبین۔	۳۳۷
رخصت فرستادہ ہائے شاہ ایران۔	۳۳۸
تفویض نظامت دہلی بہ مکرم خان۔	〃
آمدن قاسم بیگ از جانب شاہ ایران۔	〃
تسلط یافتن ارادت خان بر کشتوار۔	〃
سرفرازی احمد بیگ برادرزادہ ابراہیم خان فتح جنگ بہ نظامت اوڑیسہ و خطاب خانی۔	〃
عنایت دہیہ بر نبل بیگ ایلچی دارائے ایران۔	۳۳۹
انداختن آہنگر عاشق از بام خود را و جان دادن۔	〃
وصف سلیقہ و تدبیر نور جہان بیگم در اصلاح مزاج جہانگیر۔	۳۴۰
جشن نمودن نور جہان بیگم جہت صحت بادشاہ۔	۳۴۱
وزن فرمودن جوتکرائے منجم از اشرفی و روپیہ۔	〃
آمدن شاہزادہ پرویز با یلغار بجہت بیماری جہانگیر	〃
فوت والدہ نور جہان بیگم۔	۳۴۲
حرکت رایات بجانب کوہستان پنجاب	〃

مضمون	صفحہ
رخصت شاہزادہ پرویز بصوبہ بہار۔	۳۴۴
فوت راجہ بہاؤ سنگھ۔	〃
ترک خوردن گوشت مرغابی۔	〃
ذکر وفات اعتماد الدولہ۔	۳۴۵
متوجہ شدن بسیر قلعہ کانگڑہ و ملاحظہ نمودن تجنانہ درگا و جوالا مکھی۔	۳۴۶
حکم ساختن عمارات نور پور و ذکر شکار مرغان صحرائی و حکایت سناسی کہ سلب اختیار از خود کردہ بود۔	۳۴۷
عنایت جاگیر و چشم و غیرہ اعتماد الدولہ بنور جہان بیگم و تفویض دیوانی کل بہ خواجہ ابوالحسن۔	۳۴۸
فوت سلطان خسرو۔	〃
جشن ہفتدہم	۳۴۸
انعام یافتن رنبل بیگ سفیر ایران و حکم توقف او در لاہور و مراجعت خود از کشمیر و خبر عزیمت شاہ عباس بہ تسخیر قندہار و طلب فرمودن شاہجہان را از برہان پور۔	〃
بملازمت رسیدن مہابت خان از کابل و رسیدن حکیم مومنا بوسیلہ او و تفویض نظامت آگرہ	

مضمون	صفحه
باعتبارخان و نزول اجلال در کشمیر و معاف فرمودن ابواب فوجداری در کل ممالک محروسه و اضافه منصب امرا و طلب نمودن شاهزاده پرویز۔	۳۵۲
رسیدن شاه عباس بر قلعه قندهار۔	۳۵۳
سامان لشکر جهت استخلاص قلعهٔ قندهار و ارادهٔ بعضی شاهجهان بسرکوبی نمودن ارادت خان مفسدان کشتوار را۔	″
تصرف نمودن شاهجهان در جاگیر نورجهان بیگم و شهریار و امتناع آمدنش بحضور۔	۳۵۴
مراجعت از کشمیر بلاهور و تسلیم نمودن شهریار خدمت قندهار و تفویض ایالت کشمیر باعتقادخان و خلاص فرمودن راجه کشتوار را از قید و عنایت نمودن کشتوار باو و منصب یافتن و داد بخش پسر خسرو۔	۳۵۵
حکم تغیر جاگیر شاهجهان و رسیدن فرستادهای شاه عباس و آمدن خان جهان از ملتان۔	۳۵۶
نقل نامه وارای ایران۔	۳۵۷
نقل جواب نامهٔ شاه عباس۔	۳۵۸
روانه شدن خان جهان بطرف ملتان و فرستادن آصف خان باگره بجهت آوردن کل خزانه و وفات میرمیران و حکم تالیف همه احوال به معتمدخان۔	۳۵۹
آغاز نوشته معتمدخان که جهانگیر در او اصلاح مے فرمود۔	۳۶۰
فرستادن موسوی خان را نزد شاهجهان بجهت نصیحت و پند۔	۳۶۱
روانه شدن شاهجهان از مانده و جانب آگره و نهضت جهانگیر جهت تنبیه او و مخاطب شدن شاهجهان به بے دولت۔	۳۶۲
بسیاست رسیدن خلیل بیگ و محرم خان خواجه سرای خاص شاهجهان و رسیدن شاهجهان بنواحی آگره و فرستادن سندر پسر بکرماجیت را بجهت حصول خزاین و یافتن او نه لک روپیه از منزل لشکرخان و گله کافر نعمتی خان خانان۔	۳۶۳
پند فرمودن عبدالعزیز فرستاده شاهجهان و ملازمت نمودن راجه نرسنگدیو و حکم حبیه پوشیدن و پیش رفتن افواج و گله از نفاق عبدالله خان۔	۳۶۳
جشن شیردهم	۳۶۴

مضمون	صفحہ
خبر رسیدن شاہ جہان بہ متھرا و ترتیب افواج بادشاہی و کنارہ گرفتن شاہجہان باخان خانان از معرکہ۔	۳۶۵
ترتیب افواج شاہجہانی و رست برد نمودن براماندھاے لشکر بادشاہی و ہزیمت یافتن از افواج چنداول۔	۳۶۶
فرستادن ترکش خاصہ جہت عبداللہ خان و تاختن عبداللہ خان از لشکر بادشاہی و پیوستن با فواج شاہجہانی و رسیدن تیر تفنگ بقبل سندر و فتح یافتن لشکر بادشاہی و اسامی بعضی از کشتہ شدگان و زخمیان امراے جہانگیر۔	〃
مخاطب گشتن عبداللہ خان بہ لعنت اللہ و گذاشتن سرسندر از نظر جہانگیر و رعایت و عنایت بہ امراے و برگشتن عبدالعزیز خان از ہمراہی عبداللہ خان	۳۶۷
گذرانیدن میر عضدالدولہ فرہنگ جہانگیری کہ از مولفات اوست و سرفرازی امان اللہ پسر مہابت خان بخطاب خانزادخانی و ملازمت نمودن شاہزادہ پرویز و تاراج نمودن شاہجہان قصبہ انبیر را۔	۳۶۸
تفویض صوبہ داری کوہستان پنجاب و لاہور بہ صادق خان جہت تنبیہ جگت سنگھ و تعین شدن شاہزادہ پرویز بہ تعاقب شاہ جہان باتفاق مہابت خان۔	۳۶۹
مرحمت خدمت میر بخشی بمظفر خان و مقرر شدن صوبہ داری گجرات بشاہزادہ داور بخش و خدمت اتالیقی بخان اعظم و صوبہ داری بنگالہ بآصف خان و رسیدن جہانگیری ببلدہ اجمیر و	۳۷۰
رسیدن خبر فوت مریم الزمانی و خبر فتح ثانی۔ ذکر احوال صفی خان و تدبیراتی کہ در فتح گجرات بکار بردہ و داخل شدن ناہرخان ہنگام طلوع آفتاب در شہر گجرات۔	۳۷۲
گرختن مواجہ عبداللہ بخانہ شیخ حیدر و گرفتار شدن او و محبوس گشتن جمیع منتسبان شاہجہان و بدست آمدن تخت مرصع و دیگر اشیاء۔	〃
ذکر جنگ و طرح مصاف و ہزیمت عبداللہ خان و تعاقب نمودن سید دلیر خان بہادر۔	۳۷۳
قتل پسر سلطان احمد و خلاص شدن سرفراز خان و اضافہ منصب حیف خان و اضافہ و رعایت ناہرخان	
و ذکر اصل و فروع سلسلہ ایشان۔	۳۷۴
وصف سادات بارہہ و ذکر شکار شیران و حکایتی	

مضمون	صفحہ
از شکار سلطان محمود غزنوی در ہندوستان۔	۳۷۵
خبر فتح ثالث و نقل جنگ شاہجہان با پرویز در ملک مالوہ و کشتہ شدن منصور خان قرنگی	۳۷۶
آمدن برقنداز خان از فوج شاہجہان و رسیدن رستم خان کہ از عمدہ ہاے فوج شاہجہانی بود بلشکر بادشاہی و قید فرمودن شاہجہان او را با پسران او۔	۳۷۷
عبور فرمودن شاہجہان از آب نربدہ و قید نمودن خان خانان را با اولاد او بسبب نوشتن نامہ مہابت خان و عنایت خطاب خوشخبر خانی بابراہیم حسین ملازم سلطان پرویز و عنایت منصب مہابت خان۔	۳۷۸
آمدن رستم خان و محمد مراد و دیگر ملازمان شاہجہان و در پاے فیل انداختن شرزہ خان و قابل بیگ را و تولد صبیۂ شہریار و جشن وزن شمسی و رفتن بمنزل شہریار۔	۳۷۹
سرگذشت شاہجہان وقت عبور از آب برہان پور و پیوستن عبد اللہ خان بخدمت شاہ جہان۔	۳۸۰
تفویض ایالت الہ آباد بہ میرزا رستم و ملازمت	

مضمون	صفحہ
خانجہان و عزیمت کشمیر مرتبہ ثالث۔	۳۵۲
ذکر خان جہانی سادات بارہہ و کشتہ شدن راجہ گردھر۔	۳۸۳
فوت ممتاز خان خواجہ سرا۔	۳۸۴
وصول بہ دہلی و فرود آمدن بمنزل کشن داس و آمدن علی راے حکم زادہ تبت۔	۳۸۵
گذشتن از جرایم جگت سنگھ بشفاعت نور جہان بیگم۔	۳۸۷
فرار نمودن میرزا محمد ولد افضل خان از لشکر شاہجہان و کشتہ شدن او در جنگ تعاقب کنندگان و فرستادن شاہجہان افضل خان دیوان خود را نزد عنبر و عادل خان باستدعاے مدد و رسیدن شاہجہان بملک قطب الملک۔	۳۸۸
جشن نوزدہم	۳۸۹
خبر رسیدن شاہجہان بسرزمین اوڈیسہ و حکم حرکت شاہزادہ پرویز و مہابت خان از جانب خاندیس بجانب الہ آباد۔	۳۸۹
عرض داشت نمودن عنبر بہ مہابت خان و قرار فرستادن عادل خان ملا محمد لاری را با پنج ہزار	

مضمون	صفحہ
سوار ہمراہی افواج بادشاہی۔	۳۹۰
سیاست نمودن مہابت خان عارف پسر زاہد راو	
داخل شدن شاہجہان بملک اوڈیسہ۔	۳۹۱
تلمکہ نوشتہ میرزا محمد ہادی مؤلف دیباچہ۔	۳۹۲
تسخیر نمودن شاہجہان قلعہ بردوان را و محصور	
گشتن ابراہیم خان قلعہ دار اکبر نگر در حصار	
مقبرۂ پسرش۔	〃
کشتہ شدن ابراہیم خان فتح جنگ و بدست	
شاہجہان افتادن چہل و پنج لک روپیہ از	
مال ابراہیم خان و تقسیم نمودن شاہجہان زر	
بہ بندہاے خویش۔	۳۹۳
تفویض نمودن شاہجہان ایالت بنگالہ بہ	
داراب خان و گذشتن عبداللہ خان از آب	
گنگ و محصور گشتن میرزا رستم و شروع نزاع	
عادل خان با عنبر۔	۳۹۴
رعایت مہابت خان از طرف خود بملا محمد لاری	
و نزول جہانگیر در کشمیر و حکم اخراج عبدالعزیز	
حاکم قندھار و بعدہ حکم قتل او و فوت	
آرام بانو بیگم۔	۳۹۵
ظفر یافتن خانزاد خان بر پلنگپوش و کشتہ شدن	

مضمون	صفحہ
فہیم غلام خانخانان و رسیدن سلطان پرویز و مہابتخان	
بحوالی الہ آباد۔	۳۹۷
حرکت شاہجہان بجانب بنارس از جون پور	
بعزم رزم و کشتہ شدن بیرم بیگ مخاطب	
بخاندوران در جنگ آقا محمد زمان و ذکر	
مصاف شاہجہان با سلطان پرویز و مہابتخان	۳۹۸
عنان گردانیدن شاہجہان از میدان جنگ	
و یافتن مہابت خطاب خان خانان سپہ سالار	
و مجملی از سوانح دکن۔	۴۰۰
مصاف ملا محمد لاری بکمک لشکر ہند با عنبر و	
کشتہ شدنش و اسیر گردیدن سرداران لشکر	
محبوس ماندن در قلعہ دولت آباد۔	۴۰۱
تفویض صوبہ داری کابل بہ احسن اللہ و	
مراجعت از کشمیر بجانب لاہور و تفویض	
صوبہ داری پنجاب بآصف خان و طلب	
نمودن شاہجہان داراب خان را و ایستادگی	
او از حاضر شدن و بقتل رسانیدن عبداللہ	
خان پسر جوان او را و تفویض گشتن ایالت	
بنگالہ بہ پسر مہابت خان۔	۴۰۲
کشتن مہابت خان داراب خان را بر طبق	

مضمون	صفحہ
حکم بادشاہی و فرستادن سراو بہ پیشگاہ و تفویض نظامت آگرہ بقاسم خان و معاودت جہانگیر بکشمیر و حکایت غریب از جلادت شاہ قلی خان۔	۴۰۴
مفارقت اختیار نمودن عبداللہ خان از شاہجہان و فوت خان اعظم و طلب فرمودن داور بخش پسر خسرو از گجرات و تفویض نظامت گجرات بخانجہان لودی۔	۴۰۵
جشن بستم	۴۰۶
رسیدن بکشمیر۔	″
رسیدن داور بخش از گجرات بحضور و تفویض صوبہ داری پٹنہ بشاہزادۂ شہریار و فرستادن شاہجہان دارا شکوہ و اورنگ زیب را با پیشکش نمایان بدربار و دست برداشتن از قلعہ رہتاس و قلعہ اسیر۔	۴۰۷
ملازمت نمودن عبدالرحیم خان خانان بمحوب و شرمندہ و حرکت رایات از کشمیر جانب لاہور و نقل جانورہائے۔	۴۰۸
رسیدن بلاہور و آمدن آقا محمد ایلچی شاہ عباس و حکایت شیر کہ با بزانس گرفتہ بود و التجا آوردن عبداللہ خان بخانجہان۔	۴۰۹
نامزد نمودن بہار بانو بیگم صبیۂ خود بطہمورث و ہوشمند بانو صبیہ خسرو بہوشنگ پسران دانیال و سرفرازی معتمد خان بخدمت بخشیگری و عزم سیر کابل و رسیدن سر احداد و نقل جنگ ظفر خان با احداد۔	۴۱۰
ذکر فوت رقیہ سلطان بیگم و متوجہ شدن بر احوال خان خانان و خبر رسیدن تامزد کردن مہابت خان صبیہ خود را بہ خواجہ برخوردار و عنایت خطاب شاہنواز خانی بہ میرزا رستم دکھنی۔	۴۱۱
جشن بست و یکم	۴۱۲
رخصت ایلچی شاہ عباس۔	″
ذکر غدر و بے ادبی مہابت خان۔	۴۱۲
کشتہ شدن گجپت خان دارو غہ فیل خانہ بالپرش و چہچہ نبیرۂ شجاعت خان۔	۴۱۴
سوار شدن نورجہان بیگم و آصف خان با فوج	

مضمون	صفحہ
بادشاہی بجنگ مہابت خان و برگشتن نیل بیگم و عنان گردانیدن افواج بادشاہی و کشتہ شدن خواجہ سرایان عمدہ دران تباہی۔	۴۱۵
جلادت بے موقع فدائی خان و متحصن شدن آصفخان در قلعہ اٹک و کشتہ شدن عبدالصمد نجم باشارۂ مہابت خان و رسیدن شاہ خواجہ ایلچی نذر محمد خان والی بلخ۔	۴۱۶
ذکر بدست آوردن مہابت خان آصف خان و ابوطالب پسرش را باجمعی دیگر و محبوس نمودن و بقتل رسانیدن عبدالخالق و محمد نقی خان و ملا میر محمد قنوجی را و ذکر عقائد و اطوار عجیب کفار۔	۴۱۷
فرار نمودن جگت سنگھ ولد راجہ باسو و رسیدن جہانگیر و مہابت خان بکابل و جنگ احدیان بادشاہی با راجپوتان مہابت خان	۴۱۹
فوت عنبر حبشی مشہور۔	۴۲۰
رسیدن خبر بیماری شاہزادۂ پرویز و ملازمت نمودن سلطان داراشکوہ و اورنگ زیب۔	۴۲۱
تدبیر نمودن در فرار مہابت خان۔	۴۲۲
فرار مہابت خان و تفویض وکالت و نظامت پنجاب بآصف خان و عنایت خطاب و استقلال وزارت بخواجہ ابوالحسن و تفویض خانسامانی بافضل خان و بخشیگری بمیر جملہ و بدست افتادن بست و دو لکھ روپیہ از مال مہابت خان و تفویض منصب و خطاب و جاگیر اجمیر بخان خانان و صوبہ بنگالہ بکرم خان۔	۴۲۳
فوت شاہزادہ پرویز و رخصت شاہ خواجہ سفیر نذر محمد خان و سرفرازے ابوطالب پسر آصفخان بخطاب شایستہ خانی و تفویض صوبہ بہار بمیرزا رستم و رسیدن شاہجہان بہ پٹنہ۔	۴۲۴
مضمون مکتوب نور جہان بیگم کہ بشاہجہان نوشتہ بود و منصب یافتن آصف خان و متوجہ گشتن خانجہان بجانب بالاگھاٹ۔	۴۲۵
فیل مال فرمودن میر محمد مومن و فرو گرفتن خانجہان ملک بالاگھاٹ را بنظام الملک و نقل غریب حمید خان بخشی و منکوحہ او۔	۴۲۶
رفتن زن حمید خان بجنگ لشکر عادل خان و رجعت نمودن بفتح و ظفر و ذکر نسبت عبدالرحیم خواجہ و فرستادن امام قلی خان فرمانروائے توران ایشانرا بسفارت ہندوستان۔	۴۲۶

مضمون	صفحہ
غرق شدن مکرم خان با جمعے کہ راکب کشتی بودند و ذکر وفات خان خانان و ذکر سہ فتح عمدہ کہ از و بوقوع آمدہ بودند و ذکر ترجمہ نمودن خان خانان واقعات بابری را از ترکی بفارسی۔	۴۲۹
ملتجی شدن راجہ ماندو و متوسل شدن مہابتخان بحضرت شاہجہان و طلب نمودن خان جہان عبداللہ خان را بکر و تدویر و محبوس ساختہ در قلعہ اسیر و داستان خان جہان در عہد شاہجہان۔	۴۳۰
کشتہ شدن خان جہان و رسیدن سر او بدرگاہ شاہجہان و عزم حضرت جہانگیر بہ کشمیر۔	۴۳۱
جشن بست و دوم	۴۳۲
تفویض صوبہ داری بنگالہ بفدائی خان۔	۰
تفویض نظامت پٹنہ بہ ابوسعید نبیرہ اعتماد الدولہ۔	۴۳۴
ذکر واقعہ ہایلہ حضرت جہانگیر بادشاہ ہنگام مراجعت از کشمیر در موضع چکرہتی۔	۰

مضمون	صفحہ
تدبیرات صایب آصف خان جہت سلطنت شاہجہان و بہ سلطنت برداشتن و اورنگزیب پسر خسرو را۔	۴۳۴
سپردن آصف خان داراشکوہ و اورنگزیب را بہ صادق خان و نظربند نمودن نورجہان بیگم ہمشیرہ خود را و فرستادن شہریار با لیستر پسر دانیال را بجنگ و بردن آصف خان داورنخش را بجنگ او۔	۴۳۵
ہزیمت یافتن بالیستر و در آمدن شہریار بہ قلعہ لاہور و برآوردن شہریار را از محل بادشاہی و مکحول نمودن او و رسیدن بنارسی و در عرض بست روز بخدمت شاہجہان و رسانیدن خبر واقعہ جہانگیر و نصب رایات شاہجہان بجانب آگرہ و فرستادن شاہجہان جان نثار خان را نزد خان جہان جہت استمالت۔	۴۳۶
سر باز زدن خان جہان از اطاعت و دادن ملک بالاگھاٹ را بنظام الملک سوائے قلعہ احمدنگر و ملحق شدن دریاخان رو ہیلہ بہ خان جہان و تصرف نمودن خانجہان بعضے	۰

مضمون	صفحہ
از محالات مالوہ۔	۴۳۷
تفویض خدمت گجرات بشیر خان وطلب داشتن سیف خان را مقید بدرگاہ۔	〃
آوردن خدمت پرست خان سیف خان را مقید بحضور وعفو گناہان او و رسیدن شاہجہان بہ احمد آباد و ملازمت شیر خان و امرائے متعینہ گجرات وتفویض ایالت ملک پٹنہ و سند بمیرزا عیسیٰ ترخان وصوبہ داری ملک گجرات بہ شیر خان۔	۴۳۸
خواندن خطبہ بنام حضرت شاہجہان در لاہور وتقبل رسانیدن داور بخش و برادر او و	

مضمون	صفحہ
شہریار و پسران دانیال را۔	۴۳۸
ملازمت نمودن رانا کرن۔	〃
مرخص شدن رانا کرن وجشن وزن شمسی سال سے و ہفتم از عمر شاہجہان و رسیدن شاہجہان باجمیر وحکم بنائے مسجد از سنگ مرمر وتفویض صوبہ اجمیر بہابت خان ورسیدن اکثر بندہا بہ ملازمت۔	۴۳۹
رسیدن در دار الخلافہ آگرہ۔	۴۳۹
جلوس فرمودن شاہجہان بر سریر سلطنت واجرائے سکہ وخطبہ بنام نامی۔	۴۴۰

به عون و صون خلاق زمین و آسمان صناع مکین و مکان

الحمد لله و المنه کتاب مستطاب آئینه شاهد تمثال علوی پیری یعنی تاریخ عهد سلطنت نورالدین جهانگیر بادشاه

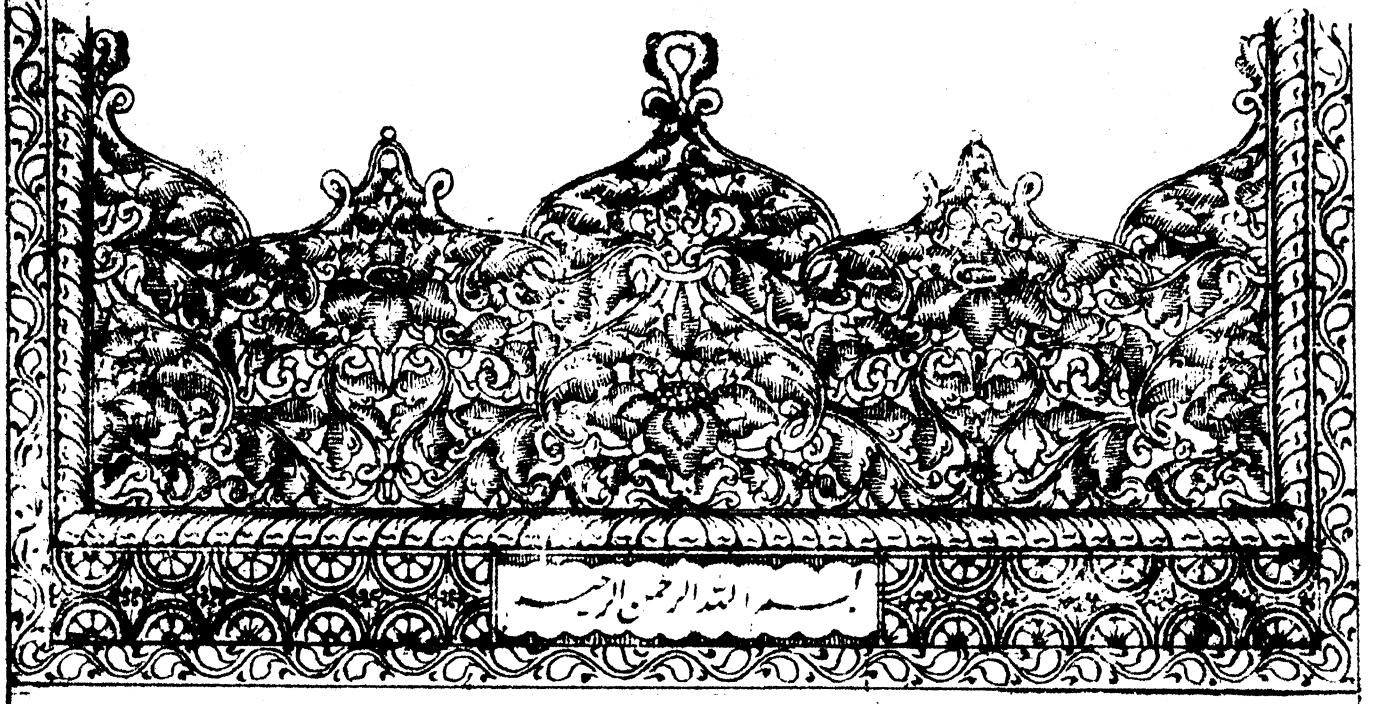
موسوم به

توزک جهانگیری

مرتبه

مرزا محمد هادی معتمد الخدمت که مسودات محرر نموده شاه مرحوم را باضافه دیباچه و حالات مابعد ترتیب داده

در مطبع نامی منشی نولکشور واقع لکهنؤ بحسن وجوهی طبع گردید

حمد و ثنای بحید و حد و سپاس و ستایش لاتحصی و تعد مر یگانه بادشاهی را سزا است که ذات لازم البرکات بادشاهان جهانگیر را باعث
اطمینان خلق و عالم و سبب دوام انتظام سلسله نبی آدم گردانیده تا بتحریک تیغ آبدار و سنان شعله بار تعریک متمردان نابرخوردار و اهلاک
قویا و اعیای کفار و فجار فرمایند که از میامن سعی و اجتهاد بلیغ و افشاندن خون فاسد مفسدان به پلارک بید ریغ کار سلطنت نظام و حال
شریعت توام گیرد و عالم و عالمیان در عهد راحت مهد او بربستر امن و امان استراحت نمایند و نعمت درود و صلوات نامحدود بر حضرت
خاتم النبیین و سید المرسلین که وجود عدیم المثالش جهت رواج دین متین مبعوث بود و سیف سیاست دعدالتش منزه و مبرا از شوایب
میل و حیف و سلام علی التواتر و الدوام بر خلفای راشدین و جمیع ائمه معصومین سلام الله علیهم اجمعین باد ٭

اما بعد چون خاطر شکسته این بی بضاعت خاکسار بمقدار دلیل طریق نامرادی محمد هادی از آوان ایتناز صبا و اوایل نشو و نما الی یومنا هذا
که شصت مرحله از سنین عمر طی نموده بعلم تاریخ و فن سیر رغبت دارد و بر اکثر کتب اخبار و آثار انبیاء و مرسلین و سلاطین حشمت آئین به دیده عبرت بین
عبور و مرور نموده است از انجمله حضرت جنت مکانی جهانگیر بادشاه که از اعاظم سلاطین نامدار تیموریه به هندوستان بوده و بشوکت و شهامت معروف
و به سیاست و عدالت موصوف آمده و هنرده سال[1] احوال فرمانروائی خود را بشرح و بسط تمام خود بخیر تحریر آورده و بنظر این قاصر رسیده چون ساده

[1] واضح باد که شهنشاه جهانگیر احوال فرمانروائی خود تا اواسط سال هفدهم خود تحریر نموده و بعد ازان معتمد خان که از امراء معتمد جهانگیری بود حکم فرمود که خان مذکور از آینده مسودات تحریر
نموده باصلاح جهانگیر در آورده شاید کتاب مینموده باشد چنانچه معتمد خان تا اوائل سال نوزدهم جلوس مسودات را نوشته باصلاح در آورده و بعد ازان میرزا محمد هادی مؤلف مینویسد چه تا آخر ایام حیات جهانگیر تکمیل نموده ٭

وبے تکلفانہ نوشتہ است دلپسند و مرغوب گردید و بخط خویش در رشتہ تحریر کشید دران وقت بخاطر ناقص رسید کہ چون لب تشنگان بادیہ اخبار بانیقام رسند از تہ جرعہ زلال حکایات باقیہ متمتع نگردند و شنیدہ استماع آن باشند بنا علیہ از اوایل سنہ نوزدہم جلوس تا آخر ایام حیات آن خسرو جمجاہ از چند نسخہ معتبر جمع و تالیف نمودہ باتمام رسانید چون خود از ابتدای تاریخ جلوس تحریر احوال فرمودہ اند راقم سطور از بدو ولادت تا روز جلوس برادر رنگ خلافت نیز نگاشتہ الحاق و مستزاد نسخہ اصل جہت تکمیل کتاب گردانید و من اللہ الاعانۃ والتوفیق القاب و اسامی گرامی آباء عظام و اجداد کرام حضرت شاہ جنت مکان باین ترتیب ست ابو المظفر نور الدین محمد جہانگیر بن جلال الدین محمد اکبر بن نصیر الدین محمد ہمایون بن ظہیر الدین محمد بابر بن عمر شیخ بن سلطان ابو سعید بن سلطان محمد بن میران شاہ بن قطب الدین صاحبقران امیر تیمور گورکان چون حضرت عرش آشیانی بجہت بقار کارخانہ سلطنت و جہانبانی ہموارہ از درگاہ ایزد جان آفرین خلفی کہ شایستہ افسر و اورنگ و مسند آرائی دانش و فرہنگ باشد مسالت می نمودند و باطن قدسی مواطن مقربان درگاہ صمدیت و مقبولان بارگاہ احدیت را وسیلہ این خواہش ساختہ منتظر طلوع کوکب جہان افروزی بودند تا آنکہ بعضے از ایستادہای پایہ سریر خلافت مصیر معروض داشتند کہ شیخ سلیم نام درویشے کہ در صفای ظاہر و باطن از ایزد پرستان این دیار ممتاز ست و نفس متبرکہ او باجابت دعا مشہور و از روے نسب بہفت واسطہ بشیخ فرید شکر گنج میرسد در قصبہ سیکری کہ دوازدہ کروہی از دار الخلافت اکبر آباد واقع ست می باشد اگر آنحضرت این آرزوے گرامی با او در میان نہند امید کہ نہال مراد بآبیاری دعاے او برومند گردد و چہرہ مقصود در آئینہ ظہور رونماید لاجرم آنحضرت بمنزل شیخ رفتہ بصدق و نیاز و خلوص عقیدت این راز را ظاہر ساختند و شیخ روشن ضمیر آگاہ دل بادشاہ صورت و معنی را بہ طلوع کوکب برج خلافت نوید سعادت بخشیدند عرش آشیانی فرمودند کہ من نذر نمودم کہ آن فرزند را بدامن تربیت شما اندازم باشد کہ بتائیدات ظاہری و باطنی شما بدولت بزرگی و بزرگی دولت رسد شیخ قبول نمودہ بزربان گذرانیدند کہ مبارک باشد ما ہم آن نونہال دولت و اقبال را بہ نام خود ساختیم از انجا کہ صدق نیت و رسوخ اعتقاد بود در اندک مدتے شجرہ امید بہ ثمرہ خواہش بار و رشد و چون ہنگام وضع حمل در رسید والدہ ماجدہ حضرت شاہ جنت مکانے را از کمال عقیدت و فرط اخلاص بخانہ شیخ فرستادند و دران مکان میمنت نشان روز چہارشنبہ ہفدہم ربیع الاول سال نہصد و ہفتاد و ہفت ہجری بطالع میزان در موضع فتحپور بہ منزل شیخ سلیم آن آفتاب جاہ و جلال طلوع فرمود و این نوید روح افزا و بشارت نشاط آزا در دار الخلافت اکبر آباد بہ سمع حضرت عرش آشیانی رسید جشن عالی و طوی عظیم ترتیب یافت و باستماع این مژدہ خرمن خرمن زر نثار شد و بجہت ادای شکر این موہبت حکم اطلاق جمیع زندانیان کہ در قلاع و مدائن بودند شرف ارتفاع یافت و بموجب قرارداد آن سلالہ دودمان خلافت و جہانگیری را سلطان سلیم نام گذاشتند اگرچہ شعراء فضلا در تاریخ ولادت اقدس مضامین غریب و معانی عجیب یافتہ قصائد غرا در سلک نظم کشیدند از انجملہ یکے ؎

در شهوار لجهٔ اکبر و دیگرے گوهر درج اکبر شاهی

یافته اما خواجه حسین مروی از قدرت طبع وجدت فهم قصیده گفته که کارنامه سخنوران توان دانست مصرعه اول هر بیت تاریخ جلوس آنحضرت است ودوم تاریخ ولادت حضرت شاهنشاهی وبالتزام این دو کار مشکل بمعانی رنگین والفاظ نازک آراسته واین چند بیت ازان قصیده اوست که بتحریر درمی آرد ؎

حمد الحمد از پی جاه وجلال شهریار	گوهر مجد از محیط عدل آمد در کنار	طایرے از آشیان جاه وجود آمد فرود	گوکبے از اوج عز دولت گردید آشکار
گلبنے زینگونه ننمودند بر دهر چمن	لالهٔ زینگونه نکشود از میان لاله زار	شاد شد دلها که باز از آسمان علی اوفتاد	باز دلها زنده شد کز مهر ایام بهار
آن هلال برج قدر وجاه وجود آمد برون	وان نهال آرزوئی جان شاه آمد بهار	شاه اقلیم وفا سلطان ایوان صفا	شمع جمع بیدلان کام دل امیدوار
عادل کامل محمد اکبر صاحب قران	بادشاه نامدار دادجوئی وکامگار	کامل دانای قابل عادل شاهان بدهر	عادل اعلی عاقل بیعدیل روزگار
سایهٔ لطف الهٔ آن لائق تاج ونگین	بادشاه دین پناه آن عالم عادل مدار	مجلس آرا سمائی چارمین دان عود سوز	مرکب ویرا سماک رامح آمد نیزه دار
تیر برج وجود وگوهر دریاے جود	از هوای اوج دلها شاهباز جان شکار	بادشاها سلک لولوئی تفیس آورده ام	هدیه از کان گرامی باز جوی دگوش دار
کس نیارد هدیهٔ زین به اگر دارد کسے	هر که دارد گو بیا چیزیکه داری گو بیار	مصرعهٔ اول زروے سال جلوس باشاه	از دوم مولود نور دیدهٔ عالم برآر
تا بود باقی حساب روزها ماه وسال	دان حساب از سال وماه وروز دوران آمدار	شاه پاینده باد وباقی آن شهزاده هم	روزها بیحساب وسالها بیشمار

چون غنچه مراد از گلبن امید بشگفت وشاهد مقصود از نهانخانه خواهش قدم بجلوه گاه شهود نهاد بشکرانه آن عرش آشیانی بتاریخ دوازدهم شهر شعبان سال ولادت از اکبرآباد عازم زیارت روضه خواجه معین الدین چشتی سنجری قدس سره شده پیاده متوجه اجمیر گشتند ومسافت منزل دوازده گروه مقرر کرده شد روز هفتدهم بروضه منوره مقدسه ورود سعادت اتفاق افتاد وچنین اخلاص برآن آستان سوده مراسم زیارت ولوازم عبادت تقدیم رسانیدند وبخیرات مبرات پرداخته کشت زار معتکفان حواشی آن روضهٔ قدسیه را بر شحات سحاب مکرمت سیراب گردانیدند ؎ اکنون مجملی از محامد ذات ومناقب صفات خواجه بزرگوار نگاشته کلک بیان میگردد مولد آنجناب سیستان ست از نجبت ایشان را سنجری نویسند که معرب سنگریست در پانزده سالگی خواجه والد بزرگوار اراده کرد که خواجه حسن نام داشت بعالم قدس رحلت فرمودند واز میامن نظر دوربین شیخ ابراهیم مجذوب قدرے در طلب دامنگیر همت خواجه شد وقطع تعلقات ظاهری نموده بسمرقند وبخارا شتافتند وچندے باکتساب علوم رسمیه پرداختند وازانجا بخراسان رفته دران سرزمین نشو ونما یافتند ودر هارون که از توابع نیشاپور ست بصحبت فیض موهبت شیخ عثمان هارونی رسیده دست ارادت بدامن سعادت او زده بیست سال در صحبت شریفش بریاضات

شتافتہ گشیدند و باشارت شیخ سفرہا و غربتہا پیش نہاد ہمت ساختہ بخدمت بسیارے از بزرگان وقت مثل شیخ نجم الدین کبریٰ و دیگر مشائخ کرام و اولیاے عظام رسیدہ بزور بازوے فطرت کنہ طلب بہ کنگرہ مراد انداختند و خدمت خواجہ بدرو واسطہ بشیخ مودود چشتی میرسند و بہشت واسطہ بشیخ ابراہیم ادہم و قبل از آمدن سلطان معزالدین سام در عہد راے پتھورا بہ رخصت پیر خود در ہند آمدند و در اجمیر اقامت گزیدند و خواجہ قطب الدین اوشی اندجانی در ماہ رجب سال ششصد و بیست و دو در بغداد بہ مسجد امام ابو اللیث سمرقندی بحضور شیخ شہاب الدین سہروردی و شیخ اوحد الدین کرمانی بارادت خواجہ معین الدین فائز گشتہ اند و شیخ فریدشکر گنج کہ در ملتان پنجاب آسودہ اند مرید خواجہ قطب الدین اند و شیخ نظام الدین اولیاے پیر امیر خسرو دست ارادت بہ شیخ فریدشکر گنج دادہ اند و سلسلہ چشتیہ تمام بہ خواجہ منتہی می شود القصہ در ساعت خیر اشاعت عنان توجہ بدارالملک دہلی انعطاف یافت کہ بجہت شکر این عطیہ والا زیارت مرقد اولیاے عظام و مشائخ کرام کہ دران مصر کرامت آسودہ اند نیز فرمایند بعد از طے منازل و قطع مراحل در رمضان سال مذکور مرکب اقبال بآن سعادت گاہ ورود اجلال فرمود و در سوم زیارت مرقد متبرکہ و اطراف مزار فائض الانوار جنت آستانے نور اللہ برہانہ تبقدیم رسید انگاہ نہضت عالی بصوب مستقر خلافت اتفاق افتاد و در ششم ذی قعدہ بدارالخلافت اکبرآباد نزول اقبال رویداد چون ولادت فیض افادت حضرت جہانگیری در سیکری واقع شدہ بود حضرت عرش آشیانی آن موضع را برخود مبارک دانستہ دران سرزمین طرح اقامت انداختند و در اواسط ماہ ربیع الاول نہصد و ہفتاد و نہ ہجری حکم گیتی مطاع بتاسیس حصارے و الا و عمارت دلکشا شرف ارتفاع یافت و جمیع امراے عظام و ملتزمان رکاب سعادت در خور مرتبہ و حالت خویش منازل اساس نہادند و باندک فرصتے شہری عظیم در نہایت آراستگی بر روی کار آمد و مساجد و مدارس و دیگر بقاع خیر و دکاکین و اسواق در کمال نفاست و تکلف ہمہ از سنگ سرخ تراشیدہ مرتب گشت و انواع بساتین بہشت آئین باعث طراوت و نظارت آن عشرتگاہ شدہ و بفتحپور سمت اشتہار گرفت[a] و بعد از نزول اجلال درین قصر اقبال از تفاول این نام میمنت فرجام

---

[a] بعد فتح دکن نام این معمورہ فتح پور نہادہ شد کتبہ بر پہلوے دروازہ کلان درگاہ حضرت شیخ سلیم کندہ است در بنجا ثبت میگردد ✤ حضرت شاہنشاہ فلک بارگاہ ظل اللہ جلال الدین محمد اکبر بادشاہ فتح ملک دکن و دانديس کہ سابقاً مسمی بخاندیس بود بمود سنہ ۱۰۱۰ الٰہی موافق سنہ ۱۰۱۰ ہجری بر فتح پور رسیدہ عزیمت اکبرآباد فرمودند نظم تا نام زمین و آسمان است ✤ تا نقش وجود در جہان ست ✤ نامش بہ سپہر ہمنشین باد ✤ دانش بجہان ابد قرین باد ✤ قال عیسی علیہ السلام الدنیا فنظرة فاعبروہا ولا تعمروہا ✤ فی الاخبار من تامل انہ یعیش غدا تامل انہ یعیش ابدا ✤ وقیل الدنیا ساعة فاجعلہا طاعة بقیة العمر لا قیمة لہا ✤ فی الاخبار من قام الی الصلوة ولیس معہ قلبہ فانہ لا یزیدہ من اللہ الا بعدا ✤ خیر المال ما انفق فی سبیل اللہ ✤ بیع الدنیا بالآخرة یربح ✤ افتقر ملک فیہا محاسبتہ ربا عی نامی چہ شد ار تو نخت گاہے گردی ✤ وز تصر نہ راندہ دد پناہے کردی ✤ خوبی جہان بصورت آینہ دان ✤ خود گیر و تو ہم درو نگاہے کردی ✤ قایلہ و کاتبہ محمد معصوم نامی بن سید صفائی الترمذی اصلاً و البکری مسکناً المنتسب انا الی سید سمرقندین بابا حسن ابدال السبزواری مولداً و القندھاری موطناً ✤

فتوحات تازه قرین روزگار خجسته آثار شهریار معدلت کردار گردید در همین سال میمنت فال حضرت عرش آشیانی جشن تطهیر شاهنشاهی آراسته ابواب خرمی بر روی روزگار کشودند روز پنجشنبه بست و پنجم جمادی الاخری آن قدسی طینت والاگهر را پدر ای عشرت فرمودند و چون عمر گرامی بچهار سال و چهار ماه و چهار روز پیوست بقانون دانشوران پاستانی و آئین دقیقه شناسان آسمانی در ساعت فیض اشاعت یعنی روز چهارشنبه بست و دوم رجب سال نهصد و هشتاد و یک آن مظهر عواطف سبحانی را مکتب نشین دانش ساختند و جشن های دلکش ترتیب داده عالمی را نقد مراد در دامن امید ریختند و تعلیم آن سواد خوان رموز انفسی و آفاقی بقاوه دودمان فضل و کمال صدر نشین مسند افاضت و افضال مولانا میر کلان هروی که بسلامت نفس و تهذیب اخلاق آراستگی داشت تفویض یافت و قطب الدین محمد خان آنکه بخدمت اتالیقی آن برگزیده دین و دولت خلعت امتیاز پوشید و چون او بحراست سرحد نامزد گشت میرزا خان خانخانان را شایسته این منصب عالی دانسته غرا افتخار بخشیدند و در سال نهصد و هشتاد و پنج منصب ده هزاری ذات و سوار به حضرت شاهنشاهی ارزانی داشتند و بر زبان گوهر آمود گذشت که نظر بر و فور رضاجوئی و نیک سیرتی و بیداردلی و بردباری تمامی جنود سمادی اعتصام بانو نهال دولت وابستگی دارد و چون سنین عمر همایون به پانزده سالگی رسید صبیه قدسیه راجه بهگوانداس را که از اعاظم امرای این دولت ابد مقرون بود و در زمره راجهای نامدار بر برید شوکت و اعتبار اختصاص داشت بحبت آنحضرت خواستگاری نمودند و دولتخانه خاص و عام را آئین بسته جشن بادشاهانه ترتیب دادند و بتاریخ پنجم اسفندارمذ ماه الهی سال نهصد و نود و سه هجری که مختار انجم شناسان وقت بود حضرت عرش آشیانی بورود مقدم اقبال توام منزل راجه را پایه آسمانی بخشیدند و آن بانوی حجله عصمت و عفت را بگوهر یکتای خلافت و سلطنت عقد ازدواج خجسته امتیاز بسته بدولتسرای جاوید آوردند و راجه لوازم نیاز و پیشکش تقدیم رسانیده طوی درخور این نسبت که سرمایه افتخار اسلاف و اخلاف اوست سرانجام داد و بجمیع شاهزادهای عالیقدر و هریکی از حضرات عالیات ضیافتهای لائق فرستاد و احدی و شاگرد پیشه را نام نویسی کرده سروپا داد و باین سعادت افتخار جاوید اندوخت ✦ و در نهصد و نود و چهار هجری حضرت شاهنشاهی را بدختر فرخنده اثر راجه اودی سنگه که باصالت و جاه و لشکر و دستگاه از جمیع راجهای هند ممتاز بود نامزد ساختند ✦

	به ساعتی که تولا کند بد و تقویم	

حضرت عرش آشیانی با مخدرات سرادق عصمت بمنزل راجه تشریف برده عقد ازدواج سعادت منتاج بستند و بر روی روزگار در عشرت و کامرانی کشادند ✦

محتاج بود ملک به پیرایه چنین		آخر مراد ملک روا کرد روزگار		

و راجه اودے سنگھ پسر راجه مالدیو است که از راجهاے معتبر صاحب شوکت بود و شمار لشکر او به هشتاد هزار سوار رسیده اگرچه رانا سانگا که با حضرت فردوس مکانی انار الله برهانه مصاف داده در دولت و شوکت عدیل و نظیر او مالدیو بوده لیکن به حسب وسعت ملک و کثرت لشکر او مالدیو فزونے داشت چنانچه مکرر سران لشکر او را بارانا سانگا بسیار رتبها اتفاق افتاد و هر بار آثار غلبه و تسلط ازین جانب روے نمود ✤ و همدرین سال از دختر راجه بهگوانداس صبیه قدسیه بوجود آمد و موسوم به سلطان النسا بیگم گشت ✤ و در بیست و چهارم امرداد سال نهصد و نود و پنجم هجری هم از دختر راجه پسرے متولد شد و حضرت عرش آشیانے او را سلطان خسرو نام نهادند ✤ و در نوزدهم آبان سال نهصد و نود و هفتم در مشکوے اقبال از بطن دختر خواجه حسن عم زنیخان فرزندے دیگر بر بساط وجود قدم نهاد او را سلطان پرویز نام نهاده آمد ✤ و در بیست و سوم شهریور سال نهصد و نود و هشتم از دختر راجه کیشو داس راتهور صبیه بوجود آمد بهار بیگم نام کردند ✤ و سلخ شهر ربیع الاول سنه هزار هجری بعد از انقضاے پنج ساعت و دوازده دقیقه از شب پنجشنبه که در عهد دولت جهانگیری بهار شنبه اشتهار یافته بطالع میزان بحساب اختر شناسان فرس و سنبله به شمار منجمان هند در دار السلطنت لاهور اختر برج خلافت از بطن صبیه قدسیه راجه اودے سنگھ قدم برادر نگ وجود نهاد تاریخ ولادت اشرف حامله چندین بشارت ست از انجمله درین ماه مبارک تولد حضرت خیر البشر صلوات الله و سلامه علیه اتفاق افتاد و این موافقت از مساعدت اقبال ست و باستبشار سنت الهی که بر سر هزار سال در عالم جهانبانی بوجود آید که به معاونت توفیق ازلی رسوم مذموم بغی و جهالت از عرصه جهان براند از دچنانچه قبل ازین به پانصد و شصت و پنج سال رموز شناس اسرار یزدانی افضل الدین حکیم خاقانی از طلوع این کوکب دولت و اقبال خبر داده و از محرومی دریافت و حسرت نایافت آنوقت قطعه بر صفحه روزگار یادگار گذاشتند ✤

گویند که هر هزار سال عالم		آید بجهان اهل کمالے محرم		آمد زین پیش و مانزاده زعدم		آید پس ازین و ما فرو رفته بعدم	

روز سوم از ولادت اقدس حضرت عرش آشیانے به دولتسراے جهانگیری تشریف برده دیده را به جمال جهان افروز او روشنی افروزند و دران محفل جشنے عظیم ترتیب یافته بود که چشم روزگار از مشاهده آن سرمه حیرت میکشید و چون قدوم میمنت لزوم سبب خوشی و نشاط جد بزرگوار گردید بالهام غیبے به سلطان خورم موسوم فرمودند ✤ و از وقایع این ایام آمدن خواجه عبد الله است بدرگاه حضرت جهانگیری آباے خواجه از سادات کبار اند و جد چهارم ایشان قبله ارباب وجد و حال امیر سید عاشق ست که احوال ایشان در کتاب حبیب السیر و رشحات مرقوم شده و والده خواجه خواهر خواجه حسن نقشبندی ست که نجیب النسا بیگم همشیره حضرت عرش آشیانے را در حباله نکاح داشت خواجه در سال هزار با دو برادر خود خواجه یادگار و خواجه برخوردار از ولایت حضار آمده ملازمت حضرت

عرش آشیانی دریافتند آن حضرت فراخور حال هریک منصب عنایت فرموده تعینات صوبه دکن فرمودند وچون بشیرخواجه قرابت داشتند حکم شد که درخدمات بادشاهی رفیق او باشند واین والانژادان بدکن رسیده هرجا که کارے وتردد ے پیش آمد مراسم مردانگی وجانسپارے بتقدیم رسانیدند وجوهر خود را دلنشین همگنان ساختند چون از همت بلند پرواز و اندیشه ترقی مراتب دور و دراز بود متوجه آستان جهانگیری شده درسنه هزار وسه بخدمت پیوستند ورفته رفته بجوهر شناسی وقدردانی آنحضرت به مدارج بلند تصاعد نمودند ٭ چون درسنه هزار و هفت هجری ازعرائض دولتخواهان بوضوح پیوست که تسخیر ملک دکن بے نهضت رایات جهان کشائی حضرت عرش آشیانی صورت نپذیرد بتاریخ ششم مهر که مختار انجم شناسان وقت بود بنفس نفیس بدان صوب توجه فرمودند وصوبه اجمیر را تیمناً وتبرکاً به تیول حضرت جهانگیری مقرر نموده راجه مان سنگهه وشاه قلی خان محرم وبسیارے از امرا در ملازمت آنحضرت تعین فرمودند درهمین ساعت مسعود به برکندن بیخ فساد رانا شرف رخصت ارزانی داشتند غرض از اختیار مفارقت آنکه چون مرکب اقبال به ممالک دور دست نهضت می فرماید هم منسلک خلافت از شاهزاده ولی عهد خالی نباشد وهم حدود متعلقه رانا پے سپر عساکر گیوان شکوه گردد اگرچه راجه مان سنگهه به خدمت حضرت جهانگیری دستورے یافت اما به التماس او بنگاله بدستور سابق بتیول او مقرر داشتند وراجه تعهد نمود که خود در ملازمت حضرت شاهی باشد وفرزندان وگماشتگان او سربراهی وپاسبانی بنگاله نمایند و جگت سنگهه پسر کلان خود را به نگاهبانی آن ملک دستورے داد ودرهمان نزدیکے جگت سنگهه را سفر ناگزیر پیش آمد وراجه پسر او مهاسنگهه راجانشین خود ساخته بسرکردگی بنگاله فرستاد وچون خطه اجمیر مخیم سرادقات گردید افواج بحر امواج وسپاه نصرت پناه باستیصال رانا دستورے یافتند وبعد از یکچندے خود نیز سیر کنان وشکار افگنان تا اودے پور نهضت فرمودند وآن آشفته راے بے راه رو از کوهستان برآمده چند جا راتاخت وچون مبارزان لشکر فیروزی اثر از پئے او شتافتند باز سراسیمه خود را بشعاب جبال انداخت وحدود متعلقهٔ او لگد کوب عساکر اقبال گردید وبسیارے از کفار شقاوت آثار دران عرصهٔ کارزار بر خاک هلاک افتادند وزن وفرزند آنها باسیرے رفتند درین وقت خبر شورش بنگاله وشکست مهاسنگهه بعرض رسید ٭ ودر پانزدهم تیر سال مذکور مادر سلطان پرویز بعالم علوی شتافت وپردگیان حریم خلافت را بغم انداخت چون خوشامد گویان واقعه طلب گاه وبیگاه چنان وانمود نمودند که حضرت عرش آشیانی به تسخیر دکن مشغول اند ودیگر یک آن ملک رانا کشوده برگشتن از عزیمت بادشاهانه دور ست اگر درین وقت خود حضرت برگردند وپرگنات آن رود ے آب اکبرآباد را که به معمورے وسیر حاصلے اشتهار دارد بگیرند از مخائل رشد وشمائل عبرت دور نخواهد بود ونیز فرو نشستن غبار شورشے که در بنگاله بتازگی ارتفاع

یافته بود بے راجه مان سنگه صورت نمی بست راجه برگشتن ایشان عین مدعا دانسته سلسله جنبان این اراده گشت ۰ ناگزیر بهم رانا بانجام نارسانده بطرف اله آباد برگردیدند قلیچ خان که حراست آن قلعه آسمان ساے بدو تفویض بود از صدق اخلاص و فروتنی عقیدت از قلعه برآمده دولت ملازمت دریافت و بعضے هنگامه طلبان شورش انگیز باغراق و مبالغه بسیار عرض نمودند که اگر قلیچ خان را بدست آورند گرفتن قلعه اکبرآباد که بدفائن و خزائن مالامال است به سهولیت میسر میگردد چون فتنه مخالفت هنوز سر بر بالین مدارا داشت حضرت شاهی سخن ظاهربینان را به سمع قبول جانداده خان مذکور را دستورے فرمودند تا به قلعه درآمد و به نفس همایون از آب گذشته متوجه بجانب اله آباد گشتند مریم مکانے والده ماجده حضرت عرش آشیانے که در قلعه اکبرآباد بودند بر هودج عزت نشسته روان شدند تا آن خلف الصدق خلافت و درة التاج سلطنت را ازین عزیمت مانع آیند حضرت شاهی از تیمنی آگاهے یافته پیش ازینکه مریم مکانے برسد سواری کشتی اختیار فرموده بسرعت تمام بجانب مقصد شتافتند و مریم مکانے آزرده خاطر به قلعه برگردیدند و به تاریخ غره صفر سنه هزار و نهم نزول رایات در قلعه اله آباد اتفاق افتاد و اکثر جاها که آن روے آب اکبرآباد بودند بدست آورده به ملازمان خود جاگیر دادند ازان جمله صوبه بهار را به شیخ خلیل مخاطب بقطب الدین خان کوکلتاش عنایت نمودند و سرکار جونپور را بلاله بیگ مرحمت کردند و سرکار کالپی را به نسیم بهادر کرامت فرمودند و نامبردگان را بامحال متعلقه دستورے دادند و از راے کهنسور دیوان سی لکهه روپیه خزانه که از حاصل خالصات صوبه بهار فراهم آورده بودند گرفتند ۰ و چون این وقائع مکرر و متوالی بعرض حضرت عرش آشیانے رسید از وسعت حوصله و قوت بردباری و نهایت دلبستگی که بآن جانشین خلافت داشتند اصلا از جا در نیامدند و شریف پسر عبدالصمد شیرین قلم را که از خدمتگاران حضور بود و بخدمت شاهی نیز اخلاص بسیار داشت با فرمان عاطفت نشان مشتمل بر نصائح گرانمایه و طلب حضور فرستادند چون فرمان مرحمت عنوان رسید آداب استقبال و لوازم تعظیم و اجلال به تقدیم رسانیده خواستند که روانه ملازمت شوند لیکن بنابر ملاحظه تیمنی را در توقف انداختند و شریف را نگاه داشته دستورے معاودت نه دادند و او به چاپلوسی و خوشامد گوئی در مزاج اقدس جاکرده در اندک مدتے وکیل السلطنت شد و حضرت عرش آشیانی فرو نشاندن فتنه خانه خیز را اهم دانسته دل از گشایش ملک دکن که نزدیک بکار شده بود برگرفتند و بتاریخ پانزدهم اردے بهشت سنه هزار و نه هجری کارسازی آن ملک را بمردانگی و کاردانی خانخانان سپه سالار و سزاولی و جانسپاری علامی شیخ ابوالفضل بازگذاشته بصوب دارالخلافت اکبرآباد عنان مراجعت منعطف گردانیدند و بتاریخ بستم امرداد سال مذکور بآن مصر دولت و اقبال نزول اجلال فرمودند درین ایام حضرت شاهی خواجه عبدالله را بخطاب عبدالله خانے نامور ساختند در شهور سنه

ہزار و دہ ہجری کہ رایت آسمان ساے حضرت عرش آشیانے در دار الخلافت اکبر آباد بود حضرت جہانگیری با سی ہزار سوار آمادۂ پیکار و فیلان نامدار روانہ دار الخلافت گشتند اگرچہ در ظاہر ارادۂ دریافت حضور والد ماجد بازمی نمودند۔ اما در باطن اندیشۂ دیگر کہ از لوازم سلطنت پژوہے و ملک جوئیست مرکوز خاطر خورشید مناظر بود چون خبر توجہ مرکب ظفر قرین باین آئین بہ عرض حضرت عرش آشیانے رسید مسرت و انبساطے کہ از رسیدن آن قرۃ العین داشتند بوحشت و تفرقہ بدل شد و بعضے از امرا کہ سخنان نفاق آمیز از زبان درۃ التاج سلطنت بسمع آنحضرت میرسانیدند بواہمہ دراز افتادند خصوصاً جعفر بیگ آصف خان کہ خدمت دیوانے داشت از بیم ہرزہ درائی و بے صرفہ گوئی نزدیک بآن رسید کہ قالب تہی کند و چون مرکب شاہی در قصبہ اٹاوہ کہ در جاگیر خان مذکور بود نزول اجلال فرمود لعلے گران بہا مصحوب یکے از معتمدان خود برسم پیشکش فرستادند درین اثنا فرمان قضا جریان شرف صدور یافت کہ آمدن آن فرزند با لشکر انبوہ و فیلان کوہ شکوہ خاطر مہر ناظر ما را باندیشہ دیگر رہنمونی می کند۔ و آمدن پسر بخانہ پدر باین شوکت و حشم رسمی ست کہ از ان خلف الصدق بروے کار آمدہ اگر مطلب اظہار جمعیت و عرض سپاہ بود مجراے او شد۔ مردم را بمحال جاگیر رخصت نمودہ جریدہ بخدمت بشتابد و اگر شائبہ توہم باقی ست و ہنوز مطمئن خاطر نیست عنان معاودت بہ الہ آباد معطوف دارد درہر گاہ نقوش توہم و تفرقہ از حواشی خاطر آن فرزند زدودہ شود بملازمت بشتابد چون این مثال واجب الامتثال بحضرت شاہی رسید متحیر و اندیشہ مند گشتند و در اٹاوہ توقف نمودہ عرضداشتے مرقوم قلم اخلاص گردانیدہ بہ پایۂ سریر خلافت مصیر ارسال فرمودند مضمون اینکہ این مرید باجہان جہان نیاز و آرزومندی احرام کعبہ مقصود بستہ میخواست کہ درین زمان سعادت آستانبوس دریابد در اٹاوہ فرمان رسید کہ قدم جرأت پیش نہ نہا بہ الہ آباد معاودت نماید عجب کہ اخلاص این نیازمند در باطن آنحضرت اثر نہ کردہ و مشتے فتنہ سرشتان خدا ناترس مجازی را در حق این بندۂ حقیقی بدگمان ساختند۔ در زمرۂ چند این مرید را از سعادت خدمت محروم داشتند امید کہ صدق باطن این نیازمند در مرآت خاطر غیب ناظر پرتو افگند نگاہ روزے چند در اٹاوہ توقف فرمودہ کوس معاودت بہ صوب الہ آباد بلند آوازہ ساختند مقارن آن فرمان شد کہ صوبہ بنگالہ و اوڑیسہ را بجاگیر آن فرزند مرحمت نمودیم کسان خود را فرستادہ متصرف گردد حضرت شاہی صلاح وقت در فرستادن لشکر بدانصوب ندیدہ عذرہاے دلپذیر معروض داشتند و چون بہ بلدۂ الہ آباد نزول سعادت ارزانی فرمودند آنچہ از لوازم سلطنت و مخصوص فرمانروایان و الاشکوہ است بروے کار آمد و ملازمان درگاہ خطاب خانی و سلطانے یافتند * از وقایع این ایام کشتہ شدن شیخ ابو الفضل ست اگرچہ او از شیخ زادہ ہاے ہندوستان بود لیکن از خرد خوردہ دان و طبع دقیقہ سنج نشۂ یونانی در سرداشت و در تہذیب اخلاق و آداب دانی خدمت ملوک قصب السبق از اقران ربودہ و بالجملہ

چون ناسازگاری حضرت شاہی بردے بروز افتاد دہمگی ملتزمان درگاہ عرش آشیانے از پیش بینی وعاقبت اندیشی بجانب آن سریر آرائے سلطنت گرائیدند از انجاکہ آنحضرت شیخ را باخود یک رنگ وباحضرت شاہی یک رو فہمیدہ بودند فرمان قضا جریان شرف صدور یافت کہ لشکر وحشم را بپسر خود شیخ عبد الرحمن در دکن گذاشتہ بسرعت ہرچہ تمامتر متوجہ دریافت سعادت ملازمت گردد چون خبر طلب او بعرض شاہی رسید بہ یقین وجزم دانستند کہ اگر شیخ نزد آنحضرت رسید بترتیب اسباب فتنہ خواہد پرداخت وتا قدم او درمیان ست رفتن ما بدربار صورت نخواہد بست درین صورت علاج واقعہ پیش از وقوع باید کرد باین اندیشہ صائب راجہ نرسنگھ دیو را کہ بجمعیت ومردانگی از اقران خود امتیاز داشت ووطن او بر سر راہ بود باستیصال شیخ برگماشتند واو دل باین کار بستہ درکمین فرصت نشست چون شیخ بہ سرائے پرگنہ کہ درہ کروہے گوالیار واقع ست رسید راجہ باجمعیت بسیار از سوار وپیادہ شیخ را باچندے از خدمتگاران کہ ہمراہ داشت گرد گرفت وشیخ ننگ گریختن را اگرچہ ممکن نبود بر خود نہ پسندیدہ تن بمردن داده بہ قتل رسید وراجہ سر او را بآلہ آباد فرستاد اگرچہ از کشتہ شدن شیخ خاطر قدسی مظاہر عرش آشیانی بہ آزردگی فراوان وتفرقہ بسیار ان در افتاد اما ازین کارنامہ دلیری ومردانگی حضرت شاہی بے ملاحظہ عزیمت آستان بوس بدرگاہ پدر بزرگوار نمودند ورفتہ رفتہ آن کدورتہا بصفا مبدل شد چنانچہ بجاے خود رقمزدہ کلک وقایع نگار خواہد شد ✤ چون آن والا گوہر اکلیل خلافت از واقعہ شیخ ابو الفضل بغایت محجوب شدند حضرت عرش آشیانے مہد معدس سلیمہ سلطان بیگم را نزد ایشان فرستادند تا بنوازشہاے بادشاہانہ دلجوئی نمودہ واز حجاب برآورده بہ ملازمت آورند وفتح لشکر نام فیلے وخلعت واسپ خاصہ عنایت فرمودہ مصحوب بیگم ارسال داشتند وچون بیگم بدو منزلے آلہ آباد رسیدند حضرت شاہی بہ استقبال برآمدہ بہ آداب بندگی ملاقات نمودند وسجدات مراحم بیکران حضرت عرش آشیانے تقدیم رسانیدہ بہ تجمل تمام در خدمت بیگم بہ شہر معاودت فرمودند ومہد علیا سلیمہ سلطان بیگم آن مسرت انتظار را بنوید عواطف گوناگون امید وار ساختہ رنگ توہمات از مرآت خاطر زدودند وحضرت شاہی در مرافقت والدہ معظمہ متوجہ درگاہ عرش اشتباہ گشتند چون بحوالے دار الخلافت اکبرآباد رسیدند عرضداشتے مرقوم قلم اعتقاد رقم ساختہ مصحوب خواجہ دوست محمد بہ ملازمت اشرف ارسال داشتند مضمون آنکہ چون آن خداوند حقیقی وخداے مجازی رقم عفو بر دامن تقصیرات این بندہ کشیدہ امید وار است کہ از حضرت مریم مکانے التماس فرمایند کہ از روے فرزند پروری این نیازمند را بہ ملازمت اشرف اقدس مشرف سازند تا رفع توہمات این فدوی گردد وحکم شود کہ منجمان حضور اختیار ساعت سجود نمایند بعد از رسیدن این عریضہ حضرت عرش آشیانے بدولتخانۂ والدۂ ماجدۂ خود شتافتہ التماس شاہی را بعرض آن عفت قباب رسانیدند وپس از انکہ

خواہش ایشان درجہ قبول یافت فرمان عاطفت عنوان مشتمل بر نوید استقبال مریم مکانی بفرزند اقبال مند نوشتہ این رباعی کہ از واردات طبع جعفر بیگ آصفخان ست دران منشور سعادت قلمی نمودند ؎

ای جستہ زما برسم عادت ساعت		ادراک وصال را چہ حاجت ساعت	
از وصل کند کسب سعادت ساعت		ساعت چہ کنی بہانہ ساعت ساعت	

و این نوازش نامہ را بہ خواجہ دوست محمد سپردہ او را رخصت سعادت فرمودند بعد از ورود این فرمان رافت عنوان حضرت شاہی بسرعت ہرچہ تمامتر بنواحی دار الخلافت رسیدند و حضرت مریم مکانی یک منزل پیشتر شتافتہ آن گوہر اکلیل سلطنت را بمنزل خود در آوردند و در دولتسرای ایشان قران السعدین اتفاق افتاد حضرت شاہی فرق نیازمندی بپای آسمان سای قبلہ حقیقی گذاشتہ تارک دولت برافراختند حضرت عرش آشیانی دیدۂ اشتیاق بہ جمال جہان آرای فرزند اقبالمند نورانی نمودہ ایشان را بدولتخانہ آوردند و بحکم اشرف نقارۂ شادمانی نواختہ آوازۂ نشاط و انبساط را بگوش دور و نزدیک رسانیدند و حضرت شاہی دوازدہ ہزار مہر بصیغہ نذر و نہصد و ہفتاد و ہفت زنجیر فیل نر و مادہ برسم پیشکش گذرانیدند از آنجملہ سی صد و پنجاہ و چہار زنجیر فیل درجہ پذیرائی یافت و تتمہ را بایشان بخشیدند و بعد از دو روز لون نام فیلے از غنایم فتح دکن کہ در فیلان خاصہ بہ سبک پائے و خوش فعلی بے ہمتا بود بایشان مرحمت شد و دستار مبارک از فرق مقدس برداشتہ بر سر اشرف شاہی گذاشتند و نوید جانشینی را بگوش امید آن خورشید آسمان سلطنت رسانیدند چون حضرت عرش آشیانی در ہنگام توجہ رایات عالیات بصوب دکن حضرت شاہی را بر سر انا مقہور رخصت فرمودہ بودند و بسبب امرے کہ رقم زدۂ کلک وقایع نویس شد آن حضرت مہم رانا را بانصرام نارسانیدہ بالہ آباد شتافتند درین صورت رای صواب انتمای حضرت عرش آشیانی چنان تقاضا فرمود کہ مہم رانا نامزد آن فرزند بود لائق دولت آنکہ بہ نیروے ہمت آن قرۃ العین خلافت صورت اتمام پذیرد لاجرم در جشن دسہرہ آن گوہر اکلیل سلطنت بموجب حکم پدر بزرگوار رایات نصرت سمات بدانصوب برافراشتند و جمعی از امراکہ اسامی آنہا نوشتہ میشود بنوازش خسروانہ سرافراز گشتہ در خدمت آن درۃ التاج سلطنت دستورے یافتند جگناتھ راے راے سنگھ مادھو سنگھ راسے درگا راے بھوج ہاشم خان قرابیگ خان افتخار بیگ راجہ بکرماجیت سکپ سنگھ و دلیپ پسران موتہ راجہ خواجہ حصارے راجہ شال باہن لشکری پسر میرزا یوسف خان شاہ قلی برادر آصف خان شاہ بیگ گولائی چون فتحپور نخیم سرادقات اجلال گشت روزے چند دران دار السعادت بجہت سامان ضروریات توقف اتفاق افتاد و خزانہ و لشکرے کہ بآن کار دشوار گذار وفا کند التماس نمودند ارباب دخل در سرانجام آن

استادگیهاے بیجا ظاهر ساختند ناگزیر حضرت شاهی عرضداشت نمودند که این مرید حکم آنحضرت را نمونه حکم الٰهی دانسته به شوق هرچه تمامتر دل برین خدمت نهاده لیکن کفایت اندیشان سامان این مهم را به روشنی که سرانجام پذیر گردد نمی نمایند و بیهوده خود را سبک ساختن و اوقات ضائع کردن چه لائق ست مکرر معلوم آنحضرت شده باشد که رانا از کوهستان برنمی آید و هر روز به محکمه پناه برده تا ممکن باشد به جنگ نمی پردازد تدبیر کار او منحصر درین ست که افواج نصرت امواج از هر سو درآمده کوهستان او را قمرغه وار درمیان گیرند و هر فوجی آن قدر باید که هرگاه بان مقهور دوچار شود از عهدهٔ او تواند برآمد اگر دولتخواهان بروش دیگر صلاح دیده اند چون مردم بنده بغایت پریشان احوال اند حکم شود که این نیازمند جبین سعادت را به سجود اخلاص روشن ساخته به محال جاگیر خود شتابد و در خور این مهم سامان نموده با جمعیت فراوان متوجه استیصال او گردد و بعد ازانکه عرضداشت حضرت شاهی بسامع عز و جلال رسید بخت النسا بیگم همشیره قدسیه خود را نزد آن گوهر اکلیل خلافت فرستاده پیغام فرمودند که چون آن فرزند در ساعت مسعود رخصت شده و ارباب تنجیم بحبت قرانے که درین نزدیکی واقع میشود تجویز ملاقات نمی نمایند باید که به خجستگی متوجه الٰه آباد شود و هرگاه خواهد باز دولت ملازمت دریابد حضرت شاهنشاهی بورود منشور لامع النور از فتح پور کوچ فرموده نزدیک متهرا از آب جون عبور نموده روانه الٰه آباد شدند مقارن این حضرت عرش آشیانے یک پوستین روباه سیاه و یک پوستین روباه سفید منصوب روپ خواص بآن حضرت فرستادند و آن مسرت الصدر سلطنت عرضداشتے مشتمل بر سپاس گذاری این مرحمت نوشته این بیت را در انجام مرقوم ساختند. ؎

گر بر تن من زبان شود هر موئے	یک شکر تو از هزار نتوانم کرد

و بروپ خواص سپرده او را رخصت معاودت ارزانی داشتند و چون به الٰه آباد رسیده روزے چند بشادکامی گذرانیدند قضا را والده سلطان خسرو نقاب آرائے نهانخانه عدم گشت تفصیل این اجمال آنکه در نیولا پوستے در دماغ آن عفت سرشت بهم رسیده و سودائے بر مزاج استیلا یافت چون خسرو از بیراه روی در ملازمت حضرت عرش آشیانے همواره به شکوه شاهنشاهی می پرداخت این غم سربار آن گشت در روزے آنحضرت به شکار تشریف برده بودند پوشیده از پرستاران افیون خورده سر بالین فنا نهاد و چون سرآمد پروگیان حرم سرائے سلطنت بود و انس و الفت تمام باو داشتند خاطر قدسی مظاهر ازین سانحه به نهایت ملول و بغایت اندوهگین شد و بر دل مهر منزل این مصیبت سخت گرانی کرد و حضرت عرش آشیانے از استماع این حادثه ناگزیر و آشفتگی ضمیر فیض پذیر فرمان از روے کمال مهربانی و غمگساری فرستاده تسلی بخش خاطر عاطر شدند ؛ و از سوانح این ایام رفتن عبد الله خان ست بدرگاه عرش آشیانے چون شریف خان وکیل السلطنت شد صحبت عبد الله خان با او درنگرفت و

ادپیوسته درخدمت شاهنشاهی شکوه ایشان میکرد ناگزیر برفاقت خواجه یادگار روے امید بدرگاه بادشاه جمجاه نهادند و آنحضرت جوهر اصالت وشجاعت از سیماے خان مذکور دریافته وشایسته تربیت دانسته بمنصب هزار و پانصدی وخطاب صفدرخانی امتیاز بخشیدند وخواجه یادگار رانیز بمنصب عزت برافراختند درهنگامیکه مرکب شاهی از فتح پور متوجه آله آباد گشت اگرچه حضرت عرش آشیانی رخصت گونه ارزانی داشته بودند لیکن ازصمیم دل بجدائی آن قرة العین خلافت راضی نبودند بلکه ازین دورے نهایت دل آزردگی داشتند وجمعی ازفتنه جویان واقع طلب هرروز مقدمه ترتیب داده وحشت افزاے خاطر قدسی مظاهر میگشتند و درین ایام زدوام باده گساری آنحضرت به لباس دلسوزی شکایت میکردند وازمویدات خواهش اهل غرض آن شد که یکی ازوقعه نویسان شاهی به خانه زادے که درسلک خواص منسلک بود نسبت تعشق بهم رسانیده وآن بے ادب شیفته خدمتگار دیگر شد وهرسه باتفاق بگریختند وخواستند که خود را بدکن رسانیده درحمایت شاهزاده دانیال روزگار بسر برند وچون حقیقت حال بمسامع جلال رسید فی الفور جمعی ازسواران چالاک بجهت گرفتن آنها تعین شدند اتفاقاً هرسه را بدست آورده درونقیکه آتش قهر شاهنشاهی درانشتعال بود بحضور عالی حاضر ساختند وبموجب حکم واقعه نویس را درحضور پوست کنده یک خدمتگار را خواجه سرا کردند ودیگرے راچوب کاری نمودند ازین سیاست رعب وهراس عظیم دردلها جاگرد وراه گریختن مسدود شد واین قضیه را ارباب غرض بصد آب وتاب بعرض حضرت عرش آشیانی رسانیدند وخاطر مهر ناظر آنحضرت سخت برآشفت وبرزبان الهام بیان گذشت که ماتا امروز جهانے را به شمشیر تسخیر کرده ایم حکم کندن پوست گوسپندے درحضور خود نکرده ایم فرزندان ما عجیب قسی القلب اند که آدمی را درپیش خود پوست میکنند همین هرزه درایان فتنه انگیز بعرض رسانیدند که شراب را با افیون ممزوج فرموده زیاده از انچه طبیعت برداشت تواند کرد نوشجان می نمایند ودرهنگام طغیان کیف واستیلاے نشه سورش مزاج بهم رسیده احکام ندامت انجام صریز ند ودران وقت هیچکس رایارا ے چون وچرا نیست اکثرے خود را بگوشه کشیده مخفی می سازند وچندے که ناگزیر باشند حکم نقش گلیم وصورت دیوار دارند چون خاطر فیض مآثر نگران احوال ایشان بود وتعلق مفرط بآن دره افتاج سلطنت داشتند راے صواب نماچنان تقاضا فرمود که به آله آباد خود تشریف برده وجگر گوشه را همراه گرفته به دارالخلافت بیاورند و به این اندیشه شب دوشنبه یازدهم شهر پور سنه هزار ودوازده هجری رایات اقبال به انصوب ارتفاع یافت وبرکشتی نشسته متوجه پیشخانه که درسه کروهے شهر بر لب آب جون ترتیب پذیرفته بود شدند قضارا درآثناے راه کشتی برزمین نشست وهرچند ملاحان دست وپا زدند دران نیم شب نتوانستند کشتی را درآب انداخت ناگزیر تا سپیده صبح درمیان دریا توقف

واقع شد و بعد از طلوع آفتاب امرای عظام کشتی های خود را پیش رانده سعادت کورنش حاصل نمودند و نزد رموز خوانان انفس و آفاق ظهور این کریمه غیبی اشارتی بود بر فسخ این عزیمت لیکن شکوه آنحضرت زبانها را لگام بسته بود بالجمله ازان جا به پیشخانه نزول اتفاق افتاد روز دیگر باران به شدت بارید و مقارن این خبر بیماری حضرت مریم مکانی رسید و چون ایشان باین یورش راضی نبودند عرش آشیانی حمل بر تمارض فرمودند و درین دو سه روز به سبب افزونی بارش هیچکس خیمه بیرون نتوانست کرد و غیر از دولتخانه خاص و پیشخانه چندی از بنده های نزدیک دیگر چادری بنظر درنمی آمد و شب چهارشنبه خبر رسید که حال مریم مکانی دگرگون شده و اطبا قطع امید نموده دست از معالجه بازکشیده اند آنحضرت با میر آنکه دیدار واپسین دریابند عنان معاودت معطوف داشتند و بعیادت قبله خویش رفته احوال ایشان را بسی پریشان یافتند و هرچند خواستند که اندرزی و سخنی ازان عفت سرشت دارند زبان یارای گویائی نداشت ناگزیر بقضای ایزدی رضا داده خلوت گزین کلبه اندوه گشتند ❊ و شب دوشنبه هژدهم شهریور سال هزار و دوازده بارگاه عصمت او از گدورت کده دنیا درکشیده نقاب گزین خلوتسرای نزهت گشت و ازین سانحه جهانی شوریده و روزگار سوگواری درآمد ❊ حضرت عرش آشیانی موی سر و ریش دیرینه ستره لباس ماتم پوشیدند و چندین هزار کس از امرا و منصبدار و احدی و شاگرد پیشه موافقت آنحضرت رخت مصیبت اختیار نمودند و بادشاه جم جاه نعش را بر دوش گرفته قدمی چند راه پیمودند و بعد ازان امرا نوبت نوبت برداشتند و تابوت را روانه دهلی ساخته با دل زار و دیده خونبار بدولتخانه معاودت فرمودند و روز دیگر خود از کثرت سوگواری برآمده و جمیع بندگان را ازان لباس برآورده هریکے را فراخور پایه خلعت عنایت فرمودند و جسد گرامی در عرض پانزده پهر بدهلی رسید و در مزار فائض الانوار حضرت جنت آشیانی مدفون گردید ❊ و چون خبر نهضت موکب اقبال عرش آشیانی بصوب آله آباد و فسخ آن عزیمت بجهت عارضه مریم مکانی در حلت آن عفت قباب بقدسی سرای جاودانی بحضرت شاهی رسید بتیجاشی و تامل شریف خان را بحکومت بهار دستورے فرموده رایات نصرت آیات بدریافت ملازمت پدر بزرگوار افراشته متوجه دارالخلافت اکبرآباد شدند تا غبار کدورتے که بر مرآت خاطر حقیقت مناظر نشسته بود زدوده شود و درین مصیبت والده ماجده شریک باشند و عرش آشیانی نوید حضور وافر السرور آن مسرت القلب را غمزدای این ماتم دانسته جهان جهان نشاط و شادکامی در سر گرفتند و حضرت شاهی در ساعت مسعود سال مذکور بادراک دولت ملازمت سعادت اندوختند و بعد ازانکه رسوم تورہ و آداب بجا آوردند عرش آشیانی فرزند اقبالمند را در آغوش عطوفت و مهربانی کشیده فرح بخش دل اندوهگین شدند و بنده های اخلاص آئین بعیش و شادی قرین و منافقان واقعه طلب خجلت زده غمگین و اندوهگین گشتند جهان را رونق دیگر پدید آمد روزگار که سرشوریدگی

در سر داشت آرام و تسکین یافت فتنه که چشم کشوده منتظر فرصت می بود بگران خواب غفلت افتاد نقاره شادی بلند آوازه شد حضرت شاهی دو صد عدد مهر صد توکلی و چهار مهر پنجاه توکلی و یک مهر بست و پنج توکلی و یک مهر بست توکلی و سه مهر پنج توکلی بصیغه نذر و یک قطعه الماس که یک لک روپیه بها داشت و چهار زنجیر فیل برسم پیشکش گذرانیدند بعد از فراغ این مجلس حضرت عرش آشیانی از بارگاه خاص و عام برخاسته متوجه حرم سرای خلافت شدند و چون خاطر قدسی مظاهر از بعضے اطوار و اوضاع حضرت شاهنشاهی قدر گرانی داشت باطن شکایت آگین ذخیره های کهن را بیرون فرستاد و زبان معجز بیان بگویائی در آمد و بعد از انکه سخنی چند عنایت آمیز گذارش یافت فرمودند که با باجنان ظاهر میشود که از افراط باده پیمائی دماغ شما خلل پذیرفته بهتر آن ست که روزے چند بدولتخانه ما بسر برید تا تدبیرات بکار برده باصلاح مزاج شما پردازیم و ایشان را در عبادت خانه نشانده بعضے از خدمتکاران معتمد را بطریق دیدبانی گماشتند و هر روز والده ها و همشیره ها نزد ایشان آمده دلدهی و خاطرجوئی میکردند تا ده روز دران سعادتکده بسر بردند و چون معلوم شد که از دوام باده گساری و آشفته دماغی ایشان انچه بعرض رسیده بود وقوعے نداشت دستوری شد که بدولتخانه تشریف برند و چندے از ملازمان ایشان که از غضب حضرت عرش آشیانی بیم و هراس بخاطر راه داده بگوشه ها خزیده بودند باز آمده سرگرم خدمت گردیدند و حضرت شاهی هر روز به کورنش والده بزرگوار خود استسعاد یافته مشمول مراحم می گشتند. درین ایام مکتوب های هادی شاه راه شیخ حسین جامی که در سلسله علیه خواجهای بزرگوار بگذارش جان و تن دادرس بانفس هزار فن بے همتا بود بحضرت شاهی رسید بمضمون آنکه حضرت خواجه بهاء الحق والدین قدس الله سره العزیز را در خواب مشاهده کردم فرمودند که درین زودے سلطان سلیم براورنگ فرمانده هی برآمده روزگار را بداد و دهش آباد گرداند و غمزدگان عالم را بنخشش شاد سازد * و از غرایب حکایات که دران روزها رو داد آنکه حضرت شاهی گران بارنام فیلے داشتند که در جنگ فیل بے همتا بود و فیلے که در برابر صدمات او پا استوار کند در فیلخانه بادشاهے نشان نمی دادند و همچنین خسرو آب دست نام فیلے داشت که او نیز در جنگ فیل سرآمده بود حضرت عرش آشیانی حکم فرمودند که آن دو کوه گران سنگ را باهم در جنگ درانند و زن متهن نام فیلے را از حلقه خاصه بکمک مقرر فرمودند که هرگاه یکے از انها بر دیگرے غالب آید و فیلبان از نگهداشت آن باز ماند فیل مذکور از کمین برآمده کمک کند این فیل را باصطلاح فیلبانان طبانچه مے نامند و این از تصرفات حضرت عرش آشیانی ست که در وقت جنگ بجهت جدا ساختن فیلان سرکش بخاطر آوردند و لود لنگر و چرخی و اوچاری نیز از اختراعات آن حضرت ست بالجمله حضرت شاهی و خسرو التماس نمودند که بر اسپان سوار شده از نزدیک تماشا کنند حضرت عرش آشیانی

در حجره که نشسته شاهزاده خرم را نزدیک خود حکم نشستن فرمودند۔

	دد کوه آهنی از جای جنبید		زمین گوئے ز سر تا پای جنبید

بعد از زد و خورد بسیار فیل گرانبار آثار چیرگی ظاهر ساخت و حریف خود را عاجز و زبون ساخت درین وقت بموجب قرارداد فیل رنمتهن را به کمک آوردند و جمعی از بنده های حضرت شاهی فیلبان را از پیش آوردن مانع آمده کلوخے و سنگے چند بجانب فیلبان انداختند و او بے محابا بموجب حکم فیل را پیشتر رانده روبرو کرد اتفاقاً سنگے بر شقیقه فیلبان رسید و قطره چند بر روے و سینه او چکید خسرو با جمعے از هرزه درایان بخجالت رفته گستاخی مردم شاهی و مجروح شدن فیلبان را به مبالغه معروض داشتند و اندکے را بسیار وانمودند حضرت عرش آشیانے ازین گستاخی و بیباکی متغیر و متوحش گشته به شاهزاده خرم فرمودند که نزد شاه بابا خود رفته بگویند که شاه بابا میفرماید که درحقیقت این فیل هم از شماست سبب عنف و بے اعتدالی چیست شاهزاده خرم بحکم جد بزرگوار شتافته بلطف بیان و حسن ادا گذارش این پیغام نمودند حضرت شاهی در جواب فرمودند که ما را ازین مقدمات اطلاعی نیست و اصلا بزدن فیل و فیلبان راضی نبوده ایم و نه فرموده ایم آنحضرت عرض کردند که اگر چنین ست حکم شود که ماخود توجه نموده با تماشا زی دیگر تدبیرات فیلان را از هم جدا سازیم حضرت شاهی به شگفته پیشانی اجازت دادند و آن حضرت حکم بگذاشتن چرخی و بان فرمودند هرچند تدبیرات بکار بردند اثرے ازان مترتب نه گشت تا آنکه فیل رنمتهن هم زبون شده روبهزیمت نهاد و هردو با آب جون درآمدند فیل گرانبار بر پیچید و بود و دست بازنمی داشت ناگاه کشتی کلان در میان حائل شد و گرانبار از شدت باز ماند شاهزاده خرم بخدمت جد بزرگوار شتافته مراتب آداب را پاس داشته عرض نمود که شاه بابائی باین جرات و گستاخی رضا نداده اند و بداستگی ایشان واقع نشده و در اصل سخن را بتفاوت عرض کرده اند ۔ و در همان ایام واقعه هایله حضرت عرش آشیانے رو داده آنحضرت را در مدت پنجاه و یک سال سلطنت هرگز نسیم ناکامی بر طره اعلام دولتش نوزیده و هیچگونه پاے بکران دولت و اقبالش به سنگ در نیامد بهر جانب که عزیمت نمودے اقبال بسان دولت ملازم رکاب میمنت انتسابش بودے و بهر طرف که قصد فرمودے بخت مانند تخت سر در پاے عرش فرسایش داشتے آسمان بکام او گردش گزین بود و زمین به مرام او در تمکین تا آنکه روزگار خود پرداخت و آن بادشاه جمجاه را از تخت فرمانروائی بر تخته ناکامی کشید اجمال این حادثه آنکه روز دوشنبه بستم شهر جمادی الاول سنه ۱۰۱۴ هزار و چهارده هجری مزاج اعتدال سرشت از مرکز صحت انحراف پذیرفت و عارضه تب اشتداد یافته بنجر باسهال گشت شاهزاده خرم از کمال سعادتمندی متکفل خدمت بیمارداری گردید و حکیم علی که سرآمد اطباے عهد بود متصدی علاج شد و چون زمان قضیه ناگزیر رسیده بود هرچند بمعالجه و دوا پردازند

و تدبیرات بکار بردند اثرے ازان مرتب نه گشت و روے بهبود در آینهٔ حال مرئی نه شد. وچون سلطان خسرو خواهرزاده راجه مان سنگهه و داماد خان اعظم درین دولت خصوصاً درین وقت حل و عقد امور سلطنت باین دو کس تعلق داشت بخاطر حق ناشناس قرار داده که با وجود حضرت شاهی چنین ناخلفی را به سلطنت برداشته به ترتیب اسباب فتنه و فساد پردازند و آنحضرت از غدر معاندان وقوف یافته بنا بر حزم و احتیاط که از شرائط جهانداری ست درچنین وقت خود را از سعادت خدمت پدر عالی قدر محروم داشته ترک آمد و رفت بدرون قلعه فرمودند و شاهزاده خورم با دل قوی و عزم درست درمیان دشمنان و بدایشان پاے همت افشرده دولت ملازمت جد بزرگوار را از دست نداده اگرچه مکرر والده ماجده آن قرة العین پیغام فرستاده که درین آشوبگاه بے تمیزے و تلاطم امواج فتنه بسر بردن صلاح وقت نیست قطب وار قدم همت برجا داشته ترک عزیمت نفرمودند تا آنکه بفرموده پدر نامور و مادر بلند اختر آنسریر آراے سلطنت نزد آنحضرت شتافتند و هرچند در بردن شاهزاده مبالغه نمودند برفتن راضی نه شدند در جواب معروض داشتند که تا رائحه حیات جد بزرگوار بمشام جان میرسد. امکان جدائی در تصور نمی گنجد از انجاکه حافظ حقیقی در همه حال حارس آن عزیز دین و دولت بود دران طوفان حوادث از آسیب عین الکمال چنانچه باید حراست نمود * و درین ایام از کنیزان حضرت شاهی دو پسر متولد شدند و بجهاندار و شهریار موسوم گشتند. وچون قضاے قادر قدیر و حکیم خبیر بران رفته بود که آنجا مکار حق بمرکز قرار گیرد و جهان تیره از خلافت وارث حقیقی ملک روشنائی پذیرد این طائفه حق ناشناس از ارادهٔ باطل ندامت گزیده شرمنده و سرافگنده بخدمت حضرت شاهی شتافتند و آنحضرت روز دیگر بملازمت حضرت عرش آشیانے تشریف برده در حالت نزاع بدولت دیدار سعادت اندوختند و بر حسن استقامت شاهزاده خورم تحسین و آفرین فرمودند و آن سرو جویبار خلافت را همراه خود برده بدولتخانه آوردند * شب چهارشنبه سیزدهم جمادی الاخری سنه هزار و چهارده هجری آن شاهباز اوج خلافت ازین سراے فانی به نزهت سراے جاودانی شتافت و روز دیگر ملوازم تجهیز و تکفین پرداخته در باغ سکندره بجوار رحمت الهی سپردند و ولادت گرامی در نهصد و چهل و نه روے داد و جلوس در نهصد و شصت سه اتفاق افتاد و آنحضرت را سه پسر دالاگهر و سه صبیه قدسیه بودند نخستین شاه عادل باذل نور الدین محمد جهانگیر که سریر آراے خلافت شد. دوم سلطان مراد که در سنه هزار و هفتم مطابق سال چهل و چهارم اکبر شاهی بادمان شراب در ولایت دکن درگذشت سوم سلطان دانیال که در سنه هزار و سیزدهم هجری موافق سال چهل و نهم اکبر شاهی او نیز با فراط شراب خواری و باده گساری در ملک دکن وفات یافت و اسامی صبیه با اینست شاهزاده خانم شکر النسا خانم آرام بانو بیگم بعد ازین انچه مرقوم قلم مشکین رقم گردیده تالیفی ست که

حضرت جنت مکانی جہانگیر بادشاہ تا اوایل سنہ نوزدہ جلوس خود متوجہ جمع و تحریر آن گشتہ اند و ازانجا تتمہ اخبار را تا آخر ایام حیات و انجام مدت سلطنت کہ کلہم بیست و یک سال و ہشت ماہ و بست روز بودہ باشطرے از اوایل احوال حضرت صاحبقران ثانی شاہجہان بادشاہ کہ بعد از استماع واقعہ والد نامدار از قلعہ خیر (لز اوہ) دکن بجانب دار الخلافت اکبر آباد متوجہ گشتہ تا بر تخت سلطنت و فرمانروائی جلوس فرمودہ اند رقم سطور دلیل طریق نامرادی محمد ہادی جہت تکمیل کتاب چنانچہ در دیباچہ ایمائے بآن رفتہ الحاق نمودہ و ارادہ و خواہش دارد کہ اگر اجل امان و فرصت دست بہم دادہ و دماغ یاوری نمود مجملی از احوال آن بادشاہ فریدون فرجم جاہ را کہ رب النوع سلسلہ سلاطین تیموریہ ہند و ستان بودہ من اولہ الی آخرہ بہ سلک تحریر کشیدہ در ذیل این نسخہ مندرج سازد تشنہ لبان جویاے اخبار را بہ شادابی اظہار حقیقت سیراب گرداند و منہ الاعانۃ و التوفیق ۔

ذکر وزرای حضرت جنت مکانی جہانگیر بادشاہ در زمان شاہزادگی

نخست رائے گھنسور خدمت دیوانی آنحضرت داشت بعد ازان بایزید بیگ باین خدمت پرداخت بعد ازان خواجہ محمد دوست کابلی کہ در ایام سلطنت بخواجہ جہانی رو شناس گشت دیوان ش۔ بعد ازان خان بیگ باین منصب امتیاز یافت امادر مہمات بر شریف خان پسر عبد الصمد شیرین قلم بود کہ پس از جلوس بخطاب امیر الامرائی و والا پایۂ وکالت سرعزت بر فلک سود و چون لب سنگھہ بنام نامی خان ان ش۔ و فرق منیر بالقاب گرامی ارتفاع پذیرفت چندے کار دیوانی بر وزیر خان محمد مقیم بدستور عہد حضرت عرش آشیانی بحال داشتہ بعد از چند روز وزارت نصف ممالک محروسہ بوزیر الملک خان بیگ والا شاہی مذکور مرحمت فرمودند و وزارت نصف ممالک میرزا غیاث بیگ طہرانی را بخطاب اعتماد الدولہ امتیاز بخشیدہ تفویض نمودند لیکن اعتماد الدولہ اختیارے در وزارت نداشت گویا پیشکار امیر الامرا بود و بیرم خان امیر الامرا وکیل و مدار علیہ بود و چون او بہ بیماری مزمن گرفتار آمد و مرکب مسعود بصوب کابل نہضت فرمود جعفر بیگ قزوینی مخاطب بآصف خان بخدمت جلیل القدر وکالت سوم صفر سنہ یک ہزار و پانزدہم ہجری چہرہ سعادت برافروخت خواجہ ابو الحسن برتینی را بہمراہی خود التماس نمود تا سر رشتہ دفتر و کاغذ نگاہ دارد و خواجہ اگرچہ مرد راست و درست کارگذار بود اما بہ ترشروئی و درشت خوئی اتصاف داشت و بعد ازانکہ آصف خان بہمراہ شاہزادہ پرویز رخصت یافت بست ہفتم جمادی الاول سنہ یک ہزار بست ہجری خدمت دیوانی بہ اعتماد الدولہ باز گشت و او تا آخر ایام حیات بہ استقلال تمام بلوازم امر خطیر پرداخت و بعد از رحلت آن دستور معظم نوبت دیگر بتاریخ دوازدہم جمادی الثانی سنہ یکہزار سی و یک ہجری خواجہ ابو الحسن خلعت وزارت پوشیدہ بعد ازانکہ مہابتخان را

از درگاه معلی اخراج نمودند یمین الدوله آصف خان خلف الصدق اعتماد الدوله را تا پانزدهم صفر سنه یک هزار سی و پنج هجری بر منصب بزرگ وکالت اختصاص بخشیدند و همچنان خواجه ابو الحسن بخدمت دیوانی مشغول بود و خلعت استقلال یافت تا آن که حضرت جنت مکانی از جهان فانی بقدسی سرای جاودانی شتافتند ❊

اولاد امجاد آنحضرت

آن شاه جنت مکان را پنج پسر و الا گهر و دو دختر قدسی اختر بودند اول سلطان خسرو دوم سلطان پرویز سوم سلطان خرم چهارم سلطان جهاندار پنجم سلطان شهریار دختر کلان سلطان نثار بیگم و خورد بهار بانو بیگم خسرو و جهاندار و پرویز در حین حیات پدر بزرگوار بعالم بقا شتافتند و تاریخ آن مسافران ملک بقا در محل خود رقمزده کلک بیان گشته و از خسرو دو پسر و یک دختر مانده بود بعد از شتافتن آنحضرت بطریقے که نگاشته شده راه ممات پیش گرفتند دختر تا حال در قید حیات ست و از سلطان پرویز طفلی و صبیه بود طفل از پدر بزرگوار رحلت نمود صبیه در عقد ازدواج شاهزاده دارا شکوه است و از شاهجهان چهار پسر اقبالمند و سه دختر قدسی اختر روشنی افزای دیدهٔ پدر بزرگوارند اول سلطان دارا شکوه دوم سلطان شجاع سوم سلطان اورنگ زیب چهارم سلطان مراد بخش و دختر اول سریا بانو بیگم دوم جهان آرای بیگم سوم روشن آرای بیگم و از جهاندار اولاد نماند و از شهریار دخترے هست ارزانی بیگم نام ❊

ذکر فضلاے معتبر آنحضرت

ملا روزبهاے تبریزی ملا شکر الله شیرازی بقا سری میر ابو القاسم گیلانی ملا باقر کشمیری ملا محمد سیستانی ملا مقصود علی قاضی نور الله ملا فاضل کابلی ملا عبد الحکیم سیالکوٹی ملا عبد اللطیف سلطان پوری ملا عبد الرحمن بهوره گجراتی ملا فاضل کابلی ملا حسن مزاغی ملا محمود جونپوری

ذکر حکماے آنحضرت

حکیم رکنا کاشی حکیم صدر الملقب بمسیح الزمان حکیم ابو القاسم گیلانی ملقب بحکیم الملک حکیم مومنائی شیرازی حکیم روح الله کابلی نعیم بید گجراتی حکیم تقی گجراتی ❊

ذکر شعرا که نزد آنحضرت بودند

باباطالب اصفهانی حیاتی گیلانی ملا نظیری نیشاپوری ملا محمد صوفی مازندرانی ملک الشعرا طالبا آملی سعید ائی گیلانی زرگر باشی میر معصوم کاشی قول شوره کاشی ملا حیدر حصانی شیدا ❊

ذکر حافظان کہ در خدمت بودند

حافظ نادعلی حافظ کتب مقامات اخری حافظ عبد اللہ استاد محمد مالی حافظ چیلہ ٭

ذکر نغمہ سرایان ہند

چترخان پرویز داد ماکھو خمرہ ٭

ذکر خواستگاری نورجہان بیگم در سال ششم

میرزا غیاث بیگ پسر خواجہ محمد شریف طہرانیست خواجہ در مبادی حال وزیر محمد خان تکلو حاکم خراسان بود بعد از فوت محمد خان بخدمت شاہ جمجاہ شاہ طہماسپ صفوی پیوست شاہ وزارت مرو را بہ خواجہ محمد شریف تفویض فرمود خواجہ را دو پسر بود نخستین آقا طاہر دوم میرزا غیاث بیگ و خواجہ صبیہ میرزا اعلا والدولہ پسر آقا ملا را بحبت فرزند خویش میرزا غیاث بیگ خواستگاری نمود او بعد از فوت پدر با دو پسر و یک دختر متوجہ ہندوستان گشت و در قندھار صبیہ دیگر حق تعالے بوی ارزانی داشت و در فتحپور بسعادت زمین بوس حضرت عرش آشیانے انار اللہ برہانہ ناصیہ اخلاص نورانی ساخت و در اندک فرصت بدوام خدمت و جوہر رشد و کاردانی بوالا پایہ دیوانی بیوتات فرق عزت برافراخت میرزا غیاث بیگ با نویسندگی و معاملہ فہمی بغایت نیک ذات و کارگذار بود در تتبع شعر قدما بسیار نمودہ از سخن سنجان روزگار بود شکستہ را بغایت متین و آبدار می نوشت بعد از فراغ خدمات مرجوعہ خلاصہ اوقاتش صرف شعر و سخن میشد سلوک و معاش او با اہل حاجت بمرتبہ بود کہ ہیچ صاحب غرضے بخانہ او نرفت کہ آزردہ برگشتہ باشد لیکن در رشوت گرفتن سخت دلیر و بیباک بود در ہنگامے کہ حضرت عرش آشیانے در لاہور تشریف داشتند علیقلی بیگ استجلو کہ از تربیت کردہ ہاے شاہ اسمعیل ثانی بود از عراق آمدہ در سلک بندہ ہاے درگاہ منتظم گشت و بحسب سرنوشت دختر میرزا غیاث بیگ را کہ در قندھار بوجود آمدہ بود بوے نسبت فرمودند و در آخر بخدمت جہانگیر بادشاہ پیوستہ بخطاب شیر افگن و منصب مناسب ترقی و تصاعد نمود و بعد از جلوس اشرف در صوبہ بنگالہ جاگیر عنایت نمودہ بدانصوب رخصت فرمودند و خاتمہ کار آن بیعاقبت و کشتن قطب الدین خان بجاے خود رقم پذیر گشتہ و چون شیر افگن بجزاے عمل خویش گرفتار گشتہ آوارہ بادیہ عدم گردید بحکم اشرف متصدیان صوبہ بنگالہ صبیہ میرزا غیاث بیگ را کہ بعد جلوس بہ خطاب اعتماد الدولہ سربلندی یافت روانہ درگاہ والا ساختند و آنحضرت بنابر غبار آزاری کہ از کشتن قطب الدین خان بر حواشی خاطر اشرف نشستہ بود بر قیہ سلطان بیگم والدہ بیبے خویش نبخشیدند مدتے در خدمت ایشان بناکامی گذرانید و چون ہنگام سطوع کوکب بخت و طلوع اختر مراد در رسید اقبال باستقبال شتافت طالع از گران خواب بیدار شد و سعادت

روے آور دودولت مجلہ آراست زمانہ بہ مشاطگی پرداخت ہوس گل کردامید برخود بالید آرزو از ہر سو ہجوم آوردہ و درہاے بستہ را کلید آمد و دلہاے خستہ را دوا شد بالجملہ از نیرنگیہاے آسمانے روزے در جشن نوروز جہان افروز بنظر دوربین آنحضرت مقبول آمدہ در سلک پرستاران حرم سراے خلافت انتظام یافت و آناً فاناً پایہ عزت و قبول او ارتفاع و اعتلا پذیرفت نخست نور محل نام کردند پس از روزے چند خطاب نور جہان بیگم عنایت شد جمیع خویشان و منتسبان او بانواع مراحم و نوازش اختصاص یافتہ و اعتماد الدولہ بہ منصب وکالت کل و ابو الحسن برادر کلان بیگم بخطاب اعتقاد خان و خدمت خانسامانی سرفراز گشت نسبت خویشی و کامروائی خویشان موقوف غلامان و خواجہ سرایان اعتماد الدولہ ہر کدام خطاب خانی و منصب ترخانی گرفتند برکتری دائی دلارام نام کہ بیگم را شیر دادہ بود بجاے حاجی کوکہ صدر اناث شد و مدد معاشی کہ بعورات مرحمت میگشت صدر الصدور بمہر او معتبر میداشت ✣

کنند خویش و تبار تو ناز می زیبد	بحسن یک تن اگر یک قبیلہ ناز کنند

بغیر از خطبہ دیگر آنچہ لوازم سلطنت و فرمانروائی بود ہمہ بفعل آمد یکچندے در جھروکہ نشست و جمیع امرا بکورنش آمدہ گوش بفرمان داشتند سکہ بنام بیگم زدند و نقش سکہ این بود ✣

بحکم شاہ جہانگیر یافت صد زیور	بنام نور جہان بادشاہ بیگم ر

و طغراے فرامین چنان نقش بست (حکم علیہ العالیہ نور جہان بیگم بادشاہ) و رفتہ رفتہ کارے کشید کہ از بادشاہے بجز نامے باقی نماندہ مکرر میفرمودند کہ من سلطنت را بنور جہان بیگم ارزانی داشتم و بجز یک سیر شراب دنیم سیر گوشت مرا ہیچ درنمی باید از خوبی و نیکنامی بیگم چہ نویسم خیر او غالب بر شر بود بلکہ شر نبود ہر جا کہ کار افتادہ را عقدہ پیش می آمد و بخدمت بیگم ملتجی گشت گرہ از کارش برکشودہ کامیاب مراد ساخت و ہر کسے بدرگاہ او پناہ برد از آسیب ظلم و ستم محفوظ ماند ہر جا دخترے بود یتیم اینکس بقصد ثواب عروس کردہ در خور حالت او جہیز نطفت فرمودند ممکن کہ در عہد دولت خویش پانصد دختر را بقصد ثواب عروس کردہ لطف فرمودند و از سلسلہ علیہ او نفع بسیار بخلق اللہ رسید ✣

سکہ ہائے عہد جہانگیری کہ بعنایت جناب فیضمآب مسٹر تھارنھل صاحب بہادر جج میرٹھ از نظر م گذشتند نقش آن سکہ ہا بعینہ در نیجا ثبت ست۔

سکہ اشرفی

شاہ نورالدین جہانگیر ابن اکبر بادشاہ
روئے زر را ساخت نورانی برنگ مہر ماہ - ۱۵ - ضرب لاہور

سکہ روپیہ

زنام شاہ جہانگیر شاہ اکبر نور سنہ ۱۲
ہمیشہ بادا بر روے سکہ لاہور

سکہ روپیہ

زنام شاہ جہانگیر شاہ اکبر نور سنہ ۱۴
ہمیشہ بادا بر روے سکہ لاہور ۱۰۲۸

سکہ روپیہ

زنام شاہ جہانگیر شاہ اکبر نور ۱۰۳۳
ہمیشہ بادا بر روے سکہ لاہور سنہ ۱۹

سکہ روپیہ

نورالدین جہانگیر شاہ اکبر شاہ
ماہ فروردی الٰہی ضرب جہانگیر نگر سنہ ۵

سکہ روپیہ

نورالدین جہانگیر شاہ اکبر شاہ
بہمن الٰہی ضرب برہانپور سنہ ۱۰۲۰

سکہ روپیہ

نورالدین جہانگیر شاہ اکبر شاہ
ماہ مہر الٰہی سنہ ۱۰۳۱ ۱۸

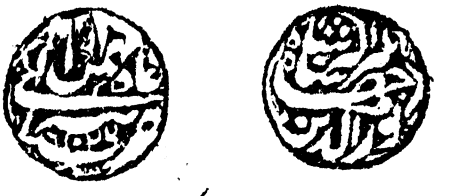
سکہ روپیہ

نورالدین جہانگیر شاہ اکبر شاہ
ماہ آذر الٰہی ضرب سنہ ۱۰۳۲ ۱۷

سکہ روپیہ

نورالدین جہانگیر شاہ اکبر شاہ
ماہ بہمن الٰہی ضرب سیسرام ۱۰۲۶

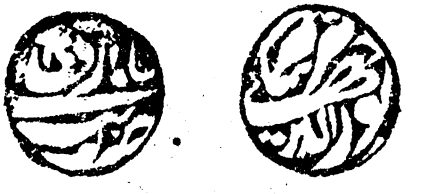
سکہ روپیہ

نورالدین جہانگیر بادشاہ
تیر الٰہی ضرب سورت سنہ

سکہ روپیہ

نورالدین جہانگیر شاہ اکبر شاہ
ماہ اردی بہشت الٰہی ضرب سیسرام

سکہ روپیہ

لا الہ الا اللہ محمد رسول اللہ ضرب
محمد جہانگیر بادشاہ غازی

سکہ روپیہ

لا الہ الا اللہ محمد رسول اللہ ضرب
نورالدین محمد جہانگیر بادشاہ

سکہ روپیہ

لا الہ الا اللہ محمد رسول اللہ ضرب
نورالدین محمد جہانگیر بادشاہ غازی

سکہ روپیہ

زجہانگیر شاہ اکبر شاہ سنہ ۱۴
سکہ قندھار شد دلخواہ

سکہ روپیہ

زجہانگیر شاہ اکبر شاہ
سکہ قندھار شد دلخواہ

به عون و صون خلاق زمین و آسمان و صناع مکین و مکان

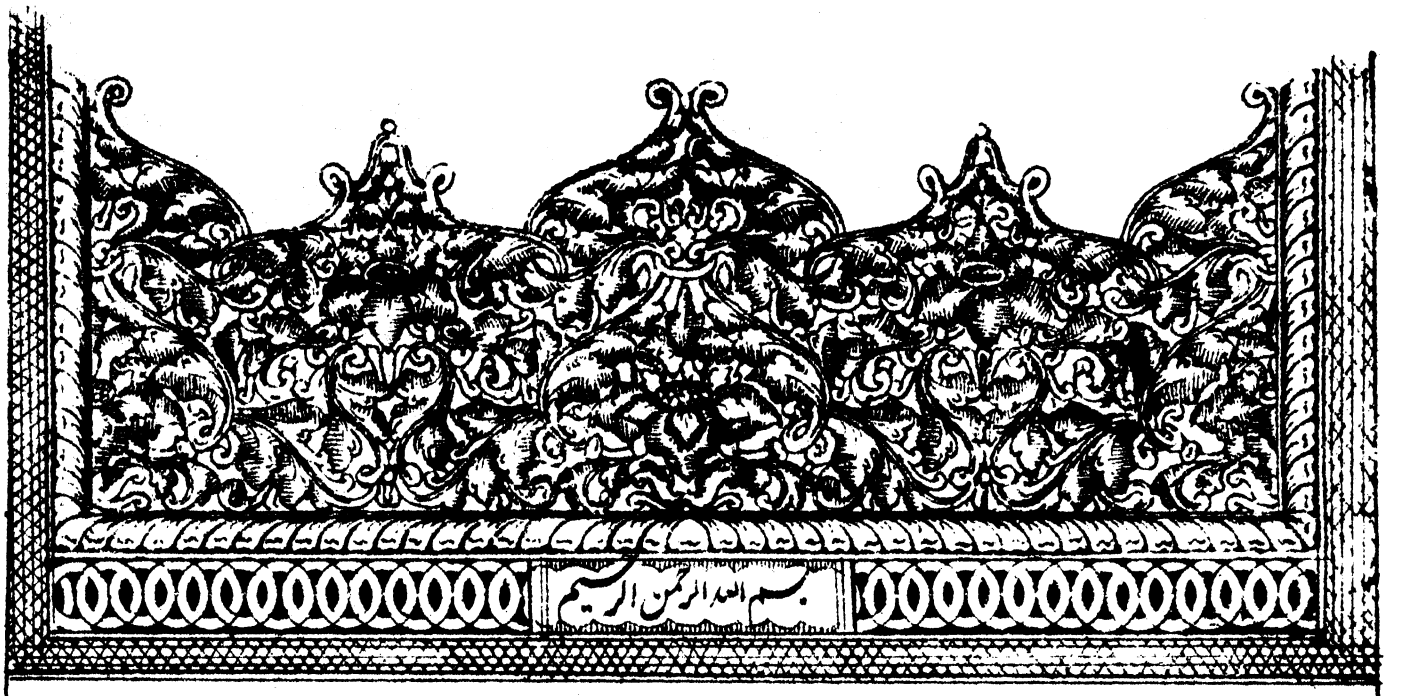
الحمد لله و المنه کتاب مستطاب آیینه شاهدنمای شکوه پذیری یعنی تاریخ عهد سلطنت نورالدین جهانگیر بادشاه

تزک جهانگیری

مرتبه

مرزا محمد هادی معتمد الخدمت که مسودات محرر نموده شاه مرحوم را باضافه دیباچه و حالات ما بعد ترتیب داده

در مطبع نامی منشی نول کشور واقع لکهنؤ بحسن و خوبی طبع گردید

از عنایات بیغایات الٰہی یکساعت نجومی از روز پنجشنبہ ہشتم جمادی الثانی ہزار و چہارده ہجری گذشته در دار الخلافت آگره در
سنه سی و ہشت سالگی بر تخت سلطنت جلوس نمودم پدرم را تا بیست و ہشت سالگی فرزند نمی زیست و ہمیشه بجہت بقاے فرزند
بدر و بسان و گوشه نشینان که ایشان را قرب روحانی بدرگاه الٰہی حاصل ست التجا می بردند چون خواجه بزرگوار خواجه معین الدین
چشتی سرچشمه اکثر اولیاے ہند بودند بر خاطر گذرانیدند که بجہت حصول این مطلب رجوع بآستانه متبرکه ایشان نمایند باخود قرار دادند
که اگر الله تعالے پسرے کرامت فرماید او را بمن ارزانی دارد از آگره تا بدرگاه روضه منوره ایشان که یک صد و چہل کروه است
پیاده از روے نیاز تمام متوجه گردم در سنه نهصد و ہفتاد و ہفت روز چہارشنبه ہفتدہم ماه ربیع الاول ہفت گھڑی از روز مذکور گذشته
بطالع بست و چہارم درجه میزان الله تعالی مرا از کتم عدم به وجود آورد و دران ایام که والد بزرگوارم جویاے فرزند بودند شیخ سلیم نام
درویشے صاحب حالت که طے بسیاری از مراحل عمر نموده بود در کوہے متصل بموضع سیکری از مواضع آگره استقامت داشت و
مردم آن نواحی به شیخ اعتقاد تمام داشتند چون پدرم بدرویشان نیازمند بودند صحبت ایشان را نیز دریافته روزے در اثناے توجه
و بیخودی از ایشان پرسیدند که مرا چند فرزند خواهد شد فرمودند که نخشنده بی منت سه پسر به شما ارزانی خواهد داشت پدرم میفرمایند که
نذر نمودم که فرزند اول را بدامن تربیت و توجه شما انداخته شفقت و مهربانی شما را حامی و حافظ او سازم شیخ آنمعنی را قبول میفرمایند
و بر زبان میگذرانند که مبارک باشد ما ہم ایشان را بہنام خود ساختیم چون والدهٔ مرا ہنگام وضع حمل نزدیک میرسد بخانه شیخ می فرستند
تا ولادت من در انجا واقع گردد بعد از تولد نام مرا سلطان سلیم نهادند اما من از زبان مبارک پدر خود نه در مستی و نه در ہوشیاری شنیدم

که مرا محمد سلیم یا سلطان سلیم مخاطب ساخته باشند. همه وقت شیخ با با گفته سخن میکردند والد بزرگوارم موضع سیکری را که محل ولادت من بود
برخود مبارک دانسته پائے تخت ساختند و در عرض چهارده پانزده سال آن کوه و جنگل پر درودام شهرے شد مشتمل بر انواع باغات و
عمارات و منازل متنزه عالی و جاهاے خوش و دلکش بعد از فتح گجرات این موضع بر فتح پور موسوم گشت چون بادشاه شدم بخاطر رسید
که نام خود را تغیر باید داد که این اسم محل اشتباه است بنام قیاصره روم ملهم غیب بخاطرم انداخت که کار بادشاهان جهانگیری ست
خود را جهانگیر نام نهم و لقب خود را چون جلوس در وقت طلوع حضرت نیر اعظم و نورانی گشتن عالم واقع شده نورالدین سازم و در
ایام شاهزادگی نیز از دانایان هند شنیده بودم که بعد از گذشتن عهد سلطنت و زمان جلال الدین اکبر بادشاه نورالدین نامے
متصدی امور سلطنت خواهد گشت اینمعنی نیز در خاطر بود بنابرین مقدمات نورالدین جهانگیر بادشاه اسم و لقب خود ساختم - چون
این امر عظیم در شهر آگره واقع گشت ضرور است که مجملی از خصوصیات آنجا مرقوم گردد - آگره از شهرهاے قدیم بزرگ هندوستان ست
بر کنار دریاے جمنه قلعه کهنه داشت پدرم پیش از تولد من آنرا انداخته قلعه از سنگ سرخ تراشیده بنا نهادند که روندهاے عالم
مثل آن قلعه نشان نمیدهند در عرض پانزده شانزده سال باتمام رسید مشتمل بر چهار دروازه و دو دریچه سی و پنج لک روپیه
که یکصد و پانزده هزار طومان رائج ایران و یک کرور و پنج لک خانی بحساب توران باشد خرج این قلعه شده آبادانی این معموره
بهر دو طرف دریاے مذکور واقع شده جانب غرب رویه آنکه کثرت آبادانی بیشتر دارد دور آن هفت کروه است طول آن
دو کروه و عرض یک کروه و دور آبادانی آن طرف آب که بر جانب شرقی واقعست دو نیم کروه است طول یک کروه و عرض نیم کروه
اما کثرت عمارات نبوعیست که مثل شهرهاے عراق و خراسان و ماوراءالنهر چند شهر آباد توانند شد - اکثر مردم سه طبقه و چهار طبقه
عمارت کرده اند و انبوهے خلق بحدیست که در کوچه و بازار بدشواری تردد توان نمود از اواخر اقلیم ثانی ست شرقی آن ولایت قنوج
و غربی ناگور و شمالی سنبهل و جنوبی چندیری ست - در کتب هنود مسطور ست که منبع دریاے جمنه کوهیست کلند نام که مردم را از شدت
سردی عبور در انجا ممکن نیست جائے که ظاهر میشود کوهیست قریب به پرگنه خضرآباد - هواے آگره گرم و خشک ست سخن اطباء آن ست
که روح را به تحلیل می برد و ضعف می آرد به اکثر طبائع ناسازگار ست مگر بلغمی و سوداے مزاجان را که از ضرر آن ایمن اند و ازین جهت ست
حیواناتیکه این مزاج و طبیعت دارند مثل فیل و گاومیش و غیر آن درین آب و هوا خوب میشوند پیش از حکومت افغانان لودی آگره معموره
کلان بود و قلعه داشت چنانچه مسعود سعد سلمان در قصیده که بمدح محمود پسر سلطان ابراهیم بن مسعود بن سلطان محمود غزنوی در فتح قلعه
مذکور اطناب نموده مذکور ساخته است ؎

حصار آگرہ پیدا شد از میانہ گرد		بسان کوہ بر و بارہای چون کہسار	

چون سکندر لودی ارادہ گرفتن گوالیار داشت از دہلی کہ پائے تخت سلاطین ہندوست بہ آگرہ آمد و جائے بودن خود آنجا قرار داد و از آن تاریخ آبادانی معمورہ آگرہ روے در ترقی نہاد و پائے تخت سلاطین دہلی گشت چون حضرت حق سبحانہ تعالی بادشاہی ہند باین سلسلہ والا کرامت کرد - حضرت فردوس مکانے بابر بادشاہ بعد از شکست دادن ابراہیم ولد سکندر لودی و کشتہ گشتن او و فتح رانا سانگا کہ بکلان ترین راجہا و زمینداران ولایت ہندوستان بود بر طرف شرقی آب جمنہ زمینے خوش کردہ چار باغی احداث فرمودند کہ در کم جائے بآن لطافت باغ بودہ باشد نام آن گل افشان فرمودند و عمارت مختصری از سنگ سرخ تراشیدہ ساختہ اند و مسجدے بریک جانب آن باغ بہ اتمام رسیدہ در خاطر داشتند کہ عمارت عالی بسازند چون عمر وفا نکرد از قوہ بفعل نیامد درین واقعات ہر جا کہ صاحب قرانے نوشتہ شود مراد امیر تیمور گورگان است و ہر جا کہ فردوس مکانے بقلم در آید حضرت بابر بادشاہ است و چون جنت آشیانے مرقوم گردد حضرت ہمایون بادشاہ است و چون عرش آشیانے مذکور شود حضرت والد بزرگوارم جلال الدین محمد اکبر بادشاہ غازیست خربوزہ و انبہ و دیگر میوہ ہا در آگرہ و نواحی آن خوب میشود غایتاً از میوہ ہا مرا بہ انبہ میل تمام ست در ایام دولت حضرت عرش آشیانے اکثر میوہ ہاے ولایت کہ در ہند نبود بہم رسید قسام انگورہا از صاحبی و حبشی و کشمشی در شہرہاے مقرر شایع گشت چنانچہ در بازارہاے لاہور در موسم انگور آنمقدار کہ خواہند از ہر قسم در ہر جنس بہم میرسد۔ از جملہ میوہ ہا میوہ ایست کہ آنرا اناس می نامند و در بنارس فرنگ میشود در غایت خوشبوئے و راست مزہ گی ست در باغ گل افشان آگرہ ہر سال چندین ہزار برمی آید از طیب ریاحین گلہاے خوشبوئے ہندوستان را بر گلہاے معمورہ عالم ترجیح میتوان داد چندین گل ست کہ در ہیچ جاے عالم نام و نشان آن نیست اول گل چنبیلی ست در نہایت خوشبوئے و لطافت بہیأت گل زعفران لیکن رنگ چنبیلی زرد مائل بسفیدی ست درخت آن در غایت موزونی ست و گلان و برگ و شاخ و سایہ دار میشود در ایام گل یک درخت باغی را معطر دارد دوازدہ گذشتہ گل کیوڑہ است کہ بہیارت و اندام غیر مکرر ست بوی او در تندی و تیزی بدرجہ ایست کہ از بوے مشک ہیچ کمی ندارد دیگر رای بیل کہ در بو از عالم یاسمن سفید ست غایتاً برگہایش دو سہ طبقہ بر روے ہم واقعہ شدہ دیگر گل مولسری ست کہ درخت آن نیز بسیار خوش اندام و موزون و سایہ دار ست و بوے گل آن در نہایت ملایمت دیگر گل سیوتی کہ از عالم گل کیوڑہ است غایتاً کیوڑہ خاردار ست و سیوتی خار ندارد رنگ آن نیز زردی مائل ست و کیوڑہ سفید رنگ ست ازین گلہا و از گل چنبیلی کہ یاسمن سفید ولایت ست روغنہاے خوشبو میسازند و دیگر گلہاست کہ ذکر آن طولی دارد از درختان سرو صنوبر و چنار و سفید آرو بید مولہ کہ ہرگز در ہندوستان خیال نکردہ بودند بہم رسیدہ و بسیار شدہ و درخت صندل کہ خاصہ جزایر بود در باغات نشو نما یافتہ ساکنان آگرہ در کسب ہنر و طلب علم سعی بلیغ دارند

وطوائف مختلف از هر دین و هر مذهب سکونت درین بلده اختیار کرده اند - بعد از جلوس اولین حکمی که از من صادر گشت بستن زنجیر عدل بود که اگر متصدیان مهمات دار العدالت در دادخواهی و غور رسی ستم رسیدگان و مظلومان اهمال و مداهنه ورزند آن مظلومان خود را بدین زنجیر رسانیده سلسله جنبان گردند تا صدای آن باعث آگاهی گردد وضع آن برین نهج ست که از طلای ناب فرمودم زنجیرے سازند طولش سی گز مشتمل بر شصت زنگ وزن آن چهار من هندوستان که سی و دو من عراق بوده باشد یک سرش بر کنگره شاه برج قلعه آگره استوار ساخته سر دیگر را تا کناره دریا برده بر میل سنگین که نصب شده بود محکم ساختند - دوازده حکم فرمودم که در جمیع ممالک محروسه معمول داشته این احکام را دستور العمل سازند * اول منع زکات از تمغا و میر بحرے وسائر تکالیفے که جاگیرداران هر صوبه و هر سرکار بجهت نفع خود وضع نموده بودند * دوم در راه هاے که دزدی و راه زنی واقع شود آن راه پاره از آبادانی دور باشد جاگیرداران نواح سرائی و مسجدے بنا نهند و چاهے احداث کنند تا باعث آبادانی گشته جمعی دران سر آباد شوند و اگر بمجال خالصه نزدیک باشد متصدی آنجا سر انجام نماید و در راه ها بار سوداگران را بے اذن و رضاے ایشان نکشاید * سوم در ممالک محروسه از کافر و مسلمان هر کس که فوت شود مال و منال او بورثه او داگذارند هیچ کس دران دخل نسازد و اگر وارث نداشته باشد بجهت ضبط آن اموال مشرف و بخویلدار علیحده تعین نمایند تا آن وجه بمصارف شرعی که ساختن مساجد و سرایها و مرمت پلهاے شکسته و احداث تالابها و چاه ها باشد صرف شود - چهارم شراب و در بهره و انچه از قسم مسکرات منبیه باشد نسازند و نفروشند با آنکه خود بخوردن شراب از رکاب مینمایم و از شروه سالگی تا حال که عمر من بسی و شست رسیده همیشه مداومت بآن کرده ام در اوایل چون بخوردن آن حریص بودم گاهی تا بیست پیاله عرق دو آتشه تناول میشد چون رفته رفته درین اثر تمام کرد در مقام کم شدن آنشدم و در عرض هفت سال از پانزده پیاله به پنج شش رسانیدم و اوقات نوشیدن نیز مختلف بود بعضے اوقات سه چهار ساعت بنجومی از روز باقیمانده آغاز خوردن میکردم و بعضے اوقات در شب و برخی در روز تا سی سالگی برین نهج بود بعد ازان وقت خوردن در شب قرار دادم درین ایام خود محض برائے گوارش طعام مینوشم * پنجم خانه هیجکس را نزدل نسازند ششم منع نمودم که هیجکس گوش و بینی شخصے را بهیچ گناهی نبرد و خود نیز بدرگاه الهی نذر نمودم که هیچکس را بدین سیاست معیوب نسازم * هفتم حکم کردم که متصدیان خالصه و جاگیرداران زمین رعایا را بتعدی نگیرند و خود کاشت خود نسازند * هشتم عامل خالصه و جاگیردار در پرگنه که باشد بمردم آن پرگنه بحکم خویشی نکنند * نهم در شهرهای کلان دارالشفاها ساخته اطبا بجهت معالجه بیماران تعین نمایند و انچه صرف و خرچ میشده باشد از سرکار خالصه شریفه میداده باشند * دهم بسنت والد بزرگوارخود فرمودم که هر سال از شهر دهم ربیع الاول که روز تولد من ست بعد دهر سالی یکروز اعتبار نموده در ممالک محروسه درین روز رسم ذبح نه کنند و در هر هفته دو روز نیز منع شد یکی پنجشنبه که روز جلوس منست و دیگر یکشنبه که روز تولد پدر من ست و ایشان این روز را بدین جهت و بسبب آنکه منسوب بخورشید اعظم ست در ابتدای آفرینش عالم مبارک و انسته تعظیم بسیار میکردند دار روزهای که در ممالک محروسه کشتن نمیشد یکی این روز بود سیازدهم بطریق عموم حکم کردم که مناصب و جاگیرهاے نوکران پدر من برقرار باشد بعد ازان بقدر حالت هر کس بر منصبهای ایشانی فزوده ازده دوازده کم نه و تا ده سی ده چهل اضافه مقرر گشت

وعلوفه جمیع احدیان را از فرازده پانزده وماهیانه کل شاگرد پیشه ده دوازده فرمودم وبر راتبه پردگیان سرا پرده عصمت والد بزرگوار خود بقدر حالت ونسبتی که داشتند ازده دوازده تا ده دبست افزودم ومدد معاش اهالی ائمه ممالک محروسه را که لشکر دعا اند یک قلم مطابق فرامین که در دست داشتند برقرار ومسلم گذاشتم وبمیران صدر جهان که از سادات صحیح النسب هندوستان ست و مدتها منصب جلیل القدر صدارت پدر من بدو متعلق بود امر نمودم که همه روزه ارباب استحقاق را بنظر بگذرانند - دوازدهم جمیع گنهگاران که از دیرباز در قلعها وزندانها مقید ومحبوس بودند آزاد نموده خلاص ساختم - وبساعت سعید فرمودم که سکه بر زر زنند واز طلا ونقره بوزنهای مختلف زر را مسکوک ساختند وبر یک راجاگانه نامی نهادم چنانچه مهر صد توله را نور شاهی وپنجاه توله را نور سلطانی وبست توله را نور دولت وده توله را نور کرم وپنج توله را نور مهر ویک توله را نور جهانی ونصف آنرا نورانی وربع آنرا راجے نام کردم وانچه از جنس نقره سکه شد صد توله را کوکب طالع وپنجاه توله را کوکب اقبال وبیست توله را کوکب مراد وده توله را کوکب بخت وپنج توله را کوکب سعد ویک توله را جهانگیری ونصفش را سلطانی وربع آن را نثارے ودهم حصه را خیر قبول نامزد گردانیدم وهمچنین از مس نیز برین حساب سکه کرده هریک را بنامی معروف گردند وبر مهرهاے صد توله وپنجاه توله وبیست توله وده توله این ابیات آصف خان را فرمودم که نقش نمودند وبر یک روے آن این بیت سکه شد ؎

بخط نور بر زر کلک تقدیر	رقم زد شاه نور الدین جهانگیر		

ودر فاصله مصراعها کلمه وبر طرف دیگر این بیت که مشعر بر تاریخ سکه است منقوش گشته ؎

شد چو خور زین سکه نورانی جهان	آفتاب مملکت تاریخ آن		

ودر میان هر دو مصراع ضرب مقام وسنه هجری وسنه جلوس وسکه نور جهانی که بعوض مهر معمول ست ودر وزن ده دوازده زیاده بران این بیت امیر الامرا قرار گرفت ؎

روے زر را ساخت نورانی بزنگ مهر وماه	شاه نور الدین جهانگیر ابن اکبر بادشاه		

چنانچه بر هر روے یک مصراع نقش گشت وقید ضرب مقام وسنه هجری وسنه جلوس شده سکه جهانگیری نیز که در وزن ده دوازده زیاده است در برابر روپیه اعتبار شده بهمتور نور جهانی مقرر گشت ووزن تولا مطابق دونیم مثقال معمول ایران وتوران ست - تاریخها بحبت جلوس من گفته بودند همه را نوشتن خوش نیامد بهمین تاریخی که مکتوب خان داروغه کتاب خانه ونقاش خانه که از بنده هاے قدیم من ست گفته بود اکتفا نمودم ؎

ما خذ ان

صاحبقران ثانی شاهنشه جهانگیر	باعدل و داد نشست بر تخت کامرانی	اقبال و بخت و دولت و فتح و شکوه و نصرت	پیشش کمر بخدمت بسته به شادمانی
	سال جلوس شاهی تاریخ شد چو نیها د	اقبال سرپای صاحبقران ثانی	

بفرزند خسرو یک لک روپیه مرحمت شد که در بیرون قلعه خانه منعم خان خانخانان را بجهت خود عمارت نماید و ایالت و حکومت پنجاب را به سعید خان که از امرای معتبر و صاحب نسبت پدر من بود عنایت نمودم اصل او از طائفه مغل ست پدران او در پیش پدران ما خدمت کرده اند و در وقت رخصت چون ذکوری شد که خواجه سرایان او ستم پیشه اند و بر زیردستان و مسکینان تعدی می نمایند باو پیغام فرستادم که عدالت ما از هیچکس ستم برنمی دارد و در میزان عدل خوردی و کلانی منظور نیست اگر بعد ازین از مردم او بر کسی ظلم و تعدی رود گوشمال بے التفاتی خواهد یافت - دیگر به شیخ فرید بخاری که در خدمت پدر من میر بخشی بود خلعت و شمشیر مرصع و دوات و قلم مرصع لطف نموده بهمان خدمت مقرر داشتم و بجهت سرفرازی او فرمودم که ترا صاحب السیف و القلم میدانم و مقیم را که پدر من در آخر عهد خود خطاب وزیر خانی داده بوزارت ممالک محروسه سرفراز ساخته بودند بهمان خطاب و منصب و خدمت ممتاز گردانیدم و خواجگی فتح الله را نیز خلعت داده بدستور سابق بخشی ساختم و عبد الرزاق معموری را هم با آنکه بے سببے و جهتی در ایام شاهزادگی خدمت مرا گذاشته نزد پدرم رفته بود بدستور قدیم بخشی ساخته خلعت دادم و امین الدوله که در ایام شاهزادگی خدمت بخشی گری داشت و بے رخصت من گریخته بخدمت پدر بزرگوارم رفته بود نظر بر تقصیرات او نکرده خدمت آتش بیگی که در ملازمت پدرم داشت باو فرمودم و ارباب خدمات و مهمات از بیرونیان و درونیان بدستورے که در خدمت پدر من بودند همه را بحال خود گذاشتم و شریف خان که از خورد سالگی با من کلان شده و در ایام شاهزادگی او را خطاب خانی داده بودم و در وقتیکه از الله آباد متوجه خدمت والد بزرگوار خود شدم نقاره و تومان و توغ بدو مرحمت نموده بمنصب دو هزار و پانصدی او را سرفراز نموده و حکومت و دارائی صوبه بهار و حل و عقد آن ولایت بقبضه اختیار او گذاشته باو منصوب مرخص گردانیده بودم پانزده روز از جلوس گذشته در چهارم رجب سعادت ملازمت دریافت از آمدن او خاطر بغایت فرحناک گشت چرا که نسبت بندگی او بمن جائیست که او را بمنزله برادر و فرزند و یار و مصاحب میدانم چون اعتماد کلی بر اخلاص و عقل و دانائی و کاردانی او داشتم او را وکیل و وزیر اعظم ساخته بخطاب والاے امیر الامرائے که در نوکریها خطابے مافوق این نباشد و بمنصب پنجهزاری ذات و سوار سرملند گردانیدم هرچند منصب او گنجایش داشت که زیاده برین مقرر گردد و غایتاً خود بعرض رسانید که تا از من خدمت نمایانے بوقوع نیاید از منصب مذکور زیاده نخواهم گرفت چون حقیقت اخلاص بنده هاے پدرم هنوز بوقوعی ظاهر نگشته دانست بعضے تقصیرات و غلط بینی ها و اراده ناشایسته که مرضی درگاه خالق و پسند خاطر خلائق نبود سرزده خود بخود شرمنده و شرمسار بودند و با آنکه در روز جلوس تقصیرات

همه را عفو نموده باخود قرار داده بودم که باز خواست امور گذشته نشود و بنابر توهمی که در خاطر از ایشان قرار گرفته بود امیر الامرا را حافظ و نگهبان خود میدانستم اگرچه نگاهبان جمیع بنده ها الله تعالی ست خصوصاً بادشاهان را که وجود ایشان باعث رفاهیت عالم ست پدر او خواجه عبد الصمد که در فن تصویر بے بدل زمان خود بود از حضرت جنت آشیانی خطاب شیرین قلمی یافته در مجلس همایون ایشان رتبه مجالست و مصاحبت داشت و از مردم اعیان شیراز ست والد بزرگوارم بنابر سبق خدمت عزت و حرمت او را بسیار میداشتند ٭ راجه مان سنگهه را که از امراء معتبر و معتمد پدرم بود و او را در بین خاندان عظیم الشان نسبتها و وصلتها دست داده چنانچه عمه او در خانه پدرم بود و همشیره او را من خواسته بودم که خسرو و همشیره اش سلطان النسا بیگم که اولین فرزند من ست از و تولد یافت بدستور سابق حاکم صوبه بنگاله ساختم با آنکه بحبت بعضے امور که واقع شده گمان این عنایت در حق خود نداشت به خلعت چارقب و شمشیر مرصع و اسپ خاصه سرفراز ساخته روانه آن ولایت که جاے پنجاه هزار سوار ست گردانیدم پدرش راجه بهگوانداس و پدر کلانش راجه بهارامل نام داشت اول کسی که از راجپوتان بخواهه شرف بندگی پدرمن دریافت راجه بهارامل بود و در راستی و درستی اخلاص و نسبت شجاعت از قوم خود امتیاز تمام داشت بعد از جلوس چون جمیع امرا با جمعیتهاے خود در درگاه حاضر بودند بخاطر رسید که این لشکر را در خدمت فرزند سلطان پرویز به نیابت غزا بر سر رانا که از بدگرداران شاهید و کفار غلیظ ولایت هندوستان ست و در عهد پدرم مکرراً افواج بر سر او تعیین یافته بود و دفع او میسر نگشت باید فرستاد در ساعت سعید فرزند مذکور را بانخلعتهاے فاخره و کمر شمشیر مرصع و کمر خنجر مرصع و تسبیح مروارید که با لعلهاے گران بها در یک سلک بود و هفتاد و دو هزار روپیه قیمت داشت و اسپان عراقی و ترکی و فیلان نامی سرفراز ساخته رخصت نمودم قریب بیست هزار سوار آماده تکمیل با امراء سرداران عمده بدین خدمت متعین گشتند اول آصف خان را که در عهد پدرم از بنده هاے مقرب بود و مدتے بخدمت بخشی گری قیام و اقدام می نمود و بعد ازان دیوان باستقلال شد نواخته از پایه امارت بمرتبه وزارت رسانیدم و منصب او را که دو هزار و پانصدی بود پنجهزاری ساخته اتالیق پرویز گردانیدم و به خلعت و کمر شمشیر مرصع و اسپ و فیل او را سربلند نموده حکم کردم که جمیع منصبداران خرد و بزرگ از صلاح و صوابدید او بیرون نروند عبد الرزاق معموری را بخشی و مختار بیگ عموی آصف خان را دیوان پرویز ساختم ٭ دیگر به راجه جگناتهه پسر راجه بهارامل که منصب پنجهزاری داشت خلعت و کمر شمشیر مرصع لطف نمودم ٭ دیگر رانا شنکر را که عموزاده رانا است و پدرم او را خطاب رانائی داده بودند و پنجهزاری استند که بهمراهی خسرو بر سر رانا فرستادند و در همان ایام شنقار شدند خلعت و کمر شمشیر مرصع داده همراه نمودم ٭ دیگر به مادهو سنگهه برادرزاده راجه مان سنگهه را و لسال درباری باین اعتبار که همیشه در درگاه حاضر میبودند و از راجپوتان سیکهاوت و از بنده هاے معتمد پدرم بودند علم عنایت

شد و این هر دو به منصب سه هزاری سرفراز بودند ۰ دیگر شیخ رکن الدین افغان که او را در ایام شاهزادگی شیر خان خطاب داده بودم از پله پانصدی به منصب سه هزار و پانصدی ممتاز ساختم شیر خان صاحب قبیله و بغایت مردانه است در نوکری او زبک دستش به شمشیر افتاده بود دیگر شیخ عبد الرحمن پسر شیخ ابو الفضل و مهاسنگه نبیره راجه مان سنگه و زاهد خان پسر صادق خان و وزیر جمیل و فراخان ترکمان که هر کدام به منصب دو هزاری امتیاز دارند خلعت و اسپها یافته مرخص گشتند دیگر منوهر که از قوم گجر اهیان سیکهاوت ست و پدر من در خردسالی با و عنایت بسیار میکردند فارسی زبان بوده با آنکه از دو تا به آدم ادراک نهم هیچ یکے از قبیله او نمی توان کرد خالی از فهمی نیست و شعر فارسی میگوید این بیت از وست ۵

غیر حق از خلقت سایه همین بود که کسے		نبود حضرت خورشید پاے خود نه نهد	

بد انصوب رخصت یافت اگر بتفصیل مجموع منصبداران و بندهاے که درین خدمت تعین یافته اند و حالت و نسبت و منصب هر یک مذکور گردد سخن بدور و دراز خواهد کشید بسیارے از نزدیکان و خدمتگاران نزدیک و امرازادگان و خان زادان و راجپوتان کار طلب درین خدمت بخواهش خود ها التماس همراهی نمودند دیگر از احدے که عبارت از یکهاست نیز متعین گشت مجملا فوجے ترتیب یافت که اگر توفیق رفیق شان گردد با هر یک از سلاطین صاحب اقتدار مخاصمت و منازعت توانند نمود ۵

سپاهی فراز آمد از هر کران	برزم از بلان جهان جانستان	نه از مرگ شان بیم بر تیغ تیز	نه از آب باک و نه از آتش گریز
	بمردے یگانه بکوشش گرده	برزخم سندان بر جمله کوه	

چون در ایام شاهزادگی بنا بر کمال احتیاط همواره زرک خود را با میر الامرا سپرده بودم و بعد از رخصت نمودن او بصوبه بهار به پرویز سپردم الحال که او بخدمت رانا مرخص گشت بدستور قدیم با میر الامرا حواله شد ۰ پرویز از صبیه صاحب جمال زینخان کوکه که در نسب همسنگ مرزا غزیز کوکه بود در سال سی و چهارم از جلوس حضرت عرش آشیانے در بلده کابل بعد از دو سال و دو ماه از ولادت خسرو تولد یافت و بعد از انکه بعضے فرزندان متولد شدند در رحمت ایزدی ایشان را دریافت از کرمسی که از دودمان اتهور است دخترے بوجود آمد بهار بانو بیگم نام ۰ و از جگت گسائین دختر موتهه راجه سلطان خرم در سنه سی و شش از جلوس همایون والد بزرگوارم مطابق سنه نهصد و نود و نه هجری در بلده لاهور عالم را بوجود خود خرم ساخت رفته رفته بحسب سن در احوال او ترقیات ظاهر گشت خدمت والد بزرگوارم از همه فرزندان بیشتر میکرد و ایشان از و و از خدمت او بسیار راضی و شاکر بودند همیشه سفارش او بمن میکردند و بارها میفرمودند که او را بفرزندان دیگر تو هیچگونه نسبتے نیست درین را فرزند حقیقی خود میدانم بعد ازان که بعضے فرزندان تولد یافته در آغاز صبی برحمت ایزدی پیوستند ۰ در عرض یکماه دو پسر از خواصان تولد یافتند یکی را جهاندار و دیگری را شهریار نام نهادم و درهمین ایام عرض داشت سعید خان ملتی

برزخصت مرزا غازی که از حاکم زاده های ولایت ٹھٹھه بود رسید فرمودم که چون پدر من همشیره او را بفرزندخسرو نامزد نموده اند انشاءالله تعالی چون این نسبت بوقوع آید او را رخصت خواهم نمود ❊ پیش از بادشاه شدن بیکسال بخود قرار داده بودم که در شب جمعه مرتکب خوردن شراب نشوم از درگاه الهی امیدوارم که تا حیات باقی باشد مرا بدین قرار دادو استقامت بخشد بیست هزار روپیه بمرزا محمد رضای سبزواری داده شد که بفقرا و ارباب احتیاج دهلی تقسیم نماید ❊ وزارت ممالک محروسه را از قرار مناصفه بخان بیگ که او را در ایام شاهزادگی بخطاب وزیرالملکی سرفراز ساخته بودم و بوزیرخان تفویض نمودم و شیخ فرید بخاری را که چهارهزاری بود پنجهزاری کردم و او را اس کجکوایه را که از رعایت یافتهای پدر من بود و منصب دوهزاری داشت بسه هزاری سرفراز ساختم و به میرزا رستم پسر میرزا سلطان حسین پسرزاده شاه اسمعیل حاکم قندهار و عبدالرحیم خانخانان ولد بیرم خان وایرج دوداراب پسران و دیگر امرای تعینات دکن خلعتها فرستادم و برخوردار پسر عبدالرحمن مویدبیگ را چون بی طلب بدرگاه آمده بود حکم نمودم که بجاگیر خود معاودت نماید ❊

از ادب دور ست رفتن بی طلب در بزم شاه	ورنه پای شوق را مانع در و دیوار نیست

چون شاه از جلوس همایون گذشته لاله بیگ که در آوان شاهزادگی خطاب بازبهادری یافته بود سعادت ملازمت دریافت منصب او که هزار و پانصدی بود بچهارهزاری قرار یافته بصاحب صوبگی صوبه بهار سرفراز گردید و بیست هزار روپیه باو عنایت نمودم بازبهادر از خاصه بنده خیلان سلسله ماست پدرش نظام نام داشت و کتابدار حضرت جنت آشیانی بود کیشو داس ماروراکه از راجپوتان ولایت میرٹھ است و در اخلاص از اقران خود پیشی دارد به منصب هزار و پانصدی از اصل و اضافه سرفراز ساختم بعلما و دانایان اسلامیه فرمودم که مفردات اسمای الهی را که دریاد گرفتن آسان باشد جمع نمایند تا آنرا ورد خود سازم و در شبهای جمعه با علما و صلحا و درویشان و گوشه نشینان صحبت میدارم چون قلیچ خان که از بنده های قدیم دولت والد بزرگوارم بود ببدارائی و حکومت صوبه گجرات تعین یافت یک لکه روپیه مدد خرچ گویان باو مرحمت نمودم و میران صدر جهان را که از ایام طفولیت در وقتیکه درس چهل حدیث در خدمت شیخ عبدالغنی که ذکر احوال او در اکبرنامه بتفصیل مذکور ست میخواندم و او را بنسبت خلیفه خود میدانستم تا امروز در مقام اخلاص و یک جهتی بود از منصب دوهزاری به منصب چهارهزاری رسانیدم در ایام شاهزادگی قبل از وقوع بیماری والد بزرگوارم و در ایام بیماری ایشان که رای ارکان دولت و امرای ذی شوکت متزلزل گشته هریک را سودای در خاطر قرار گرفته بود و میخواستند که باعث امری گردند که بجز خرابی دولت نتیجه نداشته باشد در تردد و خدمتگاری و جانسپاری تقصیری نکرد ❊ عنایت بیگ را که در دولت پدر من بتهای مدید دیوان بیوتات بود و منصب هفتصدی داشت بجای وزیرخان وزیر نصف ممالک محروسه ساخته بخطاب والای اعتمادالدوله و منصب هزار و پانصدی بهره مند ساختم و وزیرخان را بدیوانی صوبه بنگاله و

قرار جمع آنجا معین ساختم ۔ بیرداس راکه درایام پدرم خطاب رای رایان یافته بود راجه بکرماجیت که از راجهای معتبر هندوستان بود و رصد نجوم هند در عهد او بسته شده است خطاب داده میر آتش خود ساختم و حکم کردم که همیشه در توپخانه رکاب پنجاه هزار توپچی و سه هزار ارابه توپ مستعد و آماده سرانجام نماید بکرماجیت مذکور از طائفه کهتریانست در خدمت پدرمن از مشرفی فیلخانه به دیوانی دو مرتبه امرائی رسید خالی از توشه سپاهگری و مدبری نیست بیرم پسر خان اعظم راکه دو هزاری بود دو هزار و پانصدی ساختم چون اراده خاطر آن بود که اکثر بندهای اکبری و جهانگیری بمنتهای مطلب خود کامیاب گردند به بخشیان حکم نمودم که هر کس وطن خود را بجاگیر خود میخواسته باشد بعرض رسانند تا مطابق توره و قانون چنگیزی آن محال بموجب ال تمغا بجاگیر او مقرر گردد و از تغییر و تبدیل ایمن باشد ۔ آبا و اجداد ما هر کس جاگیری بطریق ملکیت عنایت میکردند فرمان آنرا بمهر ال تمغا که عبارت از مهری ست که به شنجرف نیزده باشند مزین میساخته اند من فرمودم که جای مهر را طلا پوش ساخته مهر مذکور را بران نهند و اکنون تمغا نام نهادم میرزا سلطان پسر میرزا شاهرخ نبیره میرزا سلیمان که از فرزندزادهای میرزا سلطان ابوسعید ست و مدتها حاکم بدخشان بود از دیگر پسران او برگزیده و از پدر بزرگوار خود التماس کرده گرفته در خدمت خود کلان ساخته ام و او را در جرگه فرزندان خود می شمارم به منصب هزاری سرفراز ساختم بهاو سنگهه پسر راجه مان سنگهه راکه قابل ترین اولاد اوست به منصب هزار و پانصدی از اصل و اضافه ممتاز گردانیدم ۔ زمانه بیگ پسر غیور بیگ کابلی راکه از خورد سالی خدمت بار من میکرد و در ایام شاهزادگی از پله احدی به منصب پانصدی رسیده بود خطاب مهابتخانی داده به منصب هزار و پانصدی امتیاز بخشیدم و خدمت بخشی گری شاگرد پیشه بدو مقرر گشت ۔ راجه نرسنگهه دیو از راجپوتان بندیله که رعایت یافته من ست و در شجاعت و نیک ذاتی و ساده لوحی از امثال و اقران خود امتیاز تمام دارد به منصب سه هزاری سرفرازی یافت و باعث ترقی و رعایت او آن شد که در اواخر عهد پدر بزرگوارم شیخ ابوالفضل راکه از شیخ زادهای هندوستان بمزیت فضل و دانائی امتیاز تمام داشت و ظاهر خود را بزیور اخلاص آراسته به قیمت گران سنگ به پدرم فروخته بود از صوبه دکن طلب داشتند و چون خاطر او بمن صاف نبود همیشه در ظاهر و باطن سخنان ناگوار میساخت و درین ایام که بنا بر افساد فتنه انگیزان خاطر مبارک والد بزرگوارم فی الجمله ازمن آزردگی داشت یقین بود که اگر دولت ملازمت دریابد باعث زیادتی آن غبار خواهد گشت و مانع دولت مواصلت گردید و کار بجای خواهد رسانید که بضرورت از سعادت خدمت محروم باید گردید چون ولایت نرسنگهه دیو بر سر راه او واقع بود و دران ایام در جرگه متمردان جا داشت با و پیغام فرستادم که اگر سر راه بران مفسد فتنه انگیز گرفته او را نیست و نابود سازد در عنایت های کلی ازمن خواهد یافت توفیق رفیق او گشته در حینی که از حوالی ولایت او میگذشت راه برادبست و باندک تردد مردم او را پریشان و متفرق ساخته او را بقتل آورد و سر او را در آله آباد نزد من فرستاد اگرچه این معنی باعث آزردگی خاطر اشرف حضرت عرش آشیانی گردید غایتاً

این کار کرد که من بے ملاحظه دو غدغه خاطر عزیمت آستان بوس درگاه پدر خود کردم و رفته رفته آن کدورتها بصفا مبدل گردید ٭ میر ضیاء الدین قزوینی را که در ایام شاهزادگی از خدمات و دولتخواهی با وقوع آمده بود هزاری ساختم و بمشرف طویله حکم شد که هر روز بی استبجهت بخشش حاضر میساخته باشد و میرزا علی اکبر شاهی را که از جوانان قرار داده الوس دهلی ست بمنصب چهارهزاری ممتاز ساخته سرکار سنبهل را بجاگیر او مقرر داشتم ٭ روزے بتقریبی امیر الامرا این سخن بعرض رسانید و مرا بغایت خوش آمد چنین گفت که دیانت و بی دیانتی مخصوص نقد و جنس نیست بلکه از نمودن حالتے که در آشنایان نباشد و پنهان داشتن استعدادے که در بیگانگان باشد نیز بے دیانتی است الحق سخن درستی ست میباید که مقربان را آشنا و بیگانه منظور نباشد و حالت هر کس را چنانچه میباید بعرض میرسانیده باشند ٭ در وقت رخصت به پرویز گفته بودم که اگر رانا خود با پسر کلان او که کرن نام دارد بملازمت آن فرزند آید و در مقام اطاعت و بندگی باشد تعرض بولایت او نرسانند و غرض ازین سفارش دو مقدمه بود یکے آنکه چون همیشه تسخیر ولایت ماوراء النهر پیش نهاد خاطر اقدس والد بزرگوارم بود و در هر مرتبه که عزیمت فرمودند موانع روے داد اگر این مهم یک گونه صورتے بگیرد و این خدشه از خاطر دور گردد پرویز را در هندوستان گذاشته بمیامن توفیقات الٰهی روانه ولایت مورونی گردم خصوصاً درین ایام که حاکم مستقل دران دیار نیست باقی خان نیز که بعد از عبد الله خان و عبد المومن خان پسر او فی الجمله استقلال یافته بود خوشحال شده و کار ولی محمد خان برادر او که الحال حاکم آن دیار است هنوز نظامی نیافته است دیگر سر انجام مهم پیکار دکن که چون در عهد والد بزرگوارم پاره ازان ولایت بتسخیر درآمده آن ملک را بعنایت ایزد سبحانه بگماره در تحت تصرف درآورده داخل ممالک محروسه سازم امید بکرم الله تعالی آنکه این هر دو عزیمت روزے گردد ٭

هفت اقلیم ارگیر د بادشاه	همچنان در بند اقلیم دگر

میرزا شاهرخ نبیره میرزا سلیمان حاکم بدخشان را که قرابت قریبه باین سلسله دارد و در ملازمت پدرم پنجهزاری بود به منصب هفت هزاری امتیاز بخشیدم و میرزا بسیار ترک طبیعت ساده لوحے ست پدرمن او را بسیار عزت میداشتند و هرگاه فرزندان خود را حکم نشستن میفرمودند او را هم بدین عنایت سربلند میساختند باوجود فساد طلبیهاے بدخشیان درین قرنها میرزا بدمدمه و وسوسه ایشان از راه نرفته اصلا مرتکب امرے که باعث غبار خاطر باشد نشده صوبه مالوه را بدستورے که پدرم او را مرحمت کرده بودند برقرار داشتم ٭ خواجه عبد الله که از سلسله نقشبندیه است و در ابتداے ملازمت احدے بود رفته رفته منصب او به پله هزاری رسید بموجبے بخدمت پدرم رفت اگرچه سعادت خود میدانستم که ملازم و مردم من بخدمت ایشان روند غایتاً چون بے رخصت از دین عمل سرزده پاره خاطر ازان گران بود باوجود چنین بے حقیقتی منصب و جاگیرے که پدرم باو ارزانی داشته بودند برقرار گذاشتم اما نفس الامر آنست که از جوانان

مردانه کار طلب است اگر این تقصیر انه دبو قوع نمی آمد جوان بے عیبے بود ٭ ابوالنبی اوزبک که از مردم قراردادهٔ ماوراالنهر است ودر زمان عبدالمومن خان حاکم مشهد بود به منصب هزار و پانصدی سرفراز گشت ٭ شیخ حسن پسر شیخ بها است که از آوان طفولیت تا امروز همیشه در ملازمت وخدمت من بود ودر ایام شاهزادگی بخطاب مقربخانی سربلندی داشت در خدمت بسیار چست وچالاک بود ودر شکارها پیاده در جلوئے من راههاے دور را قطع میکرد تیر وتفنگ را خوب می انداخت در جمیع احیا سرآمد عهد خود ست پدران او هم این عمل را خوب ورزیده بودند بعد از جلوس بنا بر کمال اعتمادے که باو داشتم بخدمت آوردن فرزندان ومتعلقان برادرم وایتال به برهانپور فرستادم وبخانخانان سخندان پست وبلند ونصایح سودمند پیغام دادم مقربخان این خدمت را چنانچه بائست در اندک مدتی تقدیم رسانید ورفع دغدغهاے که در خاطر خانخانان وامراے انجا جا کرده بود وانموده بازماندهاے برادرم را به صحت وسلامت باکارخانجات واموال واسباب در لاهور آورده بنظر گذرانید ٭ نقیب خان را که از سادات صحیح النسب قزوین ست وغیاث الدین علی نام دارد به منصب هزار و پانصدی سرفراز ساختم پدرم او را بخطاب نقیب خانی امتیاز بخشیده بودند در خدمت ایشان قرب ومنزلت تمام داشت در ابتداے جلوس پیش او بعضے مقدمات خوانده بودند بدین تقریب او را خوند مخاطب ساخته میفرمودند ودر علم تاریخ وتصحیح اسامی رجال نظیر وعدیل خود ندارد امروز مثل او مورخے در معموره عالم نیست از ابتداے آفرینش تا امروز احوال ربع مسکون برذکر دارد این قسم حافظه مگر الله تعالے به کسی کرامت کند ٭ شیخ کبیر را که از سلسله حضرت شیخ سلیم ست بنا بر شجاعت ومردانگی در ایام شاهزادگی بخطاب شجاعت خانی سرفراز ساخته بودم درینولا به منصب هزاری ممتاز گردانیدم ٭ در بست وهفتم شعبان از پسران اکهیراج ولد بهگواندس عموی راجه مان سنگهه امر غریب روے داد این بے سعادتان که ابهی رام وبجے رام وشیام رام نام داشتند در نهایت بے اعتدالی بودند با وجودے که از ابهی رام مذکور بے اندازه روے داده بود اغماض عین از تقصیرات او نموده بودم چون درین تاریخ بعرض رسید که این بے سعادت می خواهد که نساء وفرزندان خود را بے رخصت بوطن روانه سازد وبعد ازان خود نیز فرار نموده برانا که از نادولنجهاان این دوده است پناه برد رامداس ودیگر امراے راجپوت را گفتم که اگر از شمایان کسی ضامن شود منصب وجاگیر این بدبختان برقرار داشته گناهان گذشته را عفو نمایم از غایت شوربختی وبدطینتی آنها هیچکس ضامن نشد بامیرالامرا فرمودم که چون کسی متضمن سلوک ومعاش این تیره بختان نمیشود تا بهم رسیدن ضامنی حواله یکی از بندههای درگاه باشند امیرالامرا اینها را بابراهیم خان کاکر که در ثانی الحال بخطاب ولاورخانی سرفراز گشت وحاتم پسر تانوی منگلی که خطاب شهنوازخانی داشت سپرد چون آنها خواستند که براق از جاهلان دور سازند در مقام ممانعت درآمده پاس مراتب ادب نگاه نداشتند وباتفاق نوکران خود در مقام عربده وجنگ شدند

و انمیعنی رابمن امیرالامرا اظهار نمود فرمودم که آن سیه بختان را بجزاے عمل خودشان باید رسانید امیرالامرا بقصد دفع آنها متوجه گشت و شیخ فرید را نیز از عقب فرستادم ازان جماعت دو راجپوت که یکے شمشیر داشت و دیگرے جمدهر با امیرالامرا روبرو شدند یکی از ملازمان او که قطب نام داشت بجمدهر دار در آویخت و بر خم جمدهر کشته شد و او را نیز پاره پاره ساختند و به دیگرے که شمشیر داشت یکی از افغانان ملازم امیرالامرا در آویخت و او را نابود گردانید دلاور خان جمدهر کشیده برابهیرام که با دو کس دیگر پا قائم ساخته بود متوجه گشت و به یکے زخم جمدهر رسانیده از دست آن سه کس نه زخم برداشته همانجا افتاد و چندے از احدیان و مردم امیرالامرا مقابل شده آن خون گرفتها را بقتل رسانیدند یکے از راجپوتان شمشیر کشیده به شیخ فرید متوجه گشت غلام حبشی او روبرو شد و آن راجپوت را از پا در آورد این شورش در صحن دولتخانه خاص و عام واقع گشت و آن سیاست باعث تنبیه بسیارے از ناعاقبت اندیشان گردید ابوالبقی او زبک بعرض رسانید که اگر این قسم امرے در اوزبکیه رو دهد سلسله و قبیله آنجماعت را برمی اندازند گفتم که چون این طائفه رعایت کرده و تربیت یافته والد بزرگوار من اند مراعات همان نوا خشگی می نمایم و مقتضاے عدالت نیز آنست که به تقصیر و جریمه یک کس از خلق بسیار مواخذه نباشد ۰ شیخ حسین جامی که امروز برمسند درویشے جادارد و از مریدان درویش شیرازست پیش از جلوس بر شش ماه از لاهور بمن نوشته بود که در خواب دیده ام که اولیا و بزرگان امر سلطنت را بدان برگزیده درگاه الهی تفویض فرمودند بدین نوید مستبشر بوده منتظر وقوع این امر باشند امیدوارم که بعد از وقوع این امر تقصیرات خواجه زکریا که از سلسله احراریه است بعفو مقرون گردد ۰ تاش بیگ قرچی که از قدیمان این دولت ست و پدر من او را بخطاب تاج خانی سرفراز ساخته بودند و منصب دو هزاری داشت سه هزاری عنایت نمودم و نجته بیگ کابلی را که هزار و پانصدی منصب داشت سه هزاری کردم بسیار جوان مردانه کار طلب ست در خدمت عم بزرگوارم میرزا محمد حکیم قرب و محرمیت تمام داشت ۰ ابوالقاسم نمکین را که از بندهاے قدیم پدرم بود به منصب هزار و پانصدی از اصل و اضافه سرفراز ساختم و در کثرت اولاد و بسیارے فرزندان کم کسی مثل او بوده باشد سی پسر دارد و دختر اگر برابر نباشد از نصف کم نخواهد بود ۰ شیخ علاء الدین نبیره شیخ سلیم را که بمن نسبتهاے قوی داشت به خطاب اسلام خان سربلند گردانیدم و به منصب دو هزاری سرفراز شده داد و در خردسالی با من کلان شده بود از من یک سال خردتر بوده باشد بسیار جوان مردانه نیک ذات ست از قوم و قبیله خود بجمیع وجوه امتیاز تمام دارد تا امروز از یکیفات هیچ نه خورده و اخلاص او از من بدرجه ایست که او را بخطاب فرزندے سرفراز ساخته ام ۰ علی اصغر بارهه را که در مردانگی و کار طلبی نظیر و عدیل خود ندارد و پسر سید محمود خان بارهه است که از امراے کلان پدر من بود بخطاب سیف خانی در میان اشال و اقران امتیاز بخشیدم بسیار جوان مردانه نمایان ست همیشه در شکارها و جایها

که چندے از معتمدان همراه می بودند یکی ازانها او بود هرگز در عمر خود چیزے از یکیفات نه خورده است و این معنی را در ایام جوانی ملتزم گشته عنقریب بمراتب بلند سرفرازی خواهد یافت و منصب سه هزاری نیز عنایت نمودم ❊ فریدون پسر محمد قلی خان برلاس را که هزاری بود به منصب دوهزاری سربلند ساختم فریدون از اصیل زادهاے اوس چغتائی ست خالی از جرات و مردانگی نیست ❊ شیخ بایزید نبیره شیخ سلیم را که دوهزاری بود منصب سه هزاری عنایت نمودم اول مرتبه کسے که به من شیر داد والده شیخ بایزید بود اما زیاده از یک روز نیست ❊ روزے از پنڈتان که عبارت از دانایان هنود ست پرسیدم که اگر منتهاے دین شما بر فرود آمدن ذات مقدس حق تعالی ست در ده پیکر مختلف بطریق حلول آن خود نزد ارباب عقل مردود ست و این مفسده لازم دارد که واجب تعالی که مجرد از جمیع تعینات ست صاحب طول و عرض و عمق بوده باشد و اگر مراد ظهور نور الهی ست درین اجسام آن خود در همه موجودات مساوی ست و باین ده پیکر مختص نیست و اگر مراد اثبات صفتی از صفات الهی ست درین صورت هم تخصیص درست نه زیرا که در هر دین و آئین صاحبان معجزات و کرامات هستند که از دیگر مردمان زمان خود بدانش و فراست ممتاز بوده اند بعد از گفت و شنود بسیار و ردوبدل بیشمار بخدائی خدائے منزه از جسم و چون و چگون معترف گشتند و گفتند که چون اندیشه ما در ادراک ذات مجرد ناقص ست بے وسیله صورت راه به معرفت او نمی بریم و این ده پیکر را وسیله شناخته و معرفت خود ساخته ایم پس گفتم این پیکرها کی شمارا وسیله مقصود به معبود توانند بود ❊ پدر من در اکثر اوقات با دانایان هر دین و مذهب صحبت میداشتند خصوصاً با پنڈتان و دانایان هند و با آنکه امی بودند از کثرت مجالست با دانایان و ارباب فضل در گفتگوها چنان ظاهر میشد که هیچ کس پے بامی بودن ایشان نمی برد و بدقائق نظم و نثر چنان میرسیدند که مافوقے بران متصور نبود حلیه مبارک ایشان در قد بلند و سط بلند بالائے را داشتند و گندم گون و چشم و ابرو سیاه بودند ملاحت ایشان بر صباحت زیادتی داشت و شیر اندام و کشاده سینه و دست و بازوها دراز و بر پره بینی چپ خالی گوشتین داشتند بغایت خوش نما برابر نیم نخودی میانه جمعی که در علم قیافه صاحب مهارت بودند این خال را علامت دولتهاے عظیم و اقبالهاے جسیم میدانستند آواز مبارک ایشان نهایت بلند بود و در تکلم و بیان نمکی خاص داشتند و در اوضاع و اطوار مناسبتے با اهل عالم نداشتند فرایزدی از ایشان هویدا بود ❊

هم بزرگی در حسب هم بادشاهی در نسب	کو سلیمان تا در انگشتش کند انگشتری

بعد سه ماه از تولد من همشیره ام شاهزاده خانم از شکم یکے از خواصان تولد یافت و او را والده خود مریم مکانے سپردند بعد ازو پسرے هم از یکے از خواصان و خدمتگاران متولد گردید او را شاه مراد نام گردانیدند چون تولد او در کوهستان فتح پور روے داده بود

او را پاپاری مخاطب بساختند در وقتیکه والد بزرگوارم او را به تسخیر دکن فرستاده بودند بواسطه مصاحبت ناجنسان افراط شراب را بحدے رسانید که در سن سی سالگی در نواحی جالنا پور از ولایت برار برحمت حق پیوست حلیه او سبز رنگ لاغر اندام قدش بدرازی مائل تمکین و وقار از اوضاعش ظاهر و شجاعت و مردانگی از اطوارش باهر ۰ در شب چهارشنبه دهم جمادی الاول سنه ۹۷۹ نهصد و هفتاد و نه از خواصی دیگر پسرے بوجود آمد او را دانیال نام نهادند چون تولد او در اجمیر در خانه یکے از مجاوران آستانه متبرکه خواجه بزرگوار خواجه معین الدین چشتی که شیخ دانیال نام داشت وقوع یافت بهمان مناسبت بدانیال موسوم گشت بعد از فوت برادرم شاه مراد در اواخر عهد او را به تسخیر دکن فرستادند و خود هم از عقب متوجه گشتند در ایامے که والد بزرگوارم قلعه اسیر را محاصره داشتند باجمعی کثیر از امرایان مثل خانخانان و اولاد او و میرزا یوسف خان و دیگر سرداران قلعه احمدنگر در قبل داشت مقارن آنکه قلعه اسیر مفتوح گشت احمدنگر نیز بتصرف اولیاء دولت قاهره درآمد بعد از انکه حضرت عرش آشیانے بدولت و سعادت و نصرت از برهان پور بصوب دار الخلافت نهضت فرمودند آن ولایت را بدانیال داده او را به ضبط و ربط آن محال گذاشتند او نیز بسنت ناپسندیده برادر خود شاه مراد عمل نمود در اندک مدت در سن سی و سه سالگی همین افراط شراب در گذشت مردنش بدطورے شده به تفنگ و شکارے که به تفنگ کند میل تمام داشت یکی از تفنگهاے خود را یکه وجنازه نام نهاده بود و این بیت را خود گفته فرمود که بران نقش کنند ؎

از شوق شکارے تو شود جان تر و تازه		بر هر که خورد تیر تو یکه وجنازه	

بعد از انکه شراب خوردنش بحد افراط کشید و انمعنی بخدمت پدرم معروض گشت فرامین عتاب آمیز باسم خانخانان صادر گردید و او بالضرورت در صدد منع شده خبرداران گذاشت که بوجهے از احوال او باخبر باشند چون راه شراب بردن بالکلیه مسدود شد و به بعضے خدمتگاران نزدیک ابرام بلکه زاری کردن آغاز نهاد و گفت بجهت من بهر روش که ممکن باشد شراب می آورده باشند بمرشد قلی تفنگچی که راه خدمت نزدیک داشت فرمود که در همین تفنگ یکه وجنازه شراب انداخته بیار آن بے سعادت بامید رعایت مرتکب این امر شده عرق دو آتشه را در آن تفنگ که مدتها به باروت و بوئے آن پرورش یافته بود انداخته آورد و زنگ آهن نیز که از تیری عرق تحلیل پذیرفته بود با دمین گشت مجملا خوردن همان بود و افتادن همان ؎

کسی باید که فالے بد نه گیرد		وگر گیرد برائے خود نگیرد	

دانیال جوان خوش قد بود بغایت خوش ترکیب و نمایان بفیل و اسپ میل تمام داشت محال بود که پیش کسے اسپ و

وفیل خوب بشنود که دارد و از نگیرد و به نغمهٔ هندی مائل بود گاهے بزبان اهل هند و باصطلاح ایشان شعرے میگفت بد نبود ❁ بعد از تولد شدن دانیال از بی بی دولت شاد دخترے متولد گشت شکر النسا بیگم نام نهادند چون در دامن تربیت والد بزرگوارم پرورش یافت بسیار خوب برآمد نیک ذاتے و رحم بعموم خلائق فطری و جبلی اوست از ایام طفلی و خردسالی تا حال در محبت من بے اختیار ست این علاقه درمیان کم خواهری و برادری خواهد بود در طفلی اول مرتبه چنانچه عادت ست که سینه اطفال را می فشارند و قطره شیرے از ان ظاهر میشود سینه خواهرم را فشردند قطره شیر برآمد حضرت والد بزرگوارم فرمودند که بابا این شیر را بخور تا در حقیقت این خواهر تو بجاے مادر تو هم باشد عالم السرایر دانا ست که از ان روز باز که آن قطره شیر را نوشیده ام با علاقه خواهری مهری که فرزندان را با مادران میباشد آن مهر را در خود ادراک می نمایم ❁ بعد از چندے دخترے دیگر هم از بی بی دولت شاد نذکور بعالم وجود آمد به آرام بانو بیگم مسمی گردند مزاجش فی الجمله بگرمی و تندی مائل ست پدرم او را بسیار دوست میداشتند چنانچه اکثر بے ادبهاے او را بشرح ادب بر میداشتند و در نظر مبارک ایشان از غایت محبت بد نمی نمود مکرراً مرا سرزنش ساخته می فرمودند که بابا بجهت خاطر من باین خواهر خود که بعرف هند و ان لاڈلہ من ست یعنی عزیز پرورده بعد ازمن میباید بردبارے سلوک کنی که من با و میکنم ناز او را برداشته بے ادبها و شوخی هاے او را بگذرانی اوصاف حمیده والد بزرگوارم از حد توصیف و اندازه تعریف افزونست اگر کتابها در اخلاق پسندیده ایشان تالیف یابد بے شائبه تکلف و قطع نظر از مراتب پدرے و فرزندے اند کے از بسیار آن گفته نیاید با وجود سلطنت و چنین خزاین و دفاین بیرون از اندازه حساب و قیاس و فیلان جنگی و اسپان تازی یکسر مو در درگاه الٰهی از پایه فروتنی قدم فرا ننهاده خود را کمترین مخلوقے از مخلوقات میدانستند و از یاد حق لحظه غافل نبودند ❁

دائم همه جا با همه کس در همه حال		میدار نهفته چشم دل جانب یار	

ارباب ملل مختلفه را در وسعت آباد دولت بے بدیلش جا بخلاف سایر ولایات عالم که شیعه را بغیر از ایران و سنی را در روم و هند و شام و توران جا نیست چنانچه در دایره وسیع الفضاے رحمت ایزدی جمیع طوائف ارباب ملل را جاست بمقتضاے آنکه سایه میباید که بر تو ذات باشد در ممالک محروسه اش که هر حدے به کنار دریاے شور منتهی گشته ارباب ملتهاے مختلف و عقیدت هاے صحیح و ناقص را جا بوده راه تعرض بسته گشته سنی با شیعه در یک مسجد و فرنگی با یهودی در یک کلیسا طریق عبادت می سپرند صلح کل شیوه مقرر ایشان بود با نیکان و خوبان هر طائفه و هر دین و آئین محبت می داشتند و بقدر رحالت و نهمیدگی بهر کدام التفاتها میفرمودند شبهاے ایشان به بیداری میگذشت و در روزها بسیار کم خواب بودند چنانچه مدت خواب ایشان در شبانروزے از یک نیم پهر زیاده نبود و بیداری شبها را

بازیافتی از عمر میدانستند شجاعت و دلیری و دلاوری ایشان بغایتی بود که بر فیلان مست سرکش سواری مینمودند و بعضے فیلان خونی را که مادهٔ خود را نزد خود نمی گذاشتند با آنکه هر چند فیل بد خو باشد تعرض بمادهٔ فیل و فیلبان نمیرساند در حالتی که فیلبانان و مادهٔ فیل را گذاشته باشد و او را نزد خود نگذارد رو در قید اطاعت درمی آورند و بر دیوارے یا درختے که بگذران فیل مهاوت را گذاشته از قید اطاعت آن برآمده بیرود و از پهلوے آن دیوار یا درخت میگذرانند که بر طرف ایردی نموده خود را برپشت او می اندازند و بجبر و سوار شدن او را بقید ضبط درآورده رام مینمودند بکرہ را یعنی مشاهده شد و در سن چهارده سالگی بر تخت سلطنت جلوس فرمودند همیوی کافر که حکام افغان منصوب ساخته او بودند بعد از آنکه حضرت جنت آشیانے در دار الخلافت دهلی شنقار شدند جمعیت شگرف فراهم آورده با فیلخانه که دران ایام هیچ یک از حکام عرصه هندوستان را نبود متوجه دهلی گشت قبل ازو قوع این قضیه حضرت جنت آشیانے ایشان را بجهت دفع بعضے از افغانان دامن کوه پنجاب تعیین فرموده بودند چون مصداق این مصراع که هم بیان حال و هم تاریخ رحلت و انتقال ست ع

	همایون بادشاه از بام افتاد

قرین حال ایشان گشت و این خبر بوسیله نظر جوئے به پدرم رسید بیرم خان اتالیق بود و امرایانے را که دران صوبه با نخدمت حاضر بودند جمع ساخته در ساعت سعد ایشان را در پرگنه کلانور از مضافات لاهور بر تخت سلطنت نشاندند همیون چون بحوالی دهلی رسید تردی بیگ خان و جمعی کثیر که در دهلی حاضر بودند جمعیت نمودند و در مقابله او صف آراگشتند چون اسباب مقابله و مجادله دست فراهم داد لشکرها درهم آویختند بعد از کوشش و کشش بسیار شکست بر تردی بیگ خان و مغلان افتاده فوج ظلمت بر افواج نور غلبه کرد ۵

همه کار و پیکار و رزم ایزدیست	که داند که فرجام فیروزکیست	زخون دلیران و گرد سپاه	زمین لعل گون شد هوا شد سیاه

تردی بیگ خان با شکست یافتها راه اردوے والد بزرگوارم پیش گرفتند چون بیرم خان با وسوء مزاجے داشت او را به بهانه شکست و تقصیر در جنگ مخاطب ساخته کارش بآخر رسانید دیگر باره بنا بر غرورے که از وقوع این فتح در دماغ آن کافر ملعون جاگرده بود با جمعیت و فیلان خود از دهلی برآمده متوجه پیش گشت و رایات جلال حضرت عرش آشیانے از کلانور بقصد دفع او توجه فرمودند در حوالی پانی پت اجتماع فوج نور و ظلمت دست داد و در روز پنجشنبه دوم محرم سنه نه صد و شصت و چهار مقابله و مقاتله روے داد فوج همیو سی هزار سوار دلاور جنگی بود و غازیان لشکر منصور زیاده از چهار پنجهزار نبودند دران روز همیو بر فیل هوائے نام سوار بود ناگاه تیرے بر چشم آن کافر رسیده از پس سر او سر بر کرد لشکر او این حالت را مشاهده کرده هزیمت یافتند اتفاقاً شاه قلی خان محرم با چندے از دلاوران بفیلی که همیو بر بالاے او زخمی بود رسیدند میخواستند که فیلبان را بتیر بزنند فریاد برآورد که مرا نه کشید که همیو بر بالاے این فیل ست در حال او را بهمان هیئت مجموعے

نزد حضرت عرش آشیانی آوردند بیرم خان عرض کرد که مناسب آنست که حضرت بدست مبارک خود تیغی برین کافر بزنند تا ثواب غزا یافته
در طغرای فرامین غازی جزو اسم مبارک گردد فرمودند که من اورا قبل ازین پاره پاره کرده ام وبیان میکنند که در کابل روزے پیش خواجه
عبد الصمد شیرین قلم مشق تصویر میکردم صورتے در قلم من درآمد که اجزاے او از یکدیگر جدا و متفرق بود یکی از نزدیکان پرسید که صورت کیست
بزبان من رفت که صورت همیواست دست خود را آلوده بخون او نساخته به یکی از خدمتگاران فرمودند که گردن اورا بزنند از کشتهاے
لشکر مغلوب پنجزار به شمار درآمد سواے آنکه در اطراف وجوانب افتاده باشند و دیگر از کارهاے نمایان آنحضرت فتح گجرات وایلغار ایست
که دران راه فرموده اند در وقتی که میرزا ابراهیم حسین ومحمد حسین میرزا وشاه میرزا ازین دولت روگردان شده بطرف گجرات رفته بودند و
تمام امراے گجرات وقلعه طلبان آنجا دود متفق گشته قلعه احمد آباد را که میرزا عزیز کوکا با فوج قاهره درانجا بود در قبل داشتند حضرت عرش
آشیانی بنا بر اضطرابے که جهت الکاء والده میرزا مشار الیه داشت با جمعیت بادشاهانه بے توقف از دار الخلافت فتح پور متوجه گجرات
میگردند این نوع راه دور دراز را که بدو ماه قطع باید نمود در عرض نه روز گاه به سواری اسپ وگاه به سواری شتر وگهوڑ بهل طے فرموده خود را
بسرلیه رسانیدند چون بتاریخ پنجم جمادی الاول سنه ۹۸۰ نه صد وهشتاد بحوالی لشکر غنیم میرسند از دو تنخواهان کنگاش می پرسند بعضے میگویند
که شبخون به لشکر غنیم باید زد حضرت میفرمایند که شبخون کار بیدلان وشیوه فریب کاران ست در حال نبوا ختن نقاره واندا ختن سورن
حکم میفرمایند وچون بدریاے سابرمتی رسیدند فرمودند که مردم از آب به ترتیب بگذرند محمد حسین میرزا از غلغله گذشتن افواج قاهره
مضطرب گردیده خود بقراولی برمی آید سبحان قلی ترک هم ازین جانب با جمعے از دلاوران بکناره دریا تفحص حال غنیم مینماید میرزا آنجماعت
را می بیند ومی پرسد که این چه فوج ست سبحان قلی ترک میگوید که جلال الدین اکبر بادشاه وفوج اوست آن بخت برگشته انمعنی را قبول
نمیکند ومیگوید که جاسوسان من چهارده روز پیش ازین بادشاه را در فتحپور دیده آمده اند ظاهرا تو دروغ میگوئی سبحان قلی گفت امروز
نه روز ست که حضرت از فتحپور به ایلغار رسیدند میرزا گفت که فیلان چه طور رسیده باشند سبحان قلی جواب داد که چه احتیاج بفیلان بود
انچنین جوانان وبهادران سنگ شگاف بهتر از فیلان نامی ومست رسیده اند که حالا حقیقت دعوی گری وسرکشی معلوم خواهد شد
میرزا از شنیدن این سخن پاره از جا رفته متوجه ترتیب افواج میگردد وحضرت آنمقدار توقف میفرمایند که فراولان خبر بیرسانند که غنیم
در سلاح پوشی ست بعد ازان متوجه میگردند وهر چند کس میفرستند که خان اعظم از پیش برآیند او ایستادگی می نماید ومیگوید که غنیم زود
تا رسیدن لشکر گجرات از درون قلعه درین طرف آب باید بود حضرت فرمودند که ما همیشه خصوصا درین سفر وپورش اعتماد بر تائید
ایزدی نموده ایم اگر نظر بر سلسله ظاهر میبود انچنین جریده بایلغار نمی آمدیم اکنون که غنیم متوجه جنگ ست استادن مالائق نیست این

سخن گفته توکل فطرے راسپر خود ساخته بانخصوصی چند که در طرح بهمر کابی مقرر شده بودند دران دریا اسپ انداختند با آنکه گمان پایاب نبود به سلامت عبور فرمودند حضرت دو بلغه خود را می طلبند توردار در اضطراب آوردن دو بلغه را پیش روے می اندازد مخصوصان ایمنی را به شگون خوب نمیگیرند حضرت در حال میفرمایند که شگون ما بسیار خوب شد چرا که پیش روے ما کشاده گشت درین اثنائے میرزاے نجت برگشته صفها آراسته بجنگ ولی نعمت خود بیرون می آید ؎

بادولی نعمت ار برون آئی		گر سپهرے که سرنگون آئی	

خان اعظم را مطلق گمان آن نبود که باین تیزی و جلدی آنحضرت سایه مرحمت باین حدود خواهند انداخت هرکس که خبر از آمدن آنحضرت میداد اصلا قبول نمیکرد تا آنکه بقراین و دلائل آمدن آنحضرت خاطر نشان او شد لشکر گجرات را آراسته مستعد برآمدن گردید مقارن این حال آصف خان نیز خبرے باو میرساند پیش از برآمدن فوج از قلعه لشکر غنیم از میان درختان نمودار شد حضرت تائید یزدی را راست آویز همت خود ساخته روان شدند محمد قلی خان توقنائی و تردی خان دیوانه با جمعی از بهادران پیشتر رفته باندک تردد جلو گردانیدند حضرت به راجه بهگوانداس میفرمایند که غنیم بیشمار ست و مردم ما اندک باید که همه یکرو و یکدل گشته بر غنیم حمله آور گردیم که مشت بسته کارگر از پنجه گشاده است این سخن گفته و تنها آخته بافغان خود غلغله الله اکبر و یا معین را بلند آوازه ساخته می تازند ؎

به پرید هوش زمانه ز جوشش		بدرید گوش سپهر از خروشش	

برانغار و جوانغار بادشاهی و جمعی از بهادران قول رسیده داد دلاوری دادند کوکبائی که از قسم آتشبازی ست هم از لشکر غنیم درگرفته در زرقوم زاری می پیچید و آنچنان شورے می انداخت که فیل نامے غنیم در حرکت آمده باعث برهم خوردگی لشکر غنیم میگردد درین اثنا فوج قول رسیده محمد حسین میرزا و جمعی را که باو در زد و خورد بودند برداشتند و دلاوران لشکر فیروزی اثر تردد نمایان تقدیم رسانیدند سنگه دربارے در نظر آنحضرت بر غنیم خود غالب آمد و راکهو داس کچهواه جان نثارے کرد و محمد وفا که از خانزادان این دولت بود داد مردانگی داده زخمی از اسپ افتاد بعنایت خالق بنده نواز و به محض همت و اقبال شهنشاه سرفراز جمعیت غنیم از هم متفرق گشته شکست بر احوال آنها راه یافت بشکرانه این فتح عظیم روے نیاز بدرگاه کریم کارساز نهاده بلوازم شکرگذاری قیام و اقدام می نمایند درین اثنا یکے از کلانوتان بعرض میرساند که سیف خان کوکلتاش نقد حیات نثار دولت خواهی نمود بعد از تحقیق ظاهر شد که در حالتے که محمد حسین میرزا با چندے از اوباش بر فوج قول می تازد سیف خان بحسب اتفاق باو برمیخورد و داد مردانگی داده شهید میشود و میرزا نیز از دست بهادران قول زخمی میشود و کوکلتاش مذکور برادر کلان زین خان کوکه است

از غرائب احوال آنکه یک روز پیش ازین جنگ وقتیکه حضرت عرش آشیانی بطعام میل میفرمودند از هزاره که دانای علم شانه بینی بود می پرسند که فتح از کدام طرف ست میگوید که از جانب شماست اما یکی از امرای این لشکر شهید خواهد شد درهمان اثنا سیف خان کوکه عرض میکند که کاشکی این سعادت نصیب من شود ؎

بسا فالے کہ از ما آنچہ برخاست	چو اختر میگذشت آن فال شد راست

القصه میرزا محمد حسین عنان بگردانید و پاے اسپش در زرقوم زاری بند شده از اسپ می افتد گداعلی نام از یکه هاے بادشاهی باو برمیخورد و او را در پیش اسپ خود سوار کرده بملازمت حضرت می آورد چون دو سه کس دعوی شرکت گرفتن او میکنند حضرت از و می پرسند تراکه گرفت میگوید که نمک بادشاه و دست او راکه از عقب بسته بود میفرمایند که از پیش به بندند درین اثنا آب می طلبد فرحت خان که از غلامان معتمد بود هر دو دست خود را بر سر او میزند حضرت باو اعتراض فرموده آب خاصه می طلبند و او را سیراب عنایت میسازند تا این زمان میرزا غریز کوکه و لشکر درون قلعه برنیامده بودند حضرت بعد از گرفتاری میرزا محمد حسین آهسته آهسته متوجه شهر احمد آباد میشوند میرزا را برای رای سنگهه راٹهور که از عمده هاے راجپوتان بود می سپارند که بر فیل انداخته همراه آورد درین اثنا اختیار الملک که یکی از سرداران معتبر گجراتیان بود با فوجے قریب به پنجهزار کس نمایان میگردد از نمودار گشتن این فوج اضطراب تمام بمردم بادشاهی بهمرسید حضرت به مقتضاے شجاعت جبلی و فطرت اصلی حکم بنواختن نقاره میفرمایند و شجاعت خان و راجه بهگوانداس و چندے از بندها پیشتر تاخته بفوج مذکور بنبردی میاندازند بلاحظه آنکه مبادا فوج غنیم محمد حسین میرزا را بدست در آورند مردم رای سنگهه بصلاح و تجویز راجه مذکور سر میرزا را از تن جدا میسازند پدرم اصلا به کشتن او راضی نبودند و فوج اختیار الملک نیز از هم پاشیده و اسپ او را در زرقوم زاری می اندازد سهراب بیگ ترکمان سر او را بریده می آرد بمحض کرم و عنایت ایزدی این نوع فتحی باندک مایه مردم روے داد ؛ همچنین فتح ولایت بنگاله و گرفتن قلاع مشهور و معروف هندوستان مثل قلعه چتور و رنتهنبور و تسخیر ولایت خاندیس و گرفتن قلعه اسیر و دیگر ولایاتے که به سعی افواج قاهره تصرف اولیاے دولت در آمده است از حساب و شمار بیرون ست اگر به تفصیل مذکور گردد سخن دراز میشود و در محاربه چتور جیمل راکه سردار مردم قلعه بود بدست خود تفنگ زده اند در تفنگ اندازی نظیر و عدیل خود نداشتند بهمین تفنگ که جیمل را زده اند سنگرام نام دارد و از تفنگهاے نادر روزگار ست قریب سه چهار هزار جانور پرنده و چرنده زده باشند من هم در تفنگ انداختن شاگرد رشید ایشان میتوانم بود از جمیع شکارها به شکارے که از تفنگ زده شود طبیعت راغب ست در یک روز شش ده آهو را به تفنگ زده ام از ریاضاتے که والد بزرگوارم میکشیده اند

یکی ترک خدائے حیوانی بود که در تمام سال سه ماه بگوشت میل میفرموده اند و نه ماه دیگر به طعام صوفیانه قناعت میکردند و مطلق به قتل و ذبح حیوانات راضی نبودند و در ایام فرخنده فرجام ایشان در بسیارے از روزها و ماها کشتن حیوانات منع عام بود تفصیل ایام و شهورے که مرتکب خوردن گوشت نمی شدند در اکبرنامه داخل ست ✤ و همان تاریخ که اعتماد الدوله را دیوان ساختم خدمت دیوانی بیوتات را بمغفر الملک فرمودم مغفر الملک از سادات باخترست در ایام والد بزرگوارم بمشرقی کرکر اقتخانه قیام و اقدام می نمود ✤ در یک روز از روزهاے ایام جلوس صد کس از بندهاے اکبری و جهانگیری بزیادتی منصب و جاگیر سرفراز گشتند ✤ در عید رمضان چون اول عیدے بود از جلوس همایون من بعیدگاه برآمدم کثرت عظمی شده بود به نماز عید قیام نموده لوازم شکر و سپاس ایزدی بجا آورده متوجه دولتسرا شدم به مقتضاے آنکه ع

از خوان بادشاهان نعمت رسد گدارا	

فرمودم که یاره زر صرف تصدقات و خیرات نمایند از انجمله چند لک دام حواله دوست محمد شد که بفقرا دار باب احتیاج قسمت کند و بمیر جمال الدین حسین انجو و میران صدر جهان و میر محمد رضاے سبزواری به هریک یک یک لک دام داده شد که در اطراف شهر خیرات کنند و پنجهزار روپیه به درویشان شیخ محمد حسین جامی فرستادم و حکم فرمودم که هر روز یکے از منصب داران پنجاه هزار دام به فقرا میداده باشند ✤ قبضه شمشیر مرصع به خانخانان فرستاده شد میر جمال الدین حسین انجو را بمنصب سه هزاری سربلند ساختم بدستور سابق صدارت بمیران صدر جهان مفوض گردید و بحاجی کوکه که از کوکهاے پدر من ست فرمودم که در محل عبورات مستحق را بجهت دادن زمین در نقد نظر میگذرانیده باشد زاهد خان ولد محمد صادق خان را که هزار و پانصدی بود دو هزاری ساختم بهرکس فیلے یا اسپے مرحمت شد ✤ رسم شده بود که فیلبانان و میراخوران از آنکس جلوانه گویان مبلغی میگرفتند فرمودم که آن زر را از سرکار بدهند تا مردم از طلب و خواست این گروه خلاص باشند ✤ در همین روزها سالیانه از برهانپور رسید و اسپان و فیلان برادر مرحوم دانیال را بنظر درآوردند از جمله فیلان که آورده بودند یکی مست الست نام داشت در نظرم خوش درآمد او را نورگنج نام نهادم و عجب چیزے درین فیل مشاهده شد بر هر دو طرف گوشهایش برابر هندوانه کوچکے بدر آمده است و آنچنانکه آب در ایام مستے از فیلان میچکد از انها برمی آید همچنین بر بالاے پیشانی پیشتر برآمدگی دارد که باین کلانے در فیلان دیگر دیده نه شد خیلی خوشنما و مهیب بنظر درمی آید ✤ تسبیحی از جواهر بفرزندخورم عنایت کردم امید آنکه بمنتهاے مطالب صوری و معنوی برسد ✤ چون زکوة ممالک محروسه را که حاصل آن از کرورها میگذشت معاف نموده بودم سایر جهات کابل را نیز که از بلاد مقرر راه هندوستان ست و یک کرور و بست و سه لک دام جمع آن میشد بخشیدم ازین دو ولایت که یکے کابل و دیگری قندهار

باشد هر سال مبلغهای کلی بعلت زکوة گرفته میشد بلکه عمده حاصل آنجا همین زکوة بود این رسم قدیم را ازین دو محل برداشتم و از نیمروز نفع کلی در خواست تمام اهل ایران و توران عائد گشت ۰ جاگیر آصف خان که در صوبه بهار بود به بازبهادر مرحمت شد و آصف خان را فرمودم که در صوبه پنجاب جاگیر تنخواه دهند چون بعرض رسید که بعضی کمی در جاگیر آصف خان باقی مانده است و حالانکه حکم تغیر شد و معمول آن متعذر است فرمودم که یک لکھ روپیه از خزانه بادو بهادر و آن زر باقی را از بازبهادر بنا بصه شرعیه باز یافت نمایند ۰ شریف آملی را به منصب دو هزار و پانصدی از اصل و اضافه مقرر کردانیدم بسیار پاکیزه نهاد و خوش نفس است با آنکه از علوم رسمی بهره ندارد اکثر اوقات از دوستان بلند و معارف ارجمند سر برمی زند و لباس فقر و تجرید مسافرت بسیار نموده با بسیارے از بزرگان صحبت ها داشته مقدمات ارباب تصوف را در ذکر دارد یعنی قاسمے است نه حالے در زمان والد بزرگوارم از لباس فقر و درویشے برآمده و مرتبه امارت و سرداری یافته لطفش بغایت قوی ست روزمره و تکلمش با آنکه از مقدمات عربیت عاری محض ست در غایت فصاحت و پاکیزگی ست و انشاے عبارتش نیز خالی از نمکی نیست از شاه قلی خان محرم در آگره باغی مانده بود چون وارث نداشت بدختر هندال میرزا رقیه سلطان بیگم که حرم محترم والد بزرگوارم بود تکفیل کردم فرزند خرم را پدرم بایشان سپرده بودند هزار مرتبه از فرزند زائیده خود او را دوست تر میدارند ۰

جشن اولین نوروز

شب سه شنبه یازدهم ذی قعده ۱۴ سنه هزار و چهارده صبح که محل فیضان نور بست حضرت نیر اعظم از برج حوت بخانه شرف و خوش حالی خود که به برج حمل باشد انتقال فرمود چون اولین نوروز از جلوس همایون بود فرمودم که ایوانهاے دولتخانه خاص و عام بدستور زمان والد بزرگوارم در اقمشه نفیسه گرفته آئینے در غایت زیب و زینت بستند و از روز اول نوروز تا نوزدهم در جه حمل که روز شرف ست خلائق را در عیش و کامرانی دادند اهل ساز و نغمه از هر طائفه و هر جماعت جمع بودند لولیان رقاص و دلبران هندکه به کرشمه دل از فرشته می ربودند هنگامه مجلس را گرم داشتند فرمودم که هرکس از کیفیات و مغیرات انچه میخواسته باشند بخورد منع و مانعی نباشد ۰

ساقی نبور باده برافروز جام ما	مطرب بگو که کار جهان شد بکام ما

در ایام پدرم درین هفده روز مقرر بود که هر روز یکے از امراے کلان مجلس آراسته پیشکشهاے نادر از اقسام جواهر و مرصع آلات و اقمشه نفیسه و فیلان و اسپان سامان نموده آنحضرت را تکلیف آمدن بمجالس خود مینمودند و ایشان بنا بر سرفرازی بندگان خود بدان مجلس قدم رنجه داشته حاضر میشدند و پیشکشها را ملاحظه فرموده انچه خوش می آمد برداشته تمه را بصاحب مجلس می بخشیدند چون خاطر مبارک

رفاهیت وآسودگی سپاهی ورعیت بود درین سال پیشکشها را معاف فرمودم مگر قلیلے ازچندی نزدیکان بنابر رعایت خاطر آنها درجه قبول یافت درهمین روزها بسیارے ازبندها بزیادتی منصب سرفرازی یافتند ازانجمله دلاورخان افغان راهزارو پانصدی ساختم دیگر راجه باسورا که اززمینداران کوهستان پنجاب ست واززمان شاهزادگی تاحال طریقه بندگی واخلاص بمن دارد دوهزارو پانصدی منصب داشت سه هزارو پانصدی کردم شاه بیگ خان حاکم قندهار را ازاصل واضافه به منصب پنجهزاری سرفرازگردانیدم وراے راے سنگه که ازامراے راجپوت ست همین منصب سرفرازی یافت دوازده هزار روپیه مدد خرج گویان فرمودم که به رانا شکر بدهند. ✤ درآغاز جلوس یکے ازاولاد مظفر گجراتی که خود را حاکم زادهٔ آن ولایت میگرفت سر شورش برآورده اطراف وجوانب شهر احمد آباد را تاخت وتاراج نموده چندے ازسرداران مثل پیم بهادر اوزبک وراے علی بهٹی که ازجوانان مردانه وقرارداده آنجا بودند دران فتنه به شهادت رسیدند آخرالامر راجه بکرماجیت وبسیارے ازمنصب داران را باشش هفت هزار سوار آراسته به کمک لشکر گجرات تعین ساختم ومقرر شد که چون خاطر از رفع ودفع مفسدان جمع سازد راجه مذکور صاحب صوبه گجرات باشد قبل ازین که قلیچ خان بدان خدمت تعین یافته بود متوجه ملازمت گردد بعد ازرسیدن افواج قاهره سلک جمعیت مفسدان ازیکدیگر پاشید هرکدام به جنگلی پناه جستند وآن ولایت بقید ضبط درآمد. وخبراین فتح دراحسن ساعات بسامع جاه وجلالم رسید درینولا عرضداشت فرزند پرویز بنظر درآمد که رانا تهانه منڈل راکه سی چهل کروهے اجمیر واقع است گذاشته فرارنموده وافواج قاهره متعاقب اوتعین یافته اند امیدکه اقبال جهانگیری اورانیست ونابود گرداند. ودرروز شرف بسیارے ازبندها به رعایتها واضافه هاے منصب سرفرازی یافتند پیشرو خان راکه ازخدمتگاران قدیم است ودرملازمت حضرت جنت آشیانے ازولایت آمده بود بلکه ازجمله مردمیست که شاه طهماست همراه ساخته بودند مهترسعادت نام داشت چون داروغه دهته فراش خانه والدبزرگوارم بود ودرین خدمت نظیر وعدیل خود ندارد درانخطاب پیشرو خانے سرفراز ساخته بودند اگرچه ملایم طبیعت وقلیلے مشرب ست نظر برحقوق خدمت به منصب دوهزاری ازاصل واضافه ممتاز گردانیدم

گرفتن خسرو در وسط سال اول جلوس

خسرو را بنابر جوانیها وغرورے که جوانان را میباشد وکم تجربگی ودناعاقبت اندیشی مصاحبان ناجنس خیالات فاسده بخاطر راه یافته بود تخصیص درایام بیماری والدبزرگوارم که بعضے کوتاه اندیشان بنابر کثرت جرایم وتقصیراتے که ازایشان بوقوع

آمده بود و از عفو و اغماض ناامید محض بودند بخاطر گذرانیدند که او را دست آویزی ساخته امور سلطنت را از پیش خسرو گیرند از نیمهئی غافل که امور سلطنت و جهانبانی امرے نیست که به سعی ناقص عقلی چند انتظام پذیرد خالق داور تا کرا شایسته این امر عظیم القدر رفیع الشان داند و این خلعت را بر قامت قابلیت چه کس راست آورد ؎

زدارنده نتوان شد بخت را		نشاید خرید افسر و تخت را		سرے را که حق تاج پرور نمود			نشاید از و تاج و دولت ربود

چون خیالات فاسد مفسدان و کوته اندیشان بغیر از ندامت و پشیمانی نتیجه ندارد امور سلطنت باین نیاز مند درگاه الهی قرار گرفت همواره خسرو را گرفته خاطر و متوحش می یافتم هر چند در مقام عنایت و شفقت شده خواستم که بعضے تفرقها و دغدغه ها از خاطر او دور سازم فائده بران مترتب نه گشت تا آنکه به کنکاش جمعی از بخت برگشتگان در شب یکشنبه هشتم ذی حجه سنه مذکور بعد از گذشتن دو گهڑی ز بارت روضه منوره حضرت عرش آشیانے راند کور ساخته سه صد و پنجاه سوارے که با و متفق بودند از درون قلعه آگره بر آمده متوجه میگردد و بعد از روان شدن او باندک زمانے یکے از چراغچیان که با وزیر الملک آشنا بوده خبر میرساند که خسرو گریخت وزیر الملک او را همراه گرفته پیش امیر الامرا می آورد چون او این خبر را تحقیق می نماید مضطربانه بدربار محل آمده یکے از خواجه سرایان را می گوید که دعاے من برسان و بگو که عرض ضروری دارم حضرت بیرون تشریف آورند چون در خیال من این امر در نیامده بود گمان بردم که از جانب دکن یا گجرات خبرے رسیده باشد بعد از بیرون آمدن ظاهر شد که ماجرا چنین ست گفتم چه باید کرد خود سوار شده متوجه گردم یا خرم را بفرستم امیر الامرا عرض کرد که اگر حکم شود من بروم فرمودم که چنین باشد بعد ازان معروض داشت که اگر به نصیحت برنگردد و دست به سلاح کند چه باید کرد گفته شد که اگر بهیچک براه راست در نیاید انچه از دست تو آید تقصیر مکن سلطنت خویشے و فرزندے بر نمی تابد ؎

	که با شاه خویشے ندارد کسے

چون این سخنان و دیگر مقدمات گفته او را مرخص ساختم بخاطر رسید که خسرو از و آزردگی تمام دارد و بنا بر قرب و منزلتے که داشت محسود امثال و اقران ست مبادا که نفاقے در حق او اندیشد و او را ضائع سازد معز الملک را فرمودم که رفته او را باز گرداند و شیخ فرید بخشی بیگی را بدین خدمت تعیین نموده حکم کردم که جمیع منصبداران و اعدیانے که در پاس اند بمراهی او متوجه شوند و اهتمام خان کوتوال بفراولی و خبرگیری مقرر گشت و با خود قرار دادم که بقضاے سبحانی چون روز شود خود نیز متوجه گردم و معز الملک امیر الامرا را آورد چون در همین روزها احمد بیگ خان و دوست محمد خان بکاول مرخص گشته بودند و در حوالی سکندره که بر سر راه خسرو بود منزل داشتند بعد از رسیدن خسرو در ان نواحی با چندے از دیره هاے خود بر آمده متوجه ملازمت گردیدند و خبر رسانیدند که خسرو راه پنجاب

پیش گرفته بایلغار میرود بخاطر گذشت که مبادا راه را چپ زده بجانب دیگر رود چون راجه مان سنگه خالوی او در بنگاله بود بخاطر اکثر بندهای درگاه میرسید که بآن جانب متوجه خواهد گشت بهر طرف کسان فرستاده مشخص شد که به پنجاب میرود ۰ درین اثنا صبح طالع گشت تکیه بر کرم و عنایت الله تعالے نموده بغریمت درست سوار شده و مقید بهیچ چیز و هیچکس نا شده متوجه گردیدم ۵

بلی آنرا که اندوهست دریے	نمی داند که ره چون میکند طے	همی داند که افتد پیش و راند	نداند تا که آید تا که ماند

چون بر دفعه متبرکه والد بزرگوارم که در سه کروهے شهر واقع ست رسیده استمداد همت از روحانیت آنحضرت می نمودم مقارن آن حال میرزا حسن پسر میرزا شاهرخ را که اراده همراهی خسرو داشت گرفته آوردند چون پرسش نمودم نتوانست منکر شد فرمودم تا دست او را بسته بر فیل سوار کردند و این اول شگون بود که به برکت و توجه و امداد آنحضرت بظهور آمد چون نیم روز شد و هوا گرمی تمام بهم رسانید لحظه در سایه درخت توقف نموده بخان اعظم گفتم که هرگاه ما را باین امنیت خاطر این حال بوده باشد که معتمدان فیون را که در اول روز بایست خورد تا حال نخورده باشم و هیچکس بیاد نداده باشد حال آن بے سعادت ازین قیاس باید کرد آزارے که داشتم ازین ممر بود که فرزندم بموجب وصیت غنیم و خصم شد اگر سعی بدست آوردن او نه نمایم مفسدان و فتنه اندیشان را دستگاهی بهم خواهد رسید یا او سر خود گرفته باوزبک یا قزلباش خواهد رفت و ازین ممر خفقے بدین دولت راه خواهد یافت بنابرین مقدمات بدست آوردن او را پیش نهاد همت ساخته بعد از اندک آسایشی از پرگنه متهرا که در بیست کروهے آگره واقع ست دو سه کروه گذشته در موضع از مواضع پرگنه مذکور که تالابے داشت نزول نمودم ۰ خسرو چون به متهره میرسد بحسین بیگ بخشی که از رعایت یافتهاے والد بزرگوارم بود و به قصد ملازمت من از کابل می آمد برمیخورد چون طبع بدخشیان به فتنه و آشوب پیراسته است اینمعنی را از خدا خواسته تا دو یست سی صد از ایماقات بدخشان که همراه او بوده اند را هبر و سپه سالار او میگردد و در راه هر کس که از پیش می آید تاراج نموده اسپ و اسباب او را میگیرند سوداگران در اهگذری مال شان لچه و تاراج این مفسدان بوده بهر جاکه میرسیدند زن و فرزند مردم از آسیب آن فاسقان ایمن نبودند خسرو بچشم خود می دید که بر ملک موروثی آبا و اجداد او چه قسم ستمی می رود از دیدن افعال ناشایسته این بدبختان در ساعتے هزار بار مرگ را آرزو میکرد و غایتاً غیر از مدارا دمواسا باین سگان چاره نداشت اگر بخت و اقبال یاوری احوال او نمودے ندامت و پشیمانی را دست آویز خود می ساخت و بے دغدغه خاطر بملازمت من می آمد عالم السر ایزد داناست که از تقصیرات او بالکلیه در گذشته آنمقدار لطف و شفقت می نمودم که سر موے تفرقه و دغدغه در خاطر او نمی ماند چون در واقعه حضرت عرش آشیانے با فساد بعضے مفسدان ارادها از خاطر او سر برزده بود دید انست که اینها من

رسیده است اعتماد بر مهر و شفقت من نمی کرد و والده او هم در ایام شاهزادگی از ناخوشی اطوار و اوضاع او سلوک برادر خردش با او مثل سنگ تریاک خورده خود را کشت از خوبیهای و نیکذاتی های او چه نویسم عقلی به کمال داشت و اخلاص او بمن در درجه بود که هزار پسر و برادر را قربان یک موی من میکرد و مکرر بخسرو تقدمات نوشت و او را دلالت باخلاص و محبت من میکرد چون دید که هیچ فایده ندارد و عاقبت نامعلوم ست که بکجا منجر خواهد شد از غیرتیکه لازمه طبیعت را چنانست خاطر بر مرگ خود قرار داده و چندین مرتبه گاه گاهی مزاج او در شورش می آمد چنانچه این حدیث میراثی بود که پدران و برادران او همه یکبار در دیوانگی خود ها را ظاهر میکردند و بعد از مدتی علاج پذیری می شدند و در ایامیکه من به شکار متوجه گشته بودم روز بیست و ششم ذی حجه ۱۰۱۳ افیون بسیار در عین سوزش دماغ خورده در اندک زمانی در گذشت گویا که این احوال پسر بی دولت خود را پیشتر می دیده است اول کدخدائی که در آغاز جوانی دختر دوساله مرا دست داد نسبت او بود و بعد از او دختر خسرو او را شاه بیگم خطاب داده بودم چون بد سلوکیهای فرزند دیرآ را نسبت بمن نتوانست دید از سر جان در وقت دماغ پریشان شدن در گذشته خود را ازین کلفت و اندوه باز رهانید از فوت او بنابر تعلقی که داشتم ایامی بر من گذشت که از حیات و زندگانی خود هیچگونه لذتی نداشتم چهار شبانه روز که سی و دو پهر باشد از غایت کلفت و اندوه چیزی از ماکول و مشروب در بدن طبیعت نگشت چون این قصه بوالد بزرگوارم رسید دلاسانامه در غایت شفقت و مرحمت بدین مرید فدوی صادر گشت و خلعت و دستار مبارک که از سر برداشته بودند همان طور بسته بجهت من فرستادند این عنایت آبی بر آتش سوزان دگداز من زده اضطراب و اضطرار مرا فی الجمله قراری و آرامی بخشید غرض از ذکر این تقدمات آنکه بی سعادتی ازین در نمی گذرد که فرزندی بنابر ناخوشی سلوک و اطوار ناپسندیده باعث قتل مادر خود شود و به پدر خود بی هیچگونه باعثی و سببی به محض تصورات و خیالات فاسده در مقام بغی و عناد در آمده از دولت ملازمتش فرار برقرار اختیار نماید چون منتقم جبار هر کرداری را سزای در برابر نهاده لاجرم مال حالش بدان انجامید که به بدترین احوالی بقید در آمد و از درجه اعتماد افتاده بزندان دائمی گرفتار گردید ۵

راه چو مستانه رود هوشمند		پای بدام آرد و سر در کمند	

مجملا روز سه شنبه دهم ذی حجه بمنزل هودل فرود آمدم شیخ فرید بخاری را با جمعی از شجاعان و بهادران به تعاقب خسرو دهرا اول لشکر فیروزی اثر معین و مشخص گشتند دوست محمد را که در رکاب بود بنابر سبق خدمت و ریش سفیدی به محافظت قلعه آگره و محلها و خزاین فرستادم اعتماد الدوله وزیر الملک را در وقت بر آمدن از آگره به ضبط و حراست به شهر گذاشته بودم بدوست محمد گفتم که چون به صوبه پنجاب میرویم و آن صوبه در دیوانی اعتماد الدوله است او را روانه ملازمت خواهی ساخت و بسران میرزا حکیم را

که در آگره اند بقید آورده محبوس نگاه خواهی داشت چه هرگاه که از فرزند صلبی این معامله رو نماید از برادرزاده وعمون زاده چه توقع توان داشت معزالملک بعد از رخصت دوست محمد بخشی شب چهارشنبه به پلول و پنجشنبه به فرید آباد نزول اجلال واقع گشت روز جمعه سیزدهم اتفاق دهلی دست داد از گرد راه بزیارت روضه مقدسه حضرت جنت آشیانی شتافته زیارت نمودم و استمداد همت کردم و به فقرا و درویشان بدست خود زرها دادم و از انجا بر بنگاه مقام حضرت شیخ نظام الدین اولیا توجه کرده بلوازم زیارت قیام و اقدام نمودم بعد ازان پارهٔ زر به میر جمال الدین حسین انجو و مبلغی دیگر بحکیم مظفر دادم تا به فقرا و درویشان و ارباب احتیاج قسمت نمایند روز شنبه چهاردهم مقام سرائے نریله شد این سرا را خسرو سوزانیده رفته بود منصب آقا ملائی برادر آصف خان که به خدمت حضور سرفراز بود از اصل و اضافه هزاری ذات و سی صد سوار مقرر گشت درین راه خدمت چپان میکرد جمعی از ایماقات که در رکاب ظفر انتساب بودند به ملاحظه آنکه چون بعضے ازین مردم با خسرو اتفاق دارند مبادا به خاطر ایشان دغدغه و تفرقه راه یابد بکلان ترین ایشان دو هزار روپیه داده شد که در جزو مردم خود قسمت نمایند و جماعت خود را ابراهیم جهانگیری امیدوار سازند به شیخ فضل الله و راجه دهیر دو هزار روپیه دادم که در راه به فقرا و برهمنان میداده باشند سی هزار روپیه فرمودم که در اجمیر برانا شنکر بطریق مدد خرچ بدهند روز دوشنبه شانزدهم به پرگنه پانی پت رسیدم این منزل و مقام بر آبائے کرام و اجداد ذوی الاحترام ما همیشه مبارک و فرخنده آمده و در و فتح عظیم درین سرزمین رو داده یکے شکست ابراهیم لودی که بدولت عساکر ظفر مآثر حضرت فردوس مکانے دست داده و ذکر آن در تواریخ روزگار مرقوم و مسطور است دوم فتح همیو بقرار که در اول دولت والد بزرگوارم به تفصیلے که تحریر یافته از عالم اقبال به ظهور آمد درینجا که خسرو از دهلی گذشته به پرگنه مذکور متوجه میگردد بحسب اتفاق دلاور خان آنجا رسیده بود چون قبل از ورود او باندک وقتی این مقدمه می شنود و فرزندان خود را از آب جون میگذراند و خود سپاهیانه و قزاقانه دل برایلغاری نهد و قصد میکند که خود را پیش از رسیدن خسرو به قلعه لاهور اندازد * مقارن این حال عبد الرحیم نیز از لاهور باین مقام و منزل میرسد دلاور خان دلالت میکند که فرزندان خود را همراه فرزندان من از آب بگذران و خود کناره گرفته منتظر رایات ظفر آیات جهانگیری بباش از بسکه گران بار و نرسنده بود اتمغی را نجود قرار نتوانست داد آنقدار توقف نمود که خسرو رسید رفته او را ملازمت کرد و قرار همراهی از روے اختیار با اضطرار داده خطاب ملک انور را یافت و در نبرد صاحب اختیار گشت دلاور خان مردانه متوجه لاهور گردید و در راه بهر کس و بهر طائفه از ملازمان درگاه و کروریان و سوداگران وغیره میرسید آنها را از خروج خسرو آگاه ساخته بعضے را همراه خود میگرفت و بعضے را میگفت که از راه کناره گیرند بعد ازانکه بندهاے خدا از تاراج دست اندازان

وظالمان ایمن گشتند غالب ظن آن بود که اگر سید کمال در دهلی و دلاور خان در پانی پت جرأت وهمت نموده سر راه بر خسرو میگرفتند آن جماعت پریخته که همراه او بودند تاب مقاومت نیاورده پریشان میگشتند وخسرو بدست می آمد غایتاً همت شان یاوری نکرد ودر ثانی الحال هر کدام تقصیر خود را بر دشمنی تلافی نمودند دلاور خان در ایلغار لاهور پیش از رسیدن به قلعه در آمد وخدمت نمایانی کرده تدارک آن کوتاهی نمود و سید کمال نیز در جنگ خسرو تردد ات مردانه بتقدیم رسانید چنانچه در محل خود به تفصیل نوشته خواهد شد هفتم ذی حجه پرگنه کرنال محل نزول رایات عالیات گشت درین منزل عابد بن خواجه راکه پسر کلان جونیار و پسرزاده عبد الله خان اوزبک که در زمان والد بزرگوارم آمده بود به منصب هزاری ذات وسوار سرفراز ساختم شیخ نظام تهانیسری که از شناوران مقرر وقت خود بود خسرو را می بیند وادرا به نویدهای دلخواه خوشدل ساخته تازه از راه می برد آمده مرا دید چون این مقدمات بر گوش خورده بود خرچے راه باو داده فرمودم که متوجه زیارت خانه مبارک گردد در نوزدهم پرگنه شاه آباد منزل گردید وآب درین مقام بسیار کم بود بحسب اتفاق باران عظیم دست داد چنانچه همگان شاداب گشتند ✦ شیخ احمد لاهوری راکه از زمان شاهزادگی نسبت خدمتگاری وخانه زادی ومریدی داشت به منصب میر عدلی سرفراز گردانیدم مریدان وارباب اخلاص بوسیله او از نظر میگذرند ودست وسینه بهرکس باید داد بعرض رسانیده می دهاند در وقت ارادت آوردن مریدان چند کلمه بطریق نصیحت مذکور میگردد باید که وقت خود را به دشمنی ملتے از ملتها تیره ومکدر نسازند وباجمیع ارباب ملل طریق صلح کل مرعی دارند هیچ جاندارے را بدست خود نکشند وسلاخ طبیعت نباشند مگر در جنگها وشکارها ✦

مباش در پے بے جان نمودن جاندار		مگر بعرصهٔ پیکار یا بوقت شکار	

تعظیم نیرات راکه مظاهر نور الٰهی اند بقدر درجات هریک باید نمود وموثر وموجد حقیقی در جمیع ادوار واطوار الله تعالے را باید دانست بلکه فکر باید کرد تا در خلوت وکثرت خاطر لمحه از فکر واندیشه او خالی نباشد ✦

لنگ وپوچ وخفته شکل وبی ادب		سوی او می غنج واو را می طلب	

والد بزرگوارم ملکه آئینی بهم رسانیده در کم وقتے ازین اوقات ازین فکر خالی بودند در منزل الوه الوالی اوزبک را با پنجاه ویکنفر منصبدار دیگر به کمک شیخ فرید تعین نموده چهل هزار روپیه مدد خرچ گویان بآن جماعت مرحمت نمودم هفت هزار روپیه دیگر بجمیل بیگ داده شد که بایماقات تقسیم نماید بمیر شریف املی نیز ده هزار روپیه شفقت کردم ✦ روز سه شنبه بیست وچهارم ماه مذکور پنج کس از ملازمان وهمراهان خسرو را گرفته آوردند ودو کس راکه اقرار به نوکری او کردند فرمودم که در ته پاے فیل انداختند وسه نفر را

را که انکار نمودند سپرده شد تا بحقیقت باز رسیده شود دوازدهم ماه فروردی سنه احد جلوس میرزا حسین و نورالدین قلی کوتوال به شهر
لاهور داخل میشوند و در بیست و چهارم ماه مذکور فرستاده دلاور خان میرسد و خبر میکند که خسرو خروج نموده قصد لاهور دارد شما خبردار
باشید * در همین تاریخ دروازهای شهر لاهور محفوظ و مضبوط میگردد و دو روز بعد از تاریخ مذکور با اندک مردم دلاور خان به قلعه
داخل میشود و شروع در استحکام برج و باره کرده هر جا شکست و ریختی داشت مرمت نموده توپها و ضرب ها را به بالای قلعه
برآورده مستعد جنگ بشود و جمع قلیلی از بندهای درگاه که در درون قلعه بودند همگی رجوع آورده بخدمات متعین گشتند و مردم شهر
نیز با خلاص تمام مدد و معاونت نمودند بعد از دو روز که فی الجمله سرانجامی شده بود خسرو در رسید و یکی از منازل مقرر منزل اختیار
نموده فرمود که شهر را قبل کرده طرح جنگ اندازند و یکی از دروازها را از هر جانب که میسر باشد آتش در داده بسوزانند و بموجب
آن لان خود گفت که بعد از گرفتن قلعه تا هفت روز حکم خواهم داد که شهر را تاراج نمایند و زن و فرزند مردم را اسیر گیرند این جماعت
خون گرفته یکی از دروازه های شهر را آتش دادند دلاور بیگ خان و حسین بیگ دیوان و نورالدین قلی کوتوال از طرف درون
دیوار دیگر محاذی دروازه برآوردند در همین روزها سعید خان که از تعینات تیان کشمیر بود در کنار آب چناب منزل داشت این خبر را
شنیده بایلغار روانه لاهور گشت چون بکنار آب راوی رسید اهل قلعه خبر فرستاد که به قصد دولت خواهی آمده ام مرا بدرون قلعه درآورید
مردم قلعه شب کسی فرستاده او را با چندے که همراه داشت بدرون درمی آورند بعد از نه روز که قلعه در محاصره بود خبر رسیدن
افواج قاهره متواتر و متعاقب بخسرو و تابعان او میرسد بی پاشده بخاطر میگذرانند که روبروے لشکر نبرد زمی اثر باید رفت چون
لاهور از سوادهای اعظم هندوستان ست در عرض شش هفت روز کثرت عظیمی دست داد چنانچه از مردم خوب شنیده شده که
ده دوازده هزار سوار مستعد جمع شده بودند و بقصد آنکه بر فوج پیش شبخون آورند از حوالی شهر برمی خیزند در سرای قاضی علی شب
پنجشنبه شانزدهم بمن این خبر رسید هم در شب با آنکه باران عظیم بود طبل کوچ زده سوار شدم صباح آن به سلطانپور رسیده شد
تا نیم روز در سلطانپور بودم بحسب اتفاق در همین وقت و ساعت میان افواج قاهره و جماعت مقهوره مقابله و مقاتله دست میدهد
مغرالملک تشت بریانے آورده بود میخواستم که از روے رغبت میل نمایم که خبر جنگ بمن رسید به مجرد شنیدن با آنکه طبیعت مائل
بخوردن بریانے بود یک لقمه برائے شگون خورده سوار شدم و مقید بر سیدن مردم و کمی افواج قاهره نه گشته به شتاب هرچه
تمامتر متوجه گشتم چلته خاصه خود را هرچند طلبیدم حاضر نه ساختند از سلاح بجز نیزه و شمشیرے حاضر نبود خود را به لطف ایزدی سپرده
بے ملاحظه روانه شدم در اول سواری زیاده از پنجاه سوار همراه نبودند و هیچ کس را خبر هم نبود که امروز جنگ خواهد شد مجملاً تا لب پل

* این بیان نشان میدهد که دروازه های شهر لاهور در آن روزها چوب بودند و آسان سوختند

گوبند وال رسیدن چهار پانصد سوار از نیک و بد جمع شده باشند * در وقتیکه از پل مذکور میگذشتم خبر فتح رسید اول کسی که این مژده رسانید شمسی توپچی بود بدین خوشخبری خوش خبر خان خطاب یافت و میر جمال الدین حسین را که پیش ازین بجهت نصیحت خسرو فرستاده بودم درهمین وقت رسیده از کثرت و شوکت مردم خسرو چندان گفت که باعث بیم مردم میشد با آنکه خبر فتح متواتر رسیده این سید ساده لوح بهیچ وجه باور نمی کند و تعجب می نماید که آن نوع لشکرے که من دیده ام چگونه از فوج شیخ فرید که در نهایت قلت و بے استعدادی اند شکست میخورند وقتیکه سنگها سن خسرو را باد و خواجه سرائے او آوردند میر قبول انمیخواست نمود از اسپ فرود آمده سر بر پائے من نهاد و انواع خضوع و خشوع بتقدیم رسانید و گفت که اقبال بالاتر و بلند تر ازین نمی باشد شیخ فرید درین سرداری مخلصانه و فدائیانه پیش آمد سادات بارهه را که از شجاعان زمان خود اند و در هر معرکه که بوده اند کار از ایشان شده هراول ساخته بود سیف خان ولد سید محمود خان بارهه سردار قوم بنفس خود تردد مردانه نموده هفتده زخم برداشت و سید جلال هم از برادران این طائفه تیرے بر شقیقه خورد و بعد از چند روز در گذشت در اثنائے که سادات بارهه که از پنجاه از شصتی بیش نمودند زخم و ضرب هزار هزار سوار و پانصد پانصد سوار بدخشی برداشته پاره پاره شده بودند سید کمال که با برادران خود به کمک هراول تعین شده بود از یک کناره در آمده نرد و خوردے کردند که فوق تصور مردے بود بعد از انکه مردم بر انکار بادشاه سلامت گفته تاختند اهل بغی و فساد بشنیدن این کلمه بیدست و پا شده هریک بگوشه متفرق شدند قریب به چهار صد نفر از ایماقات در میدان پائمال قهر و غلبه لشکر فیروزی اثر گردیدند صندوق جواهر خسرو و نفایسے که همیشه با خود میداشت بدست افتاد *

که دانست کین کودک خردسال	شود با بزرگان چنین بدسگال	با دل قدح وردی آرد به پیش	گذارد شکوه من و شرم خویش
	بسوزاند اورنگ خورشید را	تمنا کند تخت جمشید را	

مرا هم مردم کوتاه بین در آله آباد بسیار دلالت به مخالفت پدر میکردند غالبًا این سخن اصلا معقول و مقبول من نمی گشت و میدانستم و لیکن بنائے آن بر مخاصمت پدر باشد چه مقدار پایداری خواهد نمود بگمانگاش ناقص عقلان از جا تر نفتم و به مقتضائے عقل و دانش کار فرموده بملازمت پدر و مرشد و قبله و خدائے مجازی خود رسیدم و به برکت این نیت درست رسید انچه به من رسید * در شب همان روزے که خسرو گرفتار راجه باسو را که زمیندار معتبر کوهستان لاهور است رخصت نمودم که بآن حدود رفته هر جا که خبرے و اثرے از و بشنود بدست آوردن او انچه امکان سعی باشد بتقدیم رساند و مهابت خان و میرزا علی اکبر شاهی را با لشکر انبوه تعین نمودم و مقرر چنان شد که بهر طرف که خسرو روانه گردد فوج مذکور تعاقب نماید و من هم بخود قرار دادم که اگر خسرو به کابل رود من

در پے او نهاده تا او را بدست نیارم برنه گردم و اگر در کابل توقف نه کرده به بدخشان در آنجا در رود مهابت خان را در کابل گذاشته
خود بخیریت و دولت معاودت نمایم و منشار نه رفتن بدخشان آن بود که آن بے سعادت البته باذربکان درخواهد خورد و آن خفت
باین دولت لاحق میگردد * در روز یکه افواج قاهره بتعاقب خسرو تعین یافتند پانزده هزار روپیه به مهابت خان و بیست هزار
روپیه دیگر باحدیان مرحمت شد و ده هزار روپیه دیگر همراه فوج مذکور نموده شد که در راه بهرکس باید داد بدهند شنبه بیست و هشتم
اردوے ظفر قرین در منزل جے پال که در هفت کروهے لاهور واقع ست نزول اجلال دست داد در همین روز خسرو با معدودے چند
به کنار دریاے چناب میرسد خلاصه سخن آنکه بعد از شکست رایهاے مردمی که همراه او از معرکه جنگ برآمده بودند مختلف گشت
افغانان و اهل هند که اکثر قدیمان او بودند میخواستند که به هندوستان رویه باز گردد و مصدر بغی و فساد باشود حسین بیگ
که اهل و عیال و مردم و خزانه او برسمت کابل واقع بودند او را دلالت بر رفتن کابل می نمود آخر الامر چون به کنکاش حسین بیگ
عمل نمود بیک قلم مردم هندوستان و افغان از وجدائی اختیار نمودند بعد از رسیدن بدریاے چناب اراده میکند که از گذر
شاه پور که از گذرهاے معین ست عبور نماید کشتی بهم نمیرسد بگذر سودهره روانه میشود در گذرند گور مردم او یک کشتی بے ملاح
و کشتی دیگر پر از هیمه و کاه بدست درمی آورند * پیش از شکست خسرو به جمیع جاگیرداران و راه داران و گذربانان صوبه
پنجاب حکم صادر گشته بود که این قسم قضیه رویداده خبردار و هوشیار باشند بنابرین تاکیدات گذرهاے آبها در بند بود حسین بیگ
خواست که ملاحان کشتی هیمه و کاه رابان کشتی بے ملاح آورده خسرو را بگذراند درین اثنا کیلن داماد کمال چودهری سودهره میرسد
و می بیند که جماعتے درین شب در مقام گذشتن از آب اند بملاحان فریاد میکنند که حکم جهانگیر بادشاهیست که در شب مردم از آب
ناداسته میگذشته باشند هوشیار باشید از شور و غوغاے اینها مردمے که دران نواحی بودند جمع میشوند و داماد کمال چوبے را که
کشتی بدان میرانند و بزبان هندآنرا بلی گویند از دست ملاحان کشیده کشتی را سرگردان میسازد هرچند زرها دادند قبول نکردند که از ملاحان
کسے متصدی گذرانیدن آنها شود هیچکس قبول نه نمود به ابو القاسم نمکین که در گجرات حوالی چناب بود خبر رسید که جمعی درین شب
میخواهند که از آب چناب عبور نمایند او چون بر نمکینی مطلع بود هم در شب با فرزندان و جمعیت سوار شده خود را به کنار گذرند گور رسانید
صحبت بجاے رسید که حسین بیگ ملاحان را به تیر گرفت و از کنار آب داماد کمال نیز به تیر اندازی در آمد تا چار کرده کشتی بطور خود بیابان
رو به آب میرفت تا آنکه آخر شب در ریگ نشست و هرچند خواستند که کشتی را از ریگ جدا سازند میسر نه گشت درین اثنا صبح صادق
دمیدن گرفت ابو القاسم و خواجه خضر خان که باهتمام هلال خان درین روے آب جمعیت کرده بودند کنار غربی آب مستحکم ساختند

وجانب شرقی را زمینداران استحکام داده بودند. هلال خان را قبل از وقوع این حادثه بسزاولی لشکرے که به سرداری سعید خان به کشمیر تعین یافته بود فرستاده بودم بحسب اتفاق درهمین شب بدین نواحی میرسد بسیار بوقت رسیده بود و اهتمام او در آوردن ابوالقاسم خان نمکین وجماعت خواجه خضر خان ببدست آوردن خسرو بسیار دخل داشت ٭ صبح روز یکشنبه بست ونهم ماه مذکور مردم برفیل وکشتی سوارشده خسرو را بدست درآوردند وروز دوشنبه سلخ درباغ میرزا کامران خبر گرفتاری او بمن رسید همان ساعت بامیرالامرا فرمودم که به گجرات رفته خسرو را به ملازمت آورد ٭ درکنگاش امور سلطنت وملک داری اکثر انست که برائے فهمیدگی خود عمل مینمائم از کنگاش هائے دیگر کنگاش خود معتبر میدانم اول آنکه بخلاف صلاح وصوابدید جمیع بندگان مخلص از آگره آباد ملازمت پدر بزرگوار اختیار نموده دولت خدمت ایشان را دریافتم وصلاح دین ودنیائے من درین بود وبهمان کنگاش بادشاه شدم دوم تعاقب خسرو که به هیچ چیز از تعین ساختن ساعت وغیره مقید نه شدم وتا او را بدست درنیاوردم آرام نه گرفتم از غرائب امورست که بعد از توجه از حکیم علی که دانائے فن ریاضی ست پرسیدم که ساعت توجه من چگونه بوده است بعرض رسانید که بجهت حصول این مطلب اگر خواهند ساعت اختیار نمایند درسالها مثل این ساعتے که بدولت سوار شده اند نتوان یافت ٭ در روز پنجشنبه سوم محرم سنه هزار و پانزده درباغ مرزا کامران خسرو را دست بسته وزنجیر در پا از طرف چپ برسم دوره چنگیز خانی بنظر من درآوردند حسین بیگ را بر دست راست او وعبد الرحیم را بر دست چپ او ایستاده کرده بودند خسرو درمیان این هر دو ایستاده می لرزید دمی گریست حسین بیگ به گمان آنکه شاید او را تلقینی کند سخن پریشان گفتن آغاز نمود چون غرض او معلوم گشت او را بحرف زدن نه گذاشته خسرو را مسلسل سپردم واین دو مفتری را فرمودم که در پوست گاو دوخته بکشند دو بر دروازه گوشواره سوار کردند دو بر گرد شهر گردانیدند چون پوست گاو زود تر از پوست خر قبول خشکی نمود حسین بیگ تا چهار پهر زنده مانده به تنگی نفس درگذشت وعبد الرحیم که در پوست خر بود دو از خارج باو رطوبات رسانیدند زنده ماند از روز دوشنبه آخر ذی حجه تا نهم محرم سنه مذکور بواسطه زبونے ساعت درباغ میرزا کامران توقف واقع شد بهروال را که جنگ دران مقام دست داده بود به شیخ فرید مرحمت نمودم ٭ او را بخطاب والائے مرتضی خان سرفراز گردانیدم ٭ بجهت نظام وانتظام سلطنت از باغ مذکور تا شهر فرمودم که دو دریه چوبها برپا کرده فتنه انگیزان او باش وجمعی را که درین شورش همراهی کرده بودند بردارها وچوبها آویخته هر کدام را به سیاستے غیر مکرر به سزا وجزا رسانیدند وزمینداراني که درین خدمت لوازم دولتخواهی بجا آورده بودند ریاست وچودهراهٹ میعانه دریائے جنابه بهت فرموده زمینها بطریق مدد معاش بهر یک مرحمت نمودم از جمله اموال حسین بیگ که بعد ازین هر جا اسم مذکور خواهد شد از خانه میر محمد باقی قریب بهفت لک روپیه

ظاهرش سوای انچه بمحل دیگر سپرده وخود همراه داشته وقتیکه به همراهی میرزا شاهرخ بدین درگاه آمده بود یک اسپ داشت رفته رفته کارش بدین درجه رسید که صاحب خزینه ودفینه گردیده امثال این ارادها در خاطرش جاگرد در اثنار راه که معامله خسرو هنوز در مشیت حق بود چون میان ولایت ودار الخلافت آگره که منبع فتنه وفساد ست از سرداری صاحب وجود خالی بود به دغدغه آنکه مبادا معامله خسرو بطول انجامد فرمودم که فرزند پرویز بعضے از سرداران را بر سر رانا گذاشته خود با آصف خان وجمعے که بدو نسبت خدمت نزدیک داشته باشند متوجه آگره گردند وحفظ وحراست آنحدود را عهده اهتمام خود مقرر شناسند به برکت عنایت الهی پیش از انکه پرویز به آگره رسد مهم خسرو بروجه دلخواه دوستان ومخلصان تمشیت پذیرفت بنابراین فرمودم که فرزند مذکور روانه ملازمت گردد وچهارشنبه نهم محرم به مبارکی به قلعه لاهور درآمدم جمعی از دولتخواهان معروض داشتند که معاودت بدار الخلافت آگره درین ایام که فی الجمله خللے در صوبه گجرات ودکن وبنگاله واقع ست به صلاح دولت اقرب خواهد بود این گفتگاش پسند خاطر من نیفتاد چه از عرائض شاه بیگ خان حاکم قندهار بعضے مقدمات معروض افتاده بود دلالت بران میکرد که امرای سرحد قرلباشیه بنابر افساد چندے از بقایای لشکر میرزایان انجا که همیشه محرک سلسله خصومت ونزاع اند وترغیب نامجات در گرفتن قندهاریان طائفه مینویسند حرکتے خواهند نمود بخاطر رسید که مبادا شنفتار شدن حضرت عرش آشیانے ومخالفت بے هنگام خسرو داعیه آنهارا تیز ساخته بر سر قندهار یورش نمایند بحسب اتفاق انچه بخاطر آفتاب اشراق پرتو انداخته بود از قوه بفعل آمد ✤ حاکم هرات وملک سیستان وجاگیرداران این نواحی به کمک ومدد حسین خان حاکم هرات بر سر قندهار متوجه گشتند شاباش بر همت ومردانگی شاه بیگخان که مردانه پا قایم کرده قلعه را مضبوط ومستحکم ساخت وخود بر بالاے ارک سیوم از قلعه مذکور چنان نشست که بیرونیان علانیه مجلس او را میدیدند ودر مدت محاصره میان نه بسته سر وپا برهنه مجلس عیش وعشرت ترتیب میداد وهیچ روزے نبود که فوجے در برابر لشکر غنیم از قلعه بیرون نفرستاد وکوششهاے مردانه بتقدیم نمیرسانید تا در قلعه بود چنین بود لشکر قزلباش سه طرف قلعه را احاطه نموده بودند چون این خبر در لاهور رسید ظاهر شد که توقف درین حدود اقرب واصلح بوده ✤ درحال فوج کلانے بسرداری میرزا غازی وهمراهی جمعے از منصب داران وبنده هاے درگاه مثل قرابیگ که بخطاب قراخانی ویختہ بیگ که بخطاب سردارخانی سرفراز گردیده بودند معین گشتند میرزا غازی را به منصب پنجهزاری ذات وسوار سرفراز ساختم ونقاره عنایت کردم میرزا غازی ولد میرزا خانی ترخان که بادشاه ملک ٹھٹھه بود وبه سعی عبد الرحیم خانخانان سپه سالار در عهد حضرت عرش آشیانے آن دیار مفتوح وملک ٹھٹھه در جاگیر او که منصب پنجهزاری ذات وسوار مقرر گشته بود تفویض یافت وبعد از فوت او میرزا غازی پسرش به منصب وخدمت پدر سرفراز بود آبا واجداد اینها از امراء

سلطان

سلطان حسین میرزا با قروالی خراسان بودند و در اصل از سلسله امرار صاحبقرانی اند خواجه عاقل بخدمت بخشی گری این لشکر مقرر گشت چهل وسه هزار روپیه مدد خرچ گویان بقراخان و پانزده هزار روپیه بنقدی بیگ و قلیچ بیگ که از همراهان میرزا غازی بودند مرحمت شد بجهت رفع این خدشه و ارادهٔ سیر کابل توقف لاهور را نجو قرار دادم درین روزها منصب چهارهزاری ذات و سی صد سوار مقرر گشت چون از شیخ حسین جامی خوابهای نزدیک وقوع به من رسیده بود به بیست لک دام که موازی سی چهل هزار روپیه بوده باشد بخرج او و خانقاه و درویشانی که باو می باشند مقرر نمودم در بیست و دوم عبد الله خان را نواخته به منصب دو هزار و پانصدی ذات و پانصد سوار از اصل و اضافه سرفراز ساختم دو لک روپیه باحدیان فرمودم که بسعادت بدهند و بعرور از ماهیانه آنها وضع نمایند شش هزار روپیه بقاسم بیگ خان خویش شاه بیگ خان و سه هزار روپیه به سید بهادر خان شفقت فرمودم و در گوبندوال که بر کنار دریای بیاه واقع ست هندوئے بود ارجن نام در لباس پیرے و سنجی چنانچه بسیارے از ساده لوحان هنود بلکه نادان و سفیهان اسلام را مقید اطوار و اوضاع خود ساخته کوس پیرے و ولایت را بلند آوازه گردانیده بود اورا گرو میگفتند و از اطراف و جوانب گولان و گول پرستان بدو رجوع آورده اعتقاد تمام باو اظهار میکردند از سه چهار پشت او این دوکان را گرم میداشتند مدتها بخاطر میگذشت که این دوکان باطل را برطرف باید ساخت یا اورا در جرگه اهل اسلام در باید آورد تا آنکه درین ایام خسرو از ان راه عبور نمود این مردک مجهول اراده کرد که ملازمت اورا دریابد درمنزلے که جا د مقام او بود خسرو را نزول افتاد آمده اورا دید و بعضے مقدمات فرا یافته باو رسانید و بر پیشانی او انگشتے از زعفران که به اصطلاح هندوان قشقه گویند کشید و آنرا شگون میدانند چون این مقدمه بسامع جاه و جلال میرسد و بطلان اورا بوجه اکمل مبدانستم امر کردم که اورا حاضر ساختند و مساکن و منازل و فرزندان اورا بمرتضی خان عنایت نمودم و اسباب و اموال اورا بقید ضبط در آورده فرمودم که اورا به سیاست و بیاسا رسانند و دو کس دیگر را که راجو و انبا نام داشتند در ظل حمایت دولت خان خواجه سرا به ظلم و تعدی زندگانی میکردند و درین چند روز یکه خسرو لاهور را قبل داشت دست اندازیها و بے اندامیها نموده بودند فرمودم که راجو را بدار کشیده از انبا که بزرداری مشهور بود جریمه گرفتند مجملا یک لک و پانزده هزار روپیه ازو بوصول رسید آن مبلغ را فرمودم که به غلور خانه ها و مصارف خیرات صرف نمایند سعد الله خان پسر سعید خان بمنصب دو هزاری ذات و هزار سوار افتخار یافت ۰ پرویز از غایت اشتیاق بملازمت و خدمت من مسافتهاے دور و دراز در ایام برسات که باران دست از تقاطر باز نمی داشت باندک مدتے طے نموده روز پنجشنبه بیست و نهم بعد از گذشتن دو پهر و سه گهڑی روز سعادت ملازمت دریافت از غایت مهربانی و شفقت او را در کنار عطوفت گرفته پیشانی او را بوسه دادم چون از خسرو این قباحت سرزد نجو و قرار داده بودم

که تا او را بدست نیاورم در هیچ جا توقف نه کنم و احتمال داشت که بجانب هندوستان رویه بازگردد درین حالت خالی گذاشتن دار الخلافت آگره که مرکز دولت و محل سلطنت و مقام نزول سرادقیان محل مقدس و مدفن گنجهای عالم بود از صلاح ملک داری دور مے نمود بنابرین از آگره در حالت توجه تعاقب خسرو به پرویز نوشته شد که اخلاص و خدمت تو این نتیجه داد که خسرو از دولت گریخت و سعادت روے تبو آورد و ما به تعاقب او ایلغار نمودیم مهمات را نارا به مقتضاے وقت و صلاح دولت یک نوع صورتے داده خود را بزودی به آگره برسان که پاے تخت و خزانه را که سرمایه گنج قارون ست تبو سپردیم و ترا به خداے حی قادر پیش ازانکه این حکم به پرویز برسد رانا در مقام عجز درآمده کس نزد آصف خان فرستاده بود که چون از کرده هاے خود خجالت و شرمندگی تمام دارم امید دارم که شفیع من شده نوعی کنی که شاهزاده بفرستادن باکهه که از فرزندان من ست راضی گردند پرویز بدنمغی رضا نداده میگفت که یا خود متوجه خدمت گردیا کرن را بفرستند درین وقت خبر فتنه انگیزی خسرو میرسد بنابر ملاحظه وقت آصف خان و دیگر دولتخواهان بآمدن باکهه راضی گشته در نواحی منڈل گڈھ سعادت خدمت شاهزاده دریابد پرویز راجه جگناتهه را کثرے از تعینات آن لشکر را گذاشته خود با صف خان و چندے از نزدیکان و اهل خدمت روانه آگره میگردند و باکهه را به همراهی روانه درگاه والاجاه میگرداند چون بحوالی آگره میرسد خبر فتح و گرفتاری خسرو را شنیده بعد از دو روز که مقام بنماید حکم بدو میرسد که چون خاطر از جمیع جوانب و اطراف جمع ست خود را بزودی بما برسان تا آنکه بتاریخ مسطور سعادت ملازمت دریافت ✤ آفتاب گیر که از علامات سلاطین ست بار مرحمت فرمودم و منصب ده هزاری با دو عنایت فرمودم و به دیوانیان حکم کردم که جاگیر تنخواه دهند میرزا علی بیگ را درین روزها به حکومت کشمیر فرستادم ده هزار روپیه بقاضی عزت الله حواله شد که به فقرا و ارباب احتیاج کابل قسمت نماید احمد بیگ خان به منصب دو هزاری ذات و هزار و دو بست و پنجاه سوار از اصل و اضافه سرفراز گردید درین ایام مقرب خان که به آوردن فرزندان دانیال مقرر گشته بود بعد از شش ماه و بست و دو روز از برهانپور برگشته دولت ملازمت دریافت و وقائع آنحدود را به تفصیل معروض داشت سیف خان به منصب دو هزاری ذات و هزار سوار افتخار یافت شیخ عبد الوهاب از سادات بخاری که در زمان حضرت عرش آشیانے حاکم دهلی بود بنابر بعضے قبایح که از مردم او صادر گردید از آن خدمت تغیر گردیده داخل ایمه و ارباب سعادت گشت در تمام ممالک محروسه خواه در محال خالصه و خواه جاگیر دار حکم فرمودم که غلور خانها ترتیب داده بجهت فقرا فراخور گنجایش آن محل طعام درویشانه طبخ می نموده باشند تا مجاوران و مسافران بفیض رسند ابنه خان کشمیری که از نژاد حکام کشمیر ست به منصب هزاری ذات و سی صد سوار ممتاز گردید در روز دوشنبه نهم ربیع الآخر شمشیر خاصه به پرویز مرحمت نمودم و به قطب الدین خان کوکه که امیر الامرا هم شمشیر هاے مرصع عنایت شد فرزندان دانیال را که مقرب خان آورده بود

درین روز دیدم که سه پسر و چهار دختر از و مانده بود ند پسران طهمورث و بایسنغر و هوشنگ نام دارند آن مقدار مرحمت و شفقت نسبت باین اطفال از من بوقوع آمد که در گمان هیچکس نبود طهمورث را که از همه کلان بود مقرر داشتم که همیشه در ملازمت من باشد و دیگران را به همشیرهای خود سپردم تا بوقت از احوال آنها خبردار باشند و خلعت خاصه بجهت راجه مان سنگه به بنگاله فرستاده شد سی لک دام نیز را غارت انعام فرمودم شیخ ابراهیم پسر قطب الدین خان کوکه را به منصب هزاری ذات و سی صد سوار سرفراز گردانیده بخطاب کشور خانی ممتاز کردم چون درین توجه تعاقب خسرو فرزند خورم را که در آگره بر سر محلها و خزانه گذاشته بودم بعد از جمعیت خاطر ازین مهم حکم شد که فرزند مذکور در ملازمت حضرت مریم مکانی و محلهای روانه ملازمت گردد چون بحوالی لاهور رسیدند روز جمعه دوازدهم ماه مذکور بر کشتی سوار شده باستقبال والده خود بحوالی دیهی که دهرنام دارد سعادت ملازمت میسر گشت بعد ادای کورنش و سجده و تسلیم و مراعات آدابی که از خوردان بکلانان موافق تورهٔ چنگیزی و قانون تیموری و ضابطه بابری ست به عبادت تمام و طاعت ملک علام قیام و اقدام نموده چون ازین شغل فارغ گشتم رخصت مراجعت یافته به قلعه لاهور در آمدم در هفدهم معز الملک را به بخشی گری لشکر رانا تعین نموده به انصوب فرستادم چون خبر مخالفت رای راے سنگه و دلیپ پسر او در حوالی ناگور و آن حدود رسیده بود فرمودم که راجه جگناتهه با جمعی از بندهای درگاه و معز الملک ایلغار نموده دفع فتنه و فساد آنها نمایند سردار خان را که بجای شاه بیگخان به حکومت قندهار مقرر گشته بود به منصب سه هزاری ذات و دو هزار پانصد سوار ممتاز ساخته پنجاه هزار روپیه باو عنایت نمودم به خضر خان حاکم سابق خاندیس و برادر او احمد خان که از خانزادان این دولت ابد پیوند ست سه هزار روپیه مرحمت شد هاشم خان پسر قاسم خان که از خانه زادان این دولت و لائق تربیت ست به منصب دو هزار و پانصدی ذات دو هزار پانصد سوار سرفرازی یافت اسپ خاصه نیز باو عنایت نمودم به هشت نفر از امرای تعینات لشکر دکن خلعتها فرستادم پنجزار روپیه بانعام نظام شیرازی قصه خوان مرحمت شد سه هزار روپیه بجهت خرچ غلور خانه کشمیر بوکیل میرزا علی بیگ حاکم آنجا داده شد که به بلده مذکور فرستد خنجر مرصع که شش هزار روپیه قیمت داشت به قطب الدین خان بخشیدم بمن خبر رسید که شیخ ابراهیم بابا افغانی دکان شیخی و مریدی در یکی پرگنه از پرگنات لاهور ترتیب داده چنانچه طریقه اوباش و سفهاست جمع کثیرے از افغانان وغیره برو گرد آمده اند فرمودم که اورا حاضر آورده به پرویز سپارند که در قلعه چنار نگاه دارند تا این هنگامه باطل برهم خورد روز یکشنبه هفتم جمادی الاول بسیاری از منصب داران واحدیان برعایت سرفراز گشتند منصب مهابت خان دو هزاری ذات و سی صد سوار مقرر گشت دلاور خان به دو هزاری ذات و هزار و چهار صد سوار سرفراز گردید وزیر الملک به هزار و سی صدی ذات و پانصد و پنجاه سوار امتیاز یافت و قیام خان هزاری ذات

ر
دربست

وسوار شد شیام سنگه بهزار و پانصدی ذات و هزار و دو بیست سوار ممتاز گشت همچنین چهل و دو نفر از منصب واران بزیادتی منصب سرفرازی یافتند در اکثر روزها همین شیوه مرعی و منظور ست لعلی به قیمت بیست و پنجهزار روپیه به پرویز مرحمت نمودم ✻ روز چهارشنبه نهم شهر مذکور مطابق بیست و یکم بهمن بعد از گذشتن سه پهر و چهار گهڑی مجلس وزن شمسی که ابتدای سال سی و هشتم از عمر من بود منعقد گشت بدستوری که بریست و آیین بود اسباب وزن را با ترازو در خانه حضرت مریم زمانی مرتب و آماده ساختند در ساعت و وقت مقرر بخیریت و مبارکی در ترازو نشسته هر علاقه آنرا یکی از کلان سالان در دست گرفته دعاها کردند اول مرتبه بطلا وزن شد سه من و ده سیر بوزن هندوستان و بعد ازان به بعضے از فلزات و انواع و اقسام خوشبوئیها و کیفیات تا دوازده وزن که تفصیل آن بعد ازین مرقوم خواهد گشت و رسالے دو مرتبه خود را به طلا و نقره و سایر فلزات و از قسم ابریشم و پارچه و از اقسام حبوبات وغیره وزن میکنم یکمرتبه در سر سال شمسی و یکمرتبه در سر سال قمری و زر این دو وزن را به تحویلداران علیحده می سپارم که به فقرا و ارباب احتیاج رسانند ✻ و درهمین روز مبارک قطب الدین خان کوکه که سالها در آرزوے چنین روزے بود با نواع عنایات سرفراز ساخته اول منصب او را پنجهزاری ذات و سوار مقرر داشتیم بعد ازان به خلعت خاصه و شمشیر مرصع و اسپ خاصه با زین مرصع امتیاز بخشیده به صوبه داری و حکومت دار الملک بنگاله و اڑیسه که جاے پنجاه هزار سوار ست مرخص ساختم و از روے عزت با لشکر عظیم روانه آنصوب گشت و دو لک روپیه بنیرمد خرچ گویان مرحمت شد نسبت والده او بمن ازان مقوله است که چون در ایام طفولیت بر عایت و تربیت او پرورش یافته ام این مقدار انس که مرا با وست با والده حقیقی خود ندارم والده قطب الدین خان بجاے والده مهربان منست و خودش را از برادران و فرزندان حقیقی کمتر دوست نمیدارم از کوکها کسیکه قابلیت کوکگی به من دارد قطب الدین خان ست و سه لک روپیه به کمکیان قطب الدین خان مرحمت نمودیم ✻ درین روز یک لک و سی هزار روپیه به طریق ساچق بجهت دختر بهاری که نام زد پرویز بود فرستادم و در بست و دوم باز بهادر قلماق که در بنگاله مدتها عصیان ورزیده بود بهمین بخت درین تاریخ دولت آستان بوس دریافت خنجر مرصع و بست هزار روپیه باو مرحمت نمودیم و به منصب هزاری ذات و سوار سرفراز ساختم یک لک روپیه نقد و جنس به پرویز عنایت شد کیشو داس مارو به منصب هزار و پانصدی ذات و سوار سرفراز گردید ابو الحسن که دیوان و مدار سرکار برادرم دانیال بود بهمراهی فرزندان او دولت ملازمت دریافت به منصب هزاری ذات و پانصد سوار سربلند گردید در اوایل ماه جمادی الثانی شیخ بایزید که از شیخ زاده های سیکری بود بفروغ عقل و دانائی و نسبت قدیم خانمانی امتیاز تمام دارد بخطاب معظم خانی سرفراز گشت و حکومت دهلی باو مقرر فرمودم و در بست و یکم ماه مذکور عقدی مشتمل بر چهار قطعه لعل و صد

دانه مروارید به پرویز شفقت فرمودم ومنصب حکیم مظفر سه هزاری ذات وهزار سوار از اصل واضافه مقرر گشت پنجهزار روپیه بنتهل راجه منجهولی مرحمت نمودم + ازسوانحی که تازه روی داد ظاهر شدن کتابت میرزا عزیز کوکه است که به راجه علی خان ضابط خاندیس نوشته بوده است مراعقیده آن بود که نفاق او بجهت خاطر خسرو نسبت دامادی او مخصوص بمن باشد. ازفحوای این نوشته که بخط او بود ظاهر گشت که نفاق جبلی خود را در هیچ وقت از دست نداده این شیوه ناپسندیده با والد بزرگوارم نیز مسلوک میداشته است مجملا کتابتی در وقتی از اوقات به راجه علی خان مذکور مرقوم ساخته سراپا مشعر بر بدی وبدپسندی ومقدماتی که هیچ دشمن نمی نویسد واسناد به هیچ کس نمی توان کرد چه جای آنکه بمثل حضرت عرش آشیانی بادشاه وصاحب قدردانی که از ابتدای طفولیت بنا بر حقوق خدمت والده او در مقام تربیت ورعایت او شده پله اعتبارش بدرجه اعلی چنان رسانیده که در نسبت خود هم سنگ وهمتا نداشت این کتابت را در برهان پور درمیان اسباب واموال راجی علی خان بدست خواجه ابوالحسن می افتد وخواجه آورده به من گذرانید از خواندن ودیدن مو بر اعضای من راست شد اگر ملاحظه بعضی تصورات وحقوق شیر دادن مادر او نمی بود گنجایش داشت که او را بدست خود بیاسا رسانم بهر تقدیری او را حاضر ساخته این نوشته را بدست او داده فرمودم که بآواز بلند درمیان مردم بخواند مضمون آن بود که از دیدن آن کتابت قالب او از روح پرداخته خواهد گشت از غایت بی آزرمی وخیرگی او بر شنیدن خواندن گرفت که گویا این نوشته او نیست وبحکم بخواند حاضران مجلس بهشت آئین از بندهای اکبری وجهانگیری هرکس که نوشته دید وشنید زبان بر طعن ولعن او گشوده ملامتها کردند پرسیده شد که قطع نظر از نفاقهای که بدولت من کرده با عتقاد ناقص خود وجوه بران ترتیب داده از والد بزرگوارم که از خاک راه ترا وسلسله ترا برداشته باین دولت ومرتبه رسانیده بودند که محسود امثال واقران خود گشته بودی چه امر دیده بود که بدشمنان ومخالفان دولت او چنین مقدمات بایستی نوشت وخود را بجرگه حرامخوران وبی سعادتان جاده دادی بلی بانفطرت اصلی وجبلت طبعی چه توان کرد هرگاه که طینت تو بآب نفاق پرورش یافته باشد از وغیر این امور چه سر خواهد زد آنچه با من کرده بودی از سر آن درگذشته باز بهمان منصبی که داشتی سرفراز گردانیدم دگمان آن بود که نفاق تو مخصوص بمن بوده باشد الحال که این معنی دانسته شد که با خدای مجازی ومربی خود هم درین مقام بوده ترا بعمل ودینی که داری وداشتی حواله نمودم بعد از ذکر این مقدمات لب از جواب بسته در برابر این نوع روسیاهی چه گوید حکم به تغیر جاگیر او کردم انچه ازین ناسپاس بفعل آمده بود اگرچه گنجایش عفو وگذرانیدن نداشت غائبانا بنا بر بعضی ملاحظها گذرانیدم + روز یکشنبه بست وششم ماه مذکور مجلس گره خدائی پرویز بدختر شاهزاده مراد منعقد گشت در منزل حضرت مریم الزمانی عقد شد وجشن وطوی در خانه پرویز ترتیب یافته هرکس که دران انجمن حاضر بود بانواع نوازش وتشریفات سرفراز گردید نه هزار

روپیه به شریف املی وچندے دیگر از امرا حواله شد که به فقرا و مساکین تصدق نمایند روز یکشنبه دهم رجب بعزم شکار کرچهاک و نندنه
از شهر برآمده باغ رام داس را منزل گزیدم چهار روز در انجا مقام شد. روز چهارشنبه سیزدهم وزن شمسی پرویز بعمل آمده اورا
دوازده مرتبه باقسام فلزات ودیگر اجناس بوزن درآوردند هر وزنے دومن وشش ده سیر شد. حکم کردم که مجموع را به فقرا قسمت
نمایند. درین روز منصب شجاعت خان بهزار و پانصدی ذات وهفتصد سوار از اصل واضافه مقرر گشت ٭ بعد ازانکه میرزا غازی
ولشکرے که بهمراهی او تعیین بودند روانه گشتند. بخاطر رسید که جماعت دیگر هم از عقب باید فرستاد بهادرخان توپچی را به منصب
هزار و پانصدی ذات وهشت صد سوار از اصل واضافه نواخته جماعت اویماق پوری را که قریب به سه هزار نفر بودند بسرداری
شاه بیگ ومحمد امین باو همراه نموده روانه ساختم دولک روپیه مدد خرچ گویان به جماعت مذکور مرحمت شد ویک هزار برقندازان نیز مقرر
گشت آصف خان را به محافظت خسرو وضبط لاهور تعیین نموده گذاشتم امیر الامرا هم چون بیماری صعب داشت از دولت ملازمت
محروم گردیده درشهر ماند عبد الرزاق معموری که از صوبه رانا طلب شده بود به منصب بخشی گری حضور سرفراز گردید وحکم شد که باتفاق
ابو الحسن بلوازم این خدمت قیام واقدام نماید. انچه ضابطه پدر من بود من هم بهمین ضابطه عمل مینمائم که در خدمات عمده دو کس را
شریک می ساختند نه بواسطه بے اعتمادی بلکه بدین جهت که چون بشریت ست وآدمی از کوفتها وبیماری خالی نمی باشد اگر
یکے را تشویشے ویا مانعے روے دهد آن دیگر حاضر بود تا کارها و مهمات بندهاے خدا معطل نماند ٭ هم درین ایام خبر رسید
که روز دسهره که از روزهاے مقرر هنود. وان ست عبد الله خان از کالپی که جاگیر اوست ایلغار نموده بولایت بندیله درمی آید
وتردودات سپاهیانه نموده رام چند پسر تنها کوارکه مدتے دران جنگل وزمین قلب فتنه انگیزی میکرد دستگیر ساخته به کالپی آورد
بواسطه این خدمت پسندیده بعنایت علم ومنصب سه هزاری ذات ودو هزار سوار سرفراز شد ٭ از عرائض صوبه بهار بعرض رسید
که جهانگیر قلی خان را به سنگرام که از زمینداران عمده صوبه بهارست وقریب به سه چهار هزار سوار وپیاده بیشمار دارد بنابر بعضے مخالفتها
ونا دولتخواهی ها در زمین ناهموار جنگ دست میدهد. ودرین معرکه خان مذکور به نفس خود تردودات مردانه تقدیم میرساند آخر الامر
سنگرام بزخم تفنگ نابود گشته بسیارے از مردم او در معرکه افتاده بقیة السیف فرار برقرار اختیار مینمایند. چون این کار نمایانے
بود که از جهانگیر قلی خان بوقوع آمده اورا به منصب چهار هزار و پانصدی ذات وسه هزار و پانصد سوار سرفراز ساختم مدت سه ماه
وشش روز اوقات به مشغولی شکار گذشت پانصد وهشتاد ویک جانور به تفنگ وپرده دام وقمرغه شکار شد. ازین جمله یک صد
وپنجاه وهشت جانور خود به تفنگ زده بودم دو مرتبه قمرغه واقع شد. یک مرتبه در کرچهاک که پردگیان حرم سراے عصمت بودند

یک صد و پنجاه و پنج جانور کشته شد. و مرتبه دوم در بند نه یک صد و ده تفصیل مجموع جانوران که شکار شده بود توچ کوهے یک صد و هشتاد بز کوهی بیست و نه گورخر و نیلگاؤ و نه آهو وغیره سی صد و چهل و هشت روز چهارشنبه شانزدهم شوال بخیر و خوبی از شکارگاه مراجعت واقع شد بعد از گذشتن یک پهر و شش گهڑی از روز مذکور به شهر لاهور درآمدم امر غریبی درین شکار ملاحظه و مشاهده گشت آهوے سیاهی را در حوالی دهه چند اله که منارے در انجا ساخته شده تفنگ در شکم آهو زدم چون زخمی گشت آوازے از و ظاهر شد که در غیر مستی این قسم آواز از هیچ آهوے شنیده نشده بود شکاریان کهن سال و جمعی که در ملازمت بودند بیکبار نموده اظهار کردند که تا بایان یاد ندارم بلکه از پدران خود نشنیده ایم که این قسم آوازے در غیر مستی از آهو سر زده باشد چون خالی از غرابتے نبود نوشته شد گوشت بز کوهے را از گوشت جمیع حیوانات وحشی لذیذ تر یافتم با آنکه پوست بر آن بغایت بدبوست که بدباغت آن بواسیر زایل نمی گردد گوشت او مطلقاً بوے ناک نیست یکی از برهای نر را که از همه کلان تر بود فرمودم که بوزن درآوردند دو من و بست و چهار سیر که بیست و یک من ولایت بوده باشد ظاهر شد همچنین یک توچ کلان را نیز فرمودم که کشیدند دو من و سه سیر اکبری مطابق هفتده من ولایت بوزن درآمد از گورخرهای شکاری یکی که بچه از همه قوی تر بود نه من و شانزده سیر مطابق هفتاد و شش من ولایت سنجیده شد از شکاریان دهوسنا کان شکار بکر شنیده ام که در شاخ توچ کوهے بوقت معین کرمی بهم میرسد که از حرکت او خارخارے در و پیدا میشود که بانوع خود او را به جنگ درمی آورد و اگر از نوع خود حریفے نیابد شاخ خود را بر درختے یا به سنگے زده تسکین آن خارخارمیدهد بعد از تفحص آن کرم در شاخ ماده آن جانور نیز ظاهر شد و حال آنکه ماده جنگ نمیکند پس ظاهر شد که این سخن اصلی نداشته است گوشت گورخر اگرچه حلال ست و اکثر مردم بمیل میخورند اما به هیچ وجه طبع مرا بخوردن آن رغبت نیفتاد ✦ چون بحضرت تادیب و تنبیه دلیپ ولد راے راے سنگهه و پدر او قبل ازین فرمان صادر گشته بود درینولا خبر رسید که زاهد خان پسر صادق خان و عبد الرحمن پسر شیخ ابو الفضل و رانا شنکر و مغرالملک با جمعی دیگر از منصبداران و بندهاے درگاه خبر دلیپ را در نواحی ناگور که از مضافات صوبه اجمیر ست میشنوند و بر سر او ایلغار نموده او را درمی یابند چون محل گریز نمی یابد ناچار پا ثابت ساخته با فواج فاخره به مجادله و مقابله درمی آید بعد از اندک زد و خوردیکه واقع شد شکست عظیم یافته جمع کثیر را به کشتن میدهد و اسباب خود را گرفته بوادی ادبار فرار می نماید ✦

شکسته صلاح و گسسته کمر		نه یارا ے جنگ و نه پروا ے سر	

قلیچ خان را با وجود پیر بها بنا بر مراعات رعایت والد بزرگوارم منصب او را برقرار داشته در سرکار کالپی جاگیر حکم کردیم ✦ در ماه

دی نعده والده قطب الدین خان کوکه که مرا شیر داده بجای والده من بود بلکه از مادر مهربان مهربان تر واز خردی باز در کنار ترتیب او پرورش یافته بودم به رحمت ایزدی پیوست پایه نعش او را بر دوش خود برداشته پاره راه بردیم چند روز از کثرت حزن والم میل بخوردن طعام نشد و تغیر لباس نه کردم ٭

جشن نوروز دوم از جلوس همایون

روز چهارشنبه بیست و دوم ذیقعده سنه هزار و پانزده بعد از گذشتن سه و نیم گهڑی حضرت نیر اعظم بخانه شرف خود تحویل نمودند و دولتخانه همایون را برسم معهوده آئین بسته بودند جشن عظیم ترتیب یافت و در ساعت مسعود بر تخت جلوس واقع شد امرا و مقربان را بنوازشها و عنایات سربلند گردانیدم ٭ درهمین روز مبارک از عرائض قندهار بموقف عرض رسید که لشکرے که بسرکردگی میرزا غازی ولد میرزا جانی به کمک شاه بیگ خان تعین یافته بودند در دوازدهم شهر شوال سنه مذکور داخل بلدهٔ قندهار میشوند و طائفه قزلباش چون خبر رسیدن عساکر منصوره را پیش ازیں بلده مذکور میشنوند سراسیمه و پریشان و پشیمان تا کنار آب هلمند که پنجاه و شصت گروه بوده باشد عنان باز نمی کشند در ثانی الحال ظاهر شد که حاکم فراه و جمعی از حکام آن نواحی بعد از شنفارش حضرت عرش آشیانی بخاطر میگذرانند که قندهار درین فترت و آشوب آسان بدست خواهد آمد بے آنکه از جانب شاه عباس بآنها حکم برسد جمعیت نموده ملک سیوستان را باخود متفق میسازند و کس نزد حسین خان حاکم هرات فرستاده از و کمک طلب می سازند و او هم جمعے میفرستد بعد ازان باتفاق بر سر قندهار متوجه میشوند شاه بیگ خان حاکم آنجا بملاحظه آنکه جنگ دو سر دارد اگر عیاذا بالله شکستے رو دهد قندهار از تصرف بیرون خواهد رفت قلعگی شدن را بهتر از جنگ دانسته قرار بر قلعه داری میدهد و قاصدان بمریع السیر بدرگاه میفرستد بحسب اتفاق درین ایام رایات جلال که بتعاقب خسرو از دار الخلافت اگره حرکت نموده بود در لاهور نزول جلال داشت بمجرد شنیدن این خبر بلا توقف فوج کلانی از امرا و منصب داران بسرداری میرزا غازی فرستاده شد پیش ازانکه میرزاے مذکور بقندهار رسد این خبر بشاه میرسد که حاکم فراه با بعضے از جاگیرداران این نواحی قصد ولایت قندهار نموده اند این معنی را لائق ندانسته به قدغن حسن بیگ نامی را از مردم روشناس خود میفرستد و فرمانے باسم آنها صادر میگردد که از کنار قلعه قندهار برخاسته متوجه جاد مقام خود شوند که به سبب محبت و موالات آبائے کرام با سلسله علیه جهانگیر بادشاه قدیم ست آن جماعت پیش ازانکه حسن بیگ برسد و حکم شاه بایشان رساند تاب مقاومت عساکر منصوره نیاورده مراجعت را غنیمت می شمارند حسن بیگ مذکور آن مردم را اطمینان

نموده روانه ملازمت شد ٭ در لاهور سعادت خدمت دریافت و انمعنی را اظهار نمود که این جماعت بے عافیت که بر سر قندهار آمده بودند
بغیر از فرموده شاه عباس این حرکت از انها بوقوع آمد مبادا که در خاطر ازین ممر گرانی راه یافته باشد. القصه بعد از رسیدن افواج قاهره
به قندهار حسب الحکم قلعه را به سردارخان می سپارند و شاه بیگ خان با لشکر کمک عازم درگاه میشوند ٭ در بیست و هفتم ذیقعده عبد الله خان
رام چند بندیله را در بند زنجیر آورده بنظر گذرانید فرمودم زنجیر از پاے او برداشته و خلعت پوشانیده به راجه باسو حواله نمودم که ضامن گرفته
او را با جمعے دیگر از خویشان که به همراهی او گرفتار گشته بودند بگذراند. انچه از کرم و مرحمت در حق او بظهور آمد در خیال او نگذشته بود و در دوم
ذی حجه نبیرزند خرم تومان و طوغ و علم و نقاره مرحمت فرموده به منصب هشت هزاری ذات و پنجهزار سوار امتیاز بخشیده حکم جاگیر کردم ٭ و همین روز
پیر خان ولد دولتخان لودی را که همراه فرزندان دانیال از خاندیس آمده بود به خطاب صلابتخانے سرفراز ساخته منصب او را سه هزاری
ذات و یکهزار و پانصد سوار مشخص شد و علم و نقاره داده مرتبه او بخطاب والاے فرزندی از اشال و اقران در گذرانیدم پدران و اجداد
صلابتخان در میان قوم لودی بغایت بزرگ و معتمد بوده اند چنانچه دولت خان سابق که عموے جد صلابتخان بود چون بعد از سکندر ابراهیم
پسرش با امراے پدر بد سلوکی آغاز نهاده باندک تقصیرے جمعی را به قتل درمی آورد دولتخان از و اندیشه مند شده پسر خرد دلاور خان را
به ملازمت حضرت فردوس مکانے در کابل فرستاد و آنحضرت را دلالت به تسخیر هندوستان نمود چون ایشان نیز این عزیمت در خاطر داشتند
بے توقف متوجه گردیدند دولتخان با توابع و لواحق خود سعادت ملازمت دریافته لوازم بندگی
بجا آورد چون مرد کهن سال آراسته ظاهر و پیراسته باطن بود مصدر خدمات و دولتخواهی ها گردید اکثر اوقات او را پدر گفته مخاطب میساختند و
حکومت پنجاب را بدستور با دتفویض فرموده سایر امراے جاگیرداران صوبه مذکور را به متابعت او مامور میساختند دلاور خان را همراه گرفته
به کابل مراجعت فرمودند بار دیگر که استعداد یورش هندوستان نموده به پنجاب رسیدند دولت خان بدولت ملازمت سرفراز گردیده
و در همان روزها وفات یافت دلاور خان بخطاب خانخانانے ممتاز گردید و در جنگے که حضرت فردوس مکانے را با ابراهیم دست داد همراه بود
و همچنین در ملازمت حضرت جنت آشیانے هم بلوازم بندگی قیام داشت و در تهانه منگیر بوقت مراجعت آنحضرت از بنگاله با شیر خان
افغان جنگ مردانه نموده در معرکه گرفتار شد هر چند شیر خان تکلیف نوکری کرد قبول نه نمود و گفت که پدران تو همیشه نوکری پدران من
نموده اند درین صورت چه گنجایش داشته باشد که این امر از من بوقوع آید شیر خان برآشفت و فرمود که او را در میان دیوار نهادند
و عمر خان جد فرزند صلابت خان که عم زاده دلاور خان باشد در دولت سلیم خان رعایت خوب یافته بود بعد از فوت سلیم خان
و کشته شدن فیروز پسر او بدست محمد خان عمر خان و برادران او از محمد خان متوهم شده به گجرات رفتند و عمر خان آنجا درگذشت و دولتخان

پسرش که جوان شجاع خوش صورت و همه چیز خوش بود همراهی عبد الرحیم ولد بیرم خان را که در دولت حضرت عرش آشیانی بخطاب خانخانانی سرفراز گردید اختیار نموده توفیق تردد ات و خدمات خوب خوب یافت خانخانان او را بمنزله برادر حقیقی خود میدانست بلکه هزار مرتبه از برادر بهتر و مهربان تر اکثر فقره حالتے که خانخانان را دست داده به پایمردی و مردانگی او بود و چون والد بزرگوارم ولایت خاندیس و قلعه اسیر را مسخر ساختند دانیال را دران ولایت و سایر ولایاتے که از تصرف حکام دکن برآمده بود گذاشته خود بدار الخلافت آگره مراجعت فرمودند درین ایام دانیال دولت خان را از خانخانان جدا ساخته در ملازمت خود نگاه داشته و مهمات سرکار خود را باو حواله نموده عنایت و شفقت تمام باو ظاهر می نمود تا آنکه در ملازمت او وفات یافت دو پسر از و ماندند یکے محمد خان و دیگرے پیر خان محمد خان که برادر کلان بود بعد از وفات پدر باندک مدتے در گذشت و دانیال نیز بافراط شراب خود را در باخت بعد از جلوس پیر خان را بدرگاه طلب داشتم چون جوهر ذاتی و قابلیت فطری او را ملاحظه نمودم پایه رعایت او را بمرتبه که نوشته شد رسانیدم امروز در دولت من از و صاحب نسبت تری نیست چنانکه گناهان عظیم که به شفاعت هیچک از بندهاے درگاه بعفو مقرون نگردد بالتماس او میگذرانم الحق جوان نیک ذات مردانه لائق رعایت ست و انچه در باب او بعمل آورده ام بجا و واقع شد و به دیگر رعایتها نیز سرفرازے خواهد یافت چون پیش نهاد همت والا نهمت فتح ولایت ماوراء النهر ست که ملک موروثی آباو اجداد ماست میخواستم که عرصه هندوستان از خس و خاشاک مفسدان و متمردان پاکیزه ساخته یکے از فرزندان را درین ملک گذاشته خود با لشکر آراسته جرار و فیلان کوه شکوه برق رفتار و خزانه کلی همراه گرفته باستعداد تمام متوجه بتسخیر ولایت موروث گردم بنابرین اراده پرویز را بجهت دفع رانا فرستاده خود بعزیمت ملک دکن داشتم که درین اثنا از خسرو آن حرکت ناشایسته بوقوع آمد و ضرورت شد که تعاقب نموده دفع فتنه او نمایم مهمات پرویز همین جهت صورت پسندیده پیدا نه کرد و نظر بر مصلحت وقت رانا را مهلت داده یکے از پسران او را همراه گرفته روانه ملازمت گشت و در لاهور سعادت خدمت دریافت چون خاطر از فساد خسرو جمع گشت و دفع شورش قزلباشیه که قندهار را در قبل داشتند باسهل وجوه میسر شد بخاطر رسید که به سیر و شکار کابل را که حکم وطن مالوف دارد دریافته بعد ازان متوجه هندوستان شویم و ارادهاے خاطر از قوه بفعل آیده بنابرین بتاریخ هفتم ذی حجه به ساعت سعید از قلعه لاهور برآمده باغ دل آمیز را که دران روے آب راوی ست منزل گزیدم و چهار روز توقف واقع شد روز یکشنبه نوزدهم فروردی ماه را که روز شرف حضرت نیر اعظم بود درین باغ گذرانیدم و بعضے از بندهاے درگاه به منصب و اضافه منصب سرفرازی یافته بر عایتها و شفقت ها سرفرازے یافتند ده هزار روپیه بحسن بیگ فرستاده دارا ے ایران مرحمت شده قلیچ خان و میران صدر جهان و میر شریف آملے را در لاهور گذاشته فرمودم که بانفاق مهماتے که روے دهد بفیصل رسانند روز دوشنبه از باغ مذکور کوچ نموده بموضع هرهر که در

سه و نیم کروهے شهر واقع ست منزل شد روز سه شنبه جهانگیر پور نزدیک رایات جلال گشت آن موضع از شکارگاه هاے مقرر نست ٭
و رحوالی آن منارے بفرموده من برسر قبر آهوئے مسراج نام که در جنگ آهوان خانگی وصید آهوان صحرائی بینظیر بود احداث نموده اند
دران منار ملا محمد حسین کشمیری که سرآمد خوشنویسان زمان بود این شعر را نوشته بر سنگے نقش کرده اند که درین فضاے دلکش آهوئے بدام
جهاند ار خدا آگاه نورالدین جهانگیر بادشاه آمده در عرض یکماه از وحشت صحرائیت برآمده سرآمد آهوان خاصه گشت بنا بر ندرت آهوے
مذکور حکم کردم که همچکس قصد آهوان این صحرا نکند و گوشت آنها بر هندو و مسلمان حکم گوشت گاو و گوشت خوک داشته باشد و سنگ قبر او را
بصورت آهو مرتب ساخته نصب کنند ٭ و به سکندر معین که جاگیردار پرگنه مذکور بود فرمودم که در جهانگیر پور قلعه مستحکم بنا نمایند پنجشنبه چهاردهم
در پرگنه چندالہ منزل شد و از انجا روز شنبه شانزدهم یک منزل درمیان به حافظ آباد در منازلے که باهتمام کرورے آنجا میر قوام الدین
بانجام رسیده بود توقف رویداد و بدو کوچ به کنار دریاے چناب رسیده روز پنجشنبه بیست و یکم ذی حجه از پلے که بر آب مذکور بسته بودند
عبور اتفاق افتاد و حوالی پرگنه گجرات منزل شد ٭ درزمانے که حضرت عرش آشیانے متوجه کشمیر بودند قلعه دران روے آب احداث
فرموده بودند جماعت گوجران را که بدان نواحی بدزدی و راهزنی میگذرانیدند بدین قلعه آورده آبادان ساختند و چون مسکن گوجران
شد بدین جهت آنرا گجرات نام نهاده پرگنه علیحده مقرر ساختند گوجر جماعه را میگویند که کسب و کار کمتری نمایند و اوقات گذرانها از شیر
و جغرات میباشد روز جمعه خواص پور که از گجرات پنجکروه است و آنرا خواص خان غلام شیرخان افغان آبادان ساخته بود منزل شد و از انجا
دو منزل درمیان کنار دریاے بهت مقام گردید درین شب باد عظیم در وزیدن آمده ابر سیاه فضاء آسمان را فروگرفت و باران
به شدتے شد که پیران کهن سال یاد نداشتند آخر تبراله منجر شد و هر ژاله برابر تخم مرغی افتاد از طغیان آب و شدت باد و باران
پل شکست من با نزدیکان حریم حرمت به کشتی عبور نمودم چون کشتی کم بود فرمودم که مردم به کشتی نگذرند و پل را از سر نو به بندند
بعد از یک هفته که پل بسته شد تمام لشکر بفراغت گذشت ٭ منبع دریاے بهت چشمه ایست در کشمیر تریاک نام و تریاک بزبان
هندی مار را میگویند ظاهرا دران مکان مارے بزرگ بوده است در ایام حیات پدر خود دو مرتبه بسر این چشمه رسیده ام از شهر
کشمیر تا بدانجا بیست کروه بوده باشد مثمن طور حوضی ست تخمیناً بست گز در بیست گز آثار عباد تگاه ریاضت مندان در نواحی
آن حجره هاے سنگین و غارهاے متعدد بسیار ست آب این سرچشمه در نهایت صافی ست با آنکه عمق آنرا قیاس نمی توان کرد
اگر دانه خشخاش در ان اندازند تا رسیدن بزمین مشخص دیده میشود ماهی بسیار دران جلوه گر است چون شنیده بودم که این چشمه
پایاب ندارد بنابرین ریسمانے به سنگ بسته درین چشمه گفتم که اندا ختند چون گز نموده شد ظاهر گردید که از قد یکنیم آدم بیشتر نبوده است

بعد از جلوس فرمودم که اطراف چشمه به سنگ بسته باغچه بر اطراف آن ترتیب داده جوے آنرا جدولے ساختند و ایوانها
و خانها بر دور چشمه ساخته جائے مرتب گشته که روندهاے ربع مسکون مثل آن کم نشان می دهند چون آب به موضع یم پور که در
دو کروهے شهرست میرسد زیاده میگردد و تمام زعفران کشمیر درین موضع حاصل میشود معلوم نیست که در هیچ جاے عالم این مقدار
زعفران میشده باشد هر سال بوزن هندوستان پانصد من که چهار هزار من ولایت بوده باشد حاصل زعفران ست در موسم
گل زعفران در ملازمت والد بزرگوار خود درین سرزمین رسیدم جمیع گلهاے عالم اول شاخ و بعد ازان برگ و گل برمی آرند
بخلاف گل زعفران که چون از زمین خشک چهار انگشت ساق آن سر بر میزند گل سوسنے رنگ مشتمل بر چهار برگ شگفته میگردد و چهار
ریشه نارنجی مثل گل معصفر درمیان دارد بدرازی یکبند انگشت زعفران همین ست در زمین شیار نه کرده آب نا داده درمیان کلوخها
برمی آید بعضے جایک کرده و بعضے نیم کرده زعفران زارست از دور بهتر به نظر درمی آید بوقت چیدن از تندی بوئے آن تمام
نزدیکان را دردسر پیدا شد بانکه کیفیت شراب داشتم و پیاله می خوردم مرا هم دردسر بهمرسید از کشمیریان جوان صفت که به گل
چیدن مشغول بودند پرسیدم که حال شمایان چیست از ایشان معلوم شد که دردسر را در مدت عمر تعقل نه کرده اند و آب این چشمه
و تر پاک که در کشمیر بهت میگویند با دیگر آبها و نالها که از دست راست و چپ داخل گردیده دریا میشود و از میان حقیقی شهر میگذرد و عرض
در اکثر جاها از انکه اندازے زیاده نخواهد بود این آب را بواسطه کثافت و ناگواری هیچکس نمی خورد تمام مردم کشمیر آب از آبگیری که به شهر
متصل ست و دل نام دارد مینوشند آب بهت بدین تالاب درآمده از راه بارهمولہ و بلکی و دنتور به پنجاب می رود در کشمیر آب رود
خانه و چشمه بسیارست غالبًا بهترین آنها آب دره لارست که در موضع شهاب الدین پور با آب بهت ملحق میگردد و این موضع از جاهاے
مقرر کشمیر است بر کنار دریاے بهت واقع شده قریب صد چنار خوش اندام بریک قطعه زمین سبز خرم دست بیکدیگر داده چنانچه تمام
این سرزمین را سایه آن چنارهاے فرو گرفته است و سطح زمین تمام سبزه و سه برگه است نوعی که فرش بر بالاے آن انداختن بیدردی
و کم سلیقگی است این ده آباد ان کرده سلطان زین العابدین است که پنجاه و دو سال از روے استقلال حکومت کشمیر نموده بود و
او را بدشاه کلان میگفتند خوارق عادات از و بسیار نقل میکنند آثار و علامات و عمارات او در کشمیر بسیارست از انجمله درمیان آبگیری که
او لنام دارد و عرض و طول او از سه کروه مشتهرست عمارتے ساخته زین لنکا نام سعی بسیار در بناے این عمارت تقدیم رسانیده
چشمه این آبگیر در ته دریاے عمیق ست مرتبه اول به کشتی سنگ بسیارے آورده در جاے که این عمارات ساخته شد رنجه اند هیچگونه نفعی
نکرده آخر چندین هزار کشتی را با سنگ غرق نموده و به محنت بسیار یک قطعه زمینے را که صد گز در صد گز بوده باشد از آب برآورده صفه بسته

علے شبارہ بشین منقوطہ و باے یکنقطہ زمین را برابر کردن کاشت کاران محصول را ۱۲

است و بریک طرف آن از صفه عمارتے باتمام رسانیده عبادتکده بجهت پرستش پروردگار خود ترتیب داده که ازان نقش برجاے نمیماند
اکثر اوقات در کشتی براه آب برین جا و مقام آمده بعبادت ملک علام قیام و اقدام می نمود میگویند که چندین اربعین درانجا بسر آورده
روزے یکے از ناخلف زادگان به قصد قتل او دران عبادت خانه او را تنها یافته شمشیر کشیده درمی آید چون نظرا و بر سلطان می افتد
بنا بر صلابت پدرے و شکوه صلاح سراسیمه و مضطرب گشته میگردد بعد از لحظه سلطان از عبادت خانه برآمده باهمان پسر در کشتی می نشیند
و روانه شهر میگردد در اثناے راه بآن پسر میگوید که تسبیح خود را در عبادت خانه فراموش کرده ام بزور رفته شده تسبیح را خواهی آورد
آن پسر به عبادتخانه درآمده پدر را درانجا می بیند آن بے سعادت از روے شرمندگی تمام در پاے پدر افتاده عذر خواهی تقصیر خود
می نماید از و امثال این خوارق بسیار نقل کرده اند میگویند که علم خلع بدن را نیز خوب ورزیده بود چون از اطوار و اوضاع فرزندان
آثار تعجیل در طلب حکومت و ریاست می شمرد بآنها میگوید که بر من ترک حکومت چه بلکه گذشتن از حیات بسیار آسان ست اما بعد
از من کارے نخواهید ساخت و مدت دولت شما بان بقدر نخواهد داشت و باندک زمانے بجزاے عمل زشت و نیت خود خواهید رسید
این سخن گفته ترک خوردن و آشامیدن نمود و یک اربعین بهمین روش گذرانیده چشم خود را آشنا بخواب نکرده با ارباب سلوک و ریاضت
بعبادت حی قدیر مشغولے نمود روز چهلم ودیعت حیات را باز سپرده بجوار رحمت ایزدی پیوست سه پسر از و ماند آدم خان و حاجی خان
و بهرام خان باهمدیگر در مقام منازعت درآمده هر سه متاصل شدند و حکومت کشمیر بجماعت چکان که از عوام الناس سپاهیان اند بار
یوزند منتقل شد و در حکومت خود سه کس از حکام آنجا بر سه ضلع آن صفه که زین العابدین در تال او لر ساخته بود جاها ساختند اما هیچ کدام باستحکام
عمارت زین العابدین نیست خزان و بهار کشمیر از دیدنیهاست فصل خزان را دریافتم و آنچه شنیده بودم بهتر ازان بنظر در آمد غایتاً فصل بهار
آن ولایت ندیده ام امید که روزے گردد روز دوشنبه غره محرم از کنار دریاے بهت کوچ فرموده یک روز درمیان به قلعه رهتاس که از
بناهاے شیر خان افغان ست رسیدم این قلعه را در شکستگی زمین بنا نهاده که بآن استحکام جاے خیال توان کرد چون این زمین بولایت
کنکهران متصل ست و آنها جمیع متمرد و سرکش اند آن قلعه را خاص بجهت تنبیه و سرکوب آنها بخاطر گذرانیده بود که بسازد چون پاره کار کرد نمانده
شیر خان در گذشت و پسر او سلیم خان توفیق اتمام یافت بر سر یکے از دروازه ها خرج قلعه را بر سنگے کنده نصب نموده اند شانزده کرور
و دو لک دام و کسری خرج آن عمارت شده که بحساب هندوستان چهل لک و بیست و پنجهزار روپیه باشد و موافق دادوستد
ایران یک صد و بیست هزار تومان و مطابق معمول توران یک ارب و بیست و یک لک و هفتاد و پنجهزار روپیه که حاصل نامند میشود
روز سه شنبه چهارم ماه چهار کروه و سه پا قطع نموده به پیله منزل واقع شده پیله بزبان کنکهران پشته را گویند و ازانجا بده بکرا فرود آمدم

کنکهران

و بهکر از بان همین جماعت بیشه است مشتمل بر بوته های گل سفید بے بو از پیله تا بهکر تمام راه درمیان رود خانه آمدم که آب روان داشت و گلهاے کنیر که از عالم شگوفه شفتالو در غایت رنگینی است و شگفتگی دو رزمین هندوستان این گل همیشه شگفته و پربار می باشد و اطراف این رود خانه بسیار بود به سوار و پیاده که همراه بودند حکم شد که دستها ازین گل برسرزنند و هرکس که گل برسر نداشته باشد دستار او را بردارند عجب گلزاری بهم رسید روز پنجشنبه ششم از شهر گذشته به سها منزل شد درین راه گل پلاس بسیارے شگفته بود این گلهم مخصوص جنگلهاے هندوستان است بوندار و انار نگش نارنجی آتشی است و بیخ آن سیاه و بوته آن برابر بوته گل سرخ میشود نوعی به نظر در می آید که چشم ازان نمی توان برداشت چون هوا در غایت لطافت بود و پرده ابر حجاب نور وضیا حضرت نیر اعظم گشته بارش آهسته ترشح می نمود به خوردن شراب رغبت نمودم مجملا در غایب شگفتگی و خوش حالی این راه طے شد این محل را هتیا بان تقریب میگویند که آبادان کرده کنکهری است هاتهی نام و این ملک را از مارکله تا هتیا پونهو هار میگویند و درین حدود زاغ کم می باشند از هتیاس تا هتیا جا و مقام بهو کیالان است که بگهران خویش دهم جد اندر روز جمعه هفتم کوچ نموده چون چهار کروه و سه پاے شد بمنزل پکه فرود آمدم پکه بدان سبب میگویند که سراے بخشت پخته دارد و بزبان اهل هند پکه پخته را میگویند عجب پرگرد و خاک منزلی بود آرابها بواسطه ناخوشی راه به مشقت تمام به منزل رسیدند درهمین جا زیواج از کابل آورده بودند اکثر ضایع شده بود روز شنبه هشتم کوچ نموده بعد از قطع چهار دنیم کروه به موضع کور منزل شد کور بزبان کهگران جروشکستگی را می گویند این ولایت بسیار کم درخت است روز یکشنبه نهم از راول پنڈی گذشته محل نزول گشت این موضع را راول نام هندوے آباد ساخته است و پنڈی بهمین زبان دره را میگویند قریب باین منزل درمیان دره رود آبے جاری بود در پیش آن حوضے که آب رود آمده دران حوض جمع میگشت چون سر منزل مذکور خالی از صفائی نبود زمانے انجا فرود آمده از گهران پرسیدم که عمق این آب چه مقدار باشد جواب مشخص نه گفتند و اظهار کردند که از پدران خود شنیده ایم که درین آب نهنگ می باشد و جانوران که بآب در می رفتند زخمی و مجروح برمی آمدند بدین جهت کسی جرات در آمدن درین آب نمی کرد فرمودم که گوسفندے را در انجا اندا ختند تمام حوض را شنا کرده بیرون آمد بعد ازان فراشے را نیز فرمودم که در آید او هم بهمین دستور سالم برآمد ظاهر شد که انچه گهران میگفتند اصلی نداشته عرض این آب یک تیر انداز بوده باشد دوشنبه دهم موضع خرپره منزل گردید گنبدے در زمان سابق گهران ساخته اند در انجا از مقرر دین باج میگرفته اند چون اندام آن گنبد بخرپره مشابهتے دارد باین اسم اشتهار یافته سه شنبه یازدهم به کالا پانی فرود آمدم که بزبان هندی مراد آب سیاه است درین منزل کوتلے است مارکله نام به لفظ هندی مارزدن را و کله قافله را می گویند یعنی محل زدن قافله حدود ولایت گهران

تا اینجاست عجب حیوان صفت جماعتے اند دایم با یکدیگر در مقام منازعت و مجادله اند هر چند خواستم که رفع این نزاع بشود فائده نکرد

جان جاهل به سختی ارزانے	

روز چهارشنبه دوازدهم منزل باباحسن ابدال شد بر شرق رویه این مقام بیک کروه فاصله آبشاری ست که آبش بغایت تند میریزد و در تمام راه کابل مثل این آبشاری نیست در راه کشمیر دو سه جا ازین قسم آبشارها ست درمیان آبگیری که منبع این آب ست راجه مان سنگهه عمارت مختصرے ساخته است ماهیان که بدرازی نیم گز و ربع گز بوده باشد درین آبگیر بسیار ست سه روز درین مقام دلکش توقف افتاد با نزدیکان شراب خورده شد و به شکار ماهی توجه نمودم تا حال سفره دام که از دامهاے مقرر ست و بزبان هندی بهنور جال میگویند نه انداخته بودم انداختن آن خالی از اشکالے نیست بدست خود این دام را انداخته دوازده ماهی گرفتم در مرتبه دیگر در بینی آنها کشیده بآب سرد دادم از مورخان و موطنان آنجا احوال باباحسن را استفسار نمودم هیچکس خبر مشخص نه گفت جائیکه بمقام مذکور مشهور ست شبهه ایست از دامن کوهیچه برمی آید در غایت صافی و حلاوت و لطافت چنانچه این بیت امیر خسرو را شاهدی ست

ور نه آبش ز صفا ریگ خرد	کور تواند بدل شب شمرد

خواجه شمس الدین محمد خانی که مدتے به تشعل وزارت والد بزرگوارم مشغولی داشت صفه بسته و حوضے درمیان آن ترتیب داده که آب چشمه آنجا درمی آید و از آنجا بزراعت و باغات صرف میشود بر کنار این صفه گنبدے بجهت مدفن خود ساخته بود بحسب اتفاق آنجا نصیب او نشد حکیم ابوالفتح گیلانی برادر کهتر حکیم همام را که در خدمت والد بزرگوارم نسبت مصاحبت و قرب و محرمیت تمام داشتند حسب الحکم آنحضرت در آن گنبد نهاده اند در پانزدهم امرو هی منزل شد عجیب سبزه زاریکدستے که اصلا بلندی و پستی نداشت به نظر در آمد درین موضع رحوالی آن هفت هشت هزار خانه کهروددله راگ متوطن اند و انواع فساد و تعدی و راهزنی ازین جماعت بوقوع می آید حکم فرمودم که سرکار این حدود دانگ بظفرخان پسر زین خان کوکه تعلق داشته باشد و تا زمان مراجعت رایات اجلال از کابل تمام دله راکان را کوچانیده بجانب لاهور روانه سازد و کلان تران کهتران را بدست در آورده مقید و محبوس نگاه دارد روز دوشنبه هفدهم کوچ شد و یک منزل درمیان نزدیک به قلعه اٹک بر کنار دریاے نیلاب محل نزول رایات جلال گشت درین منزل مهابت خان به منصب دو هزار و پانصدی سرفرازی یافت قلعه مذکور از بناهاے حضرت عرش آشیانے ست که به سعی و اهتمام خواجه شمس الدین خوافی باتمام رسیده مستحکم قلعه است درین روزها آب نیلاب از طغیان فرود آمده بود چنانچه بهر دو کشتی پل بسته شد و مردم به سهولت و آسانی گذشتند امیرالامرا را بواسطه ضعف بدن و بیماری در اٹک گذاشتم و به بخشیان حکم شد که چون دولت

کابل برداشت لشکر عظیم ندارد سوای نزدیکان و مقربان دیگرے را از آب نه گذرانند و اردو تا معاودت رایات جلال در اٹک
بوده باشد روز چهارشنبه نوزدهم با شاهزادها و چندے از خاصان بر جاله سوار شده از آب نیلاب سلامت گذشته به کنار
دریاے کامه فرود آمدم دریاے کامه آبیست که از پیش قصبه جلال آباد میگذرد خانه جائی ست که از بانس و خس ترتیب داده
در ته آن شکهاے پر باد کرده می بندند و درین ولایت آنرا شال میگویند دریاها و آبهاکه سنگها درمیان دارد از کشتی این تراست
دوازده هزار روپیه بمیر شریف آملی و جمعیکه در لاهور بخدمات تعین بودند داده شد که بفقرا تقسیم نمایند به عبد الرزاق معموریے و
بهاری داس بخشی احدیان حکم شد که سرانجام جمعے که بهراهی ظفر خان تعین شده اند نموده آنها را روانه سازند و از انجا
یک منزل درمیان بسراے باره منزل شد مقابل سراے باره دران طرف آب کامه قلعه ایست که زین خان کوکه در وقتیکه
به استیصال افغانان یوسف زئی تعین بوده احداث نموده نبو شهر موسوم ساخته است و قریب پنجاه هزار روپیه خرج آن شده
و می گویند که حضرت جنت آشیانے درین زمین شکارگرگ می نموده اند و از حضرت عرش آشیانے نیز شنیدم که من هم در ملازمت
پدر خود دو سه مرتبه تماشاے این شکار کرده ام روز پنجشنبه بیست و پنجم به سراے دولت آباد فرود آمدم احمد بیگ کابلی جاگیردار
پرشاور با ملکان یوسف زئی و غوریه خیل آمده ملازمت نمودند چون خدمت احمد بیگ مستحسن نیفتاد ولایت ندبور را از و تغیر نموده
بشیر خان افغان عنایت کردم چهارشنبه بیست و ششم در باغ سردار خان که در حوالی پرشاور ساخته منزل شد کورکهری را که معبد
مقرر جوگیان است درین نواحی واقع بود سیر نمودم به گمان آنکه شاید فقیرے بنظر در آید که از صحبت او فیضے توان یافت آن خود حکم
عنقا و کیمیا داشت یک کله به یکے همبرفت بنظر در آمدند که از دیدن آنها بجز تیرگی خاطر چیزے حاصل نه شد روز پنجشنبه بیست و هفتم
به منزل جم رود روز جمعه بیست و هشتم بکوتل خیبر برآمده در علی مسجد منزل شد و شنبه بیست و نهم از کوتل مار پیچ گذشته بغریب خانه
فرود آمدم درین منزل ابو القاسم نمکین جاگیردار جلال آباد زرد آلوئی آورد که در خوبی کم از زرد آلوے خوب کشمیر نبود درین منزل
دکه کیلاس که والد بزرگوارم آن را شاه الونام نهاده اند از کابل آوردند چون میل بسیار بخوردن آن داشتم با آنکه به مدعا
نه رسیده بود در گزک شراب به رغبت تمام خورده شد سه شنبه دوم صفر ظاهر بسیاول که بر کنار دریا واقع بود منزل شد
آن طرف دریا کوهیست که اصلا درخت و سبزه ندارد و ازین جهت این کوه را کوه بے دولت می نامند از پدر خود شنیدم
که امثال این کوه ها معدن طلا می باشد در کوه آله بوغان در وقتیکه والد بزرگوارم متوجه کابل بودند شکار قمرغه نمودم چند آهوے
سرخه شکار شد چون خدمات مالی و ملکی خود را با میر الامرا فرموده بودم و بیماری او امتداد تمام پیدا کرد و نسیان بر طبیعت او

نبوعے غالب گشت که انچه در ساعت مقرر ندکور میگشت در ساعت دیگر بیاد او نمی ماند و روز بروز این نسیان در زیادتی بود بنابران روز چهارشنبه سوم صفر خدمت وزارت را با آصف خان فرموده خلعت خاصه و دوات و قلم مرصع بدو مرحمت کردم از اتفاقات حسنه قبل ازین به بیست و هشت سال در همین منزل والد بزرگوارم او را به منصب میر بخشی سرفراز ساخته بودند بعلے که برادر او ابو القاسم به چهل هزار روپیه خریدارے نموده فرستاده بود آن لعل را بجهت تسلیم وزارت پیشکش نمود و خواجه ابو الحسن را که خدمت بخشی گری و توره وغیره داشت بهمرهی خود التماس نمود جلال آباد را از ابو القاسم تمکین تغیر نموده بعرب خان مرحمت فرمودم درمیان رودخانه سنگ سفیدے واقع بود فرمودم که آنرا بصورت فیلے ترتیب داده بر سینه آن فیل این مصرع را که مطابق تاریخ هجری بود نقش کردند ع

	سنگ سفید فیل جهانگیر بادشاه	

درهمین روز کلیان پسر راجه بکرماجیت از گجرات آمد مقدمات غیر مکرر ازین حرامزاده مفسد بعرض اشرف رسیده بود از انجمله بوے زن مسلمانے را بخانه خود نگاه داشته بلاحظه آنکه مبادا این مقدمه شهرت کند مادر و پدر او را کشته در خانه خود گور کرده است فرمودم که او را در بند نگاه دارند تا به حقیقت اعمال و افعال او باز رسیده شود بعد از تحقیق فرمودم که اول زبان او را بریده در زندان ابدی بوده با سگبانان و حلال خوران طعام بخورده باشد چهارشنبه بسر خاب منزل شد از انجا بکدلک نزول نمودم درین منزل چوب بلوط که برائے سوختن بهترین چوبهاست بسیار دیده شد این منزل اگرچه کوتل و کریوه نداشت اما تمام سنگ لاخ بود روز جمعه دوازدهم به آب باریک و شنبه سیزدهم پیورت بادشاه مقام شد یکشنبه چهاردهم بخورد و کابل فرود آمدم صدارت و قضاے کابل را درین منزل بقاضی عارف پسر ملا صادق حلوائے تفویض فرمودم شاه آلوے رسیده و از موضع گلبهار درین مقام آوردند قریب بصد عدد به رغبت تمام خورده شد دولت رئیس ده جگری گلے چند غیر مکرر آورده گذرانید که در مدت العمر نه دیدم از انجا به بگرامی نزول اجلال افتاد درین منزل جانورے ابلق به شکل موش پیران که بزبان هندی گلهری میگویند آورده بنظر گذرانیدند و چنین گفتند که در خانه که اینجا نور میباشد موش پیرامون آن خانه نمیگردد باین تقریب این جانور را میر موشان میگویند چون تا حال ندیده بودم بمصوران فرمودم که شبیه آنرا بکشند از راسوکلان تر است غایتاً صورت او به گربه مسکین مشابهت تمام دارد احمد بیگ خان را به تنبیه و تادیب افغانان هنگش تعین نموده به عبد الرزاق معمورے که در اٹک بود حکم شد که دو لک روپیه به تحویلداری مهن داس پسر راجه بکرماجیت همراه سازد که به کمکیان لشکر ندکور تقسیم نماید و هزار برقنداز نیز بهمرهی این لشکر مقرر گشت شیخ عبد الرحمن ولد

شیخ ابوالفضل بمنصب دوهزاری ذات و هزار و پانصد سوار سرفراز گشته بخطاب افضل خانی ممتاز گردید پانزده هزار روپیه بعرنجان مرحمت شد و بیست هزار روپیه دیگر بجهت مرمت قلعه پیش بلاغ تحویل او مقرر گشت سرکار خانپور را بجاگیر دلاور خان افغان مرحمت نمودم پنجشنبه بیستم چهم از پل مسنان تا باغ شهرآرا که محل نزول رایات جلال بود دو روپیه روپیه و نصف و ربع آن بر فقرا و محتاجان افشانده به باغ مذکور داخل شدم بسیار به صفا و بطراوت بنظر درآمد چون روز پنجشنبه بود به مقربان و نزدیکان صحبت شراب داشته بجهت گرمی هنگامه از جوئی که درمیان وسط این باغ جاری ست و تخمیناً چهار گز عرض آن بوده باشد بهمسالان و هم سنان فرمودم که ازین جوی بجهند اکثر نتوانستند جست و در کنار جوی درمیان جوی افتادند من هم اگرچه جستم اما بآن جستی که در سن سی سالگی در خدمت والد بزرگوار خود جسته بودم درین ایام که عمر من به چهل سالگی رسیده بآن قدرت و چالاکی نتوانستم جست در همین روز هفت باغ که از باغات مقرر کابل ست پیاده سیر نمودم تا حال بخاطر نمی رسد که این قدر راه پیاده رفته باشم اول باغ شهرآرا سیر کرده بعد ازان به باغ مهتاب و باغی که مادر کلان پدر من بگم بیگم تعمیر کرده رسیدم و ازانجا باورنه و باغی که مریم مکانی که مادر کلان حقیقی من باشند ساخته گذر کردم و باغ صورت خانه یک چنار کلان دارد که مثل آن چنار در دیگر باغات کابل نیست و چهار باغ را که بزرگترین باغات بلده مذکور است دیده بجاو مقام مقرر مراجعت نمودم شاه آلو بر درخت خود نمودی دارد هر دانه چنان ازان بنظر درمی آید که گویا قطعه یاقوت بدو ریست که بر شاخهای درخت معلق داشته اند بناے باغ شهرآرا را شهربانو بیگم دختر میرزا ابوسعید که عمه حقیقی حضرت فردوس مکانی است بنانهاده اند و مرتبه بمرتبه بران اضافها شده در شهر کابل بدان لطافت و خوبی باغی نیست انسام میوها و انگورها دارد و طراوت آن بدرجه ایست که بکفش پاے بر صحن آن نهادن از طبع راست و سلیقه درست دور است ✦ درحوالی این باغ زمینے لایق بنظر درآمد از مالکان آن زمین را خریداری نموده فرمودم آبے که از طرف گذرگاه می آید در وسط این زمین گرفته باغے ترتیب دهند که بآن خوبی و لطافت در معموره عالم نبوده باشد و نام آن جهان آرا نهادم تا در کابل بودم بعضے اوقات بمقربان و نزدیکان و گاهے باهل محل در باغ شهرآرا صحبت میداشتم و شبها بعلما و طلبه کابل میفرمودم که مجلس طرح یغرا و بغرا اندازی ترتیب داده برقص از عشک قیام و اقدام می نمودند بهرکدام از جماعت یغرائیان خلعتها داده هزار روپیه مرحمت نمودم که درمیان خود بها قسمت نمایند و به دوازده کس از معتمدان درگاه فرمودم که یک هزار روپیه در هر روز پنجشنبه تا در شهر کابل باشم بفقرا و مساکین و ارباب احتیاج برسانند ✦ و حکم فرمودم که درمیان دو چنارے که بر کنار جوے وسط باغ واقع ست که یکے را فرح بخش و دیگرے را سایه بخش نام کرده ام بر پارچه سنگ سفید که طول آن یک گز و عرض آن سه ربع گز بوده باشد نصب کردند و نام مرا

باصاحبقرانی ترتیب یافته در انجا نقش کردند و بطرف دیگر نگاشته شد که زکات و اخراجات کابل را بالتمام بخشیدم هرکس از اولاد و اعقاب ما بخلاف این عمل نماید بغضب و سخط الهی گرفتار آید تا زمان جلوس این اخراجات معمول و مستمر بود هر سال مبلغهای کلی بدین علت از بنده های خدا میگرفتند رفع این بدعت در زمان سلطنت من شد درین آمدن به کابل تخفیف و رفاهیت تمام در احوال رعایا و مردم انجا واقع شد. دیگران و رئیسان غزنین و نواحی آن به خلعتها و نوازشها سرفراز گشتند و مطالب و مقاصدی که داشتند باحسن وجوه فیصل پذیرفت از عجائب اتفاقات آنکه روز پنجشنبه هیزدهم صفر که به شهر کابل داخل شدم مطابق تاریخ هجری است فرمودم که بران سنگ نقش کردند و قریب به تختی که در دامن کوه جنوب رویه کابل واقع است مشهور به تخت شاه صفه از سنگ برآورده اند که حضرت فردوس مکانی برانجا نشسته شراب نوشجان فرموده اند یک حوض مدور بریک گوشه این سنگ کنده اند که قریب بدو من هندوستان شراب میگرفته باشد و نام مبارک خود را با تاریخ بر دیوار صفه مذکور که متصل بکوه است باین عبارت نقش نموده اند که تختگاه بادشاه عالم پناه ظهیر الدین محمد بابر ابن عمر شیخ گورکان خلد الله ملکه فی سنه ۹۱۴ من هم فرمودم که تختی دیگر در برابر این صفه تراشیده حوضچه بهمان دستور بر کنار آن کندیدند و نام مرا با نام صاحبقرانی برانجا نقش کردند در روزی که من بران تخت نشستم هر دو حوضچه را فرمودم که از شراب پر سازند و به بنده ها که در انجا حاضر بودند دادند شاعری از شعرای غزنین در آمدن من به کابل این تاریخ یافته بود ع

	بادشاه بلاد هفت اقلیم

او را به خلعت و انعام نوازش نموده فرمودم که بر دیوار متصل بر تخت مذکور این تاریخ را ثبت نمایند پنجاه هزار روپیه به پرویز مرحمت شد وزیر الملک را میر بخشی ساختم به قلیچ خان فرمان صادر شد که یک لک و هفتاد هزار روپیه از خزانه لاهور به مدد خرچ لشکر قندهار روانه نماید سیر خیابان کابل و بی بی ماه رو نموده بکام آنجا فرمودم که بجای درختانی که حسن بیگ روسیاه بریده بود نهالها نشاندند و اولنگ یورت چالاک را نیز سیر کرده عجب جاے به صفائی بنظر در آمد رئیس چکری یک رنگے به تیر زده آورد تا این وقت رنگ را ندیده بودم به بز کوهے می نماید تفاوت بزهمین برشاخ ست شاخ رنگ خمار ست و شاخ بز راست مارپیچ ست تقریب احوال کابل و واقعات حضرت فردوس مکانی بنظر میگذشت تمام بخط مبارک ایشان بود مگر چهار جزو آن را که بخط خود نوشتم و در آخر اجزاے مذکور هم عبارتے بتزکی بقلم آوردم تا ظاهر شود که این چهار جزو بخط من است با وجود آنکه در هندوستان کلان شده ام در گفتن و نوشتن تزکی عاری نیستم و در بیست و پنجم صفر با اهل محل سیر جلگاه سفید سنگ که در نهایت صفا و خرمی بود نموده شد روز جمعه

بیست و ششم سعادت زیارت حضرت فردوس مکانی دریافتم زر و طعام و نان و حلوای بسیار بروح گذشتگان فرمودم که به فقرا تقسیم نمودند رقیه سلطان بیگم دختر میرزا هندال تا حال زیارت پدر خود نه کرده بودند درین روز بآن شرف رسیدند روز پنجشنبه سوم ربیع الاول در خیابان فرمودم که اسپان خاصه دونده حاضر کردند شهزادها و امراها دو اسپ ندیک اسپ کرنک عربی که عادل خان والی دکن به جهت من فرستاده بود از همه اسپان بهتر دویدند درین روزها پسر میرزا سنجر هزاره و پسر میرزا ماشی که کلان قوران سرداران هزاره بودند آمده ملازمت کردند هزارها دهنه میرداد و اسپ ورنگ که به تیر زده بودند آورده گذرانیدند بکلانی این رنگها دیگر دیده نشده بود دوازده از یکه بارخور کلان بزرگ تر بود خبر رسیدن شاه بیگ خان حاکم قندهار به پرگنه شورک که جاگیر او دست رسید بخاطر قرار دادم که کابل را باو عنایت کرده روانه هندوستان شوم عرضداشت راجه نرسنگدیو آمد که برادرزاده خود را که فتنه انگیزی میکرد بدست درآورده بسیارے از مردم او را به قتل رسانیده است فرمودم که به قلعه گوالیار فرستند تا در انجا مقید و محبوس بوده باشد پرگنه گجرات سرکار پنجاب به شیر خان افغان مرحمت شد چین قلیچ ولد قلیچ خان را به منصب هشت صدی ذات و پانصد سوار سرفراز ساختم ✤ دوازدهم خسرو را طلبیده فرمودم که زنجیر از پاے او براے سیر باغ شهرآرا برداشتند و هر بدری نگذاشت که او را سیر باغ مذکور نه فرمائیم قلعه اٹک و نواحی آن از تغیر احمد بیگ بظفر خان مرحمت نمودم بتاج خان که به دفع افغانان بنگش تعیین یافته بود پنجاه هزار روپیه شفقت شد در چهاردهم علی خان کروڑ را که از ملازمان قدیم والد بزرگوارم بود و داروغگی نقارخانه باو تعلق داشت به خطاب نوبتخانے سرفراز ساخته به منصب پانصدی ذات و دو بیست سوار ممتاز گردانیدم مهاسنگه پسرزاده راجه مان سنگه را هم بجهت دفع متمردان بنگش تعیین نموده رام داس را تا لیق او ساختم روز جمعه بیست و دهم وزن قمری سال چهلم واقع شد دو پهر از روز مذکور گذشته این مجلس منعقد گشت ده هزار روپیه از جمله زر وزن بده کس از بنده هاے معتمد خود دادم که به مستحقان و ارباب احتیاج قسمت نمایند درین روز عرضداشت سردار خان حاکم قندهار از راه هزاره و غزنین رسید به دوازده روز به مضمون اینکه ایلچی شاه عباس که روانه درگاه است داخل هزاره شد شاه بمردم خود نوشته است که کدام واقعه طلب فتنه جو بے حکم بر سر قندهار رسیده است اگر نمیدانند که نسبت ما به سلسله علیه حضرت صاحبقرانے بالتخصیص به حضرت جنت آشیانے و اولاد و امجاد ایشان در چه مرتبه است اگر احیانا آن ملک را در تصرف آورده باشند به کسان و ملازمان برادرم جهانگیر بادشاه سپرده بجاد مقام مراجعت نمایند بخاطر قرار گرفت که به شاه بیگ خان بفرمائیم که راه غزنین را بر دشمنے ضبط نماید که متردد این قندهار بفراغت به کابل توانند آمد قاضی نور الدین را درین روزها به منصب صدارت سرکار مالوه آچین تعین نمودم پسر میرزا شادمان هزاره و پسرزاده قراچه خان که از امراے معتبر و عمده

حضرت جنت آشیانے بودند آمده ملازمت نمود قراچه خان زنے از مردم هزاره خواسته بود این پسر ازو متولد شده است روز شنبه نوزدهم رانا شنکر ولد رانا اودے سنگهه را به منصب دو هزار و پانصدی ذات و هزار سوار ممتاز ساختم برائے منوهر منصب هزاری و شش صد سوار حکم شد افغانان شنواری توچی آوردند که سر دو شاخ او یکے شده بود به شاخ آهوے رنگ شباهت داشت همین افغانان بزبارخورے کشته آوردند که مثل او ندیده بودم بلکه تخیل هم نکرده ام به مصوران فرمودم که شبیه او بکشند چهار من وزن هندوستان بود درازی شاخ او یک و نیم گز به گز درآمد روز یکشنبه بیست و هفتم شجاعت خان را به منصب هزار و پانصدی ذات و هزار سوار امتیاز بخشیدم و حویلی گوالیار بجاگیر اعتبار خان مرحمت شد قاضی عزت الله را برادران بخدمت بخشی تعین فرمودم آخرهاے همین روز عرضداشت اسلام خان از آگره با خطے جهانگیر قلی خان که از بهار باو نوشته بود رسید مضمون اینکه بتاریخ سوم صفر بعد از یک پهر قطب الدین خان را در بردوان از ولایت بنگاله علی قلی اسنا جلو زخم زد و بعد از دو پهر شب درگذشت تفصیل این مجمل آن که علی قلی مذکور که سفره چی شاه اسمعیل والی ایران بود بعد از فوت او بنا بر شرارت و فتنه انگیزی که در طبیعت داشت بگریخته به قندهار آمد و در ملتان خانخانان را که بر سر ولایت تلمبه تعین شده بود ملاقات نموده بهمراهی او روانه ولایت مذکور شد خانخانان غائبانه او را داخل بنده هاے عرش آشیانے ساخت و دران سفر خدمات بتقدیم رسانیده به منصب فراخور حالت خود سرفراز گردید و مدتے در خدمت والد بزرگوارم بود و رایا میکه بدولت متوجه ولایت دکن شدند و مرا بر سر رانا تعین فرمودند آمده نوکر من شد و را بخطاب شیرافگنی سرفراز ساختم چون از اله آباد بخدمت والد بزرگوار آمدم بنا بر نا التفاتے که نسبت من بظهور رسید اکثر ملازم و مردم من متفرق شدند او هم درین وقت از خدمت من جدائی اختیار نمود بعد از جلوس از روے مروت تقصیرات او را در نظر نیاورده در صوبه بنگاله حکم جاگیر کردم و از انجا اخبار رسید که امثال این فتنه جویان را درین ولایت گذاشتن لائق نیست به قطب الدین خان حکم رفت که او را بدرگاه بفرستد و اگر خیال فاسد باطل کند به سزا رساند خان مشار الیه او را بوا جے می شناخت با مردمی که حاضر بودند بمجرد رسیدن حکم ببردوان که جاگیر او بود ایلغار نمود و او چون از رسیدن قطب الدین خان خبردار میشود تنها با دو جلودار باستقبال متوجه میگردد بعد از رسیدن و درآمدن بمیان فوج خان مشار الیه مردم او را امر و میگیرند او چون فی الجمله ازین روش قطب الدین خان بدمظنه شده بود از روے فریب میگوید که این چه روش تو برگشت خان مذکور مردم خود را منع کرده تنها با و همراه میشود که مضمون حکم را خاطرنشان سازد درین وقت فرصت جسته فی الفور شمشیر کشیده دو سه زخم کاری با و میرساند چون ابنه خان کشمیری که از حاکم زاده هاے کشمیر بخان مشار الیه نسبت و جهت تمام داشته از روے حلال نمکی و مردانگی خود را رسانیده زخم کاری بر سر علی قلی مے زند

و آن متفنی شمشیر سیخکی بانبه خان زده زخمش کاری می افتد چون قطب الدین خان را باین حالت دیدند مردم هجوم آورده اورا پاره پاره ساختند و به جهنم فرستادند امید که همیشه در جهنم جاے آن بدبخت روسیاه بوده باشد انبه خان همانجا شهادت یافت و قطب الدین خان کوکه بعد از چهار پهر در منزل خود برحمت ایزدی پیوست ازین خبر ناخوش چه نویسم که چه مقدار متالم و آزرده گشتم قطب الدین خان کوکه بمنزلهٔ فرزند عزیز و برادر مهربان دیار یکجهت من بود تقدیرات الهی را چه توان کرد رضا به قضا داده صبر را پیش نهاد همت خود ساختم بعد از رحلت حضرت عرش آشیانے وشنقار شدن آن حضرت مثل دو قضیه که فوت مادر قطب الدین خان کوکه و شهادت یافتن او بوده باشد برمن نه گذشته است * روز جمعه ششم ربیع الآخر به منزل خرم که در اورنه باغ ساخته بود و الحق عمارتیست خوش و بس موزون رفتم اگرچه سنت پدرم این بود که در هر سالے دو مرتبه مطابق سال شمسی و سال قمری خود را وزن میفرمودند و شاهزادها را در همین سال شمسی بوزن درمی آوردند غایتاً درین سال که ابتداے شانزدهم قمری بود از سن فرزند خرم جونگیان و منجمان بعرض رسانیدند که فی الجمله گرانی طالع در سال مذکور واقع ست و مزاجش نیز از حد اعتدال منحرف گشته بود فرمودم که اورا به طلا و نقره و سائر فلزات بدستور معهوده وزن نمودند و به فقرا و ارباب احتیاج زر مذکور تقسیم نمودند تمام آن روز به منزل با باخرم بخوری و خوشحالی گذشت و اکثر پیشکشهاے او پسندیده افتاد * چون خوبیهاے کابل را دریافته اکثر میوهایش خورده شده بود بنابر بعضے مصلحتها و دورے از پاے تخت روز یکشنبه چهارم ماه جمادی الاول حکم کردم که پیشخانه به جانب هندوستان بیرون برند بعد از چند روز از شهر برآمده جلگه سفید سنگ محل رایات جلال گشت اگرچه هنوز انگور به کمال نرسیده بود اما پیش ازین مکرر انگور خوب کابل خورده شده بود اقسام انگور خوب میشود خصوص صاحبی و کشمشی شاه الو هم میوه خوش خوار خوش چاشنی است نسبت بدیگر میوها بیشتر میتوان خورد من در یک روز تا صد و پنجاه دانه ازان خورده ام مراد از شاه الو کیلاس ست که در اکثر جاهای ولایت میشود چون کیلاس به کیلاس که از ناشپاتیهاے چلپاسه است مشتبه میشد حضرت والد بزرگوارم آنرا شاه آلو نام کردند زردآلو میوندے خوب میشود و فراوان ست غایتاً در باغ شهرآرا درختیست که آنرا میرزا احمد حکیم عموی من نشانده بود و بمیرزائی مشهورست زردآلوے این درخت بسته بدیگر زردآلو بانذار دشفتالو هم بغایت نفیسی دیده میشود از اسالف شفتالو آورده بودند در حضور خود وزن نمودم برابر بست و پنج روپیه که شصت و هفت مثقال معمول ست بوزن درآمده باوجود لطافت میوهاے کابل هیچکدام در ذائقه من لذت انبه ندارد و پرگنه مهابن در جاگیر مهابت خان مرحمت شد عبد الرحیم نسبتی احدیان به منصب هفتصدی ذات و دویست سوار سرفراز گردید مبارک خان سروانی به فوجداری سرکار حصار تعیین یافت فرمودم که میرزا فریدون برلاس را در صوبه آله آباد جاگیر نمایند در چهار دهم ماه مذکور ارادت خان

برادر آصف خان را بمنصب هزاری ذات و پانصد سوار سرفراز ساخته خلعت خاصه و اسپ عنایت نموده خدمت بخشی گری صوبه
پٹنه و حاجی پور را باو مرحمت کردم و چون فوربیگی من بود بدست او شمشیر مرصع بجهت فرزند اسلام خان صاحب صوبه ولایت مذکور
فرستادم و در وقتیکه می رفتیم در حوالی علی مسجد در غریب خانه عنکبوت کلانے را که در جثه برابر بزرگے بود دیدم که گلوے مار را
بدرازی یک نیم گز خفه کرده اورا نیم جانے ساخته است بجهت تماشا ساعتے توقف نمودم بعد از لمحه جان داد در کابل بمن رسید
که در زمان سلطان محمود غزنوی بحوالی ضحاک دربامیان شخصے خواجه یاقوت نام وفات یافته در غارے مدفون ست و جسد او تا حال
از یکدیگر نپاشیده بسیار غریب نمودیکے از واقعه نویسان متعمد خود را باجراے فرستادم که بغارند کور رفته احوال را چنانچه باشد ملاحظه
کرده خبر شخص بیاورند آمده بعرض رسانید که نصف بدن او که بزمین متصل است اکثر از یکدیگر فرو ریخته و نصفے دیگر که بزمین نرسیده
بحال خود است ناخن دست و پا موے سر نه ریخته موے ریش و بروت تا یک طرف بینی فرو ریخته از تاریخیکه بر در آن غار نقش
کرده اند چنین ظاهر میشود که وفات او پیشتر از زمان سلطان محمود بوده است کسی این سخن را بواقعی نمیداند روز پنجشنبه پانزدهم
ارسلان بے حاکم قلعه کاهمرد که از نوکران میانه ولی محمد خان والی توران بوده آمده ملازمت کرد همیشه شنیده بیشد که میرزا حسین
پسر شاهرخ میرزا را اوزبکان کشته اند درین ایام شخصے آمده عرضداشتے بنام او گذرانید و لعل پیازی رنگ که بصد روپیه می ارزید
برسم پیشکش آورده بود اراده داشت عاآنکه فوجے به کمک او تعین گردد تا بدخشان را از دست اوزبکان برآورد کمتر خنجر مرصع به جهت
او فرستاده شد فرمان صادر گشت که چون رایات جلال درین حدود نزول دارد اگر فی الواقع میرزا حسین پسر میرزا شاهرخ
توئی اولے آنکه به خدمت شتابے تا ملتمسات و مدعیات ترا برآورده روانه بدخشان سازیم دو لک روپیه بجهت خرچ لشکرے
که به همراهی مهاسنگه و رامداس که بر سر منمردان بنگش تعین یافته بودند فرستاده شد ✣ روز پنجشنبه نبیست و دوم ببالا حصار رفته
تماشاے عمارات آنجا نمودم جائیکه قابل نشیمن من باشد نبود فرمودم که این عمارات را ویران کنند و محل و دیوان خانه بادشاهانه
ترتیب دهند درهمین روز از اسالف شفتالوے آوردند برابر سر به بکلانے که تا حال باین کلانے شفتالو دیده نشده بود فرمودم
که بوزن درآورند بقدر شصت و سه روپیه اکبری که شصت تولے بوده باشد برآمد چون دو نصف کردم دانه او نیز دو نصف شد و مغز آن شیرین بود در کابل
ازین بهتر میوه از اقسام میوه هاے سرد رختی خورده نشد ✣ در بیست و پنجم از ماوه خبر رسید که میرزا شاهرخ عالم فانی را وداع
نمود الله تعالے او را غریق رحمت خود گرداناد ازان روزے که به خدمت والد بزرگوارم آمد تا وقت رحلت از و امرے بفعل
نیامد که باعث غبار خاطر اشرف گردد همیشه مخلصانه خدمت میکرد میرزاے مذکور بحسب ظاهر چهار پسر داشت حسن و حسین که از یک

ششم برآمده بودند حسین از برهانپور گریخته از راه دریا بعراق رفت و ازانجا به بدخشان میگویند که هنوز هست چنانچه پاره از سخنان او وکس فرستادن او نوشته شده اما هیچکس به تحقیق نمیداند که این همان میرزا حسین ست یا بدخشیان بدستور دیگر میرزایان جعلی این را نیز برانگیخته میرزا حسین نام نهاده اند از زمانے که میرزا شاهرخ از بدخشان آمده سعادت ملازمت پدرم دریافت تا حال که قریب بیست و پنج سال بوده باشد بچند وقت بدخشیان بنا بر جفا و آزاری که از اوزبکان دارند بدخشے پسرے را که فی الجمله چهره و نمودے داشته باشد و آثار نجابتی در وظاهر به پسرئے میرزا شاهرخ و نژاد میرزا سلیمان شهرت داده جمعی کثیر از اویماقات متفرقه و کوهستانیان بدخشان که آنها را غرچه میگویند بر سر او جمع میشوند و با اوزبکان مخاصمه و منازعه و مجادله نموده بعضے از ولایات بدخشان را از تصرف آنها برمی آورند و اوزبکان هجوم آورده آن میرزاے جعلی را بدست درمی آورند دیگر او را بر سر نیزه نهاده در تمام ملک بدخشان میگردانند و بعض بدخشیان فتنه انگیز تا پگاه کرده میرزاے دیگر بهم رسانیده اند تا حال چندے میرزایان کشته شده باشند بخاطر میرسد که تا از بدخشیان اثر و خبر خواهد بود این هنگامه را گرم خواهند داشت پسر سوم میرزا میرزا سلطان است که صورتاً و سیرتاً از جمیع اولاد میرزا امتیاز تمام دارد من او را از والد بزرگوار خود التماس نموده در خدمت خود نگاه داشتم و به تربیت احوال او پرداخته او را از جمله فرزندان میدانم در جمیع اوضاع و اطوار هیچ نسبتے به برادران خود ندارد بعد از جلوس او را به منصب دو هزاری ذات و هزار سوار سرفراز ساختم و به صوبه مالوه که جاے پدر او بود فرستادم پسر چهارم بدیع الزمان است که او را همیشه در خدمت خود میداشت به منصب هزاری ذات و پانصد سوار سرفرازی یافت تا به کابل آمده بودم شکار قمرغه واقع نه شده بود چون ساعت توجه به هندوستان نزدیک شد و شوق شکار آهوے سرخه بر طبیعت غالب بود فرمودم که کوه فرق را که از کابل هفت کروه بوده باشد به تعجیل قبل نمایند روز سه شنبه چهارم جمادی الاول به شکار متوجه شدیم قریب صد آهو بقمرغه درآمده بود نصف آن شکار شده باشد بغایت شکارگرمی دست بهم داد پنجهزار روپیه به انعام رعایا که در شکار قمرغه حاضر گشته بودند مرحمت نمودم در همین روز بر منصب شیخ عبدالرحمن پسر شیخ ابوالفضل پانصد سوار اضافه حکم شد که دو هزاری ذات و سوار بوده باشد ✤ روز پنجشنبه ششم به تخنگاه حضرت فردوس مکانے رفتم چون فردائے آن از کابل برمی آمدم امروز را چون عرفه عید دانسته دران سرزمین فرمودم که مجلس شراب ترتیب دهند و آن حوضچه را که در سنگ کنده بودند پر از شراب سازند به مجموع مقربان و بنده هائے که در مجلس حاضر بودند پیالها داده شد بآن خوشحالے و شگفتگی کم روزے شده باشد ✤ روز جمعه هفتم بعد از گذشتن یک پهر به مبارکے و خورمی از شهر برآمده جلگه سفید سنگ محل نزول گشت از باغ شهر آرا تا جلگه مذکور هر دو دست راه از قسم زر و دب و چون که نصف و ربع روپیه بوده باشد بر فقرا و مساکین

پاشیدم درین روز وقتیکه به نیت برآمدن از کابل برفیل سوار میشدم خبر صحت امیرالامرا دشاه بیگ خان رسید خبر تندرستی این
دو بنده عمده را برخود بفال مبارک داشتم روز سه شنبه یازدهم از جلگه سفید سنگ یک کروه کوچ نموده بگرامی منزل شد تاش بیگ خانرا
در کابل گذاشتم که تا آمدن شاه بیگ خان بواجبی از شهر و نواحی خبردار باشند روز سه شنبه هیزدهم از منزل نخاک دو نیم کروه براه دوآ
طی نموده بر چشمه که بر کنار آن چهار چنار ست نزول واقع شد هیچ کس تا غایت درصدد ترتیب این سر منزل نشده از حالت و قابلیت
آن غافل افتاده اند بسیار به کیفیت جائیست و قابل آنست که در و عمارتے و جائے بسازند درهمین منزل شکار قمرغه دیگر واقع
شد تخمیناً یک صد و دوازده آهو و غیره شکار شده باشد بیست و چهار آهوے رنگ و پنجاه آهوے سرخه دشانزده بزکوهی
تا حال من آهوے رنگ رانديده بودم الحق که عجب جانور خوش شکل ست اگرچه آهوے سیاه هندوستان بسیار خوش بست
بنظر درمی آید غایتاً این آهوے را بست و ترکیب و نمودے دیگرست فرمودم که توچ در رنگے را وزن کردند توچ یک من و سی
و سه سیر برآمد و رنگ دو من و ده سیر رنگے باین کلانے چنان میدیدکه ده دوازده سگ دونده تیز تگ بعد از انکه مانده شده بودند
اورا به صد هزار محنت گرفتند از گوشت گوسفند و بز بربری گذشته گوشتے به لذت آهوے رنگ نمی باشد درهمین موضع شکار
کلنگ نیز شد ✦ اگرچه از خسرو مکرر اعمال ناشایسته بوقوع آمد و قابل هزار گونه عقوبت بود مهربدری نگذاشت که قصد جان
او نمایم با آنکه در قانون سلطنت و طریقه جهانداری مراعات این امور ناپسندیده است چشم از تقصیرات او پوشیده او را
در نهایت رفاهیت و آسودگی نگاه میداشتند ظاهر شد که اوکسان نزد بعضے او باش ناعاقبت اندیش می فرستاد و آنها را به فساد
و قصد من ترغیب نموده بوعده ها امیدوار میساخته است جمعی از تیره روزگاران کوتاه فکر بیکدیگر اتفاق نموده میخواستند که در شکارهای
که در کابل و اطراف آن واقع میشد قصد من نمایند از انجا که کرم و حفظ الله تعالے حافظ و پاسبان این طائفه علیه است توفیق انیمعنی
نمی یابند روزے که سرخاب محل نزول گردید یکے ازان جماعت سر باز زده خود را به خواجه ولیی دیوان فرزند خرم میرساند و می گوید که
قریب به پانصد کس با فساد خسرو با فتح الله پسر حکیم ابو الفتح و نور الدین پسر غیاث الدین علی آصف خان و شریف پسر اعتماد الدوله متفق
شده فرصت طلب و قابو جوے اند که قصد دشمنان و بدخواهان بادشاه نمایند خواجه ولیی این سخن را بخرم میرساند و او بے طاقت
شده انیمعنی را در ساعت بمن گفت من خرم را دعاے برخورداری نموده و رصدد آن شدم که مجموع آن کوتاه اندیشان را بدست
در آورده بعقوبتهاے گوناگون سیاست نمایم باز بخاطر رسید که چون بر سر سفر داقعم گرفت و گیر آنها باعث شورش و برهمخوردگی اردو خواهد
بتان سردار فتنها و فساد را فرمودم که گرفتند و فتح الله را مقید و محبوس به معتمدان سپرده آن دو بے سعادت دیگر را باسه چهارے که عمده

آن سیاه رویان بودند بیاسا رسانیدند قاسم علی که از ملازمان حضرت عرش آشیانی بود بعد از جلوس او را بخطاب دیانت خانی سرفراز گردانیدم و ایم فتح الله را نادولتخواه بازمی نمود و در باب او سخنان مذکور میساخت روزی به فتح الله گفت که محلیکه خسرو گرنجیده و حضرت او را تعاقب می نمودند به من گفتی که بنجاب رابه خسرو بیاید داد و این بحث را کوتاه کرد فتح الله منکر شد از طرفین رجوع بسوگند نموده مباهله کردند ازین گفتگو ده پانزده روز نه گذشته بود که آن بی سعادت منافق گرفتار گردید و شامت سوگند دروغ کار خود ساخت * روز شنبه بیست و دوم جمادی الاول خبر فوت حکیم جلال الدین مظفر اردستانی که از خانواده حکمت و طبابت بود رسید مدعی این معنی بود که نسبت من به جالینوس میرسد بهر تقدیر معالج بی نظیر بود تجربه او بر علم او زیادتی داشت چون بغایت خوش قیافه و خوش ترکیب بود در ایام ساده رویها به مجلس شاه طهماسپ میرسد شاه این مصرع را بر و میخواند-

خوش طبیبی ست بیا تا همه بیمار شویم

حکیم یاد علی که معاصر او بود در فضیلت بر و زیادتی داشت غایتاً در علاج و یمن قدم و صلاح و پاکیزگی اطوار و اخلاق حکیم مذکور زیاده است، دیگر اطبای زمان نسبتی باو نداشتند و رای طبابت بسیار خوبها با او بود اخلاص خاصی بمن داشت در لاهور خانه ساخت در غایت لطافت و صفا مکرر التماس نمود که او را سرفراز سازم چون خاطر او بغایت عزیز بود قبول این معنی نمودم حکیم مذکور قطع نظر از نسبت مصاحبت و طبابت در سرانجام مهمات و معاملات دنیا نیز دستی داشت چنانچه در الله آباد مدتی دیوان سرکار خود کردم بنا بر کثرت دیانت در معاملات مهمات بسیار سخت گیر بود و ازین رهگذر مردم از سلوک او آزرده بودند قریب بست سال قرحه شش داشت و به حکمت یک طوری خود را نگاه میداشت در اثنای سخن کردن اکثر اوقات او را سرفه دست میداد که رخساره و چشمهای او سرخ میشدند و رفته رفته رنگ او به کبودی منجر میگشت مکرر باو گفتم تو طبیب دانائی چرا علاج کوفت خود نمی کنی بعرض رسانید که قرحه شش ازان بابت نیست که علاج آن توان کرد در اثنای این گفت یکی از خدمتگاران نزدیک او در میان ادویه که همه روزه بخوردن آن معتاد بود زهر داخل نموده به حکیم می خوراند چون این معنی ظاهر میگردد در صدد علاج آن میشود در خون کم ناکردن بسیار مبالغه داشت هر چند ضروری بود بحسب اتفاق شبی به صحبت خانه میرود و سرفه بر او غلبه نموده آن ریش و جراحت شش او میکشاید چندان خون از دهن و دماغ او روان میشود که بیهوش گشته می افتد و آواز مهیب از و ظاهر میگردد آفتابچی خبردار شده به صحبت خانه درمی آید و او را در خون آغشته دیده فریاد میکند که حکیم را کشته اند بعد از ملاحظه ظاهر میگردد که در بدن او آثار زخم ظاهر نیست و همان قرحه شش است که منفجر شده قلیچ خان را که حاکم لاهور بود خبردار میسازند و این معامله را تحقیق نموده او را به خاک میسپارند فرزند قابلی از و نماند *

در بیست وچهارم میان باغ دفا و نیملہ شکارے واقع شدہ و قریب چہل آہو سرخہ کشتہ شدہ باشد مادہ یوزے درین شکارگاہ بدست افتاد زمینداران آنجا نغمانی و افغان شانی آمدہ گفتند کہ درین صد و بیست سال نہ یاد داریم و نہ از پدران خود شنیدہ ایم کہ درین سرزمین یوز دیدہ باشند * دوم جمادی الآخر در باغ وفا منزل شد و مجلس وزن شمسی منعقد گشت درہمین روز ارسلان بے نام اوزبکے کہ از سرداران و امراے عبد المومن خان بود و درینولا حکومت قلعہ کامرو با و تعلق داشت قلعہ را برتافتہ سعادت ملازمت دریافت چون از روے صدق و اخلاص آمدہ بود او را بہ خلعت خاصہ سرفراز گردانیدم اوزبک سادہ پرکار ئیست قابلیت تربیت در عالم دارد چہارم ماہ حکم شد کہ عزت خان حاکم جلال آباد شکارگاہ دشت او را رقمزغہ نماید قریب بہ سہ صد جانور شکار کردہ شد سی و پنج قوچ و قوشقی بیست و پنج دارعلی نود و بوعلی پنجاہ و پنج سفیدہ نود و پنج چون میان روز بود کہ بہ شکارگاہ رسیدم و ہوا فی الجملہ گرمی داشت سگان تازی خوب خوب ضایع شدند وقت دواندن سگ صباح یا آخر روز است * روز شنبہ دوازدہم در سراے اکورہ نزول شد درین منزل شاہ بیگ خان با جمعیت خوب آمدہ ملازمت نمود از تربیت یافتہ ہاے پدر بزرگوارمن حضرت عرش آشیانے است بذات خود بسیار مردانہ و صاحب تردد است چنانچہ مکرر در زمان دولت پدرم شمشیرہاے نمایان زدہ و در ایام جہانداری من قلعہ قندھار را در برابر افواج دارا ے ایران خوب نگاہ داشت و تا یک سال قبل بود تا آنکہ افواج قاہرہ بہ کمک او رسیدند سلوکش با سپاہی امرا پانہ از روے قدرت نیست بہ محض ہمین کہ در جنگہا با او موافقتہا نمودہ اند تا بمانند باز بسیارے از نوکران میکشد و این معنی او را در نظر سبک میدارد مکرر ازین سلوک او را منع نمودہ ام چون جبلی او شدہ بود فائدہ بران مترتب نہ گشت * روز دوشنبہ چہاردہم ہاشم خان را کہ از خانزادان این دولت ست بہ منصب سہ ہزاری ذات و دو ہزار سوار سرفراز ساختہ صاحب صوبہ ولایت اوڈیسہ ساختم درہمین روز خبر رسید کہ بدیع الزمان پسر میرزا شاہرخ کہ در ولایت او بود از روے نادانی و خورد سالی با نساد جمعی از فتنہ جویان روانہ میشود کہ خود را بہ ولایت رانا رسانیدہ او را بہ بنیاد عبد اللہ خان حاکم آنجا ازین معنی آگاہے یافتہ تعاقب او مینماید و در اثناے راہ او را گرفتہ بدبخت چندے را کہ درین امر با او متفق بودہ اند بقتل میرساند حکم شد کہ اہتمام خان از آگرہ روانہ گشتہ میرزا را بہ درگاہ آورد و در بیست و پنجم ماہ مذکور خبر رسید کہ امام قلی خان برادر زادہ ولی خان حاکم ماوراء النہر میرزا حسن نامی را کہ بہ پسرے میرزا شاہرخ شہرت یافتہ بود میکشد مجملا کشتن فرزندان میرزا شاہرخ از عالم کشتن دیو شدہ است چنانچہ میگویند کہ از ہر قطرہ خون او دیو دیگر پیدا میشود و در مقام دھکہ شیر خان افغان کہ در وقت رفتن او را در پشاور بجہت محافظت کوتل خیبر گذاشتہ بودیم آمدہ ملازمت کرد در حفظ و حراست راہ تقصیر نہ کردہ بودہ است ظفر خان ولد

زینخان کوکه بکوچانیدن افغانان ذره راک وجماعت کهتران که درحوالی اٹک وبیاس وآن نواحی مصدر انواع قبایح بودند مامور گشته بود بعد از انصرام آن خدمت وبرآوردن آن مفسدان که قریب بصد هزار خانه بودند وردان ساختن آنها به جانب لاهور درهمین منزل به سعادت ملازمت سرفراز گردید وظاهر شد که آن خدمت راچنانچه باید بتقدیم رسانیده بوده است چون ماه رجب که مطابق آن آبان ماه الهی بوده درسید ومعلوم شد که از ماه های مقرر وزن قمری والد بزرگوارم نست مقرر ساختم که قیمت مجموع اجناسے راکه درسال شمسی وقمری خود را بدان وزن میفرمودند حساب نمایند وانچه شود آن مبلغ را به شهرهای کلان قلمرو فرستاده بجهت ترویج روح مطهر منور آنحضرت بارباب احتیاج وفقرا تقسیم نمایند مجموع یک لک روپیه شد که سه هزار تومان ولایت عراق ست وسه لک حالے بحساب اهل ماوراء النهر بوده باشد. آن مبلغ را مردم معتبر در دوازده شهر عمده مثل آگره ودهلی ولاهور وگجرات وغیره قسمت نمودند. روز پنجشنبه سیوم ماه رجب فرزند صلابت خان راکه کم از فرزندان حقیقی نیست به خطاب خانجهانی امتیاز بخشیدم وفرمودم که اورا در فرامین واحکام خانجهان می نوشته باشند وخلعت خاصه وشمشیر مرصع نیز عنایت شد وشاه بیگ خان را بخاندوران مخاطب ساخته کمر خنجر مرصع وفیل مست واسپ خاصه مرحمت نمودم وتمام سرکار کابل وتیره ونگش وولایت سوات بجاگیر او مقرر شد وازبابا حسن ابدال مرخص گشت راجه بهاس کچهواهه را نیز فرمودم که درین ولایات جاگیر نموده داخل کمکیان این صوبه بسازند منصب کشن چند پدر مونه راجه را هزاری ذات وپانصد سوار ساختم فرمانے بمرتضی خان حاکم گجرات درقلم آمد که چون از صلاح وفضیلت وپرهیزگاری پسر میان وجیه الدین به من رسیده است مبلغے از جانب ما باو گذرانیده از اسهای آلهی اسمی چند که مجرب بوده باشد نویسانیده بفرستند اگر توفیق ایزدی رفیق شود بدان مداومت نمایم قبل ازین ظفر خان را به باباحسن ابدال به جمع آوردن شکار رخصت کرده بودم شاخ بندی کرده بود بیست وهفت آهوے سرخه وشصت وهشت آهوے سفید درشاخ بند درآمده بود بیست ونه آهوے رامن خود به تیر زدم وبرد یزدخرم هم چندے را به تیر انداختند دیگر نجاصان ونزدیکان حکم شد که آنها هم تیراندازی نمایند خانجهان از همه تیرخوبتر انداخت هر آهوے که زد بر سر تیر رفت درچهاردهم ماه باز ظفر خان ورادل پنڈی قمرغه ترتیب داده بود یک آهوے سرخه را از پله دور به تیر زدم واز رسیدن تیر وافتادن آهوے بسیار شگفته شدم سی وچهار آهوے سرخه وسی وپنج آهوے فراتو بروغ که بزبان هندی اوراچکاره میگویند ودوخوک شکار شد در بیست ویکم قمرغه دیگر به سعی واهتمام بلال خان درسه کروهے قلعه رهتاس دست بهم داده بود پردگیان سرادق عزت رادرین شکار همراه برده بودم شکار بخوبی شده به شگفتگی تمام گذشت دویست آهوے از سرخه وسفید

شکار شده بود از رهتاس که کوه های آن ازین آهو دارد گذشته سوای گرچاک و نندنه در تمام هندوستان جای دیگر ازین نوع آهوی سرخ نیست گفتم چندی را زنده گرفته نگاه دارند که شاید چندی ازانها بجهت تخم زنده به هندوستان برسد بیست پنجم در حوالی رهتاس شکار دیگر شد درین شکار نیز همشیره های و اهل محل همراه بودند قریب بصد آهو سرخ شکار شدند مذکور گشت که شمس خان عموی جلال خان گکهر که درین نواحی میباشد باوجود کلان سالی به شکار یک گونه رغبتی دارد که جوانان خردسال را آن شوق و شغب نباشد چون طبعش را به فقرو درویشها مائل شنیدم بخانه او رفتم و طبع و طورش خوش آمد دو هزار روپیه باو و موازی همین مبلغ زر بزنان و فرزندان او داده پنج ده دیگر که محاصل کلی داشت در وجه مدد معاش او مقرر نمودم تا ازروی رفاهیت و جمعیت خاطر اوقات میگذرانیده باشد.

ششم ماه شعبان در مقام چند اله امیرالامرا آمده ملازمت نمود از صحت یافتن او خوشحال شدم جمیع اطبای هندو مسلمانان متحیر مردن او داده بودند الله تعالے به فضل و کرم خود او را شربت شفا ارزانی فرمود تا اسباب پرستان مشیت ناشناس را معلوم گردد که قادر پرکمال هر درد و شوار را که ظاهر بینان اسباب گزین دست ازانها برداشته باشند بمحض لطف و مرحمت ذاتی خویش علاج و درمانے میتواند کرد.

درهمین روز رای رای سنگه که از امرای معتبر راجپوت ست رسید به سبب تقصیرے که ازو در قضیه خسرو بوقوع آمده خجلت زده و شرمسار در جاو مقام خود میگشت بوسیله امیرالامرا سعادت ملازمت دریافت و گناه او بعفو مقرون گردید درحینیکه از آگره بعزم تعاقب خسرو برآمدم او را از غایت اعتماد با آگره گذاشته مقرر کردم که چون محلها طلب شود همراهی نماید بعد از طلب محل دو سه منزل آمده در موضع متهرا بمحض شنیدن سخنان اراجیف از محل جدا شده به محل و وطن خود رفت و بخاطر گذرانید که فتنه و شورشے بمیان درآمده به بینیم که منجر به کجا خواهد شد کریم کارساز بنده نواز ان قضیه را در عرض اندک روزے صورت داده سلک جمعیت آن مفسدان را ازهم پاشانید و این حرامنمکی برگردن او ماند بجهت خاطر امیرالامرا فرمودم که همان منصبے که داشت بحال خود باشد و جاگیر او مسلم و برقرار دارید سلیمان بیگ را که از ملازمان ایام شاهزادگی بود بخطاب فدائے خانی سربلند ساختم. روز دوشنبه دوازدهم باغ دل آویز که برکنار دریاے راوی واقع است منزل شد والده خود را درین باغ ملازمت نمودم میرزا غازی که در سرداری لشکر قندهار مصدر خدمات پسندیده گشته بود ملازمت نمود عنایت بسیار باو فرمودیم. روز سه شنبه سیزدهم به مبارکی داخل لاهور شدم روز دیگرش میر خلیل الله ولد غیاث الدین محمد میران که از اولاد شاه نعمت الله ولی بود ملازمت نمود و در دولت شاه طهماسپ در تمام قلمرو او به بزرگی این سلسله سلسلهٔ نبود چنانچه خواهر شاه جانش بیگم نام در خانه میر نعمت الله پدر میر میران بود دختر ے که از ایشان بهم رسیده شاه به پسر رشید خود اسمعیل میرزا خواستگاری نمود و پسران میر میران را داماد ساخته دختر خود را به پسر کلان او که هم نام پدر کلان خود بود داده دختر اسمعیل میرزا که از

خواهرزاده شاه بمرسیده بود به پسر دیگرش میر خلیل الله مذکور نسبت کردند بعد از فوت شاه رفته رفته خرابیها باین سلسله راه یافت تا در عهد دولت شاه عباس یکبارگی متاصل گشتند و املاک و اسبابی که داشتند از دست آنها بیرون رفت دیگر در جاه و مقام خود نتوانستند بود میر خلیل الله به ملازمت من آمد چون در راه محنتها کشیده بود و آثار اخلاص از احوال او ظاهر گشت مشمول عواطف بیریغ گردانیده دوازده هزار روپیه نقد باو مرحمت فرمودیم و به منصب هزاری ذات و دویست سوار سرفراز گردانیده حکم جاگیر کردم به دیوانیان حکم شد که منصب فرزند خرم را موافق هشت هزاری ذات و پنجهزار سوار اعتبار نموده جاگیر در حوالی اودجین و سرکار حصار فیروزه تنخواه دهند روز پنجشنبه بیست و دوم حسب الالتماس آصف خان بامل محل بخانه او رفتم و شب در انجا گذرانیده روز دیگر پیشکشهای خود را در نظر گذرانیده تا ده لک روپیه از جواهر و مرصع آلات و اقمشه و فیلان و اسپان سامان نموده بود چند قطعه لعل و یاقوت و چند دانه مروارید و باقی اقمشه و چند پارچه چینی و فغفوری و خطائی بعرض قبول افتاده تتمه باو بخشیدم مرتضی خان از گجرات انگشتری که از یک قطعه لعل خوش رنگ خوش تماش خوش آب رنگین و نگین خانه و حلقه آنرا تراشیده بودند بوزن یک و نیم تانک و یک سرخ که یک مثقال و پانزده سرخ بوده باشد بطریق پیشکش فرستاده بود از نظر گذشت و بغایت پسند خاطر افتاد تا امروز چنین انگشتری شنیده نشده بود که بدست هیچک از سلاطین درآمده باشد. یک قطعه لعل شش سرخ هم که دو تانک و پانزده سرخ وزن داشت بیست و پنجهزار روپیه قیمت نمودند فرستاده بود انگشتری نیز همین مبلغ قیمت شد. در همین روزها فرستاده شریف مکه با عرضه داشت و پرده در خانه کعبه به ملازمت رسید اظهار اخلاص بسیار نموده بود پنج لک دام که هفت و هشت هزار روپیه بود باو بفرستاده مذکور مرحمت شد و مقرر نمودم که موازی یک لک روپیه بجهت شریف از تحفهای نفایس هندوستان روانه سازند. روز پنجشنبه دهم ماه میرزا غازی را به منصب پنجهزاری ذات و سوار سرفراز ساخته با آنکه کل ولایت ٹھٹھه بجاگیر او مقرر بود پاره از صوبه ملتان نیز به جاگیر او مقرر گشت و حکومت قندهار و محافظت آن ملک که سرحد هندوستان است بعهده کاردانی و حسن سلوک او مقرر گردید و خلعت و شمشیر مرصع عنایت کرده رخصت دادم میرزا غازی فی الجمله کمالے داشت شعر هم خوب میگفت و قاری تخلص میکرد این بیت از وست

گریه ام گر سبب خنده او شد چه عجب	ابر هر چند که گرید رخ گلشن خندد

در پانزدهم پیشکش خانخانان بنظر درآمد چهل زنجیر فیل و پاره جواهر مرصع آلات و اقمشه ولایت و پارچه که در دکن و آنحدود بهم می رسد فرستاده بود مجموع یک لک و پنجاه هزار روپیه قیمت شد میرزا رستم و اکثر بنده های تعینات صوبه مذکور هم پیشکشهای خوب فرستاده بودند چند فیل از انجمله پسند افتاد خبر فوت راے درگاه که از نواختهاے پدر بزرگوارم بود در هژدهم همین ماه رسید چهل سال زیاده

در ملازمت حضرت عرش آشیانی در جرگه امرای منتظم بود تا رفته رفته بپایه منصب او به چهار هزاری رسید پیش از آنکه سعادت ملازمت پدر من دریابد از نوکران معتبر رانا اودے سنگھ بود در عشره نوزدهم در گذشت به کنکش سپاهگری خوب میرسید ۰ سلطان شه افغانی که طبعش بشر و فساد آمیخته بود در خدمت خسرو بسر میبرد و نسبت محرمیت تمام داشت چنانچه علت تامه گرفتن آن بی سعادت این مفسد بود بعد از شکست و بدست افتادن خسرو جانے به یکتن بیرون برده خود را بدامن کوه خضر آباد و آن حدود کشید آخر الامر بدست میر معزل کروری آنجا گرفتار شد چون باعث ضلالت و خرابی این قسم پسرے شده بود حکم کردم که او را در میدان لاهور تیرباران کنند و کروری مذکور بزیادتی منصب و خلعت مفخر و ممتاز گردید در بیست و نهم شیر خان افغان که از بندهاے قدیم من بود فوت شد تو ان گفت که خود قصد خود کرد چرا که به شراب مداومت تمام داشت بنوعیکه در هر پهرے چهار پیاله لبریز عرق دو آتشه میخورد در روزه رمضان سالگذشته قضا بود درین سال به خاطرش رسید که ماه شعبان را عوض قضاے رمضان گذشته روزه گرفته دو ماه متصل روزه دار باشد از ترک عادت که طبیعت ثانی ست ضعف پیدا کرد و اشتها مطلق برطرف شد در فته رفته ضعف قوی شده در پنجاه و هفت سالگی در گذشت و فرزندان و برادران او را بقدر حالت نواخته پاره از منصب و جاگیر او را بانها مرحمت فرمودم ۰ در غره شهر شوال به صحبت مولانا محمد امین که از مریدان شیخ محمود کمال ست رسیدم شیخ محمود مذکور از بزرگان وقت خود بوده اند و حضرت جنت آشیانی بدیشان عقیدت تمام داشتند چنانچه یکمرتبه آب بر دست ایشان ریخته اند مولانا مشار الیه مرد بیست نیکذات و با وجود علائق و عوایق وارسته و بردش و شیوه فقر و شکستگی نفس آشنا صحبت ایشان مرا بسیار خوش آمد بعضے در دها که بخاطر گره بودند مذکور ساختم نصایح ارجمند و سخنان دلپسند از ایشان شنیدم و خیلے تسلی خاطر ما گشت هزار بیگهه زمین بطریق مدد معاش و هزار روپیه نقد گذرانیده از ایشان وداع شدم ۰ یک پهر از روز یکشنبه گذشته از لاهور به قصد توجه دار الخلافت آگره برآمدم قلیچ خان را حاکم و میر قوام الدین را دیوان و شیخ یوسف را بخشی و جمال الله را کوتوال ساخته هر یک را فاخر حالت خلعت مرحمت نموده متوجه مقصد گشتم ۰ بیست و پنجم از دریاے سلطان پور گذشته در دوکروهی نکودر منزل واقع شد والد بزرگوارم از زرروزن بیست هزار روپیه به شیخ ابو الفضل داده بودند که در میان این دو پرگنه پلے بسته آبشارے ترتیب دهند الحق در غایت صفا و طراوت سرمنزلے سامان یافته است ۰ بمعز الملک جاگیر دار نکودر فرمودم که بیک دست این پل عمارتے و باغچه بسازد که آینده و رونده از دیدن آن محظوظ شوند ۰ شنبه دهم ذیقعده وزیر الملک که پیش از جلوس سعادت خدمت من دریافته دیوان سرکار من بود بمرض اسهال در گذشت در آخر عمر پسر شوم قدمی در خانه او متولد گشت که در عرض چهل روز مادر و پدر را خورد در سن دو سه سالگی او هم یکطرف شده بخاطر رسید که خانه وزیر الملک یکبارگی خراب نشود منصور برادر زاده او را نوازش نموده به منصب سرفراز ساختم غایتاً ۰ بوے عشقی از وی می آید ۰ روز دوشنبه

چهاردهم در اثنای راه شنیده شد که در میان پانی پت و کرنال دو شیر هست که آزار بسیار از آنها بتردد مین میرسد فیلان را جمع نموده روانه گشتم چون بجا و مقام آنها رسیدم خود بر ماده فیل سوار شده فرمودم که فیلان را بر دور آنها بر طریق قمرغه ایستاده کردند هر دو را بعنایت الهی به تفنگ زده شیران درنده را که راه بر بنده های خدا بسته بودند دور کردم * روز پنجشنبه هیزدهم دهلی محل نزول گردید و در منزلی که سلیم خان افغان در ایام حکومت خود در میان آب جون ساخته بود و سلیم گڈھ نام نهاده والد بزرگوارم آنجا را بمرتضی خان که دهلی وطن اصلی اوست داده بودند فرود آمدم خان مذکور مشرف بر دریا صفه از سنگ ساخته در غایت لطافت و صفا در آن عمارت متصل باب چوکندی مربع کاشی کاری به فرموده حضرت جنت آشیانی ساخته اند که بآن هوا کم جاے باشد در ایامیکه حضرت جنت آشیانی در دهلی تشریف داشتند اکثر اوقات آنجا نشسته با مصاحبان و مجلسیان خود صحبت میداشتند من چهار روز دران سر منزل بسر برده با مقربان و نزدیکان مجلس شراب ترتیب داده داد عیش و کامرانی دادم معظم خان که حاکم دهلی بود پیشکشها گذرانید دیگر جاگیرداران و اهالی و موالی که بودند بقدر حالت خود پیشکشها دندرها سامان نموده بنظر در آوردند خواستم که در پرگنه پالم که از مضافات بلده مذکور است دار شکارگاه هاے مقرر است طرح شکار قمرغه در انداخته چند روز بدین امر مشغولے نمایم چون بعرض رسید که ساعت نزدیک شدن آگره بسیار نزدیک ست و دیگر ساعتے درین نزدیکی بهم نمیرسد فسخ عزیمت نموده بکشتی نشسته براه دریا متوجه گشتیم * در بستم ماه ذیقعده چهار پسر و سه دختر اولاد میرزا شاهرخ که به پدرم ظاهر نه ساخته بودند آوردند پسران را به بندهاے معتبر و دختران را بخدمه محل سپردم که به محافظت احوال آنها قیام و اقدام نمایند * در بیست و یکم ماه مذکور راجه مان سنگهه که از قلعه رهتاس که در ولایت پٹنه و بهار واقع است بعد از فرستادن شش هفت فرمان آمده ملازمت کرد او هم بطریق خان اعظم از منافقان دکهنه گرگان این دولت ابد پیوند است انچه اینها به من کرده اند و انچه از من نسبت باینها بوقوع آمد عالم السر انرا دانا ست شاید هیچ کس از هیچکس نتواند گذرانید راجه مذکور یک صد زنجیر فیل از نر و ماده بطریق پیشکش گذرانید غایتا یکے هم لیاقت آن نداشت که داخل فیلان خاصه شود چون از رعایت کرده هاے پدر من بود تقصیرات او را بر روے او نیاورده به عنایت بادشاهانه سرفراز ساختم درین روز جل سنگهے که میان مشخص طوطی گفته آواز میکرد آوردند بغایت غریب و عجیب نمود در ترکی این جانور را طرغی میگویند *

جشن نوروز سوم از جلوس همایون

تتبع ۱۰ بتاریخ روز پنجشنبه دوم ذی حجه مطابق غره فروردین آفتاب عالمتاب که جهان را بفروغ خود روشن و تابان دارد از برج حوت

بعشرت سرای حمل که مقام فرح وشادمانی اوست انتقال نموده عالم را رونق دیگر بخشید وتاراج دیدگان سرما وستم رسیدگان خزان را بدستیاری بهار خلعتهای نوروزی وقباهای سبز فیروزی پوشانیده تلافی وتدارک نمود ٭

باز فرمان آمد از سالارده	مرعدم را کانچه خوردی بازده

در موضع رنکته که درپنج کروهی واقع ست مجلس نوروز منعقد گشت ودر ساعت تحویل به فیروزی وخرمی برتخت نشستم امراو نزدیکان وسایر بندگان بلوازم مبارکباد ے قیام واقدام نمودند خانجهان را درهمین مجلس به منصب پنجهزاری ذات وسوار سرفراز ساختم خواجه جهان را به خدمت بخشی گری امتیاز دادم وزیرخان را از وزارت صوبه بنگاله معزول ساخته ابوالحسن شهابخانی را بجاے او فرستادم ونورالدین قلی کوتوال آگره گشت چون متبره منوره حضرت عرش آشیانی برسرراه واقع بود بخاطر رسید که اگر درین گذشتن سعادت زیارت ایشان را دریابم کوتاه اندیشان را بخاطر خواهد رسید که چون ممر عبور مرا آنجا واقع بود زیارت نمودند بخود قرار دادم که درین مرتبه به آگره داخل شوم بعد ازان به نیت زیارت چنانچه حضرت ایشان که بجهت حصول وجود من از آگره تا اجمیر پیاده توجه فرموده بودند من هم از آگره تا متبره منوره ایشان که دونیم کروه است پیاده رفته این سعادت دریابم کاشکی میسر میشود که بسر این راه راطے میکردم ٭ دوپهر از روز شنبه پنجم ماه گذشته بساعت سعد متوجه آگره گشتیم وموازی پنجهزار روپیه از زرنزگی از دودست پاشیده بدولت سرای همایون که در درون قلعه بود داخل گردیدم درین روز راجه نرسنگ دیو پوز سفیدی آورده گذرانید اگرچه دیگر انواع حیوانات پرنده وچرنده جنس سفید که آنرا طویغان گویند پیش ایشو دغایتا پوز سفید دیده نشده بود خالهاے او که سیاه میباشد نیله رنگ بود وسفیدی بدن او نیز همگی میل داشت از جانوران طویغان انچه من دیده ام شاهین وباشه وشکره که در زبان پارسی لی نو میگویند وکنجشک وزاغ وکبک وتراج وپودنه وطاؤس است اکثر اوقات در توشخانه باز طویغون میباشد موش پران طویغون هم دیده از جنس آهوے سیاه تیره بغیر از هندوستان جاے دیگر نمی باشد وآهوے چکاره که بزبان فارسی سفیده میگویند طویغون مکرر بنظر درآمده است درین روز هارتن پسر بهوج هاڈه که از امراے معتبر راجپوت است آمده ملازمت کرد سه فیل پیشکش آورده بود یکے ازانها بغایت پسند افتاد درسرکار به پانزده هزار روپیه قیمت نمودند داخل فیلان خاصه شد ونام اورا رتن گنج نهادم نهایت قیمت فیل پیش راجهاے کلان هند از بست وپنجهزار روپیه زیاده نمیباشد اما حالا بسیار گران شده است رتن را بخطاب سربلند راے سرفراز ساختم میران صدر جهان را به منصب پنجهزاری ذات ویک هزار ویانصد سوار ومعظم خان را به منصب چهارهزاری ذات دوهزار سوار ممتاز گردانیدم عبد الله خان به منصب سه هزاری ویانصد سوار

سرفراز گشت مظفرخان و بهاؤ سنگھ هریک به منصب دوهزاری ذات وهزار سوار امتیاز یافتند ابوالحسن دیوان راهزار و پانصدی و اعتمادالدوله راهزاری ذات ودویست وپنجاه سوار ساختم دربیست وپنجم راجه سورج سنگھ طغائی فرزند خرم آمده ملازمت کرد شیام پسر عموی امرای مقهور راهمراه آورد فی الجمله شعوری دارد وسواری فیل راخوب میداند راجه سورج سنگھ از شعرای هندی زبان شاعرے همراه آورده بود ودر مدح من باین مضمون شعرے گذرانید که اگر آفتاب پسرے میداشت همیشه روزی بود وهرگز شب نمیشد چراکه بعد ازغروب آن پسر جانشین او میشد وعالم راروشن می داشت بحمدالله والمنت که پدر شمارا خداے این نوع پسرے کرامت کرد که بعد ازشنقار شدن مردم ماتم که مانند شب است نداشتند. آفتاب ازین رشک میبرد که کاشکے مراهم پسرے میبود که جانشینی من کرده شب رابعالم راه نمیداد چنانچه از روشنی طالع ونور عدالت شما باوجود چنین واقعه آفاق چنان منورست که گویا شب رانام ونشان نیست باین تازگی مضمونے ازشعراء هند کم بگوش رسیده به جلدوے این مدح فیلی بادمرحمت کردم راجپوتان شاعر راچارن میگویند یکے ازشعراے وقت این مضمون چنین نظم درآورده

گر پسر داشتی جهان افروز	شب نه گشتی همیشه بودی روز	زانکه چون او نهفته افسر زر	به نمودی کلاه گوشه پسر
شکر کز بعد آنچنان پدرے	جانشین گشت اینچنین پسرے	که ز شنقار گشتن آن شاه	کس به ماتم نه کرد جامه سیاه

روز پنجشنبه هشتم محرم سنه ۱۰۱۴ جلال الدین مسعود که منصب چهارصد ذات داشت دخالی ازمردانگی نبود ودر چند معرکه ازو کارها بوقوع آمد غالبا خالی از خبطے نبود تخمینا درسن پنجاه ویاشصت سالگی بمرض اسهال فوت شد افیون گذرائی بود افیون راشل پنیر ریزه ریزه کرده میخورد ومقرر بود که اکثر اوقات افیون از دست مادر خود میخورد چون مرض او قوت گرفت وحالت مرگ ظاهر گردید مادرش از نهایت محبت ازهمان افیون که به پسر خود می خورانید زیاده براندازه خورده بعد از گذشتن پسر به یکدو ساعت او هم درگذشت تا غایت این قدر محبت از هیچ مادرے بفرزند نشنیده درمیان هندوان رسم ست که زنان بعد از فوت شوهران خواه بمحبت خواه حفظ ناموس پدران وشرم خویشان خود را میسوزند اما از مادران مسلمان وهندوان مثل این کارے بظهور نیامده ♦ در پانزدهم ماه مذکور اسپیکه سرآمد اسپان من بود از روے عنایت به راجه مان سنگھ مرحمت نمودم شاه عباس این اسپ باچند اسپ دیگر وتحفهاے لائق مصحوب منوچهر که از غلامان معتبر شاه است بحضرت عرش آشیانے ارسال نموده بود واز داون این اسپ راجه آنمقدار خوشحالی وشغف نمود که اگر مملکتے باو عنایت میکردم معلوم نبود که این قدر شادی نماید وقتیکه آوردند سه چهارساله بود درهندوستان ترقی نمود چنانچه جمیع بندهاے درگاه از مغل ودراجپوت باتفاق معروض داشتند که ازعراق مثل این اسپے به هندوستان نیامده است چون والد بزرگوارم ولایت

خاندیس وصوبه دکن رابه برادرم دانیال مرحمت نموده به آگره مراجعت مینمودند از روے مرحمت باد حکم شد که یک چیزے که خاطرخواه تو باشد ازمن بطلب او وقت یافته این اسپ را التماس نمود بدین جهت باو عنایت فرمودند ٭ روز سه شنبه بیستم عرضداشت اسلام خان مشعر بر خبر فوت جهانگیر قلی خان صاحب صوبه بنگاله که غلام خاص من بود رسید بنابر چه هر ذاتے واستعداد نظرے در جرگه امراے کلان انتظام داشت از فوت او خیلے آزرده خاطر گشتم حکومت بنگاله وتالیفے شاهزاده جهاندار را بفرزند اسلام خان مرحمت کردم و فضل خان را بجاے او صاحب صوبه ولایت بهار ساختم ٭ پسر حکیم علے را که بجهت بعضے خدمات به برهانپور فرستاده بودم آمده باز گیری چند کرناٹکے همراه آورد که نظیر وعدیل خود نداشتند چنانچه یکے ازانها بده گوئی که هر یک برابر نارنجی بود ویک برابر ترنج ویک برابر سرخ آنچنان بازی میکرد که باوجود خوردی وبزرگی یکی خطا نمی شد وهمچنین از اقسام بازیها آنچنان میکرد که عقل حیران میگشت درهمین روزها درویشے از سراندیپ آمده جانورے غیر مکرر آورد دیونک نام ردی پشت بره کلان مشابهت تمام دارد وهیأت مجموعی او به میمون شبیه است اما دم ندارد وحرکاتش به میمون سیاه بے دم که بزبان هندی بن مانس میگویند مینماید جثه او برابر میمون بچه دوساله باشد پنج سال پیش این درویش بوده است معلوم شد که ازین کلان ترنمی شود خورش او شیرست کیله هم میخورد چون بغایت عجیب نمود به مصوران فرمودم که شبیه اورا باحرکات مختلف کشیدند خیلی در نظرها کریه مینماید درین روز میرزا فریدون برلاس به منصب یکهزار وپانصدی ذات وهزار وسه صد سوار سرفراز گردید وحکم شد که پایندخان مغل چون از تردد سپاهگری به پایه کبرسن افتاده است موافق دوهزاری ذات جاگیری یافته باشد الف خان به منصب هفتصدی ذات وپانصد سوار سرفراز گردید منصب فرزند اسلام خان صاحب صوبه بنگاله بچهارهزاری ذات وسه هزار سوار مقرر گشت ومحافظت قلعه رهتاس به کشور خان ولد قطب الدین خان کوکه مفوض گردید اهتمام خان به منصب هزاری ذات وسه صد سوار سرفراز گردیده بخدمت میربحری وسامان نواره بنگاله تعیین یافت در غره صفر شمس الدین خان ولد اعظم خان ده زنجیر فیل پیشکش نموده به منصب دوهزاری ذات وهزار وپانصد سوار سرفراز گردیده بخطاب جهانگیر خانی ممتاز گشت وظفر خان به منصب دوهزاری ذات وهزار سوار منخر گردید ٭ چون دختر جگت سنگه پسر کلان راجه مان سنگهرا خواستگاری نمودم تباریخ شانزدهم هشتاد هزار روپیه ساچق بخانه راجه مذکور بجهت سرفرازی او فرستادم مقرب خان از بندر کنبایت پرده فرنگی ارسال داشت که تاغایت باین خوبی کار مصوران فرنگ دیده نشده بود درهمین روزها عمه ام نجیب النسا بیگم درسن شصت ویک سالگی بمرض سل ودق بجوار رحمت ایزدی پیوستند میرزا والی پسر اورا به منصب هزاری ذات ودویست سوار سرفراز گردانیدم ٭ اقم نام حاجی ماوراء النهری که مدتها در روم بود خالی از معقولیت ومعرفتی نیست خودرا ایلچی خوندکار گفته درآگره

ملازمت کرد کتابت مجهولی نیز داشت نظر باحوال و اوضاع او کرده هیکپس از بنده های درگاه تصدیق بایلچی بودن او نکردند از زمانے که حضرت صاحب قرانے فتح روم کرده و ایلدرم بایزید حاکم آنجا زنده بدست افتاد و بعد از گرفتن پیشکش و تحصیل مال یکساله کل ولایت روم قرار دادند که بدستور ملک مذکور را بتصرف او باز گذارند درهمین اثنا ایلدرم بایزید وفات یافت ملک را به پسر او موسی چلپی مرحمت کرده خود معاودت فرمودند تا حال از جانب قیاصره آنجا با وجود چنین احسانے کس نیامده و ایلچی نه فرستادند الحال چگونه باور توان کرد که این شخص ماوراء النهرے فرستاده خود گمارده باشد اصلا این سخن معقول من نیفتاد و هیکپس بر صدق دعوی او گواهی نداد بنا بر این فرمودم که هر جا میخواسته باشد برود ٭ در چهارم ربیع الاول دختر جگت سنگهه داخل خدمه محل گردید و در منزل حضرت مریم زمانی مجلس عقد وطوی منعقد گشت از جمله جهیزی که راجه مان سنگهه همراه نموده شصت زنجیر فیل بود ٭ چون دفع و رفع رانا را پیش نهاد همت داشتم بخاطر گذرانیدم که مهابتخان را باید فرستاد دوازده هزار سوار مکمل با سرداران کار دیده بهمراهی او تعیین نمودم و سوای آن پانصد نفر احدے و دو هزار برق انداز پیاده پا توپخانه مشتمل بهفتاد توپ کجنال و شترنال و شصت زنجیر فیل بدین خدمت معین گردید و بست لک روپیه خزانه حکم شد که همراه این لشکر بوده باشد در شانزدهم ماه مذکور میر خلیل الله پسر زاده میر نعمت الله یزدی که مجملی از احوال او و سلسله او پیش ازین نوشته شده بمرض اسهال درگذشت از سیماے او آثار اخلاص مندی و درویش منزلے ظاهر بود اگر عمرش امان میداد و مدتے در خدمت میگذرانید بمناصب عالی سرفرازی می یافت بخشی برهان پور را نیز چند فرستاده بود یکے از آنها را فرمودم که بوزن درآورند پنجاه و دو نیم تولہ برآمد ٭ روز چهارشنبه هشت دهم در منزل مریم زمانے مجلس وزن سال چهلم از سالهاے قمری ترتیب یافت در وزن را فرمودم که به عورات و مستحقان قسمت نمودند روز پنجشنبه چهارم ربیع الآخر ظاهر بیگ بخشی احدیان بخطاب مخلص خانی و ملاے تقیاے شمشیری که به فضیلت و کمالات آراسته بود و علم تاریخ و انساب را خوب میدانست به خطاب مؤرخ خانی سرفراز گردید و در دهم همین ماه برخوردار برادر عبد الله خان را خطاب بهادر خانی داده از اقران ممتاز گردانیدم مونس خان پسر مهتر خان کوزه از سنگ تراشیم که در عهد دولت میرزا الغ بیگ گورگان بنام نامی ایشان ساخته شده بود گذرانید بغایت تحفه نفیس و خوش اندام و سنگش در نهایت سفیدی و پاکیزگی بر دور گردن کوزه اسم مبارک میرزا را باسنه هجری بخط رفاع کنده اند در حد ذات خود غایت نفاست دارد من هم فرمودم که اسم مراد اسم مبارک حضرت عرش آشیانے را بر کناره لب کوزه نقش کردند مهتر خان از غلامان قدیمی این دولت ست سعادت خدمت حضرت جنت آشیانے دریافته و در عهد سلطنت والد بزرگوارم بمرتبه امارت رسیده بود او را از معتمدان میدانستند در شانزدهم فرمان صادر شد که ولایت سنگرام چنانچه یکسال در وجه انعام فرزند اسلام خان

مقرر بود یکسال دیگر در وجه انعام افضل خان صاحب صوبه بهار مقرر باشد درین روز مهابتخان را به منصب سه هزاری ذات و دو هزار پانصد سوار سرفراز گردانیدم یوسف خان ولد حسین خان تکریه به منصب دو هزاری ذات و هشت صد سوار ممتاز گردید ✦ در بیست و چهارم مهابتخان را با امرا و مردمی که بجهت دفع و رفع رانا مقرر گشته بودند مرخص ساختم خان مذکور به خلعت و اسپ و فیل خاصه و شمشیر مرصع سربلند گشت ظفرخان بعنایت علم سرفراز گردیده به خلعت خاصه و خنجر مرصع امتیاز یافت به شجاعت خان هم علم مرحمت شد خلعت و فیل خاصه عنایت کردم راجه نرسنگهدیو خلعت و اسپ خاصه و منگلی خان اسپ و خنجر مرصع و نراین داس کچهواپه و علی قلی درمن و هنربرخان تهمتن دستور یافتند و به بهادرخان و معزالملک نجشی خنجر مرصع شفقت شد بهمین طریق جمع امرا و سرداران هریک بقدر حالت و مرتبه خود بعنایات بادشاهانه سرفراز گردیدند ✦ و یک پهر از روز مذکور گذشته خانخانان که هر تبه بلند اتا لیقی من ممتاز ست از برهانپور آمده ملازمت نمود آن مقدار شوق و خوشحالی بر و غلبه کرده بود که نمیدانست که بیاید یا بسر مضطربانه خود را در پای من انداخت و من نیز سر او را از روی مرحمت و مهربانی برداشته او را در کنار عطوفت و شفقت کشیدم و روی او را بوسیدم و دو تسبیح مروارید و چند قطعه لعل و زمرد پیشکش گذرانید قیمت جواهر مذکور سه لک روپیه شد و سوای آن از هر جنس و هر متاع بسیاری بنظر در آورد ✦ هفتم جمادی الاولی ذریرخان دیوان بنگاله آمده ملازمت کرد شصت زنجیر فیل نر داده و یک قطعه لعل قطبی پیشکش آورده چون از خدمتگاران قدیم بود از دهمه خدمتی می آمد فرمودم که در ملازمت باشد چون قاسم خان با برادر کلان خود اسلام خان اصلاح کار نمیکرد او را بخدمت حضور طلبیده بودم دیر وز آمده ملازمت نمود در بیست و دوم آصف خان بوزن هفت مانک که ابوالقاسم خان برادر او در بندر کهنبایت به هفتاد پنج هزار روپیه خریده بود پیشکش نمود بغایت خوش رنگ و خوش اندام است اما بعقیده من زیاده از شصت هزار روپیه نمی ارزد بآنکه از دلیپ راے پسر راے راے سنگه تقصیرات عظیم بوقوع آمده بود چون پناه بفرزند خانخانان آورد گناهان او بعفو مقرون گشت و دیده و دانسته از جرائم او در گذشتم و در بیست و چهارم فرزندان خانخانان که از عقب او می آمدند رسیده ملازمت کردند و موازی بیست و پنجهزار روپیه پیشکش گذرانیدند در همین روز خان مذکور نود زنجیر فیل پیشکش کرد ✦ روز پنجشنبه غره جمادی الثانی در منزل حضرت مریم الزمانی مجلس وزن سال شمسی سرانجام پذیرفت دیباچه ازان زربفت و اجناس قسمت نمودم و تتمه حکم شد که به فقراے ممالک محروسه تقسیم نمایند چهارم ماه فرمودم که دیوانیان بخان اعظم مطابق منصب هفت هزاری جاگیر تنخواه دهند ✦ درین روز ماده آهوے شیردار آوردند که بفراغت میگذاشت که او را ببندند و شیر او را دوشیده میشد تا غایت دیده و نشنیده بودم مزه شیر آهو و شیر ماده گاو و گاومیش تفاوتے ندارد میگویند که تنگی نفس را فائده میدهد بدریازدهم ماه

راجه مان سنگهه بجهت سرانجام لشکر دکن که بدان خدمت تعین یافته بود التماس رخصت آنجا نمود فیل خاصه هشیارست نام با و عنایت کرده رخصت دادم روز دوشنبه دوازدهم چون عرس حضرت عرش آشیانی بود سوای اخراجات مجلس مذکور که علیحده مقرراست چهار هزار روپیه دیگر فرستادم که به فقرا و درویشان که در روضه منوره حضرت حاضر اند تقسیم کنند درین روز عبد الله ولد خان اعظم را به خطاب سرفراز خانی و عبد الرحیم پسر قاسم خان را بخطاب تربیت خانی سرفراز گردانیدم ✤ روز سه شنبه سیزدهم دختر خسرو را طلبیده دیدم فرزندے که این قدر به پدر ماند کسی یاد ندارد منجمان میگفتند که قدم او بر پدرش مبارک نیست اما بر شما مبارک ست آخر ظاهر شد که درست یافته بودند بعد از سه سال گفته بودند که او را باید دید چون از سن مذکور در گذشت دیده شد ✤ در بیست و یکم ماه خانخانان متعهد صاف ساختن ولایت نظام الملکیه که در شنفار شدن حضرت عرش آشیانی بعضے فتور ها بآن راه یافته بود گردید و نوشته داد که اگر در عرض دو سال این خدمت را بانصرام نرسانم مجرم باشم مشروط بآنکه سوای لشکرے که بآن صوبه تعین اند دوازده هزار سوار دیگر با ده لک روپیه خزانه بهمراهی او معین گردد فرمودم که بزودی سامان لشکر و خزانه نموده او را روانه سازند در بیست و ششم مخلص خان بخشی احدیان را بخدمت بخشی گری صوبه دکن سرفراز ساخته جای او را به ابراهیم حسین خان میر بحر عنایت نمودم در غره رجب پیشیر و خان و کمال خان که از بنده های روشناس مقرر بودند وفات یافتند پیشیر و خان را شاه طهماسپ به عنوان غلامی به پدر کلان من داده بودند سعادت نام داشت در خدمت حضرت عرش آشیانی چون به داروغگی و مهتری فراشخانه سرفراز گردید پیشیر و خان خطاب یافت درین خدمت نوعی ماهر بود که گویا جامه ایست که بر قامت قابلیت او دوخته اند در سن نود سالگی از جوانان چهارده ساله جلد تر بود سعادت خدمت پدر کلان من و پدر من و من دریافت تا دم مرگ یک لحظه بے کیفیت شراب نبود۔

آلودهٔ شراب نغانی به خاک رفت	آه از ملایکش کفن تازه بو کنند

پانزده لک روپیه از و ماند پسرے در غایت ناقابلے دارد در رعایت نام برابر حقوق خدمت پدرش مهتری نصف فراشخانه باو و نصف دیگر به تحاق خان مرحمت شد کمال خان از بنده های قدوی با اخلاص من بود از طائفه کلالان دهلی است بنابر ظهور امانت و دیانت و غایت اعتماد او را بکاول بیگی ساختم همچنین خدمتگاران کم بهم میرسند دو پسر داشت بهر دو شفقت بسیار کردم اما مثل او کجا در دوم ماه مذکور بعل کلانوت که از خردی در خدمت پدر من کلان شده بود و هر نفس و صوتے که بزبان و روش هندی می نشیند باو یاد میدادند در سن شصت و پنج سالگی بلکه هفتاد سالگی فوت کرد یکے از کنیزان او درین قضیه افیون خورده خود را هلاک ساخت از مسلمانان کمتر

چنین وفائی بجا آورده باشد ٭ در هندوستان خصوصاً در ولایت سلهٹ که از توابع بنگاله است از قدیم رسم شده بود که رعایا و مردم آنجا بعضے از فرزندان خود را خواجه سرا نموده در عوض مالواجبی به حکام میدادند و این رسم رفته رفته به دیگر ولایت نیز سرایت کرده هر سال چندین اطفال ضایع و مقطوع النسل میشدند و این عمل رواج تمام یافته بود درینولا حکم نمودم که من بعد هیچکس باین امر قبیح قیام و اقدام نه نماید و خرید و فروخت خواجه سرایان خرد سال بالکل برطرف باشد باسلام خان و سایر حکام صوبه بنگاله فرمانها صادر گشت که هرکس مرتکب این امر شود تنبیه و سیاست نمایند و خواجه سرای خرد سال نزد هرکس که باشد بگیرند تا غایت هیچ یک از سلاطین سابق این توفیق نیافتند انشاء الله تعالی در اندک فرصتے چنان خواهد شد که این رسم مردود بالکلیه برطرف شود هرگاه خرید و فروخت خواجه سرا منع شد هیچ کس باین فعل ناخوش بیفائده اقدام نخواهد نمود ٭ اسپ سمندے از جمله اسپان فرستاده شاه عباس که سرطویله اسپان خاصه من بود به خانخانان مرحمت کردم انقدر خوشحال شد که بشرح راست نیاید الحق که باین کلانے و خوبی اسپے تا غایت به هندوستان نیامده است و فیل فتوح راکه در جنگ بے بدل است با بیست زنجیر دیگر باو عنایت نمودم چون کشن سنگه که به همراهی مهابت خان تعین بود خدمات پسندیده به تقدیم رسانید و در جنگ مردم را نازخم برچهره به پاے او رسیده تا بیست کس نامی او به قتل آورده بود و قریب به سه هزار کس را دستگیر ساخت به منصب دوهزاری ذات و هزار سوار سرفراز شد در چهاردهم ماه مذکور حکم کردم که میرزا غازی متوجه قندهار شود از اتفاقات حسنه بمجرد آنکه میرزاے مشارالیه از بهکر روانه ولایت مذکور گردد خبر فوت سردارخان حاکم آنجا میرسد سردارخان از ملازمان مقرر و روشناس میرزا محمد حکیم عم من بود تخته بیگ اشتهار داشت نصف منصب او را بفرزندان او مرحمت نمودم روز دوشنبه هفدهم پیاده بقصد زیارت روضه منوره حضرت عرش آشیانے متوجه شدم اگر میسر میبود این راه بثمره و بسرے میبودم حضرت والد بزرگوارم بجهت ولادت من از فتحپور به اجمیر که یک صد و بیست کروه است پیاده بزیارت حضرت خواجه معین الدین سنجری چشتی متوجه گشته بودند اگر من بسر و چشم این راه به پیمایم هنوز چه کرده باشم چون به سعادت زیارت مشرف شدم عمارتے که بر سر روضه منوره شده بود دیدم نبوے که خاطرخواه من بود بنظر درنیامد چراکه منظور آن بود که رونده هاے عالم مثل این عمارت در معموره دنیا نشان ندهند چون در اثناے عمارت مذکور از خسرو بیطالع این نوع امرے به ظهور آمد بالضرورت روانه لاهور شدم معماران به سلیقه خود یک طورے ساخته بودند آخرالامر بعضے تصرفات نموده شد تا آنکه مبلغ کلی صرف نموده سه چهار سال کار کرده بودند فرمودم که دیگر بار معماران ماهر باتفاق مردم صاحب وقوف بعضے جاها را بنوعیکه قرار یافته بیند از نو رفته رفته عمارت عالی سامان پذیر گردید و باغی در غایت صفا بر دور عمارت مقبره منوره ترتیب یافت دروازه در نهایت رفعت و عظمت مشتمل بر منارها از سنگ سفید پرداخته و ساخته شد

مجملاً پانزده لک روپیه که موازی پنجاه هزار تومان رایج ایران وچهل وپنج لک خانی مطابق زر توران بوده باشد خرچ این عمارت عالی را به من شنوانیدند ❊ روز یکشنبه بیست وسوم بخانه حکیم علی به تماشای حوضی که مثل آن در زمان حضرت عرش آشیانی در لاهور ساخته بود باجمعی از مقربان که آن حوض را ندیده بودند رفتم حوض مذکور شش گز درشش گز است ودر پهلوی حوض خانه ساخته شده درغایت روشنی که راه بآن خانه هم از درون آب است وآب ازان راه بدرون درنمی آید ده دوازده کس درانجا صحبت میداشتند از نقد وجنس انچه در وقت او گنجید پیش کش نمود بعد از ملاحظه خانه ودرآمدن جمعی از نزدیکان بدانجا حکیم را به منصب دوهزاری سرفراز ساخته بدولتخانه معاودت نمودم روز یکشنبه چهاردهم شعبان خانخانان به عنایات کمر شمشیر مرصع وخلعت وفیل خاصه سرفراز گردیده به خدمت دکن مرخص شد وراجه سورج سنگهه که از تعینات خدمت مذکور بود به منصب سه هزاری ذات ودو هزار سوار ممتاز گردید چون مکرر بعرض رسید که از برادران وملازمان مرتضی خان آزار برعایا وسکنه احمد آباد گجرات میرسد وضبط خویشان ومردم خود بوجهی نمیتوانند کرد صوبه مذکور را ازو تغیر نموده باعظم خان مرحمت نمودم ومقرر شد که خود در ملازمت بوده جهانگیر قلیخان پسر کلان او به نیابت او روانه گجرات گردد ومنصب جهانگیر قلی خان از اصل واضافه به سه هزاری ذات ودو هزار وپانصد سوار مقرر گردید وحکم شد که باتفاق موهن داس دیوان ومسعود بیگ همدانی بخشی مهمات صوبه مذکور را فیصل میداده باشند موهن داس به منصب هشت صدی ذات وپانصد سوار ومسعود بیگ به سه صدی ذات ویک صد وپنجاه سوار سرفراز گردید از بنده های حضور تربیت خان به منصب هفتصدی ذات وچهار صد نفر ونصر الله همین منصب سرفراز گشتند مهتر خان که مجملی از احوال او نوشته شده درهمین روزها وفات نمود ومونس خان پسر او را به منصب پانصدی ذات ویکصد وسی سوار سرفراز ساختم ❊ روز چهارشنبه چهارم ذی حجه خسرو را از دختر خان اعظم پسری متولد شد نام او را بلند اختر نهادم ❊ درششم ماه مذکور مقرب خان صورتی فرستاد که عقیده فرنگیان اینست که این صورت شبیه صاحبقرانی است در وقتیکه ایلدرم بایزید بدست لشکر فیروزی اثر ایشان گرفتار آمد نصرانی که دران وقت حاکم استنبول بود ایلچی با تحف وهدایا فرستاده اظهار اطاعت وبندگی نموده مصوری که همراه ایلچی ساخته بودند صورت آنحضرت را شبیه کشیده برده اگر این دعوی اصلی داشته باشد هیچ چیز تحفه پیش من بهتر ازین نخواهد بود چون به صورت وحلیه اولاد وفرزندان سلسله علیه آن حضرت مشابهتی ندارد وخاطر به راست بودن این سخن تسلی نمی شود ❊

جشن نوروز چہارم از جلوس ہمایون

تحویل حضرت نیر اعظم فیض بخش عالم بہ برج حمل شب شنبہ چہاردہم ذی حجہ ۱۰۱۷ سنہ ہجری اتفاق افتاد و نوروز گیتی افروز بسیارے دفرخی آغاز شد۔ روز جمعہ پنجم محرم ۱۰۱۸ سنہ حکیم علی وفات یافت حکیم بینظیر بود از علوم عربیہ بہرۂ تمام داشت شرحی بر قانون در عہد خلافت والد بزرگوارم تالیف نمودہ است کدش بر فہمش زیادتی داشت چنانچہ صورت او بر سیرت وکسی بر ذاتے مجملاً بدباطن و شریر النفس بود در بیستم صفر مرزا بر خوردار را بخطاب خانعالم سرفراز ساختم از نواحی فتحپور رہند وانہ آوردند کہ باین کلانے تا حال دیدہ نشنیدہ بود فرمودم کہ بوزن درآوردند سی و سہ نیم سیر کشیدہ شد ✦ روز دوشنبہ نوزدہم ربیع الاولی مجلس وزن قمری در خانہ والدۂ بزرگوارم ترتیب یافت پارہ ازان زر بہ عوراتے کہ دران روز جمع گشتہ بودند قسمت شد چون ظاہر گردید کہ بجہت نظام سلطنت و سرانجام مہمات صوبہ دکن ضرورست کہ یکے از شاہزادہ ہا را روانہ سازد بنابران بخاطر رسید کہ فرزند پرویز را باید فرستاد فرمودم کہ سامان فرستادن او نمودہ ساعت رخصت تعیین نمایند ✦ مہابت خان را کہ بہ خدمت سرداری لشکر قاہر رانائے مقہور تعیین بود و بہ مصلحت بعضے خدمات حضور بدرگاہ طلب داشتہ عبد اللہ خان را بہ خطاب فیروز جنگی سرفراز ساختہ بعوض او تعیین نمودم و عبد الرزاق بخشی را فرستادم کہ بہ جمیع منصبداران آن لشکر حکم برساند کہ از گفتہ خان مذکور بیرون نرفتہ شکر و شکایت او را عظیم مؤثر شناسند و در چہارم جمادی الاولی یکے از بربانیان کہ قبیلہ مقرر اند برخصی بنظر گذرانیدند کہ بطریق برمادہ پستان داشت و مقدار یک پیالہ قہوہ خوری ہر روز شیر میدہد چون شیر از نعمتہاے الٰہی است و مادہ پرورش بسیارے از حیوانات است این امر غریب را شگون خوب دانستم ششم ماہ مذکور خرم پسر خان اعظم را بہ منصب دو ہزاری ذات و ہزار و پانصد سوار سرفراز ساختہ بحکومت و دارائی ولایت سورتھ کہ بجونہ گڑھ مشہورست فرستادم حکیم صدرا را بہ منصب پانصدی ذات و سی سوار ممتاز ساختہ بہ خطاب مسیح الزمانے نامور گردانیدم در شانزدہم کمر شمشیر مرصع بہ راجہ مان سنگھ فرستادہ شد در بست دوم بست لک روپیہ بجہت مدد خرچ لشکر دکن کہ بہمراہی پرویز تعیین یافتہ اند بتحویل خزانچی علیحدہ نمودہ پنج لک روپیہ دیگر بجہت مدد خرچ پرویز مقرر گشت روز چہارشنبہ بیست و پنجم جہانداری کہ قبل ازین بہمراہی قطب الدین خان کوکہ بولایت بنگالہ تعیین یافتہ بود آمدہ ملازمت نمود بوافعی معلوم من شد کہ او مجذوب مادرزاد است چون خاطر متعلق بہ سامان دکن بود بتاریخ غرہ جمادی الاخری امیر الامرا را نیز بخدمت مذکور تعیین نمودم بہ عنایت خلعت و اسپ سرفراز گردید کرم چند پسر جگناتھ را بہ منصب دو ہزاری ذات و ہزار و پانصد سوار نواخت

به همراهی پرویز مقرر فرمودم در چهارم ماه سی صد و هفتاد نفر سوار احدے به کمک لشکر رانا بهمراهی عبد الله خان مقرر گشتند یک صد
راس اسپ نیز از طوایل سرکار فرستاده شد که هر کس از منصبداران و احدے که صلاح داند بدهد ✦ در هفتدهم یک قطعه لعل که قیمت
آن شصت هزار روپیه بود به پرویز عنایت کردم و یک قطعه لعل دیگر با دو مروارید که تخمیناً چهل هزار روپیه می ارزند بخرم مرحمت شد روز
دوشنبه بست و هشتم جگناتھ به منصب پنج هزاری ذات و سه هزار سوار سرفراز گردید و در هشتم ماه رجب رائے سنگھ بمنصب چهار هزاری
ذات و سه هزار سوار سربلندی یافت و به خدمت دکن مرخص گشت روز پنجشنبه نهم شاهزاده شهریار از گجرات آمده ملازمت نمود روز شنبه
چهاردهم فرزند پرویز را به خدمت تسخیر ملک دکن رخصت نمودم خلعت و اسپ خاصه و فیلخاصه و کمر شمشیر و خنجر مرصع عنایت شد
و سرداران و امرائے که بهمراهی او تعین یافته بودند بقدر مرتبه و حالت خود هر یک بعنایت اسپ و خلعت و فیل و کمر شمشیر و خنجر
مرصع خوشدل و سرفراز گردیدند هزار نفر احدے در ملازمت پرویز به خدمت دکن تعین نمودم در همین روزها عرضداشت عبد الله خان
آمد که رانائے مقهور را در کوهستان در جاهائے قلیب تعاقب نموده چندزنجیر فیل و اسباب او بدست افتاد چون شب در آمد جانی
به تگ پا بیرون برده بدر رفت چون کار را بر و تنگ ساخته ام عنقریب گرفتار خواهد شد یا به قتل خواهد رسید خان مذکور را
به منصب پنجهزاری ذات سرفراز ساختم و تسبیح مروارید که به ده هزار روپیه می ارزد به پرویز عنایت شد و چون ولایت خاندیس و برار
بفرزند مشارالیه داده شده بود قلعه اسیر را هم بدو مرحمت کردم دسی صدر اس اسپ بهمراهی او مقرر گشت که با حدیان و منصبداران
و هر کس که لایق عنایت باشد بدهد در بیست و ششم سیف خان بار به منصب دو هزار و پانصدی ذات و هزار و سی صد و پنجاه
سوار سرفراز گردیده بخدمت فوجداری سرکار حصار مقرر گشت روز دوشنبه چهارم شعبان یک زنجیر فیل بوزیر خان عنایت شد ✦
روز جمعه بیست و دوم حکم فرمودم که بنگ و بوزه که منشاء فساد کلی است در بازارها نفروشند و قمارخانها را برطرف سازند درین باب تاکید
تمام نمودم ✦ در بیست و پنجم شیرے از شیرخانه خاصه آوردند که بگاو جنگ اندازند مردم بسیار بجهت تماشا ایستاده بودند جماعه از جوگیان
هم بودند شیر به یکے از جوگیان که برهنه بود بطریق بازی نه از روے غضب متوجه شد او را بر زمین انداخت و چنانکه باده خود جفت
میشود بهمان طریق بالاے جوگی برآمده جنبیدن گرفت و روز دیگر هم همان طور حرکتے نمود چند نوبت این حرکت ازو بوقوع آمد چون
تا غایت چنین امرے دیده نشده بود و غرابت تمام داشت نوشته شد در دوم شهر رمضان غیاث خان حسب الالتماس اسلام خان
به منصب هزار و پانصدی ذات و هشت صد سوار سرفراز گردید فریدون خان برلاس را به منصب دو هزار و پانصدی ذات و
دو هزار سوار ممتاز ساختم هزار تولچه طلا و نقره و هزار روپیه در روز تحویل حضرت نیر اعظم به برج عقرب که با صطلاح هندوان شنکرات

میگویند تصدق نموده شد. در دهم ماه مذکور نیلے به شاه بیگ یوزی مرحمت کردم و اسلام الله عرب که از جوانان قرار داده عرب است از خویشان مبارک حاکم در فول بنابر توهمی که از شاه عباس در خاطر او قرار گرفته بود بملازمت من آمد او را نواخته به منصب چهارصدی ذات و دویست سوار سرفراز ساختم ٭ مجدداً فوج دیگر که یک صد و نود و سه منصبدار و چهل و شش نفر احدے بودند از عقب پرویز بخدمت دکن فرستاده شد. و پنجاه راس اسپ نیز حواله یکے از بنده های درگاه شد که به پرویز رساند در روز جمعه سیزدهم مضمونی بخاطر رسید. و این غزل در سلک نظم در آمد غزل

من چون کنم که نیز عمت بر جگر رسد	تا چشم نارسیده دگر بر دگر رسد	مستانه می خرامی و مست تو عالمی	اسپند میکنیم که مبادا نظر رسد
در وصل دوست مستم و در هجر بیقرار	داد از چنین غمی که مرا سر بسر رسد	مدهوش گشته ام که بپویم ره وصال	فریاد ازان زمان که مرا این خبر رسد
	وقت نیاز و عجز جهانگیر هر سحر	امید آنکه شعله نور اثر رسد	

روز یکشنبه پانزدهم پنجاه هزار روپیه ساچق بخانه صبیه مظفر حسین مرزا پسر سلطان حسین مرزا ابن بهرام مرزا ابن شاه اسمعیل صفوی که بحبت فرزند خرم خواستگاری شده بود فرستادم و در هفدهم ماه مبارک خان شیروانی به منصب هزاری ذات دسی صد سوار سرفراز گردید و پنجهزار روپیه نیز باو مرحمت شد. و چهار هزار روپیه به حاجی بے او زبک عنایت شد. دربست و دوم یک قطعه لعل و یک دانه مروارید به شهریار شفقت شد. یک لک روپیه مدد خرچ گویان بجماعه او یماقات که بخدمت دکن تعین یافته بودند داده شد و دو هزار روپیه به فرخ بیگ مصور که از بے بدلان عصر است لطف نمودم چهار هزار روپیه بحبت خرچ با باحسن ابدال فرستاده شد. و هزار روپیه حواله ملا علی احمد مهرکن و ملا روزبهان شیرازی نمودم که در عرس حضرت شیخ سلیم به روضه ایشان صرف نمایند و یک فیل به محمد حسین کاتب و هزار روپیه به خواجه عبد الحق انصاری مرحمت شد. بدیوانیان حکم کردم که منصب مرتضی خان را مطابق پنجهزاری ذات و سوار اعتبار نموده جاگیر تنخواه دهند. به برادرزاده بهاری چند قانونگوے سرکار آگره حکم کردم که هزار پیاده از زمینداران آگره سامان نموده دامهیانه قرار داده بدکن نزد پرویز برد و پنج لک روپیه دیگر بحبت مدد خرچ پرویز مقرر گشت روز پنجشنبه چهارم شوال اسلام خان به منصب پنجهزاری ذات و سوار سرفراز گردید ابول بے او زبک به منصب یکهزار و پانصدی و ظفر خان به منصب دو هزار و پانصدی امتیاز یافتند و دو هزار روپیه به بدیع الزمان پسر مرزا شاهرخ و هزار روپیه به پتهان مصر مرحمت شد و حکم کردم که نقاره به جمعی مرحمت شود که پله منصب آنها بر سه هزاری و بالاتر رسیده باشد پنجهزار روپیه دیگر از زر وزن بحبت تعمیر پل با باحسن ابدال و عمارتے که در انجا واقع است حواله ابو الوفا پسر حکیم ابو الفتح شد که اهتمام نموده پل و عمارات مذکور را در غایت استحکام به انصرام رساند ٭ روز شنبه سیزدهم چهار گهڑی از روز مانده ماه آغاز گرفتن نمود مرتبه بمرتبه تمامی جرم او

منخسف گشت و پانج گهڑی شب گرفته بود بجهت دفع نحوست آن خود را بطلا و نقره و پارچه و غله وزن نموده اقسام حیوانات از فیل و اسپ وغیره تصدق نمودم قیمت مجموع پانزده هزار روپیه شد. فرمودم که به مستحقان و فقرا قسمت نمودند. دربست و پنجم دختر را که چند بند یله را بالتماس پدر او به خدمتگاری خود گرفتم و بمیر فاضل برادرزاده میر شریف که به فوجداری قبوله و آنجاوه مقرر شده بود یک فیل عنایت نمودم و عنایت الله به خطاب عنایت خانی سرفراز شد. چهارشنبه غره ذی قعده بهاری چند به منصب پانصدی ذات و سی صد سوار ممتاز گشت و یک قبضه کپوه مرصع بفرزند باباخرم مرحمت شد. ملا حیاتی را که پیش خانخانان فرستاده بعضی سخنان زبانی که مشعر بر انواع مرحمت و شفقت بود پیغام داده بودم آمد و یک قطعه لعل و دو مروارید که خانخانان بدست او فرستاده بود تخمیناً بست هزار روپیه قیمت داشت آورده گذرانید. میر جمال الدین حسین که در برهانپور بود و بحضور او را طلب داشته بودم آمده ملازمت نمود و دو هزار روپیه به شجاعت خان دکهنی مرحمت شد. در ششم ماه مذکور پیش از آنکه پرویز به برهانپور برسد. عرض داشت خانخانان و امرا رسید که دکهنیان جمعیت نموده در مقام فساد اند چون معلوم شد که باوجود تعین پرویز و لشکر که در خدمت او رفته و مقرر شده هنوز بمدد و کمک احتیاج دارند بخاطر گذرانیدم که خود متوجه شوم و به عنایت الهی خاطر ازان مهم جمع نمایم درین اثنا عرض داشت آصف خان هم آمد که توجه حضرت بانجانب لائق دولت روز افزون ست و عرض داشت عادل خان بیجاپوری رسید که اگر یکے از معتمدان درگاه باین طرف مقرر شود که ملتمسات و مدعیات خود را باو بگویم تا او بعرض اقدس رساند امید هست که باعث صلاح حال این بنده ها گردد بنابر این مقدمات با امرا و دولتخواهان کنکاش نمودم تا هر کس را که انچه بخاطر رسد عرض نماید فرزند خانجهان بعرض رسانید که باوجودیکه چندین امرا معتبر بجهت تسخیر دکن مرخص شده باشند توجه حضرت به نفس نفیس ضرور نیست اگر حکم شود بنده هم بملازمت شاهزاده برود و این خدمت را در ملازمت ایشان انشاء الله تعالی به تقدیم رساند همه دولتخواهان را این سخن معقول و پسندیده نمود با آنکه هرگز جدائی او را بخاطر قرار نداده بودم چون مهم کلانی بود بالضرور رضا دادم و فرمودم بمجرد آنکه مهمات آنجا صورت یابد بے توقف متوجه ملازمت شود و زیاده از یک سال در آن حدود نباشد. روز سه شنبه هفدهم ذی قعده اخبار رخصت او بود خلعت خاصه زردوزی و اسپ خاصه بازین مرصع و کمر شمشیر مرصع و فیل خاصه مرحمت فرمودم و تومان توغ هم مرحمت شد. وفد ائے خان را که از بنده های صاحب اخلاص است خلعت و اسپ و مدد خرچ لطف نموده به منصب هزاری ذات و چهارصد سوار از اصل و اضافه سرفراز ساختم و همراه خان جهان تعین نمودم که اگر کسے را نزد عادل خان حسب الالتماس او باید فرستاد او را روانه گرداند. دلنکو پنڈت که در زمان حضرت عرش آشیانے از جانب عادل خان همراه پیشکش او آمده بود او را هم همراه خان جهان رخصت فرموده اسپ و خلعت و زر عنایت کردم و از امرا

ولشکریان کہ ہمراہ عبداللہ خان بہ خدمت دفع رانای مقہور تعین بودند مثل راجہ نرسنگدیو و شجاعت خان و راجہ بکرماجیت وغیرہ باچہار پنجہزار سوار بہ کمک فرزند خانجہان تعین شدند و معتمد خان را بقدغن فرستادم کہ آن مردم را سزاولی کردہ در اوجین بخانجہان ہمراہ سازد و از مردم درخانہ شش ہفت ہزار سوار از مسل سیف خان بارہہ و حاجی بی اوزبک و اسلام اللہ عرب برادرزادہ مبارک عرب کہ ولایت جوترہ و درفول و آن نواحی در تصرف دارد و دیگر منصبداران و نزدیکان ہمراہ او ساختم و در وقت رخصت ہریک را باضافہ منصب و خلعت و مدد خرچ سرفراز نمودم و خدمی بیگ را بخشی لشکر ساختہ دہ لک روپیہ مقرر کردم کہ ہمراہ سازند بہ پرویز اسپ خاصہ و بہ خانخانان و دیگر امرای و بندہ ہای کہ تعین یافتہ آن صوبہ بودند خلعتہا مرحمت نمودہ فرستادم و بعد از اتمام این امور بہ قصد شکار از شہر برآمدم و ہزار روپیہ بمیر علی اکبر عنایت شدہ چون فصل ربیع رسیدہ بود بملاحظہ آنکہ مبادا از عبور لشکر نقصانے بمزروعات رعایا برسد و با وجود آنکہ قوریسادل را با جمعی از احدیان بجہت ضبط زراعات تعین نمودہ بودم و چندے را حکم کردم کہ منزل بہ منزل ملاحظہ پایمالے نمودہ عوض نقصانے کہ بزراعتہا برسد رعایا را میدادہ باشند دہ ہزار روپیہ بہ دختر خانخانان کوچ دانیال و ہزار روپیہ بہ عبدالرحیم خرمدخرچ گویان و ہزار روپیہ بقاچاے دکھنی مرحمت نمودم و دوازدہم خنجر خان برادر عبداللہ خان از اصل و اضافہ بہ منصب ہزاری ذات و پانصد سوار و بہادر خان برادر دیگر بہ منصب سی صد ذات و سہ صد سوار سرفراز گشتند۔ درین روز دو آہو بہ شاخ دار و یک آہوے مادہ شکار شد در سیزدہم یک اسپ خاصہ بخان جہان مرحمت نمودہ فرستادم بدیع الزمان پسر میرزا شاہرخ را بہ منصب ہزاری ذات و پانصد سوار سرفراز ساختہ پنجہزار روپیہ مدد خرچ عنایت کردم و بہ ہمراہی خان جہان بہ خدمت دکن رخصت یافت درین روز دو آہو نر و سہ آہو مادہ شکار شد چہارشنبہ دہم یک نیل گاو مادہ و یک آہوے سیاہ بہ بندوق زدم در پانزدہم یک نیلہ گاو مادہ و یک چنکارہ بہ بندوق زدہ شد۔ در ہفدہم ماہ دو قطعہ لعل و یک دانہ مروارید جہانگیر قلی خان از گجرات و افیون دان مرصع کاری کہ مقرب خان از بندر کمنبایت فرستادہ بود بنظر گذشت بستم یک شیر مادہ و یک نیلہ گاو بہ بندوق زدہ شد۔ دو بچہ ہمراہ مادہ شیر بودند بجہت انبوہے جنگل و بسیارے درخت از نظر ناپدید گشتند حکم شد کہ تفحص نمودہ بدست درآورند چون بہ منزل رسیدم یکے از شیر بچہا را فرزند خرم آوردہ از نظر گذرانید و در وقت دیگر بچہ دوم را مہابت خان گرفتہ حاضر ساخت ۔ ہیجدہم دوم در وقتی کہ نیلہ گاوے را بقابوئے زدن نزدیک ساختہ بودم ناگاہ جلودارے و دو کہار ظاہر شدند و نیل گاو رم خوردہ بدر رفت از غایت اعزاض فرمودم کہ جلودار را ہمانجا بکشند و پاے کہاران را بریدہ و بر خر سوار کردہ گرداگرد اردو بگردانند تا دیگرے این جرأت نکند بعد ازان شکارکنان بر اسپ شکار باز و جرّہ

۱۰ ہیجدہم ماہ ۱۰ ہیجدہم ماہ الٰہی

گروه به منزل آمدم روز دیگر نیله گاؤ کلانے را بقراولی اسکندر رمین به بندوق زدم و او را به منصب سی صدی ذات و پانصد سوار از اصل و اضافه سرفراز ساختم روز جمعه بیست و چهارم صفدر خان که از صوبه بهار آمده بود به سعادت کورنش سربلندی یافت یک صد مهر نذر و یک قبضه شمشیر و پنج فیل ماده و یکے نر پیشکش گذرانید فیل نر مقبول افتاد در همین اثنا یادگار خواجه سمرقندی از بلخ آمده ملازمت نمود و یک جلد مرقع و چند سر اسپ با دیگر تحف پیشکش گذرانید و به خلعت امتیاز یافت روز چهارشنبه ششم ذی حجه معز الملک که از خدمت بخشی گری لشکر رانا مقهور تغیر یافته بود بیمار و خراب ملازمت نمود + در چهاردهم ماه مذکور عبد الرحیم[1] خر را باوجود تقصیرات کلی گناهان او را عفو فرموده به منصب یوزباشی و بیست سوار سرفراز ساختم و فرمودم که به کشمیر رفته با تفاق بخشی آنجا محله مردم قلیچ خان را و سایر جاگیرداران و اویماقات نوکر و غیر نوکر دیده طومار واقعی بدرگاه آورد کشور خان ولد قطب الدین خان از قلعه رهتاس آمده سعادت خدمت و کورنش دریافت +

جشن نوروز پنجم از جلوس همایون

روز یکشنبه بیست و چهارم ذی حجه بعد از دو پهر و سه گهڑی حضرت نیر اعظم به برج حمل که خانه شرف و سعادت است تحویل نمود و درین ساعت فیض بخش در مقام پاک بهل که از مواضع پرگنه باری بوده باشد مجلس نوروزی ترتیب داده بسنت پدر بزرگوارم بر تخت جلوس نمودم صباح آنکه روز نوروز عالم افروز بود مطابق غره فروردین ماه سنه پنجم جلوس در همین مقام بار عام داده جمیع امرا و بنده های درگاه به سعادت کورنش تسلیم مبارکباد سرفراز گشتند پیشکش بعضے امرا از نظر گذشت خان اعظم یک دانه مروارید که بچهار هزار روپیه قیمت شده بود گذرانید و میران صدر جهان بیست و هشت دست جانور شکاری از باز و جره و دیگر تحف بنظر گذرانید مهابت خان دو صندوقچه کار فرنگ که اطراف آنرا به تخته های بلور ترتیب داده بودند چنانچه هر چه در دون آن نهاده میشد از برون نبوعے مینمود که گویا هیچ حایلے نیست پیشکش نمود کشور خان بیست و دو زنجیر فیل از نر و ماده پیشکش گذرانید همچنین هر کس از بنده های درگاه تحفه و پیشکش که داشتند گذرانیدند نصر الله پسر فتح الله شربتچی به تحویلداری پیشکش مقرر گشت به سارنگدیو که به بردن فرامین به لشکر ظفر اثر دکن تعین یافته بود بحیث پرویز و بهریک از امرا تبرک خاصه سرفراز ساختم به شیخ حسام الدین پسر غازی خان بدخشی

[1] این همان عبد الرحیم است که رفاقت خسرو نموده همه جا همراه او بود و بعد از گرفتاری بوجب حکم در پوست خر کشیده بودند چون عمرش باقی بود ازان مهلکه نجات یافته و از بند خلاص شده در بندگان حضور میبود و خدمت میکرد تا رفته رفته بر و مهربان شدند +

که طریقه درویشی و گوشه نشینی اختیار نموده هزار روپیه و فردے شال شفقت نمودم روز دیگر نوروز به قصد شکار شیر سوار شدم سه شیر دو نر و یک ماده شکار شد باحدیانیکه آثار جلادت ظاهر نموده به شیر درآمده بودند انعام ها داده بزیادتی مایهانه سرفراز ساختم به تاریخ بیست و ششم ماه مذکور اکثر روزها به شکارنیله گاو ها مشغولے داشتم چون هوا رو به گرمی نهاد و ساعت داخل شدن آگره نزدیک رسید بجانب روب باس توجه نموده چند روز دیگر دران نواحی شکار آهو نمودم روز شنبه غره محرم سنه ۱۰۱۹ روب خواص که روب باس آبادان کرده ادست پیشکشی که ترتیب داده بود بنظر گذرانید انچه خوش آمد درجه قبول یافت تتمه بانعام او مقرر گشت درهمین ایام بایزید بنگالی و برادران او که از صوبه بنگال آمده بودند به سعادت کورنش سرفراز گشتند سید آدم ولد سید قاسم بارهه نیز که از احمد آباد گجرات آمده بود دیدن سعادت امتیاز یافت و یک زنجیر فیل پیشکش گذرانید فوجداری صوبه ملتان از تغیر تاج خان به ابول بے او زبک مرحمت شد دوشنبه شش نزول اجلال در باغ منڈاکر که در نزدیکے شهر است واقع شد صباح آنکه ساعت دخول شهر بود بعد از گذشتن یک پهر و دو گهڑی سوار شدم و تا ابتداے معموره براسپ سواری نموده چون سواد شهر ظاهر گشت بهمت آنکه خلایق از دور و نزدیک تواند دید سواری فیل اختیار کردم دو از هر دو طرف راه زر افشان بعد از دو پهر در وقتیکه منجمان اختیار نموده بودند به مبارکی و خرمی بدولت خانه همایون داخل شدم بنابر رسم مقرر ایام نوروز فرموده بودم که دولتخانه را آئین بسته بارگاه هاے آسمان تمثال ایستاده کرده بودند بعد از ملاحظه آئین خواجه جهان پیشکشی که ترتیب داده بود از نظر اشرف گذرانید انچه از هر جنس و هر قسم از جواهر اقمشه و امتعه پسند خاطر به گزین گردید قبول فرموده تتمه را بانعام او مقرر داشتم به مشرفان شکار فرموده بودم که مجموع جانورانے که از روز برآمدن تا تاریخ دخول شهر شکار شده باشد معروض دارند درین وقت بعرض رسانیدند که در مدت پنجاه و شش روز یک هزار و سی صد و شصت و دو جانور جاندار از چرنده و پرنده شکار شده هفت صد و شیر نیله گاو نر و ماده هفتاد و راس آهوے سیاه پنجاه و یک راس سایر جانوران از ماده آهو و بز کوهی و روج وغیره هشتاد و دو راس کلنگ و طاؤس و سرخاب و سایر جانوران پرنده یک صد و بیست و نه قطعه شکار ماهی یک هزار و بیست و سه عدد روز جمعه هفتم مقرب خان از بندر کهنبایت و سورت آمده سعادت ملازمت دریافت جواهر و مرصع آلات و ظروفهاے طلا و نقره کار فرنگ و دیگر نفایس و تحفهاے غریبه گذرانید و غلام حبشی و اسپان عربی و از هر قسم چیزے که بخاطر رسیده آورده بود چنانچه در عرض دو نیم ماه تحفهاے او از نظر گذشت و اکثر موافق مرضی خاطر ما بود درین روز صفدر خان که به منصب هزاری ذات و پانصد سوار سرفراز بود بزیادتی منصب که پانصدی ذات و دویست سوار باشد ممتاز گشته به عنایت علم سربلندی یافت و بجاگیر سابق خود مرخص گردید

وبه کشور خان و فریدون خان بر لاس نیز علم مرحمت شد و یک زنجیر فیل نوج بجهت افضل خان حواله پشوتن پسر او شد که برای پدر خود ببرد به خواجه حسین که از بنائر خواجه معین الدین چشتی است بمعتاد نیمه ساله هزار روپیه عنایت نمودم یوسف زلیخا بخط طلا میر علی مصور و مذهب جلد طلا در غایت تکلف و صفا که هزار مهر قیمت داشت خانخانان پیشکش فرستاده بود معصوم وکیل او آورده گذرانید تا روز شرف که انتهای صحبت نوروز است هر روز پیشکش چندے از امرا و بنده های درگاه بنظر میگذشت و از نفایس پیشکش هر کس انچه پسند خاطر می افتاد قبول نموده تتمه را بازمی دادم ✦ روز پنجشنبه ۱۳ مطابق ۱۹ فروردین ماه که روز شرف و خرمی و خوشحالی حضرت نیر اعظم ست فرمودم که مجلس جشن ترتیب داده از اقسام نفیسات حاضر سازند و بامراد سائر بنده های درگاه حکم شد که هر کس که خواهد بنوشد طبیعت بکیفے اختیار کنند اکثرے شراب و چندے مفرح و بعضے از افیونات انچه خواستند خوردند مجلس شگفته گشت جهانگیر قلی خان از گجرات یک تخت نقره منبت و مصور بروش و ساخت تازه پیشکش فرستاده بود بنظر گذشت و به مها سنگه نیز علم شفقت شد ✦ و در ابتداے جلوس مکرر حکم کرده بودم که من بعد هیچکس خواجه سرا نکند و خرید و فروخت نشود و هر کس که مرتکب این عمل گردد گنهکار باشد درینولا افضل خان چند از آن بدکاران را بدرگاه از صوبه بهار فرستاد که بدین عمل شنیع قیام نموده اند آن بے عاقبتان را فرمودم که در حبس موبد نگاهدارند ✦ در شب پنجشنبه دوازدهم امر عجیب و قضیه غریب روید ادجمعی از قوالان دهلی سرود در حضور میگفتند و سیدے شاه بروش تقلید سماع مینمود و این بیت میر خسرو بیت

هر قوم راست راهے دینی و قبله گاهے	من قبله راست کردم بر سمت کج کلاهے

میانخانه این سرود بود من حقیقت این بیت را تفحص می نمودم که ملا علی احمد مهرکن که در فن خود از بے نظیران عصر و عهد بود و نسبت خلیفه و خدمتگاری قدیم داشت و در ایام خرد سالیها که سبق پیش پدر او میخواندم پیش آمده چنین نقل کرد که من از پدر خود شنیده ام که روزے شیخ نظام الدین اودیا کلاهے بر گوشهٔ سر نهاده در کنار آب جون بالاے پشت پای تماشاے عبادت و پرستش هندوان می نمودند درین اثنا امیر خسرو حاضر میشود شیخ متوجه شده میفرمایند که این جماعت را می بینی و این مصرعه را بر زبان جاری میسازند ع

هر قوم راست راهی دینی و قبله گاهی

امیر بے تامل از روے نیازمندی تمام شیخ را مخاطب ساخته مصرع ثانی را

	من قبله راست کردم بر سمت کج کلاهے

می خواند ملامشار الیه چون سخن را بدین جا رسانید و کلمه آخر مصرع ثانی که بر سمت کج کلاهے بر زبانش جاری شد حال بر و متغیر گشته

بیخود انه افتاد و مرا از افتادن او وحشتی عظیم شده بر سر او حاضر شدم اکثرے را مظنه شد که مگر صرع او را حادث گشته است اطبائے
که در خدمت حاضر بودند مضطربانه در پے تشخیص و دیدن نبض و حاضر ساختن دوا شدند هر چند دست و پا زدند بحال نیامد او خود
در مرتبه اول که افتاده بوده است جان بجان آفرین تسلیم نموده چون بدن فی الجمله حرارتے داشت گمان می نمودند که شاید جانے
باقی بوده باشد بعد از اندک زمانے ظاهر شد که کار از کار گذشته فرو رفته است او را از مجلس مرده برداشته به منزل و مقامش بردند
این قسم مردنی تا حال مشاهده نه شده بود مبلغی بجهت کفن و دفن او بفرزندانش فرستادم و صباح او را به دهلی نقل نموده بگورخانه
آباد اجداد ش مدفون ساختند روز جمعه بست و یکم کشورخان که به منصب هزار و پانصدی سرفراز بود به دو هزاری ذات و سوار
سرفراز گردید و به عنایت اسپ عراقی از طویله خاصه و خلعت و فیل خاصه بخت جیت نام نوازش یافته بخدمت فوجداری ملک
اوچهه و تنبیه و تادیب متمردان آنحدود مرخص گشت بایزید بیگی به خلعت و اسپ ممتاز گردیده بابر ادران به همراهی کشورخان حکم شد
فیلی از حلقه خاصه عالم کمان نام به حبیب الله حواله نموده جهت راجه مان سنگه عنایت کرده فرستادم به کیشو داس مارو اسپ خاصه
به بنگاله مرحمت کرده شد به عرب خان جاگیر داد جلال آباد داده فیل شفقت شد درین ایام افتخارخان فیل نادرے از بنگاله
پیشکش فرستاده بود چون پسند خاطر من گشت داخل فیلان خاصه ساختم احمد بیگ خان که به سرداری لشکر بنگش معین است
بنابر نیکوخدمتیها با فرزندان با اضافه منصب سرفراز گشته منصب خاصه او را که دو هزاری ذات و هزار و پانصد سوار بوده پانصدی دیگر
بر ذات او اضافه مرحمت شد تختی طلائی مرصع کاری بجهت سرپیچ پرویزکه به لعل و مروارید ترتیب یافته بود به بیست و یکهزار روپیه قیمت
شد بجهت خانجهان بدست حبیب پسر سرباه خان به برهانپور عنایت کرده فرستادم * درین روزها ظاهر شد که کوکب پسر قمرخان
به شناسی آشنائی پیدا کرده و رفته رفته سخنان او که تمام کفر و زندقه است در مذاق آن جاهل جا کرده عبد اللطیف پسر نقیب خان
و شریف عم زاده های خود را درین ضلالت با خود شریک ساخته بوده است چون این معنی شگافته شد بمجرد اندک ترسانیدن چند مقدمه
خود باندکور ساختند که ذکران کراهیت تمام داشت تادیب و تنبیه آنرا لازم دانسته کوکب و شریف را بعد از شلاق مقید و محبوس
ساختم و عبد اللطیف را یکصد دره حد فرمودم که در حضور زدند این تنبیه خاص بجهت حفظ شریعت بوده تا دیگر جاهلان امثال این
امور هوس نه کنند روز دوشنبه بیست و چهارم معظم خان به دهلی مرخص شد تا متمردان و مفسدان آن نواح را گوشمال داده به شجاعت خان
دکهنی ده هزار روپیه مرحمت شد شیخ حسین درشنی را که به جهت بردن فرامین به بنگاله و مرحمتهاے که بهریک از امراے آن صوبه
شده بود حکم کرده بودم مرخص ساختم اسلام خان را نظر بر ترددات و خدمات شایسته به منصب پنجهزاری ذات و سوار و خلعت خاصه

سرفراز ساختم و به کشور خان نیز خلعت خاصه و به راجه کلیان اسپ عراقی همچنین به سایر امرا به بعضے خلعت و به بعضے اسپ مرحمت نمودم به فریدون برلاس که به منصب هزار و پانصدی ذات و هزار و سی صد سوار سرفراز بود بدو هزاری ذات و هزار و پانصد سوار ممتاز گردید ٭ در شب دوشنبه غره ماه صفر بنابر غفلت خدمتگاران آتش عظیم در خانه خواجه ابوالحسن افتاد تا خبردار شدن و فرو نشاندن آتش اسباب و اشیاء او بسیار سوخته شد بنابر نسلی خاطر خواجه و ندارک زیانکه باو رسیده بود چهل هزار روپیه باو مرحمت نمودیم به سیف خان بارهه که برداشته و نواخته من بود علم مرحمت نمودم مغرالملک راکه بدیوانی کابل تعین یافته بود دوصدی ذات و هفتاد و پنج سوار بر منصب سابق او که هزاری ذات و دویست هفتاد و پنج سوار بود افزوده مرخص ساختم روز دیگر پهول کٹاره مرصع به جواهر قیمتی به خان جهان مرحمت نموده به برهانپور فرستادم ٭ چون بیوه زنے از مقرب خان شکوه نمود که دختر مرا در بندر کهنبایت بزور کشیده بود بعد ازمدتے که در منزل خود نگاهداشت چون طلب دختر نمودم چنین گفت که باجل موعود مرده بنابرین فرمودم که این قضیه را تفحص نمایند بعد از جست و جوے بسیار شخصی را از ملازمان او که باعث و بانی این امر نعدی بود به سیاست رسانیدم و نصف منصب مقرب خان را کم کرده بآن ضعیفه ستم رسیده مدد معاش و خرچی راه مرحمت کردم چون در روز یکشنبه هفتم ماه قران تحسین واقع شده بود نصد قات از طلا و نقره و سایر فلزات و اقسام حیوانات بفقرا و ارباب حاجات مقرر نمودم که در اکثر ممالک محروسه تقسیم نمایند شب دوشنبه هشتم شیخ حسین سرهندی و شیخ مصطفے را که بعنوان درویشے و کیفیت و حالت فقر مشهور و معروف بودند طلبیده صحبت داشته شد رفته رفته مجلس به سماع و وجد گرمی تمام پیدا کرد خالی از کیفیت و حالتی نبودند بعد از اتمام صحبت بهریک زر داده مرخص ساختم چون مکرر میرزا غازی بیگ ترخان بجهت سامان اذوقه قندهار و ماهیانه برقندازان قلعه مذکور عرضداشت نموده بود فرمودم که دو لک روپیه از خزانه لاهور روانه قندهار سازند ٭ بتاریخ ۱۹ ماه اردی بهشت سنه جلوس مطابق ۴ صفر در پٹنه که حاکم نشین صوبه بهار است امرے غریب و حادثه عجیب رو داده افضل خان حاکم صوبه آنجا به گورکهپور که تیولگی بجاگیر او مقرر گشته بود از پٹنه تا آنجا شصت کروه مسافت است متوجه میشود و قلعه و شهر را به شیخ بنارسی و غیاث زین خانی دیوان آن صوبه و جمعی دیگر از منصبداران می سپارد و به گمان آنکه درین حدود و قلیم نیست خاطر از محافظت قلعه و شهر چنانچه باید جمع نمی سازد به حسب اتفاق درهمین ایام قطب نام مجهولے از مردم اوجهه که خلقت او سرشته فتنه و فساد بود بزیّ درویشان و لباس گدایان بولایت او جینه که در نواحی پٹنه واقع است درمی آید و به مردم آنجا که از مفسدان مقرر اند آشنائی پیدا کرده اظهار میکند که من خسروام که از بندی خانه گریخته خود را بدین حدود رسانیده ام اگر من همراهی

نموده در مقام امداد و اعانت شوید بعد ازان که کارے سرانجام یابد مدار دولت من بر شما یان خواهد بود مجملاً بدین کلمات
ابله فریب آن گول طبیعتان را با خود متفق ساخته مشخص آنها میسازد که من خسروام و اطراف چشم خود را که در وقتی از اوقات داغ کرده بود
وعلامت آن بنظر درمی آمده است بدان گمراهان مینمود و میگفت که در بندی خانه کشوری بر چشم من بسته بودند این علامت آنست بدین
تزویر و فریب جمعی از سوار و پیاده بر سر او جمع میشوند و خبر یافته بوده اند که افضل خان در پٹنه نیست انیمعنی را فوزی عظیم دانسته ایلغار
می نمایند و دو سه ساعت از روز یکشنبه گذشته خود را به شهر میرسانند و به هیچ چیز مقید نشده اراده قلعه میکنند و شیخ بنارسی که در قلعه بود خبر
یافته مضطربانه خود را بدر قلعه میرساند و فهمیم که جلو ریزی آمده فرصت آن نمیدهد که دروازه قلعه را ببندند باتفاق غیاث از راه کهڑکی
خود را به کنار آب میرسانند و کشتی بدست آورده قصد آن میکنند که خود را با افضل خان برسانند آن مفسدان بخاطر جمع به قلعه درآمده اموال
و اسباب افضل خان را با خزانه بادشاهی بتصرف درمی آورند و جمعی از واقعه طلبان بیدولت که در شهر و نواحی بودند بر سر او جمع میشوند این
خبر در گورکهپور با افضل خان میرسد و شیخ بنارسی و غیاث هم از راه آب خود را میرسانند و کتابات از شهری آید که این بدبختی که خود را خسرو
میگوید به تحقیق خسرو نیست افضل خان تکیه به فضل و کرم الٰهی و بدولت و اقبال نامودهٔ بے توقف بر سران مفسدان روانه میگردد در
عرض پنجروز خود را به حوالی پٹنه میرساند چون خبر آمدن افضل خان بآن حرامزاده و مفسدان میرسد قلعه را به یکے از معتمدان خود می سپارد
و سوار و پیاده خود را تو زک نموده چهار کروه از شهر باستقبال برمی آید و بر کنار آب پن پن جنگ میشود و باندک زد و خوردی سلک جمعیت
آن تیره روزگاران از هم پاشیده متفرق میگردند و از غایت اضطراب دیگر باره آن بخت برگشته با چندے در قلعه درمی آید و افضل خان سر در پے
او نهاده امان نمیدهد که در قلعه را تواند بست مضطربانه بخانهٔ افضل خان درآمده آن خانه را قایم میسازد و قاسه پهر دران خانه بوده زد و خورد
مینماید و تخمیناً سی کس را بزخم تیر ضایع میسازد بعد ازان که همراهان او به جنم میروند خود عاجز و زبون میشود امان طلبیده افضل خان را می بیند
بجهت تسکین این مادهٔ افضل خان در همان روز او را به قصاص رسانیده چندے از همراهان او را که زنده بدست درآمده بودند تعاقب
میسازد و این اخبار متعاقب یکدیگر بمسامع جلال رسید شیخ بنارسی و غیاث زینخانی و دیگر منصب دارانے که در حفظ و حراست شهر و
قلعه تقصیر نموده بودند به آگره طلب داشتم و فرمودم همه را سر و ریش تراشیده و معجر پوشانیده و بر خر سوار کرده بر گرد شهر آگره و بازارها
گردانیدند تا باعث تنبیه و عبرت دیگران گردد چون درین ایام عرائض پرویز و امرای تعینات دکن و دولت خواهان آنجا متعاقب
یکدیگر رسید که عادل خان بیجاپوری التماس و استدعا دارد که میر جمال الدین حسین انجو را که مجمع دنیاداران دکن بر قول و فعل
او اعتماد تمام دارند نزد او فرستند تا بآن جماعت صحبت داشته تفرقه و وحشت را از خاطر آنها دور سازد و معامله آنجا را حسب الاستصوا

عادل خان که طریقه دولتخواهی وبندگی اختیار نموده صورت پسندیده دید وبهمه جهت تفرقه ووحشت را از خاطر دور ساخته ودلاسای اونموده از الطاف وعنایات بادشاهی امیدوار ساز دبنا بر حصول این مدعا مبرغوی الیه را بتاریخ شانزدهم ماه مذکور مرخص ساختم وه هزار روپیه انعام عنایت نمودم وبرمنصب سابق قاسم خان که هزاری ذات وپانصد سوار بود بجهت آنکه به کمک برادر خود اسلام خان روانه بنگاله گردد پانصدی ذات وسوار افزودم ودرهمین ایام بجهت تنبیه وتادیب بکرماجیت زمیندار ولایت مانڈهو که قدم از دایره اطاعت وبندگی کشیده است مهاسنگه پسر زاده راجه مان سنگه را تعین نمودم که هم بدفع متمردان آن سرزمین قیام واقدام نموده هم محال جاگیر راجه راکه دران نواحی واقع است عمل نماید بستم ماه مذکور فیلی به شجاعت خان دکنی مرحمت نمودم چون حاکم جلال آباد از خرابی قلعه آنجا عرضداشت نوشته بود حکم فرمودم که از خزانه لاهور انچه بجهت تعمیر قلعه مذکور درکار باشد برده صرف نماید افتخار خان درینگاله خدمات پسندیده بتقدیم رسانیده بود حسب الالتماس صاحب صوبه آنجا پانصدی برمنصب سابق او که هزار وپانصدی بود اضافه نمودم بتاریخ بیست وهشتم عرضداشت عبدالله خان فیروزجنگ مشتمل سفارش بعضے بنده های کارطلب که بهمراهی او بدکن رانا مقهور مردود تعین بودند بعرض رسید چون ازهمه بیشتر اظهار خدمتگاری وکارطلبی غزنین خان جاوری نموده بود برمنصب سابق او که هزار وپانصدی ذات وسی صد سوار بود پانصدی ذات وچهارصد سوار اضافه مرحمت نمودم وهمچنین درخور خدمت هریک ازان بنده ها بر یافتی منصب سرفراز گردیدند دولت خان که بجهت آوردن تخت سنگ سیاه قبل ازین به آله آباد مرخص گشته بود روز چهارشنبه چهارم ماه مهر آمده ملازمت کرد وآن تخت را صحیح وسالم آورد الحق عجائب تخته سنگے است از غایت سیاهی وبراقی بسیارے برآنند که از قسم سنگ محک بوده باشد طول آن چهار درعه نیم پاو کم وعرض آن دو درعه ونیم ویک طسو وحجم آن سه طسو بوده باشد اطراف آنرا به سنگ تراشان ماهر فرمودیم که ابیات مناسب نقش گردانند وپایهاے هم ازان قسم سنگ بران نصب نموده اند اکثر اوقات بران تخت می نشینم عبدالسبحان بجهت بعضے تقصیرات دربند خانه مقید بود چون برادران خانعالم ضامن ومتعهد کار اوشدند اورا از قید برآورده به منصب هزاری ذات وچهارصد سوار سرفراز ساختم وبه فوجداری صوبه آله آباد تعین یافته جاگیر قاسم خان برادر اسلام خان را بدو مرحمت کردم وتربیت خان را به فوجداری سرکار الور فرستادم بتاریخ دوازدهم ماه مذکور عرضداشت خانجهان رسید که خانخانان حسب الحکم والا برفاقت مهابت خان روانه درگاه گشت ومیر جمال الدین حسین که برفتن بیجاپور از درگاه تعین یافته بود از برهانپور بهمراهی وکلاے عادلخان متوجه بیجاپور شد درتاریخ بیست ویکم ماه مذکور مرتضی خان را بصاحب صوبگی صوبه پنجاب که از اعظم ممالک محروسه است سرفراز

ساخته شال خاصه کرامت فرمودم تاج خان را که درصوبه ملتان بود ببدارائی کابل تعین کرده برمنصب سابق او که سه هزاری ذات و هزار و پانصد سوار بود پانصد سوار دیگر افزودم وحسب الالتماس عبد الله خان فیروز جنگ پسر رانا شنکر نیز باضافه منصب سرفراز گشت مهابت خان که قبل ازین بجهت تحقیق جمعیت امرای تعینات دکن وآوردن خانخانان ببرهان پور مرخص گشته بود چون بنواحی آگره رسید خانخانان را در چند منزلے از شهر گذاشته خود پیشتر آمد و به سعادت کورنش وآستانبوسی سرفراز شد * وبعد از چند روز بتاریخ دوازدهم آبان خانخانان آمده ملازمت کرد چون درباب او اکثر دولت خواهان مقدمات واقع یا غیر واقع از روئے فهمیدگی خود عرضداشت نموده بودند وخاطر اشرف ازو منحرف گشته بود چون آن التفات وعنایت که همیشه درباره او میکردم وازپدر بزرگوار خود دیده بودم این بار به فعل نیامد ودرین سلوک محق بودم چرا که قبل ازین خط تلهد خدمت صوبه دکن به مدتے معین سپرده در ملازمت سلطان پرویز با دیگر امرا بدان مهم عظیم متوجه گشته بود بعد از رسیدن ببرهانپور ملاحظه وقت ناکرده در هنگامی که حرکت لائق بود سرانجام رسد دیگر ضروریات نشده سلطان پرویز لشکرها را به بالاے گهاٹی برآورده رفته رفته بواسطه بے اتفاقی سرداران ونفاق ایشان واختلاف رایهاے ناصواب کار بجائے کشید که غله به دشواری پیدا کرده یکمن به مبلغها بدست درنمی آمد وکار سپاه مختل ودرهم شده هیچ گونه کارے ازپیش نرفت واسپ وشتر ودیگر چارپایان ضایع شدند وبنا بر مصلحت وقت صلح گونه بامخالفان تیره بخت نموده سلطان پرویز لشکر را به برهانپور برگردانید چون معامله خوب نه نشست این تفرقه وپریشانی را مجموع دولت خواهان از نفاق وبے سرانجامی خانخانان دانسته درین باب عرایض بدرگاه ارسال داشتند اگرچه این معنی مطلق باور نمی افتاد غایتاً این خدشه بخاطر راه یافت تا آنکه عرضداشت خانجهان رسید که این خلل وپریشانی تمام از نفاق خانخانان دست داده با این خدمت را باستقلال باو باز باید گذاشت یا او را بدرگاه طلبیده این نوا خته وبرداشته خود را بدین خدمت تعین فرموده وسی هزار سوار معین ومشخص به کمک این بنده مقرر باید داشت تا در عرض دو سال تمام ولایت بادشاهی را که در تصرف غنیم است مستخلص ساخته وقلعه قندهار ودیگر قلعهاے سرحد را به تصرف بنده هاے درگاه درآورده ولایت بیجاپور را نیز ضمیمه ممالک محروسه سازم واگر این خدمت را در مدت مذکور بانصرام نرسانم از سعادت کورنش محروم بوده روے خود را به بنده هاے درگاه ننمایم چون صحبت میان سرداران وخانخانان بانجا کشیده بود ومن او را در انجا مصلحت ندیدم سردارے را بخانجهان تفویض فرمودم واو را بدرگاه طلبیدم بالفعل سبب بے توجهی وبے التفاتی اینست بعد ازین آنچه ظاهر شود در خور آن مراتب توجهی وبے توجهی به عمل خواهد آمد سید علی بارهه را که از جوانان مقرر است نوا خته پانصدی ذات ودویست سوار برمنصب سابق

او که هزاری ذات و پانصد سوار بود افزودم و داراب خان ولد خانخانان را به منصب هزاری ذات و پانصد سوار سرفراز ساختم
سرکار غازی پور را بجاگیر او مقرر داشتم ✤ قبل ازین صبیه میرزا مظفر حسین ولد سلطان حسین میرزای صفوی حاکم قندهار را
بفرزند سلطان خرم نامزد فرموده بودم درین تاریخ ۱۴- آبان چون مجلس طوی منعقد شده بود بخانه بابا خرم رفته شب نیز در انجا
گذرانیدم و اکثر امرا را به خلعت سرفراز ساختم و چندین از محبوسان قلعه گوالیار به تخصیص حاجی میرک از بند خلاصی یافتند و
یک لک روپیه اسلام خان از پرگنات خالصه شریفه تحصیل نموده بود چون بر سر لشکر خدمت بود بانعام او مقرر داشتم پاره طلا و
نقره و از هر جنس زر و غله به معتمدان داده مقرر داشتم که بقرار آگره تقسیم نمایند درهمین روز عرضداشت خان جهان بعرض رسید
که ایرج ولد خانخانان را از شاهزاده رخصت حاصل نموده حسب الحکم روانه درگاه ساخت و انچه در باب ابوالفتح بیجاپوری حکم شده بود
چون مشارالیه مرد کارآمدنی است و فرستادن او بالفعل باعث نومیدی دیگر سرداران دکن که قولها بجهت ایشان رفته می شد
بنابران او را نگاهداشته و حکم شده بود که چون کیشو داس پسر راسے کلهرا که در خدمت پرویز میباشد طلبیده ام اگر در فرستادن
او اهمالے رود خواهی نخواهی او را روانه خواهی ساخت چون این معنی معلوم پرویز گشت فی الفور او را رخصت کرد و گفت که این
چند کلمه را از زبان من عرضداشت خواهی نمود که چون جان و حیات خود را بجهت خدمت آن خداے مجازی میخواهم وجود و عدم
کیشو داس چه باشد که در فرستادن او استادگی نمایم غایتا خدمتگاران اعتبارے و اعتمادے مرا که بهر تقریب طلب میدارند باعث
نومیدی و شکست خاطر دیگران می گردد و در سرحد مشهور شده حمل بر بیعنایتی صاحب و قبله میشود دیگر امر حضرت ست ✤ از تاریخیکه
قلعه احمدنگر به سعی برادر مرحوم دانیال بتصرف اولیاے دولت قاهره درآمده تا تاریخ حال حفظ و حراست آنجا بخواجه بیگ میرزا
صفوی که از خویشان غفران پناه شاه طهماسپ است مقرر بود و بعد ازان که شورش دکنیان مقهور بسیار شد و قلعه مذکور را محاصره
کردند در لوازم جانسپاری و قلعه داری تقصیر نکرد با آنکه خانخانان و امرا و سردارانے که در برهانپور جمع شده بودند در ملازمت
پرویز متوجه رفع و دفع مقهوران گشتند و از اختلاف رایها و نفاق امرا و بے سرانجامی رسد و غله لشکر گران سنگے را که صلاحیت
کارهاے کلان داشتند براه های نامناسب و کوه های و کتلهاے صعب درآورده در عرض اندک روز پریشان و بے سامان
ساختند چون کار بدین جا انجامید و تعسر غله بجائے رسید که جانے در عوض نانے میدادند بے علاج بمقصد نارسیده برگشتند
و چشم قلعه که چشم براه امداد این لشکر داشتند از شنیدن این خبر پیدل و بے پا شده به یکبار برجوشیدند و خواستند که از قلعه
برآیند خواجه بیگ میرزا چون بر این معنی مطلع گشت در مقام تسلی و دلاساے مردم شد و هر چند کوشید نتیجه نداد آخر الامر بقول

و فرار بامردم خود از قلعه برآمده متوجه به برهانپور گشت در تاریخ مذکور شاهزاده را ملازمت نمود عرایض که در باب آمدن او رسید چون ظاهر گشت که در تردد و نمک حلالی تقصیر نکرده فرمودم که منصب او که پنج هزاری ذات و سوار بود برقرار داشته جاگیر تنخواه دهند تاریخ نهم عرضداشت بعضے امراء دکن رسید که بتاریخ بست و دوم شعبان میرجمال الدین حسین به بیجاپور رسید عادل خان وکیل خود را بمیست کروه پیش باز فرستاده خود هم تا سه کروه استقبال نمود و از همان راه مرزا را به منزل خویش برد ✦ چون هوای شکار بر طبیعت غالب بود در ساعت مسعود که منجمان اختیار نموده بودند از شب جمعه پانزدهم رمضان مطابق دهم آذر سه یک پهر و شش گهڑی گذشته متوجه شکار شدم و در باغ دهره که متصل به شهر است منزل نخستین واقع شد درین منزل دو هزار روپیه در فرگل پرم نرم خاصگی به میر علی اکبر داده او را رخصت شهر نمودم و از ملاحظه آنکه غلات و مزروعات بے سپر و پامال مردم نشود حکم شد که غیر از مردم فروری و بنده های خاص پیش خدمت همه در شهر بوده باشند و حفظ و حراست شهر را به خواجه جهان فرموده او را رخصت دادیم بتاریخ چهاردهم سعد الله خان ولد سعید خان را فیل مرحمت کردم بتاریخ ۲۸ مطابق ۲۱ رمضان چهل و چهار فیل که هاشم خان ولد قاسم خان از اوڈیسه که اقصاے بنگاله است پیشکش فرستاده بود از نظر گذشت از انجمله یک فیل بسیار خوب و مطبوع بود * آنرا خاصه ساختم بتاریخ ۲۸ کسوف واقع شد از برای دفع نحوست آن خود را به طلا و نقره وزن کردم یکهزار و هشت صد تولہ طلا و چهار هزار و نهصد روپیه شد آنرا با دیگر اقسام حبوبات و انواع حیوانات از فیل و اسپ و گاو فرمودم که در بلده آگره و دیگر شهرهاے حوالی بر مستحقان بے مایه و محتاجان در مانده تقسیم نمودند چون مهمات لشکری که به سرداری پرویز و سرکردگی و سربراهی خانخانان و همراهی چندے از امراے کلان مثل راجه مان سنگه و خان جهان و آصف خان و امیرالامرا و دیگر منصبداران و سرداران از هر طائفه و هر دست که به تسخیر ملک دکن تعیین یافته بودند بدان انجامید که از نصف راه برگشته به برهانپور معاودت نمودند و همگی بنده های معتمد و واقعه نویسان راست گفتار عرایض بدرگاه فرستاده باز نمودند که اگرچه برهم خوردگی و خرابی این لشکر را جهتها و سببها بسیار بود اما عمده اسباب بے اتفاقی امرا به تخصیص نفاق خانخانان شد بنابرین بخاطر رسید که خان اعظم را با لشکر تازه زور باید فرستاد تا تلافی و تدارک بعضے امور نالایق و ناشایستگیها که از نفاق امرا چنانچه مذکور شد روید ادنماید یازدهم دی به تسلیم این خدمت سرفرازی یافت و حکم شد که دیوانیان سرانجام نموده او را بزودی روانه سازند و خانعالم و فریدون خان، برلاس و یوسف خان و ولد حسین خان تکریه و علی خان نیازی و باز بهادر قلماق و دیگر منصبداران قریب بده هزار سوار همراه او تعیین نمودم و مقرر شد که و راے احدیانے که بدین خدمت تعین اند دو هزار احدی دیگر همراه سازند که همگی دوازده هزار سوار بوده باشد و سی لک روپیه خزانه و چند حلقه فیل همراه

ساخته رخصت دادم وخلعت فاخره وکمر شمشیر مرصع واسپ بازین مرصع وفیل خاصه وپنج لک روپیه مدد خرچ باد عنایت نمودم
وحکم شد که دیوانیان عظام ازمحال جاگیر او بازیافت نمایند وامرای تعینات به خلعتها واسپ ها ورعایتها سرفراز شدند ومهابت خان
را که چهار هزاری ذات وسه هزار سوار بود پانصد سوار دیگر بر منصب او افزوده حکم کردم که خان اعظم واین لشکر را به برهانپور رسانند وبحقیقت
برهم خوردگی لشکر پیش باز رسیده حکم سرداری خان اعظم بامرای آن حدود رسانیده همه را با او متفق ومجهت ساخته وسامان لشکر
آنجا دیده بعد از نظام وانتظام مهمات مرجوعه خانخانان را همراه گرفته بدرگاه آورد روز یکشنبه چهارم شوال قریب بآخرهای روز
به شکار چیتله مشغولی داشتم درین روز وروز پنجشنبه مقرر کرده ام که جاندار کشته نشود وگوشت تناول نمی کنم روز یکشنبه خاصه بجهت
تعظیمی که پدر بزرگوارم آن روز را میداشتند چنانچه به گوشت میل نمی فرمودند وکشتن جاندار منع بود به سبب آنکه در شب یکشنبه
تولد مبارک ایشان واقع شده بود میفرمودند که درین روز بهتر آنست که جاندار ان از آسیب قصاب طبیعتان خلاص باشند
در روز پنجشنبه که روز جلوس منست درین روز هم فرمودم که جاندار را بهیچان نسازند ودر ایام شکار درین دو روز تیر وتفنگ بجانوران
شکاری نمی اندازم درحالتیکه شکار چیتله میشد انوپ رای که از خانه شکاران نزدیک ست جمعی را که در شکار همراه میباشند پاره
دورتر از من سرکرده می آورد بدرختی میرسد که زغنی چند بران نشسته بودند چون نظرش بران زغنها می افتد گمان دنگه چند گرفته
بدانطرف متوجه میشود اتفاقاً در حوالی آن درخت گاوی نیم خورده افتاده می بیند مقارن آن شیری بزرگ مهیب قوی جثه
ازمیان بوته چند که دران حوالی بوده برخاسته روان میشود باآنکه از روز دو گهڑی بیشتر نمانده بود چون ذوق مرا به شکار شیر میدانست
خود با چندی که همراه او بودند شیر را تعیل نموده کس به نزدیک من فرستاد ومرا از شیر خبر کرد چون خبر من رسید فی الحال باضطراب
جلو ریز متوجه گشتیم باباخرم ورامداس واعتماد رای وجیات خان ویکدو کس دیگر با من همراه بودند بمجرد رسیدن دیدم که شیر در سایه
درختی نشسته است خواستم که سواره تفنگی بیندازم دیدم که اسپ بیطاقتی میکند از اسپ پیاده شدم وتفنگ را سر راست ساخته
گشاده دادم چون من در بلندی ایستاده بودم وشیر در پستی بوده هیچ ندانستم که بدو رسید یا نرسید در لحظه مضطربانه تفنگی دیگر انداختم
بخاطر میرسد که این تفنگ ها ورسیده باشد شیر برخاسته حمله آورد ومیر شکاری را که شاهین در دست داشت وبحسب اتفاق
در برابر او واقع شده بود زخمی کرده بجای خود به نشست درین حالت بندوقی دیگر بر سه پایه نهاده مجرا گرفتم انوپ رای
سه پایه را گرفته ایستاده بود شمشیری در کمر وکتکه چوبی در دست وباباخرم جانب چپ باندک فاصله ورامداس ودیگر بنده ها در عقب
او وکمال قراول تفنگ پر کرده بدست من میداد چون خواستم که کشاد نمایم شیر غران بجانب مایان روان شده حمله آورد گشت

مقارن آن تفنگ را کشاد و ادم از محاذی دهن شیر و دندان او گذشت صدای تفنگ او را پرتیز کرد جمعی که از خدمتگاران هجوم آورده بودند تاب حمله او نیاورده بر یکدیگر خوردند چنانچه من از دگر و آسیب آنها یکدو قدم از جای خود پس رفته افتادم بتحقیق میدانم که دو سه کس پا بر سینهٔ من نهاده از بالای من گذشتند بعد اعتماد راے و کمال قراول استاده شدم درین وقت شیر بمردمی که در دست چپ بودند قصد نمود انوپ راے سه پایه را از دست گذاشته به شیر متوجه شد شیر بهمان چستی و چالاکی که حمله آورده بود برگشت و او مردانه به شیر رو برو شد آن چوب که در دست داشت بهر دو دست دو بار بر سر او محکم فرو کوفت شیر دهن باز کرده هر دو دست انوپ راے در دهن گرفت و چنان خائید که دندان او از ان سوے هر دو دست او گذشت اما آن چوب و انگشتری چند که در دست داشت خیلی محافظت شد و نه گذاشت که دست هاے او از کار برود از حمله دوم شیر انوپ راے درمیان هر دو دست او به پشت افتاد چنانکه سر و روے او محاذی سینه شیر بود درین وقت با باخرم و راما اس متوجه شدند تا مدد انوپ راے نمایند شاهزاده تیغے بر کمر شیر انداخت و راما اس هم دو شمشیر بکار برد یکے که به شانه شیر میرسید فی الجمله کارگر افتاد و حیات خان چوبے که در دست داشت چندے بر سر او زد انوپ راے زور کرده دستهاے خود را از دهن شیر بیرون آورد و دو مشتی بر کله او میزند و به پهلو غلطیده بزور زانو راست می ایستد در وقت کشیدن دست ها از دهن شیر چون دندان او از جانب دیگر سر بر آورده بودند پاره چاک میشود و هر دو پنجه او از دوش گذشت درین ایستادن شیر هم ایستاده میشود و سینه او را با ناخن و چنگال مجروح میسازد چنانچه زخمهاے مذکور روزے چند او را آزرده داشت و بجاے که زمین بے راستی بود در رنگ دو کشتی گیر بر یکدیگر چسپیده غلطان شدند و در جائیکه من ایستاده بودم زمین فی الجمله هموار می داشت انوپ راے میگوید که الله تعالے انیقدر شعور به من داد که شیر را عمداً بدان سو بردم دیگر از خود خبر ندارم درین زمان شیر او را گذاشته روان میشود او دران بیخبری شمشیر علم کرده از پس او در می آید و بر سر او می زند شیر چون روے بگردانید تیغے دیگر بر صورت او بی انداز د چنانچه هر دو چشم او بریده میشود و پوست ابروے او که به شمشیر جدا شده بود بر بالاے چشمهاے او می افتد درین حالت صالح نام چراغچی چون وقت چراغ شده بود مضطربانه می آید بحسب اتفاق بشیر کورکے بر میخورد شیر یک طپانچه او را بر داشته می اندازد افتادن و جان دادن یکے بود مردم دیگر رسیده کار شیر را تمام می سازند چون این قسم خدمتے از و بفعل آمد و جانسپاری او مشاهده گشت بعد از انکه از الم زخمها خلاصی یافت و به سعادت ملازمت سرفراز گردید بخطاب انبراے سنگهه دلن امتیاز بخشیدم انبراے بزبان هندی سردار فوج را میگویند و سنگهه دلن شیر مراد است شمشیر خاصه مرحمت کرده بر منصب او پارهٔ افزودم خرم پسر خان اعظم را که به حکومت ولایت جونه گڑھ تعین یافته بود

به خطاب کامل خانی سرفراز ساختم روز یکشنبه سوم ذی قعده به شکارهای مشغولی داشتم هفتصد و شصت و شش ماهی شکار شد و در حضور بامراء و زنگیان و اکثر تبده ها تقسیم یافت من بغیر از ماهی پولکدار نمی خورم امانه ازین جهت که شیعه مذهبان غیر پولکدار را حرام میدانند بلکه سبب تنفر من ازین جهت است که از مردم کهنه شنیده ام و به تجربه نیز معلوم شده که ماهی غیر پولکدار گوشتهای حیوانات مرده میخورد و ماهی پولکدار نمی خورد ازین ممر خوردن او بر طبیعت من مکروه آمد شیعه میدانند که بچه وجه نمی خورند و آنرا از چه جهت حرام میدانند از شتران خانه زاد که در شکار همراه میباشند یک شتر پنج نیله گاو را که بوزن چهل و دو من هندوستان بود برداشته ایستاده شد نظیرے نیشاپوری که در فن شعر و شاعری از مردم قرار داده بود و در گجرات به عنوان تجارت بسر می برد قبل ازین طلبیده بودم درینولا آمده ملازمت کرد قصیدهٔ انوری را که

	بازاین چه جوانی و جمال ست جهانرا

تتبع نموده قصیده بحضرت من گفته بود گذرانید هزار روپیه و اسپ و خلعت به صلهٔ این قصیده بدو مرحمت نمودم و حکیم حمید گجراتی را که مرتضی خان تعریف بسیار نموده بود و او را هم طلبیده بودم آمده ملازمت کرد نیک نفسیها و سادگیهای او بیشتر از طبابت او بود مدتے در ملازمت بسر برد چون ظاهر شد که در گجرات سوائے او طبیبے نیست و او را هم خواهان رخصت یافتم هزار روپیه و چند عدد شال باو و فرزندان او داده یک دهه در وبست بمدد معاش او مقرر داشتم خوش حال بوطن مالوف مرخص گشت یوسف خان ولد حسین خان تگریه از جاگیر آمده ملازمت نمود روز پنجشنبه دهم ذی حجه عید قربان شد چون در روز مذکور منع است که جاندار کشته شود روز جمعه فرمودم که حیوانات قربانی را قربان ساختند سه گوسفند را بدست خود قربان ساخته به شکار سوار شدم و شش گهڑی از شب گذشته بازگشتم درین روز نیله گاو شکار شد بوزن نه من و سی و پنج سیر چون حکایت این نیله گاو خالی از غرابتی نبود نوشته شد در دو سال گذشته که به سیر و شکار همین منزل آمده بودم این نیله گاو را در هر مرتبه بندوق زده چون زخمی برجاے کاری واقع نشده بود نیفتاد و بدر رفت درین مرتبه باز این نیله گاو در شکارگاه بنظر در آمد و قراولان شناختند که در دو سال پیش بزخمی بدر رفته بود مجملاً سه تفنگ دیگر هم درین روز بر و زدم اصلا کار گر نیفتاد سر در پے او نهاده تا سه کروه مسافت در عقب او پیاده طے کردم هر چند تردد نمودم بدست در نیامد آخر الامر نذر کردم که اگر این نیله گاو بیفتد گوشت او را طعام پخته بروح حضرت خواجه معین الدین به فقرا بخورانم و یک مهر و یک روپیه نذر حضرت والد بزرگوارم نمودم مقارن این نیت نیله از تردد باز نماند بر سر او دویده فرمودم که در حال حلال کردند و باردو آورده بطرزے که نذر کرده بودم بجا آوردم گوشت نیله گاو را طعام پختند و مهر و روپیه را حلوا ساز نموده و روشن

وگرسنها را جمع نموده درحضور خود تقسیم نمودم بعد از دو سه روزے دیگر باز نیله گاوے بنظر درآمد هرچند تردد نموده خواستم که دریکجا آرام گیرد تا تفنگ انداخته شود مطلقاً قابو بدست درنیامد تا قریب شام از عقب او تفنگ بردوش میرفتم تا وقتیکه آفتاب غروب نمود تا امید از زدن او شدم به یکبار بر زبان من گذشت که خواجه این نیله هم نذر شماست گفتن من و نشستن او مقارن واقع شد تفنگ چاق ساخته انداختم و او را زدم و این را نیز بدستور نیله سابق فرمودم که طعام پخته به فقرا بخورانند روز شنبه نوزدهم ذی حجه باز شکار ماهی شد درین روز تخمیناً سه صد دسی ماهی شکار شده باشد شب چهاردهم ۲۰ ماه مذکور در روپ باس نزول واقع شد چون از شکارگاه های مقرری نیست و حکم ست که هیچ کس در حوالی آن شکار نه کند آهوے بے نهایتی درین صحرا بهمرسید چنانچه بآبادانیها درمی آیند و از مفرت هرگونه آسیبے ایمن اند دو سه روز دران صحرا ها شکار نمودم و آهوے بسیار به تفنگ و چیته زده شکار کردم چون ساعت دخول شهر نزدیک بود دو منزل درمیان کرده شب پنجشنبه دوم محرم سنه ۱۰۱۲ بباغ عبدالرزاق معموره که نزدیک بلکه متصل شهر است نزول اجلال واقع شد درین شب اکثر بنده های درگاه مثل خواجه جهان و دولت خان و جمعی که در شهر مانده بودند آمده ملازمت نمودند ایرج هم که از صوبه دکن طلبیده بودم به سعادت آستان بوسی مشرف گشت روز جمعه هم دران باغ مذکور توقف واقع شد و عبدالرزاق درین روز پیشکشهای خود را گذرانید چون آخرین روز ایام شکار بود حکم شد که مدت شکار و عدد جانوران را که شکار شده بعرض رسانند مدت شکار از نهم ماه آذر لغایت بست و نهم اسفندارمذ سنه ۵ سه ماه و بست روز شکار بود بدین موجب شیر و هازده قلاوه و گوزن یک راس چهینکاره چهل و چهار کوته پاچه یک راس و آهو بره دو راس آهوے سیاه شصت و هشت راس آهوے ماده سی و یک راس روباه چهار قلاده آهوے کوراره هشت راس پاتل یکراس خرس پنج قلاده کفتار سه قلاده خرگوش شش راس نیله گاو یک صد و هشت راس ماهی یکهزار و نود و شش قطعه عقاب یکدست تذرو یک قطعه طاؤس پنج قطعه کاروانک پنج قطعه دراج پنج قطعه سرخاب یک قطعه دسارس پنج قطعه دهیک یک قطعه مجموع یکهزار و چهار صد و چهارده ✤ روز شنبه ۲۹ اسفندارمذ مطابق ۱۴ محرم برفیل سوار شده متوجه شهر شدیم از باغ عبدالرزاق تا بدولتخانه قلعه یک کروه و بست طناب مسافت است هزار روپیه نصد روپیه نثار کردم در ساعتی که قرار یافته بود داخل دولتخانه شدم در بازارها بطریق معهود بجهت جشن نوروز در اقمشه گرفته آئین بسته بودند ✤ چون در ایام سیر و شکار خواجه جهان را حکم شده بود که در محل عمارتے بسازد که قابلیت نشستن من داشته باشد خواجه مشارالیه این نوع عمارت عالیشانے را در سه ماه تیار و مکمل ساخته بود و بغایت کارنمایان دست بسته کرده و مصوران نیز کارنمایان و جلد دستی خوبے نمودند از گذرگاه بهمان عمارت بهشت آئین داخل شده تماشاے آن منزل نمودم بغایت الغایت

مستحسن افتاد و به تعریف و تحسین بسیار خواجه جهان سربلندی یافت پیشکشی که ترتیب داده بود در همین عمارت بنظر اشرف گذرانید و بعضی ازان پسند خاطر گردید تتمه را بدو بخشیدم ٭

جشن نوروز ششم از جلوس همایون

دو گهڑی و چهل پل از روز دوشنبه گذشته حضرت نیر اعظم به برج شرف خود که در حمل باشد تحویل نمود روز مذکور غره فروردین مطابق ششم محرم سنه ۲ جشن نوروزی ترتیب داده بر تخت دولت جلوس نمودم امرا و سایر بنده های درگاه سعادت کورنش دریافته تسلیمات مبارک بادی بجا آوردند و پیشکش بنده های درگاه میران صدر جهان و عبد الله خان فیروز جنگ و جهانگیر قلی خان از نظر اشرف گذشت روز چهارشنبه هشتم محرم پیشکش راجه کلیان که از بنگاله فرستاده بود از نظر گذشت روز پنجشنبه نهم ماه مذکور شجاعت خان و بعضے از منصبداران که به طلب از دکن آمده بودند ملازمت کردند کمر خنجر مرصع به رزاق دروے او زیک مرحمت نمودم و در همین ایام پیشکش نوروزی مرتضی خان از نظر اشرف گذشت چیز بسیارے از هر قسم و هر جنس ترتیب داده بود همه را دیدم و انچه پسند خاطر گردید از جواهر گران بها و اقمشه نفیسه و فیل و اسپ گرفته تتمه را باز گردانیدم و خنجر مرصع به ابو الفتح دکنی و سه هزار روپیه به میر عبد الله و یک اسپ عراقے به مقیم خان مرحمت نمودم شجاعت خان را به همین قصد از دکن طلبیده بودم که او را به بنگاله نزد اسلام خان فرستم که در حقیقت قائم مقام او باشد منصب او را که هزار و پانصدی ذات و هزار سوار بود پانصدی ذات و سوار افزوده به خدمت صوبه مذکور تسلیم کنانیدم و خواجه ابو الحسن دو قطعه لعل دیگدانه مروارید دوده انگشتری گذرانید به ایرج پسر خانخانان کمر خنجر مرصع مرحمت نمودم منصب خرم هشت هزاری ذات و پنجهزار سوار بود ده هزاری دیگر بر ذات او افزودم و خواجه جهان را که هزار و پانصدی ذات و هزار سوار داشت پانصدی در ذات و بیست سوار دیگر اضافه نمودم ٭ بیست و چهارم محرم که هیزدهم فروردین روز شرف باشد یادگار علی سلطان ایلچی شاه عباس دارای ایران که به پرسش تعزیت حضرت عرش آشیانی و تهنیت جلوس من آمده بود سعادت ملازمت دریافت و سوغاتیکه شاه عباس برادرم فرستاده بود در نظر اشرف گذرانید اسپان خوب و اقمشه و از هر جنس تحفهاے لائق آورده بود بعد از گذرانیدن سوغات در همین روز خلعت فاخره و سی هزار روپیه که بحساب ولایت هزار تومان بوده باشد باو مرحمت نمودم و کتابیکه مبنی بر تهنیت و پرسش واقعه والد بزرگوارم بود گذرانید چون در کتابت تهنیت اظهار محبت بیش از بیش نموده و در مراعات نسبت ادب و یگانگی دقیقه فروگذاشت نه نموده خوش آمد که کتابت مجلس داخل گردد ٭

نقل کتابت شاه عباس

تارشحات سحاب فیض ربانی وقطرات غمام فضل سبحانی طراوت بخش حدایق ابداع واختراع باشد همیشه گلشن سلطنت و جهانبانی وچمن زار ابهت وکامرانی اعلی حضرت فلک مرتبت خورشید منزلت بادشاه جوان بخت کیوان وقار شهریار نامدار سپهر اقتدار خدیو جهانگیر کشور کشا خسرو سکندر شکوه دارا لوا مسند نشین بارگاه عظمت واجلال صاحب سریر اقلیم دولت واقبال زینت افزای ریاض کامرانی چمن آرای گلشن صاحبقرانی چهره کشای جمال جهانبانی مبین رموز آسمانی زیور چهرهٔ دانش وبینش فهرست کتاب آفرینش مجموعه کمالات انسانی مرآت تجلیات یزدانی بلندی بخش همت بلند سعادت افزای طالع ارجمند آفتاب فلک اقتدار سایه عاطفت آفریدگار جمجاه اجسم سپاه فلک بارگاه صاحبقران خورشید کلاه عالم پناه ازجویبار عنایت الهی وچشمه سار مرحمت نامتناهی سرسبز بوده ساحت اقدس مساحتش از آسیب خشک سال عین الکمال محروس باد بحقیقت شوق ومحبت وکیفیت خلت ومودت تحریر پذیر نیست ع

قلم را آن زبان نبود که راز عشق گوید باز

اگرچه از راه صورت بعد مسافت مانع دریافت کعبه مقصود گردیده اما قبله همت والا نهمت نسبت معنوی قرب باطنی ست لله الحمد که بحسب وحدت ذاتی این نیازمند درگاه ذوالجلال وآن نهال سلسال ابهت واجلال انبعنی بتحقیق پیوسته بعد مکانی ودوری صوری جسمانی مانع قرب جانی ووصال روحانی نه گشته رودر یکجهتی است واز نیجهت گرد ملال بر آئینه خاطر خورشید تمثال ننشسته عکس پذیر جمال آن مظهر کمال است وهموارهٔ مشام جان بروائح فوائح خلت وداد ونسائم عنبر شمائم محبت واتحاد معطر گشته بوا نسبت روحانی ومواصلت جاودانی زنگ زدای دوستی ست ع

همنشینم به خیال تو وآسوده دلم	آنچنان وصالیست که در وی غم هجرانش نیست

المنة مدّ تعالے وتقدس که نهال آرزوے دوستان حقیقی به ثمره مراد بار ورشده شاهد مقصود یکه سالها در پردهٔ خفا مستور بود بتضرع وابتهال از بارگاه واهب متعال جلوه گری آن مسألت بمشد باحسن وجهی از حجله غیب بظهور درآمده پرتو جمال بر ساحت آمال نجسته مآل منظران انداخته برفراز تخت همایون سریر سلطنت ابد مقرون هم آغوش آن انجمن آرای بادشاهی وزینت افزای سریر شاهنشاهی گردیده ولواے جهان کشاے خلافت وشهریارے وچتر فلک فرساے معدلت وجهانداری آن رفعت بخش اوج سپهر واورنگ عقده کشاے دانش وفرهنگ ظل معدلت وجهانداری ومرحمت برمفارق عالمیان انداخت امید که همین مراد بخش

جلوس میمنت مانوس آن خجسته طالع همایون بخت فرزندۀ تاج و فرازندۀ تخت را بر همگنان مبارک و میمون و فرخنده و همایون گرداند و همیشه اسباب سلطنت و جهانبانی و موجبات حشمت و کامرانی در تزاید و تضاعف باد از دیرباز آئین و داد و روش اتحاد کابین الآباء و الاجداد انعقاد یافته و بتازگی میانه این مخلص محبت گزین و آن معدلت آئین استقرار پذیرفته مقتضی آن بوده که چون مژده جلوس آن جانشین مسند گورکانی و وارث افسر صاحبقرانی بدین دیار رسد یکے از محرمان حریم حضرت بسبیل تعجیل تعیین شده بمراسم تهنیت اقدام نماید لیکن چون مهم آذربائیجان و تسخیر ولایت شروان در میان بود تا خاطر مهر آگین از مهمات ولایت مذکور جمع نمیشد مراجعت بمستقر سلطنت میسر نبود و در لوازم این امر خطیر تاخیر و تقصیر واقع شد هر چند رسوم و آداب ظاهری نزد ارباب دانش و بینش چندان اعتبارے ندارد اما طے آن بالکلیه بحسب ظاهر و در نظر قواصر که مطمح نظر ایشان جز امور ظاهری نیست طے مراتب دوستی است لاجرم درین ایام خجسته فرجام همین توجه خدام ملایک احترام مهمات ولایت از دست رفته برحسب مدعاے اجمالا صورت یافته بالکلیه از آنطرف خاطر جمع گشته بدار السلطنت اصفهان که مقر سلطنت است نزول اجلال واقع شد امارت شعار کامل الاخلاص راسخ الاعتقاد کمال الدین یادگار علی را که ابا عن جد از زمرۀ بندگان بکهمت و صوفیان صافی طویت این دودمان است روانه درگاه معلی و بارگاه اعلی نمود که بعد از دریافت سعادت کورنش و تسلیم و ادراک شرف تقبیل و تلثیم بساط عزت و اداے لوازم پرسش و تهنیت رخصت مراجعت یافته از اخبار مسرت آثار سلامتی ذات ملایک صفات و صحت مزاج وهاج خورشید اوج بهجت افزاے خاطر مخلص خیر خواه گردد مرجو آنکه پیوسته دوحۀ محبت و وداد موروثی و مکتسبی و حدیقه خلت و اتحاد صوری و معنوی را که بارواے انهار موالات و اجراے جداول مصادقات غایت نضرت و خضرت پذیرفته از نشو و نما نیفتاده بارسال رسل و رسائل که مجالست روحانیت محرک سلسله یگانگی و رافع غائله بیگانگی بوده باشند و روابط معنوی را بایتلاف صوری متفق ساخته بارجاع و انجام مهام ممنون دانند حق سبحانه تعالی آن زبدۀ خاندان جاه و جلال و خلاصۀ دودمان ابهت و اقبال را بتائیدات غیب الغیب مؤید دارد ۰

تا اینجا نقل کتابت برادرم شاه عباس تمام شد

برادرم سلطان مراد و دانیال را که در ایام حیات پدر بزرگوارم برحمت خدا پیوسته بودند مردم باسامی مختلفه نام می بردند فرمودم که یکے را شاهزاده مغفور و دیگرے را شاهزاده مرحوم مینگفته باشند اعتماد الدوله و عبد الرزاق معمورے را که هر یک به منصب هزار و پانصدی سرفراز بودند به منصب هزار و هشت صدی سرفراز ساختم و بر سواران قاسم خان برادر اسلام خان دویست و پنجاه سوار افزودم ابرج پسر کلان خانخانان را که خانه زاد قابل مستعد بود بخطاب شاه نواز خانی و سعد الله ولد سعید خان را به لقب نوازش خانی

سربلندی بخشیدم هنگام جلوس بروزنها وگزها پاره افزوده بودم چنانچه سه رتی بروزن مهر و روپیه اضافه شده بود درین ایام بعرض رسید
که در دادوستدها رفاهیت خلق درانست که مهر و روپیه بوزن سابق باشد چون در جمیع امور رفاهیت وآسایش خلق منظور است
حکم کردم که از تاریخ حال که یازدهم اردی بهشت سنه ۶ جلوس باشد در دارالضربهای ممالک محروسه مهر و روپیه را بدستور سابق
مسکوک ومضروب بساخته باشند چون قبل ازین بتاریخ روز شنبه دوم ازماه صفر سنه ۱۰۲۰ هزار وبیست احداد بدنهاد شنید که کابل از
سردار صاحب وجود خالی ست وخان دوران در بیرونی هاست ومغرالملک با معدودے چند از ملازمان مؤمی الیه در کابل است
فرصت غنیمت دانسته باسوار وپیاده بسیار غافل وبیخبر خودرا به کابل رسانید ومغرالملک باندازه قوت وحالت خود فی الجمله تردد
نموده کابلیان ومتوطنان وسکنه شهر خصوصاً جمیع جماعت قزلباشیان کوچه ها را کوچه بند نموده خانهای خودرا مضبوط ومستحکم ساختند
افغانان چند توپ شده از اطراف بکوچه ها وبازارها درآمدند مردم از پشت بامها وسراهای خود آن تیره بختان را از تیر وتفنگ گرفته
جمعے کثیر را به قتل رسانیدند بارکے که از سرداران معتبر آن مخذول بود کشته شد از وقوع این مقدمه به ملاحظه آنکه مبادا مردم از
اطراف وجوانب جمع شده راه بیرون شدن برآنها مسدود گردانند دل وپای داده ترسان وهراسان بازگشتند قریب به هشتاد
نفر ازان سگان به جهنم رفتند ناد ویست اسپ گیرانیده ازان مهلکه جان به تگ وپا بیرون بردند ناد علی میدانی که درلهوکر بود آخر
همان روز خودرا رسانیده پاره راه تعاقب نمود چون فاصله بسیار شده بود وجمعیت او اندک کارے نه ساخته برگشت بهمان سعی
که درزود آمدن نمود فی الجمله ترددے که از مغرالملک واقع شد هریک بزیادتی منصب سرفرازی یافتند وناد علی که به منصب هزاری
ذات مفتخر بود هزار وپانصدی شد ومغرالملک که هزار وپانصدی بود به هزار وهشت صدی سرفراز گشت چون ظاهر شد که خان دوران
وکابلیان درمقام روزگذرانیدن اند ودفع احداد بدنهاد بدور ودراز کشید بخاطر گذرانیدم که خانخانان درخانه بیکار افتاده است
اورا با پسرانش بدین خدمت تعین باید کرد مقارن این اندیشه فیلچ خان که قبل ازین به طلب او فرمان صادر گشته بود از پنجاب آمد
وسعادت خدمت دریافت از ناصیه احوالش ظاهر گشت که بجهت آنکه خدمت دفع احداد که نامزد خانخانان شده آزرده خاطر است
تا آنکه صریح تعهد این خدمت نمود وقرار یافت که صاحب صوبگی پنجاب متعلق بمرتضی خان باشد. وخانخانان درخانه بسر برد وفیلچ خان به منصب
شش هزاری ذات وپنجهزار سوار سرفرازی یافت وخدمت کابل ودفع ورفع احداد بدنهاد وزدان کوهستان را تعهد نمود وخانخانان
را فرمودم که درصوبه آگره از سرکار قنوج وکالپی جاگیر تنخواه نمایند تا مفسدان وتمردان آن ولایت را تنبیه بلیغ نموده بیخ وبنیاد آنها
برانداز ودروقت رخصت هریک به خلعتهای خاص واسپ وفیل وخلعت سرفرازی یافته روانه شدند درهمین ایام بنا بر حسن

اخلاص و قدم خدمت اعتماد الدوله را به منصب دو هزاری ذات و پانصد سوار سربلندی بخشیده مبلغ پنجهزار روپیه نقد بطریق انعام مرحمت فرمودم مهابت خان را که بجهت سامان واجب لشکر ظفر اثر دکن و دلالت نمودن امر ابحسن اتفاق دیکتا دلی فرستاده بودم بتاریخ دوازدهم ماه تیر ۲۱ ربیع الثانی در دار الخلافت آگره ملازمت نمود از عرضداشت اسلام خان بظهور پیوست که عنایت خان در صوبه بنگاله مصدر خدمات پسندیده گشته بنابرین پانصدی ذات او افزودم که دو هزاری بوده باشد بر منصب راجه کلیان که از تعینات صوبه مذکور است پانصدی ذات و سی صد سوار اضافه نمودم که مجموع هزار و پانصدی ذات و هشت صد سوار بوده باشد هاشم خان را که در اوڈیسه بود غایتا به حکومت کشمیر سرفراز ساخته عم او خواجگی محمد حسین را به کشمیر فرستادم که تا رسیدن او از احوال آن ملک خبردار باشد درزمان پدر بزرگوارم پدر او محمد قاسم کشمیر را گرفته بود چین قلیچ که ارشد اولاد قلیچ خان ست از صوبه کابل آمده سعادت ملازمت دریافت چون نسبت خانه زادگی را با جوهر ذاتی جمع داشت بخطاب خانی سربلند گشت و حسب الالتماس پدر او بشرط تعهد خدمت تیراه پانصدی ذات و سه صد سوار بر منصب او افزودم بتاریخ ۱۴- امرداد نهابر سبق خدمت و فور اخلاص و کاردانی اعتماد الدوله را به منصب والای وزارت ممالک محروسه سربلندی بخشیدم و در همین روز کمر خنجر مرصع به یادگار علی ایلچی دارای ایران کرامت فرمودم عبد الله خان که به سرداری لشکر رانا مقهور تعین بود چون تعهد نمود که از جانب گجرات بولایت دکن درآید او را به صاحب صوبگی و حکومت صوبه مذکور سرفراز ساخته راجه باسو را بعوض او به سرداری لشکر رانا تعین نمودم و پانصد سوار بر منصب او اضافه کردم و در عوض گجرات صوبه مالوه بخان اعظم مرحمت نمودم و چهار لک روپیه بجهت سامان و سرانجام لشکری که به همراهی عبد الله خان از راه ناسک نزدیک بولایت دکن تعین یافته بود فرستاده شد صفدر خان با برادران از صوبه بهار آمده به سعادت آستانبوس مشرف گشت یکی از غلامان بادشاهی که در خاتم بند خانه کار میکند کارنامه ساخته نذر گذرانیده که تا امروز مثل این کاری دیده نشنیده بلکه نشنیده ام چون نهایت غرابت دارد به تفصیل نوشته میشود در پوست فندقی چهار مجلس از استخوان فیل تراشیده ترتیب داده است اول مجلس کشتی گیران است دو کس باهم در کشتی گرفته اند دیگی در دست نیزه گرفته ایستاده است و دیگرے سنگ در شتی در دست دارد و دیگرے دستها بر زمین نهاده نشسته است و در پیش او چوبے و کمانے و ظرفی تعبیه نموده است مجلس دوم تختی ساخته در بالای آن شامیانه ترتیب داده و صاحب دولتے بر تخت نشسته یک پای خود را بر بالای پای دیگر نهاده و تکیه بر پشت او نمایان

ظاهرا این کارنامه از غلام خاتم بند خانه شاهی معلوم نمیشود چه در مجلس چهارم ساختن صورت حضرت عیسی علیه السلام را وجهی معلوم نمیشود و غالبا این کارنامه از کارنامهاے کاریگران فرنگ بوده و بدستش افتاده آنرا از نام کارنامه خود نذر گذرانید ۱۲

ساخته پنج نفر از خدمتگاران او گرد و پیش او ایستاده کرده است و شاخ درختے برین تخت سایه انداخته مجلس سوم صحبت ریسمان بازان
است چوبے ایستاده کرده و سه طناب برین چوب بسته اند در ریسمان بازی بر بالاے آن پاے راست خود از پس سر بدست چپ
گرفته و بر پاے ایستاده بزے را بر سر چوب کرده و شخصے دہلی در گردن انداخته می نوازد و مردے دیگر دستہا بالا کرده ایستاده است و چشم
بر ریسمان باز دارد و پنج کس دیگر ایستاده اند ازان پنج کس یکے چوبے در دست دارد و مجلس چہارم درختیست و در تہ آن درخت صورت
حضرت عیسی را نمایان ساخته و شخصے سر بر پاے ایشان نہاده و پیر مردی با ایشان در سخن است و چہار کس دیگر ایستاده اند چون چنین
کارنامہ ساخته بود او را بانعام و زیادتی علوفہ سرفراز ساختم در سی ام شہر ور میرزا سلطان را کہ از دکن طلبیده بودم آمده ملازمت
کرد صفدر خان باضافہ منصب سرفرازی یافته به کمکی لشکر رانا مقهور تعیین یافت چون عبد الله خان بہادر فیروز جنگ اراده نموده بود
کہ از راه ناسک نزدیک بولایت دکن در آید بخاطر رسانیدم کہ رامداس کچھواہہ را کہ از بنده هاے با اخلاص والد بزرگوارم بود به همراهی
او تعین نمایم کہ همه جا خبردار احوال او بوده نگذارد کہ از دستبرد و شتاب زدگی بے وقت به فعل آید بجهت این خدمت او را بر عایتهاے
عالی سرفراز ساخته خطاب راجگی کہ در گمان او نبود کرامت نموده نقاره هم عنایت نمودم و قلعه رنتهنبور را کہ از قلعه هاے مشهور هندوستان
است بدو شفقت کردم و خلعت فاخر و فیل و اسپ داده مرخص ساختم خواجه ابو الحسن را کہ از دیوانی کل تغیر یافته بود بخدمت صوبه
دکهن بمناسبت آنکه در خدمت برادر مرحوم مدتها دران حدود بوده تعین نمودم * ابو الحسن پسر اعتماد الدوله را بخطاب اعتقاد خانی سرفراز
بخشیدم پسر آن معظم خان را بمناصب لائق سرفراز ساخته به بنگاله پیش اسلام خان فرستادم راجه کلیان به سرداری سرکار اڈیسه به تجویز
اسلام خان مقرر گشت و به اضافه دو صدی ذات و سوار سرفراز گردید چهار هزار روپیه به شجاعت خان دکهنی مرحمت نمودم هفتم آبان
بدیع الزمان ولد میرزا شاهرخ از دکهن آمده ملازمت کرد درین روزها بجهت شوریدگی و هرج و مرج که در ولایت ماوراء النهر واقع شده
بسیارے از امراے و سپاهیان اوزبک مثل حسین بے و پهلوان بابا و نورس بے درمن و برم بے وغیره التجا بدرگاه ما آورده ملازمت
نمودند هریکے به خلعت و اسپ و زر نقد و منصب و جاگیر سرفراز گشتند روز دوم آذر هاشم خان از بنگاله آمده سعادت آستان بوسی
دریافت پنج لک روپیه بجهت مدد خرچ لشکر فیروزی اثر دکهن که بسرداری عبد الله خان مقرر بوده است بدست روپ خواص شیخ انبیا
باحمد آباد گجرات فرستادم در غره دے بقصد شکار موضع سمونگر که از شکارگاه مقرر نست متوجه شدم بیست و دو آهو شکار شد از انجمله
شانزده آهو را خود شکار کردم و شش دیگر را خرم شکار نمود دو روز و دو شب آنجا بوده شب یکشنبه بخیر و خوبی به شهر در آمدم و شبی این بیت
بخاطرم پرتو انداخت بیت

	بود بر آسمان تا مهر را نور		مبادا عکس او از چهر شه دور	

بحر اعجیبان و قصه خوانان فرمودم که در وقت سلام و صلوات فرستادن و قصه گذرانیدن در آمد با این بیت کنند و حالا تتابع است سوم دی روز شنبه عرضداشت خان اعظم رسید که عادل خان بیجاپوری از تقصیرات خود گذشته خود پشیمان گشته در صدد بندگی و دولتخواهی بیش از پیش ست ۹ بهادی مطابق سلخ شوال هاشم خان به کشمیر رخصت یافته بیادگار علی ایلچی ایران فرگل خاصه مرحمت نمودم باعتقاد خان شمشیرے از شمشیرهاے خاصه سرانداز نام شفقت نمودم شادمان دادخان اعظم را بخطاب شادمان خانی سرفراز ساخته منصب او از اصل اضافه به یکهزار و هفتصدی ذات و پانصد سوار مشخص شد و برعایت علم سربلندی یافت و سردارخان برادر عبد الله خان فیروز جنگ و ارسلان بیگ اوزبک که حراست سیوستان باو مقرر است بعنایت علم سرفراز گشتند پوستهاے آهو شکار خاصه را فرمودم که جانمازها ترتیب داده در دیوان خاص و عام نگاهدارند که مردم بران نماز می گذارده باشند میر عدل و قاضی را که مدار امور شرعیه بر ایشان ست بجهت خاص حرمت شرع فرمودم که زمین بوس که به صورت سجده است نکنند ۹ روز پنجشنبه بیست و دوم ماه دی باز به شکار سمونگر متوجه شدم چون آهوے بسیارے دران حوالی جمع شده بود درین مرتبه خواجه جهان را رخصت کرده بودم که طرح شکارقرغه انداخته آهوان را از هر طرف رانده در جاے وسیعی که دور آن سراپرده ها و کلال بار ها کشیده باشند در آورده ضبط نمایند یک و نیم کروه زمین را سراپرده گرفته بودند چون خبر رسید که شکارگاه ترتیب یافته و شکارے بسیار بقید در آمده است متوجه گشتم روز جمعه شروع در شکار شد تا پنجشنبه آینده هر روز با مردم محل بقرغه در آمده آن مقدار که خاطر رغبت می نمود شکار میکردم بارۂ زنده گرفتار میگشتند و بعضے به تفنگ و تیر کشته می شدند روز یکشنبه و پنجشنبه که تفنگ به جانور نمی اندازم بدام زنده گرفتند درین هفت روز نهصد و هفده نر و ماده شکار شده بودند از انجمله شش صد و چهل و یک آهوے نر و ماده که زنده گرفتار شده بودند چهارصد و چهار راس به فتح پور فرستاده شد که در میان جولان گاه آنجا سر و پنجاه و هشتاد و چهار راس دیگر را فرمودم که حلقهاے قرغه در بینی کرده در همان زمین آزاد کردند و دویست و هفتاد و شش آهوے دیگر که به تفنگ و تیر و چینه کشته بودند روز بروز به بیگمان و خادمان محل و امرا و بنده هاے درگاه قسمت میشد چون از شکار کردن بسیار دلگیر شدم بامرا فرمودم که به شکارگاه رفته انچه مانده باشد مجموع را شکار نمایند و خود به خیریت روانه شهر شدم در قرغه بهمن مطابق هفدهم ذیقعده حکم کردم که در شهرهاے کلان ممالک محروسه مثل احمد آباد و آله آباد و لاهور و آگره و دهلی و غیره غلور خانه ها بجهت فقرا ترتیب دهند تا سی محل نوشته شد از انجمله شش محل سابق و اینرو دویست و چهار محل دیگر الحال حکم شد که دائر سازند در چهارم بهمن هزاری برفات راجه نرسنگه دیو اضافه

نمودم که چهارهزاری ذات و دوهزار سوار باشد و شمشیر مرصع بدو مرحمت کردم و شمشیر دیگر از شمشیرهای خاصه که شاه بچه نام داشت به شاه نواز خان عنایت شد. در ۱۶ - اسفند. اربدیع الزمان پسر میرزا شاهرخ به لشکر رانا مقهور تعین یافت و شمشیرے برائے راجه باسو بدست او فرستاده شد چون مکرر بمسامع جلال رسید که امرائے سرحد بعضے مقدمات که بایشان مناسبتے ندارد از قوه به فعل می آرند و ملاحظه توره و ضوابط آن نمیکنند. به نجشیان فرمودم که فرامین مطاعه بامرائے سرحد صادر گردانند که من بعد مرتکب این امور که خاصه بادشاهان ست نگردند. اول آنکه در جهروکه نه نشینند و بامرا و سرداران کمکی خود تکلیف چوکی و تسلیم نه کنند و فیل به جنگ نیندازند در سیاست ها کوتاهی نکنند. و گوش و بینی نه برند و بزور تکلیف مسلمانے بر کسی نکنند. و خطاب به ملازمان خود ندهند و نوکران بادشاهی را کورنش و تسلیم نفرمایند. و اهل نغمه را بروشے که در دربار معمول ست تکلیف چوکی دادن نکنند. و وقت برآمدن نقاره نوازند و فیل که بمردم دهند خواه به ملازمان بادشاهی و خواه بنوکران خود جلو و کجک بر دوش آنها داده تسلیم نفرمایند در سواری ملازمان بادشاهی را در جلو خود پیاده نبرند. و اگر چیزے بآنها نویسند مهر برو نکنند. این ضوابط که بآئین جهانگیری اشتهار یافته الحال معمول ست ❊

جشن نوروز هفتم از جلوس همایون

غره فروردی شه جلوس روز سه شنبه ۱۶ محرم الحرام سنه ۱۰۲۱ در دار الخلافت آگره مجلس نوروز عالم افروز و جشن مسرت بخش عشرت اندوز سامان پذیرفت بعد از گذشتن چهار گهڑی از شب پنجشنبه سوم ماه مذکور که ساعت اختیار کرده منجمان بود بر تخت نشستم بدستور هر ساله فرموده بودم که در بازار آئین بسته تا روز شرف این مجلس برقرار باشد خسرو بیدار بخت که در میان اورنگ و به خسرو فرمی اشتهار دارد در همین روزها آمده سعادت ملازمت دریافت چون از مردم فراردادهٔ ماوراء النهر بود او را بعنایتها سربلندی بخشیده خلعت فاخره دادم به یادگار علی ایلچی دارائے ایران پانزده هزار روپیه مدد خرچ گویان عنایت نمودم و درهمین ایام پیشکش افضل خان که از صوبه بهار فرستاده بود از نظر اشرف گذشت سی زنجیر فیل و شصت راس گوٹ و پاره اقمشه بنگاله و چوب صندل و نافهائے مشک و چوب عود و از هر جنس چیزها بود پیشکش خان دوران هم بنظر در آمد و چهل و پنج راس و دو قطار شتر و چینی خطائی و پوستهائے سمور و دیگر تحف و هدایا که در کابل و آنحدود بهم میرسد فرستاده بود و امرائے درخانه خود تکلفات در پیشکشهائے خود نموده بودند بضابطه همه ساله در هر روز از روزهائے جشن مذکور پیشکش یکے از بندها میگذشت و به تفصیل ملاحظه نموده انچه پسند خاطر می افتاد دیگر نقد و باقی بادمرحمت بشد. سیزدهم فروردین مطابق بیست و نهم محرم عرضداشت اسلام خان رسید مشعر بر آنکه بمین عنایت الهی و برکت

توجه و اقبال شاهنشاهی بنگاله از فساد عثمان افغان پاک گشت پیش از انکه حقیقت این جنگ مرقوم میگردد سطرے چند از خصوصیات بنگاله در قلم می آورم بنگاله ملکی ست در نهایت وسعت در اقلیم دوم طول آن از بندر چاٹگام تا کری چهارصد و پنجاه کروه و عرض آن از کوههاے شمالی تا پایان سرکار مدارن دویست و بست کروه جمع آن تخمیناً شصت کرور دام بوده باشد حکام سابق آنجا همیشه بیست هزار سوار و یک لک پیاده و یکهزار زنجیر فیل و چهار پنجهزار کشتی از نوادره جنگی وغیره سرانجام می نموده اند از زمان شیر خان و سلیم خان پسر او این ولایت در تصرف افغانان بود چون اورنگ سلطنت و فرمانروائی دار الملک هندوستان بوجود اشرف اقدس والد بزرگوارم زیب و زینت گرفت افواج قاهره بر سر آن ملک تعین فرمودند و مدت مدیدی فتح آنجا را پیش نهاد همت داشتند تا آنکه ولایت مذکور بحسن سعی اولیاے دولت قاهره از تصرف داؤد کرانی که آخرین حکام آنجاست برآمد آن مخذول در جنگ خانجهان کشته گشت و لشکر او پریشان و متفرق گردید ازان تاریخ باز تا حال این ولایت در تصرف بنده هاے درگاه است غایتاً پاره از بقایاے افغانان در گوشه و کنار این ملک مانده بودند و بعضے جاهاے دور دست را در تصرف داشته تا آن که رفته رفته اکثرے ازان جماعت زبون و عاجز گشتند و بولایاتے که متصرف بودند بدست اولیاے دولت قاهره در آمد چون انتظام امور سلطنت و فرمانروائی به محض فیض و فضل ایزدی باین نیازمند درگاه الهی مفوض گشت در سال اول جلوس راجه مان سنگهه را که به حکومت و دارائی آنجا مقرر بود بدرگاه طلب داشته قطب الدین خان را که به شرف کلتاشی من از سائر بنده ها امتیاز داشت بجاے او فرستادم در ابتداے درآمد آن ولایت بدست یکی از فتنه کیشان که از تعینات آن ملک بوده درجه شهادت یافت و آن ناعاقبت اندیش نیز بجزاے عمل خود رسید و کشته گشت جهانگیر قلی خان را که صاحب صوبه و جاگیردار ولایت بهار بود بنا بر قرب جوار به منصب پنجهزاری ذات و سوار سرفراز ساخته حکم فرمودم که به بنگاله رفته آن ولایت را متصرف شود با سلام خان که در دار الخلافت آگره بود فرمان فرستادم که به صوبه بهار متوجه شده آن ولایت را به جاگیر خود مقرر شناسد چون اندک مدتے از حکومت داری جهانگیر قلی خان گذشت بواسطه زبونے آب و هواے آنجا بیماری صعب بهم رسانید در رفته رفته مرض قوی و قوی ضعیف گشته کار او بهلاکت انجامید چون خبر درگذشتن او در لاهور مسموع گردید فرمان باسم اسلام خان صادر گشت که صوبه بهار را با فضل خان سپرده خود بتاکید هرچه تمام تر روانه بنگاله گردد در تعین این خدمت بزرگ اکثر بنده هاے درگاه بنا بر خورد سالی و کم تجربگی او سخنان میگفتند چون جوهر ذاتی و استعداد فطری او منظور نظر

ع شصت کرور دام مساوی یک کرور پنجاه لکهه روپیه انگریزی میشود و سرکار اوڈیسه هم داخل صوبه بنگاله بود و این محاصل مع محاصل سرکار اوڈیسه است ۱۲

حق بین بود خود او را بجهت این خدمت اختیار نمودم بحسب اتفاق مهمات این ولایت بر دشی از دسر انجام پذیرفت که از ابتدای
درآمد این ملک بتصرف اولیای دولت ابد پیوند تا امروز هیچ کس از بندهای درگاه را میسر نشده بود یکی از کارهای نمایان او دفع
عثمان افغان مشهور ست که مکرر در زمان حیات حضرت عرش آشیانی او را با افواج قاهره مقابله و مقاتله دست داد و در دفع او میسر گشت
در نیولاکه اسلام خان ڈهاکه را محل نزول خود ساخته بود در رفع و دفع زمینداران آن نواحی را پیش نهاد همت داشته بخاطر گذرانید
که فوجی بر سر عثمان مشهور و ولایت او باید فرستاد اگر اختیار دولت خواهی و بندگی نماید چه بهتر والا بطریق دیگر تمردان او را سزا داده نیست
و نابود سازند چون شجاعت خان در همان ایام به اسلام خان پیوسته بود قرعه سرداری این خدمت باسم او انداخته شد چندی دیگر از
بندهها مثل کشور خان و افتخار خان و سید آدم بارهه و شیخ اچهی برادرزاده مقرب خان و معتمد خان و پسران معظم خان و اهتمام خان و دیگر
بندها به همراهی او تعین نمود و از مردم خود نیز جمعی همراه کرد در ساعتیکه مشتری کسب سعادت از دمی نمود این جماعت را روانه ساخت
و میر قاسم پسر میرزا مراد را امیر بخشی و واقعه نویس نمود و از زمینداران نیز چندی بجهت راهنمونی همراه کرد افواج نصرت قرین روانه
گشتند چون بحوالی قلعه ڈرمین او نزدیک شدند چندی از مردم زبان دان را به نصیحت او فرستادند تا او را دلالت بدولت خواهی نموده
از طریق غی و طغیان براه صواب باز آرند چون غرور بسیار در کاخ دماغ او جاگرفته بود و همیشه هوای گرفتن این ملک بلکه دیگر دعیه ها
در سر داشت اصلا گوش به سخنان آنجماعت نه نموده مستعد جدال و قتال گردید و در کنار نالهٔ که زمین آن تمام چهله و دلدل بود جای
جنگ قرار داد و روز یکشنبه ۹ محرم شجاعت خان ساعت جنگ اختیار نموده افواج قاهره را مقرر ساخت که هریک بجا و مقام خود رفته
آمادهٔ جنگ باشند عثمان دران روز قرار جنگ با خود نداده بود چون شنید که لشکرهای بادشاهی مستعد گشته آمده اند ناچار او هم سوار
شده به کنار ناله آمد و سوار و پیاده خود را در برابر افواج منصوره باز داشت چون هنگامه جنگ گرم گشت و فوج بفوج روبروی
خود متوجه گردید درین مرتبه اول آن جاهل خیره سر فیل مست جنگی خود را پیش انداخته بر فوج هراول می تازد بعد از زد و خورد بسیار
از سرداران هراول سید اعظم بارهه و شیخ اچهے بدرجه شهادت میرسند سردار برانغار افتخار خان هم درستیز و آویز تقصیر نکرده جان
خود را نثاری نماید و جمعے که با او بودند آنقدر تلاش میکنند که پاره پاره میشوند همچنان گرده جرانغار کشور خان داد مردی و مردانگی داده
خود را فدای کار صاحب میسازد با آنکه تیره بختان نیز بسیاری زخمی و کشته شده بودند آن مدبر حساب لشکریان را از روی دانستگی
و فهمیدگی بخاطر می آورد و مشخص خود میسازد که سرداران هراول و برانغار و جرانغار کشته شدند بهمین قول مانده از کشته شدن و زخمی
گشتن جمعیت خود پروا نکرده در همان گرمی بر قول میتازد و درین جانب پسر و برادران و خویشان شجاعت خان و دیگر بندهها راه بران

گمراهان گرفته برمثال شیران و پلنگان به نیچه دوندان تلاش میکردند چنانچه بعضے درجه شهادت یافتند و جمعی که زنده ماندند زخمهاے منکر برداشتند
درین وقت فیل مستی گجپت نام که فیل اول او بوده بر شجاعت خان میدواند شجاعت خان دست بر برچهه برده بر فیل میزند آن طور
فیل مستی را از برچهه چه پرواست دست به شمشیر برده دو شمشیر پے در پے میزند ازان هم چه محابا بعد ازان جمدهر کشیده دو جمدهر میرساند
بآن هم برنمیگردد و شجاعت خان را با اسپ زیر میکند بجز داز اسپ جدا شدن جهانگیر شاه گفته برمی جهد و جلودار او شمشیر دو دستی
بر دستهاے فیل رسانیده چون فیل به زانو درمی آید اتفاقاً جلودار فیلبان را از بالاے فیل بزیر میکشد و بهمان جمدهر که در دست داشت
درین پیادگی نیزے بر خرطوم و پیشانی فیل میزند که فیل از الم آن فریاد زنان برمیگردد چون زخمها بسیار داشت به فوج خود رسیده
می افتد و اسپ شجاعت خان سالم برمیخیزد درحینیکه سوار میشد آن مخذولان فیل دیگر بر علمدار او میدوانند و علم او را با اسپ
زیر میکنند و ازانجا شجاعت خان نعرهٔ مردانه برکشیده علمدار را خبردار میسازد و میگوید که مردانه باش من زنده ام و در پاے علم
درین وقت تنگ هرکس از بنده هاے درگاه حاضر بودند دست به تیر و جمدهر و شمشیر برده بر فیل میدوانند و شجاعت خان هم خود را
رسانیده به علمدار نهیب میدهد که برخیز و اسپ دیگر بجهت علمدار حاضر ساخته او را سوار میسازد و علمدار علم را برافراخته برجاے خود
می ایستد در اثناے این گیرودار تفنگی بر پیشانی آن مفهور میرسد که زنندهٔ آنرا هرچند تفحص کردند ظاهر نشد به مجرد رسیدن این تفنگ
ازان گرمی باز آمده میداند که ازین زخم جان بری نیست تا دو پهر هم با وجود چنین زخمی منکر مردم خود را به جنگ ترغیب می نمود و معرکه
قتال و جدال گرم بود بعد ازان غنیم روگردانیدند و افواج قاهره سر در پے آنها می نهند و زده زده آن مخذولان را در محلے که دایره کرده
بودند درمی آورند آن مخذولان به تیر و تفنگ مردم را نگاه داشته نمیگذارند که مردم بادشاهی بجا و مقام آنها در آینده چون ولی برادر
عثمان و سه پسر او و دیگر خویشان و نزدیکان او بزرخم عثمان مطلع میشوند بخاطر میگذرانند که ازین زخم خود او را خلاصی میسر نیست
اگر ما همچنین شکسته و ریخته به قلعه خود رویم یک کس زنده نخواهد رسید صلاح درنیست که امشب درهمین جاکه دایره کرده ایم بمانیم
و آخر شب فرصت جسته خود را به قلعه خود رسانیم دو پهر از شب گذشته عثمان به جهنم واصل میگردد و در پهر سوم جسد بیجان او را برداشته
و خیمه و اسبابے که همراه داشته اند در منزل گذاشته به محکمه خود متوجه میشوند قراولان لشکر فیروزی اثر از نیمنی خبر یافته شجاعت خان را
آگاه میسازند صبح دوشنبه دولتخواهان جمع شده صلاح می بینند که تعاقب باید نمود و نباید گذاشت که این تیره بختان نفس برآورند
غایتاً بجهت ماندگی سپاهیان و کفن و دفن شهیدان و غمخواری مجروحان و زخمیان درپیش رفتن یا فرود آمدن متردد خاطر بودند
درین حالت عبدالسلام پسر معظم خان با جمعے از بنده هاے درگاه که مجموع سی صد سوار و چهار صد توپچی باشند برسند چون این جماعت

تازه زور در رسیدند بهمان قرارداد تعاقب نموده متوجه پیش شدند این خبر به دلی که بعد از عثمان سرمایه فتنه و فساد و شورش بود میرسد که شجاعت خان با لشکر ظفر اثر با نواج دیگر تازه زور که الحال پیوسته اند اینک رسیده آمد چاره خود جز این نمی بیند که بوسیله اخلاص درست دباز گشت بطریق مستقیم و دولت خواهی به شجاعت خان رجوع آورد آخر الامر مردم درمیان داده پیغام میفرستند که آنکسی که باعث فتنه و فساد بود رفت و ما جمعی که مانده ایم نسبت بندگی و مسلمانی درمیان ست اگر قول بدهند آمده شما را ببینیم و بندگی درگاه اختیار کنیم و فیلان خود را برسم پیشکش بگذرانیم شجاعت خان و متقدخان که در روز جنگ رسیده مصدر خدمات پسندیده گشته بودند و سائر دولتخواهان به مقتضای وقت و مصلحت دولت قول داده و آن جماعت را تسلی ساخته روز دیگر دلی و پسران و برادران و خویشان عثمان همگی آمده شجاعت خان و دیگر بنده ها را دیدند و چهل و نه زنجیر فیل پیشکش گویان آورده گذرانیدند بعد از انصرام این خدمت شجاعت خان و چندے از بنده های درگاه را در ادهار و طرف که در تصرف آن تیره روزگار بود گذاشته دلی و افغانان را همراه گرفته بتاریخ ششم شهر صفر روز دوشنبه با انواج قاهره در جهان گیر نگر آمده باسلام خان پیوستند چون این اخبار بسرآمد و آگره باین نیازمند درگاه الهی رسید سجدات شکر تقدیم رسانیده دفع و رفع این قسم غنیمی را محض از کرم بیدریغ واهب تعالی دانست و در برابر این نیکو خدمتے اسلام خان به منصب شش هزاری ذات سرفرازی یافت و شجاعت خان بخطاب رستم زمان سربلند گردید و هزاری ذات و سوار بر منصب او اضافه فرمودم و دیگر بنده ها هر یک باندازه خدمتی که از ایشان به فعل آمده بود بزیادتی منصب و دیگر رعایتها ممتاز گشتند در مرتبه اول که این خبر رسید کشته شدن عثمان بطریق ارجیف مذکور میشد بجهت صدق و کذب این سخن به دیوان لسان الغیب خواجه حافظ شیرازی تفاول نمودم این غزل برآمد غزل

دیده دریا کنم و صبر به صحرا فکنم	اندرین کار دل خویش بدریا فکنم	خورده ام تیر فلک باده بده تا سرمست	عقده در بند کمر نرگس و جوزا فکنم

چون این بیت بغایت مناسب مقام بود تفاول بآن نمودم بعد از چند روز دیگر خبر آمد که عثمان را تیر قضاے بل خداے رسیده هر چند تفحص نمودند زنده آن پیدا نه شد بنا بر غرابتی که داشت انمعنی مرقوم گردید ۱۶ فروردین ماه مقرب خان که از بنده های عمده و محرم قدیم الخدمت جهانگیریست به منصب سه هزاری ذات و دو هزار سوار سرفرازی یافته از بندر کهنبایت رسیده سعادت ملازمت دریافت او را بجهت بعضے مصلحت ها حکم کرده بودم که به بندر کرده رفته و وزیرے را که حاکم کوده است به بیند و نقابی که در آنجا بدست آید جهت سرکار خاصه شریفه خریداری نماید حسب الحکم باستعداد تمام بکوده رفت و مدتے در آنجا بوده نقابیے که در آن بندر بدست افتاد اصلا روے زر ندید بهر قیمتی که فرنگیان خواستند زر داده گرفت چون از بندر مذکور معاودت نموده متوجه درگاه

گشت و اسباب نفاسی که آورده بود بدفعات از نظر گذرانید از هر جنس چیزها و تحفها داشت از انجمله جانورے چند آورده بود بسیار غریب و عجیب چنانچه تا حال ندیده بودم بلکه نام او را کسی نمیدانست حضرت فردوس مکانے اگرچه در واقعات خود صورت و اشکال بعضے جانوران را نوشته اند غایتاً به مصوران نه فرموده اند که صورت آنها را تصویر نمایند چون این جانوران در نظر من بغایت غریب درآمده هم نوشتم و هم در جهانگیرنامه فرمودم که مصوران شبیه آنها را کشیدند تا جرئے که از شنیدن و دست دهد از دیدن زیاده گردد یکے از جانوران آن درجه از طاؤس ماده کلان تر و از نرفی الجمله خورد تر گاهے که در مستی جلوه می نماید دم خود را و دیگر پرها را طاؤس آسا پریشان می سازد و به رقص درمی آید نول او دپاے او شبیه نول دپاے خروس ست پس گردن وزیر حلقوم او هر ساعت برنگے ظاهر میگردد و قتیکه در مستی است سرخ سرخ ست گویا که تمام را بمرجان مرصع ساخته اند و بعد زمانے همین جا ها سفید میشود و بطریق پنبه بنظر درمی آید و گاهے فیروزه رنگ ظاهر میگردد و قلمون آسا هر زمان برنگے دیگر دیده میشود و دو پارچه گوشتے که بر سر خود دارد و تاج خروس مشابه است غریب انیست که در هنگام مستی پارچه گوشت مذکور بطریق خرطوم از بالاے سر او تا یک وجب می آویزد و باز که آن را بالا میکشد چون شاخ کرگدن بر سر او مقدار دو انگشت نمایان میگردد و اطراف چشم او همیشه فیروزه گونست و دران تغیر و تبدیل نمی رود و پرهاے او با لوان مختلف بنظر درمی آید بر خلاف رنگهاے پر طاؤس دیگر میمونے آورده بود بهیأت غریب و شکل عجیب دست و پا و گوش و سر او بعینه میمون ست و روے او بروے روباه میماند رنگ چشمهاے او برنگ چشم باز لیکن چشم او از چشم باز کلان تر است از سر او تا سردم یک درع معمول بوده است از میمون پست تر و از روباه بلند تر ست پشم او بطریق پشم گوسفند و رنگ آن خاکستری است از بناگوش تا نخ سر خست میگون دم او از نیم درع دو سه انگشت دراز تر غایتاً بخلاف دیگر میمونها دم این جانور افتاده است بطریق دم گربه گاهے آوازے از و ظاهر میشود بطریق آواز آهو بره مجملاً خیلے غرایب دارد از مرغ دشتی که او را اندرو میگویند تا حال شنیده نشده که در خانه از و بچه گرفته باشند در زمان والد بزرگوارم نیز سعی بسیار کردند که تخم و بچه بکنند نشد من فرمودم که چندے از نر و ماده او یکجا نگاه داشتند رفته رفته به تخم آمدند آن تخمها را فرمودم که در زیر ماکیان گذاشتند در عرض دو سال مقدار شصت و هفتاد بچه برآمد و تا پنجاه و شصت کلان شدند هر کس آنمعنی شنید تعجب تمام نموده مذکور ساخت که در ولایت هم مردم سعی بسیار کردند مطلق تخم نداد و بچه از و حاصل نشد درهمین ایام بر منصب مهابت خان هزاری ذات و پانصد سوار افزودم که چهار هزاری ذات و سه هزار و پانصد سوار بوده باشد و منصب اعتمادالدوله از اصل و اضافه

ع این جانور را بزبان انگریزی ٹرکی می نامند و اهل هند پیرو میگویند و فارسی دانان هند به فارسی فیل مرغ نام نهاده اند و الحال به کثرت در هندوستان موجود ست

چهار هزاری ذات و هزار سوار مقرر گشت و بر منصب مهاسنگه نیز پانصدی ذات و سوار افزوده شد که اصل و اضافه سه هزاری ذات
و دو هزار سوار بوده باشد و بر منصب اعتقاد خان پانصدی ذات و دویست سوار افزوده هزاری ذات و سی صد سوار کردم خواجه
ابوالحسن درین روزها از دکن آمده سعادت ملازمت دریافت دولت خان که به فوجداری صوبه الله آباد و سرکار جونپور تعین یافته
بود آمده ملازمت نمود بر منصب او که هزاری بود پانصدی افزوده شد. روز شرف که ۱۹ فروردین بوده باشد منصب سلطان خرم
را که ده هزاری بود به دوازده هزاری سرفراز ساختم اعتبار خان را که به منصب سه هزاری ذات و هزار سوار سربلند بود چهار هزاری
کردم مقرب خان که منصب او دو هزاری ذات و هزار سوار بود پانصدی ذات و سوار افزودم و بر منصب خواجه جهان که دو هزاری
ذات و هزار و دویست سوار بود پانصدی دیگر اضافه فرمودم چون ایام نوروز بود اکثر بنده ها باضافه منصب سرفرازی یافتند درین
تاریخ دلیپ از دکن آمده ملازمت نمود چون پدر او رای رای سنگه وفات یافته بود او را بخطاب رای سربلند ساخته خلعت
پوشانیدم پسر دیگر داشت سورج سنگه نام با وجود آنکه دلیپ پسر ثانیه او بود میخواست که سورج سنگه جانشین او باشد بسبب
مجتبی که با مادر او داشت در وقتیکه احوال وفات او مذکور میشد سورج سنگه از کم خردی و خردسالی بعرض رسانید که پدر مرا جانشین
خود ساخته ٹیکه داده است این عبارت مرا خوش نیامد فرمودم که اگر پدر ترا ٹیکه داده است ما دلیپ را سرفراز ساخته ٹیکه میدهیم
و بدست خود او را ٹیکه کشیده جاگیر و وطن پدر او را با و مرحمت کردم به اعتماد الدوله دوات و قلم مرصع عنایت شد لکهمی چند راجه
گانوٹن که از راجهای معتبر کوهستان ست و پدر او راجه او در هم در زمان حضرت عرش آشیانی آمده بود در وقت آمدن التماس
نمود که پسر راجه ٹوڈرمل آمده دست مرا گرفته به ملازمت آورد بنابر التماس او پسر راجه به آوردن او مقرر گشته بود لکهمی چند هم
التماس نمود که پسر اعتماد الدوله آمده مرا به ملازمت آورد شاه پور را فرستادم که او را به ملازمت آورد و از تحفهای کوهستان خود
اسپان گوٹ اعلی و جانوران شکاری از باز و جره و شاهین و قطاس و نافهای مشک و پوستهای آهوی مشک که نافه
بران ببند بود و شمشیرهای که بزبان آنها کهانڈه میگویند و خنجر که بزبان آنها کٹاره میگویند و از هر جنس چیزها آورده گذرانید
درمیان راجهای این کوهستان راجه مذکور را اینکه طلای بسیار دارد معروف و مشهور ست میگویند که کان طلا در ولایت اوست
بجهت طرح عمارت دولتخانه لاهور خواجه جهان خواجه دوست محمد را که درین کار مهارت تمام دارد فرستادم چون مهمات دکن بجهت
نفاق سرداران و بی پروائی خان اعظم صورت خوبی پیدا نه کرد و شکست عبد الله خان دست داد خواجه ابوالحسن را که بجهت
تحقیق این قضایا طلبیده بودم بعد از تحقیق و تفحص بسیار ظاهر شد که شکست عبد الله خان بارهه از ممرغرور و نیز جلوئیها و سخن

گفتگوهای او و پاره بمنصب نفاق و بی اتفاقی امرای واقع شده بود مجملا قرارداد آن بود که عبد الله خان از جانب تاسک
ترهنگ با لشکر گجرات و امرای که بهمراه او تعیین یافته بودند روانه گردد این فوج به سرداران معتبر و امرای کارطلب مثل راجه
رامداس و خان عالم و سیف خان و علی مردان بهادر و ظفر خان و دیگر بنده ها آراستگی تمام داشت عدد لشکر از ده هزار گذشته
و به چهارده هزار رسیده و از جانب برار مقرر بود که راجه مان سنگه و خان جهان و امیر الامرا و بسیارے از سرداران متوجه شوند و این
دو فوج از کوچ و مقام یکدیگر خبردار باشند تا در تاریخ معین از دو جانب غنیم را در میان گیرند اگر این ضابطه منظور می بود و دلها
متفق میگشت و عرضها دامن گیر نمی شد غالب ظن آن بود که الله تعالی فتح روزی کردی عبد الله خان چون از گهاٹها گذشت
و بر ولایت غنیم در آمد مقید نه شد که قاصدان فرستاده از ان فوج خبرے بگیرد و بموجب قرارداد حرکت خود را با حرکت آنها
موازنه نموده چنان کند که در روز و وقت معین غنیم را در میان گیرند بلکه تکیه بر قوت و قدرت خود کرده این معنی را در خاطر آورد
که اگر به تنهائی این فتح از جانب من شود بهتر خواهد بود این واقعه را در خاطر قرار داده هر چند راجه اس خواست که باو قرار دهد که
بتانی و آهستگی پیش میرفته باشد فائده نکرد غنیم که از و ملاحظه تمام داشت جمعی کثیر از سرداران و ترکیان بر سر او فرستاده بودند روزها
با او زد و خورد میکردند و شبها باندا ختن بان و اقسام آتشبازی تقصیر نمی کردند تا آنکه غنیم نزدیک شد و اصلا از ان فوج باو خبرے
نرسید هر چند بدولت آباد که محل جمعیت دکنیان بود نزدیک میرسد عنبر سیاه رویکے از اطفال را که نسبت قرابت به سلسله نظام الملکیه
باعتقاد او دارد بحیلت آنکه مردم از دل و جان سرداری او قبول کنند به سردرے برداشته دست او گرفته و خود را پیشوا و سردار قرارداده
مرتبه مرتبه مردم بیفرستد و کثرت و ازدحام غنیم زمان زمان بیشتر میشد تا آنکه هجوم آورده باندا ختن بان و دیگر اقسام آتشبازی کار را
بر دتنگ ترساختند آخر الامر دلتخواهان صلاح دیدند که از ان فوج مددے نرسید و دکنیان تمام روبمانهاده اند مصلحت دولت
در انست که بانفصل بازگشته سرانجام دیگر نموده شود همگی یک دل و یک زبان شده پیش از طلوع صبح صادق روانه شدند تا سرحد
ولایت خود دکنیان همراه بودند و هر روز فوجے با فوجے رو برو گشته و زد و خورد تقصیرے نمی نمودند درین روز چندے از جوانان
مردانه کارطلب بکار آمدند علی مردان خان بهادر داد بهادرے و مردانگی داده زخمهاے منکر برداشت و زنده بدست غنیم افتاده
معنی حلال نمکی و جان فشانی را به همراهان خود فهمانید و ذوالفقار بیگ هم ترددات مردانه نموده بانی به پاے او رسید و بعد از
دو روز دیگر درگذشت چون بولایت راجه بهرجو که از دولتخواهان درگاه هست داخل شدند آن جماعت بازگشتند و عبد الله خان
متوجه گجرات گردید سخن این ست که اگر در رفتن عنان کشیده میرفت و میگذاشت که آن فوج دیگر باو ملحق میشد کار خاطرخواه او لیاے

دولت قاهره صورت می یافت بمجرد آنکه خبر برگشتن عبد الله خان به سرداران فوج که از راه برار متوجه بودند رسید دیگر توقف را مصلحت ندیده باز گشتند و در عادل آباد که حوالی برهانپور واقع است بار دوے پرویز ملحق شدند چون این اخبار در آگره بمن رسید شورش تمام در طبیعت خود یافتم و عزیمت نمودم که خود متوجه شده این ملازمان صاحب کشته را از بیخ و بنیاد برانداز م امرا و دولتخواهان بدیمعنی اصلا راضی نه شدند خواجه ابو الحسن بعرض رسانید که مهمات آنطرف را بهر وشے که خانخانان فهمیده دیگری نمیفهمد اورا باید فرستاد تا این مهم از نظام او فتاده را بنظام آورد و به مصلحت وقت صلحی در میان انداز د تا بهر و سر انجام بر اصل نموده شود دیگر دولتخواهان باین مقدمه همراز گشته رایهاے همه باین قرار یافت که خانخانان را باید فرستاد و خواجه ابو الحسن نیز همراه برود و به همین قرار داد او دیوانیان مهم سازی خانخانان و همراهیان او نموده روز یکشنبه هفت دهم اردی بهشت سنه هفت مرخص گشت شاه نواز خان و خواجه ابو الحسن و رزاق بردے او زبک و چندے دیگر از همراهان در همین تاریخ تسلیم رخصت نمودند خانخانان به منصب شش هزاری ذات سرفرازی یافت شاه نواز خان سه هزاری ذات و سوار را تسلیم نموده دارا ب خان با ضافه پانصدی ذات و سی صد سوار که مجموع دو هزاری ذات و یک هزار و پانصد سوار باشد سربلند گردیده و برمن داد پسر خرد او هم منصب لائق دادم بخانخانان خلعت فاخره و خنجر مرصع و فیل خاصه با تلاپرها و اسپ عراقے عنایت نمودم و همچنین به پسران و همراهان او نیز خلعت و اسپ مرحمت کردم و در همین ماه معز الملک با پسران از کابل آمده به سعادت آستان بوسی سرفراز گشت شیام سنگه و راے منگت بهدویه که از تعینات لشکر نبگش بودند حسب الالتماس قلیچ خان بزیادتی منصب سربلندی یافت شیام سنگه هزار و پانصدی بود پانصدی دیگر بر منصب او اضافه شد و راے منگت نیز بزیادتی منصب مفتخر گردید مدتے بود که اخبار بیماری آصف خان میرسید و چند مرتبه رفع مرض شد و باز عود نمود تا آنکه در برهان پور در سن شصت و سه سالگی در گذشت فهم و استعداد ش بغایت خوب بود غایتاً چست و شنگی بر طبعش غالب بود شعر هم میگفت خسرو شیرین بنام من نظم کرده مسمی به نورنامه در زمانه والد بزرگوارم بدرجه امارت و وزارت رسیده بود با آنکه در زمان بادشاه زادگی چند مرتبه از و سبکیهاے به فعل آمده و اکثر مردم بلکه خسرو هم بر این مذاق بود که بعد از جلوس من نسبت با و ناخوشیها به فعل خواهد آمد بخلاف انچه در خاطر او و دیگران قرار یافته بود در مقام رعایت شده او را به منصب پنجهزاری ذات و سوار سرفراز ساختم و بعد از انکه مدتے وزیر صاحب استقلال شد بمد رعایت احوال او دقیقه فروگذاشت نه شد و بعد از فوت او فرزندان او را منصبها داده رعایتها کردم آخر الامر ظاهر شد که نسبت و اخلاص او درست نبوده و نظر بر اعمال ناقص خود کرده همیشه از من توهمی در خاطر داشته از قضیه دشورشے که در راه کابل واقع شد میگویند خبر دار بوده بلکه تقویت

آن تیره بختان می نمود بارے مرا باور نمی افتاد که در برابر این رعایت و شفقت مصدر ناوولتخواهی و تیره بختی گردد باندک فاصله در بیست و پنجم همین ماه که اردی بهشت باشد خبر فوت میرزا غازی رسید میرزا مشار الیه از حاکم زاده های ٹھٹه از ذات ترخانیاست در زمان والد بزرگوارم پدر او میرزا جانی دولت خواهی اختیار نموده همراهی خانخانان که برسر ولایت او تعین یافته بود در قرب لاهور بشرف ملازمت استسعاد یافت و بکرم بادشاهانه ولایت اورا بدو ارزانی داشتند و خود ملازمت دربار اختیار نموده مردم خود را بجهت حفظ و حراست ٹھٹه رخصت کنانید تا بود در ملازمت گذرانید آخر الامر در برهانپور وفات یافت میرزا غازی خان ولد او که در ٹھٹه بود بموجب فرامین عرش آشیانے بایالت و حکومت آندیار سرفرازی یافت به سعید خان که در بهکر بود حکم شده که اورا دلاسا نموده بدرگاه آورد خان مشار الیه کسان فرستاده اورا بدولتخواهی دلالت نمود آخر الامر اورا به آگره آورده بشرف پابوس والد بزرگوارم سرفراز گردانید در آگره بود که حضرت عرش آشیانے شتفار شدند من بر تخت دولت جلوس نمودم بعد ازانکه خسرو را تعاقب نموده به لاهور داخل شدم خبر رسید که امراے سرحد خراسان جمعیت نموده برسر قندهار آمده اند و شاه بیگ حاکم آنجا در قلعه قبلی شده منتظر کمک است بالضرورت فوجی به سرداری میرزا غازی و دیگر امرا و سرداران به کمک قندهار تعین شدند این فوج چون بحوالی قندهار میرسد لشکر خراسان قوت توقف در خود ندیده معاودت نمود میرزا غازی به قندهار در آمده ملک و قلعه را به سردار خان که به حکومت آنجا مقرر گشته بود سپرده و شاه بیگ خان بجاگیر خود متوجه گشت و میرزا غازی از راه بهکر عزیمت لاهور نمود و سردار خان باندک مدتے که در قندهار بود وفات یافت و باز آن ولایت محتاج به سردار صاحب وجودے گشت درین مرتبه قندهار را اضافه ٹھٹه نموده به میرزا غازی مرحمت نمودم ازان تاریخ تا زمان رحلت در انجا به لوازم حفظ و حراست قیام و اقدام می نمود سلوک او با متردین به عنوان پسندیده بود چون عوض میرزا غازی سردارے به قندهار بایست فرستاد ابو البنی اوزبک را که در ملتان در آن حدود واقع بود بدین خدمت نامور ساخته منصب او هزار و پانصدی ذات و هزار سوار بود سه هزاری ذات و سوار مقرر نمودم و به خطاب بهادر خانی و علم سربلندی یافت و حکومت دیپلی و حفظ و حراست آن ولایت به مقرب خان مقرر گشت در وپ خواص را که از خدمتگاران نزدیک والد بزرگوارم بود بخطاب خواص خانی و منصب هزاری ذات و پانصد سوار سرفراز ساخته فوجداری سرکار قنوج را بدو مرحمت نمودم چون صبیه اعتقاد خان ولد اعتماد الدوله را جهت خرم خواستگاری نموده بودم و مجلس کدخدائی او درمیان بود روز پنجشنبه هیجدهم خورداد به منزل او رفته یک روز و یک شب آنجا بودم پیشکشها گذرانید و بیگمان و مادران خود خادمان محل را توره ها سامان داده بامرا سروپا عنایت نموده عبد الرزاق را که بختی درخانه بود

بجهت سرانجام ولایت ٹھٹھہ فرستادم که تا تعین سردار صاحب وجود سپاهی در رعیت آنجا را ولاسا نموده آن ولایت را در قید ضبط در آورد
باضافه منصب وعنایت فیل وپرم نرم خاصه سرفرازی یافته مرخص گشت معزالملک را بجاے او بخشی ساختم وخواجه جهان که بدیدن
عمارت لاهور وقرار طرح آن مرخص گشته بود در اواخر همین ماه آمده ملازمت کرد مرزا عیسی ترخان از خویشان مرزا غازی در لشکر
دکن تعین بود بجهت مصالحت ٹھٹھہ اورا طلبیده بودم درهمین تاریخ بخدمت استسعاد یافت چون قابل رعایات وتربیت بود بمنصب
هزاری ذات وپانصد سوار ممتاز گشت خون پاره برمزاج غلبه کرده بود باستصواب اطبا درچهارشنبه ماه مذکور قریب بیک آثار
خون از دست چپ خود کشیدم چون خفت وسبکی تمام دست داد بخاطر رسید که اگر در محاورات خون کشیدن را سبک شدن
میگفته باشند بهتر خواهد بود الحال همین عبارت گفته میشود بمقرب خان که فصد نموده بود دکهپوه مرصع عنایت کردم کشن داس شرف
فیل خانه واصطبل که از زمان حضرت عرش آشیانی تاحال متصدی آن دو خدمت بود وعمرها آرزوے خطاب راجگی ومنصب
هزاری ذات داشت وقبل ازین بخطاب سرفرازی یافته بود الحال بمنصب هزاری کام روا گشت میرزا رستم ولد سلطان حسین
میرزاے صفوی را که در لشکر دکن تعین بود حسب الالتماس اورا طلب نموده بودم روز شنبه نهم ماه تیر با فرزندان آمده ملازمت کرد
یک قطعه لعل وچهل وشش دانه مروارید پیشکش گذرانید بر منصب تاج خان حاکم بهکر که از امراے قدیم این دولت ست پانصدی
ذات وسوار افزوده شد قضیه فوت شجاعت خان از امور غریبه وعجیبه است بعد ازانکه مصدر چنان خدمتی گشت واسلام خان اورا
به سرکار اوڈیسه رخصت میکند در اثناے راه شبی برماده فیل چوکندے دار سوار میشود وخواجه سراے خردسالی را برعقب خود
جاے میدهد وقتیکه از اردوے خود برمی آید فیل مستی برسر راه بسته بودند آن فیل از آواز سم اسپان وحرکت سواران درصدد آن
میشود که زنجیر بگسلاند بدین جهت شور وغوغاے بلند میشود چون این شور وغوغا بگوش خواجه سرا میرسد مضطربانه شجاعت خان
را که درخواب یا در بے شعوری شراب بود بیدار می سازد وے گوید که فیل مست باز شده ومتوجه این طرف ست بمجرد
شنیدن این سخن مضطرب شده از پیش چوکندی خود را بزیر می اندازد بعد از انداختن انگشت پاے او بسنگے رسیده شگافته میشود
وبهمین زخم بعد از دو سه روز درمی گذرد مجملا از شنیدن این مقدمه حیرت تمام دست داد جوان مردانه بمجرد فریادی که باو رسد
یا سخنی که از خردسالی بشنود این قسم مضطرب شده بیتابانه خود را از بالاے فیل اندازد در واقع جاے حیرت است در ۱۹ ماه
تیر خبر این حادثه بمن رسید پسران اورا بنوازشات ومنصبها دلجوئی کردم اگر این قضیه اورا دست نمی داد چون خدمت نمایانے
کرده بود برعایتها وشفقتها سرفرازی می یافت۔

	باقضا برنمے توان آمد	

یکصد و شصت زنجیر فیل نر و ماده اسلام خان از بنگاله فرستاده بود در همین روزها از نظر گذشت و داخل فیل خانه خاصه شریفه گشت راجه ٹیک چند راجه کمایون استدعاے رخصت نمود چون به پدر او در زمان عرش آشیانے یک صد راس اسپ مرحمت شده بود بهمان دستور باو مرحمت کردم و فیل نیز داده شد. و تا اینجا بود به خلعتها سرفرازی یافت و خنجر مرصع هم دادم به برادران او نیز خلعتها و اسپها داده شد ولایت او را بدستور سابق باو عنایت فرمودم شادمان و کامروا بجا و مقام خود باز گشت به تقریبے این بیت امیرالامرا خوانده شد

بگذر مسیح از سر مائستگان عشق		یکزنده کردن تو بصد خون برابرست	

چون طبع من موزونست گاهے باختیار گاهے بے اختیار مصراعی در رباعی یا بیتے در خاطرم سر میزند. این بیت بر زبان گذشت ـ

از من شتاب رخ که نهم بے تو مکتفس		یکدل شکستن تو بصد خون برابرست	

چون خوانده شد هر کس که طبع نظمے داشت درین زمین بیتے گفته گذرانید ملا علی احمد مهرکن که احوال او پیش ازین گذشت بدنه گفته بود ـ

اے محتسب ز گریهٔ پیر مغان بترس		یک خم شکستن تو بصد خون برابرست	

ابو الفتح دکنی که از امراے معتبر عادل خان بود و قبل ازین بدو سال دولت خواهی اختیار نموده خود را داخل اولیاے دولت قاهره ساخته بود در دهم امرداد به ملازمت آمد و منظور عنایت و تربیت گشته به شمشیر خاصه و خلعت سرفرازی یافت و بعد از چند روز اسپ خاصه نیز به او مرحمت نمودم خواجگی محمد حسین که به نیابت برادرزاده خود به کشمیر رفته بود چون خاطر از مهمات آنجا جمع ساخت درین روزها آمده ملازمت نمود چون به حکومت پٹنه و دارائی آنجا سردارے بایست فرستاد بخاطر رسانیدم که مرزا رستم را فرستم منصب او را که پنج هزاری ذات و هزار و پانصد سوار بود پنج هزاری ذات و سوار ساخته بتاریخ ۲۶ جمادی الثانی مطابق دوم شهریور تسلیم حکومت پٹنه نموده فیل خاصه با اسپ و زین مرصع و شمشیر مرصع و خلعت فاخره داده رخصت نمودم و پسران او و پسران مظفر حسین خان مرزائی برادر او باضافهاے منصب و فیل و اسپ و خلعت سرفرازی یافته بهمراهی او مرخص گشتند راے دلیپ را بکومکے مرزا رستم تعین نمودم چون جا و مقام او نزدیک بآن حدود است جمعیت خوب دران خدمت حاضر سازد پانصدی ذات و سوار بر منصب او افزودم که دو هزاری ذات و هزار سوار باشد. فیل هم عنایت شد ابو الفتح دکنی در سرکار ناگپور و آن حدود جاگیر یافته بود مرخص گشت که هم سرانجام جاگیر خود و هم به حفظ و حراست آن ملک قیام نماید خسرو بے او زبک به فوجداری سرکار

میوات تعین شد منصب او هشت صدی ذات و سی صد سوار بود الحال هزاری ذات و پانصد سوار حکم شد و اسپ نیز بدو مرحمت
نمودم چون نظر بر خدمت قدیم مقرب خان نمودم بخاطر رسید که آرزوئے در دل او باید گذاشت منصب او را کلان کرده بودم جاگیرے
خوب یافته بود آرزوئے علم و نقاره داشت باین عنایت هم سرفراز و کامروا گشت وصل لبسر خوانده خواجه بیگ میرزا صفوی بسیار
جوانک پرتردد و کارطلب است او را بخطاب خنجر خانے سرگرم خدمت ساختم روز پنجشنبه ۲۲ شهریور موافق ۱۸ رجب سنه ۱۰۱۴ وزن شمسی
مریم الزمانے مجلس وزن شمسی منعقد گشت باین روش خود را وزن کردن طرق ستوده است حضرت عرش آشیانے که مقرر فرموده و
کرم بودند باین روش را پسندیده هر سال خود را دو مرتبه باقسام فلزات از طلا و نقره وغیره و اکثر اصناف نفیسه وزن فرمودند یکمرتبه
مطابق سال شمسی و دیگر موافق سال قمری و مجموع آنرا که قریب بیک لک روپیه است بفقرا و ارباب احتیاج تقسیم میکردند من هم
این سنت سنیه را مرعی میدارم و به همان دستور خود را وزن نموده آن اجناس را به فقرا دادم معتقد خان دیوان بنگاله چون ازان
خدمت معزول گشت پسران برادران و بعضے خدمتگاران عثمان را که اسلام خان به همراهی او بدرگاه فرستاده بود بعد از ملازمت
بنظر اشرف گذرانید و تعهد احوال هریک از افغانان بعهده یکے از بنده هاے معتبر مقرر شد و پیشکش خود را که بست و پنج زنجیر
فیل و دو قطعه لعل و پهول کناره مرصع و خواجه سرایان معتبر و آلمشه بنگاله وغیره ترتیب داده بود بنظر درآورد و پسران پسر سلطان خواجه
که در لشکر دکن تعین بود به طلب سعادت آستان بوسی دریافت یک قطعه لعل پیشکش گذرانید چون میان قلیچ خان که سردار لشکر
بنگش بود که سرحد کابل است و میان امراے آنصوبه که بهمراهی و سرداری او تعین یافته اند تعصبی خان دوران نزاع و گفت و
شنود بود بجهت تحقیق آنکه ناسازی از جانب کیست خواجه جهان را فرستادم یازدهم ماه مهر معتقد خان به منصب والاے بخشی گری
سرفرازی یافت و منصب او هزاری ذات و سی صد سوار مقرر گشت دیگر مرتبه بر منصب مقرب خان باره افزودم منصبش دو هزاری
و پانصدی ذات و هزار و پانصد سوار بود پانصدی دیگر اضافه شد که سه هزاری ذات و دو هزار سوار بوده باشد حسب الالتماس
خانخانان فریدون خان بر اس به منصب دو هزار و پانصدی ذات و دو هزار سوار از اصل و اضافه سرفراز گردید دراے منوهر
هزاری ذات و هشت صد سوار شد و راجه نرسنگه دیو به منصب چهار هزاری ذات و دو هزار و دو بست سوار سرفراز شد بهارت
را که نبیره رام چند بندیله است بعد از گذشتن رام چند به خطاب راجگی سرفراز ساختم ظفر خان از صوبه گجرات بموجب طلب
در بست و هشتم آبان آمده ملازمت کرد یک قطعه لعل و سه دانه مروارید پیشکش گذرانید ششم آذر مطابق سوم شوال از برهان پور
خبر رسید که امیر الامرا روز یکشنبه بست و هفتم آبان در پرگنه نهال پور فوت کرد بعد از بیماری که او را در لاهور دست داده بود

دیگر شعور و هوش از و کمتر ظاهر نیست. بحافظه اش نقصان تمام راه یافته بود اخلاص بسیار میداشت حیف که از و فرزندے نماند که قابل تربیت و رعایت باشد چین قلی خان که از پیش پدر خود که در پیشاور بود آمده بستم آذر ملازمت کرد و یک صد مهر و یک صد روپیه نذر گذرانید و پیشکش خود را از اسپ و اشتر و دیگر اجناس که همراه داشت نبظر در آورد مظفر خان را که از خانه زادان و کوکه زاده های معتبر است نواخته بصاحب صوبگی بهار سرفراز ساختم و منصب پانصدی ذات و سوار افزوده سه هزاری ذات و دو هزار سوار مقرر داشتم و بابراوران خلعت و اسپ سرفرازی یافته دران صوبه رخصت شد همیشه آرزوے او این بود که بخدمت علیحده سرفراز یابد تا جوهر خود را به فهماند من هم خواستم که او را بیازمایم این خدمت را محک آزمایش او ساختم چون هنگام سیر و شکار بود در روز سه شنبه دوم ذیقعده مطابق چهارم ماه دی از دار الخلافت آگره به قصد شکار برآمدم و در باغ دهره منزل شد. چهار روز دران باغ توقف افتاد روز دهم ماه مذکور خبر فوت سلیمه سلطان بیگم که در شهر بیمار بود ند شنیده شد. والده ایشان گلرخ بیگم صبیه حضرت فردوس مکانے بود ند و پدر ایشان میرزا نورالدین محمد از خواجه زاده های خواجه نقشبند اند به جمیع صفات حسنه آراستگی داشتند در زمان این مقدار هنر و قابلیت کم جمع میشود حضرت جنت آشیانے این خواهرزاده خود را از روے شفقت تمام نامزد بیرام خان نموده بود ند بعد از شنقار شدن ایشان در آغاز سلطنت حضرت عرش آشیانے این کدخدائی واقع شده پس از کشته شدن خان مشار الیه والد بزرگوارم ایشان را به عقد خود در آورد ند در سنه شصت سالگی به رحمت خدا واصل گشتند همان روز از باغ دهره کوچ شد. اعتماد الدوله را جهت سرانجام برداشتن ایشان فرستادم و در عمارت باغ منذ اکر که بیگم خود ساخته بود ند فرمودم که ایشان را نهاد ند در هفتد هم ماه دی میرزا علی بیگ اکبر شاهی از لشکر دکن آمده ملازمت نمود خواجه جهان که به صوبه کابل مرخص شده بود در بیست و یکم ماه مذکور بازگشته سعادت خدمت دریافت و مدت رفتن و آمدن او به سه ماه و یازده روز کشید و دوازده مهر و دوازده روپیه نذر گویان آورد در همان روز راجه رامداس نبیرا از لشکر فیروزی اثر دکن آمده ملازمت کرد و یک صد مهر یک صد روپیه نذر گذرانید چون بامراے دکن خلعت زمستانی فرستاده نشده بود بدست حیات خان فرستاده شد و چون بندر سورت بجاگیر قلیچ خان مقرر بود چین قلیچ را بجهت ضبط و حراست آنجا التماس نمود که مرخص گردد در بیست و هفتم دی به خلعت و خطاب خانی و علم سرفراز گشته مرخص شد بجهت نصیحت امراے کابل و ناسازی که میان ایشان و قلیچ خان واقع بود راجه رامداس را فرستادم و اسپ و خلعت و سی هزار روپیه مدد خرچ عنایت شد در ششم بهمن که پرگنه باڑی محل نزول بود خبر فوت خواجگی محمد حسین که از بنده های قدیم الخدمت این دولت بود رسید برادر کلان او محمد قاسم خان در زمان والد بزرگوارم رعایت کلی یافته بود و

خواجگی محمد حسین هم بخدمات که ازروے اعتماد فرموده شود مثل بکاولی و امثال آن سرفراز میگشت ازو فرزندے نماند و کوسه بود که اصلا در محاسن دبروت او یک موئے ظاهر نمی شد در وقت سخن کردن هم بسیار فریاد میکرد مثل خواجه سرایان نمیدهی شد دیگر شاه نواز خان که خانخانان از برهان پور بجهت عرض بعضے معروضات روانه ساخته بود در پانزدهم ماه مذکور آمده ملازمت کرد یک صد مهر و یک صد روپیه نذر گذرانید چون معاملات دکن بجهت تیز جلوئیهاے عبدالله خان ونفاق امرا صورت خوبی پیدا نکرد دکهنیان راه سخن یافته بامراو دو نخواهان آنجا حکایت صلح درمیان آوردند و عادل خان طریقه دو نخواهی اختیار نموده التماس کرد که اگر مهم دکن به من رجوع شود چنان کنم که بعضے محال که از تصرف اولیاے دولت برآمده باز به تصرف درآید و دو نخواهان نظر بر مصلحت وقت نموده این معنی را عرضداشت نمودند و نجو یزیک گونه شد و خانخانان تعهد سرانجام مهمات آنجا کرد و نجان اعظم که همیشه خواهان دفع و رفع رانا ے مشهور بود و این خدمت را بجهت کسب ثواب التماس می نمود حکم شد که به مالوه که بجاگیر او مقرر است رفته بعد از سرانجام متوجه این خدمت گردد و بر منصب ابوالنبی او زیک هزاری ذات و پانصد سوار دیگر افزوده چهار هزاری ذات و سه هزار و پانصد سوار بوده باشد بدت شکار بدو ماه و بیست روز کشید درین ایام همه روز متوجه شکار بودم چون به نوروز عالم افروز پنج شش روز بیش نمانده بود بخیریت معاودت نموده بیست و چهارم اسفند ارمذ به باغ دهره محل نزول گشت و مقربان و جمعے از منصبداران که حسب الحکم در شهر مانده بودند درین روز آمده ملازمت کردند مقرب خان صراحی مرصع و کلاه فرنگی و کنجشک مرصع پیشکش گذرانید سه روز در باغ مذکور توقف واقع شد روز بیست و هفتم اسفندارمذ داخل شهر شدم درین مدت دویست و بست و سه راس آهو وغیره و نود و پنج نیله گاو و دو خوک و سی و شش قطعه کاروانک وغیره و یکهزار و چهارصد و پنجاه و هفت ماهی شکار شد +

جشن هشتمین نوروز از جلوس همایون

سنه هشتم جلوس مطابق محرم سنه ۱۰۲۲ هـ

شب پنج شنبه بست و هفتم محرم مذکور مطابق غره فروردین شمسی جلوسی بعد از گذشتن سه نیم گهڑی حضرت نیر اعظم از برج حوت در برج حمل که خانه فرخی و فیروزی اوست نقل نمودند و صباح آنکه روز نوروز عالم افروز بود مجلس جشن به آئین همه ساله ترتیب و تزئین یافت و آخرهاے آن روز بر تخت دولت جلوس واقع شد و امرا و اعیان دولت و مقربان درگاه تسلیم و مبارکباد

بجا آورند و درین ایام خجسته فرجام همه روز بدیوانخانه خاص و عام بری آمدم و مطالب و مقاصد و مدعیات بعرض میرسید و پیشکشهای بنده های درگاه از نظر میگذشت ابو النبی حاکم قندهار اسپان عراقی و سگان شکاری پیشکش فرستاده بود بنظر در آمد در نهم ماه مذکور افضل خان از صوبه بهار آمده ملازمت نمود و یک صد مهر و یک صد روپیه نذر گذرانید و یک زنجیر فیل بنظر در آورد و در دوازدهم پیشکش اعتماد الدوله گذشت از جواهر و آلمشه و دیگر اجناس آنچه خوش او فتاد بدرجهٔ قبول پیوست و از نبلان پیشکش افضل خان ده زنجیر دیگر درین روز دیده شد در سیزدهم پیشکش تربیت خان بنظر در آمد معتقد خان منزلے در آگره خریداری نمود و چند روزے در آنجا بسر برد در مصیبت پے در پے او را دست داد شنیده ایم که بر چهار چیز حکم سعادت و نحوست میکنند اول بزن دوم بر بنده سوم بر منزل چهارم بر اسپ بخت داشتن سعادت و نحوست خانه ضابطه قرار یافته بلکه میگویند که بصحت پیوسته است اندک زمین را از خاک خالی باید کرد و باز آن خاکها را در آن سوراخ زمین می باید ریخت اگر برابر آید میانه است آن خانه را نه سعد میتوان گفت نه نحس و اگر کم گردد بر نحوست آن حکم میکنند و اگر زیاده آید سعد و مبارک است در چهاردهم پیشکش اعتبار خان بنظر گذشت و آنچه مقبول او فتاد برداشته شد منصب اعتبار خان که هزاری و سی صد سوار بود دو هزاری و پانصد سوار شد پانصدی ذات و پنجاه سوار بمنصب تربیت خان افزودم که دو هزاری ذات و هشت صد و پنجاه سوار بوده باشد هوشنگ پسر اسلام خان که در بنگاله پیش پدر خود بود آمده درین روزها ملازمت کرد چندے از مردم گمه راکه ملک ایشان متصل پیگو دار جلنگ ست بلکه در نیولا این ولایت هم در تصرف آنهاست همراه آورده بود از کیش و روش آنها مقدمات تحقیق شد مجملا حیوانے چند اند بصورت آدمی از حیوانات بری و بحری همه چیز میخورند و هیچ چیز در کیش ایشان منع نیست و با همه کس میخورند و خواهر خود را که از مادر دیگر باشد میگیرند و تصرف میکنند صورتهای ایشان بقرا قلماق شبیه است اما زبان ایشان تبتی است و اصلا بتر کی نمی ماند و همین یک کوهست که یکسر آن بولایت کاشغر متصل است و سر دیگر آن بولایت پیگو دنبی درست و آئینے که از آن تعبیر بدینے توان کرد ندارند از دین مسلمانے دور و از کیش هندوے مهجور اند دو سه روزے بشرف مانده فرزند خرم خواهش نمود که به منزل او رفته شود تا همانجا پیشکش نوروز از نظر بگذرد النماس او درجهٔ قبول یافت یک روز و یک شب در منزل آن فرزند توقف نموده شد پیشکشهای خود را بنظر در آورد آنچه پسند خاطر او فتاد گرفته شد تتمه را باو بخشیدم روز دیگر مرتضی خان پیشکش خود را گذرانید از هر جنس چیزها سامان نموده بود تا روز شرف هر روز پیشکش یکے از امرا بلکه دو سه از نظر میگذشت روز دوشنبه نوزدهم فروردین مجلس شرف ترتیب یافت دران روز سعادت اندوز بر تخت دولت جلوس نمودم حکم شد که اقسام کیفها از شراب و غیر آن حاضر سازند تا هر کس به خواهش خاطر خود آنچه خواهد بخورد بسیارے از ارتکاب شراب نمودند پیشکش مهابت خان درین روز گذشت

یک مهر هزار تولہ کہ بہ کوکب طالع موسوم ست بیادگار علی ایلچی والی ایران دادم مجلس شگفتہ گشت بعد از برخاستن حکم کردم کہ اسباب و آئین را بار کنند چون در ایام نوروز پیشکش مقرب خان سامان نیافتہ بود از ہر قسم نفایس و تحفہاے خوب بہمرسانیدہ بود و از جملہ دوازدہ راس اسپ عراقی و عربی کہ بہ جہاز آوردہ بود و دیگر زین مرصع کاری فرنگی از نظر گذشت بر منصب نوازش خان پانصد سوار اضافہ شد کہ دو ہزاری ذات و سوار بودہ باشد فیلی نبسی بدن نام کہ اسلام خان از بنگالہ فرستادہ بود بہ نظر در آمدہ داخل فیلان خاصہ شد روز سوم اردی بہشت خواجہ بادگار برادر عبد اللہ خان از گجرات آمدہ ملازمت کرد یکصد مہر جہانگیری نذر گذرانید بعد از چند روز کہ در ملازمت بود بہ خطاب سردار خانی سرفرازی یافت چون بخشی صاحب استقلال بہ لشکر بنگش و آن حدود بایست فرستاد معتقد خان را بدین خدمت اختیار نمودہ و بر منصب او سی صدی ذات و پنجاہ سوار اضافہ شدہ کہ ہزار و پانصدی ذات و سی صد و پنجاہ سوار بودہ باشد رخصت نمودم مقرر شد کہ بزودی روانہ گردد محمد حسین چلپی اگہ در خریدن جواہر و بہمرسانیدن تحفہ وقوف تمام داشت پارہ زر دادہ رخصت نمودم کہ از راہ عراق باستنبول رود و تحفہا و نفایسیکہ بہمرساند بجہت سرکار ما خریداری نماید درین صورت ضرور بود کہ والی ایران را ملازمت کند کتابتے باو دادہ بودیم و یاد بودی بآن ہمراہ بود مجملاً در حوالی مشہد برادرم شاہ عباس را می بیند شاہ از و تفحص میکند کہ چہ چیزہا حکم ست کہ بجہت سرکار ایشان خریداری نمائی چون مبالغہ میکند چلپی یادداشتے کہ ہمراہ داشت ظاہر میسازد و در آن یادداشت فیروزہ خوب و مومیائی کانے استنبہاناتے داخل بود میفرماید کہ این دو جنس بخریدن میسر نیست من بجہت ایشان میفرستم او یسی توپچی را کہ از ملازمان رو شناس او بود اختیار نمودہ شش آنبانچہ خاکہ فیروزہ تخمیناً بسی سیر خاکہ داشت و چہاردہ تولہ مومیائی و چہار راس اسپ عراقی کہ یکے از آن لایق بود حوالہ او میکند و کتابتے مشعر بر اظہار محبت و دوستی بیش از پیش نوشتہ در باب زبونی خاکہ و کمی مومیائی عذر بسیار خواستہ بودند و خاکہا بسیار زبون بنظر در آمد ہر چند حکاکان و نگین سازان تفحص کردند یک نگینے کہ قابلیت انگشتری ساختن داشتہ باشد ظاہر نہ شد غالباً در این ایام خاکہ فیروزہ بطریقے کہ در زمان شاہ مرحوم شاہ طہماسپ از معدن بر مے آمدہ حالا بر نمی آید ہمین مقدمہ را در کتابت ذکر کردہ بودند در باب اثر مومیائی از حکیمان سخندان شنیدہ بودم چون تجربہ نشدہ ظاہر نہ گشت نمیدانم کہ اطبا در اثر آن مبالغہ از حد گذرانیدہ اند یا بجہت کہنگی اثر آن گم شدہ باشد بہر تقدیر بر بروشے کہ قرار داد اطبا بود پاے مرغ را شکستہ زیادہ از انچہ میگفتند خورانیدہ پارہ بر محل شکستگی مالیدہ شد تا سہ روز محافظت نمودند حالانکہ مذکور میشد کہ از صباح تا شام کافیست بعد از انکہ ملاحظہ نمودہ شد ہیچگونہ اثرے ظاہر نشد و شکستگی بحال خود بود در کاغذ علیحدہ سفارش

سلام الله عرب نوشته بودند همان لحظه منصب و علوفه جاگیر او را افزودم فیلے از فیلان خاصه با تلاپر به عبد الله خان فرستادم و فیل دیگر هم به فلیح خان مرحمت شد و دوازده هزار سوار برادر عبد الله خان را به ضابطه سه اسپه و دو اسپه فرمودم که تنخواه دهند و چون سابق بجهت خدمت جونه گڑھ پانصدی ذات و سی صد سوار بر منصب برادر او سردار خان افزوده شده بود در ثانی الحال آن خدمت به کامل خان مقرر گشت حکم کردم که آن اضافه را برقرار داشته در منصب او اعتبار نمایند و سرفراز خان را که هزار و پانصدی ذات و پانصد سوار بود صد سوار دیگر اضافه فرمودم بست و نهم اردی بهشت ماه مطابق بست و ششم ربیع الاول سنه جلوس و سنه ۱۰۲۲ هجری روز پنجشنبه مجلس وزن قمری در خانه مریم الزمانے ترتیب یافت و پاره از زر وزن مذکور بعورات و مستحقان که در خانه والده ام جمع شده بودند فرمودم که بخش کردند و درین روز هزاری بر منصب مرتضی خان افزوده شد که شش هزاری ذات و پنج هزار سوار بوده باشد خسرو بیگ غلام میرزا خانی از پٹنه بهمراه عبد الرزاق معموری آمده ملازمت نمود و سردار خان برادر عبد الله خان باحمد آباد گجرات رخصت یافت دو نر که باز شکره داشتند از کرناٹک افغانے آورده بود همیشه شنیده میشد که هر جانورے که باز شکره میدارد بسیار لاغر و زبون میباشد حالانکه این بزها در نهایت فربهی و تازگی بودند یکی از انها را که ماده بود فرمودم که کشتند چهار پاز شکره ظاهر شد و انیعنی باعث حیرت تمام گشت یوز مقرر است که در غیر جاهاے که میباشد باده خود جفت نمی شود چنانچه والد بزرگوارم یک مدتے تا سه هزار یوز جمع کرده بودند بسیار خواهان آن بودند که اینها با یکدیگر جفت شوند اصلا نمی شدند بارها یوزهاے نر و ماده در باغات قلاده بر آورده سر دادند در انجا هم نه شد درین ایام یوز نرے قلاده خود را گسیخته بر سر ماده یوزی میرود و جفت میشود بعد از دو نیم ماه سه بچه زائید و کلان شده چون فی الجمله غرابتی داشت نوشته شد هرگاه یوز با یوز جمع نگردد شیر خود بطریق اولی هرگز شنیده نه شده بود که بعد از گرفتاری جفت شده باشد چون در عهد دولت من وحشت از طبیعت جانوران صحرائی برداشته شده چنانچه شیران نبوے رام گشته اند که بے قید و زنجیر گله گله درمیان مردم میگردند و فرا ایشان بمردم نمیرسد نه وحشت و رمیدگی دارند بحسب اتفاق ماده شیرے آبستن شد و بعد از سه ماه سه بچه زائید و این هرگز نه شده که شیر جنگلی بعد از گرفتاری به جفت خود جمع شده باشد از حکیمان شنیده میشد که شیر شیر بجهت روشنائی چشم بغایت فائده مند است هر چند سعی کردیم که نم شیر در پستان او ظاهر شود میسر نه گشت بخاطر میرسد که چون جانور غضبناک است و شیر در پستان مادران از روی مهری که به بچه خود دارند چون در پستان او متقارن خوردن و مکیدن بچه شیر میشده باشد تا در وقت گرفتن او بجهت بر آوردن شیر غضب او زیاده گشته شیر در پستان خشک میشود در آواخر اردی بهشت خواجه قاسم برادر خواجه عبد العزیز که از خواجه زاده هاے نقشبند به اند

از ماوراء النهر آمده ملازمت نمود و بعد از چند روز دوازده هزار روپیه بطریق انعام باو مرحمت شد و چون خواجه جهان در حوالی شهر فالیز خرپوزه بعمل آورده بود بعد از گذشتن دو پهر روز پنجشنبه دهم خورداد بر کشتی سوار شده از راه دریا به سیر فالیز روانه شدم و مردم محل همراه بودند در دو سه گهڑی از روز مانده رسیدیم شب در سیر فالیز گذرانیدم عجب تند باد و جکرے شد که خیمه و سراپرده بر پاے نمانده بر کشتی در آمده آن شب را بسر بردم پاره از روز جمعه در سیر فالیز گذرانیدم و به شهر باز گشت نمودم افضل خان که مدتے مدید بالم دل دز خمهاے غریب گرفتار بود در دهم خورداد در گذشت جاگیر و وطن راجه جگمن راکه در خدمت دکن تقصیر کرده بود تغیر نموده به مهابت خان عنایت نمودم شیخ پیر که از وارستگان و بے تعلقان وقت ست و خاص بجهت محبت و اخلاص که با من دارد طریقه خدمتگاری و همراهی اختیار نموده است در پرگنه میرٹھ که وطن اوست قبل ازین بناے مسجد نهاده بودند در نیولا به تقریبے مذکور گشت چون خاطر او را متعلق باتمام این بناے خیر یافتم چهار هزار روپیه باو دادم که خود رفته صرف او نماید و فرجے شال خاصه با و مرحمت نموده رخصت کردم در دیوانخانه خاص و عام دو مجر از چوب ترتیب می یابند در مجر اول امرا و ایلچیان و اهل عزت میباشند و درین دایره کسے بغیر حکم داخل نمی شود و در مجر دوم که وسیع تر از مجر اول است جمیع بندگان از منصبداران و احدیان و کسانیکه اطلاق نوکری توان کرد راه می یابند و در بیرون این مجر نوکران امیر و سایر مردمے که در دیوانخانه مذکور در می آیند می ایستند چون میان مجر اول و دوم تفرقه نبود بخاطر رسید که مجر اول را به نقره باید گرفت فرمودم که مجر مذکور و نرده بانے راکه ازین مجر به بالاخانه جهروکه نهاده اند و دو فیل راکه بهر دو دست نشیمن جهروکه که هنرمندان از چوب ترتیب داده اند و نقره گیرند بعد از اتمام بعرض رسید یک صد و بیست و پنج من نقره بوزن هندوستان که هشت صد و هشتاد من ولایت باشد صرف فرموده شد الحق که صفا و نمود دیگر پیدا کرده چنانچه گویا چنین می بایست سوم ماه تیر مظفر خان از پٹنه آمده ملازمت کرد و دوازده مهر نذر گذرانید مصحف جلد مرصع و دو گل مرصع پیشکش گویان بنظر در آورد و در چهار دهم ماه مذکور صفدر خان از صوبه بهار آمده ملازمت کرد و یک صد و یک عدد مهر نذر گذرانید بعد ازان که مظفر خان روزے چند در ملازمت بود پانصدی ذات بر منصب سابق او افزوده علم عنایت فرمودم و شال خاصه داده رخصت پٹنه کردم صید انستم که سگ دیوانه هر جانورے و جاندارے راکه بگزد البته می میرد غایتاً انمعنی در فیل به صحت نه پیوسته بود در زمان من چنین واقع شد که شبے سگ دیوانه بجاے بستن یکے از فیلان خاصه کچهی نام در آمده در پاے ماده فیلے که همراه فیل خاصه بود میگزد به یکبار ماده فیل بفریاد در می آید فیلبانان دویده خود را میرسانند آن سگ روبگریز نهاده بزقوم زاری که دران حوالے واقع بود درے آید و بعد از زمانے باز در آمده خود را به فیل خاصه میرساند و پوست او را میگزد فیل او را میکشد چون مدت یکماه

و پنج روز ازین مقدمه میگذرد روزے که هوا ے ابرناک بود غریدن رعد بگوش ماده فیل که درعین چرا بود میرسد و به یکبار فریاد میکند و اعضاے او بلرزه درآمده خود را می اندازد و باز برخاسته هفت روز آب از دهان او میرفت و ناگاه فریادے میکند و بے آرامی داشت فیلبانان هرچند درصدد علاج شدند نفع نه کرد و روز هشتم افتاده مرد بعد ازمردن ماده فیل بیک ماه فیل کلان را به کنار آب به صحرا می برند بهمان طریق ابر و رعد ظاهر شد فیل مذکور درعین مستی یکبار به لرزه درآمده برزمین نشست فیلبانان او را بهزار مشقت بجا دمقام خود آورده بعد ازهمان مدت و به همان حالت که ماده را دست داده بود این فیل نیز تصدق شد از وقوع این مقدمه حیرت تمام دست داد والحق جاے حیرت ست که جانورے باین کلانے و بزرگی هیکل و ترکیب باندک جراحتے که ازحیوان ضعیفی با درسد این مقدار متاثر گردد چون خانخانان مکرر استدعاے رخصت شاه نوازخان پسر خود نموده بود تباریخ ۴ - امرداد اسپ و خلعت داده رخصت دکن نمودم و یعقوب بدخشی را که منصب او صد و پنجاه بود بنابر تردد ے که ازو بوقوع آمده بود به منصب هزار و پانصدی ذات و هزار سوار سرفراز ساخته بخطاب خانی او را سربلند گردانیدم و علم نیز کرامت شد طوائف هنود بر چهار گروه قرار یافته و هر کدام بآئین و طریق خاص عمل مینماید و در هر سال روزے معین دارند اول طائفه برهمن یعنی شناسنده ایزد بیچون و وظیفه ایشان شش چیز ست علم آموختن و دیگران را تربیت دادن و آتش پرستیدن و مردم را دلالت به آتش پرستش کردن چیزے به محتاجان دادن و چیزے گرفتن این طائفه را روزے معین است و آن روز آخر ماه ساون است که ماه دوم از برسات است این روز را مبارک دانسته عابدان ایشان به کنار دریاها و تالابها میروند و نسونها خوانده بر ریسمان ها و رشته هاے رنگین میدمند و روز دوم که اول سال نو است آن رشته ها را در دست راجها و بزرگان عهدی بندند و شگون میدانند و این رشته را راکهی میگویند یعنے نگاهداشت این روزه در ماه تیر که آفتاب جهانتاب در برج سرطانست واقع میگردد و طائفه دوم چهتری ست که به کهتری معروف و مشهور است و مراد از چهتری طائفه ایست که مظلومان را از شر ظالمان محفوظ دارند آئین این طائفه سه چیز است یکے آنکه خود علم بخواند و دیگران را تعلیم ندهد دوم آنکه آتش را پرستش کند و دیگران را به پرستش دعوت نه نماید سوم آنکه به محتاجان چیزے بدهد و خود با وجود احتیاج چیزے نگیرد روز این طائفه بجے و دسمین است درین روز سواری کردن و لشکر برسر خصم کشیدن پیش ایشان مبارک است و رام چند که اورا به خدائی می پرستند درین روز لشکر کشیده بر خصم خود ظفر یافته است این روز را معتبر می دانند و فیلان و اسپان را آرایش کرده پرستش می نمایند و این روز در هر ماه شهریور که آفتاب در برج سنبله باشد واقع میشود به نگاه دارنده هاے اسپان و فیلان انعامها میدهند طائفه سوم بیش است و این

جماعت این دو طائفه را که ذکر ایشان گذشت خدمت میکنند زراعت و خرید و فروخت و سود و سودا شغل ایشان مقرر است این طائفه را هم روزے معین ست که آنرا دیوالی هم میگویند و این روز در ماه مهر که آفتاب در برج میزان است واقع میگردد و در بیست و هشتم ماه های قمری پیدا شد در شب این روز چراغهاے می افروزند و دوستان و عزیزان در خانه های یکدیگر جمعیت نموده هنگامه قمار بازی گرم میسازند چون نظر این طائفه بر سود و سودا است بردن و پاے دادن را درین روز شگون میگیرند طائفه چهارم شودر است این گروه کمترین طائفه هنود اند همه را خدمت میکنند و ازین چیزها که مخصوص هر طائفه مذکور گشت بهره ندارند روز این ها هولی ست که باعتقاد ایشان روز آخر سال ست این روز در ماه اسفندارمذ که حضرت نیر اعظم در برج حوت منزل دارند واقع میشود در شب این روز آتشها در سر کوچها و گذرها برمی افروزند و چون روز میشود تا یک پهر آن خاکسترها بر سر و روے یکدیگر می افشانند و شور و غوغاے عجیب برمے انگیزند و بعد ازان خود را شست و شوے داده رختهاے پوشند و به سیر باغات و صحراها میروند چون ضابطه مقرر هنود است که مرده هاے خود را می سوزانند آتش افروختن درین شب که شب آخر سال گذشته است کنایه ازان ست که سال گذشته را که بمنزله مرده است بسوزانند در ایام والد بزرگوارم امراے هندو و دیگر طوائف به تقلید ایشان رسم راکهی بجای میرسانیدند که تعلها و مرواریدها و گلهاے مرصع به جواهر گران بها در رشته ها کشیده بر دست مبارک ایشان می بستند و تا چند سال این رسم معمول بود چون تکلف را از حد گذرانیدند یعنی برایشان گران آمده منع فرمودند و برهمنان به شگون همان رشتها و ابریشم ها را که ضابطه ایشان ست می بستند من هم درین سال بسنت پسندیده ایشان عمل نموده فرمودم که امراے هندو و اعیان این طائفه راکهی بدست من نه بندند روز راکهی که نهم امرداد بود و باز همان معرکه قایم شد و دیگر طوائف براه تقلید رفته دست ازین تعصب باز نداشتند همین سال را قبول نموده فرمودم که بهمان ضابطه قدیم برهمنان رشته ها و ابریشمها می بسته باشند درین روز به حسب اتفاق عرس حضرت عرش آشیانے واقع شده و عرس از قاعده ها است که در هندوستان معمول ست در هر سال در روز فوت پیر و عزیز خود طعامها و اقسام خوشبوئیها باندازهٔ حالت و قدرت خود ترتیب داده علما و صلحا و سائر مردم جمع میشوند و این مجلس گاه باشد که بیک هفته بکشد درین روز بابا خورم را فرستادم که به روضه متبرکه ایشان رفته این مجلس را منعقد سازد و ده هزار روپیه به ده کس از بنده هاے معتبر داده شد که به فقرا و ارباب احتیاج تقسیم نمایند در پانزدهم ماه امرداد پیشکش اسلام خان از نظر گذشت بست و هشت زنجیر فیل و چهل راس اسپ آن سرزمین که بتانگن مشهور است و پنجاه نفر خواجه سرا و پانصد برکاله نفیس ستارگانی فرستاده بود چون ضابطه شده که وقایع جمیع صوبها به تخصیص سرحدها بعرض می رسیده باشد و واقعه نویسان از درگاه بدین خدمت تعین میشوند

خرم

واین از ضوابط است که پدر بزرگوارم کرده اند و من هم موافق آن عمل می نمایم و درین ضمن فواید کلی و نفع عظیم مشاهده میشود و اطلاع دیگر بر احوال عالم و عالمیان بهم میرسد اگر فوائد آن مرقوم گردد سخن دراز میشود درین ایام وقایع نویس لاهور نوشته بود که در اواخر ماه تیر ده کس از شهر ما من آباد که در دوازده کروهی واقع است رفته اند چون هوا گرمی بهم میرساند پناه به سایه درختی میبرند مقارن آن باد و چکرے بهم میرسد و آن باد چون به جماعت مذکور می وزد به لرزه درآمده نه کس ازانها هم در زیر درخت جان دادند و یک کس زنده ماند و آن زنده مدتها بیماری داشت تا بعد از محنت بسیار خلاص شد و جانورانے که بر درخت مذکور نشیمن داشتند همگی افتاده مردند و دران نواحی هوا این قسم خرابی پیدا کرد که جانوران صحرائی به کشت زارها آمده خود را می انداختند و بر بالاے سبزه غلطیده جان میدادند مجملا جانوران بسیارے هلاک شدند در روز پنجشنبه ۳۱ - امرداد تسبیح نموده به قصد شکار به کشتی سوار شده متوجه موضع سمونگر که از شکارگاه هائے مقرر است گشتم در ۳ شهریور خانعالم را که از دکهن به مصلحت فرستادن عراق و همراهی ایلچی دارائے ایران طلب نموده بودم در بنجار رسیده ملازمت کرد صدر مذکور گذرانید و چون سمونگر به جاگیر مهابت خان مقرر بود منزلے دلکشا بغایت تکلف در کنار دریا ساخته بود بسیار خوش افتاد یک زنجیر فیل و یک انگشتری نگین زمرد پیشکش نمود فیل را داخل فیلان خاصه نمودم تا ۶ شهریور به شکار مشغول بودم درین چند روز چهل و هفت راس آهو نر و ماده و دیگر جانوران شکار شد درین روزها دلاور خان یک قطعه لعل پیشکش فرستاده بود مقبول افتاد شمشیر خاصه جهت اسلام خان فرستادم بر منصب حسن علی ترکمان که هزاری ذات و هفت صد سوار بود پانصدی ذات و یک صد سوار افزوده شد آخرهاے روز پنجشنبه ۲۰ ماه مذکور در منزل مریم الزمانے وزن شمسی به نعل آمد خود را با فلزات و دیگر چیزها بدستور معمول وزن نمودم درین سال سن من چهل و چهار سال شمسی پوره شد و در همین روز یادگار علی ایلچی دارائے ایران و خانعالم که ازین جانب به همراهی او تعین شده بود مرخص گشتند. بیادگار علی اسپ بازین مرصع و کمر شمشیر مرصع و چار قب طلا دوزی و کلغی و بار و جیغه و سی هزار روپیه نقد مرحمت شد که مجموع چهل هزار روپیه بوده باشد و به خانعالم کهپوه مرصع یا پهول کماره که علاقه از مروارید داشت شفقت نمودم در ۲۲ ماه مذکور به زیارت روضه مقدسه منوره والد بزرگوارم به بهشت آباد فیل سواره متوجه گشتم در رفتن پنجهزار روپیه زر ریزگی افشانده شد و پنج هزار روپیه دیگر به خواجه جهان دادم که به درویشان قسمت نماید و تسبیح نماز شام کرده به کشتی متوجه شهر شدم چون منزل اعتمادالدوله بر کنار آب جمنا واقع بود آنجا فرود آمدم و شب در منزل او گذرانیده تا آخرهاے روز دیگر آنجا بسر بردم و از پیشکش هاے او انچه خوش آمد قبول فرموده متوجه دولتخانه گشتم منزل اعتقاد خان هم بر کنار آب جمنا بود حسب الالتماس او با مردم محل آنجا فرود آمده منازل او را که تازه ساخته بود سیر کردم

الحق جایهاے مطبوع و دلپسند بود بسیار خوش آمد پیشکشهاے لائق از اقمشه وجواهر و دیگر اجناس سرانجام نموده بود مجموع از نظر اشرف گذشت و اکثر پسند خاطر افتاد و قریب به شام داخل دولت خانه همایون شدم چون منجمان و اختر شناسان امشب ساعت توجه بجانب اجمیر اختیار نموده بودند هفت گهڑی از شب دوشنبه ۲ شعبان مطابق ۲۴ شهریور گذشته به فیروزی و اقبال بقصد آنصوب از دار الخلافت آگره برآمدم و درین عزیمت دو چیز منظور خاطر بود اول زیارت روضه منوره خواجه معین الدین چشتی که از برکات روح پر فتوح ایشان کشایشهاے بزرگ باین دودمان والا رسیده و بعد از جلوس زیارت مرقد بزرگوار ایشان میسر نگشته بود دوم دفع و رفع رانا امرسنگهه مقهور که از زمینداران و راجهاے معتبر هندوستان ست و سرے و سرداری او و آبا و اجداد او را جمیع راجها و رایان این ولایت قبول دارند و دیرینست که دولت و ریاست در خانواده آنها ست مدتے در حدود مشرق که پورب رویه باشد حکومت داشته اند دوران ایام بخطاب راجگی معروف و مشهور بوده اند بعد ازان بزمین دکهن افتادند و بیشتر ولایات آنجا به تصرف درآوردند و بجاے راجه لقب راول راجه باسم خود ساختند پس ازان به کوهستان میوات درآمدند و رفته رفته قلعه چیتور را به تصرف درآوردند ازان تاریخ تا امروز که هشتم سال از جلوس منست یکهزار و چهارصد و هفتاد و یک سال میشود بیست و شش کس دیگر ازین طائفه که مدت حکومت ایشان یک هزار و ده سال است راول خطاب داشته اند و از راول که اول شخصی ست که به راول اشتهار یافته تا رانا امرسنگهه که امروز رانا است بیست و شش نفرند که در عرض چهارصد و شصت و یک سال ریاست و سروری داشته اند و درین مدت مدید گردن باطاعت هیچ یک از سلاطین کشور هندوستان درنیاورده اکثر اوقات در مقام سرکشی و فتنه انگیزی بوده اند چنانچه در عهد سلطنت حضرت فردوس مکانے رانا سانگا جمیع راجها و رایان و زمینداران این ولایت را جمع ساخته با یک لک و هشتاد هزار سوار و چندین لک پیاده در حوالی بیانه جنگ صف نموده و به تائید باری تعالے و یاوری نخت لشکر ظفر اثر اسلام بر افواج کفر غلبه کردند و شکست عظیمی باحوال او راه یافت تفصیل این جنگ در تواریخ معتبره بتخصیص در واقعات که از تصنیفات حضرت فردوس مکانی ست مذکور و مسطور است والد بزرگوارم که مرقد منورش محل فیوض تا متناهی باد در دفع این سرکشان سعیهاے بلیغ بجا آوردند و چندین مرتبه لشکرها بر سر او تعین نمودند و در سال دوازدهم از جلوس خود به تسخیر قلعه چیتور که از محکم قلعه هاے مقرره معموره عالم است و برهم زدن ملک رانا عزیمت نمودند و قلعه مذکور را بعد از انکه چهار ماه و ده روز در قبل داشتند از کسان پدر رانا امرسنگهه به جنگ و جدال از روے قدرت و قوت تمام گرفتند و قلعه را خراب نموده برگشتند و در هر مرتبه افواج قاهره کار را بر و تنگ ساخته چنان می کردند که بدست در آید یا خراب و آواره گردد و مقارن این امرے

روے میداد که این مهم انصرام نمی یافت تا در اواخر عهد و یک روز دیک ساعت خود به تسخیر ملک دکن متوجه گشتند و مرا با لشکر عظیم و سرداران معتبر بر سر رانا فرستادند بحسب اتفاق این هر دو کار بواسطه اسبابے که ذکر آن طول تمام دارد صورت پذیر نگشت تا آنکه زمان خلافت من رسید چون این مهم نیم کاره من بود بعد از جلوس اولین لشکرے که بحدود ممالک فرستادم این لشکر بود فرزند پرویز را سردار ساخته عظماے دولت که در پاے تخت حاضر بودند بدین خدمت تعین گشتند و خانه معمور و توپخانه موفور همراه نموده روانه ساختم چون هر کارے موقوف بر وقت ست درین اثنا قضیه بد عاقبت خسرو بوقوع آمد مرا ناچار تعاقب او بجانب پنجاب باید نمود و ولایت و پایه تخت که در دار الخلافت آگره بود خالی میماند بالضرورت نوشته شد که پرویز با بعضے امرا برگشته به محافظت آگره و حوالی و حواشی آن قیام نماید مجملاً درین مرتبه هم مهم رانا چنانکه بایست نشد چون به عنایت الٰهی خاطر از فتنه خسرو جمع گردید و دیگر باره آگره محل نزول رایات عالیات گشت افواج قاهره بسرکردگی مهابت خان و عبد الله خان و دیگر سرداران تعین نموده شد و ازان تاریخ تا وقت عزیمت رایات جلال باجمیر پیوسته ولایات او پایمال عساکر فیروزی مآثر بود و غالباً مهم او صورت پسندیده پیدا نمی کرد بخاطر گذرانیدم که چون در آگره کارے ندارم و یقین من گشت که تا من خود متوجه نشوم این مهم صورتے پیدا نمی کند به ساعت مقرر از قلعه آگره برآمده در باغ دهره منزل واقع شد روز دیگر جشن دسهره روے داد بدستور معمول اسپان و فیلان را آرایش داده از نظر گذرانیدم چون مکرر والده ها و همشیره هاے خسرو بعرض رسانیدند که از کرده هاے خود بسیار نادم و پشیمان ست عرق عطوفت و شفقت پدرے در حرکت آمده او را طلبیدم و مقرر کردم که هر روز به کورنش می آمده باشد در باغ مذکور هشت روز مقام شد در بیست و هشتم خبر رسید که راجه رامداس که در نگیش و حدود کابل به همراهی قلیج خان خدمت می نمود وفات یافت غره ماه مهر از باغ کوچ شد و خواجه جهان را برائے نگاهبانی دار السلطنت آگره و محافظت خزاین و محلها رخصت فرمودم و فیل و فرگل خاصه با مرحمت شد در دوم مهر خبر رسید که راجه باسو در تهانه شاه آباد که سرحد ولایت امرے مقهور است وفات یافت دهم ماه مذکور روپ باس که الحال با من آباد موسوم شده منزل گشت سابق این محال بجاگیر روپ خواص مقرر بود بعد ازان به پسر مهابت خان که امان الله نام دارد مرحمت نموده فرمودم که بنام او منجوانده باشند یازده روز درین منزل مقام واقع شد چون از شکارگاه هاے مقرر است هر روز به شکار سوار میشدم چنانچه درین چند روز یک صد و پنجاه و هشت آهو نر و ماده و سایر جانوران شکار شد بست و پنجم ماه مذکور از امن آباد کوچ نموده شد در سی و یکم این ماه مطابق هشتم رمضان خواجه ابو الحسن را که از برهانپور طلب نموده بودم آمده ملازمت کرد پنجاه مهر نذر و پانزده پاره مرصع آلات و یک زنجیر فیل که او را داخل فیلان خاصه کردم پیشکش گذرانید دوم آبان

مطابق دهم رمضان خبر فوت قلیچ خان رسید از قدیمان این دولت بود و به هشتاد سالگی به رحمت خدا رفت در پرشاور بخدمت رفیع و رفیع افغانان پرتاریکی قیام داشت منصب او شش هزاری ذات و پنجهزار سوار بود مرتضی خان دکنی که در علم پولته بازی که باصطلاح دکنیان یک انگی گویند و مغلان شمشیر بازی میگویند بینظیر بود مدتے پیش او باین ورزش متوجه بودم و زیولا او را بخطاب ورزش خانی سرفراز گردانیدم چون ضابطه کرده ام که شبها ارباب استحقاق و درویشان را از نظر من میگذرانیده باشند تا نظر بحالت هر یک انداخته زمین وزر نقد و پوشش بآنها مرحمت نمایم درمیان آن مردم شخصے اسم جهانگیر را با اسم اعظم الله اکبر بحساب ابجد مطابق یافته بود بعرض رسانیدند یمنی را تفائل و شگون خوب گرفته به یابنده آن زمین و اسپ و زر نقد و خلعت کرامت نمودم روز دوشنبه پنجم شوال مطابق بست و ششم آبان ساعت داخل شدن باجمیر قرار یافته بود صبح روز مذکور متوجه گشتم چون قلعه و عمارات روضه حضرت خواجه بزرگوار ظاهر گشت قریب بیک کروه راه را پیاده طے کردم و از دو جانب راه معتمدان را تعین نمودم که به فقرا و ارباب احتیاج زر داده میرفتند چون چهار گهڑی از روز گذشت داخل شهر معموره شدم و در گهڑی پنجم شرف زیارت روضه متبرکه دست داد بعد از دریافت زیارت بدولتخانه همایون متوجه گشتم و روز دیگر فرمودم که همه حاضران این بقعه شریف را از خرد و بزرگ شهرے در نگذرے از نظر گذرانند تا فراخور استحقاق بعطایاے جزیل خوشنود گردند هفتم آذر به قصد سیر و شکار تالاب پهکر که از معابد مقرر نمود است و در فضیلت آن سخنان میگویند که به هیچ عقلی راست نمی آید و در سه کروهے اجمیر واقع است متوجه گشتم و دو سه روز در ان تالاب شکار مرغابی کردم و باجمیر معاودت نمودم معبد هاے قدیم و جدید که باصطلاح کفار دیوهره میگویند در اطراف این تال بنظر در آمد از جمله را ناشنکر که عم امرے مشهور است و در دولت ما از امراے بزرگ است دیوهره ساخته در غایت تکلف چنانکه یک لکھ روپیه مذکور شد که خرچ نموده به تماشاے آن عمارت در آمدم صورتے دیدم از سنگ سیاه تراشیده از گردن بالا بهیئت سر خوک و مابقی شبیه به بدن آدمی عقیده ناقص منود آنست که یک دفعی بنا بر مصلحتے که رای حکیم علیم اقتضا فرموده بدین صورت جلوه ظهور نموده است این صورت را بدین جهت عزیز داشته پرستش مینمایند فرمودم که آنصورت را به رود هم شکسته در تالاب مذکور انداختند بعد از ملاحظه این عمارت بر قله کوهے گنبدے سفید مشاهده گشت که مردم از هر طرف بدانجا می آمدند از حقیقت آن پرسیدم گفتند جوگے در انجا میباشد ساده لوحانیکه بدیدن او میروند کف آردی بدست بدانها میدهد که در دهن انداخته آواز جانورے که از ان سفها در یک وقت آوازے یافته باشند نمایند تا آن گناه بدین عمل زائل گردد فرمودم تا آن محل را خراب نموده آن جوگی را از انجا اخراج نمودند و صورت سبتے که دران گنبد بود شکستند دیگر عقیده داشتند که این تالاب را عمق نیست بعد از تفحص ظاهر شد که هیچ

جاے آن ازدوازده درع زیاده عمق ندارد دور آنرا نیز پیمودم قریب یک دنیم کروه بود شانزدهم آذر خبر رسید که قراولان ماده شیرے را قبل نموده اند در ساعت متوجه شده بلجر رسیدن به تفنگ زده بازگشتم بعد از چند روز نیله گاوے شکار شد در حضور خود فرمودم تا از پوست برآورند و بجهت فقرا طعام پختند دو بست و چند نفر جمع شده بودند ازان طعام خورند و بهر یک بدست خود زر ها دادم درهمین ماه خبر رسید که فرنگیان کوده بیقولے نموده چهار جهاز اجنبی را که از جهازات مقرره بندر سورت بود در حوالے بندر تاراج نمودند و جمع کثیر را از مسلمانان اسیر نموده مال و متاعے که دران جهاز بود متصرف گشتند یعنی بر خاطر گران آمده مقرر شد که بندر رند کور حواله او بود بجهت تدارک و تلافی این امر اسپ و فیل و خلعت داده بمیر دهم آذر مرخص ساختم بنا بر حسن تردد و خدماتے که از یوسف خان بهادر الملک در صوبه دکن بوقوع آمده بود علم بجهت آنها فرستادم و نوشته شد که مقصد اصلی ازین غربت بعد از زیارت حضرت خواجه سرانجام مهم رانا مقهور بود بنا برین بخاطر گذرانیدم که خود در اجمیر توقف نموده فرزند سعادتمند بابا خرم را پیش بفرستم و این اندیشه بغایت صواب بود بنا برین ششم دی که اختیار ساعت شده بود بفرخی و فیروزی او را مرخص ساختم و قباے طلا دوزی گل مرصع که مروارید بر اطراف گلهاے آن کشیده بودند و چیرهٔ زردوزی رشته مروارید و توطه زربفت مسلسل مروارید و فیل فتح گنج نام خاصه معه تلابر و اسپ خاصه و شمشیر مرصع و کجوه مرصع معه پهول کتاره بدو مرحمت نمودم سواے مردمے که سابق بسرکردگی خان اعظم درین خدمت تعین بودند دوازده هزار سوار دیگر به همراهی آن فرزند معین ساختم و سران سپاه را فراخور قدر هر یک باسپان خاصه و فیلان و خلعتهاے خاصه فاخره سرفراز ساخته رخصت نمودم و فدائی خان بخدمت بخشی گری این لشکر تعین یافت درهمین ساعت صفدر خان به حکومت کشمیر از تغیر هاشم خان مرخص شد اسپ و خلعت یافت روز چهارشنبه پانزدهم خواجه ابوالحسن را بخشی کل ساخته خلعت مرحمت نمودم و یک دیگ کلانی در آگره حکم کرده بودم که بجهت روضهٔ متبرکه خواجه بپزند درهمین روز ها آورده بودند فرمودم که بجهت نفر اطعامے دران دیگ طبخ نمایند و درویشان اجمیر را جمع سازند تا در حضور بآنها خورانیده شود چنین کس حاضر شدند و همه ازین طعام بسیر خوردند و بعد از خوردن طعام بدست خود بهر یک از درویشان زر ها داده شد اسلام خان حاکم بنگاله درین ایام به منصب شش هزاری ذات و سوار سرفرازی یافت و به کرم خان پسر معظم خان علم مرحمت شد غره اسفندارمذ مطابق دهم محرم سنه ۱۰۲۳ به شکار نیله گاو از اجمیر برآمدم روز نهم معاودت نمودم و به چشمه حافظ جمال که در دو کروهے شهر واقع است منزل نمودم و شب جمعه را در انجا گذرانیده آخر روز به شهر داخل شدم درین بست روز ده نیله شکار شد چون نیکو خدمتے خواجه جهان دکم جمعیتے او بجهت حفظ و حراست آگره و آن نواحی

بعرض رسید پانصدی ذات و یک صد سوار بر منصب او افزوده شد و درهمین روزها ابوالفتح دکنی از جاگیر آمده شرف ملازمت دریافت در ۳ ماه مذکور خبر فوت اسلام خان رسید که در روز پنجشنبه پنجم رجب ۱۰۲۲ھ وفات یافته بود در یک روز بی سابقه بیماری و تشویشی این امر ناگزیر او را دست داد از خانه زادان و تربیت یافتها این مقدار جوهر کاردانی که از و بظهور رسید از دیگری ظاهر نه شد حکومت بنگاله را از روی استقلال کرد و ولایاتی که در عمل هیچ یک از جاگیرداران سابق و به تصرف اولیای دولت قاهره در نیامده بود داخل ولایات عملی شد اگر اجل او را درنمی یافت مصدر خدمات کلی میگشت خان اعظم با آنکه خود را سند عا نموده بود که شاهزاده فیروزمند با این خدمت مامور گردد با وجود انواع دلاسا و رضاجوئی از جانب آن فرزند تن به سازگاری درنداده به شیوه ناستوده خود عمل می نمود چون این مقدمه مسموع گشت ابراهیم حسین را که از خدمتگاران معتمد حضور بود همراه او فرستادم و سخنان لطف آمیز مهرانگیز بدو پیغام کردم که دلتنی در برهان پور بودی بارورهای این خدمت را از من التماس نمودی چون این خدمت را که سعادت دارین خود در ان میدانستی و در مجالس و محافل مذکور میکردی که درین غربت اگر کشته شوم شهید و اگر غالب آیم غازی خواهم بود بتو تفویض نمودم انچه از کمک و مدد تو نچاشنی خواستی سرانجام یافت بعد ازان نوشتی که بحرکت رایات جلال بدین حدود فیصل این مهم خالی از اشکالی نیست بگنگش تو نزول اجلال در اجمیر واقع شد و این نواحی محل سرادقات جاه و جلال گشت الحال که شاهزاده را بعرائض وجوه معقوله استدعا نمودی و مجموع مقدمات برای دلگنگش و صوابدید تو به عمل آمده باعث چیست که پا از معرکه بیکبار میکشی و در مقام ناسازگاری درآمده با باخرم را که درین مدت هرگز از خود جدا نه ساخته ام محض باعتماد کاردانی تو فرستادم باید که طریقه نیکخواهی و نیک اندیشی منظور و مرعی داشته شب و روز از خدمت فرزند سعادتمند غافل نباشی و اگر بخلاف این سخنان عمل نموده از قرارداد خود قدم بیرون نهی دانسته باش که زیان کار خواهی بود ابراهیم حسین رفت و این سخنان را به همین تفصیل خاطرنشین او ساخت اصلا نتیجه نداد از جهل و قرارداد خود باز نیامد باباخرم چون دید که وجود او درین کار مخل است او را نگاهداشته عرضداشت نمود که بودن او بهیچ وجه لائق نیست و محض بجهت نسبتی که با خسرو دارد در مقام کارشکنیست به مهابت خان فرمودم که رفته او را از اودے پور بیاورد و محمد تقی دیوان بیوتات تعین شد که بمنسوبان و متعلقان او را با اجمیر رساند در پانزدهم ماه مذکور خبر رسید که دلیپ ولد راے سنگه که جبلت او سرشته بغی و فساد است از برادر کوچک خود راؤ سورج سنگه که بر سر او تعین شده بود شکست عظیم خورده در یکی از محکمهاے سرکار حصار در قبضه ست مقارن این احشم خویشی فوجداران و جاگیرداران نواحی او را بدست درآورده متعهد بدرگاه رسانیدند چون کمر از و قباح سرزده بود به بیاسا رسید و کشتن

او باعث عبرت بسی از مفسدان شد و به جلدوی این خدمت بر منصب راؤ سورج سنگه پانصدی ذات و دویست سوار افزود گشت در چهاردهم ماه عرضداشت فرزند باباخرم رسید که فیل عالم کمان که را نارایدان نازش تمام بود با هفتده فیل زنجیر دیگر بدست بهادران لشکر فیروزی اثر افتاد و عنقریب صاحبش نیز گرفتار خواهد گشت ٭

جشن تهمین نوروز از جلوس همایون

آغاز سال نهم از جلوس همایون مطابق سنه ۱۰۲۳ هجری

دو پهر و یک گهڑی از شب جمعه ۹ شهر صفر گذشته آفتاب عالمتاب به برج حمل که خانه شوکت و شرف اوست پرتو افگن گشت و صباح آنکه غره فروردی ماه بوده باشد مجلس جشن نوروزی در خطه دلپذیر اجمیر دست داد و در وقت تحویل که ساعت سعد بود جلوس برتخت اقبال نمودم برسم مقرر دولت خانه همایون را با قمشه نفیسه و جواهر و مرصع آلات آئین بسته بودند درهمین وقت خجسته فیل عالم کمان که لیاقت خاصه شدن داشت با هفتده زنجیر فیل دیگر از نروماده که فرزند باباخرم از فیلان را نا فرستاده بود از نظر اشرف گذشت و باعث انبساط خاطر و تنخواهان گشت روز دوم نوروز در سواری آمزا تیمناً خوب دانسته بران سوار شدم و در ربیاره نثار شد و در تاریخ سوم منصب اعتقادخان را که دوهزاری ذات و پانصد سوار بود سه هزاری ذات و هزار سوار مقرر فرمودم و به خطاب آصف خانی که در کس هم از سلسله آنها بدین خطاب سرفرازی یافته بودند سربلند ساختم و بر منصب دیانت خان نیز پانصدی ذات و دویست سوار افزوده شد دهم درین ایام اعتمادالدوله را به منصب پنجهزاری ذات و دوهزار سوار از اصل و اضافه سرفراز ساختم حسب الالتماس باباخرم بر منصب سیف خان باربیه پانصدی ذات و دویست سوار و بر منصب دلاورخان پانصدی ذات و دویست سوار و بر منصب کشن سنگه پانصد سوار افزودم و بر منصب سرفرازخان پانصدی ذات و سی صد سوار افزوده شد روز یکشنبه دهم پیشکش آصف خان از نظر اشرف گذشت و در ۱۴ اعتمادالدوله پیشکش خود گذرانید درین دو پیشکش نفایس بنظر در آمد انچه پسند خاطر افتاد گرفتم تتمه را بازدادم چین قلیچ خان با برادران و خویشان و لشکر و جمعیت پدر خود از کابل آمده سعادت ملازمت دریافت ابراهیم خان که منصب هفت صدی ذات و سی صد سوار داشت به منصب هزار و پانصدی و شش صد سوار سرفرازی یافته بخدمت جلیل القدر بخشی گری دربخانه به شرکت خواجه ابوالحسن مقرر گشت در ۱۵ این ماه مهابت خان که به آوردن خان اعظم و پسر او عبدالله مقرر گشته بود آمده ملازمت کرد در ۱۹ مجلس

شرف ترتیب یافت درین روز پیشکش مهابت خان از نظر اشرف گذشت و فیل خاصه روپ سندر نام بجهت فرزند پرویز فرستاده شد
بعد از گذشتن روز مذکور فرمودم که خان اعظم را با آصف خان به سپارند که او را در قلعه گوالیار نگاهدارد و چون غرض از فرستادن
او به قلعه آن بود که مبادا در مهم رانا بنا بر رابطه وجهتی که به خسرو دارد نفاق و فسادی از و بوقوع آید حکم فرمودم که او را در قلعه بطریق
بندیان نگاه ندارند بلکه اسباب فراغت و آسودگی از خوردنی و پوشیدنی بجهت او آماده و مهیا دارند چین قلیچ خان را در همین روزها
به منصب دو هزار و پانصدی ذات و هفت صد سوار از اصل و اضافه سرفراز ساختم و بر منصب تاج خان که به دارای ولایت بهکر
معین بود پانصدی ذات و سوار افزوده شد در ۱۸ - اردی بهشت خسرو را منع کورنش نمودم و سبب آن بود که بنا بر شفقت و عطوفت
پدری و التماس والده های همشیره های او مقرر فرموده بودم که همه روز به کورنش می آمده باشد چون از سیماے او آثار شگفتگی و خوشحالی
ظاهر نمی شد همیشه ملول و گرفته خاطر بنظر درمی آمد فرمودم که به کورنش در نیاید در زمان والد بزرگوارم مظفر حسین میرزا و رستم میرزا
پسران سلطان حسین میرزا برادرزاده شاه طهماسپ صفوی که قندهار و زمین داور و آنحدود در تحت و تصرف داشتند بواسطه
قرب خراسان و آمدن عبد الله خان اوزبک بدان ملک عرایض فرستادند که ما از عهده نگاهداشتن این ولایت بیرون نمی توانیم آمد
اگر یکے از بنده های درگاه را بفرستند تا این محال را بدو سپریم و خود بارواته ملازمت شویم چون انیعنی را مکرر عرض داشت نمودند
شاه بیگ خان را که الحال بخطاب خانه دورانے سرفراز ست بدارائی و حکومت قندهار و زمین داور و آنحدود فرستادند
و فرامین عنایت آمیز به میرزایان نوشته ایشان را بدرگاه طلب فرمودند بعد از آمدن عنایات شامل حال هریک نموده
ولایاتے که دوسه برابر قندهار جمع داشتند بدانها مرحمت شد غایتاً سرانجامے که بایست از انها نشد رفته رفته آن ولایت
تغییر یافت مظفر حسین میرزا هم در ایام حیات والد بزرگوارم برحمت خدا رفت و میرزا رستم را به همراهی خانخانان به صوبه
دکن فرستادند در انجا اندکے مایه جاگیرے داشت چون تخت و سلطنت بوجود من آرایش یافت او را از دکن بقصد آنکه رعایت
نموده به یکے از سرحدها بفرستم طلب نمودم مقارن آمدن او میرزا غازی ترخان که حکومت ٹٹھه و قندهار و آن نواحی متعلق بدو بود
برحمت خدا رفت بخاطر رسید که او را به ٹٹھه فرستم تا آنجا جوهر ذاتی خود را خاطر نشان ساخته آن ملک را به عنوان پسندیده محافظت
نماید و به منصب پنجهزاری ذات و سوار سرفراز ساخته دولک روپیه نقد مدد خرچ بدو مرحمت فرموده به صوبه داری ملک ٹٹھه او را
رخصت نمودم عقیده آن بود که ازو در ان سرحد خدمت ها بوقوع آید بخلاف توقع مصدر هیچگونه خدمتے نشد ظلم و تعدی را بجائے
رسانید که خلق بسیارے از سلوک زشت او به شکوه درآمدند و خبرے چند ازو شنیده شد که آوردن او لازم گشت یکی از بنده های

درگاه را به طلب او تعیین نموده او را بدرگاه طلبیدم در بست و ششم اردی بهشت او را آوردند چون ظلم و تعدی از و به خلق خدا بسیار رسیده بود باز خواست آن به مقتضای عدالت لازم گشته او را بانیراے سنگھ دکن سپردم تا بحقیقت عمل او باز رسیده شود و او فی الجمله تنبیهی یافته دیگران متنبه و عبرت پذیر گردند هم درین روزها خبر شکست احداد افغان رسید و حقیقتش آنکه معتقد خان در پولم گذر که حوالی پرشاور واقع است با فواج قاهره پیوسته بود و خاندوران با جمعی دیگر در حدود کابل و آن نواحی سر راه آن روسیاه داشتند درین اثنا نوشته از پیش بولاغ به معتقد خان میرسد که احداد بکوت تیراه که در هشت کروهی جلال آباد واقع است با جمعیت بسیار از سوار و پیاده آمده است و از جماعتی که دو تنخواهی و اطاعت اختیار نموده بودند پاره را کشته و چندے را بندی کرده میخواهد که به تیراه فرستد و اراده تاختن جلال آباد و پیش بولاغ دارد بمجرد رسیدن این خبر معتقد خان با جمعی که با و بودند به سرعت تمام روانه میشود چون به پیش بولاغ میرسد جاسوسان جهت تفحص غنیم میفرستد صبح چهارشنبه ششم خبر می آید که احداد در همان جا است تکیه بعنایت الهی که درباره این نیازمند درگاه الهی است نموده افواج قاهره را دو فوج میسازد و خود را به غنیم میرساند غنیم با چهار پنجهزار سوار پیاده که دیده به غرور و به غفلت تمام نشسته درگمان او نبود که بغیر از خاندوران درین نواحی فوجے باشد که با و چیره تواند شد چون خبر رسیدن افواج بادشاهی بدان نخجت برگشته میرسد و آثار و علامت لشکر ظاهر میگردد مضطربانه مردم خود را چهار توپ ساخته خود بر بلندی که یک بندوق انداز رفعت داشت و برآمدن بران بدشواری میسر میشد نشسته مردم خود را به جنگ می اندازد و برقندازان افواج قاهره آن مقهور را به شصت تفنگ گرفته جمع کثیرے را به جهنم میفرستند معتقد خان با لشکر قول خود را بهراول رسانیده غنیم را فرصت نداده از انداختن دو سه شست تیر نداده پاک و پاکیزه برمیدارند و سه چهار کروه تعاقب نموده قریب هزار و پانصد نفر سوار و پیاده به قتل میرسند و بقیه السیف اکثرے زخمی و مجروح و پراق انداخته قرار بر فرار میدهند افواج قاهره شب در جنگ گاه بسر برده صباح آن شش صد سر جدا کرده بر پرشاور می آورند و کله منارها در انجا میسازند و پانصد سر اسپ و مواشی بیشمار و مال و اسلحه بسیار بدست می افتد و بندیان تیراه خلاص میشوند و ازین طرف از مردم روشناس کسے ضایع نمی شود شب پنجشنبه غره خورداد به عزم شکار شیر متوجه بهکر شدم روز جمعه دو قلاده شیر را به تفنگ زدم درهمین روز معروض گشت که نقیب خان به رحمت خدا رفت خان مشارالیه از سادات سیفی و قزوینی الاصل است مزار پدر او میر عبد اللطیف هم در اجمیر بوده دو ماه پیش از انکه وفات یابد کوچ او که با یکدیگر انس و الفت تمام داشتند و دوازده روزے در بیماری تپ گذرانیده شربت ناگوار مرگ نوشید فرمودم که او را هم در پهلوے زن او که در دون روضه متبرکه خواجه بزرگوار نهاده بودند نهادند چون از معتقد خان خدمت شایسته در جنگ احداد

خرم

بوقوع آمد بجلدوے این خدمت بخطاب لشکرخانی سرفراز گشت و دیانت خان که باودے پور به خدمت باباخورم و برسانیدن بعضے احکام مرخص گشته بود به ینهم ماه خورداد آمد و از سر برائیها و تزک باباخرم مقدمات خوب بعرض رسانید فدائے خان که از نوکران ایام شاهزادگی من بود بعد از جلوس رعایتهاے یافته درین لشکر اورا بخشی ساخته بودم در دوازدهم همین ماه ودیعت حیات سپرد میرزا رستم چون از کرده هاے ناخوش خود اظهار ندامت و پشیمانی میکرد و مردت و مردمی مقتضی آن شد که تقصیرات اورا به عفو مقبول و مقرون گرداند در آخر همین ماه اورا به حضور طلبیده تلافی خاطر او نمودم و خلعت پوشانیده حکم کردم که به کورنش و سلام می آمده باشد در یازدهم ماه تیر شب یکشنبه ماده فیلے از فیلخانه خاصه در حضور من زائید مکرر شنیده بودم که تحقیق مدت حمل نمایند آخر الامر ظاهر شد که بچه ماده یک سال و شش ماه و بچه نر نوزده ماه در شکم مادر می ماند به خلاف تولد آدمی که اکثر بچه از شکم مادر بسر فرو می آیند و بچه فیل اکثر بپا برمی آید چون بچه از مادر جدا شد مادر بپا خاک ببالاے او افشانده آغاز مهربانی و لابه گری نمود و بچه لمحه افتاده بعد ازان برخاسته متوجه پستان مادر شد بهمجلس گلاب پاشی که از زمان قدیم به آب پاشی مشهور ست و از رسوم مقرره پیشینیان ست منعقد گشت در نهم امرداد خبر فوت راجه مان سنگهه رسید راجه مذکور از عمده هاے دولت والد بزرگوارم بود چون اکثر بنده هاے درگاه را مرتبه مرتبه بخدمت دکن فرستاده بودم او هم از تعینات این خدمت بود بعد از انکه دران خدمت وفات یافت مرزا بهاؤ سنگهه را که خلف رشید او بود بدرگاه طلب نمودم چون از ایام شاهزادگی طریقه خدمتگاری بیش از پیش به من داشت با آنکه ریاست و کلان تری سلسله آنها مطابق ضابطه که در هندوان معمول ست به مهاسنگهه پدر جگت سنگهه که کلان ترین اولاد راجه بود و در ایام حیات او وفات یافت میرسید من اورا منظور نداشته بهاؤ سنگهه را به خطاب میرزا راجه ممتاز ساختم و به منصب چهار هزاری ذات و سه هزار سوار سرفرازی یافت و انبیر که وطن آبا و اجداد او بود باو مرحمت کردم و تلافی و تراخی خاطر مهاسنگهه نموده پانصدی بر منصب سابق او افزودم و ولایت کرهه را به انعام او مقرر داشتم و کمر و خنجر مرصع و اسپ و خلعت بجهت او فرستادم در هشتم این ماه که امرداد باشد تغیرے در مزاج خود یافتم رفته رفته به تپ و درد سر کشید به ملاحظه آنکه مبادا اختلالے باحوال ملک و بنده هاے خدا راه یابد انمعنی را از اکثر محرمان و نزدیکان پنهان داشته حکما و اطبا را نیز آگاه نه ساختم چند روز چنین گذشت از محرمان حریم عصمت بغیر از نورجهان بیگم که از دنجو مهربان تری گمان نداشتم هیچکس را برین قضیه محرم نه ساختم پرهیز از خوردن خورشهاے گران می نمودم و باندک مایه غذاے سبک قناعت کرده همه روز بقاعده مقرر بدیوانخانه خاص و عام و جهروکه و غسلخانه بطریق معتاد برمی آمدم تا آنکه در بشره آثار ضعف ظاهر گشت بعضے از بزرگان مطلع گشتند بیکدیگر

از اطبا که محل اعتماد بودند مثل حکیم مسیح الزمان و حکیم ابوالقاسم و حکیم عبد الشکور اظهار نمودم چون تپ مفارقت نکرد و سه شب معتاد شراب خورده شد یعنی باعث زیادتی ضعف و کمی قوت گشت در اثنای تشویش و غلبه سستی بروضه منوره خواجه بزرگوار رفتم و دران آشیانه متبرکه صحت خود را از باری تعالی درخواستم و صدقات و نذرات قبول نمودم الله تعالی به محض فضل و کرم خود خلعت صحت عطا فرمود رفته رفته تخفیف یافت و در دسر که شدت عظیم داشت به تصرف و علاج حکیم عبد الشکور فرو نشست و مزاج در عرض بیست و دو روز بحالت اصلی باز آمد بنده های درگاه بل سائر خلائق به شکرانه این عطیه بزرگ تصدقات گذرانیدند تصدق هیچ یک را قبول نکردم و فرمودم که هر کس در خانه خود هر چه خواهد بفقرا تقسیم نماید در دهم شهریور خبر رسید که تاج خان افغان حاکم بنگله وفات یافت از امرای قدیم این دولت بود در بیماری بخاطر گذرانیده بودم که چون صحت کامل روزی گردد چنانچه در باطن از حلقه بگوشان و معتقدان خواجه بزرگوارم و توجه ایشان را سبب وجود خود میدانم ظاهرا نیز گوش خود را سوراخ نموده در جرگه حلقه بگوشان ایشان داخل باشم پنجشنبه دوازدهم شهریور مطابق شهر رجب گوش خود را سوراخ نموده در هر گوشی یک دانه مروارید آبدار در کشیدم چون یعنی مشاهده بندگان درگاه و مخلصان هوا خواه گشت چه جمعی که در حضور و برخی که در سرحد بودند همگی تبلاش و مبالغه گوشهای خود را سوراخ نموده به مروارید آلی که در جواهر خانه خاص بود و بدیشان مرحمت میشد زینت بخش حسن اخلاص گشتند تا آنکه رفته رفته سرایت باحدی و سائر مردم نمود آخر روز پنجشنبه بست و دوم ماه مذکور مطابق دهم شهر شعبان مجلس وزن شمسی در دیوانخانه خاص آراسته گشت و بدستور مقرر شرائط بجا آوردند در همین روز میرزا راجه بهاؤ سنگه کامروا و دولتخواه بوطن خود رخصت یافت بوعده آنکه از دو سه ماه زیاده توقف نکند در بیست و هفتم ماه مهر خبر رسید که فریدون خان برلاس در اودے پور رحمت خدا واصل گشت از طبقه بزرگان سپه بغیر از دو سردارے نمانده بود چون این طائفه را در بین دولت حقوق بسیار و نسبت بیشمار ست مهر علی پسر او را نوازش نموده به منصب هزاری ذات و سوار سرفراز ساختم بنا بر خدمات پسندیده که از خاندان او وقوع آمد و هزاری بر منصب ذات او افزودم که اصل و اضافه شش هزاری ذات و پنجهزار سوار باشد ششم آبان قراولان خبر آوردند که در شکر گردهی سه شیر دیده شد بعد از نیمروز متوجه شده هر سه را به تفنگ شکار کردم در هشتم ماه مذکور هنگامه دیوالی آغاز شد دو سه شب در حضور خود فرمودم که بنده های درگاه با یکدیگر بازیها نمودند بردها و باختها واقع شد در هیژدهم این ماه نعش سکندر معین قراول را که از خدمتگاران قدیم من بود و در زمان شاهزادگی خدمت بسیار کرده از اودے پور که محل نزول فرزند سلطان خرم بود با جمعیت آوردند بقراولان دهم جرگهای او فرمودم که نعش او را برده در کنار تالاب رانا شنکر بسپارند خدمتگارے با اخلاص بود در دوازدهم آذر دود

که اسلام خان درحیات خود از زمین داران کوچ که ملک او در انتهاے ولایت شرقی واقع است گرفته بود با پسر او نود و چهار زنجیر فیل از نظر گذشت از فیلان مذکور چندے داخل فیلان خاصه شدند درهمین تاریخ هوشنگ پسر اسلام خان از بنگاله آمده سعادت آستان بوس دریافت و دو زنجیر فیل پیشکش و یکصد مهر و یک صد روپیه نذر گذرانید در شبے از شبهاے دی به خواب می بینم که حضرت عرش آشیانے به من میگویند که بابا گناه عزیز خان را که خان اعظم است بجهت خاطر من به بخش بعد ازین خواب بخاطر قرار دادم که اورا از قلعه به طلبم درحوالی اجمیر دره واقع است درنهایت صفا و در انتهاے این دره چشمه ظاهر شده که آب آن در آبگیرے دراز و پهناور جمع میشود و بهترین آبهاے اجمیر این آب ست و این دره و این چشمه بحافظ جمال معروف و مشهور ست چون عبور درین مقام واقع شد فرمودم که عمارتے درخور این جا بسازند چون محل مستعد و قابل ترتیب بود در مدت یک سال جاے و مقامی ترتیب یافت که روندهاے عالم مثل آن جاے نشان نمی دهند حوضے چهل گز در چهل گز ساخته بودند و آب چشمه را به فواره درین حوض جاری ساخته اند فواره ده دوازده گز میجهد و برکنار این حوض شیمنها عمارت یافته و همچنین در مرتبه بالاے آن که تالاب چشمه در انجا واقع است جاهاے موزون و ایوانهاے دلکش و آرامگاه هاے خاطر پسند بعضے ازان مصور و منقش به عمل اوستادان ماهر و نقاشان چابکدست ساخته و پرداخته اند چون خواستم که نام آن مکان نسبتے بنام مبارک من داشته باشد نام آنرا چشمهٔ نور نهادم مجملاً عیبے که دارد اینست که بایستے اینجا و مقام در شهرے عظیم یا گذرگاهے که خلائق را بران عبور و افتادی واقع می بود ازان تاریخی که اتمام یافته اکثر اوقات نیجشنبه ها دجمعهارا درین میگذرانم فرمودم که بجهت اتمام آن شعرا تاریخے فکر کنند سعید اے گیلانی زرگر باشی این مصرعه را که ع

	محل شاه نورالدین جهانگیر

تاریخ یافت خوب نوشت فرمودم که بر بالاے ایوان عمارت پایان آن قطعه را بر سنگ نقش کرده نصب کنند در اوایل ماه دی سوداگران از ولایت آمدند و انار یزد و خربزه کاریز که سرآمد خربوزه هاے خراسان است آوردند چنانچه جمیع بنده هاے درگاه و امراے سرحد ازین میوه حصه یافته بلوازم شکرگذاری منعم حقیقی پرداختند تا غایت گویا فردا علاے خربزه و انار را در نیافته بودیم تا آنکه همه سال از بدخشان خربزه و از کابل انار می آوردند غالباً آن خربزه و انار هیچگونه مناسبتے با انار یزد و خربزه کاریز نداشته چون حضرت والد بزرگوارم را انار الله برهانه به میوه میل و رغبت تمام بود افسوس بسیار خورده شد که این میوه ها کاشکے در ایام فیروزی بخش آنحضرت از ولایت به هندوستان می آمد تا ازان بهره ور و محظوظ میگشتند همین تاسف بعطر جهانگیری دارم که مشام شریف شان ازین نوعطریات

نه گشت این عطر اختراعیست که در زمان دولت ابد پیوند ما به سعی والده نورجهان بیگم بظهور آمد در هنگامے که گلاب میگیرند فی الجمله
چربی بر بالاے ظرفہاے که گلاب را گرم از کوزه بری آرند در انجا ظاهر میشود آن چربی را اندک اندک جمع ساختند چون از گل بسیارے
گلاب گرفته شود قدرے محسوسے ازان چربی بهم میرسد در خوشبوئے و عطریت بدرجه ایست که اگر یک قطره ازآن بر کف دست مالیده
شود مجلسی را معطر می سازد و چنان ظاهر میشود که چندین غنچه گل سرخ بیکبار در شگفتگی آمده باین شوخی و ملایمت بوئے نمی باشد دلهاے
رفته را بجا می آرد و جانهاے پژمرده را شگفته می سازد بجلدے این اختراع یک عقد مروارید مخترع آن عطا فرمودم سلیمه
سلطان بیگم نور الله مرقدها حاضر بودند این روغن را عطر جهانگیری نام نهادند در هواهاے هندوستان اختلاف تمام مشاهده
میشود در همین فصل دمی در لاهور که واسطه است میان ولایت و هندوستان درخت توت بار آورد و بهمان شیرینی و لطافتیکه
در وقت خود میرساند رسانید مردم چند روز از خوردن آن محظوظ بودند این معنی را واقع نویسان آنجا نوشته بودند در همین ایام
بختر خان کلانوت که به عادل خان نسبت تمام دارد چنانچه برادر زاده خود را به عقد او در آورده و او را در گونیدگی و دربیت گفتن خلیفه
خود ساخته است در لباس درویشان و فقیران ظاهر گشت او را طلبیده و استفسار احوال او نموده در رعایت خاطر او کوشیدم در
مجلس اول ده هزار روپیه نقد و پنجاه پارچه از همه قسم و یک عقد تسبیح مروارید باو بخشیدم و او را مهمان آصف خان ساخته فرمودم که بوا
از احوال او خبردار باشد این معنی ظاهر نه گشت که خود بے اذن و رخصت عادل خان آمده یا آنکه عادل خان او را باین لباس فرستاده
تا حقیقت کنگاش انبجا را دریافته خبر مشخص بحبت او ببرد و غالب ظن آنست که او با این همه نسبت بے تجویز عادل خان نیامده باشد
و دلیل بر صحت این معنی عرضداشت ست که میر جمال الدین حسین که درین ایام بعنوان ایلچی گری در بیجاپور است نوشته بود که عادل خان
اظهار نموده که آنچه نسبت به بختر خان از جانب بندگان حضرت بوقوع آمد گویا آن شفقت در حمت در باره من از قوت بفعل آمده است
بدین جهت در رعایت او افزوده تا اینجا بود هر روز بعنایت تازه سرفرازی می یافت شبها بملازمت بسر میبرد و در تهاے که عادلخان
بسته و مخترع آن طرز است و آنرا نورس نام نهاده می شنوانید تمه احوال در تاریخے که رخصت یافته نوشته خواهد شد درین روزها جانورے
از ولایت زیر باد آورده بودند که رنگ اصل بدن او موافق برنگ طوطی ست لیکن در جثه از و کوچک تر است یکے از خصوصیات
این جانور آن ست که تمام شب پاے خود را بر شاخ درختی و یا چوبے که او را بران نشانیده باشند بند کرده خود را سر شیب می سازد
و با خود زمزمه میکند چون روز شد بر بالاے آن شاخ درخت می نشیند اگرچه میگویند که جانوران را هم عبادتے میباشد اما غالب ظن
آن ست که این فعل طبعے او باشد آب مطلق نمیخورد و در طبیعت او کار زهر میکند یا آنکه بقاے حیوانات بآب ست در ماه بهمن اخبار خوش

بپایه رسید اول خبر اختیار کردن رانا امرسنگه اطاعت و بندگی درگاه را کیفیت این مقدمه آن ست که چون فرزند سعادت مند بلند اقبال سلطان خرم از جهت نشاندن تهانجات بسیار خصوصاً در جاے چند که بواسطه زیونے آب و هوا و صعوبت مکان گمان اکثر مردم آن بود که در انجا نشستن تهانجات ممکن نباشد و از جهت دوانیدن افواج قاهره متعاقب یکدیگر بے ملاحظه شدت گرما و کثرت باران و اسیر شدن اهل و عیال اکثر سکنه آن دیار کار را بر رانا نوعی تنگ ساخته بود که معلوم او شده که اگر زمان دیگر برین روش برو بگذرد زمان ملک آواره و یا گرفتار خواهد شد لاعلاج اختیار اطاعت و ددلتخواهی کرده سوره کرن نام خالوے خود را با سر داس جماله که از مردم معتبر فیمابین او و پیش آن فرزند اقبالمند فرستاد و التماس نمود که اگر آن فرزند از جهت التماس گذشتن از سر تقصیرات او نموده تسلی خاطر او شود و نشان پنجه مبارک از براے او بگیرد او خود آمده ملازمت آن فرزند نماید و پسر جانشین خود را که کرن است بدرگاه والا فرستد بالطریق سائر راجهاے سلک بنده هاے این درگاه منتظم بوده خدمت نماید و از جهت پیرسے او را از آمدن بدرگاه معاف دارد بنابرین آن فرزند نیز آنها را همراه ملا شکر الله دیوان خود که او را بهادر خطاب این مهم به خطاب افضل خانے سرفراز فرمودیم و سندر داس میر سامان خود را که بعد از انصرام این کار به خطاب رایان ممتاز شد بدرگاه والا فرستاده حقیقت را معروض داشت چون پیوسته همت والا نهمت مصروف آن ست که تا ممکن باشد خانواده هاے قدیم را خراب نه سازیم غرض اصلی آن بود که چون رانا امرسنگه و آباے او مغرور باستحکام کوهستان و مکان خود هاشده هیچگاه با دشاهان هندوستان را ندیده اطاعت نه کرده اند در ایام دولت من این مقدمه از پیش نرود حسب الالتماس آن فرزند تقصیرات او مقرون بعفو نموده فرمان عنایت آمیز که سبب خاطر جمعی او میشد و نشان پنجه مبارک عنایت فرمودم و فرمان مرحمت عنوان بآن فرزند نوشتم که اگر نوعی نماید که این مقدمه مرتوقع آید این خدمت عمده را و لنخواه ماکرده خواهد بود آن فرزند نیز آنها را همراه ملا شکر الله و سندر داس پیش رانا فرستاد تا تسلی او نموده امیدوار بمراحم و عنایات شاهنشاهی ساخته و فرمان عنایت عنوان و نشان پنجه مبارک را باو دادند و قرار یافت که روز یکشنبه بیست و ششم ماه بهمن او با فرزندان آمده آن فرزند را ملازمت نماید دوم خبر فوت بهادر که از حاکم زاده هاے ولایت گجرات و خمیر مایه فتنه و فساد بود رسید که الله تعالی به کرم خود او را نیست و نابود ساخت باجل طبعی درگذشت سوم خبر شکست میرزائی که به قصد گرفتن قلعه دنبدر سورت استعداد تمام نموده آمده بود در خور میان بندر رند کور در میان انگریزان که پناه بدین بندر آورده اند در اے جنگ افتاده اکثر جهازات او از آتشبازی انگریزان سوخته شده ناچار تاب مقاومت نیاورده گریزان گشت و کس نزد مقرب خان که حاکم بنادر گجرات بود دست و دو در صلح زد و اظهار نمود که ما بجهت صلح آمده بودیم نه به قصد جنگ انگریزان این جنگ برانگیختند و دیگر خبر رسید که چندین از

راجپوتان کهزدن وکشتن عنبر را بخود قرار داده بودند و بهمین تاریخ کمین کرده فرصت جسته خود را بادمیر سانند و زخمی ناقص از دست یکی
از انها بدو میرسد مردمی که در گرد عنبر بودند آن راجپوتان را کشته عنبر را بمنزل ادمیرسانند هیچ نمانده بود که مخذول و معدوم گردد و اخر
این ماه که در بیرونهای اجمیر به شکار مشغول بودم محمد بیگ ملازم فرزند بلند اقبال سلطان خرم رسیده و عرضداشت آن فرزند گذرانید
معروضداشت که رانا با پسران خود آمده شاهزاده را ملازمت نمود کیفیت این مقدمه از عرضداشت او معلوم میشود در حال رود
نیاز بدرگاه بی نیاز آورده سجده شکر بجا آورد م اسپ و فیل و خنجر مرصع به محمد بیگ مذکور عنایت کرده او را بخطاب ذوالفقارخان
سرفراز فرمودم از مضمون عرضداشت چنان معلوم شد که روز یکشنبه ۲۶ ماه بهمن رانا با آداب دتوره که نیده ها ملازمت نمایند فرزند
بلند اقبال را ملازمت کرد و یک لعل کلان مشهور که در خانه او بود با پاره مرصع آلات و هفت زنجیر فیل که بعضے ازان لائق خاصه بود
و از فیلان او که بدست نیفتاده بود همین مانده بود و نذر اس اسپ پیشکش گذرانید آن فرزند هم از روے کمال عنایت نسبت با و پیش
آمد چنانچه وقتیکه رانا پاے آن فرزند را گرفته عذر تقصیرات خود میخواست آن فرزند اقبال مند سر او را در بر گرفته او را تسلی نوعی
نمود که باعث خاطر جمعی او شد خلعت فاخره و شمشیر مرصع و اسپ بازین مرصع و فیل خاصه با یراق نقره با و عنایت کرد و چون از جمله
مردمی که از جماعت او بودند بیشتر از صد کس نبود که قابل سروپا دادن باشد صد دست سروپا و پنجاه راس اسپ و دوازده زنجیر فیل مرصع
با نها داد چون روش زمینداران است که پسر جانشین با پدر یکجا بملازمت سلطان سلاطین می آیند او هم این شیوه را مرعی داشته
کرن را که پسر صاحب ٹیکه او بود همراه نیاورده بود ازینجهت که ساعت روانه شدن آن فرزند سعادتمند بلند اقبال از انجا آخرهاے
همان روز بود او را رخصت نمود تا رفته کرن را بملازمت فرستد بعد از رفتن او کرن آمده ملازمت کرد با و هم خلعت فاخره با شمشیر و خنجر
مرصع و اسپ بازین طلا و فیل خاصه عنایت کرد و همان روز کرن را در رکاب خود گرفته روانه درگاه والا شد سوم اسفندارمذ با اجمیر
از شکار معاودت واقع شد هفتم بهمن تا غایت تاریخ مذکور که ایام شکار بود یک ماده شیر با سه بچه و سیزده نیله گاو شکار شده بود
شاهزاده کامگار روز شنبه دهم ماه مذکور در ظاهر موضع دیورانی که نزدیکے شهر اجمیر واقع است نزول نموده و حکم شد که جمیع امرا باستقبال
رفته هریک در خور حالت و نسبت خود پیشکش بگذرانند و فردا که روز یکشنبه باز دهم باشد به سعادت ملازمت مشرف گردد روز دیگر شاهزاده
به کوکبه و شکوه تمام با جمیع عساکر منصوره که بمراهی آن فرزند به خدمت تعین بودند داخل دولتخانه خاص و عام گشت و دو پهر و دو گهڑی
از روز گذشته که ساعت ملازمت بود دولت کورنش دریافت و سجدات و تسلیمات بجا آورده یکهزار اشرفی و یکهزار روپیه بطریق نذر و یکهزار
مهر و یکهزار روپیه بعنوان تصدق گذرانید آن فرزند را پیش طلبیده در آغوش گرفتم و سر و روے او را بوسیده به مهربانیها نوازشهای

خاص اختصاص بخشیدم چون از لوازم خدمت و گذرانیدن نذر و تصدق باز پرداخت معروض داشت که اگر حکم شود کرن به سعادت سجده
کورنش سرفراز گردد فرمودم که او را بیاورند بخشیان باداب مقرر حاضر ساخته بعد از فراغ کورنش سجده نموده حسب الالتماس فرزند خرم حکم
کردم که او را بر جرگه دست راست مقدم ایستاده کنند بعد ازان بخرم حکم کردم که تا رفته والده های خود را ملازمت نماید و خلعت خاصه
که مشتمل بود بر چارقب مرصع و قبای زربفت و یک تسبیح مروارید بآن فرزند عنایت شد و بعد از تسلیم خلعت خاصه و اسپ خاصه
بازین مرصع و فیل خاصه مرحمت شد و کرن را نیز به خلعت فاخره و شمشیر مرصع سرفراز ساختم و امراء منصب داران جماعت جماعت
به سعادت کورنش و سجده سربلندی یافته نذر گذرانیدند و هریک در خور خدمت و مرتبه خود بعنایات سرفراز گشتند چون بدست
آوردن دل کرن که وحشی طبیعت و مجلس نادیده در کوهستان بسر برده بود ضرور بود بنا بر آن هر روز مرحمتی تازه می نمودم چنانچه
در روز دوم ملازمت خنجر مرصع و روز دیگر اسپ خاصه عراقی بازین مرصع بدو عنایت شد و در همین روز بدربار محل رفته از جانب
نورجهان بیگم هم به خلعت فاخره و شمشیر مرصع و اسپ بازین و فیل سربلندی یافت بعد ازین عنایات تسبیح مروارید گران بها مرحمت
نمودم روز دیگر فیل خاصه با تلابر مرحمت شد چون در خاطر بود که از هر جنس و هر چیز باو داده شود سه دست بازو سه دست جره و یک
قبضه شمشیر خاصگی و یک بکتر و یک جوشن خاصگی و دو انگشتری یکی نگین لعل و یکی نگین زمرد بدو عنایت نمودم و در اواخر ماه مذکور
فرمودم که از جمیع اقسام آتشه گرفته با قالب و نمد تکیه دار هر قسم خوشبوئی باظرفهای طلا و در منزل بهل گجراتی و آتشه را در صد
خوان نهاده واحدیها بدست و دوش گرفته در دیوانخانه خاص و عام حاضر ساختند و مجموع بدو مرحمت نمودم و ثابت خان همیشه در
مجلس بهشت آئین سخنان نالائق و کنایتهای صریح به اعتماد الدوله و پسر او آصف خان میگفت یکدو مرتبه اعتراض نموده او را
ازین گفت و شنود ناخوش منع نمودم ببهیچ وجه باخود بس نیامد چون خاطر اعتماد الدوله را بسیار عزیز میداشتم و با سلسله ایشان بستها
و پیوندها شده بود یعنی بر طبع من گران می آمد با آنکه شبی بی تقریب و بی جهت با دشنام ناخوش گفتن آغاز کرد و آن مقدار گفت
که آثار رفت و آزردگی تمام در بشره اعتماد الدوله ظاهر گشت صباح آن بدست یکی از خدمتیهای درگاه او را به نزد آصف خان
فرستادم که چون شب سخنان بیهوده نسبت به پدرت مذکور ساخته او را تو پسر دم خواه در نیجا خواه در قلعه گوالیار هر جا میخواهی نگاهدار و
تا وامیکه تلافی و تدارک خاطر پدرت نه کند گناه او را نخواهم بخشید حسب الحکم آصف خان او را به قلعه گوالیار فرستاد در همین ماه
جهانگیر قلی خان با ضافه منصب سرفراز گشت و دو هزار و پانصدی ذات و دو هزار سوار اضافه عنایت شد احمد بیگ خان که از
بنده های قدیم این دولت ست در سفر صوبه کابل از دو بعضے تقصیرات بوقوع آمد و مکرر از نفاق و نارسائیهای او قلیچ خان که

سروار لشکر بود شکوه نمود بالضرورت او را بدرگاه طلب نمودم و بجهت تنبیه و تادیب به مهابت خان سپردم که در قلعه رنتهنبور نگاه دارد قاسم خان حاکم بنگاله دو قطعه لعل پیشکش فرستاده بود بنظر گذشت چون ضابطه کرده ام که درویشان و ارباب حاجت را که درگاه والا جمع شده باشند بعد از دوپهر شب بنظر درآورند درین سال بهمین روش درویشان را بدست و حضور خود پنجاه و پنجهزار روپیه و یک لک و نود هزار بیگه زمین و چهارده موضع در دوبست و شش قلبه زراعت و یازده هزار خروار شالی مرحمت نمودم و مقصد و سی دو دانه مروارید به قیمت سی و شش هزار روپیه به جمعی از بنده ها که از روی اخلاص گوش خود را سوراخ نموده بودند عنایت کردم در اواخر ماه مذکور خبر رسید که چهار گهڑی و نیم از شب یکشنبه یازدهم همین ماه گذشته در بلده برهانپور الله تعالی از دختر شاهزاده مراد پسر ارجمند سلطان پرویز پسری کرامت فرمود او را سلطان دوراندیش نام نهادم ❊

جشن دهمین نوروز از جلوس همایون

از روز شنبه غره فروردی ماه سنه مطابق هشتم شهر صفر سنه ۱۰۲۴ هجری پنجاه و پنج پل گذشته حضرت نیر اعظم از برج حوت بشرفخانه محل نزول اجلال ارزانی داشت بعد از گذشتن سه گهڑی از شب یکشنبه بر تخت دولت جلوس نمودم جشن نوروزی و آئین بندی بدستور سابق ترتیب یافت شاهزاده های والاقدر و خوانین عظام و اعیان حضرت و ارکان سلطنت تسلیم مبارکبادی بجای آوردند روز غره بر منصب اعتماد الدوله که پنج هزاری ذات و دو هزار سوار بود هزاری ذات و سوار افزوده شد و به کنور کرن و جهانگیر قلی خان و راجه نرسنگه دیو اسپان خاصه مرحمت نمودم و روز دوم پیشکش آصف خان از نظر گذشت پیشکش پسندیده از جواهر و مرصع آلات و طلا آلات و اقمشه از هر قسم و از هر جنس ترتیب داده بود بتفصیل دیده شد آنچه پسند خاطر افتاد موازی هشتاد و پنجهزار روپیه بود درین روز شمشیر مرصع معه پرتله و بند و باره به کرن و یک زنجیر فیل به جهانگیر قلی خان مرحمت شد چون اراده توجه بطرف دکهن و آنجدود قرار داده خاطر بود به عبد الکریم معمورے حکم فرمودم که به مندورفته عمارات بجهت سرکار خاصه از سر نو تعمیر نماید و عمارات سلاطین ماضی مرمت کند روز سوم پیشکش راجه نرسنگه دیو بنظر درآمد و یک لعل و چند دانه مروارید و یک زنجیر فیل بدرجه قبول او افتاد روز چهارم بر منصب مصطفے خان پانصدی ذات و دو صد سوار افزوده شد که دو هزاری ذات و دو صد و پنجاه سوار باشد روز پنجم علم و نقاره باعتماد الدوله مرحمت نمودم و حکم شد که نقاره می نواخته باشد بر منصب آصف خان هزاری ذات و سوار افزوده شد که چهار هزاری ذات و دو هزار سوار باشد و هفت صد سوار نیز بر منصب راجه نرسنگه دیو افزوده رخصت وطن عنایت نمودم که بموعد مقرر بدرگاه حاضر شود در همین روز

پیشکش ابراهیم خان از نظر گذشت از هر قسم چیزها پسند خاطر او فتاد کشن چند راجه زاده های ولایت نگرکوٹ بخطاب راجگی سرفراز
گردید روز پنجشنبه ششم پیشکش اعتماد الدوله در چشمه نور از نظر اشرف گذشت مجلس عالی ترتیب یافته بود و از روی شگفتگی تمام
پیشکش او دیده شد از جواهر و مرصع آلات و اقمشه نفیسه موازی یک لک روپیه مقبول او فتاد تتمه بازگشت شد روز هفتم بر منصب
کشن سنگه که دو هزاری ذات و هزار و پانصد سوار بود هزاری ذات افزودم درین روز در حوالی چشمه نور یک شیر شکار شد در هشتم کرن را
به منصب پنجهزاری ذات و سوار سرفراز ساختم دیگ تسبیح خرد از مروارید ذر مرد که لعلے درمیان بود و باصطلاح هندوان آنرا سمرن گویند
باو عنایت شد و بر منصب ابراهیم خان هزاری ذات و چهارصد سوار افزودم که اصل و اضافه دو هزاری ذات و هزار سوار باشد و
بر منصب حاجی بے از یک سی صد سوار افزوده شد و بر منصب راجه شیام سنگه پانصدی ذات اضافه نمودم که دو هزار و پانصدی
ذات و هزار و چهارصد سوار بوده باشد روز یکشنبه نهم کسوف شد دوازده گهڑی از روز مذکور گذشته از جانب مغرب آغاز گرفتن کرد و
از پنج حصه چهار حصه حضرت نیر اعظم در عقده ذنب منکشف شد و از آغاز گرفتن تا روشن شدن بهشت گهڑی گذشت تصدقات از
هر جنس و هر چیز از فلزات و حیوانات و جوبات به فقرا و مساکین و ارباب احتیاج داده شد درین روز پیشکش راجه سورج سنگه
از نظر گذشت انچه برداشته شد موازی چهل و سه هزار روپیه بود پیشکش بهادر خان حاکم قندهار درین روز گذشت مجموعه بچهارده هزار
روپیه رسید دو پهر از شب گذشته مطابق شب دوشنبه بست فهم صفر به طالع قوس در خانه بابا خرم از دختر آصف خان پسرے متولد
شد اورا داراشکوه نام نهادم امید که قدم او برین دولت ابد پیوند و بر پدر اقبالمندش مبارک و میمون باشد بر منصب سیصدی
بارهه پانصدی ذات و سی صد سوار افزوده شد که هزار و پانصدی ذات و هزار سوار بوده باشد و در تاریخ دهم پیشکش اعتبار خان
از نظر در آمد از جمله پیشکش او موازی چهل هزار روپیه مقبول افتاد درین روز بر منصب خسرو بے او زیک سی صد سوار و بر منصب
منگلی خان پانصدی ذات و دو صد سوار افزوده شد روز یازدهم پیشکش مرتضی خان از نظر گذشت از جمله جواهر او هفت قطعه لعل
و یک تسبیح مروارید و دو صد و هفتاد و دانه دیگر برداشته انچه از پیشکش او قبول افتاد موازی یک لک و چهل و پنجهزار روپیه بود در دوازدهم
پیشکش مزار راجه بهاو سنگه و راوت شنکر از نظر گذشت در سیزدهم از پیشکش خواجه ابو الحسن یک قطعه لعل قطبی و یک الماس و یک عقیق
مروارید و پنج انگشتری و چهار دانه مروارید کلان و پاره اقمشه که مجموع سی و دو هزار روپیه باشد مقبول افتاد روز چهاردهم بر منصب خواجه
ابو الحسن که سه هزاری ذات و هفت صد سوار بود هزاری ذات و پانصد سوار افزودم و بر منصب وفادار خان هفتصد و پنجاهی ذات
و دو صد سوار اضافه حکم شد که دو هزاری ذات و هزار و دو صد سوار بوده باشد درین روز مصطفے بیگ فرستاده دارا ے ایران

سعادت ملازمت دریافت بعد از سرانجام مهم گرجستان برادر عالیمقدار او را با کتابت مشتمل بر انواع محبت و اظهار صداقت فرستاده بود
با چند راس اسپ و اشتر و چند قشمه حلب که از جانب روم بجهت آن برادر کامگار آمده بود و نه قلاده سگ فرنگی کلان درنده که
در طلب آن ایماے رفته بود بدست او روانه ساخته بودند بنظر درآورد و مرتضی خان بخدمت تسخیر قلعه کانگڑه که در کوهستان پنجاب بلکه در
معموره عالم باستوارے و استحکام آن قلعه نشان نمیدهند درین روز رخصت یافت از ابتدائے که صیت اسلام بدیار هندوستان
رسیده تا این زمان خجسته فرجام که اورنگ سلطنت بوجود این نیازمند درگاه الهی آراستگی دارد هیچ یک از حکام و سلاطین گذشته دست
بران نیافته اند در ایام والد بزرگوارم یکمرتبه لشکر پنجاب بر سر این قلعه تعین شد و مدتے در قیل و محاصره داشتند آخر الامر منصوبه برنشست
که قلعه بدست درنیامده آن لشکر بهمی از آن فرود تر مقرر گشت و در وقت رخصت فیل خاصه با تلابر مرتضی خان مرحمت نمودم راجه
سورج مل ولد راجه باسو هم چون ولایت او متصل بدین قلعه بود تعین یافت و بر منصب سابق او پانصدی ذات و سوار افزوده شد
و راے سورج سنگه از جاو جاگیر خود آمده ملازمت کرد و یکصد محمد و اشرفی نذر گذرانید در هفتدهم پیشکش میرزا رستم بنظر درآمد دو خنجر مرصع
و یک تسبیح مروارید با چند طاق پارچه و یک زنجیر فیل و چهار اسپ عراقی درجه قبول یافت تتمه باز گردانیدم پانزده هزار روپیه قیمت
آنها شد و درین تاریخ پیشکش اعتقاد خان که شصده هزار روپیه بقیمت درآمد از نظر گذشت روز هیجدهم پیشکش جانگیر قلی خان دیده شد
از جواهر و قشمه به مقدار پانزده هزار روپیه قبول او فتاد بر منصب اعتقاد خان که هفتصدی ذات و دویست سوار بود هشت صدی
ذات و سی صد سوار افزودم که اصل و اضافه هزار و پانصدی ذات و پانصد سوار باشد خسرو بے او زبک که از سپاهیان قرار داده بود مرض
اسهال در گذشت روز هشتم که پنجشنبه بود بعد از گذشتن دو پهر و چار نیم گهڑی آغاز شرف شد درین روز فرخنده بر تخت به سعادت و
فیروزی جلوس نمودم و مردم تسلیمات مبارکبادی بجا آوردند چون یک پهر از روز مذکور باقی مانده متوجه چشمه نور شدم پیشکش مهابت خان
بموجب قرار داد در انجا بنظر درآمد از جواهر نفیس و مرصع آلات و اقمشه و انچه از هر قسم و از هر جنس بخاطر رسید ترتیب داده بود از جمله
بکهوه مرصع که حسب الالتماس او زرگران سرکار ساخته بودند از روے قیمت مثل آن در سرکار خاصه من نبود یک لکهه روپیه قیمت
شد سواے آن از جواهر و دیگر اجناس یک لک و سی و هشت هزار روپیه برداشته شد الحق که پیشکشی نمایان بود به مصطفے بیگ فرستاده
و راے ایران بیست هزار روپیه که ده هزار روپیه باشد عنایت کردم و بست و یکم خلعت بدست عبد الغفور به پانزده کس از امراے
دکن فرستادم راجه بکرماجیت بجاگیر خود رخصت یافت و پرم نرم خاصه با دو مرحمت شد درین روزها کمر خنجر مرصع به مصطفے بیگ ایلچی
عنایت نمودم بر منصب هوشنگ پسر اسلام خان که هزاری ذات و پانصد سوار بود پانصدی ذات و دو صد سوار افزودم و بیست و سوم

ابراهیم خان به صاحب صوبگی بهار سرفراز شد و ظفر خان را حکم شد که متوجه درگاه شود و بر منصب ابراهیم خان که دو هزاری ذات و هزار سوار بود پانصدی ذات و هزار سوار افزودم سیف خان در همین روز ها بجاگیر مرخص شد و حاجی بیگ اوزبک بخطاب اوزبک خانی سربلند گشته بجاگیر رخصت یافت بهادر الملک از تعینات لشکر دکن که منصب دو هزار و پانصدی ذات و دو هزار و یک صد سوار داشت باضافه پانصدی ذات و دو صد سوار ممتاز گشت بر منصب خواجه تقی که هشتصدی ذات و یک صد و هشتاد سوار بود دو صدی دیگر افزوده شد در بیست و پنجم بر منصب سلام الله عرب دویست سوار اضافه مقرر گشت که هزار و پانصدی ذات و هزار سوار باشد از اسپان خاصه اسپ سیاه ابلق که داراے ایران فرستاده بود به مهابت خان عنایت نمودم آخر روز پنجشنبه بخانه بابا خرم رفتم و تا یک پاس شب آنجا بودم پیشکش دوم او درین روز از نظر گذشت در روز اول که ملازمت نموده یک قطعه لعل مشهور رانا که در روز ملازمت بآن فرزند گذرانیده بود و جوهریان به شصت هزار روپیه قیمت نموده بودند گذرانید اما آنقدر که تعریف میکردند نبود وزن این لعل هشت مانک است و سابق راے بالدیو که سردار قبیله راٹھور و از رایان عمده هندوستان بود در تصرف میداشت و او به پسر او چندرسین منتقل گشت و او در ایام پریشانی و ناکامی به رانا اودے سنگه فروخت و او به رانا پرتاب رسید و از رانا پرتاب باین رانا امرسنگه انتقال یافت چون بهتر ازین تحفه در سلسله آنها نبود با تمام فیلان خود که باصطلاح هندوان کهیته چار میگویند در روز ملازمت بفرزند اقبالمند بابا خرم گذرانیدم حکم کردم که دران لعل چنین نقش کنند که به سلطان خرم و درین ملازمت رانا امرسنگه پیشکش نمود و چند چیز دیگر هم دران روز پیشکشهاے بابا خرم قبول او فتاد از انجمله صندوقچه بلوری بود کار فرنگ که در غایت تکلف ساخته بودند با چند قطعه زمرد و سه انگشتری و چهار راس اسپ عراقی و دیگر متفرقات که قیمت آنها هشتاد هزار روپیه میشد درین روز که بخانه او رفتم پیشکش کلانے ترتیب داده بود تخمیناً چهار پنج لک روپیه اسباب و نفایس بنظر در آمد از مجموعه آنها موازی یک لک روپیه برداشته تتمه را باو مرحمت نمودم در بیست و هشتم بر منصب خواجه جهان که سه هزاری ذات و دو هزار و هشت صد سوار بود پانصدی ذات و چهار صد سوار افزودم در آخر ماه به ابراهیم خان اسپ و خلعت و خنجر مرصع و علم و نقاره مرحمت نمودم و رخصت صوبه بهار را زانی داشتم خدمت عرض مکرر را که به خواجگی حاجی محمد تعلق داشت چون وفات یافت به مخلص خان که اعتمادی بود مرحمت فرمودم سی صد سوار بر منصب دلاور خان افزوده شد که هزاری ذات و سوار باشد چون ساعت رخصت کنور کرن نزدیک بود میخواستم او را پاره بر تفنگ اندازیهاے خود آگاه سازم درین اثنا قراولان خبر ماده شیرے آوردند با آنکه قرار داد آن ست که بغیر شیر نر شکار نه کنم به ملاحظه آنکه مبادا تا زنده او شیرے دیگر بهم نرسد بهمین شیر ماده متوجه شدم و کرن را همراه برده از دو پرسیدم که هر جاے او را که بگوئی بر حکم رزم بعد از قرار داد

بجاے که شیر را قبل داشتند رسیدم بحسب اتفاق باد و شورشی در هوا بهم رسید و فیل ماده که بران سوار بودم و اهمه شیر اورا مضطرب داشت و در یکجا قرار نمی گرفت باوجود این دو مانع قوی تفنگ را بجانب چشم او سر راست کرده آتش دادم الله تعالے به کرم خود مرا ازان راجه زاده شرمنده نساخت و چنانچه قرار داده بود درمیان چشم او زده اورا انداختم کرن در همین روز التماس تفنگ خاصه نمود تفنگ رومی خاصگی باو مرحمت نمودم چون به ابراهیم خان در روز رخصت فیل عنایت نکرده بودم فیل خاصگی التفات نمودم یک فیل به بهادر الملک و فیل دیگر به وفادار خان عنایت نموده فرستادم هشتم اردی بهشت مجلس وزن قمری ترتیب یافت و خود را به نقره و دیگر اجناس وزن کرده به مستحقان و محتاجان تقسیم فرمودم و نوازش خان به جاگیر خود که در صوبه مالوه بود رخصت یافت در همین روزها فیلی به خواجه ابوالحسن مرحمت نمودم و در تاریخ نهم خان اعظم را که در آگره از قلعه گوالیار آمده بود و حکم طلب شده بود آوردند با آنکه از و تقصیرات بسیار بوقوع آمده بود و انچه در باب او بعمل آورده بودم همگی حق بامن بود بوقتیکه او را بحضور من آوردند و چشم برداد افتاد آثار خجالت در خود بیشتر از و یافتم تمامی تقصیرات او بعفو مقرون ساخته شال که در کمر داشتم بادمرحمت شد به کنور کرن یک لک دام عنایت نمودم و راجه سورج سنگه در همین روز فیل کلانے رن راوت نام که از فیلان نامی او بود آورده گذرانید الحق نادر فیلی است داخل فیلان خاصه ساختم در دهم پیشکش خواجه جهان که از آگره بجهت من بدست پسر خود فرستاده بود بنظر اشرف گذشت از هر قسم چیزها بود به چهل هزار روپیه قیمت شد در دوازدهم پیشکش خان دوران که پنج تا قوراسپ و دو قطار شتر و سگان تازی و جانوران شکاری بود بنظر درآمد در همین روز هفت زنجیر فیل دیگر راجه سورج سنگه پیشکش گذرانید داخل فیلخانه خاصه شد تحیر خان بعد ازانکه مدت چهار ماه در ملازمت گذرانیده بود در بین روز مرخص گشت سخنان به عادل خان پیغام داده شد و سود و زیان دوستی و دشمنی را خاطرنشان او نموده تعهدات کرده چنین قرار دادم که مجموع این سخنان را معقول عادل خان ساخته او را در راه دولتخواهی و اطاعت درآورد و در وقت رخصت هم با دو چیزها عنایت شد مجملا درین مدت اندک چه از سرکار خاصه و چه از پادشاهزادها و از تکلفات امرا که حسب الحکم باو نموده بودند قریب به یک لک روپیه حساب شد که باو رسیده است در چهاردهم منصب و جلدوے خدمت فرزند خرم مشخص شد منصب او دوازده هزاری ذات و شش هزار سوار بود و منصب برادرش پانزده هزاری ذات و هشت هزار سوار بود فرمودم که منصب او را برابر منصب پرویز اعتبار نموده سوائی دیگر را به صیغه انعام و جلدوے خدمت باضافه منظور دارند و فیل خاصه پنچی گج نام معه یراق که دوازده هزار روپیه قیمت داشت بدو مرحمت نمودم در شانزدهم فیلے به مهابت خان عنایت شد در هفدهم بر منصب راجه سورج سنگه که چهار هزاری ذات و سه هزار سوار بود هزاری افزوده او را به منصب پنجهزاری سربلند ساختم حسب الالتماس عبد الله خان بر منصب خواجه عبد اللطیف که پانصدی ذات و دویست سوار بود

و دویست افزودم حکم شد که هزاری ذات و چهارصد سوار باشد عبدالله پسر خان اعظم که در قلعه رنتهنبور محبوس بود و بالتماس پدرش اورا طلبیده بودم بدرگاه رسید و بند از پای او برداشته بخانه پدرش فرستادم در بیست و چهارم راجه سورج سنگه فیل دیگر فوج سنگار نام بطریق پیشکش گذرانید اگرچه این فیل هم خوب است و داخل فیلان خاصه شد اما آن فیل اول نسبتی ندارد از نوادر روزگار است و بیست هزار روپیه قیمت آن شده در بیست و ششم بر منصب بدیع الزمان ولد میرزا شاهرخ که هفتصدی ذات و پانصد سوار بود دو صدی ذات اضافه مقرر گشت و در همین روز خواجه زین الدین که از خواجه زاده های نقشبندی ست از ماوراء النهر آمده ملازمت نموده پنجاه راس اسپ پیشکش گذرانید قزلباش خان که از کلکیان صوبه گجرات بود چون برخصت صاحب صوبه بدرگاه آمده بود حکم فرمودم که احدی ادرا مقید ساخته با زنزد حاکم گجرات برده رساند تا دیگران را این هوس نشود بر منصب مبارک خان سزاولی پانصدی ذات افزوده شد که هزار و پانصدی ذات و هفتصد سوار باشد در بیست و نهم یک لک روپیه بخان اعظم مرحمت نمودم و حکم شد که پرگنه ڈاسنه پرگنه کاسنه که موافق پنجهزاری ذات میشود بجاگیر او مقرر باشد و در آخر همین ماه جهانگیر قلی خان را با برادران و خویشان به صوبه الله آباد که به جاگیر آنها مقرر است رخصت فرمودم و درین مجلس بیست راس اسپ و قبای پرم نرم خاصگی و دوازده راس آهو و ده قلاوه سگ تازی بکرن مرحمت شد. و روز دیگر که غره خورداد بود چهل راس اسپ و روز دوم چهل و یک راس و روز سوم بست راس که در عرض سه روز صد و یک راس بوده باشد بانعام کنور کرن مرحمت شد و در عرض فیل فوج سنگار فیلی از فیلان خاصه که ده هزار روپیه قیمت داشت براجه سورج سنگه مرحمت نمودم و در پنجم ماه مذکور ده چیره ده قباده کمربند به کرن عنایت شد و در بستم یک زنجیر فیل دیگر مرحمت نمودم درین روزها واقعه نویس کشمیر نوشته بود که ملا گدائی نام درویشی مرتاض که چهل سال در یکی از خانقاه های بلده مذکور مجاور بود دو سال قبل ازانکه ودیعت حیات بازسپارد وارثان آن خانقاه استدعا نموده که اگر رخصت باشد بجهت محل دفن خود گوشه درین خانقاه اختیار نمایم آنها گفتند که چنین باشد اتفاقا جاے اختیار نموده چون مدت مذکور بسر میگردد به دوستان و عزیزان و آشنایان خود اظهار مینماید که به من حکم رسیده که امانتے که نزد من است سپرده متوجه عالم آخرت شویم چندے که حاضر بودند ازگفت و شنود او تعجب نموده اظهار میکنند که انبیا را درین سر اطلاع نیست چگونه این سخن را باور توان نمود میگوید که بمن چنین حکم شده و بعد ازان به یکے از معتقدان خود که از قاضی زاده های آن ملک ست متوجه شده میگوید که مصحف مرا که به هفت صد تنکه مے ارزد بدیه نموده صرف برداشتن من خواهی نمود چون بانگ نماز جمعه بشنوی از من خبر خواهی گرفت و این گفتگو در روز پنجشنبه واقع میشود و همه اسباب حجره خود را به آشنایان و مریدان قسمت نموده آخر همان روز به حمام رفته غسل مینماید قاضی زاده مذکور پیش ازانکه بانگ نماز بشنود به خانقاه آمده تفحص احوال ملا مینماید

چون بدر حجره میرسد در حجره را بند کرده می بیند و خادمی بر در نشسته از خادم احوال را می پرسد او میگوید که ملا سفارش نموده که تا در این خانه بخودی خود باز نشود به حجره در نخواهی آمد ساعتی ازین سخن گذشته در حجره باز میشود و قاضی زاده بآن خادم درمی آیند می بیند که رو به قبله بدو زانو نشسته جان بحق تسلیم نموده است خوشا حال وارستگان که ازین دامگاه تعلق باین آسانی پرواز توانند نمود بر منصب کرم سین را ثهور دو صدی ذات و پنجاه سوار اضافه نموده هزاری ذات و سی صد سوار مقرر فرمودم در یازدهم این ماه پیشکش لشکر خان که سه قطار شتر و لاجی و بیست پیاله و رکابی خطائی و بیست قلاوه سگ تازی بود از نظر گذشت در دوازدهم خنجر مرصع باعتبار خان مرحمت شد و بکرن کلگی که دو هزار روپیه قیمت داشت عنایت نمودم در چهاردهم به پسر بلند رای خلعت مرحمت نموده رخصت دکن فرمودم در شب جمعه پانزدهم امری غریب رویداد بحسب اتفاق من درین شب در بهکر بودم ماحصل سخن آنکه کشن سنگهه برادر حقیقی راجه سورج سنگهه از گوبند داس که وکیل راجه مذکور بود بواسطه کشتن برادرزاده خود گوپالداس نام جوانی که پیش ازین به مدتی بدست گوبند داس مذکور ضائع شده بود آزار تمام داشت و سبب این نزاع طولی دارد القصه کشن سنگهه توقع آن داشت که گوپالداس چون در حقیقت برادرزاده راجه هم بود او با انتقام این امر گوبند داس را بکشد راجه بواسطه کاردانی و سربراهی گوبند داس قطع نظر از باز خواست خون برادرزاده نموده به تغافل میگذرانید کشن سنگهه چون این قسم اغماض از راجه دید بخاطر گذرانید که من انتقام برادرزاده خود را میکشم و نمی گذارم که این خون به خسید مدتی آنیعنی را در خاطر داشت تا آنکه در شب مذکور برادران و یاران و ملازمان خود را جمع نموده اظهار این مقدمه بنماید که امشب بقصد کشتن گوبند داس میرویم هر چه شود و بخاطر نداشت که به راجه ضرر و آسیبی رسد راجه خود ازین مقدمه بخبر قریب به صبح صادق با تفاق کرن برادرزاده خود و دیگر همراهان روان میشود چون بدروازه حویلی راجه میرسد چندی از مردم آزموده خود را پیاده ساخته بر سر خانه گوبند داس که متصل بخانه راجه بود میفرستد و خود همچنان سوار بر سر دروازه می ایستد آن پیاده ها بدرون خانه گوبند داس درآمده چندی را که بطریق محافظت و چوکی بیدار بودند در تهٔ شمشیر کشیده میکشند در اثنای این زد و خورد گوبند داس بیدار می شود و مضطربانه شمشیر خود را برداشته از یک طرف خانه برمی آید تا خود را به چوکیداران بیرون خانه رساند آن پیاده ها چون از کشتن چند نفر فارغ میشوند از خیمه برآمده تفحص و تجسس گوبند داس میکنند درین اثنا باو برمیخورند کار او را تمام میسازند پیش از انکه خبر کشتن گوبند داس مشخص به کشن سنگهه رسد بتیابانه از اسپ پیاده شده بدرون حویلی درمی آید هر چند مردم او اضطراب میکنند که پیاده شدن لائق نیست اصلا گوش به سخن نمی کند که اگر اندک زمانی دیگر توقف میکرد و خبر کشته شدن غنیم بدو میرسید همچنان سواره ممکن که کار را تمام ساخته سالم دامن او برگرد و چون قلم تقدیر برو شش دیگر رفته بود مقارن پیاده شدن و درآمدن او راجه که در درون محل خود بود از شور و غوغا

مردم بیدار میشود و به دروازه خانه خود برهنه شمشیرے در دست می ایستد مردم از اطراف و جوانب خبردار شده برین مردم که پیاده شده در آمده
بودند متوجه میشوند پیاده شده ها معلوم که چه مقدار کس بودند و مردم راجه از حد شمار بیرون بهریک از مردم کشن سنگهه ده کس روبرومی شوند
مجملا کشن سنگهه و برادرزاده او کرن چون برابر خانه راجه میرسند مردم هجوم آورده هر دو را میکشند کشن سنگهه هفت زخم و کرن نه زخم بر میدارند
همگی درین معرکه شصت و شش نفر از طرفین به قتل درمی آیند از طرف راجه سی نفر و از جانب کشن سنگهه سی و شش نفر چون آفتاب
عالمتاب سر زد و عالم را بنور خود منور ساخت این قضیه بروے کارا افتاد راجه برادر و برادرزاده و چنان نوکرے که از خود عزیز تر
میدانست کشته دید و مابقی مردم متفرق هر کس بجاے بدر رفتند این خبر در بهکر به من رسید حکم کردم که کشتهارا بنوعی که رسم آنهاست
بسوزند و تحقیق این قضیه بوقوعی نمایند آخر الامر ظاهر شد که حقیقت بنوعے بوده که نوشته شده و باز خواست دیگر نداشت در هشتم
میران صدر جهان از وطن خود آمده ملازمت نمود یک صد مهر نذر گذرانید و راے سورج سنگهه به خدمت دکن مرخص گشت یک جقه
مروارید براے گوش او و پرم نرم خاصه مرحمت نمودم بجهت خانجهان نیز یک جقه مروارید فرستاده شد در بیست و پنجم بمنصب عنبار خان
شش صد سوار اضافه نمودم که پنجهزاری ذات و دو هزار سوار باشد در همین روز کرن بجاگیر خود رخصت یافت اسپ و فیل خاصه با خلعت
و عقد مروارید که پنجاه هزار روپیه قیمت داشت و خنجر مرصع که بدو هزار روپیه اتمام یافته بود با دو مرحمت نمودم از روز ملازمت تا هنگام رخصت
مجموع انچه از نقد و جنس و جواهر و مرصع آلات با و عنایت کردم دو لک روپیه و یک صد و ده راس اسپ و پنج زنجیر فیل بود و سواے
انچه فرزند خرم به دفعات بدو داده است و مبارک خان سزاولی را اسپ و فیل عنایت نموده به همراهی او مقرر ساختم و بعضے سخنان زبانی
بر زبان پیغام نمودم راجه سورج سنگهه نیز بوعده دو ماه بوطن خود رخصت حاصل نمود در بیست و هفتم پاینده خان مغل که از امراے قدیم این
دولت بود ودیعت حیات سپرد در اواخر این ماه خبر رسید که دارا ے ایران پسر کلان خود صفی میرزا را به قتل رسانید انچنانی باعث حیرانی
تمام گشت چون تحقیق نموده شد گفتند که درش که یکے از شهرهاے مقرر گیلان است به بهبود نام غلامی حکم فرمود که صفی میرزا را بکش غلام
مذکور وقت یافته در صباح نهم محرم سنه هزار و بیست و چهار که میرزا از حمام برآمده متوجه خانه بود بدو زخم شمشیر سنگی کار او را تمام می سازد
بعد از گذشتن بسیارے از روز که جسد او در میان آب و گل بود شیخ بهاء الدین محمد که بدانائی و پارسائی معروف و مشهور آن دیار است
وشاه را با و عقیده تمام این سخن را اظهار میکند و رخصت برداشتن گرفته نعش او را با رو بیل که گورخانه آبا و اجداد ایشان است
میفرستد هر چند از مترددین ایران تحقیق انچنانی نمودم هیچ کس حرفے نه گفت که خاطر از ان تسلی گردد چه فرزند کشتن را قوی سببے باید
تا رفع آن بدنامی نماید در غره تیر ماه یک زنجیر فیل بجهت تام با تلابر به میرزا رستم مرحمت نمودم و به سید علی بارهه نیز یک زنجیر فیل عنایت

شد میرک حسین خویش خواجه شمس الدین به بخشی گری و وقایع نویسی صوبه بهار مقرر گشت و رخصت یافت خواجه عبد اللطیف قوشبیگی را فیل و خلعت داده بجاگیر رخصت نمودم و نهم ماه مذکور شمشیر مرصع بخان دوران و خنجرے بجهت آلهداد ولد جلاله افغان که طریقه دولتخواهی اختیار نموده فرستاده شد سیزدهم مجلس عید آب پاشان منعقد گشت و بنده های درگاه گلابها به یکدیگر پاشیده شگفتگیها کردند در هفتدهم امانت خان به بندر کهنبایت تعین شد چون مقرب خان ارادهٔ آمدن درگاه داشت بندر مذکور را وتغیر شد در همین روز که خنجر مرصع بفرزند پرویز فرستادم در هیجدهم پیشکش خانخانان از نظر گذشت از همه جنس چیزها ترتیب داده بود جواهر مرصع آلات که سه قطعه لعل و یک صد و سه دانه مروارید و یک صد یاقوت و دو خنجر مرصع و کلگی مرصع بیاقوت و مروارید و صراحی مرصع و شمشیر مرصع و ترکش و محمل بند و بار مرصع و یک انگشتری نگین الماس بود قریب به یک لک روپیه قیمت شد سوای جواهر و مرصع آلات پارچه دکنی و کرناٹکی و دارائی هر قسم و رداروساده و پانزده زنجیر فیل و یک راس اسپ که یالش بزمین میرسید نیز بنظر در آمد پیشکش شه نواز خان نیز پنج زنجیر فیل و سی صد عدد پارچه از هر قسم بود بنظر گذشت در هشتم هوشنگ را بخطاب اکرام خانی سرفراز ساختم روز افزون که از راجه زاده های معتبر صوبه بهار بود و از خردی باز بخدمت حضور قیام می نمود او را به شرف اسلام مشرف ساخته با آنکه پدرش راجه سنگرام در مخالفت اولیای دولت قاهره کشته گشته بود راجگی ولایت پدرش باو عنایت نموده و فیل مرحمت کرده رخصت وطن فرمودم یک زنجیر فیل به جهانگیر قلی خان عنایت نموده فرستاده شد بیست و چهارم جگت سنگه ولد کنور کرن که در سن دوازده سالگی بود آمده ملازمت کرد و عرضداشت پدر کلان را امر سنگه و پدر خود گذرانید خیلگی آثار نجابت و بزرگ زادگی از چهره او ظاهر است و به خلعت و دلجوئی خاطر او را خوش ساخته بر منصب مرزا عیسی ترخان دو صدی ذات افزوده شد که هزار و دو صدی ذات و سی صد سوار بوده باشد در اواخر همین ماه شیخ حسین روهیله را به خطاب مبارز خانی سرفراز ساخته بوعده مقرر رخصت جاگیر نمودم به خویشان میرزا شرف الدین خان کاشغری که در غوله آمده سعادت آستان بوسی دریافته بود هزار در هزار مرحمت شد در پنجم امرداد بر منصب راجه نتهمل که هزار و پانصدی ذات و یک هزار و یک صد سوار بود پانصدی ذات و یک صد سوار افزوده شد در هفتم کیشو مارو که به سرکار او دیسه جاگیر داشت و به واسطه شکوه صاحب صوبه آنجا بدرگاه طلب داشته شده بود آمده ملازمت نمود چهار زنجیر فیل پیشکش گذرانید چون اشتیاق دیدن فرزند خان جهان بسیار داشتم و بجهت تحقیق مهمات صوبه دکن هم یکمرتبه آمدن او ضروری بود او را طلبیده بودم روز سه شنبه هشتم ماه مذکور ملازمت نمود یکهزار مهر و یک هزار روپیه نذر و چهار قطعه لعل و بیست و دانه مروارید و یک قطعه زمرد و پهول کنار مرصع که قیمت آنها پنجاه هزار روپیه بود بطریق پیشکش گذرانید شب یکشنبه چون عرس خواجه بزرگوار بود به روضه متبرکه ایشان رفته

تا نصف شب در انجا گذرانیدم وخدام وصوفیان وجدها وحالها نمودند بفقرا وخدام زرها بدست خود دادم بمگی شش هزار روپیه نقد
ویک صد ثوب کرته وهفتاد تسبیح مروارید ومرجان وکهربا وغیره داده شد مهاسنگه پسرزاده راجه مان سنگه را بخطاب راجگی سرفراز ساخته
نقاره وعلم عنایت نمودم درشانزدهم یک راس اسپ عراقی ازطویله خاصگی ویک اسپ دیگر به مهابت خان مرحمت شد درنوزدهم
فیل بخان اعظم عنایت شد درستم برمنصب کیشومارد که دوهزاری ذات دهزار سوار بود دویست سوار اضافه شد به خلعت سربلندی
یافت وبرمنصب خواجه عاقل که هزاری ودو صدی ذات وشش صد سوار بود دو صدی ذات وسوار افزوده شد دربیست ودوم
میرزا راجه بهاؤسنگه رخصت آنبیر که وطن قدیم آنهاست یافته جامه پهوپ کشمیری خاصه عنایت نمودم وربیست وپنجم احمد بیگ خان که در
قلعه رنتهنبور محبوس بود ملازمت نموده تقصیرات اورا بنابر سبق خدمت بعفو مقرون گشت دربیست وهشتم مقرب خان ازصوبه گجرات آمده
ملازمت نمود ویک کلگی ویک قطعه تختی مرصع گذرانید برمنصب سلام الله عرب پانصدی ذات وسوار افزوده شد که دو هزاری ذات دهزار
ویک صد سوار باشد دراول ماه شهریور برمنصب های جمعی که به خدمت دکن میرفتند برین موجب افزوده شد برمنصب مبارز خان
سی صد سوار که هزاری ذات وسوار باشد وناهر خان نیز به هزاری ذات وسوار سرفراز گردید ولاد رخان باضافه سی صد سوار سرفراز
شد که دو هزار و پانصدی ذات وسوار باشد ومنگلی خان را دو صد سوار افزوده هزار و پانصدی ذات وهزار سوار ساختم گردهر پسر راسیال
به هشت صدی ذات وسوار ممتاز گشت والف خان قیام خانی بهمین منصب از اصل واضافه سربلند گردید یادگار حسین به هفتصدی ذات
وپانصد سوار امتیاز یافت کمال الدین پسر شیرخان رابه همین منصب نواخته شد وصد وپنجاه سوار برمنصب سید عبد الله بارهه افزودم
که از اصل واضافه هفت صدی ذات وسی صد سوار باشد درهشتم ماه مذکور یک عدد مهر نورجهانی که شش هزار وچهارصد روپیه می شد
به مصطفی بیگ فرستاده دارای ایران مرحمت نمودم ونیج قلاده چیته به قاسم خان حاکم بنگاله مرحمت نمودم میرزا مراد پسر کلان میرزا
رستم در دوازدهم همین ماه بخطاب التفات خانی سرفراز گشت درشب شانزدهم که مطابق شب برات بود فرمودم که کوه های اطراف
تال رانا ساگر وکناره های آنرا چراغان نمودند خود به تماشای آن رفتم عکس چراغهای درآب اوفتاده عجب نمودی داشت بیشتر
آن شب را با مردم اهل محل درکنار تال مذکور گذرانیدم روز هفدهم میرزا جمال الدین حسین که به ایلچی گری بیجاپور رفته بود آمده ملازمت
نمود سه عدد انگشتری که نگین یکی ازانها عقیق یمنی بود درغایت لطافت وسیرابی که ازجنس عقیق یمنی بآن خوبی کم دیده شده است بنظر
درآورد عادل خان سید کبیر نام شخصی را ازجانب خود همراه میرزا مذکور نموده ازفیلان معه براق طلا ونقره واسپان عربی وجواهر مرصع آلات
واقسام آمشه که دران ملک بعمل می آید پیشکش فرستاده بود دربیست وچهارم این ماه ازنظر گذشت وعرضداشتی که آورده بود ازنظر

گذرانید در همین روز مجلس وزن شمسی نیز منعقد گشت و بیست و ششم مصطفی بیگ ایلچی رخصت یافت سوای انچه در مدت خدمت باو مرحمت شده بود بیست هزار روپیه دیگر نقد و خلعت عنایت نمودم و در جواب کتابتی که آورده بود محبت نامه مشعر بر کمال دوستی نوشته شد در چهارم ماه مهر منصب میر جمال الدین حسین که دو هزاری ذات و پانصد سوار بود چهار هزاری ذات و دو هزار سوار مقرر گشت در پنجم مهابت خان به همراهی خان جهان که به خدمت دکن نامزد شده بود به ملاحظه ساعتی که بجهت او اختیار نموده بودند رخصت یافت به خلعت و خنجر مرصع با پهول کتاره و شمشیر خاصه و فیل سربلند گردید در نهم خانجهان مرخص گشت و خلعت و نادری خاصه و اسپ راهوار بازین و فیل خاصه و شمشیر خاصه مرحمت نمودم در همین تاریخ هزار و هفت صد سوار از تابینان مهابت خان را حکم شد که دو اسپه و سه اسپه تنخواه دهند مجموع مردمی که درین مرتبه به خدمت دکن تعین یافتند سی صد دسی نفر منصب دار و سه هزار احدی و هفتصد سوار اویماق و سه هزار افغان دلیر اک بودکه همگی سه هزار سوار موجود میشود با سی لک روپیه خزانه و توپ خانه مستعد و فیلان جنگی به خدمت مذکور متوجه شدند بر منصب سربلندراے پانصدی ذات و دویست و شصت نفر سوار افزوده شد که دو هزاری ذات و یک هزار و پانصد سوار بوده باشد بالجو برادرزاده قلیج خان به منصب هزاری ذات و هفتصد سوار از اصل و اضافه سرفراز گشت بر منصب راجه کشن داس هم پانصدی ذات اضافه نمودم حسب الالتماس خان جهان منصب شهباز خان لودی که از تعینات دکن است از اصل و اضافه دو هزاری ذات و هزار سوار مقرر شد و دویست سوار بر منصب وزیر خان افزوده شد و منصب مهراب خان پسر میرزا رستم هزاری ذات و چهارصد سوار از اصل و اضافه قرار یافت در چهاردهم همین ماه هزاری دیگر بر ذات میر جمال الدین حسین و پانصد سوار افزوده او را به منصب والاے پنجهزاری و دو هزار و پانصد سوار سرفراز گردانیدم در نوزدهم راجه سورج سنگه با پسر خود گج سنگه که بوطن رخصت شده بود آمده ملازمت کرد و یک صد مهر و یک هزار روپیه نذر گذرانید بسید کبیر فرستاده عادل خان یک عدد مهر نورجهانی که پانصد تولچه وزن داشت مرحمت نمودم در بیست و سوم نوذر نجیر فیل از فیلان که قاسم خان از فتح ولایت کوچ و فتح گهه و زمینداران اودیسه بدست آورده بود نظر گذشت و داخل فیلخانهاے خاصه شریفه گردید در بیست و ششم ارادت خان به منصب میرسامانی و معتمد خان به خدمت بخشی گری احدیان و محمد رضاے جابری به بخشی گری صوبه پنجاب و واقعه نویسی آنجا سرفرازی یافتند سید کبیر که از جانب عادل خان بجهت التماس عفو تقصیرات دیندار ان دکن و تعهد بازگذاشتن قلعه احمدنگر و ولایات بادشاهی که بافساد بعضے مفسدان از تصرف اولیاے دولت قاهره برآمده بود به ملازمت آمده بود درین تاریخ رخصت شد و خلعت و فیل و اسپ یافته روانه گردید چون راجه راج سنگه کچهواهه در دکن وفات یافت رام داس پسر او را به منصب هزاری ذات و

چهارصد سوار سرفراز ساختم در چهارم ماه آبان به سیف خان بارهه نقاره مرحمت شد و بر منصب او سی صد سوار اضافه نمودم که سه هزاری ذات و دو هزار سوار بوده باشد در همین تاریخ راجه مان را که در قلعه گوالیار در بند بود به ضامنیت مرتضی خان خلاص ساخته منصب او را برقرار داشته به خدمت قلعه کانگره نزد خان مذکور فرستادم حسب الالتماس خان دوران بر منصب صادق خان سی صد سوار اضافه حکم شد که هزاری ذات دسوار باشد میرزا عیسی ترخان از ولایت سنبل که به جاگیر او مقرر بود آمده ملازمت کرد و یک صد مهر نذر گذرانید در شانزدهم راجه سورج سنگهه به خدمت دکن رخصت شد دسی صد سوار بر منصب او اضافه کردم که پنجهزاری ذات و سه هزار و سی صد سوار بوده باشد خلعت و اسپ یافته روانه گردید در هیجدهم منصب میرزا عیسی را از اصل و اضافه هزار و پانصدی ذات و هشت صد سوار مقرر ساخته خلعت و فیل مرحمت نمودم و به دکن رخصت یافت در همین روزها خبر فوت چین قلیچ بدبخت از مضمون عرضداشت جهانگیر قلی خان مسموع گشت بعد از فوت قلیچ خان که از بنده های قدیم این دولت بود من این بی سعادت را عنایت کلی نموده از امرا ساختم و مثل جونپور ولایتی را به جاگیر او مقرر داشتم و دیگر برادران و خویشان او را به همراه او ساخته همه را به نیابتی او دادم لاهوری نام برادری داشت در غایت بی اندامی و شرارت نفس به من رسید که بنده های خدا از سلوک او در عذاب اند احدی فرستادم که او را از جونپور بیاورند به رسیدن احدی بی سببی و باعثی و اهمه بر چین قلیچ غلبه کرده بخاطر میگذراند که برادر مخبط خود را همراه گرفته بیاید گرنخیت منصب و حکومت و جاگیر و زر و سامان و فرزندان و مردم خود را گذاشته پاره زر و طلا و جواهر بری دارد و با معدودی چند بمیان زمینداران میرود این خبر چند روز پیش ازین رسید و تعجب تمام دست داد مجملا بهر زمیندار ی که میرسید مبلغها از و گرفته او را از خود میگذرانند تا آنکه خبر رسید که به ولایت جوهت در آمده بحیث اتفاق زمیندار آنجا روزی چند دمان نواحی میگذراند چون این خبر به جهانگیر قلی خان میرسد چندی از مردم خود میفرستد که آن بی عاقبت را گرفته بیاورند بمجرد رسیدن او را بدست آورده اراده میکنند که به جهانگیر قلی خان رسانند در همین اثنا به جهنم واصل میگردد چندی که با او همراه بودند چنین تقریر کردند که چند روز قبل ازین بیماری بهم رسانیده بود و آن بیماری او را کشت و این مقدمه نیز مسموع گشت که خود به قصد نموده باشد تا بدین حال او را به نزد جهانگیر قلی خان نیاورند بهر تقدیر جسد او را با فرزندان و خدمتگاران که همراه داشت به الله آباد آوردند اکثر زرهای او را ضایع ساختند و زمینداران از و گرفته بودند حاشا که نمک مثل این نوع روسیاهان را به چنین عقوبتها گرفتار نکند ۵

	از پس فرضی که بود بر ما هم		فرض بود حق ولی النعم

دربست و دوم حسب الالتماس خان دوران بر منصب نادعلی میدانی که از تعینات بنگش بود دویست سوار افزوده شد که هزار و

پانصدی ذات دوهزار سوار باشد ولشکر خان راکه دوهزاری ذات دونصد سوار بود صد سوار دیگر اضافه مرحمت شد دربست وچهارم مقرب خان راکه سه هزاری ذات ودوهزار سوار بود پنجهزاری ذات ودوهزار وپانصد سوار مقرر داشتم ٭ درهمین روزها قیام پسر شاه محمد قندهاری که ازامرازاده ها بود وخدمت فراولی داشت بخطاب خانی سرفراز شد درپنجم ماه آذر خنجر مرصع بداراب خان عنایت شد بدست راجه سارنگدیو خلعت بجهت امرای دکن مرحمت نمودم چون ازصفدرخان حاکم کشمیر بعضے مقدمات مسموع گشت اورا ازحکومت آنجا معزول ساخته احمدبیگ خان رابنابرسبق خدمت نواخته بصاحب صوبگی ولایت کشمیر سرفرازی بخشیدم و منصب اوراکه دوهزار وپانصدی ذات وهزار وپانصد سوار بود برقرار داشته به کمر خنجر مرصع وخلعت امتیاز یافت درخصت شد. دربست اهتمام خان خلعت زمستانی به قاسم خان حاکم بنگاله وامرا وتعینات آنجا فرستادم پیشکش مکئی والدافتخارخان که یک زنجیر فیل وچهارده راس گوش وپاره اقمشه بود درپانزدهم ماه مذکور ازنظر گذشت وبه خطاب مروت خانی ممتاز گردید. دیانت خان راکه در قلعه گوالیار بود حسب الالتماس اعتمادالدوله طلب داشته بودم سعادت کورنش یافت واموال اوکه بتقید ضبط درآمده بود بدو مرحمت شد. درینولا خواجه هاشم ده بندی که درماوراالنهر امروز سلسله درویشے گرم دارد ومردم آن ملک رانسبت بایشان اعتقاد تمام است بدست یکے ازدرویشان سلسله خود کتابتی مبنی براظهار دعاگوئی قدیم ونسبت واخلاص آباواجداد باین دودمان بافرجی وکمان فرستاده بودند وبیتے که حضرت فردوس مکانے بجهت خواجگی نام عزیزے هم ازان سلسله درسلک نظم درآورده بودند ومصراع اخرآن اینست

خواجگی رابنده ایم وخواجگی رابنده ایم	

دران کتاب درج بود ماهم دربرابراین کتابت سطرے چند به قلم خاص مرقوم ساخته این رباعی رادربدیهه گفته باهزار مهر جهانگیری به خواجه مذکور فرستادیم

ای آنکه مرا هر تو بیش ازبیش است	از دولت یاد بودت ای درویش است	چندانکه زمرده ات دلم شاد شود	شادیم از آنکه لطفت ازحد بیش است

چون نمرده بودیم که این رباعی راهرکه طبع نظمی داشته باشد بگوید حکیم مسیح الزمان گفت وبسیار خوب گفت

داریم اگرچه شغل شاهی درپیش	هرلحظه کنیم یاد درویشان بیش	گرشاد شود زما دل یک درویش	ازشاهی ما حاصل شاهی خویش

هزار مهر دیگر به جایزه وصله این رباعی به حکیم مذکور عنایت کردم درهفتم ماه دی که ازسیر بهکر بازگشته متوجه اجمیر بودم درراه چهل ودوخوک شکارشد. دربستم سیر میران آمده ملازمت نمود ٭ مجملی ازاحوال او وسلسله او مرقوم میگردد ازجانب پدر پسرزاده میرغیاث الدین محمد میرمیران ولدشاه نعمت الله ولی است دردولت سلاطین صفویه عزت تمام یافته بودند چنانچه حضرت شاه طهماسپ همشیره خود

جانس خانم را به شاه نعمت الله داد و از مشیخت و هدایت به نسبت دامادی و خویشاوندی ممتاز گشت و از جانب مادر دختر زاده شاه اسمعیل خونیست بعد از فوت شاه نعمت الله پسر او میر غیاث الدین محمد میر میران رعایت تمام یافت و شاه غفران پناه دختری از کرایم خانواده سلطنت و عظمت را به پسر کلان او عقد بسته دختر شاه اسمعیل مذکور را به پسر دیگرش میر خلیل الله داد که میر میران از و تولد شده میر خلیل الله مذکور هفت و هشت سال قبل ازین از ولایت آمده در لاهور مرا ملازمت نمود چون از سلسله مردم عزیز و عظیم بود باحوال او بسیار پرداختم و منصب و جاگیر و عزت او را معمور ساخته در صدد تربیت و رعایت او بودم بعد ازانکه آگره مقام خلافت شد باندک مدتی به سبب افراط خوردن انبه او را بیماری اسهال کبد روئداد و در عرض ده دوازده روز جان را بجان آفرین سپرد از رفتن او آزرده خاطر شدم بازگذاشتهای او را از نقد و جنس فرمودم که به فرزندان او که در ولایت بودند رسانیدند در نیولا میر میران که در سن بست و دو سالگی قلندر و درویش شده بر دشتی که او را در راه نشناختند خود را در اجمیر بمزار رسانید جمع کلفت های خاطر و پریشانیهای باطن و ظاهر او را اصلاح و تدارک نموده به منصب هزاری ذات و چهار صد سوار سرفراز ساختم و سی هزار روپیه نقد با و عنایت کردم الحال در خدمت و ملازمت است در دوازدهم ظفر خان که از صوبه داری بهار تغیر یافته بود آمده ملازمت نمود و یک صد مهر نذر گذرانید و سه فیل پیشکش نمود در پانزدهم دی بر منصب قاسم خان صاحب صوبه بنگاله هزاری ذات و سوار افزوده شد که چهار هزاری ذات و سوار باشد چون از دیوان و بخشی بنگاله که حسین بیگ و طاهر باشد خدمت پسندیده بوقوع نیامد مخلص خان را که از بنده های معتمد این درگاه بود به خدمات مذکور تعین نموده شد منصب او را دو هزاری ذات و هفت صد سوار مقرر داشتم و علم نیز عنایت کردم و خدمت عرض مکرر به دیانت خان حکم فرمودم در بست و پنجم روز جمعه وزن فرزند خرم واقع شد تا سال حال که سنش به بیست و چهار سالگی رسیده و کدخدائیها کرده و صاحب فرزندان شده اصلا خود را به خوردن شراب آلوده نه ساخته بود درین روز که مجلس وزن او بود گفتم که بابا صاحب فرزندان شده و بادشاهان و بادشاهزادگان شراب خورده اند امروز که روز جشن وزن تست تو شراب مینخور انیم و رخصت میدهیم که در روزهای جشن و ایام نوروز و مجلسهای بزرگ مینخورده باشی اما طریقه اعتدال مرعی داری که خوردن باندازه که عقل را زائل کند دانایان روا نداشته اند و میباید که از خوردن آن غرض نفع و فائده باشد دبوعلی که بزرگ طبقه حکما و اطباست این رباعی را به نظم در آورده -

می دشمن مست و دوست هوشیار است	اندک تریاق و بیش زهر مار است	در بسیارش مضرت اندک نیست	در اندک او منفعت بسیار است

به مبالغه بسیار شراب باو داده شد من تا سن پانزده سالگی نخورده بودم مگر در ایام طفولیت که دو سه مرتبه والده و انکهای من تقریب

علاج اطفال دیگر از والد بزرگوارم عرق طلبیده و مقدار یک تولچه آنهم به گلاب و آب آمیخته برای دفع سرفه دار و گفته مرا خورانیده باشند
دران ایام که آردوی والد بزرگوارم بجهت دفع فساد افغانان یوسف زئی در قلعه اٹک که بر کنار آب نیلاب واقع است نزول اجلال
داشت روزی بعزم شکار برخاستم چون تردد بسیار واقع شد و آثار ماندگی ظاهر گشت استاد شاه قلی نام توپچی نادری که سرآمد توپچیان
عهد بود گوارم میرزا محمد حکیم بود بمن گفت که اگر یک پیاله شراب نوشجان فرمایند دفع ماندگی و کسالت خواهد شد چون ایام جوانی بود
و طبیعت مائل بارتکاب این امور بمجرد آبدار فرمودم که به خانه حکیم علی رفته شربت کیف ناک بیار حکیم مقدار یک نیم پیاله شراب
زرد رنگ شیرین مزه در شیشه خرد فرستاد آنرا خوردم کیفیت آن خوش آمد بعد ازان شروع در شراب خوردن کردم و روز بروز می افزودم
تا آنکه شراب انگوری از کیفیت باز ماند و عرق خوردن گرفتم رفته رفته در مدت نه سال به بست پیاله عرق و آتشه کشید چهارده در روز باقی
در شب خورده میشد وزن آن شش سیر شده وستان که یک دیم من ایران باشد و خورش من دران ایام مقدار یک مرغ با نان و ترب
بود دران حال هیچکس را قدرت بر منع من نبود کار بجائے کشید که در خمارها از بسیارے رعشه در زیدن دست پیاله خود نمی توانستم
خورد بلکه دیگران می خورانیدند تا آنکه حکیم همام برادر حکیم ابو الفتح را که از مقربان والد بزرگوارم بود طلبیده بر احوال خویش اطلاع دادم
او از کمال اخلاص و نهایت دلسوزی بے محابانه بمن گفت که صاحب عالم بدین روش که شما عرق نوش جان میکنید نعوذ بالله ناشش ماه
دیگر احوال بجائے خواهد کشید که علاج پذیر نباشد چون سخن او از خیر اندیشی بود و جان شیرین عزیز است در من اثر کرد من ازان تاریخ
شروع در کم ساختن کرده خود را به خوردن فلونیا انداختم هر چند در شراب میکاستم بر فلونیا می افزودم فرمودم که عرق را به شراب انگوری
ممزوج سازند چنانچه دو حصه شراب انگوری و یک بخش عرق بوده باشد هر روز از انچه میخوردم چیزے کم نموده در مدت هفت سال به شش
پیاله رسانیدم وزن هر پیاله شرده مثقال و یک پاو الحال پانزده سال می شود که به همین دستور خورده میشود و ازین نه کم میشود نه زیاده
و در شب میخورم مگر در روز پنجشنبه چون روز جلوس مبارک من ست و شب جمعه که از شبهاے متبرکه ایام هفته است در روز متبرک
در پیش دارد به ملاحظه این دو چیز در آخرهاے روز میخورم که خوش نمی آید که این شب به غفلت گذرانیده در اداے شکر منعم حقیقی تقصیر
رود در روز پنجشنبه و روز یکشنبه گوشت هم نمی خورم در پنجشنبه چون جلوس مبارک من واقع شده و در روز یکشنبه که روز ولادت والد بزرگوار
من ست و این روز را بسیار تعظیم میکردند و عزیز میداشتند و بعد از چند گاه فلونیا را بافیون بدل ساختم اکنون که عمر من به چهل و شش
سال و چهار ماه شمسی و چهل و هفت سال و نه ماه قمری رسیده هشت سرخ افیون بعد از گذشتن پنج گهڑی از روز دشش سرخ بعد از
یک پهر شب میخورم و خنجر مرصع بدست مقصد علی به عبد الله خان مرحمت نمودم شیخ موسی خویش قاسم خان به خطاب خانی سرفراز

گشته به منصب هشت صدی ذات و چهار صد سوار امتیاز یافت و به بنگاله مرخص شد بر منصب ظفر خان پانصدی ذات و سوار اضافه مرحمت شد و به خدمت بخشی تعین یافت درهمین روزها محمد حسین برادر خواجه جهان به خدمت فوجداری سرکار حصار سرفراز گردید مرخص شد و دویست سوار بر منصب او اضافه مرحمت نمودم که پانصدی ذات و چهار صد سوار باشد و فیل نیز عنایت کردم در پنجم بهمن به میر میران فیل عنایت شد خواجه عبد الکریم سوداگر چون از ایران روانه هندوستان بوده برادر عالی مقدارم شاه عباس بدست او تسبیح عقیق یمنی در کابلی کار وندیک که بسیار تحفه و نادر بود فرستاده بودند در نهم ماه مذکور بنظر در آمد در شهر دهم بعضی پیشکشها از قسم مرصع آلات وغیره که سلطان پرویز ارسال داشته بود بنظر در آمد ۰ هفتم اسفندارمذ صادق برادرزاده اعتماد الدوله که به خدمت بخشی گری قیام داشت به خطاب خانی سرفراز گشت این خطاب را به خواجه عبد العزیز عنایت کرده بودم مناسبتها را مرعی داشته او را بخطاب عبد العزیز خان و صادق را بخطاب صادق خان سرفراز ساختم در دهم جگت سنگھ ولد کنور کرن که به وطن خود دستوری یافت در هنگام رخصت بست هزار روپیه و یک اسپ و یک زنجیر فیل و خلعت و شال خاصه بدو مرحمت نمودم و هردا س جهاله که از معتمدان رانا است و آتالیق پسر کرن بود با و هم پنجهزار روپیه و اسپ و خلعت عنایت نمودم و بدست او شش پری از طلا بجهت رانا فرستادم در بستم همین ماه راجه سورج مل ولد راجه باسو که بنا بر نزدیکی جاه و مقام بهمراهی مرتضی خان به گرفتن قلعه کانگره تعین یافته بود بطلب آمده ملازمت کرد خان مذکور را بعضی مظنه ها از و در خاطر قرار گرفته بود بدین جهت همراهی او را مخل دانسته مکرر عرائض بدرگاه فرستاد و در باب او سخنان نوشت تا آنکه حکم طلب او صادر گشت در بست و ششم نظام الدین خان از ملتان آمده ملازمت کرد در آخر همین سال اخبار فتح و فیروزی و ظفر و بهروزی از اطراف ممالک محروسه رسید اول قضیه احداد افغان که از دیرباز در کوهستان کابل در مقام سرکشی و فتنه انگیزی ست و بسیارے از افغانان آن سرحد بر و جمع شده اند و از زمان والد بزرگوارم تا حال که سال دهم از جلوس نست افواج همیشه بر سر او تعین بوده اند رفته رفته شکستها خورد و پریشانیها کشید جمعیت او پاره متفرق شد و پاره کشته گشت و در جرخی که محل اعتماد او بود مدتے پناه برد و اطراف آنرا خاند ویران قبل نموده راه در آمد و برآمد را برو بست چون بجهت حیوانات کاه و دیگر خوراک در محلهٔ مذکور نماند شبها مواشی خود از کوه پایان آورده در دامنها میچرانید و خود نیز بجهت آنکه مردم همراهی نمایند می آمد تا آنکه این خبر به خان دوران رسید جمعی از سرداران و مردم کارکرده را در شبے معین تعین کرد که بحوالی جرخی رفته کمین نمایند آن جماعت رفته شب خود را در پناه گاه ها پنهان ساختند در روز شکار خان دوران بهمان طرف سواری نمود چون آن تیره بختان حیوانات خود را برآورده بچرا سر میدهند و احداد بدنهاد با جماعه خود از کمین گاه ها گذشته که یکبارگے از پیش ظاهر میشود چون خبر میگیرند معلوم میگردد که خانه دران است

متلاشی و مضطرب گشته قصد بازگشتن میکنند و قراولان خان مذکور نیز خبر کردند که احداد است خان جلو داده خود را باحداد میرساند مردمے که در کمین گاه بودند آنها نیز سر راه گرفته حمله آور میشوند تا دو پهر بحبث قلبی و شکستگی جا و بسیارے جنگل معرکه جنگ قایم بود آخر الامر شکست بر افغانان افتاده خود را به کوه در میکنند و قریب سی صد کس از مردم کارے به جهنم میروند و یک صد نفر اسیر میگردند احداد نمی تواند که دیگر باره خود را بدان محکمه رسانیده پا قایم سازد بالضرورت خود را بجانب قندهار رو میکشد افواج قاهره بجرخی و جاهاے و خانهاے آن تیره روزگاران در آمده همه را میسوزند و خراب ساخته از بیخ و بنیاد برمی اندازند خبر دیگر شکست خوردن عنبر بد اختر و برهمزدگی لشکر نکبت اثر او ست خلاصه کلام آنکه جمعی از سرداران معتبر و جماعه از برکیان که قومے اند در نهایت سخت جانی و مدار قطره و تردد دران ملک برآنها ست از عنبر رنجیده ارادهٔ دولتخواهی نمودند از شاه نواز خان که با فوجے از عساکر منصوره در بالاپور بود استدعاے قول نموده قرار دادند که خان مذکور را به بینند و خاطر جمع نموده آدم خان و یاقوت خان و جمعی دیگر از سرداران برکیان جادوراے و بابو کانیته آمده دیدند شه نواز خان بهریک از انها اسپ و فیل و زر و خلعت فراخور قدر و حالتے که داشتند داده سرگرم خدمت دولتخواهی ساخت و از بالاپور کوچ نموده بهمراهی این مردم بر سر عنبر مقهور روانه شدند در اثناے راه به فوجے که از دکنیان که محلد ارو دانش دولادر و بجلی و فیروز و چندے دیگر از سرداران باشد برخورده آن فوج را تار مار ساختند و آن مقهوران ؎

شکسته سلاح و گسسته کمر	نه یارای گفت و نه پروای سر

خود را بار دوے آن بد اختر رسانیدند و داد از غایت غرور دریں مقام شد که با فوج قاهره جنگ نماید مقهور اینکه با او بودند لشکر عادل خانیه و قطب الملکیه جمع ساخته و توپخانه و استعداد خود را سر انجام نموده روبروے لشکر ظفر اثر روانه شد تا آنکه فاصله پنج شش کروهے بیش نماند روز یکشنبه بیست و پنجم بهمن افواج نور و ظلمت بهم نزدیک شده فوجها دیسا و لهانمایان گشتند سه پهر از روز گذشته آغاز بان کارے و توپ اندازی شد آخر الامر داراب خان که سردار هراول بود با دیگر سرداران و کار طلبان مثل راجه نرسنگ یو دراے چند و علی خان تتاری و جهانگیر قلی بیگ ترکمان و سائر شیران بیشه دلاوری شمشیرها کشیده بر فوج هراول غنیم تاختند و داد مردے و مردانگی داده این فوج را بانبات النعش دار ازهم پراگنده ساختند و متعاقب بطرف دیگر نشده خود را به فوج قول رسانیدند و همچنین بر فوج روبروے خود متوجه شده چپقلش دست داد که دیده نظارگیان از مشاهده آن خیره مانده نا دو گھڑی تخمیناً این زد و خورد در کار بود از کشته ها پشته ها بهم رسیده و عنبر تیره بخت تاب مقاومت نیاورده روبه گریز نهاد اگر تاریکے و ظلمت به فریاد آن سیه بختان نه رسیدے یکی را از انها راه پوادی سلامت نبودے نهنگان دریاے هیجا سر در پے گریختگان نهاده دو سه کروه را تعاقب نمودند چون در اسپ و آدمی هیچ

حرکت نماند و شکست یافتها متفرق گشتند جلو باز کشیده بجاد مقام خود معاودت نمودند توپخانه غنیم بیک قلم باسی صد شتر که بآن بار داشت
و فیلان جنگی و اسپان تازی و یراق و اسلحه از اندازه حساب بیرون بدست اولیاے دولت افتاد و کشته و افتاده را حساب و شمار
نبود و جمعی کثیرے از سرداران زنده بدست افتاده بودند روز دیگر افواج قاهره از منزل فتح کوچ نموده متوجه کرکی که آشیانه آن
بوم صفتان بود گشتند و اثرا از انجماعه ندیده همانجا دایره کردند و خبر یافتند که هریک از انها دران شب و روز اتبر بجائے افتاده بودند چند روز
عساکر منصوره در کرکی توقف نموده عمارت منازل مخالفان را بخاک تیره برابر ساخته آن معموره را سوختند و بواسطه حدوث بعضے
امور که تفصیل آن درین مقام باعث طول کلام ست از انجا باز گشته از گهاٹی روهن کهنڈه فرود آمدند به جلدوے این خدمت منصبهاے
جمعیکه ترددات و خدمات نموده بودند اضافها حکم فرمودم و خبر سوم فتح ولایت کوکره و بدست آمدن کان الماس ست که بحسن سعی ابراهیم خان
گرفته شد. این ولایت از توابع صوبه بهار و پٹنه است و رود خانه درانجا جاری ست که بروش خاص الماس ازانجا برمی آورند و طریق
آن ست که در ایام کمی آب گورا بها و آب کندها بهم میرسد و جمعی را که باین کار مشغولے دارند بطریق تجربه معلوم شده که هر بالاے هر گورا بی
که الماس دارد پشته پشته جانوران ریزه پرنده از عالم پشه که اهل هند آنرا جهینگه میگویند هجوم آورده در پرواز اند طول رود خانه را تا جائیکه
راه توان یافت بنظر درآورده اطراف گورا بها را سنگچین می سازند بعد ازان به بیل و کلند ان گورا بها را تا یک گز و یک نیم گز بپایان برده
دور آن را می کاوند و تفحص نموده درمیان سنگ و ریگ ریزه که ازانجا برمی آید الماس خورد و کلان برمی آورند گاه باشد که پارچه الماس
بدست درآید که به یک لک روپیه قیمت کنند مجملا این ولایت و این رود خانه را هندوے زمیندار در چند سال نام متصرف بود و در هر چند
حکام صوبه بهار بر سر او فوجی بفرستادند یا خود ها متوجه میگشتند بنا بر استحکام راه ها و جنگل بسیار به گرفتن دو سه الماس قناعت نموده او را
بحال خود میگذاشتند چون صوبه مذکور از ظفر خان تغیر یافت و ابراهیم خان بجاے او مقرر گشت و روقت رخصت فرمودم که بر سر آن ولایت
رفته آن زمین را از تصرف آن مردک مجهول برآورند ابراهیم خان بمجرد درآمدن بولایت بهار جمعیت کرده بر سر آن زمیندار ان مشور
بدستور سابق کسان فرستاده تعهد دادن چند دانه الماس و چند زنجیر فیل می نماید خان مذکور بدین معنی راضی نگشته تیز و تند بولایت
او درمی آید پیش از انکه آن مردک جمعیت خود را جمع سازد راهبران پیدا ساخته ایلغار می نماید مقارن آنکه خبر بدو رسد کوه مورچه که
مسکن مقرر او بود فیل میکند و کسان به تفحص او پریشان ساخته او را در غارے با چند از عورات که یکے مادر حقیقی او و دیگرے از زنان پدر او
بودند با برادرمی از برادران او بدست درمی آورند و تفحص نموده الماس ها که همراه داشته اند از آنها میگیرند بدست و منزل زنجیر فیل ترا داده
هم بدست می افتد به جلدوے این خدمت منصب ابراهیم خان از اصل و اضافه چهار هزاری ذات و سوار مرحمت شد و خطاب

فتح جنگی سرفرازی یافت و همچنین بر منصبهای جمعیکه درین خدمت همراهی کرده ترددات مردانه نموده بودند اضافها حکم شد الحال آن ولایت در تصرف اولیای دولت قاهره است و دران رودخانه کار میکنند در و هر قدری که الماس برمی آید بدرگاه می آورند درین نزدیکیها یک الماس گلان که به پنجاه هزار روپیه می ارزد برآمد چون پاره کار کنند تخمیل که الماس های خوب داخل جواهرخانه خاصه من گردد.

جشن یازدهمین نوروز از جلوس همایون

از روز یکشنبه آخر اسفندارمذ مطابق غره ربیع الاول پانزده گهڑی روز گذشته حضرت نیر اعظم از برج حوت بدولتسرای حمل پرتو سعادت افگند درین ساعت خجسته لوازم بندگی و نیازمندی بدرگاه حضرت باری تبقدیم رسانیده در دیوانخانه خاص و عام که صحن آنرا به بارگاه ها و شامیانه ها و اطراف آنرا به پرده های فرنگی و زربفتهای مصور و تمثالهای نادر مرتب و آراسته ساخته بودند بر تخت دولت جلوس نمودم شاهزاده ها و امرا و اعیان حضرت و ارکان دولت و سایر بنده های درگاه تسلیمات مبارکبادی بجا آوردند چون حافظ نادعلی گوینده از بنده های قدیم بود فرمودم که انچه در روز دوشنبه هرکس از نقد و جنس پیشکش کند بانعام او مقرر باشد روز دوم پیشکش بعضے از بنده ها بنظر گذشت و در روز چهارم پیشکش خواجه جهان که از آگره فرستاده بود مشتمل بر چند قطعه الماس و چند دانه مروارید و بعضے مرصع آلات و تمثاله از هر قسم و یک زنجیر فیل که مجموع آن پنجاه هزار روپیه باشد بنظر درآمد پنجم کنور کرن که بجاو مقام خود رخصت شده رفته بود آمده ملازمت نمود یک صد مهر و یک هزار روپیه نذر و یک زنجیر فیل معه براق و چهار راس اسپ پیشکش گذرانید و در هفتم بمنصب آصف خان که چهار هزاری ذات و دو هزار سوار بود هزاری ذات و دو هزار سوار اضافه نموده بعنایت نقاره و علم او را سربلند ساختم درین روز پیشکش میر جمال الدین حسین بنظر درآمد انچه گذرانید همه مستحسن و پسند افتاد از انجمله خنجر مرصعی خود هنرکاری نموده باتمام رسانیده بود بر بالاے دسته آن یاقوت زردے نشانیده بودند در غایت صفا و لطافت در حجم مقدار نصف بیضه مرغی چنانچه بآن لطافت و کلانے از قسم یاقوت زرد دیده نشده است بادیگر یاقوتها برنگ پسندید و زمردهاے کنه بطرح و اندام خاص صورت اتمام یافته بود میقمان به پنجاه هزار روپیه قیمت نمودند بر منصب میرمذکور هزار سوار افزودم که پنجهزاری ذات و سه هزار و پانصد سوار بوده باشد در هشتم بر منصب صادق خان سی صدی ذات و سوار و بر منصب ارادت خان سی صدی ذات و دویست سوار اضافه مرحمت نمودم که هریک به هزاری ذات و پانصد سوار ممتاز باشند در نهم پیشکش خواجه ابوالحسن بنظر گذشت از جواهر مرصع آلات و تمثاله موازی چهل هزار روپیه درجه قبول یافت تتمه را باو مرحمت نمودم پیشکش تاتارخان بکادل بیگی یک قطعه

لعل و قطعه یاقوت و یک عدد تختی مرصع و دو عدد انگشتری و چند پارچه اقمشه قبول افتاد و در دهم سه زنجیر فیل که راجه مهاسنگه از دکن
و یک صد و چند طاق زربفت وغیره که مرتضی خان از لاهور فرستاده بود از نظر گذشت و یمانت خان هم پیشکش خود را که دو تسبیح مروارید
و دو قطعه لعل و شش دانه مروارید کلان و یک عدد خوانچه طلا بود و بیست و هشت هزار روپیه قیمت شد درین تاریخ گذرانید
آخرهای روز پنجشنبه یازدهم بجهت سرفرازی اعتماد الدوله به خانه او رفتم پیشکش خود را همانجا بنظر درآورد و اسباب و اشیای پیشکش او را
که اکثر در کمال نفاست بود به تفصیل دیدم از جواهر دو دانه مروارید که سی هزار روپیه قیمت داشت و یک قطعه لعل قلمی که به بیست و دو هزار
روپیه به بیع درآمده بود با دیگر مروارید ها و لعلها که مجموع قیمت آنها یک لک و ده هزار روپیه میشد در جه قبول یافت و از اقمشه وغیره
نیز موازی پانزده هزار روپیه برداشته شد چون از ملاحظه و مشاهده پیشکش باز پرداختم قریب یک پهر شب را به صحبت و خوش وقتی
گذرانیده بامر او چند ها فرمودم که پیاله دادند مردم محل نیز همراه بودند مجلس خوبی منعقد گشت بعد از تمام صحبت اعتماد الدوله را خدمتی
نموده متوجه دولت خانه شدم درین روزها فرمودم که نور محل بیگم را نور جهان بیگم میگفته باشند در دوازدهم پیشکش اعتبار خان بنظر گذشت نظر
به شکل ماهی مرصع به جواهر نفیسه در غایت تکلف و اندام باندازه معتادمن ساخته بودند آنرا با دیگر جواهر و مرصع آلات و اقمشه که قیمت مجموعه
اینها پنجاه و شش هزار روپیه میشد قبول نمودم و تتمه را باز دادم بهادر خان حاکم قندهار هفت راس اسپ عراقی و نه توره اقمشه فرستاده بود
پیشکش ارادت خان و راجه سورج مل ولد راجه باسو در سیزدهم بنظر گذشت عبد السبحان که به منصب هزار و دو صدی ذات و شش صد سوار
سرفراز بود به هزار و پانصدی ذات و هفت صد سوار امتیاز یافت در پانزدهم صاحب صوبگی ولایت ٹھٹھه و آنحدود از شمشیر خان او زبک
تغیر یافته به مظفر خان مرحمت شد در شانزدهم پیشکش اعتقاد خان ولد اعتماد الدوله بنظر درآمد انا نجمله موازی سی و دو هزار روپیه برداشته
تتمه را با و عنایت فرمودم و هفدهم پیشکش تربیت خان دیده شد از جواهر و اقمشه هفده هزار روپیه پسند افتاد در بیستم هم بخانه آصفخان
رفتم و پیشکش او همان جا بنظر درآمد از دولت خانه تا به منزل او تخمیناً یک کروه مسافت بود نصف راه را تمامی زربفت و زربفت دارائی با
و مخمل ساده پایه انداز نموده بود چنانچه ده هزار روپیه قیمت آن بعرض رسید آن روز تا نصف شب اهل محل در منزل او بسر برده
پیشکش هائی که سرانجام نموده بود به تفصیل از نظر گذشت از جواهر و مرصع آلات و طلا آلات و اقمشه نفیسه موازی یک لک و چهارده هزار
روپیه و چهار راس اسپ و یک راس استر پسند خاطر اشرف افتاد نوزدهم که روز شرف نیر اعظم بود در دولتخانه مجلس عالی ترتیب یافت
بنا بر ملاحظه ساعت دو نیم گهڑی از روز مذکور مانده بر تخت جلوس نمودم فرزند باباخرم درین ساعت متبرکه لعلی در غایت آب و صفا
گذرانید که هشتاد هزار روپیه قیمت نمودند منصب آن فرزند را که پانزده هزاری ذات و هشت هزار سوار بود به بیست هزاری ذات و

ده هزار سوار مقرر داشتم دهم درین روز فرزند قمری به عمل آمد ✦ اعتماد الدوله را که به منصب شش هزاری ذات و سه هزار سوار ممتاز بود به منصب هفت هزاری ذات و پنجهزار سوار سرفراز ساخته تومن و توغ باد عنایت نمودم و حکم کردم که نقاره او بعد از نقاره فرزند خرم می نواخته باشند. بر منصب تربیت خان پانصدی ذات و سوار افزوده شد که سه هزار و پانصدی ذات و هزار و پانصد سوار بوده باشد. اعتقاد خان با اضافه هزاری ذات و چهارصد سوار سرفراز گشت. نظام الدین خان از اصل و اضافه به منصب هفت صدی ذات و سی صد سوار ممتاز گردیده به خدمت صوبه بهار تعین شد. ✦ سلام الله عرب به خطاب شجاعت خانی سربلندی یافت و به حلقه مروارید سرفراز گشته از حلقه بگوشان درگاه شد. میر جمال الدین انجو را بخطاب عضد الدوله سرفراز ساختم. دربست و یکم الله تعالی از دختر مقیم ولد مهتر فاضل رکابدار پسرے به خسرو داد. بالله داد افغان که طریقه بندگی اختیار نموده از روے اخلاص تمام از احمد آباد بدنهاد جدا شده بدرگاه آمده است. بست هزار درب مرحمت شد. دربست و پنجم خبر فوت رائے منوهر که از تعینات لشکر ظفر اثر دکن بود رسید. پسر او را به منصب پانصدی ذات و سی صد سوار سرفراز ساخته جاد مقام پدر او را باد عنایت کردم. دربست و ششم پیشکش یادعلی میدانی که نه راس اسپ و چند دهانه گیش و چهار شتر و لاتی بود از نظر گذشت. دربست و هشتم یک زنجیر فیل به بهادر خان حاکم قندهار و یک زنجیر فیل به میر میران ولد خلیل الله و یک زنجیر فیل به سید بایزید حاکم بهکر مرحمت نمودم. در غره اردی بهشت حسب الالتماس عبد الله خان به برادر او سردار خان نقاره عنایت نمودم. در سوم کپوه مرصع بالله داد خان افغان مرحمت نمودم. درین روزها خبر رسید که قدم بیگانه بنگانه از افغانان آفریدی که دو لتخواه و فرمان بردار بود و راه داری کنل خبر بد و تعلق داشت باندک توهمی قدم از دائره اطاعت بیرون نهاده سر به فساد برآورده بر سر هر تهانه جمعے را فرستاد و هر جا که او و مردم او رسیدند بنا بر غفلت آن مردم دست بقتل و غارت برآورده خلقے کثیر را ضایع ساختند. مجملا از حرکت شنیع این افغان بے عقل شورے مجددا در کوهستان کابل روید. چون این خبر رسید هارون برادر قدم و جلال پسر او را که در دربار بودند فرمودم که گرفته به آصف خان سپارند که در قلعه گوالیار محبوس سازد. از امارات رحم و شفقت سبحانی و علامات عنایات یزدانی امرے درین روزها مشاهده افتاد که خالی از غرابتی نیست. لعلے در غایت لطافت و صفا فرزند خرم بعد از فتح رانا در اجمیر به من گذرانید که به شصت هزار روپیه قیمت نمودند و در خاطر گذشت که این لعل را در بازوے خود باید بست غالبا دو مروارید نادر خوش آب یک اندام که هم آغوشی این نوع لعلے را سزد می بایست تا آنکه یک دانه مروارید اعلی به قیمت بست هزار روپیه مقربخان بدست آورده در پیشکش نوروزی گذرانید بخاطرم رسید که اگر همتاے این بهم رسد بازو بند مکمل خواهد شد. خرم که از خوردی بار شرف ملازمت حضرت والد بزرگوارم دریافته شب و روز در خدمت بود بعرض رسانید که در مرواریدهاے سربند قدیم بهمن وزن و اندام مرواریدے

بنظر من درآمده است سرپیچ کلان قدیمی را حاضر ساختند بعد از ملاحظه بهمان مقدار دو وزن و اندام مروارید ظاهر شد که در وزن یک ذره تفاوت نداشت چنانچه جوهریان از نمینی تعجب ها نمودند و در قیمت و اندام و آب و تاب موافق بود گویا از یک قالب ریخته شده است مروارید ها بر اطراف لعل کشیده بر بازوی خود بستم و سر به شکرانه خداوند بنده نواز بر زمین نیاز و فروتنی نهاده زبان به شکر گویا ساختم ۵

	از دست و زبان که برآید	گر عهدهٔ شکرش بدرآید

در پنجم سی راس اسپ عراقی و ترکی که مرتضی خان از لاهور فرستاده بود بنظر گذشت شصت و سه راس اسپ و پانزده نفر شتر نر و ماده دیگر پرگلگی و نه عدد عاقری و نه چینی خطائی و نه عدد دندان ماهی جوهردار و سه قبضه بندوق با دیگر پیشکش های خاندوران که از کابل فرستاده بود بنظور نظر گذشت و یک زنجیر فیل خورد از فیلان حبشه که از راه دریا به جهاز آورده بودند مقرب خان پیشکش گذرانید نسبت به فیلان هندوستان در خلقت بعضے تفاوت ها دارد از جمله گوشهای او کلان تر از گوشهای فیلان اینجاست خرطوم و دم او دراز تر واقع شده و در زمان والد بزرگوارم یک فیل بچه اعتماد خان گجراتی پیشکش فرستاده بود رفته رفته کلان شد بسیار تند و تیز و بدخو بود و در هفتم خنجر مرصع به مظفر خان حاکم ٹھٹھہ مرحمت شد در همین روزها خبر رسید که جمعی از افغانان یگانه بنگانه بر سر عبد السبحان برادر خانعالم که در یکے از تھانها مقرر بود رفته تھانه او را قبل کردند و عبد السبحان با چندے دیگر از منصبداران بنده ها که بهمراهی او تعین بودند داد مردانگی داده در زد و خورد بتقصیر از خود راضی نه گشته آخر به مقتضای آنکه ۵ پشه چو پرسد بزند فیل را ۵ آن سگان دست برآنها یافته عبد السبحان را با چندے از مردم آن تھانه بدرجه شهادت رسانیده اند بحیث پرسش این قضیه فرمان مرحمت عنوان و خلعت خاصه به خانعالم که به ایلچی گری ایران تعین شده بود عنایت نموده فرستادم در چهاردهم پیشکش مکرم خان ولد معظم خان از بنگاله آمده بود از اجناس واقعه که در ان ولایت بهم رسد بنظر درآمد بر منصب چندے از جاگیرداران گجرات اضافه حکم نمودم از جمله سردار خان که هزاری ذات و پانصد سوار بود به منصب هزار و پانصدی ذات و سی صد سوار سرفراز گشت و علم نیز بادمرحمت شد سید قاسم ولد سید دلاور بارهه از اصل و اضافه به منصب هشت صدی و چهارصد و پنجاه سوار دیار بیگ برادرزاده احمد قاسم کوکه به منصب شش صدی دویست و پنجاه سوار ممتاز گردیدند در هفتدهم خبر فوت رشاق مردی اوزبک که از تعینات لشکر دکن بود شنیده شد به کنکش سپاهگری خوب میرسید و از امراے مقرر ماوراء النهر بود در بیست و یکم الهداد افغان را به خطاب خانی سرفراز ساخته منصب او که هزاری ذات و شش صد سوار بود دو هزاری ذات و هزار سوار ساختم ۵ سه لک روپیه از خزانه لاهور بانعام و مدد خرچ خاندوران که در شورش افغانان سعی بلیغ بجا آورده بود مقرر گشت در بیست و هشتم کنور کرن

بجهت کدخدائی بجا و مقام خود رخصت شد خلعت و اسپ عراقی خاصه معه زین و فیل و کمرخنجر مرصع بادمرحمت نمودم در سوم این ماه
خبر فوت مرتضی خان رسید از قدیمان این دولت بود حضرت والد بزرگوارم او را تربیت نموده بدرجه اعتماد و اعتبار رسانیده بودند
در زمان دولت من نیز توفیق خدمت نمایانی یافت که آن زیر کردن خسرو بود پله منصب او به شش هزاری ذات و پنجهزار سوار رسید
در نیولا چون صاحب صوبه پنجاب بود تعهد گرفتن قلعه کانگره که در کوهستان آن ولایت بلکه در معموره عالم به استحکام آن قلعه نمی باشد نموده
بدان خدمت رخصت یافته مشغولی داشت ازین خبر ناخوش خاطر آزردگی تمام بهم رسانید الحق بجهت فوت این چنین دولتخواهی آزردگی
گنجایش داشت چون در دولتخواهی روزگار گذرانیده بکار آمد مغفرت او را از الله تعالی مسالت نمودم در چهارم خورداد منصب سید نظام
از اصل و اضافه نه صدی ذات و شش صد و پنجاه سوار مقرر گشت و خدمت مهانداری ایلچیان اطراف را نورالدین قلی فرمودم در
هفتم خبر فوت سیف خان بارهه رسید بسیار جوان مردانه و کارطلب بود در جنگ خسرو تردد هائی نمایان کرد در صوبه دکن به علت
هیضه جهان فانی را وداع نمود پسران او را رعایتها فرمودم علی محمد که بزرگ و ارشد اولاد او بود به منصب سه صدی ذات و چهارصد
سوار و برادر دیگرش بهادر نام چهارصدی ذات و دویست سوار سرفراز گردیدند سید علی که برادرزاده او بود باضافه پانصدی ذات
و سوار ممتاز گشت ✦ درهمین روزها خوب الله پسر شباز خان کنبو بخطاب رنباز خانی امتیاز یافت در هشتم منصب هاشم خان از
اصل و اضافه به دو هزار و پانصدی ذات و یکهزار و هشتصد سوار مقرر شد درین تاریخ بیست و هزار درب آله داد خان افغان مرحمت
نمودم پدر ماجیت راجه ولایت ماندهون که آباواجداد او از زمینداران معتبر هندوستان اند بوسیله فرزند اقبالمند بابا خرم سعادت
کورنش دریافته تقصیرات او بعفو مقرون گشت در نهم کلیان چیسلمیری که راجه کشن داس به طلب او رفته بود آمده ملازمت نمود یکصد
مهر و هزار روپیه بطریق نذر گذرانید برادر کلان او راول بهیم صاحب جاه مقام بود چون او درگذشت از وطفل دو ماهه ماند و او هم
چند روزه بیش نزیست صبیه او را در ایام شاهزادگی بجهت خود خواستگاری نموده به خطاب ملکه جهان مخاطب نمودم چون آبا
واجداد این طائفه از قدیم دولتخواه آمده اند این پیوند نیز بمیان آمده بود کلیان مذکور را که برادر راول بهیم بود طلبیده به تیکه
راجگی و خطاب راولی سرفراز ساختم خبر رسید که بعد از فوت مرتضی خان از راجه مان دولتخواهی بظهور آمد و دلاسای مردم قلعه
کانگره نموده قرار داده است که راجه زاده آن ولایت را که در سن بیست و نه سالگی است بدرگاه آورده بتازیادتی سرگرمی او در
خدمت مذکور منصب او را که هزاری ذات و هشتصد سوار بود بهزار و پانصدی ذات و هزار سوار مقرر داشتم خواجه جهان از اصل
و اضافه به منصب چهارهزاری ذات و دو هزار و پانصد سوار سرفراز گردید درین تاریخ واقعه رو نمود که هرچند خواستم که در سلک تحریر

درکشم دست و دلم یارے نداد هرگاه قلم گرفتم حال متغیر شد ناگزیر با عتماد الدوله فرمودم که بنویسد۔

پیر غلام با اخلاص اعتماد الدوله حسب الحکم درین جریده اقبال ثبت مینماید تاریخ یازدهم خورداد صبیه قدسیه شاهزاده بلند اقبال شاه خرم را که بندگان حضرت بآن نوباوه بوستان سعادت غایت تعلق و نهایت الفت داشتند اثر تپی بهم رسید و بعد از سه روز آبله ظاهر شد و بتاریخ ۲۶ ماه مذکور مطابق چهارشنبه ۲۹ شهر جمادی الاولی ۱۰۲۵ طایر روحش از قفس عنصری پرواز نموده بریاض رضوان خرامید۔ ازین تاریخ حکم شد که چهارشنبه را کم شنبه میگفته باشند چه نویسم که ازین واقعه جانسوز و سانحه غم اندوز بر ذات مقدس حضرت ظل الهی چه گذشته باشد هرگاه آن جان جهان را حال بدین منوال بوده دیگر بنده ها را که حیات بآن ذات قدسی صفات بسته احوال چون خواهد بود دو روز بنده ها بار نیافتند دخانه که جاے نشست و برخاست آن طایر بهشتی بود حکم شد که دیوارے از پیش برآورند تا بنظر در نیاید معهذا در دو تخانه نیارستند روز سوم ببنابانه به منزل شاهزاده والاقدر تشریف فرمودند و بنده ها به سعادت کورنش سرفراز شده حیات زیاده یافتند در اثناے راه حضرت هرچند میخواستند که ضبط خود فرمایند بے اختیار اشک از چشم مبارک میریخت و مدتها ے دید چنین بود که بمجرد شنیدن حرفے که بوئے دردی ازان آمدی حال آنحضرت متغیر میشد چند روز در منزل شاهزاده عالمیان گذرانیده روز دوشنبه تیر ماه الهی بخانه آصف خان تشریف بردند از انجا بازگشته به چشمه نور توجه فرمودند و دو سه روز دیگر خاطر مبارک خود را آنجا مشغول داشتند لیکن تا اجمیر که معسکر اقبال بود ضبط خود کمی توانستند فرمود هرگاه سخن آشناے بگوش میرسید بے اختیار اشک از چشم میچکید و دل مخلصان فداے شرح شرحه میشد چون نهضت موکب اقبال به صوبه دکن اتفاق افتاد قدری تسکین حاصل شد۔

درین تاریخ پرتهی چند ولد راے منوهر خطاب رائے و منصب پانصدی ذات و چهارصد سوار و جاگیر در وطن یافت روز شنبه یازدهم از چشمه نور متوجه دو تخانه اجمیر گشتم شب یکشنبه دوازدهم بعد از گذشتن سی و هفت پل در قصبه لبست و هفتم درجه قوس طالع بود بحساب منجمان هندو یازدهم درجه جدی بحساب یونانیان از شکم صبیه آصف خان دری گرانمایه بعالم وجود آمد بشادمانی و خوشدلی این عطیه والا نقاره ها بلند آوازه گردید و در عیش و خرمی بر روی خلائق کشوده شد بے تامل و تفکر نام او شاه شجاع بزبان من آمد امید که قدم او بر ما و بر پدر او مبارک و فرخنده باشد دوازدهم یک قبضه مرصع و یک زنجیر فیل براول کلیان جیسلمیری مرحمت نمودم درهمین روز ها خبر فوت خواص خان که جاگیر او در سرکار قنوج بود رسید فیل برائے کنور ویران گجرات مرحمت نمودم و بست و دوم همین ماه پانصدی بر ذات و سوار راجه مهاسنگه اضافه مرحمت افزودم که چهارهزاری ذات و سه هزار سوار باشد منصب علی خان تتاری که قبل ازین بخطاب نصرت خانی سرفراز گشته بود دو هزاری ذات و پانصد سوار مقرر گردید علم نیز مرحمت شد بحث برآمدن بعضے مطالب نذر نموده بودم که مجری از طلا شبکه دار بر مرقد منوره خواجه بزرگوار ترتیب دهند در بست و هفتم

این ماه اتمام یافت فرمودم که پرده نصب نمایند بیک لک و ده هزار روپیه تمام شد چون سردارے و سرکردگی لشکر ظفر اثر
و کن چنانکه خاطر میخواست از فرزند سلطان پرویز نشد بخاطر رسید که فرزند مذکور را طلبیده باباخرم را که آثار رشد و کاردانی
از احوال او ظاهر بود اول لشکر فیروزی اثر ساخته بنفس نفیس از عقب او روانه گردیم و این مهم در ضمن همین یورش باتمام
رسد بنابرین قرارداد قبل ازین فرمان باسم پرویز صادر گشته بود که روانه صوبه الله آباد که در وسط ممالک محروسه واقع است گردد
در ایامیکه ما در ان عزیمت باشیم بحفظ و حراست آن ملک قیام و اقدام نماید در تاریخ بست و نهم ماه مذکور عرضداشت بهاریدا
واقعه نویس برهان پور رسید که شاهزاده در تاریخ بستم بخیریت و خوبی از شهر برآمده عازم صوبه مذکور شد. مذ در غره امرداد طره مرصع
بجهت میرزا راجه بهاؤ سنگهه عنایت نمودم بدرگاهی کشتی گیر فیل مرحمت شد در هژدهم چهار راس اسپ راهوار لشکر خان ارسال
داشته بود از نظر گذشت میر مغل به فوجداری سرکار سنبهل از تغیر سید عبد الوارث که بجاے خواص خان به حکومت سرکار قنوج تعین
یافته بود مقرر گشت و منصب او بشرط خدمت مذکور پانصدی ذات و سوار قرار گرفت دربست و یکم پیشکش راول کلیان جیسلمیری
از نظر گذشت سه هزار مهر و نه راس اسپ و بست و پنج نفر شتر و یک زنجیر فیل بود منصب قزلباش خان از اصل و اضافه هزار
و دو صدی ذات و هزار سوار مقرر شد دربست و سوم شجاعت خان رخصت جاگیر یافت که رفته سرانجام نوکر و ولایت خود نموده
در موعد مقرر حاضر شود درین سال بلکه در اثناے سال دهم جلوس وبائے عظیم در بعضے از جاهاے هندوستان ظاهر گشت و آغاز
این بلیه از پرگنات پنجاب ظهور نموده رفته رفته به شهر لاهور سرایت کرد و خلق بسیارے از مسلمان و هنود و بدین علت تلف شدند
بعد ازان بسر هند و میان دو آب تا دهلی و پرگنات اطراف آن رسیده دیها و پرگنها را خراب ساخت درین ایام تخفیف تمام
دارد و از مردم در ازعمر دار تواریخ پیشینیان ظاهر شد که این مرض در ولایت هرگز رخ نموده سبب آن از حکما و دانایان پرسیده شد
بعضے گفتند که چون دو سال پے در پے خشکی روید او باران برساله کمی کرد بعضے گفتند که بواسطه عفونت هوا که از ممر خشکی و
کمی بهم رسیده این حادثه روید او بعضے حواله بامور دیگر میکردند. العلم عند الله تقدیرات الهی را گردن باید نهاد.

	چکند بنده که گردن نه نهد فرمان را

درینولا شهریور پنجهزار روپیه به صیغه مدد خرچ والده میرزا ن که صبیه شاه اسمعیل ثانی بود مصحوب سوداگران بولایت عراق فرستاده
شد تاریخ ششم عرضداشت عابد خان بخشی دواقعه نویس احمد آباد آمد مبنی بر انکه عبد الله خان بهادر فیروز جنگ بجهت آنکه بعضے
مقدمات که مرضی خاطر او نبوده داخل واقعه ساخته ام بامن در مقام ستیزه درآمد جمعی را بر سر من فرستاده مرا بے عزت ساخته

بخانه خود برد چنین وچنان کرد یعنی بخاطر من گران آمد میخواستم که یکبارگی اورا از نظر انداخته ضایع مطلق سازم آخر الامر بخاطر رسید
که دیانت خان را باحمد آباد فرستم تا این قضیه را در آنجا از مردم بغرض تحقیق نموده اگر این امر واقع باشد عبد الله خان را همراه گرفته بدرگاه
آورد و حفظ و حراست احمد آباد بعهده سردار خان برادر او باشد پیش از روان شدن دیانت خان این خبر بخان فیروز جنگ میرسد و از
غایت اضطراب و اضطرار خود را گناهگار قرار داده پیاده روانه درگاه میگردد دیانت خان در اثنای راه بخان مذکور میرسد و او را بحال
عجیبی مشاهده نمود چون پیادگی با بار اجروح و آزرده ساخته بود تکلیف سواری میکند و همراه گرفته روانه ملازمت میشود و مقرب خان که
از خدمتگاران قدیم این درگاه است از زمان شاهزادگی مکرر استدعای صوبه گجرات از من میکرد چون این نوع حرکتی از عبد الله خان
بوقوع آمد بخاطر رسید که آرزوی خدمتگار قدیمی خود برآورده او را بجای خان مذکور باحمد آباد فرستم در همین روزها ساعت اختیار
نموده به تسلیم حکومت و صاحب صوبگی صوبه مذکور او را کامروای صورت و معنی ساختم در دهم بر منصب بهادر خان حاکم قندهار که چهار
هزاری ذات و سه هزار سوار بود پانصدی ذات افزوده شد شوقی طنبوره نواز را که از نادرهای روزگار ست و نغمات هندی و
پارسی را بر وشنی می نوازد که زنگ از دلها می زداید به خطاب آنند خانی دل خوش و مسرور ساختم آنند بزبان هندی خوشی و راحت
را میگویند ایام بودن آنند در ولایت هندوستان تا اواخر تیرماه بیش نیست مقرب خان در پرگنه کرانه که وطن آباد اجداد اوست
و باغات احداث نموده انبه ها را تا دو ماه دیگر زیاده برایام بودن آن نوعی محافظت نموده و سامان کرده بود که همه روز انبه تازه
به میوه خانه خاصه میرسانیدند چون این امر فی الجمله غرابتی داشت نوشته شد در هشتم اسپ عراقی نادری لعل بی بها نام جهت پرویز
بدست شریف خدمتگار آن فرزند فرستاده شد صورت را ناوکرن پسر او را به سنگ تراشان تیز چنگ فرموده بودیم که از سنگ مرمر
بقدر و ترکیبی که دارند تبر اشند درین تاریخ صورت اتمام یافت و بنظر در آمد فرمودم که به آگره برده در باغ بائین جهروکه درشن نصب
کنند[۵] در بست و ششم مجلس وزن شمسی بطریق مقرر منعقد گشت وزن اول شش هزار و پانصد و چهارده تولچه طلا بود و تا دوازده وزن هر وزن
بیک جلسه میشود چنانچه وزن دوم به سیماب وزن سوم ابریشم وزن چهارم اقسام عطریات از عنبر و مشک تا صندل و عود و پان و همین
روش تا دوازده وزن اتمام میباید و از حیوانات بعد و هر سالی که گذشته یک گوسفند نر دیک قطعه مرغ بدست نهاده به فقرا و درویشان
میدهند این ضابطه از زمان والد بزرگوارم تا امروز درین دولت ابد پیوند معمول و جاری ست و بعد از وزن مجموع آن اجناس را که
قریب به یک لک روپیه میشود به فقرا و ارباب حاجات تقسیم می نمایند درین روز لعلی که مهابت خان در برهان پور به مبلغ شصت و

---

[۵] افسوس که الحال ازین تصاویر اثری در آگره نیست اگر می بودند از نوادر روزگاری بودند ۱۲

پنجهزار روپیه از عبد الله خان فیروز جنگ خریداری نموده بود از نظر گذشت و مستحسن افتاد و فیلے لعل خوش اندام است منصب خاصه خان اعظم از قرار هفت هزاری ذات مقرر گشت و حکم شد که دیوانیان مطابق آن جاگیر تنخواه دهند و انچه از منصب دیانت خان بواسطه مقدمات گذشته کم شده بود حسب الالتماس اعتماد الدوله برقرار ماند و عضد الدوله که جاگیردار صوبه مالوه یافته بود مرخص گشت و بعنایت اسپ و خلعت سرفرازی یافت منصب راول کلیان چنبیلی بدو هزاری ذات و هزار سوار مقرر گشت و حکم شد که ولایت مذکور را بجاگیر او تنخواه دهند و چون ساعت رخصت او در همین تاریخ بود اسپ و فیل و شمشیر مرصع و کهوه مرصع و خلعت و پرم نرم خاصه یافته به دل خوشی و سرفرازی تمام بولایت خود رخصت یافت در سی و یکم مقرب خان به احمد آباد مرخص گشت و منصب او که پنجهزاری ذات و دو هزار و پانصد سوار بود پنجهزاری ذات و سوار قرار گرفت و به خلعت خاصه و نادری معه نکه مروارید سربلندی یافت و دو راس اسپ از طویله خاصه و یک زنجیر فیل خاصه و یک قبضه شمشیر مرصع با مرحمت نمودم و به خوشحالی و شادکامی متوجه صوبه مذکور گردید در یازدهم ماه مهر جگت سنگه ولد کنور کرن از وطن خود آمده ملازمت نمود در شانزدهم میرزا علی بیگ اکبر شاهی از ولایت او که به جاگیر او مقرر بود آمده ملازمت کرد هزار روپیه نذر گذرانید و فیلے که یکی از زمینداران آن نواحی داشت و حکم شده بود که از زمیندار مذکور به گیرد آن فیل را به نظر در آورد در بست و یکم پیشکش قطب الملک حاکم گولکنده که مشتمل بر بعضے مرصع آلات بود دیده شد و منصب سید قاسم بارهه از اصل و اضافه هزاری ذات و شش صد سوار مقرر گشت در شب جمعه بست و دوم میرزا علی بیگ که سنش از هفتاد و پنج در گذشته بود و بعیت حیات سپرد درین دولت ترددات و خدمات خوب از و بوقوع آمد پله منصبش رفته رفته بچهار هزاری رسید از جوانان قرار داده کریم الطبع مردانه این اوش بود از دو فرزند و نسل نماند طبع نظمی هم داشت چون در روزی که بزیارت روضه منوره خواجه بزرگوار خواجه معین الدین رفته بود حالت ناگزیر او را دست داد فرمودم که او را در همان مقام متبرکه مدفون ساختند در وقتیکه ایلچیان عادل خان بیجاپوری را رخصت می نمودم سفارش کرده بودم که اگر در ولایت مذکور کشتی گیر سرآمدی یا شمشیر بازنامی بوده باشد به عادل خان بگویند که جهت ما بفرستد بعد از مدتے که ایلچیان باز آمدند شیر علی نام مغل زاده که در بیجاپور تولد یافته بود و ورزش کشتی گیری نموده درین فن مهارت تمام داشت با چند نفر شمشیر باز آورده بودند شمشیر بازان خود سهل ظاهر شدند اما شیر علی را با کشتی گیران و پهلوانان که در ملازمت بودند به کشتی انداختم هیچکدام با و مقامت نتوانستند کرد خلعت و هزار روپیه و فیل بدو مرحمت شد بسیار خوش بست و خوش ترکیب و زور آور ظاهر گشت او را در ملازمت خود نگاهداشته به پهلوان پای تخت مخاطب ساختم منصب و جاگیر داده رعایت تمام نمودم در بیست و چهارم دیانت خان که به آوردن عبد الله خان بهادر فیروز جنگ تعین یافته بود

او را آورده ملازمت نمود و یک صد مهر نذر گذرانید. درهمین تاریخ رامداس ولد راجه رانج سنگه از امرای راجپوت که در خدمت دکن وفات یافته بود به منصب هزاری ذات و پانصد سوار سرفراز گردید چون از عبد الله خان تقصیرات بوقوع آمده بود با باخرم را شفیع گناهان خود ساخت در بیست و ششم بجهت خاطر باباخرم حکم کورنش نمودم از روی خجالت و شرمندگی تمام ملازمت نمود یکصد مهر و یکهزار روپیه نذر گذرانید چون قبل از آمدن ایلچیان عادل خان قرارداد خاطر آن بود که باباخرم را هراول ساخته خود متوجه دکن شوم و این مهم را که بجهت بعضے امور درکشال افتاده صورتے دهم بنابرین حکم کرده بودم که مهم دیندار ان دکن را بغیر از شاهزاده دیگرے بعرض نرساند درین روز شاهزاده ایلچیان را به ملازمت آورده عرایضے که داشتند گذرانیدند بعد از وفات مرتضی خان راجه مان واکثر سرداران کمکی خان مذکور بدرگاه آمده بودند درین تاریخ راجه مان را حسب الالتماس اعتماد الدوله به سرداری گرفتن قلعه کانگڑه تعین فرمودم مجموع مردم را به همراهی او مقرر داشتم و هرکدام را فراخور حالت و منزلتے که داشتند. با انعام اسپ و فیل و خلعت و زر دل خوش ساخته رخصت دادم بعد از چند روز به عبد الله خان که بسیار دل شکسته و آزرده خاطر بود به نیابت و التماس باباخرم خنجر مرصع عنایت نمودم و حکم شد که منصب او بدستور سابق برقرار بوده در ملازمت فرزند مذکور از تعینات خدمت دکن باشد. در سوم آبان منصب ذوالفقار خان را که در ملازمت باباپرویز می بود به دو هزاری ذات و هزار سوار از اصل و اضافه حکم نمودم در چهارم خسرو را که این را سنگ دلن تخلص دارد و خبرداری او مقرر بود بنابر بعضے ملاحظه ها با آصف خان سپرده شال خاصه با دعنایت نمودم در هفتم مطابق هفدهم شوال محمد رضا بیگ نام شخصے که دارای ایران بطریق سفارت فرستاده بود ملازمت نمود بعد از ادای مراسم کورنش و سجده و تسلیم کتابتے که داشت گذرانید مقرر گشت که اسپان و هدیه که همراه آورده از نظر بگذراند انچه نوشته و گفته فرستاده بودند همگی از روی یارے و برادری و صداقت بود با ایلچی مذکور درهمین روز تاج مرصع و خلعت عنایت نمودم چون در کتابت اظهار دوستی و محبت بسیارے نموده بودند خوش آمد که بجنس آن کتابت داخل جهانگیر نامه گردد.

نقل کتابت دارای ایران

نضارت سرابوستان اخلاص و عقیدت و طراوت بهارستان اعتقاد و عبودیت در بنایش معبودے موجود است که آفسر دولت و اقبال برگزیدگان عرصه فرمانروائی و وهیم سلطنت اجلال فارسان مضمار جهان کشائی را به جوهر توفیقات نامتناهی آراسته به بدرقه توفیق به شاهراه ترویج دین و دولت و تنسیق ملک و ملت هدایت نمود لیکن چون وسعت آباد خاطر را گنجائی شمهٔ از مراتب ستایش شایسته

پرستش نیست بهتر آنست که پای اندیشه از طی این بیداے حیرت افزا باز دارد و دست استشفاع را در ذیال مقدسه حضرت سلطان رسل و هادی سبل سید الکل فی الکل و حضرات ایمه هدی و شفیعان روز جزا سیما شاه اولیا و سرور اصفیا علیهم من الصلوة ازکیها که غواصان بحار مکرمت ربانی و جوهریان دیار مرحمت یزدانی اند استمداد نموده شمه از خصایص نسبت معنوی و قرب باطنی که پیش نهاد همت حقیقت شناسان دوربین و آگاه دلان حق گزین ست به جلوه گاه ظهور آورد بر مرآت ضمیر انور و آینه خاطر فیض گستر که مقتبس از انوار ولایت و متجلی از اشعه هدایت است مخفی و محتجب نیست که درین عالم چیزے بر محبت فائق نیست و امرے چون مودت لائق نه چه مدار نظام کون بر تودد و تالف آمده خوشا دلی که پذیراے پرتو آفتاب محبت گشته جهان جهان و عالم روح را از ظلمت وحشت پردازد بعد الحمد که این شیوه رضیه و شیمه مرضیه ارثاً و اکتساباً میان این دو سلسله علیه استقرار یافته صیت اتحاد و آوازه وداد چون هبوب صبا و فروغ ذکا در بسیط غبرا فائح و لائح گشته مسرت افزاے خاطر نیکخواهان عاقبت اندیش و حقیقت گزینان وفا کیش گردید بنا بر اقتضاے وحدت حقیقی و تالف ازلی که میانه این اخلاص شعار و آن برادر نامدار کامگار است بمرتبهٔ استحکام یافته که

اندر علطم که من توام یا تو منے	

توافق صورت و معنی بحدے انجامید که دوئی و جدائی را در دنیا و عقبی گنجائی نماند از ظهور انعنی گلزار دوستی سرسبزی گرفته غنچه آرزو نه آنچنان شگفتن آغاز کرد که عندلیب جان مشتاق و مرغ روح کثیر الاشتیاق بهزار دستان از عهدهٔ شکر بعضے ازان بیرون تواند آمد خواهش ضمیر محبت تاثیر آنست که من بعد یکے از طرز دانان بساط عزت پیوسته جلیس مجلس انس باشد چون رفعت پناه عزت دستگاه محمد حسین جلیپی که سبق ارادت و اخلاص این دودمان را بانسبت خدمت و اختصاص آن آستان ارتباط داده بوفور عقل و کیاست متصف و از طرز خدمت سلاطین واقف ست و او ضاع او پسندیدهٔ خاطر اشرف افتاده از جانب عالی بانجام بعضے مهام که به تاخیر افتاده مامور و به خدمات دیگر مترصد بود شایسته این امر دانسته چند روزے توقف فرمودیم بنابران که جمع مملکت و تعرف مخلص طفیل ملازمان عالی ست و تکلفات رسمی بالکلیه مفقود است مشار الیه را که مرد آگاه و مزاجدان آن بادشاه عالیجاه است مقرر نموده ایم که هرچه در سرکار محب بے ریا باشد با امتعه و اجناس این ولایت بنظر در آورد که انچه پسند خاطر اقدس داند فرستاده شود بعد از انکه خدمات برحسب دلخواه بتقدیم رسد اگر توقف او موافق مزاج اقدس باشد مقرر فرمایند که بجهت فصل مهمات آنحضرت درین ولایت باشد والا شخصے دیگر که قابل این خدمت باشد تعین فرمایند و سفارشے که در باب خریداری جواهر نفیسه خصوصاً چند قطعه لعل که درین دودمان بود و یکے از آنها باسم سامی آبا و اجداد آن والا نژاد مزین است و بموجب وقف شرعی به سرکار مقدس بحضرت اشرف

تعلق گرفته به چلپی مذکور فرموده بودند چشمداشت آن بود که هر خدمتی که درین دیار داشته باشد از روی بی تکلفی و یگانگی بدین خیرخواه رجوع دارند که هر چند ولایت ایران را مختصر شمارند و قابل رجوع خدمات ندانند از عهده این گونه خدمتی بیرون می آید لعلهای مذکور به مصلحت علما و صدور از سرکار فیض آثار گرفته صندوقچه از فرنگ جهت مخلص آورده بودند که لیاقت ظرفیت آنها داشت چون صندوقچه را که چلپی مذکور جهت سرکار آنحضرت بهم رسانیده دیده دانستم که خاطر عاطر به چیزها که فی الجمله غرابتی داشته باشد مائل است با دستاد ان کاردان دادیم که ترتیب نمایند انشاء الله تعالی بعد از اتمام بالعلها به خدمت سامی میفرستم چون خاطر محبت ذخائر با فتاح ابواب بی تکلفیها متعلق است و از انجانب استشمام روائح این التفات نمی شد مخلص دقیقه ندیمی محمد رضا بیگ را که از ایام صبی الی یومنا هذا در ملازمت بسر برده بجهت تحقیق این معنی به ملازمت عالی فرستاده بعضے سفارشات زبانی نموده ایم که در وحدت سرای انس بعرض رساند و سعادت آثار اخلاص شعار محمد قاسم بیگ برادر چلپی مذکور را که ملازم خاصه شریفه است بواسطه سامان بعضے مهمات فرستادیم مرجو آنکه بخلاف گذشته بالکلیه رفع حجاب دوئی و جدائی فرموده مرغوبات خاطر خورشید مآثر را بی تکلفانه اشاره فرمایند و مشار الیهما را زود مرخص فرموده باعلام احوال و مکنونات ضمیر بیهمال مسرور و خوشحال سازند همواره تائیدات ربانی و توفیقات سبحانی قرین ایام دولت قاهره و رفیق روزگار خلافت باهره باد ؛

روز یکشنبه هژدهم شوال مطابق بستم آبان پیشخانه فرزند بابا خرم به غربیت تسخیر ولایات دکن از اجمیر برآمده قرار یافت که فرزند مذکور بطریق هراول از پیش روان شده رایات جلال نیز از عقب او متوجه گردد روز دوشنبه نوزدهم مطابق نهم آبان سه گهڑی از روز گذشته دولتخانه همایون برهمان سمت حرکت نمود در دهم منصب راجه سورج مل که به همراهی شاهزاده مقرر شده از اصل و اضافه دوهزاری ذات و سوار مشخص گشت در شب نوزدهم آبان بعادت معهود در غسلخانه بودم بعضے از امراء خدمتگاران و بحسب اتفاق محمد رضا بیگ ایلچی دارای ایران هم حاضر بودند بومی بعد از گذشتن شش گهڑی بالای بام بلند از بامهای محل آمده نشست و بسیار کم بنظر درمی آمد چنانچه اکثر مردم از تشخیص آن عاجز بودند تفنگ طلبیده بر سمتی که او را می نمودند سر راست ساخته کشادادیم تفنگ چون قضای آسمانی بران جانور شوم رسیده پاش پاش گردید فریاد از حاضران برخاسته بی اختیار لب بتحسین و آفرین کشادند درهمین شب از فرستاده برادرم شاه عباس سخنان پرسیده شد تا آنکه سخن به کشتن صفی میرزا پسر کلان ایشان کشید چون این عقده در خاطر گره بود اینمعنی را از و پرسیدم چنین اظهار نمود که اگر درهمان روزها کشتن او از قوه به فعل نمی آمد البته او قصد شاه میکرد چون این مقدمه از آثار و علامات نسبت به سلوک او ظاهر گشت شاه پیشدستی نموده حکم به کشتن او نمودند منصب مرزا حسن ولد میرزا رستم درهمین روزها از اصل و اضافه هزاری ذات دسی صد

سوار مشخص شد منصب معتمد خان که بخدمت بخشی گری لشکرے که بهمراهی باباخرم مقرر بود تعین یافته بود بهزاری ذات و دویست و پنجاه سوار قرار یافت روز جمعه بستم ساعت رخصت باباخرم بود آخرهاے این روز در دیوانخانه خاص و عام خلاصه مردم خود را مسلح و مکمل سواره بیرون درآورده از نظر گذرانید از عنایات نمایانیکه بفرزندان مذکور واقع شد خطاب شاهی بود که جزو اسم او گردانیده فرمودم که اورامن بعد شاه سلطان خرم میگفته باشند. وخلعت و چارقب مرصع که اطراف دامن و گریبان بمروارید ترتیب یافته بود و یک اسپ عراقے بازین مرصع و یک اسپ ترکی و فیل خاصه نبسی بدن نام در تخه طرز فرنگ انگریزی که بران نشسته متوجه گردد و شمشیر مرصع با پرده خاصگی اول که در فتح قلعه احمدنگر بدست افتاده بود و پرده بسیار نامی و مشهور است و خنجر مرصع بدو مرحمت نمودم و باستعداد تمام متوجه گشت امیدازکرم واجب تعالی آنست که درین خدمت سرخرو گردد و بهریک از امراء منصبداران بقدر حالت و منزلت اسپ و خلعت مرحمت شد شمشیر خاصه ازکمر خود باز کرده به عبدالله خان فیروز جنگ مرحمت نمودم چون دیانت خان بهمراهی شاهزاده تعین یافته بود خدمت عرض کمرر را به خواجه قاسم قلیچ خانی فرمودم پیش ازین جمعی از دزدان بر خزانهٔ از خزاین بادشاهی که در حوالی چوتره کوتوالی بود ریخته مبلغی برده بودند بعد از چند روز هفت نفر از انجماعه باسردار آنها که نول نام داشت بدست افتادند و پاره از آن زر هانیز پیدا شد بخاطر رسید که چون مصدر این قسم دلیری شدند انهارا به سیاستهاے عظیم باید رسانید هریک را به سیاستے خاص رسانیدند نول راکه سردار همه بود فرمودیم که به پاے فیل اندازند او بعرض رسانید که اگر حکم شود به فیل جنگ میکنم فرمودم که چنین باشد فیل بدمستی حاضر ساخته مقرر نمودم که خنجرے بدست او داده به فیل روبرو ساختند چند مرتبه فیل اورا انداخت و در هر مرتبه آن متهور بیباک با آنکه آن سیاستها رفیقان خود دیده و مشاهده کرده بود پاے خود قائم ساخته همان طور قوی دل و مردانه خنجر بخرطوم فیل رسانیده چنان کرد که فیل از حمله کردن بجانب او باز ایستاد چون این دلیری و مردانگی او مشاهده شد فرمودم که از احوال او خبردار باشند بعد از اندک مدتے به تقتضاے بدذاتی و دون طبعی هواے جاد مقام خود نموده گریخت یعنی برخاطر بغایت گران آمده بجاگیرداران آن نواحی فرمودم که تفحص نموده او را بدست درآورند به حسب اتفاق دیگر باره گرفتار گشت درین مرتبه فرمودم که آن ناسپاس قدرناشناس را از حلق برکشیدند مضمون گفته شیخ مصلح الدین سعدی مطابق حال او آمد ؎

عاقبت گرگ زاده گرگ شود	گرچه با آدمی بزرگ شود

روز سه شنبه غره ذیقعده مطابق بیست و یکم آبان بعد از آنکه دو پهر و پنج گهڑی از روز مذکور گذشته بخیریت و غریمت درست از بلده ها اجمیر بر تخه فرنگی که بچهار اسپ بسته بودند سوار شده برآمدم و حکم کردم که اکثر امرا بر تخه سوار شده در ملازمت باشند. و قریب بغروب

نیر اعظم به منزلے که دوکروه پادکم بود در موضع دیورائی نزول نمودم قرار داد اهل هند آنست که اگر بسوئے شرق با دشاهان و بزرگان را حرکتے به قصد ملک گیری واقع شود بر فیل دندان دار سوار شوند و اگر حرکت بجانب مغرب باشد بر اسپ یکرنگ و اگر شمالی بود بر پالکی و سنگهاسن و جانب جنوب که دکن رویه است بر رتھ که از عالم ارابه است و بهل سواری میکنند مدت سه سال پنج روز کم در اجمیر توقف واقع شده معموره اجمیر را که محل مرقد متبرک خواجه بزرگوار خواجه معین الدین است از اقلیم دوم دانسته اند هوایش قریب به اعتدال است مشرق آن دار الخلافت آگره واقع شده و شمال قصبات دهلی و جنوب آن صوبه گجرات است و مغرب آن ملتان و دیپالپور و هم این ولایت همه ریگستان است آب بارشواری از زمین آن برمی آید و مدار کشت و کار این صوبه بر زمین تردفرود بختن باران ست زمستانش اعتدال تمام دارد و تابستانش از آگره ملایم تر است ازین صوبه هشتاد و شش هزار سوار و سه لک و چهار هزار پیاده راجپوت هنگام کار را برمی آیند درین معموره دو تال کلان واقع است یکے را نیل تال و دیگرے را اناساگر میگویند نیل تال خراب ست و بند آن شکسته در غیوله حکم کردم که آنرا به بندند و اناساگر درین مدت که رایات جلال درین مقام نزول داشت همیشه پر آب و مواج بود تال مذکور یک و نیم کروه و پنج طناب ست در هنگام توقف نه مرتبه بزیارت روضه منوره خواجه بزرگوار شرف استعداد یافتم و پانزده مرتبه به تماشاے تال بهکر متوجه گشتم و سی و هشت مرتبه به چشمه نور حرکت واقع شد پنجاه مرتبه به قصد شکار شیر وغیره سواری نمودم پانزده قلاده شیر یک قلاده چیته و یک قلاده سیه گوش و پنجاه و سه راس نیله گاو و سی و سه راس گوزن و نود راس آهو و هشتاد راس خوک و سی صد و چهل قطعه مرغابی شکار کردم در منزل دیورائے هفت مقام شد درین مقام پنج نیله گاو و دوازده قطعه مرغابی شکار گشت در بیست و نهم از دیورائے کوچ نموده به موضع داسه والی که از دیورائے تا اینجا دو کروه و یک و نیم پادبود نزول اجلال واقع شد فیلی درین روز به معتمد خان مرحمت کردم روز دیگر درین موضع مقام افتاد درین روز ها یک نیله شکار شد و دو دست باز خاصه بجهت فرزند خرم فرستادم در سوم آذر از موضع مذکور کوچ واقع شد به موضع مادهل که دو کروه و یک پادبود نزول اجلال رویداد در اثناے راه شش قطعه مرغابی وغیره شکار شد در چهارم یک و نیم کروه راه رفته حوالی را مسر که تعلق بنور جهان بیگم دارد محل نزول جاه و جلال شد هشت روز درین منزل مقام رویداد میر توزکی از تغیر خدمتگار خان به هدایت الله فرمودم روز پنجم هفت آهو و یک قطعه کلنگ و پانزده ماهی شکار شد روز دیگر جگت سنگه ولد کنور کرن اسپ و خلعت یافته بوطن خود مرخص گشت به کیشو داس للاهم اسپ شفقت شد یک زنجیر فیل به الهداد خان افغان عنایت شد همین روز یک گوزن و سه آهو و هفت ماهی و دو مرغابی شکار کردم خبر فوت راجه سیام سنگه که از تعینات لشکر بنگش بود همدرین روز ها شنیده شد روز هفتم سه آهو و پنج مرغابی و یک قشقلداغ[۵] شکار گردید روز پنجشنبه و شب جمعه چون را مسر جاگیر نور جهان بیگم بود مجلس جشن

۵ قشقلداغ در ترکی نام پرنده ایست آبی که آنرا داغ و داغ آب و به هندی جل کوا گویند ۱۲ منه

و مهمانی ترتیب یافت و از جواهر مرصع آلات و اقمشه نفیسه و رخوت دوخته و هر جنس و هر قسم پیشکشها از نظر گذشت و در شب اطراف
و میان تالاب را که بغایت وسیع افتاده چراغان نموده بودند بسیار مجلس خوبی ترتیب یافته بود آخر روز پنجشنبه مذکور امرا را نیز طلبداشته
حکم پیاله به اکثر بنده ها نمودم در سفرهای خشکی همیشه چند منزل کشتی همراه اردوئی ظفر قرین میباشد که ملاحان آنها را به ارابها همراه میکشند
روز دیگر این مجلس به کشتیها نشسته متوجه شکارماهی شدم در اندک مدتی دویست و هشت ماهی کلان بیکدام درآمد که نصف آن از
قسم رهو بود شب در حضور خود به بنده ها قسمت نمودم در سیزدهم از راه رامسر کوچ واقع شد و چهار کروه راه شکارکنان به موضع بلوده
منزل اردوئی گیهان پوی گشت و دو روز دیگر درین منزل مقام فرمودم شانزدهم سه کروه و یک پاو راه رفته در موضع نهال محل
نزول اجلال گردید هژدهم کوچ شد دو کروه و یک پاو قطعه نموده شد درین روز فیلی به محمد رضا بیگ ایلچی دارای ایران عنایت شد
موضع جوتسه محل سرادقات عظمت و اقبال گشت روز بستم کوچ نموده منزل دیوگانون بود مسافت سه کروه راه شکارکنان قطع شد
و دو روز درین منزل مقام افتاد و آخرهای روز به قصد شکار سواری دست داد درین منزل امر عجیب مشاهده گشت پیش ازانکه رایات
عالیات بدین منزل و مقام رسد خواجه سرائی به کنار تال عظیمی که درین موضع واقعست میرسد دو بچه سارس را که از عالم کلنگ جانوریست
میگیرد و شب که به منزل مذکور نزول افتاد دو سارس کلان فریادکنان در حوالی غسلخانه که برلب همین تال زده بودند ظاهر شدند چنانچه
کسی تظلمی داشته باشد بی وحشت و دهشت آغاز فریاد کرده پیش آمدند بخاطر رسید که البته با اینها ستمی رسیده است بیشتر آنست که
بچه اینها را گرفته باشند بعد از تفحص خواجه سرائی که بجای سارس را گرفته بود آورده بنظر گذرانید چون سارسها فریاد و آه از این
بچه ها را شنیدند بیتابانه خود را بر سر آنها انداختند و به گمان آنکه شاید طعمه باینها نرسیده باشد هریک ازین دو سارس طعمه در دهن آن
بچه ها می نهادند و انواع غمخواری میکردند آن دو بچه را درمیان گرفته بال افشانان و شوق کنان به آشیانه خود متوجه گشتند بیست و سوم
کوچ نموده سه کروه سه پاو قطع نموده موضع بهاسو محل نزول اجلال گردید دو روز درین منزل مقام شد هر روز به شکار سواری دست
داد در بیست و ششم رایات جلال در حرکت آمد و ظاهر موضع کاکل محل بعد از قطع دو کروه منزل و مقام شد بیست و هفتم منصب بدیع الزمان
ولد میرزا شاهرخ از اصل و اضافه هزار و پانصدی ذات و هفت صد و پنجاه سوار مقرر شد. دربیست و نهم کوچ شد دو کروه و سه پاو
قطع نموده موضع لاسه که در نزدیکی پرگنه بوده است محل اقامت گشت این روز مطابق عید قربان بود فرمودم که لوازم آن بجا
آورند از تاریخ برآمدن اجمیر تا آخر ماه مذکور که سوم آذر باشد شصت و هفت راس نیلگاو و آهو وغیره و سی و هفت قطعه مرغابی
وغیر آن شکار شده بود دوم دیماه از لاسه کوچ واقع شد سه کروه و ده جریب شکارکنان قطع نموده حوالی موضع کانره منزل و

مقام شد در چهارم کوچ واقع شد سه کروه یک پاو رفته موضع سورتهه منزل گردید در ششم چهار و نیم کروه قطع نموده در ظاهر موضع بردرا نزول واقع شد در هفتم که مقام بود پنجاه قطع مرغابی و چهارده قشقلداغ شکار گشت روز دیگر هم مقام دست داد در ین روز بست و هفت قطع مرغابی صید گردید روز نهم کوچ واقع شد چهار کروه و نیم پاو شکار کنان و صید افگنان به منزل خوش تال فرود آمدم در ین منزل عرضداشت معتمد خان رسید که چون حوالی ولایت رانا محل نزول شاه خرم گردید با آنکه قرار داد نه این بود بیست و صلابت افواج قاهره تزلزل در ارکان صبر و ثبات او انداخته در منزل اودے پور که سرحد جاگیر او بود آمده ملازمت نمود و جمیع شرائط و آداب بندگی را بجا آورده دقیقه فروگذاشت نه کرد شاه خرم مراعات خاطر او نموده به خلعت چار قب و شمشیر مرصع و کجکوه مرصع و اسپ عراقی و ترکی و فیل او را خوشدل ساخته به عزت تمام مرخص ساخت و فرزندان و نزدیکان او را نیز به خلعت نواخت و از پیشکش او کنج زنجیر فیل و بست و هفت راس اسپ و خوانچه پر از جواهر مرصع آلات بود سه راس اسپ گرفته تمه را باو باز داد و قرار یافت که پسرش کرن در ین یورش با هزار و پانصد سوار در رکاب بابا خرم بوده باشد در دهم پسران راجه مهاسنگه از جاگیر و وطن خود آمده در حوالی رنتهنبور ملازمت نمودند و سه زنجیر فیل و نه راس اسپ پیشکش گذرانیدند و هریک فراخور حالت خود به منصب سرفرازی یافتند چون حوالی قلعه مذکور محل نزول رایات جلال گشت بندیانے راکه در ان قلعه متید بودند چندے را آزاد ساختم در ین منزل دو روز مقام افتاد و هر روز به شکار سواری رو میداد سی و هشت قطعه مرغابی و قشقلداغ شکار شد دوازدهم کوچ نموده بعد از قطع چهار کروه موضع کویله محل نزول گردید در اثنای راه چهارده قطعه مرغابی و یک آهو شکار نمودم چاردهم سه کروه و سه پاو راه قطع نموده حوالی موضع ایکتوره منزل گشت و یک راس نیلگاو و دوازده قطعه کرونک وغیره در اثنای راه شکار شد۔

در همین تاریخ آغا فاضل که به نیابت اعتماد الدوله به حکومت لاهور معین ست بخطاب فاضل خانی سربلند گردید در ین منزل دولتخانه همایون را بر کنار تالاب ایستاده کرده بودند که نهایت صفا و لطافت داشت بنابر خوبی منزل دو روز مقام افتاد آخرهاے روز به شکار مرغابی توجه نمودم پسر خرد مهابت خان بهره در نام در ین منزل از قلعه رنتهنبور که جاگیر پدر او ست آمده ملازمت کرد دو زنجیر فیل آورده بود سر دو داخل فیلان خاصه گردید صفی پسر امانت خان را به خطاب خانی و اضافه منصب سرفراز ساخته بخشی و واقعه نویس صوبه گجرات ساختم هفدهم چهار نیم کروه در نوردیده موضع لسایه محل اقامت گشت در روز مقام یک قطعه مرغابی و بیست و سه دراج شکار شد چون لشکر خان را بجهت ناسازی که میان او و خان دوران روے داده بود بدرگاه طلب نموده بودم در ین منزل عابد خان را بجاے او به خدمت بخشی گری و واقعه نویسی تعین نموده شد نوزدهم کوچ رویداد و کروه یک پاو در نوشته حوالی موضع کوراکه بر کنار آب چنبل واقع است

محل نزول گردید بنا بر خوبی جا و لطافت آب و هوا سه روز درین منزل توقف دست داد هر روز در کشتی سوار شده به شکار مرغابی و سیر و گشت دریاے مذکور توجه واقع شد در بیست و دوم کوچ افتاد و چهار و نیم کروه شکار افگنان قطع نموده موضع سلطانپور و چیله ملا محل نزول اردوے ظفر قرین گشت روز مقام بمیران صدر جهان پنج هزار روپیه داده اورا بجا و مقام او که بجاگیرش مقرر بود رخصت نمودم و هزار روپیه دیگر به شیخ پیر مرحمت شد در بیست و پنجم کوچ دست داد و سه و نیم کروه شکارکنان قطع کرده موضع مانپور محل نزول گردید بنا بر ضابطه مقرر یک مقام و یک کوچ مقرر شد روز بیست و هفتم کوچ فرمودم چهار کروه و یک نیم پا و شکارکنان در نوردیده موضع رودها منزل و مقام گردید دو روز درین منزل توقف افتاد درین ماه دی چهار صد و شانزده قطعه جانور شکار شد نود و هفت دراج و یک صد و نود و دو قشقلداغ و یک قطعه سارس و هفت قطعه کروانک و یک صد و بیست و مرغابی و یک خرگوش و غره بهمن مطابق دوازدهم محرم سنه ۱۰۲۶ با محل در کشتیها نشسته متوجه منزل پیش شدم یک گهڑی از روز مانده در حوالی موضع روپاهیره که محل اقامت بود رسیده شد چهار کروه و پانزده جریب راه قطع کرده شد پنج قطعه دراج شکار کردم و درین ایام بیست و یک کس از امراے تعینات دکن خلعت زمستانی بدست کیچکنه فرستاده شد ده هزار روپیه مقرر گشت که از امراے مذکور به شکرانه خلعت بگیرد این منزل طراوت و لطافت تمام داشت روز سوم کوچ شد باز بدستور روز پیشین بر کشتی سوار شده بعد از قطع دو کروه و یک نیم پا و ظاهر موضع کاکهاداس محل نزول اردوے ظفر قرین گشت در اثناے راه که شکارکنان می آمدم دراجی پریده در بوته افتاد پس از انکه تفحص بسیار نموده شد یکے از قراولان را امر کردم که اطراف آن بوته را قبل کرده دراج را بدست آورد خود گذاره شدم درین اثنا دراجے دیگر برخاست آنرا بباز گیرانیدم مقارن آن قراول آمد و آن دراج آورده بنظر گذرانید فرمودم که باز را باین دراج سیر گردانیده آن دراج را که ما گیرانیده ایم چون جوانه است نگاه دارند تا رسیدن این حکم میر شکار این باز را بهمین دراج سیر کرده بود بعد از ساعتے قراول معروض داشت که اگر دراج را نمی کشم می میرد فرمودم که اگر چنین باشد بکشند چون تیغ بر حلقوم او نهاد باندک حرکتے از زیر تیغ خلاص نموده به پرواز در آمد بعد از انکه از کشتی بر اسپ سوار شدم ناگاه کنجشکی از آسیب باد بر پیکان تیرے از قراولان که در دست داشت و در جلو من میرفت خورد از دو در ساعت افتاده جان داد از نیرنگیهاے زمانه حیرت و تعجب نمودم آنجا دراج وقت نارسیده را حفظ نموده در اندک زمانے از سه مخاطره چنانش خلاصے داد و اینجا کنجشک اجل رسیده را این چنین به پیکان تقدیر در پنجه هلاک اسیر گردانید ـ

اگر تیغ عالم به جنبد ز جاے		نبرد رگے تا نخواهد خداے	

بامراے کابل نیز خلعت زمستانی بدست قراولیسا ول فرستاده شد بواسطه لطافت جا و خوبی هوا درین منزل مقام افتاد درین روز با

خبر فوت یادعلی خان میدانی از کابل رسید پسران او را به مناصب سرفراز ساختم بر منصب راوت شنکر حسب الالتماس ابراهیم خان فیروز جنگ پانصدی ذات و هزار سوار افزوده شد ششم کوچ وقوع یافت و چهار کروه و یک نیم پاو از دره که به گهاٹی چاند امشهور است گذشته موضع امحار محل نزدل اردوے اعلی گردید این دره بغایت سبز و خرم خوش درخت بنظر درآمد تا این منزل که انتهاے ولایت صوبه اجمیر است هشتاد و چهار کروه راه قطع شد این منزل هم از منازل خوب بود نورجهان بیگم قریشه اینجا به بندوق زد که تا حال آن کلانے دو خوشرنگے دیده نشانه بود فرمودم وزن نمودند نوزده تولچه و پنج ماشه بوزن درآمد موضع مذکور ابتداے ولایت مالوه است مالوه از اقلیم دویم است درازی این صوبه از پایان ولایت کرنه تا ولایت بانسواله دویست و چهل و پنج کروه میشود و پهنایش از برگنه چندیری تا پرگنه ندربار دویست و سی کروه شرقے او ولایت ماندهو و شمالی قلعه نرور جنوبی ولایت بکلانه غربی صوبه گجرات و اجمیر بسیار ولایت پرآب و خوش هوا ے است پنج دریا بغیر از نهرها و جویها و چشمها در و جاری ست گودا وری و بهیما و کالی سند و نیرا و نربدا و هوایش باعتدال نزدیک ست زمین این ولایت نسبت باطراف پاره بلند است در قصبه دهارکه از جاهاے مقرر مالوه است تاک در سالی دو مرتبه انگور میدهد در اول حوت در ابتداے اسد اما در حوت انگور شیرین تر است کشادرز و محترفه اش بے سلاح نمی باشند بست و چهار کرور و هفت لک دام جمع این ولایت است و در وقت کار نه هزار و سی صد و چند نفر سوار و چهار لک و هفتاد هزار و سی صد پیاده بایک صد زنجیر فیل ازین ولایت برمی آیند هشتم سه کروه و دو نیم پاو قطع نموده حوالی خیرآباد منزل و مقام گردید در اثناے راه چهارده قطعه دراج و سه قطعه کروانک شکار شد و سه کروه شکارکنان در نوردیده حوالی موضع سندهاره محل نزول گردید دریازدهم که مقام بود آخرهاے روز به شکار سوار شده نیلگاوے را کشتم دوازدهم بعد از قطع چهار کروه و یک پاو ظاهر موضع بچهیاری منزل گشت درهمین روز رانا امرسنگه چند سبد انجیر فرستاده بود الحق که میوه خوش است و تا غایت من انجیر هندبا این لطافت ندیده بودم اما کمتر میتوان خورد در پیش خوردن مضرت دارد چهاردهم کوچ دست داد چهار کروه و یک نیم پاو قطع نموده موضع بلبلی محل اقامت گردید راجه جانا که از زمینداران معتبر این حدود است دو زنجیر فیل پیشکش فرستاده بود از نظر گذشت درهمین منزل خربزه بسیارے از کاریز که در نواحی هرات واقع است آورده خان عالم هم پنجاه شتر فرستاده بود مجملا بین فراوانے در سالهاے پیش نادر بود در یک خوان چندین قسم میوه حاضر آورده خربزه کاریز و خربزه بدخشان و کابل و انگور سمرقند و بدخشان و سیب سمرقند و کشمیر و کابل و جلال آباد که از توابع کابل ست و انناس که از میوه هاے بنادر فرنگ است و در آگره بوته آن را نشانیده بودند هر سال چندین هزار در باغات آگره که متعلق بخالصه شریفه است برمیدهد و کوله که در شکل و اندام خردتر از نارنج ست و چاشنی آن

به شیرینی مائل تر است و در صوبه بنگاله خوب میشود شکر این نعمت به کدام زبان ادا تواند نمود والد بزرگوارم را به میوه میل تمام بود به تخصیص به خربزه و انار و انگور چون در عهد دولت ایشان خربزه کاریز که فرد اعلی خربزه و انار یزد که معروف و مشهور عالم ست و انگور سمرقند به هندوستان نیاورده بودند هر گاه که آن میوه ها بنظر در می آید تاسف تمام روے میدهد که کاش این میوه ها در ان عهد و ایام می آمد تا ادراک لذت آن مینمودند در پانزدهم که روز مقام بود خبر فوت میر علی دلد فریدون خان برلاس که از امرازاده های معتبر این الوس بود شنیده شد روز شانزدهم کوچ دست داد چهار کروه و نیم پا و قطع نموده حوالی موضع گری محل نزول اردوے فلک شکوه گردید در اثناے راه قراولان خبر آوردند که ببرے درین نواحی هست به قصد شکار او متوجه گشتم و بیک بندوق کار او را تمام ساختم چون دلاوری شیر ببر قرار داده شده است خواستم که احشاے درون او را ملاحظه نمایم بعد از بر آوردن ظاهر شد که بخلاف حیوانات دیگر که زهره آنها خارج جگر واقع است زهره شیر ببر در درون جگر جا دارد بخاطر میرسد که دلاوری شیر ببر ازین ممر خواهد بود شانزدهم بعد از قطع دو کروه و سه نیم پا و موضع امریا منزل گشت در نوزدهم که مقام بود به قصد شکار سوار شدم بعد از قطع دو کروه موضعے بنظر در آمد در غایت لطافت و نزاهت و قریب بصد درخت انبه در یک باغ مشاهده گشت که بآن کلانے و سبزی و خرمی درخت انبه کم دیده شده بود در همین باغ درخت بری بنظر در آمد در غایت عظمت و کلانے فرمودم که طول و عرض و بلندی آنرا به گز در آورند بلندی آن از روے زمین تا سر شاخ هفتاد و چهار درع و دور تنه آن چهل و چهار نیم درع و پهناے آن یک صد و هفتاد و پنج نیم گز در آمد چون غرایب تمام داشت نوشته شد روز بستم کوچ دست داد در اثناے راه نیله گاو به تفنگ زده شد روز بیست و یکم که مقام بود آخرهاے روز به قصد شکار سوار شده بعد از معاودت بخانه اعتماد الدوله بجهت جشن خواجه خضر که آنرا خضرے میگویند آمدم و تا یک پهر شب در انجا بسر برده به طعام میل نموده بدولتسراے همایون مراجعت اتفاق افتاد درین روز اعتماد الدوله را به نسبت محرمیت نواخته به پیمان حرم سراے عزت فرمودم که از روے نپوشند و بدین عنایت والا او را سر بلند جاوید ساختم بیست و دوم حکم کوچ شد دو سه کروه و نیم پا و قطع نموده موضع بول گهری محل اقامت گردید در اثناے راه دو نیله گاو شکار شد روز بیست و سوم تیر که مقام بود یک نیله گاو به بندوق زدم بیست و چهارم بعد از قطع پنج کروه ظاهر موضع قاسم کهیره منزل گشت در اثناے راه جانور سفیدی شکار شد که از عالم کوتاه پایه بود غایتاً چهار شاخ داشت دو شاخ که به محاذی دنبالچشم او واقع بود دو انگشت بلندی داشت دو شاخ دیگر به فاصله چهار انگشت که بجانب قفا بود چهار انگشت بلندی داشت اهل هند این جانور را دودهاریه گویند و مقرر است که نر ان چهار شاخ دارد و خنین مذکور شد که نوع این آهو زهره نمیدارد چون

احشاے درون او را ملاحظه کردند زهره ظاهر شد و معلوم گردید که این سخن اصلی نداشته است روز بیست و پنجم که مقام بود آخرهاے روز به شکار سواری دست داد یک نیله ماده به بندوق زدم مالجو برادرزاده قلیچ خان را که به منصب هزاری ذات و هفتصد و پنجاه سوار سرفراز بود و در صوبه اودهه جاگیر داشت دو هزاری ذات و دو هزار و دویست سوار ساخته به خطاب قلیچ خانی سربلند گردانیده به صوبه بنگاله تعین نمودم بیست و ششم کوچ واقع شد چهار کروه و سه پاو قطع مسافت نموده قاضیان که در نواحی اوجین واقع است منزل شد درخت انبه بسیارے درین منزل گل کرده بود دیره را بر کنار آبی ایستاده نموده جاے دلنشین ترتیب داده بودند ❊ بهادر ولد غزنین خان درین منزل به سیاست رسید این بے سعادت را بعد از فوت پدر نواخته قلعه و ولایت جالور را که جاو مقام پدران او بود باو مرحمت ساختم چون خرد سال بود مادرش او را از بعضے قبایح منع میکرد آن رو سیاه ازل و ابد با چندے از ملازمان خود شبے به درون خانه درآمده مادر حقیقی خود را به دست خود می کشد این خبر به من رسید حکم فرمودم که او را احاضر ساختند بعد از انکه گناه او به ثبوت رسید فرمودم که به بیاسا رسانیدند ❊ درین منزل درخت خرماے به نظر درآمد که اندام او وضعش خیلے غرابت داشت اصل این درخت یک تنه دارد چون شش گز بالا رفته دو شاخ شده یک شاخ آن ده گز و شاخ دیگر نه گز و نیم فاصله میان هر دو شاخ چهار و نیم گز از زمین تا جاے که شاخ و برگ بر آمده از طرف یک شاخ کلان شانزده گز از طرف شاخ دیگر پانزده و نیم گز و از جائے که شاخ و برگ سبز شده تا سر درخت دو نیم گز و دور آن دو نیم گز دیک پاو فرمودم که چبوتره به بلندی سه گز بدور آن بندند در نهایت راستی و موزونی بود مصوران را گفتم که در مجالس جهانگیر نامه شبیه آنرا بکشند بیست و هفتم کوچ شد دو کروه و نیم پاو در نوردیده ظاهر موضع هندوال نزول واقع گردید در اثناے راه یک نیله شکار شد بیست و هشتم دو کروه راه قطع نموده منزل کالیاده محل نزول گشت کالیاده عمارتے است از بناهاے ناصرالدین بن سلطان غیاث الدین بن سلطان محمود خلجی که حاکم مالوه بود در ایام حکومت خود در حوالی اوجین که از شهرهاے مشهور معروف صوبه مالوه است ساخته میگویند که حرارت بر طبیعت او غالب گشته بود چنانچه در آب بسر میبرد این عمارت را در میان رود خانه برآورده آب این رود را تقسیم نموده جوئے ها ترتیب داده است و در اطراف و جوانب و بیرون و اندرون این عمارت آب مذکور درآورده و حوضهاے خرد و کلان مناسب جاو مقام سرانجام نموده بسیار دلنشین و فرح انگیز جائیست و از عمارات و منازل مقرر هندوستان است پیش از انکه این منزل محل نزول گردد معماران فرستاده فرمودم که آنجا را از سر نو صفا دهند سه روز بجهت خوبی و لطافت درین منزل مقام شد شجاعت خان از جاگیر خود در همین جا آمده ملازمت کرد اوجین از شهرهاے قدیم است و از هفت معابد مقرره هنود یکے این شهر است

و راجه بکرماجیت که رصد افلاک و ستارگان در هندوستان او نموده درین شهر ولایت می بوده از رصد او تا حال که هزار و بیست و شش هجری و یازده سال از جلوس منست یکهزار و شش صد و هفتاد و پنج سال گذشته و مدار استخراج منجمان هند برین رصد است این شهر بر کنار آب سپرا واقع است اعتقاد هندوان اینست که در سالے یکبار بے تعین وقت آب این دریا شیری می گردد در زمان والد بزرگوارم در وقتیکه شیخ ابوالفضل را بجهت اصلاح احوال برادرم شاه مراد فرستاده بودند او از بلده مذکور عرضداشت نموده بود که جمعی کثیر از هندو و مسلمان گواهی داده اند که چند روز قبل ازین شبے این آب شیر شده بود چنانچه مردمی که دران شب آب را ازان دریا برداشته بودند صباح ظروف آنها پر شیر شده بود چون این سخن شهرت تمام داشت نوشته شد اما عقل من اصلا قبول نمیکند تحقیق این سخن را العلم عند الله تاریخ دوم اسفندارمذ از منزل کالیاده بر کشتی سوار شده متوجه منزل پیش شدم مکرر شنیده بودم که سناسی مرتاضی بدروپ نام که چندین سال است که نزدیک به معموره او جین در گوشه صحرا از آبادانی دور متوجه و مشغول پرستش معبود حقیقی است خواهش صحبت او بسیار داشتم وقتیکه در دار الخلافت آگره بودم میخواستم که او را طلبیده به بینم غایتاً ملاحظه تصدیع او کرده نه طلبیدم چون بحوالے شهر مذکور رسیدم از کشتی برآمده نیم پا و کروه پیاده بدیدن او متوجه گشتم جائیکه بودن خود اختیار نموده سوراخے است که میان تپه کنده دروازه درآمد اول آن محرابے شکل افتاده به طول یک گز بعرض ده گره و فاصله ازین دروازه تا سوراخے که اصل نشیمن گاه اوست دو گز و پنج گره طول دوازده گره و یک پا و عرض دار و دو ارتفاع از زمین تا سقف یک گز سه گره و سوراخیکه درون آن نشیمن جاے درمی آید طولش پنج و نیم گره و عرضش سه و نیم گره است شخص ضعیف جثه بصد تشویش بدرون آن تواند درآمد طول و عرض آن سوراخ همین مقدار بوده باشد نه بوریائے دارد نه فرش گاهے و تنها دران سوراخ تنگ و تیره می گذراند در ایام زمستان و هوا سرد بانکه برهنه محض است و جز پارچه لته که پیش و پس خود را پوشیده لباسی ندارد هرگز آتش هم نمی افروزد چنانچه ملاے روم از زبان درویشے به نظم درآورده

پوشش ما روز تاب آفتاب	شب نهالے و لحاف از ماهتاب

درآنجا نزدیک به محل بودن او ست هر روز دو بار رفته غسل میکند روز یکبار بدرون معموره او جین درے آید و بجز خانه سه نفر برهمن که از جمله هفت نفر اختیار کرده است و صاحب زن و فرزند اند دیگر اعتقاد درویشے و قناعت بآنها دارد درآمده پنج لقمه از خوردنی که آنها بجهت خوردن خود ترتیب داده اند بطریق گدائے بر کف دست گرفته بے خائیدن فرو میبرد تا ذائقه ادراک لذت آن نه کند بشرطیکه درین سه خانه مصیبتے رونداده باشد و ولادت واقع نه گشته زن حایض درین خانه نباشد طریق زیست و زندگانی او برین

نہج است کہ نوشتہ شد خواہان ملاقات مردم نیست لیکن چون شہرت تمام یافتہ مردم بدیدن او میروند خالی از دانش نیست علم
بیدانت را کہ علم تصوف باشد خوب ورزیدہ تا شش گھڑی با وصحبت داشتم سخنان خوب مذکور ساخت چنانچہ خیلے در من اثر کرد او را
ہم صحبت من در افتادہ رحالیکہ والد بزرگوارم قلعہ اسیر و ولایت خاندیس را فتح نمودہ متوجہ دار الخلافت آگرہ بودند درہمین جا و
مقام او را دیدہ بودند وہمیشہ خوب یاد میکردند دانایان ہند برائے زیست و زندگانی طائفہ برہمن کہ اشرف طوائف ہنود اند چہار
روش قرار دادہ اند و مدت عمر چہار قسم ساختہ اند و این چہار طور را چہار اسرم میگویند در خانہ برہمن پسرے کہ متولد میگردد تا مدت
ہفت سال کہ مدت طفولیت است او را برہمن نمی گویند و تکلیف بر و نیست بعد از انکہ بہ سن ہشت سالگی رسید مجلسی را ترتیب
دادہ برہمنان را جمع می سازند و رسنی از کاہ مونج کہ آنرا مونجی گویند بہ درازی دو گز دیک پا دمی باشد دعا و افسونہا بران خواندہ
و سہ گرہ بنام سہ تن از پاک نہادانی کہ با نہا اعتقاد دارند بران زدہ درمیان او می بندند و زنارے از ریسمان خام نافتہ حمائل دار
بر دوش راست او می اندازند چوبے بدرازی یک گز و کسرے کہ بجہت محفوظ داشتن خود از آسیب موذیات و ظرفے از مس بجہت
خوردن آب بدست او دادہ او را بہ برہمن داناے می سپارند کہ تا دوازدہ سال در خانہ او بسر بردہ بخواندن بید کہ آنرا کتاب الٰہی
اعتقاد دارند مشغولے نماید و ازین روز باز او را برہمن میخوانند و درین مدت میباید کہ مطلق گرد لذات جسمانی نگردد چون نیمہ روز بگذرد
بطریق گدائے بخانہ برہمن دیگر رفتہ انچہ باو دہند نزد او ستاد آوردہ بہ رخصت او تناول نماید و از پوشش بغیر لنگی کرپاسی کہ ستر عورت
کند و سہ گز کرپاس دیگر کہ بر دوش اندازد چیزے دیگر اختیار نماید این حالت را برہمن چرچ گویند یعنی مشغولے بہ کتاب الٰہی بعد از
گذشتن مدت مذکور بہ رخصت او ستاد و پدر کہ خدا شود درین وقت او را رخصت است کہ از جمیع لذات حواس پنجگانہ خود را بہرہ مند
گرداند تا وقتیکہ او را فرزندے بہم رسد کہ سنش بہ شانزدہ سالگی رسیدہ باشد و اگر او را فرزند نشود تا سن چہل و ہشت سالگی در لباس
تعلق بسر برد این ایام را گرہست خوانند یعنی صاحب منزل انگاہ از خویشان و اقربا و بیگانہ و آشنا جدائی گزیدہ و اسباب عیش
و عشرت را فروہشتہ از تعلق آباد کثرت بہ مقام تنہائی نقل نمودہ در جنگل بسر برد و این حالت را بان پرست نامند یعنی سکونت جنگل
و چون مقرر نبود است کہ ہیچ عمل خیر از اہل تعلق بے شرکت و حضور زن کہ او را نیمہ مرد گفتہ اند تمام نمی شود و ہنوز بعضے اعمال و عبادات
او را در پیش است زن را ہمراہ بہ جنگل ببرد و اگر او حاملہ باشد رفتن را موقوف دارد تا وقتیکہ بزاید و سن بچہ بہ پنج سالگی رسد آنگاہ
فرزند را بہ پسر کلان یا دیگر خویشان سپردہ غربت خود را بہ فعل آورد و ہمچنین اگر زن حایضہ باشد توقف نماید تا وقتیکہ پاک گردد
بعد ازین با و مباشرت نہ نماید و خود را بہ ملاقات او آلودہ نہ سازد و شبہا قطعے درمیان آلت نہادہ خواب کند تا دوازدہ سال

درین مقام بسر برد خورش او از نباتاتے باشد که در صحرا و جنگلها خود رسته باشد و زنار با خود میدارد و عبادت آتش بجا می آورد و اوقات را به گرفتن ناخن و موے سر و اصلاح ریش و بروت ضائع نمی سازد چون این مدت بروشی که مذکور گشت بانتها رساند دیگر باره بخانه خود بیاید و زن را با فرزندان و برادران و خویشان او سفارشش نموده خود بملازمت مرشد کامل رفته هرچه باو باشد از زنار و موے سر وغیره در حضور او در آتش انداخته بسوزد و بگوید هر تعلقی که داشتم حتی که ریاضت و عبادت و اختیار از دل خود بیرون کردم و راه خواطر را بر دل به بندد و در مراقبه حق همیشه مشغول باشد و هیچ چیز را بغیر از موجود حقیقی صاحب وجود نداند و اگر سخن از علم کند علم بیدانت باشد که حاصل آنرا با با فغانی درین بیت به نظم در آورده ؎

یک چراغ ست درین خانه که از پرتو آن	هر طرف می نگرم انجمنی ساخته اند

و این حالت را سرپ بیاس گویند یعنی همه گذاشتن و صاحب این مقام را سرپ بیاسی نامند بعد از ملاقات جدروپ بر فیل سوار شده از میان معموره او چین گذشتم و موازی سه هزار و پانصد روپیه زر ریزگی در گذشتن بر دست راست و چپ خود افشاندم و یک کروه و سه پاو قطع نموده بظاهر داؤد کهیرا که محل نزول اردوے ظفر قرین بود فرود آمدم در روز سوم که روز مقام بود بمزید اشتیاق صحبت جدروپ بعد از نیم روز بدیدن او متوجه گشتم دنا شش گهڑی به ملاقات او مسرور خاطر بودم درین روز هم سخنان خوب مذکور گشت قریب به شام داخل دولت سراے خاص گشتم روز چهارم سه کروه و یک پاو نوردیده شد حوالی موضع جراود در باغ پرانیه نزول اجلال گشت این منزل هم بغایت خوش و خرم و پر درخت جابود در ششم کوچ واقع شد بعد از قطع مسافت چهار کروه و سه پاو بر کنار تال دیبال پور بهر به نزول افتاد بنا بر خوبی جا و مقام و لطافت تال درین منزل چهار روز مقام نموده شد و آخرها هر روز بر کشتی سوار شده به شکار فرغابی و دیگر جانوران آبی مشغولی می نمودم درین منزل انگور فخرے از احمد نگر آورده بودند اگرچه در بزرگی با انگور فخرے کابل نمی رسید اما در لطافت ازان هیچ کمی نداشت منصب بدیع الزمان ولد میرزا شاهرخ بالتماس فرزند با باخرم بهزار و پانصدی ذات و هزار سوار مقرر گشت یازدهم کوچ نمودم بعد از قطع سه کروه و یک پاو حوالی پرگنه دولت آباد محل اقامت گردید در دوازدهم که مقام بود به قصد شکار سواری دست داد در موضع شیخوپور از مضافات پرگنه مذکور درخت بری بنظر در آمد در غایت بزرگی و تناوری دور تنه آن سنزده گز و نیم و بلندی از بیخ تا سر شاخ یکصد و بیست و هشت درع و یک پاو و اطراف شاخها که از تنه جدا شده سایه گستر گردیده است دویست و سه درع و نیم و شاخے که هیئت دندان فیل بران ظاهر ساخته اند چهل گز درازی آن است در وقتیکه حضرت والد بزرگوارم از بنجا عبور گذشته اند سه گز و سه پاو با! از تنه بیخے که سر بزمین نهاده پنجه خود را بطریق نشانے برآنجا نهاده اند

من بر شاخ پنج دیگر هشت گز بالا فرمودم که پنجه مرا نیز نقش کنند و بجهت آنکه بمرور زمان این نقش فرسوده نگردد صورت هر دو پنجه را بر سنگ مرمر نگار نموده بر همان تنه درخت نصب سازند و فرمودم که بر اطراف آن درخت چبوتره به صفا ترتیب دهند چون در ایام شاهزادگی به میر ضیاء الدین قزوینی که از سادات سیفی است و در زمان دولت من به خطاب مصطفی خانی سرفرازی یافته وعده نموده بودم که پرگنه مالده را که از پرگنات مشهور صوبه بنگاله است بطریق التمغا باو و فرزندان او مرحمت نمایم درین منزل این عطیه عظمی در شان او از قوه به فعل آمد در سیزدهم کوچ واقع شد از منزل مذکور به قصد سیر و شکار با بعضے از محلها و چندے از نزدیکان و خدمتگاران از اردو جدا شده به موضع حاصل پور متوجه گشتم دارد در حوالی باغچه فرود آمد و ما در موضع سانگور منزل فرمودیم از خوبی و لطافت این موضع چه نویسد درخت انبه بسیار و زمین ها سراسر سبز و خرم مجملا درین منزل بنا بر سبزے و خرمی چاسه روز مقام شد و این موضع از تغیر کیشو ماروبه کمال خان قراول مرحمت نمودم و حکم شد که بعد ازین موضع مذکور را کمال پور میگفته باشند درهمین منزل شب شیورات واقع شد جوگی بسیار جمع آمده بودند لوازم این شب به فعل آمد و با دانایان این طائفه صحبتها داشته شد درین روزها سه نیلگاو شکار نمودم خبر کشته شدن راجه مان در بنجار رسید او را به سردارے لشکرے که بر سر قلعه کانگڑه تعین بود معین ساخته بودم چون به لاهور میرسد می شنود که سنگرام که یکے از زمینداران کوهستان پنجاب ست بر سر جاو مقام او آمده بعضے از ولایات او را به تصرف در آورده است دفع او اولی دانسته بر سر او متوجه میشود چون سنگرام مذکور را قوت مقاومت با او نبود ولایات متصرف شده را میگذارد و به کوه های صعب و محکمه های مشکل پناه میبرد راجه مان سر در پئے او نهاده بهمان محکمه ها در می آید و از غایت غرور ملاحظه پیش و پس در آمد و برآمد خود نا کرده به اندک جماعتے خود را با و میرساند سنگرام چون می بیند که جاے گریز محل بدر رونداردبمقتضای این بیت

وقت ضرورت چو نماند گریز	دست بگیرد سر شمشیر تیز

در مقام مقاتله و مدافعه در می آید به حسب تقدیر سنگے به راجه مان میرسد و جان بجان آفرین می سپرد و شکست بر مردم او می افتد و جمع کثیرے کشته میشوند بقیه مردم زخمی اسپ و براق انداخته بصد تشویش نیمجانے برمی آورند هفدهم از سانک پور کوچ نموده بعد از قطع سه کروه به موضع حاصل پور رسیدم در اثنای راه یک نیلگاو شکار شد موضع مذکور از جاهاے مقرر معین صوبه مالوه است انگور فراوان و درخت انبه بیرون از حساب و شمار دارد آبهاے روان بر اطراف آن جاری وقتی رسیدم که انگور آن بخلاف موسم انگور ولایت رسیده بود به آن ارزانی و فراوانے که ادنی پاجئی آن مقدار که خواهد و میسر باشد بخرد و خشخاش گل کرده بود و قطعه قطعه برنگهاے گوناگون بنظر در می آمد مجملا باین لطافت دیهی کم پیدا شود سه روز دیگر درین موضع مقام افتاد سه نیلگاو به تفنگ و

آل تمغا

انداخته شد. دربست ویکم از حاصل پور بدد کوچ باردوے بزرگ داخل گشتم در اثنای راه یک نیله شکار شد. روز یکشنبه بست دوم از حوالی لعلچه کوچ کرده تالی که در پایان قلعه ماند و واقع بود محل نزول گشت درین روز قراولان خبر آوردند که شیر را درین سه کروهی در قبل داریم با آنکه روز یکشنبه بود و درین دو روز که روز ناکور و پنجشنبه بوده باشد به شکار بندوق متوجه نمی شوم بخاطر رسید که چون از جانوران موذی ست دفع باید کرد متوجه شدم چون بجا و مقام او رسیدم در سایه درختے نشسته بود از بالاے فیل دهن او را که نیم باز بود در نظر داشته بندوق را کشاد دادم به حسب اتفاق بدرون دهن او در آمده در کله و مغز او جا کرد و همین یک بندوق کار او را تمام ساخت بعد ازان جمعی که همراه بودند هر چند تفحص نمودند که محل زخم را بیابند نتوانستند یافت چه بحسب ظاهر بر هیچیک از اعضاے او علامت زخم بندوق نبود آخر الامر فرمودم که دهن او را ملاحظه نمایند بعد ازان ظاهر شد که گولی بدهن او رسیده بود و بدین زخم از پا در آمده گرگ نرے میرزا رستم شکار کرده بود آوردند خواستم که ملاحظه نمایم که زهره او بطریق زهره شیر در درون جگر واقع است یا مانند جانوران دیگر در برون جگر دارد بعد از تفحص ظاهر شد که زهره او هم در درون جگر میباشد * روز دوشنبه بست و سوم یک پهر گذشته به طالع سعد و ساعت فرخ به مبارکی بر فیل سوار شده به قلعه ماند و متوجه گشتم یک پهر و سه گهڑی از روز ناکور گذشته داخل منازلے که جهت نزول اجلال ترتیب داده بودند شدم یک هزار و پانصد روپیه در راه افشاندم از اجمیر تا ماندو که یک صد و پنجاه و نه کروه بود در عرض چهار ماه و دو روز به چهل و شش کوچ و هفتاد و هشت مقام نور دیده آمد درین چهل و شش کوچ منازل به حسب اتفاق در جاهاے دلکش بر کنار تالابها یا جویها و نهرهاے عظیم که پر درخت ها و سبزها و خشخاش زارها گل کرده داشت واقع میگشت و روزے نه گذشت که در مقام و کوچ شکار نه شده باشد تمام راه بر اسپ و فیل سوار سیر کنان و شکار افگنان می آمدیم و مشقت سفر اصلا ظاهر نشد گویا که از باغی به باغی نقل می افتاد درین شکارها آصف خان و میرزا رستم و میر میران و انیراے و هدایت الله و راجه سارنگ دیو و سید کاسو و خواص خان همیشه در جلو من حاضر می بودند چون پیش ازانکه رایات جلال متوجه این حدود گردد عبد الکریم معموریے را که بجهت تعمیر عمارات حکام سابق در ماندو فرستاده بودم مشار الیه در منزلے که رایات اقبال در اجمیر نزول داشت بعضے از عمارات قدیم که قابل تعمیر بود مرمت نموده بعضے جاها را مجددا احداث نمود مجملا منزلے ترتیب داده که تا غایت در هیچ جا بدان نزاهت و لطافت عمارتے معلوم نیست که با تمام رسیده باشد قریب سه لک روپیه که دو هزار تومان ولایت بوده باشد صرف آن شده بایستے که این عمارت رفیع در شهرهاے رفیع که قابلیت نزول اجلال میداشت واقع می بود این قلعه بر بالاے کوهے واقع است دور آن ده کروه به مساحت در آمده در ایام برسات جاے

بر خوش هوائے و لطافت این قلعه نمی باشد شبها در قلب الاسد بمرتبه سرد میشود که بے لحاف نمی توان گذرانید و روزها احتیاج بباد زن نمی شود گویند که پیش از زمان راجه بکرماجیت راجه بود جے سنگھ دیو نام در زمان او شخصے بجهت آوردن کاه به صحرا برآمده بود در اثنائے درویدن داسی که در دست داشت برنگ طلا ظاهر گشت و او داس خود را چون متغیر دید نزد مادن نام آهنگرے آورد که اصلاح آن نماید آهنگر دانست که این داس طلا شده قبل ازین شنیده بود که درین دیار سنگ پارس که به ملاقات آن آهن مس طلا میگردد هست در ساعت آن کاهے را همراه گرفته بدان جا مقام آمد و آن سنگ را بدست آورد بعد ازان این گوهر بے بها بنظر راجه وقت گذرانید راجه بوسیله این سنگ زرها حاصل نموده پاره ازان صرف عمارات این قلعه نموده در عرض دوازده سال باتمام رسانید و به خواهش آن آهنگر بیشتر سنگها که در دیوار این قلعه تعبیه نموده اند بهیئت سندان تراشیده فرموده که بکار برند در آخر ها عمر که دل از دنیا برگرفته بود بر ساحل دریاے نربدا که از معابد مقرر هنود است مجلسی ترتیب داد و برهمنان را حاضر ساخته بهریک لطفها و شفقتها از نقد و جنس نمود چون نوبت برهمنے که نسبت قدیم با و داشت رسید این سنگ را بدست او داد او از ناشناسائی خشمگین شده آن گوهر بے بها را در آب انداخت بعد ازانکه بر حقیقت او مطلع گشت به حسرت جاوید گرفتار آمد هر چند تفحص نمود اثرے ازان ظاهر نه گشت این مقدمات کتابے نیست از زبان شنیده شد اما این حکایت را اصلا عقل من قبول نمی کند و در پیش من تمثالی می نماید

ماند و سرکاریست از سرکارهاے مقرر صوبه مالوه یک کرور و سی و نه لک دام جمع او ست مدتها تخت گاه سلاطین این دیار بود عمارات و اثرهاے سلاطین قدیم بسیار در او بر پا و برجاست و تا حال نقصانے بدانجا راه نیافته در بیست و چهارم به قصد سیر عمارات سلاطین سابق سوار شدم اول به مسجد جامع که از بناهاے سلطان هوشنگ غوریست در آمدم بغایت عمارات عالی بنظر در آمد تمام از سنگ تراشیده ساخته اند و با آنکه یک صد و هشتاد سال از زمان ساختن آن گذشته چنان مشاهده می شود که گویا امروز بناء و دست از عمارت آن کشیده است بعد ازان به عمارت مقبره حکام خلجیه در آمدم که قبر روسیاه ازل و ابد نصیر الدین ابن سلطان غیاث الدین نیز در ان جا واقع بود چون مشهور است که آن بے سعادت به قتل پدر خود سلطان غیاث الدین که در سن هشتاد سالگی بوده اقدام نموده دو مرتبه زهر داد و او به زهر مهره که در بازو داشت دفع آن نمود در مرتبه سوم کاسه شربتے به زهر آمیخته به دست خود به پدر داد که این را مے باید نوشید پدر چون اهتمام او درین کار فهمید اول زهر مهره از بازوے خود باز کرده پیش او انداخت و روے عجز و نیازمندی بدرگاه خالق بے نیاز آورده بر زبان راند که خداوندا عمر من به هشتاد سال رسیده و این مدت را به دولت و عشرت و کامرانی گذرانیدم چنانچه هیچ بادشاهے را میسر نگشته و اکنون که زمان بازپسین من ست امیدوارم

که نصیر را به خون من نه گیری و موت مرا باجل مقدر حساب نموده باز خواست آن نه نمائی بعد از ادای این کلمات این کاسه شربت زهر آمیخته را لاجرعه درکشید و جان بجان آفرین سپرد مقصود از ذکر این مقدمه آن بود که ایام دولت را به عیش و عشرت گذرانیده ام که هیچیک از سلاطین را میسر نه گشته است که چون در سن چهل و هشت سالگی با درنگ حکومت نشست بحرمان دنزدیکان خود اظهار نمود که در خدمت پدر بزرگوار خود مدت سی سال است که لشکر کشی نموده در لوازم تردد سپاهگری تقصیرے نکرده الحال که نوبت دولت بمن رسید اراده ملک گیری ندارم و میخواهم که بقیه عمر را به عیش و عشرت بگذارم میگویند که پانزده هزار زن در محل خود جمع نموده بود شهرے ازین طائفه ترتیب داده مشتمل بر جمیع طوائف از اقسام و اصناف پیشه کار و حاکم و قاضی و کوتوال و انچه بجهت نظام شهر درکار است از زنان تعیین نموده بود و هر جا خبر کنیزے صاحب جمال شنیدی تا بدست نیاوردی از پا نه نشستے اقسام صنائع و علوم به کنیزان آموخت و به شکار میل بسیار داشت آهوخانه ساخته بود و در انجا اصناف جانوران جمع آورده اکثر اوقات بازنان در آن آهوخانها شکار میکرد مجملا در مدت سی و دو سال زمان حکومت خود چنانچه قرار داده بود بر سر هیچ غنیمی سواری نکرد و این مدت را بفراغت و آسودگی و عشرت گذرانید و همچنین هیچکس بر سر ملک او نیامد بر زبانها است که چون شیر خان افغان در ایام حکومت و سلطنت خود باوجود جوان طبعی بر سر قبر نصیر الدین رسید بجهت همین عمل شنیع به همهی که با و همراه بودند فرمود که چوبها بر سر قبر او زدند من نیز چون به قبر او رسیدم لگدی چند بر گور او زده به بندها که در ملازمت بودند فرمودم تا قبر او را لگد کارے نمودند چون خاطر را بدین نسلی نشد گفتم که گور او را شگافته اجزاے ناپاک او را آتش اندازند باز بخاطر رسید که چون آتش نور است از نور الهی حیف ست که به سوختن جسد کثیف او آن جوهر لطیف آلوده گردد و نیز مبادا که ازین سوختن در نشاء دیگر تخفیفی در عذاب او رود فرمودم که استخوانهاے فرسوده او را باجزاے خاک شده در دریاے نزدیک انداختند چون در ایام حیات بواسطه حرارتے که در طبیعت او غالب بود همیشه در آب بسر میبرد چنانچه مشهور ست که در حالت مستی یکبار خود را در یکی از حوضهاے کالپاده که عمق تمام داشت انداخت چندے از خدمتگاران محل سعی نموده موی او را بدست در آوردند و از آب بیرون کشیدند بعد از انکه به هوش آمدند کور ساختند که چنین امرے واقع شد از شنیدن این مقدمه که موے سر او را کشیده بر آوردند بسیار غضبناک گشته فرمود که دست آن خدمتگار را ببریدند بار دیگر که این قسم حالتی دست داد همچکس به برآوردن او جرات نکرد تا در آب غوطه خورده جان داد بحسب اتفاق بعد از گذشتن یک صد و ده سال از فوت او این مقدمه بوقوع آمد که اجزاے فرسوده او هم باب پیوست در بیست و هشتم عبد الکریم را به جلدوے عمارات ماندوکه به حسن سعی و اهتمام او باتمام رسیده بود به منصب هشت صدی ذات و چهار صد سوار از اصل و اضافه سرفراز ساخته بخطاب معمورخانی

بلند نام گردانیدم درهمان تاریخ که رایات جلال به قلعه ماندو درآمد فرزند بلند اقبال سلطان خرم باعساکر منصوره به شهر برهان پور که حاکم نشین ولایت خاندیس است داخل میشود بعد ازچند روز عرائض افضل خان وراے رایان که در رفت برآمدن اجمیر فرزند مشار الیه آنهارا به همراهی ایلچی عادل خان مرخص ساخته بود میرسد مشعر برآنکه چون خبر آمدن مایان به عادل خان رسید هفت کروه باستقبال فرمان ونشان شاهزاده بلند اقبال برآمده در لوازم تسلیم وسجده وآداب که معمول درگاه است سرمو ئے فروگذاشت نه نموده درهمین ملافات اظهار دولتخواهی بیش ازپیش نموده تعهد کرد که ولایاتیکه ازتصرف اولیاے دولت قاهره برآمده مجموع را ازعنبر تیره بخت انتزاع نموده بتصرف بندهاے بادشاهی بازگذارد وتقبل نمود که پیشکش لائق به همراهی ایلچیان به عزت تمام روانه درگاه سازد بعد از ذکر این مقدمات ایلچیان را به عزت تمام بجاے ومقامی که بجهت آنها ترتیب یافته بود فرود می آورند درهمان روز کس به عنبر فرستاده مقدماتیکه باو اعلام می بایست نمود پیغام میدهد این اخبار ازعرائض افضل خان وراے رایان به مسامع جلال رسید از اجمیر تا روز دوشنبه بست وسوم ماه مذکور در مدت چهار ماه ودو فلاده شیر وبست وهفت راس نیله گاو دوشش راس چیتل وشصت راس آهو وبست وسه خرگوش ودو باه دیگر از دو بست قطعه مرغابی وسایر جانوران شکار شده بود درین شبها حکایت شکارهاے ایام پیش وشوق خواهشی که خاطر را بدین شغل بود باستادهاے پای سریر خلافت مصیر نقل می نمودم بخاطر رسید که آیا شماره شکارے که از ابتداے سن تمیز تا حال واقع شده بدست توان آورد بنابرین مقدمه بواقعه نویسان ومشرفان شکار وقراولان عمله دفعه این خدمت امر نمودم که درصدد تحقیق شده انچه از هر جنس جانور شکار شده مجموعه را فراهم آورده به من بشنوانند ظاهر شد که از ابتداے سن دوازده سالگی که سنه نهصد وهشتاد وهشت سال هجری است لغایت آخر همین سال که یازدهم سال ست از جلوس همایون وسن من به پنجاه سال قمری رسیده بست وهشت هزار ویانصد وسی ودو شکار درحضور واقع شده از پنجمله هفده هزار ویک صد وشصت وهفت جانور بدست خود به بندوق وغیره برین موجب شکار نموده ام جانوران چرنده سه هزار ودو بست وسه از فلاده وراس وغیره شیر هشتاد وشش فلاده وخرس وچیته ودرباه داود بلاو وکفتار ونه فلاده نیله گاو هشتصد وهشتاد ونه راس مهاکه از عالم گوزنست غالبا در بزرگی وکلانے برابر نیله گاو میشود سی ونیج راس آهوے نر ده ماده وچکاره وچینل وبزکوهی وغیره یک هزار دوشش صد وهفتاد راس وقوچ وآهوے سرخ دو بست وپانزده راس گرگ شصت وچهار راس گاو میش صحرائی سی وشش راس خوک نود راس رنگ بست وشش راس قوچ کوهی بست ونه راس ازغلی سی ودو راس گورخر شش راس خرگوش بست وسه راس جانوران پرنده سیزده هزار ونه صد وشصت وچهار کبوتر ده هزار وسی صد وچهل وهشت قطعه لگڑ وجگڑ سه قطعه عقاب دو دست قلیواج بست وسه قطعه چغدسی ونه قطعه توطان دوازده قطعه موش جوز پنج قطعه کنجشک چهل ویک قطعه فاخته بست وپنج قطعه بوم

سی قطعه مرغابی وقاز وکاروانک وغیره یک صد وپنجاه قطعه زاغ سه هزار ودو صد وهفتاد وشش قطعه جانور آبی مگرمچه که نهنگ ازان تعبیر توان نموده عدد ٭

جشن دوازدهمین نوروز از جلوس همایون

یک گهڑی از روز دوشنبه سیم ماه مذکور مطابق دوازدهم ربیع الاول سنه ۱۰۲۶ مانده حضرت نیر اعظم از برج حوت به عشرت سرای حمل که خانه شرف وسعادت اوست انتقال فرمودند درهمین وقت تحویل که ساعت سعد بود بر تخت جلوس نمودم بدستور سابق مقرر فرموده بودم که دیوانخانه خاص وعام را در آمفشه نفیسه گرفته آئین بندی نمایند باوجودیکه اکثر امرا واعیان دولت درخدمت فرزند خرم بودند مجلسے ترتیب یافته که از سنوات سابق هیچ کمی نداشت پیشکش روز سه شنبه به انند خان مرحمت نمودم درهمین روز که غره فروردین سنه دوازده است عرضداشت شاه خرم رسید مضمون آنکه جشن نوروزی بدستور سالهاے گذشته ترتیب یافت اما چون ایام سفر ولباس درمیان ست پیشکش همه ساله به بندها معاف شود این معنی بغایت مستحسن افتاد فرزند دلبند را بدعاے خیرمندی یاد آورده از درگاه الٰهی خیریت دارین بجهت او مسالت نمودم وحکم کردم که درین نوروز هیچکس پیشکش نگذراند بواسطه افساد تنبا کو که در اکثر مزاجها وطبیعتها مقرر است فرموده بودم که هیچکس متوجه به کشیدن آن نشود وبرادرم شاه عباس نیز بغیر آن مطلع گشته در ایران میفرمایند که هیچکس مرتکب کشیدن آن نگردد چون خانعالم به مداومت کشیدن تنبا کو بے اختیار بود در اکثر اوقات بدین امر قیام واقدام می نمود یادگار علی سلطان ایلچی دارا ے ایران اینمعنی را به شاه عباس عرض مینماید که خانعالم یک لحظه بے تنبا کو نمی تواند بود جواب عرضداشت او این بیت مرقوم می سازد ؎

رسول یار میخواهد کند اظهار تنبا کو		من از شمع وفا روشن کنم بازار تنبا کو	

خانعالم نیز در جواب بیتے گفته فرستاده است

من بیچاره عاجز بودم از اظهار تنبا کو		ز لطف شاه عادل گرم شد بازار تنبا کو	

درسوم ماه مذکور حسین بیگ دیوان بنگاله سعادت آستان بوسی دریافته دوازده زنجیر فیل نروماده پیشکش گذرانید ظاهر بخشی بنگاله که مخاطب ومعاتب به بعضے تقصیرات بود سعادت کورنش دریافته فیلان او که بست ویک زنجیر بود از نظر اشرف گذشت دوازده زنجیر پسند افتاده تتمه را باو مرحمت نمودم درین روز مجلس شراب ترتیب داده باکثر بندهائیکه در ملازمت بودند شراب مرحمت نموده همه را سرمست

باده اخلاص ساختم در چهارم فرادلان خبر رسانیدند که ببری در حوالی سکرتالاب که درون قلعه از عمارات مقرر حکام مالوه است قبل داریم همان لحظه سوار شده متوجه آن شکار گشتم چون ببر مذکور ظاهر گشت براحدیان وجاعیکه در جلو بودند حمله آورگشته ده دوازده نفر را مجروح وزخمی ساخت آخرالامر به سه تیر بندوق کار او ساخته شر او را از بندهای خدا دور ساختم در هشتم منصب میرمیران که هزاری ذات وچهارصد سوار بود بهزار و پانصدی ذات و پانصد سوار مقرر گشت در نهم حسب الالتماس فرزند خرم بر منصب خان جهان هزاری ذات وسوار افزوده شد که شش هزاری ذات وسوار بوده باشد. ویعقوب خان که به هزار و پانصدی ذات وهزار سوار سرفراز بود به دوهزاری ذات ویکهزار و پانصد سوار سربلند گردید بر منصب بهلول خان بیانه پانصدی ذات وسی صد سوار افزوده شد که هزار و پانصدی ذات وهزار سوار بوده باشد ومنصب میرزا شرف الدین حسین کاشغری که در صوبه دکن تردد ات مردانه از او و پسر او بوقوع آمده بود از اصل واضافه به هزار و پانصدی ذات وهزار سوار مقرر گشت در دهم ماه مذکور مطابق بست ودوم ربیع الاول سنه هزار وبست وشش وزن قمری منعقد گشت درین روز دو راس اسپ عراقی از طویله خاصه وخلعت بفرزند خرم مرحمت نموده مصحوب بهرام بیگ فرستاده شد هزارسوار بر منصب اعتبارخان افزودم که به پنجهزاری ذات وسه هزار سوار سرفراز باشد در یازدهم حسین بیگ تبریزی که دارای ایران او را نزد حاکم گلکنده بطریق رسالت فرستاده بود چون بواسطه نزاع فرنگیان با قزلباشان راه بر میرسد و دبود با ایلچی حاکم گلکنده ملازمت نمودند و دو راس اسپ وچند تغور پارچه دکن و گجرات پیشکش او گذشت و درین تاریخ اسپ عراقی از طویله خاصه به خان جهان مرحمت نموده شد در پانزدهم هزاری ذات بر منصب میرزا راجه بهادسنگه افزوده شد که پنج هزاری ذات وسه هزار سوار بوده باشد در هفتدهم پانصد سوار دیگر بر منصب میرزا رستم افزوده پنجهزاری ذات ویکهزار سوار گردم ومنصب صادق خان بهزار و پانصدی ذات وهفت صد سوار از اصل واضافه مقرر گشت وارادت خان به منصب هزار و پانصدی وشش صد سوار به همین دستور سرفراز گردید بر منصب انیراے پانصدی ویک صد سوار افزوده گشت که هزار و پانصدی ذات و پانصد سوار بوده باشد سه گهڑی از روز شنبه نوزدهم مانده آغاز شرف شد و درهمین وقت مجدداً جلوس نمودم از گرفتاران لشکر عنبر مقهور که سی و دو نفر بودند دو جنگ شهنواز خان وشکست آن بداختر بدست اولیاے دولت قاهره افتاده بودند یکے را به اعتقاد خان سپرده بودم محافظتیکه بجهت حفظ او معین بودند غفلت ورزیده او را میگریزانند این معنی بر خاطر من بسیار گران آمد اعتقاد خان را در مدت سه ماه از کورنش منع نموده بودم چون محبوس مذکور بی نام ونشان بود هرچند تردد نمودند بدست درنیامد آخرالامر فرمودم که سردار آن جماعه را که در محافظت او غفلت نموده بودند بسیاست رسانیدند اعتقاد خان درین روز حسب الالتماس اعتماد الدوله سعادت کورنش

دریافت چون مدتے بود که احوال بنگاله وسلوک قاسم خان خوب شنیده نمی شد بخاطر رسید که ابراهیم خان فتح جنگ را که مهمات صوبه بهار را یک گونه صورتے داده کان الماس را که بتصرف وعمل بندهاے درگاه درآورده است به صوبه بنگاله فرستاده جهانگیر قلیخان را که درصوبه اله آباد جاگیر دارد بجاے او به بهار روانه سازم وقاسم خان را بدرگاه طلب دارم درهمین ساعت درروز متبرک حکم شد که درین باب فرامین مطاعه بقلم درآورند وسزادلان تعین شوند که جهانگیر قلی خان را به بهار برده ابراهیم خان فتح جنگ را روانه بنگاله سازند وسکندر جوهری را نواخته بهزاری ذات وسی صد سوار سرفراز ساختم ✤ درهفدهم دیگم محمد رضا ایلچی دارائی ایران را رخصت نمودم شصت هزار درب که سی هزار روپیه بوده باشد باخلعت بادمرحمت شد دربرابر یادبودی که برادرم شاه عباس بجهت من فرستاده بود تحفه چند از قسم مرصع آلاتے که دنیاداران دکن فرستاده بودند با دیگر پارچها ونفایس از هر جنس وهر قسم که تحفگی را شایان بود موازی یک لک روپیه همراه ایلچی مذکور روانه ساختم ازانجمله پیاله بلوری بود که چلپی ازعراق فرستاده بود آن پیاله را شاه دیده بودند به ایلچی گفته باشند که اگر درین پیاله برادرم شراب نوشیده بجهت من بفرستند شفقت تمام خواهد بود چون ایلچی ایمنی را اظهار نمود درحضور او چند مرتبه ازین پیاله شراب خورده فرمودم که سرپوش درکابی بجهت آن تیار ساختند وداخل سوغاتها نموده فرستادم سرپوش مینا کاری بود به نقشبان عطار درقم فرمودم که جواب کتابت که آورده بود بروجه ثواب مرقوم سازند درهفدهم قراولان خبر شیر آوردند همان لحظه سوار شده خود را بسر شیر رسانیدم وبه سه تیر بندوق خلق را ازشر او واورا ازشر نفس خسیس خلاص ساختم مسیح الزمان گربه آورده گذرانید که این گربه خنثی است درمنزل من بچها هم ازو تولد یافت وهم به گربه دیگر جفت شده بچه ازو بهم رسید درهیجدهم فوج اعتماد الدوله درمیدان جهروکه درشن ازنظر گذشت دوهزار خوش اسپه که اکثر مغل بودند وپانصد پیاده تیرانداز وتوپچی وچهارده زنجیر فیل فوج رانجشیان به شمار درآورده بعرض رسانیدند که فوج مذکور بسیار آراسته وتوزک بنظر درآمد درهیجدهم ششم شیر ماده شکار شد روز پنجشنبه غره اردی بهشت الماسی که مقرب خان به مصحوب قاصدان فرستاده بود بنظر درآمد هیجده وسه سرخ وزن داشت جوهریان بسے هزار روپیه قیمت نمودند فرد اعلی الماس بود بغایت پسند افتاد فرمودم که انگشتری ساختند درسوم منصب یوسف خان حسب الالتماس باباخرم از اصل واضافه هزاری ذات وهزار پانصد سوار مشخص شد وهمچنین منصب چندے دیگر از امراو منصبداران به تجویز فرزندان مذکور اضافه حکم شد درهفتم چون قراولان چهار شیر درقتل داشتند بعد از گذشتن دوپهر وسه گهڑی بامحل متوجه شکار آنها شدم چون شیران بنظر درآمدند نورجهان بیگم ازمن التماس نمود که اگر حکم شود من شیران را به بندوق بزنم فرمودم که چنین باشد دو شیر را به بندوق ودوئی دیگر را به هریک بدو تیر زده انداخت تا چشم برهم زدیم قالب این

چهار شیر را به شش تیر از حیات پرداخت تا حال چنین تفنگ اندازی مشاهده نه شده بود که از بالای فیل از درون عماری شش تیر انداخته شود که یکی خطا نیفتد و چهار دو فرصت جستن و حرکت جنبیدن نیابند[ع] به جلدی این کماندازی هزار اشرفی نثار نموده یک جفت بهونچی الماس که یک لک روپیه قیمت داشت مرحمت نمودم درهمین روز معمور خان باتمام عمارات دولتخانه لاهور مرخص گشت در دهم فوت سید وارث که فوجدار صوبه اودهی بود بعرض رسید در دوازدهم میر محمود چون استدعای فوجداری می نمود او را بخطاب تهور خانی و اضافه منصب سرفراز ساخته به فوجداری بعضے از پرگنات صوبه ملتان تعین نمودم در بست و دوم طاهر بخشی بنگاله که منع کورنش او شده بود ملازمت نمود و پیشکشی که داشت نذر گذرانید و هشت زنجیر فیل پیشکش قاسم خان حاکم بنگاله بادوزنجیر فیل شیخ مودهو درین روز از نظر گذشت و بیست هشتم به التماس خان دوران پانصدی بر منصب عبدالعزیز خان اضافه حکم شد در پنجم خرداد خدمت دیوانی صوبه گجرات از تغیر کیشو به میرزا حسین مقرر گشت او را به خطاب کفایت خانی سرفراز ساختم در هشتم لشکر خان که به خدمت بخشی گری بنکش تعین بود آمده ملازمت کرد یک صد مهر و پانصد روپیه نذر گذرانید چند روز قبل ازین استاد محمد نائی را که در فن خود از بے نظیران بود فرزند خرم بموجب طلب فرستاده بود چند مجلس ساز او شنیده شد و نقشے که در غزل بنام من بسته بود گذرانید در دوازدهم ماه مذکور فرمودم که او را به روپیه وزن نمودند شش هزار و سی صد روپیه و فیل خوضه داری نیز با و عنایت نموده مقرر فرمودم که بران فیل سوار شده و زرها بر اطراف و جوانب خود چیده و پاشیده به منزل خود برود الا اسد قصه خوان از ملازمان میرزا غازی درهمین روزها از ٹھٹھه آمده ملازمت نمود چون برنقل و شیرین حکایت و خوش بیان بود صحبت او به من درافتاد او را بخطاب محظوظ خانی خوشدل ساخته یکهزار عدد روپیه و خلعت و اسپ و یک زنجیر فیل و پالکی بدو عنایت نمودم بعد چند روز فرمودم که به روپیه او را برکشند چهار هزار و چهار صد عدد روپیه شد و به منصب دوصدی ذات و بیست سوار سرفراز گردید فرمودم که همیشه در مجلس گپ حاضری بوده باشد درهمین تاریخ لشکر خان جمعیت خود را در جهروکه درشن بنظر درآورد پانصد سوار و چهارده زنجیر فیل و یک صد نفر بند و قچی بود در بیست و چهارم خبر رسید که مهاسنگه نبیره راجه مان سنگه که داخل امرای کلان بود در بالاپور ولایت برار با فراط شراب درگذشت پدر او هم درین سن سی و دو سالگی بخوردن شراب بیرون از اندازه و حساب ضایع شده درهمین روزها انتهی

ع میگویند که شاعری فی البدیهه این بیت خواند

نورجهان گرچه بصورت زن است	در صف مردان زن شیرافگن است

لطف این شعر این است که قبل ازان که نورجهان داخل محل جهانگیر شود زوجه شیرافگن خان بوده است ۱۲

بسیارے از اطراف ولایات دکن و برہانپور و گجرات و پرگنات مالوہ بہ میوہ خانہ خاصہ شریفہ آوردہ بودند با آنکہ این ولایت بہ خوش انبگی معروف و مشہورند در شیرینی و کم ریشگی و کملانے انبہ کم جاے برابری بہ انبہ این ولایت میکند چنانچہ مکرر در حضور فرمودم کہ بوزن در آورند یک سیر و یک پاؤ و بلکہ چیزے زیادہ ظاہر گشت غایتاً بہ خوش آبی و لذت و چاشنی و کم ثقلی انبہ چھپرائو کہ در حوالی آگرہ واقع است زیادتی بر جمیع انبہ ہاے این ولایت و سایر جاہاے ہندوستان دارد در بست ہشتم نادری خاصہ کہ تا حال باین نفاست نادری زردوزی در سرکار من دوختہ نہ شدہ بود جہت فرزند باباخرم فرستادم و حکم شد کہ برندہ آن مذکور سازد کہ چون این نادری این خصوصیت داشت کہ در روز برآمدن از اجمیر بہ قصد تسخیر ولایات دکن پوشیدہ بودم جہت آن فرزند فرستادہ شد در ہمین تاریخ دستارے کہ از سر خود برداشتہ بودم بہمان طور پیچیدہ بر سر اعتماد الدولہ گذاشتم و او را بدین عنایت سربلند ساختم سہ قطعہ زمرد یک قطعہ ادریسی مرصع و انگشتری نگین یاقوت مہابت خان بطریق پیشکش فرستادہ بود از نظر اشرف گذشت مبلغ ہفت ہزار روپیہ بہ قیمت رسید در روز مذکور باران کرم و عنایت الٰہی متقاطر گشت آب در ماند و خیلے روے بہ کمی نہادہ بود خلق ازین ممر مضطرب احوال بودند چنانچہ بہ اکثر بندہا حکم شد کہ بہ کنار دریاے نربدا روند و امید بارش و باریدن درین روزہا نبود بجہت اضطراب خلایق از روی نیازمندی متوجہ بدرگاہ باری گشتم اللہ تعالے بکرم و فضل خود باراے عطا فرمود کہ در عرض یک شبانہ روز تالابہا و برکھا و نالہا پر گشت و آن اضطراب خلایق بہ آرامش تمام مبدل گردید شکرانہ این عنایت را بہ کدام زبان ادا توان کرد غرہ ماہ تیر علم بوزیر خان مرحمت شد و پیشکش را کہ مشتمل بر دو اسپ و پارہ پارچہ گجراتی و چند کوزہ اچار و مربا بود بنظر در آمد در سوم معزا خبر گرفتاری عبد اللطیف نامے از حاکم زادہاے ولایت گجرات کہ ہمیشہ دران صوبہ منشا فتنہ و فساد بود آوردند چون گرفتاری او باعث رفاہیت خلق بود حمد و سپاس باری بجا آوردہ شد فرمودم کہ مقرب خان او را بدست یکے از منصبداران تعینات آنجا بدرگاہ فرستند زمینداران نواحی ماندو آکشہ نامدہ ملازمت نمودہ پیشکش ہا گذرانیدند در ہشتم رامداس پسر راجہ راج سنگھ کچھواہہ را کہ راجگی کشیدہ او را بدین خطاب سرفراز ساختم یادگار بیگ کہ در ماوراء النہر بہ یادگار قورچی مشہور ست نزد حکام آنجا خالی از نسبت و حالت نبودہ آمدہ ملازمت کرد از جملہ پیشکش او پیالہ سفید خطائی پایہ داری مستحسن افتاد و پیشکش بہادر خان حاکم قندھار کہ نہ راس اسپ و نہ تغور اقمشہ نفیسہ و دو دانہ پوست روباہ سیاہ و دیگر چیزہا بود از نظر گذشت ہم درین تاریخ راجہ کدیہ پسر نراین نام سعادت ملازمت دریافت و ہفت زنجیر فیل نر و مادہ پیشکش گذرانید در دہم اسپ و خلعت بہ یادگار قورچی مرحمت شد در سیزدہم عید گلاب پاشان بود لوازم آن روز بجا آوردہ شد و شیخ مودود چشتی کہ از تعینات صوبہ بنگالہ است بخطاب چشتی خانی سرفراز گشت و اسپ بدو مرحمت شد در چہاردہم راول سمرسی

پسر راول اودے سنگھ زمیندار بانسواله ملازمت نمود سی هزار روپیه دسه زنجیر فیل و یک عدد پانه ان مرصع و یک کمر مرصع پیشکش گذرانید * در پانزدهم نه قطعه الماس از حاصل کان دارانده دختهاے زمیندار آنجا ابراهیم خان فتح جنگ حاکم صوبه بهار مصحوب محمد بیگ فرستاده بود از نظر اشرف گذشت از جمله یک قطعه چهارده و نیم ٹانک بود و یک لک روپیه قیمت شد در همین روز به یادگار قورچی چهارده هزار درب انعام مرحمت شد و او را به منصب پانصدی ذات و سی صد سوار سرفراز کردم منصب تاتار خان بکادل بیگی از اصل و اضافه دو هزاری ذات و سی صد سوار مقرر داشتم و پسران او علیحده هریک باضافه منصب سرفراز شدند حسب الالتماس شاهزاده سلطان پرویز پانصدی بر منصب ذات وزیر خان افزوده شد در بست و نهم که روز مبارک پنجشنبه بود سید عبد الله بارهه فرستاده فرزند بلند اقبال باباخرم به ملازمت رسید و عرائض آن فرزند رسانید مشتمل بر اخبار فتح ولایات دکن که جمیع دنیا داران آنجا سر خدمت بر ربقه اطاعت نهاده بندگی و فرمانبرداری قبول نمودند و مقالید قلعها و حصنها به تخصیص قلعه احمد نگر را بنظر در آوردند به شکرانه این نعمت عظمی و عطیه کبری سر نیازمندی به درگاه بی نیاز نهاده لب بشکر کشادم و داد عجز و نیازمندی داده فرمودم که نقاره هاے شادیانه بنوازش در آوردند لله الحمد که ولایات از دست رفته بتصرف اولیاے دولت قاهره در آمد مفسدانی که دم سرکشی و استکبار میزدند بعجز و ناتوانی خود اعتراف آورده مال بسیار و خراج گذار گشتند چون این خبر بوسیله نورجهان بیگم به مسامع جلال رسید پرگنه بوده که دو لک روپیه حاصل دارد باو عنایت نمودم انشاء الله تعالی چون افواج قاهره بولایت دکن و قلاع آنجا در آیند و خاطر فرزند ارجمند باباخرم از تصرف آنها جمع گردد پیشکش دنیا داران دکن را که درین مدت این چنین پیشکش بهیچیک از سلاطین عهد و عصر خود نداده اند همراه گرفته به ایلچیان آنها روانه ملازمت خواهد شد امرائے را که درین صوبه جاگیر دار خواهند بود مقرر است که همراه آورد تا سعادت ملازمت دریافته مرخص گردند در ایات جلال با فتح و فیروزی عازم پایه سریر خلافت مصیر گردد چند روز قبل از انکه اخبار فتح مذکور برسد شبی به دیوان خواجه حافظ تفاؤل نمودم که عاقبت این کار چه نوع خواهد شد این غزل برآمد:

روز هجران و شب فرقت یار آخر شد	زدم این فال گشت اختر کار آخر شد

چون لسان الغیب حافظ چنین املا نمود مرا امیدواری تمام دست داد و چنانچه بعد از بیست و پنج روز اخبار فتح و فیروزی رسید در بسیارے از مطالب به دیوان خواجه رجوع نموده ام و بحسب اتفاق انچه برآمده نتیجه مطابق همان بخشیده و کم است که تخلف نموده باشد در همین روز هزار سوار بر منصب آصف خان افزوده او را به پنجهزاری ذات و سوار سرفراز ساختم و آخرهاے روز با مردم محل به سیر عمارت هفت منظر متوجه شدم و ابتداے شام بدولتخانه باز گشتم این عمارت از احداث پادشاهان حکام سابق مالوه است که سلطان محمود خلجی

باشد هفت طبقه قرار داده و در هر طبقه چهار صفه ساخته مشتمل چهار دریچه بلندی این مینار پنجاه و چهار ذرع و نیم است و دور پنجاه گز زمینه از سطح زمین تا طبقه هفتم یک صد و هفتاد و یک در رفتن و آمدن یک هزار و چهار صد روپیه نثار شد در سی و یکم سید عبد الله را بخطاب سیف خانی سرفراز ساخته و به خلعت و اسپ و فیل و خنجر مرصع سربلند گردانیدم و به خدمت فرزند بلند اقبال مرخص ساختم و لعلی که از سی هزار روپیه زیاده می ارزد بدست او بجهت فرزند بلند اقبال فرستادم و نظر بر قیمت آن نه کرده چون مدتی مدید بر سر خود می بستم او را مبارک دانسته بطریق شگون فرستاده شد سلطان محمود خویش خواجه ابو الحسن بخشی را به خدمت بخشی گری و واقعه نویسی صوبه بهار تعیین نمودم و در وقت رخصت خلعت فیلپای و عنایت نمودم آخرهای روز پنجشنبه امرداد با مردم محل به قصد سیر نیل کنار از جاهای دلکش قلعه ماندو است متوجه گشتم شاه مدار آق خان که از امرای معتبر والد بزرگوارم بود در وقتیکه این ولایت را به جاگیر داشت عمارتی در انجا ساخته بغایت دلنشین و فرح بخش تا دو سه گهڑی شب توقف نموده بعد ازان متوجه دولت خانه مبارک گشتم چون از مخلص خان که دیوان و بخشی صوبه بنگاله بود بعضے سبکیها بعرض رسید از منصب و هزاری ذات و دویست سوار کم نمودم در هفتم فیل مستی از فیلان پیشکش عادل خان گجراج نام بجهت رانا امر سنگھ فرستاده شد در یازدهم به قصد شکار متوجه گشتم و یک منزل از قلعه پائین آمدم غالبا کثرت بارندگی گل بدرجه بود که مطلق تردد و حرکت میسر نه شد بنا بر رفاهیت مردم و آسودگی حیوانات فسخ این عزیمت نموده روز پنجشنبه در بیرون گذرانیده شب جمعه باز گشتم در همین روز هدایت الله که در خدمت توزک و ترددات حضور بسیار چسپان ست به خطاب فدایخانی سرفراز گشت درین برسات بارش بدرجه شد که پیران کهن سال گفتند که این قسم بارانے در هیچ عهد و عصر یاد ندارند قریب به چهل روز ابر و باران بود چنانچه گاهے حضرت نیر اعظم ظهور میفرمودند بارندگی بمرتبه رسید که اکثر عمارتهای قدیم و جدید از پا درآمدند در شب اول باران و برق و صاعقه چندے افتاد که بآن صلابت صدا کم بگوش رسیده بود قریب بهبیست کس ازین و مرد ضائع شدند در بعضے عمارات سنگین رسیده شکست در بناهای آن راه یافت هیچ صدایش ازین لکوب نمیست تا سه ماه مذکور شدت باد و باران در ترقے بود بعد ازان رفته رفته رو به کمی نهاد از کثرت سبزه و ریاحین خودرو چه نویسد دره و دشت و کوه و صحرا فروگرفته است در معموره عالم معلوم نیست که مثل ماندو جاے از حیثیت خوبی هوا و لطافت جا و صحرا بوده باشد به تخصیص در فصل برسات درین فصل که از ماههای مقرر تابستانست شبها در درون خانها بے لحاف نمی توان خوابید در روزها نوعی که مطلق بپاوزن و تغیر جا و منزل احتیاج نمی افتد انچه ازین عالم نوشته شود هنوز اندکے از بسیارے خوبیهاے آنجاست دو چیز مشاهده افتاد که در هیچ جا از هندوستان ندیده بودیم یکے درخت کیله جنگلی که در اکثر صحراهاے این قلعه رسته است دیگر اشیانه مومله که بزبان

بزانی

بجی

نسخه

فارسی دم نسخه میگویند تا حال هیچیک از صیادان خبر از آشیان او نداده بودند بحسب اتفاق در عمارتیکه بسری بردیم آشیانه او ظاهر شده دو بچه برآورده بود سه پهر از روز پنجشنبه نوزدهم گذشته با مردم محل به قصد سیر و تماشای محلها و عمارت سکر تالاب که از احداث یافتهای حکام سابق مالوه است سوار شدم چون به جهت دارائی و حکومت صوبه پنجاب به اعتماد الدوله فیل مرحمت نه شده بود در اثنای راه فیلی از فیلان خاصه که جگت جوت نام داشت باو مرحمت نمودم و تا شام دران عمارت دلکش بسر برده از خرمی و سبزی صحراهای اطراف بغایت محظوظ گشتم و بعد از ادای عبادت و تسبیح شام متوجه مستقر دولت گردیدیم در روز جمعه سیزدهم ربنا دل نام که جهانگیر قلی خان بطریق پیشکش فرستاده بود از نظر گذشت بعضے لباسها و قماشها را مخصوص بپوشش خود ساخته حکم فرمودم که هیچکس نپوشد مگر آنکه من عنایت کنم اول دگله نادری که بر بالاے قبا پوشند درازی قد آن از کمر پایان سرین و آستین ندارد پیش آن بتکمه بسته میشود مردم ولایت آنرا کردی میگویند من نادری نام نهادم دیگر جامه شال طوس است که والده بزرگوارم خاصه کرده بودند دیگر قباے بتوگریبان و سر آستین چکن دوزی پوشیدن آنرا نیز مخصوص خود ساخته بودند دیگر قباے حاشیه دار که علماے پارچه محرمات را بریده بر در دامن و گریبان و سر آستین میدوزند دیگر قباے اطلس گجراتی دیگر چیره مکرنه ابریشم باف که کلابتون طلا و نقره را در ان بافته باشند چون ماهیانه پاره از سواران مهابت خان مطابق بربست سه اسپه دو اسپه بجهت سرانجام خدمت دکن اضافه شده بود در ثانی الحال آن خدمت بانصرام نرسید حکم کردم که دیوانیان آن تفاوت را از جاگیراد باز یافت نمایند آخرهاے روز پنجشنبه بیست و ششم موافق چهاردهم شهر شعبان که شب برات بود در یکے از منازل و عمارات محل نورجهان بیگم که درمیان تالابهاے کلان واقع است مجلس جشن نمودم و امراد مقربان را در ین مجلس که ترتیب داده بیگم بود طلبداشته حکم کردم که بمردم پیاله و اقسام یکیفات به مقتضاے خواهش هرکس بدهند بسیارے پیاله اختیار نمودند فرمودم که هرکس که پیاله بخورد به مثل منصب و حالت خود نشیند و اقسام کبابها و میوه ها بطریق گزک مقرر شده که در پیش هرکس نهند عجب مجلسی منعقد گشت در آغاز شام بر اطراف تال و عمارات فانوس ها و چراغهاے روشن ساخته چراغانے بهم دست داد که تا این رسم را معمول ساخته اند شاید در هیچ جا مثل این چراغانے نشده باشد جمیع چراغها و فانوسها عکس در آب انداخته نوعی بنظر در می آمد که گویا تمام صحن این تالاب یک میدان آتش ست بسیار شگفته مجلسے گذشت و پیاله خواران زیاده از حوصله طاقت پیالها تناول نمودند ✦

دل افروز نبهے شد آراسته	بخوبی بدانسان که دل خواسته		فگندند در پیش این سبز کاخ		بساطے چو میدان همه فراخ
زبس نکهت بزم میرفت دور	فلک نافهٔ مشک بود از بخور		شده جلوه گر نازنینان باغ		رخ افروخته هر یکے چون چراغ

بعد از گذشتن سہ چہار گھڑی از شب مردم را رخصت نمودہ اہل محل را طلب نمودم و تا یک پہر شب درین موضع نزہ بسر بردہ داد خرمی و عیش دادم چون درین پنجشنبہ بعضے از خصوصیات دست بہم دادہ بود اول آنکہ روز جلوس من بود دیگر آنکہ شب برات بود دیگر روز را کھی بود کہ پیش ازان شرح دادہ شد و نزد ہنود از روزہاے معتبر است بنابراین سہ سعادت این روز را مبارک شنبہ نام نہادم و در بست و ہفتم سید کاسو بخطاب پدرش خانے سرفراز گردید دیگر روز چہار شنبہ بہمان رنگ کہ مبارک شنبہ بہ من نیک افتادہ است این روز بر عکس بہ من افتادہ است بنابران نام این روز شوم کم شنبہ نہادم کہ دایم این روز از جہان کم باد در روز دیگر خنجر مرصع بیادگار تورچی مرحمت شد و فرمودم کہ او را بعد ازین یادگار بیگ میگفتہ باشند جے سنگھ پسر راجہ مہاسنگھ را کہ در سن بست سالگی است طلب نمودہ بودم درین روزہا ملازمت نمود و یک زنجیر فیل پیشکش گذرانید یک پہر و سہ گھڑی از روز مبارک شنبہ دوم شہریور ماہ بہ قصد سیر بجانب نیل کنڈ و آنحدود سواری دست داد و از انجا بہ صحرائے عیدگاہ بر بالاے پشتہ کہ نہایت سبزی و خرمی دارد گذار افتاد گل چنپا و دیگر ریاحین صحرائے بدرجہ شگفتہ بود کہ بر ہر طرف کہ نظر می افتاد عالم عالم سبزہ و گل مشاہدہ میگشت یک پہر از شب گذشتہ بدولتسرائے ہمایون داخل گشتم چون مکرر مذکور میشد کہ از کیلہ صحرائے یک قسم شیرینی ہم میرسد کہ اکثر درویشان و ارباب احتیاج آنرا قوت خود می سازند در صدد تفحص آن شدم ظاہر شد کہ میوہ آن چیزے زمخت و بے حلاوت است غایتاً در پایان طرف صنوبری شکل کہ اصل میوہ کیلہ ازان بردن برمی آید یک پارچہ شیرینی بستہ کہ بعینہ طعم و قوام پالودہ دارد و ظاہر میگردد کہ مردم آنرا تناول می نمایند و ذائقہ از ادراک لذت آن بسیار محظوظ میشود در باب کبوترنامہ بر سخنان نیز بگوش رسیدہ بود کہ در زمان خلفاے بنی عباس کبوتران بغداد سے راکہ نامہ بر میگویند والحق کہ از کبوتران صحرائے دہ پانزدہی کلان پرہستند آموختہ میکردند بہ کبوتربازان فرمودم کہ اینہا را آموختہ کنند و این کبوتربازان چند جفتی را چنان آموختہ کردند کہ در اول روز کہ از ماندو پرواز آنہا می نمودیم اگر کثرت باران بسیار می شد نہا تیش نادو نیم پہر بلکہ تا یک و نیم پہر بہ برہانپور میرسیدند و اگر ہوا بغایت صاف می بود اکثرے در یک پہر میرسیدند و بعضے کبوتران در چہار گھڑی ہم رسیدند ۔ در سوم عرضداشت با باخرم مشعر بر آمدن افضل خان و رائے رایان و رسیدن ایلچیان عادلخان و آوردن پیشکش ہاے لائق از جواہر و مرصع آلات و فیلان و اسپان کہ در ہیچ عہدے و عصرے اینچنین پیشکش نیامدہ بود و اظہار شکرگذاری بسیارے از خدمات و دولتخواہی خان مشار الیہ و وفا بقول و عہد خود نمودن و التماس فرمان عنایت عنوان در بارہ او مزین بخطاب مستطاب فرزندے و دیگر عنایات کہ تا حال در شان او صادر نگشتہ بود رسید چون خاطر فرزندمذکور بغایت عزیز و التماس او بجا بود حکم فرمودم کہ منشیان عطارد رقم فرمانے باسم عادل خان مرقوم ساختند مبنی بر انواع شفقت و مرحمت و در تعریف القاب

او ده دوازده هرانچه درایام سابق نوشته میشد افزودند و قید شد که اورا در فرامین مطاعه فرزندی نوشته باشند و در صدر فرمان بقلم خاص این بیت مرقوم گردید +

شدی از التماس شاه خرم		بفرزندی ما مشهور عالم	

در روز چهارم فرمان مذکور با نقل فرستاده شد تا فرزند شاه خرم نقل را ملاحظه نموده اصل سازد انه ساز در روز مبارک شنبه نهم با اهل محل بخانه آصف خان رفتم منزل او در حوالی دره واقع بود در نهایت لطافت و صفا چندے دره دیگر بر اطراف دارد و چند جا آبشارها جاری و درختان انبه وغیره در نهایت سبزی و خرمی سایه افگن گشته قریب بدویست و سی صد گل کیوڑه در یک دره رسته است مجملاً روز مذکور در نهایت شگفتگی و خرمی گذشت و مجلس شراب منعقد گردید بامراد نزدیکان پیالها مرحمت شد و پیشکش آصف خان بنظر در آمد اکثر نفایس بود انچه پسند خاطر افتاد برداشته تتمه را باو عنایت کردم درهمین روز خواجه میر ولد سلطان خواجه که از خدمت بنکش بموجب طلب آمده بود ملازمت نمود یک قطعه لعل و دو دانه مروارید دیک زنجیر فیل پیشکش گذرانید راجه بهیم نراین زمیندار ولایت گدیه بمنصب هزاری ذات و پانصد سوار سرافراز گردید و حکم شد که جاگیر هم از وطن او تنخواه دهند در دوازدهم عرضداشت فرزند خرم رسید که راجه سورج مل ولد راجه باسو که زمین دولایت او متصل به قلعه کانگڑه است تعهد مینماید که در عرض یک سال آن قلعه را به تصرف اولیاے دولت قاهره در آورد و خط تعهد او را نیز فرستاده بود حکم شد که مطالب و مدعیاتے که دارد فهمیده و خاطر نشان خود ساخته راجه مذکور را روانه ملازمت سازد تا سر انجام مهمات خود نموده بخدمت مذکور متوجه گردد + درهمین روز که یکشنبه دوازدهم باشد مطابق غره رمضان بعد از گذشتن چهار گھڑی و هفت پل صبیه فرزند مذکور از مادر شاهزاده هاے دیگر که دختر آصف خان باشد تولد یافت دسمی به روشن آرا بیگم گردید زمیندار جیت پور که در حوالی ماندو واقع است چون به مقتضای بے سعادتها ادراک آستانبوسی نه نمود فدائے خان را فرمودم که با چندے از منصبداران و چار صد پانصد نفر برق انداز بر سر او رفته ولایت او را بتاراج دهند در سیزدهم یک فیل به فدائے خان و یک فیل به میر قاسم ولد سید مراد مرحمت شد در شانزدهم جے سنگھ ولد راجه مهاسنگھ که در سن دوازده سالگی بوده باشد به منصب هزاری ذات و پانصد سوار سرفراز گردید بمیر میران ولد میر خلیل الله یک زنجیر فیل که خود پسند نموده شد و یک فیل به ملا عبد الستار عنایت کردم بهوج پسر راجه بکرماجیت بهدیه بعد از فوت پدرش از صوبه دکن آمده ملازمت نمود دیک صد مهر نذر گذرانید در هفتدهم بعرض رسید که راجه کلیان از ولایت اڈیسه آمده اراده آستانبوسی دارد چون در باب او حکایات ناخوش بعرض رسیده بود حکم شد که او را با پسرش به آصف خان بسپارند تا تحقیق سخنانے که در باب او مذکور شده است نماید در نوزدهم یک زنجیر فیل بجے سنگھ مرحمت شد در بستم دویست سوار بر منصب

گیشوار و مرحمت گردید که منصب او را اصل و اضافه دو هزاری ذات و هزار و دویست سوار بوده باشد ٭ دربست و سوم الهداد
افغان را بخطاب رشید خانی امتیاز داده پرم نرم خاصه عنایت نمودم فیلان پیشکش راجه کلیان سنگه که شرده زنجیر فیل بود از نظر
گذشته شانزده زنجیر فیل داخل فیل خانه خاصه شد دو زنجیر را باو مرحمت کردم چون از ولایت عراق خبر وفات والده میرمیران
دختر شاه اسمعیل ثانی از طبقه سلاطین صفویه رسیده بود خلعت بجهت او فرستاده او را از لباس تغزیت برآوردم در بیست و پنجم
فدائے خان خلعت یافته باتفاق برادرش روح الله و دیگر منصبداران به تنبیه زمیندار جیت پوری مرخص گشتند در بیست و ششم
به قصد تماشاے نربدا و شکار آنحدود از قلعه فرود آمده با اهل محل متوجه گشتم و بدو منزل کنار آب مذکور محل نزول اجلال گشت
چون پشه و کیک بسیار داشت زیاده از یک شب توقف نیفتاد روز دیگر به تاراپور آمده روز جمعه سی و یکم مراجعت واقع شد
در غره مهرماه به محسن خواجه که در نیولا از ماوراء النهر آمده خلعت و پنجهزار روپیه مرحمت شد در دوم بعد از تفحص مقدماتیکه در باب
راجه کلیان بعرض رسانیده بودند و آصف خان به تفحص آن مامور بود چون بیگناه ظاهر گشت سعادت آستانبوسی دریافته یکصد
مهر و یکهزار روپیه نذر گذرانید و پیشکش او که یک سلک مروارید بود و مشتمل بر هشتاد دانه و دو قطعه لعل و یک پهونچی که یک قطعه لعل و دو دانه
مروارید داشت و صورت اسپ طلا مرصع بجواهر از نظر گذشت عرضداشت فدائے خان رسید که چون افواج قاهره بولایت
جیت پور در آمدند زمیندار آنجا فرار بر قرار اختیار نموده تاب مقاومت نیاورد و ولایت او تاراج حادثات رفت الحال از
کرده خود پشیمان است و اراده دارد که بدرگاه جهان پناه آمده طریقه بندگی و اطاعت اختیار نماید روح الله را با فوجے به عقب
او فرستاده شد که او را بدست آورده بدرگاه آرد یا آواره وادی ادبار سازد و زنان و متعلقان او را که بمیان ولایت زمینداران همسایه
در آمده اند به بند در آورد در هشتم خواجه نظام چهارده عدد انار که از بندر موخا بود آورده گذرانید از بندر مذکور به سورت در عرض چهار و
روز آورده بودند و از سورت بماند و به هشت روز آمده بود کلانے انار مذکور برابر انار ٹهٹه است غالبًا انار ٹهٹه بیدانه و این انار با دانه
و ناز کے دارد در شادابی بر انار ٹهٹه زیادتی میکند در نهم خبر رسید که روح الله بدیهی از دیهات آن نواحی میرسد و بدو خبر میرسانند
که زنان و متعلقان جیت پوری درین دیهه استند به قصد تفحص در بردن دیهه فرود آمده کسان منفرسند و مردے را که درین دیهه بوده احضر
حاضر میسازد در اثناے تحقیق و تفحص یکے از فدویان زمیندار مذکور به میان مردم دیهه در آمده در حینیکه مردم جابجا فرود آمده بودند
و روح الله با چندے رخت برآورده بر بالاے قالیچه نشسته بوده است آن فدوی خود را به عقب سر او رسانیده برچهه بادمیرساند
و آن برچهه کارگر افتاده سر از سینه او برمی آورد کشیدن برچهه و اصل گشتن روح الله مقارن یکدیگر واقع میگردد چندے که حاضر

بودند آن مردک را به جهنم میفرستند و مجموع مردمی که متفرق فرود آمده بودند سلاح پوشیده بر سر دیه روانه میشوند آن خون گرفتها به شامت جادادن مخالفان دشمردان در یک ساعت نجومی به قتل میرسند زنان و دختران آنها به بند گرفتار میگردند و آتش در دیه زده چنان میکنند که بجز تل خاکستری بنظر در نمی آید و تمامی آن مردم جسد روح الله را برداشته خود را به فدائی خان ملحق می سازند درین اثنا کارطلبی روح الله سخن نبود غایتا غفلت این شعبده انگیخت چون آثار آبادانی دران ولایت نماند زمیندار آنجا به کوه و جنگل در آمده خود را پنهان و گمنام ساخت و به فدائی خان کس فرستاده التماس عفو گناهان خود نموده حکم شد که او را قول داده بدرگاه آورد منصب مروت خان از اصل و اضافه بشرط نیست و نابود ساختن هر جا بیابند زمیندار چندر کوٹه که متردد این از و آزار تمام می یابند به دو هزاری ذات دو هزار پانصد سوار مقرر گشت در سنه دهم راجه سورج مل به همراهی تقی بخشی ملازم با باخرم آمده ملازمت کرد مطالبی که داشت مجموع بعرض رسانید سرانجام خدمتیکه تعهد نموده بود به واجبی شد و حسب الالتماس فرزند مشار الیه به عنایت علم و نقاره سربلندی یافت به تقی که همراهی او معین بود دکهوه مرصع شفقت شد و مقرر گشت که سرانجام کار خود نموده بزودی روانه گردد و منصب خواجه علی بیگ میرزا که بحفظ و حراست احمد نگر تعین یافته بود پنجهزاری ذات و سوار حکم شد نور الدین قلی و خواجگی طاهر و سید خان محمد و مرتضی خان و دولی بیگ هر کدام یک زنجیر فیل مرحمت نمودم در هفدهم منصب حاکم بیگ از اصل و اضافه بهزاری ذات و دویست سوار مقرر گردید در همین روز راجه سورج مل را خلعت و فیل و دکهوه مرصع و تقی را خلعت داده بخدمت کانگڑه مرخص ساختم چون فرستاده های فرزند بلند اقبال شاه خرم با ایلچیان عادل خان و پیشکشهائیکه فرستاده بود داخل برهانپور شدند و خاطر آن فرزند بالکلیه از مهمات صوبه دکن جمع گشت صاحب صوبگی برار و خاندیس و احمد نگر به سپه سالار خانخانان التماس نموده شاهنواز خان پسر او را که درحقیقت خانخانان جوان ست با دوازده هزار سوار موجود به ضبط ولایت مفتوحه فرستاد و هر جا و هر محل را بجاگیر یکی از معتبران قرار داده بندوبست آنجا بر وشے که لائق و مناسب بود سرانجام نموده و از جمله لشکرے که بهمراهی آن فرزند مقرر بود موازی سی هزار سوار هفت هزار پیاده برق انداز در آنجا گذاشته تتمه مردم را که بیست و پنجهزار سوار دو هزار توپچی بود همراه گرفته روانه ملازمت شد و بتاریخ روز مبارک شنبه هشتم مهر ماه الهی سنه دوازده جلوس موافق یازدهم شهر شوال سنه ۱۰۲۶ هزار بست و شش هجری بعد از گذشتن سه پهر و یک گهڑی در قلعه ماندو به مبارکے و فرخی سعادت ملازمت دریافت مدت مفارقت پانزده ماه و یازده روز کشید بعد از تقدیم آداب کورنش و زمین بوس بالاے جهروکه طلبیدم و از غایت محبت و شوق بے اختیار از جاے خود برخاسته در آغوش عاطفت گرفتم چند انکه او در آداب دفردتنی مبالغه نمود من در عنایت و شفقت افزودم و نزدیک بخود حکم نشستن فرمودم هزار اشرفی و هزار روپیه به صیغه نذر و هزار اشرفی و هزار روپیه برسم تصدق معروض داشت و جواهر

مقتضی آن نبود که پیشکش های خود را تمام به نظر در آورد فیل سرناک را که سرحلقه فیلان پیشکش عادل خان بود با صندوقچه از جواهر نفیس درین وقت گذرانید بعد ازان به بخشیان حکم شد که امرائی که همراه آن فرزند آمده اند به ترتیب منصب ملازمت نمایند اول خان جهان به سعادت ملازمت سرفرازی یافت او را بالا طلبیده بدولت قدمبوس امتیاز بخشیدم هزار مهر و هزار روپیه نذر و صندوقچه پر از جواهر و مرصع آلات پیشکش گذرانید و از پیشکشهای او آنچه مقبول افتاد چهل و پنجهزار روپیه قیمت شد بعد ازان عبد الله خان آستانبوس نموده صد مهر نذر آورد و آنگاه مهابت خان بزمین بوس سربلندی یافت صد مهر و هزار روپیه نذر گذرانید از جواهر و مرصع آلات پیشکش گذرانید یک لک و بست و چهار هزار روپیه قیمت آن شد از انجمله لعلی ست بوزن یازده مثقال که سالگذشته در اجمیر فرنگی بحبت فروختن آورده بود دو لک روپیه بها میکرد و جوهریان هشتاد هزار روپیه قیمت می نمودند بنابران سودا راست نیامد باز گردانیده برد چون به برهانپور میرسد مهابت خان بیک لک روپیه از دیگر و بعد ازانکه راجه بهادر سنگه ملازمت نموده هزار روپیه نذر و قدری از جواهر مرصع آلات پیشکش گذرانید و همچنین داراب خان پسر خانخانان و سردارخان برادر عبد الله خان و شجاعت خان عرب و دیانت خان و شهباز خان و معتمد خان بخشی و او دارام که از سرداران عمده نظام الملکی بودند بقبول فرزند شاه خرم آمده در سلک دولتخواهان منتظم گشته و دیگر امرا بترتیب منصب ملازمت نمودند بعد ازان وکلای عادل خان دولت زمین بوس دریافته عرضداشت او را گذرانیدند پیش ازین بجلدوی فتح را منصب بست هزاری ده هزار سوار به فرزند اقبالمند مرحمت شده بود چون به تسخیر دکن شتافت بخطاب شاهی اختصاص یافت الحال بجلدوی این خدمت شایسته منصب سی هزاری و بست هزار سوار و خطاب شاهجهان عنایت فرمودم و حکم شد که بعد ازین در مجلس بهشت آئین صندلی نزدیک به تخت می نهاده باشند که آن فرزند نشیند و این عنایتیست مخصوص بآن فرزند که پیش ازین در سلسله ما رسم نبود و خلعت خاصه با چارقب زربفت دوزگریبان و سرآستین و حاشیه دامن مروارید دوخته که پنجاه هزار روپیه قیمت داشت و شمشیر مرصع با پردله مرصع و خنجر مرصع مرحمت شد بحبت سرفرازی او خود از جهروکه پائین آمده خوانچه از جواهر و خوانی زر بر سر او نثار کردم و فیل سرناک را نزدیک طلبیده دیدم بی تکلف انچه از تعریف و خوبی این فیل شنیده شد بجای خود است در کلانی و آراستگی و جمال و خوش فعلی تمام عیار است و باین خوبی فیل کمتر دیده شد از بسکه در نظرم مقبول افتاد خود سوار شده تا درون دولتخانه خاص برم دیده از زر بر سر او نثار کردم و حکم فرمودم که درون دولت خانه می بسته باشند و باین نسبت نور بخت نام او نهاده شد روز جمعه بست و چهارم راجه بهرجیو زمیندار بکلانه آمده ملازمت نمود نام او پرتابست و راجه آنجا را هر کس که بوده باشد بهرجیو میگویند قریب بهزار و پانصد سوار مواجب خوار اوست

در وقت کار تا سه هزار سوار هم سامان میتواند کرد ولایت بکلانه درمیان گجرات و خاندیس و دکن واقع است در قلعه مستحکم دارد سالیرو مالیرو چون مالیر درمیان معموره است خود در انجا میباشد. ملک بکلانه چشمهای خوش و آبهای روان دارد و بنه آنجا بغایت لطیف و بالیده میشود از ابتدای غورگی تا آخر بنه ماه می کشد انگورش فراوان است اما فردا علی نیست راجه مذکور با حکام گجرات و دکن و خاندیس سر رشته مدارا و ملایمت از دست نداده غایتاً خود بدیدن هیچکدام نمی رفتند و چون از ایشان خواستی که دست تصرف به ملک او دراز سازد و به حمایت دیگرے از آسیب دیگرے محفوظ ماندی بعد ازانکه ولایت گجرات و دکن و خاندیس بتصرف حضرت عرش آشیانی درآمدند به برهانپور آمده سعادت زمین بوس دریافت و در سلک بندها منتظم گشته به منصب سه هزاری سرفراز شد درینولا که شاهجهان به برهانپور رسید یازده زنجیر فیل پیشکش آورده ملازمت نمود در خدمت آن فرزند بدرگاه آمد و در خور اخلاص و بندگی بعواطف و مراحم خسروانه سربلندی یافت و به عنایت شمشیر مرصع و فیل و اسپ و خلعت ممتاز گشته بود از چند روز سه انگشتری از یاقوت و الماس و لعل بدو مرحمت نمودم روز مبارک شنبه بیست و هفتم نورجهان بیگم جشن فتح فرزند شاه جهان کرده به شاه جهان خلعتهای گران بها با نادرے که به گلهای مرصع و مروارید های نفیس آراسته بود و سرپیچ مرصع بجواهر نادره و ستاره با طره مروارید و کمربند مسلسل مروارید و شمشیر با پرله مرصع با پهول کناره دسته مروارید و دو اسپ که یکے زین مرصع داشت و فیل خاصه با دو ماده فیل عنایت نمودند و همچنین بفرزندان و اهل حرم او خلعت های و تغورهای اقمشه با قسام زرین بخشیدند و بنده های عمده او را اسپ و خلعت و خنجر مرصع انعام فرمودند همه جهت سه لک روپیه صرف این جشن شده باشد درهمین روز عبدالله خان و سردار خان برادر او را خلعت و اسپ عنایت نموده بسرکار کالپی که بجاگیر آنها مقرر شده بود رخصت فرمودم و شجاعت خان را نیز بجاگیرش که در صوبه گجرات تنخواه یافته رخصت داده خلعت و فیل مرحمت شد و سید حاجی را که جاگیردار بهار بود اسپ بخشیده رخصت نمودم چون مکرر بعرض رسید که خاندوران پیر و ضعیف شده چنانکه باید تاب قطره و تردد ندارد و صوبه کابل و بنگش سرزمین فتنه خیز است و بجهت استیصال افغانان پیوسته سواری و حرکت لازم دارد ازانجا که احتیاط شرط جهانداریست مهابت خان را بصاحب صوبگی کابل و بنگش تسلیم فرموده خلعت عنایت کردم و خاندوران بحکومت ولایت ٹھٹھه سرفرازی یافت ابراهیم خان فتح جنگ چیل و نه زنجیر فیل از بهار پیشکش فرستاده بود بنظر گذشت درین ایام بجهت من سون کیله آوردند تا امروز ازین قسم کیله خورده نشده بود و در کلانی مقدار یک انگشت بوده باشد خیلے شیرین و راست مزه است هیچ نسبت بدیگر اقسام کیله ندارد و غایتاً خالے

از ثقلی نیست چنانچه دو عدد ازان من خوردم اثر گرانی در خود یافتم و دیگران میگویند که تا هفت وهشت میتوان خورد اگرچه کیله در اصل قابل خوردن نیست اما از اقسام او انچه توان خورد همین است وبس امسال تا بیست و سیوم ماه مهر مقربخان انبه گجرات را بڈاک چوکی رسانید درین تاریخ شنیده شد که محمد رضا ایلچی برادرم شاه عباس در آگره بمرض اسهال ودیعت حیات سپرد ومحمد قاسم سوداگر راکه از پیش برادرم آمده بود وصی خود ساخته حکم فرمودم که موجب وصیت اسباب واشیاے او را بخدمت شاه رساند تا ایشان در حضور خود بورثهٔ مرحوم لطف نمایند بسید کبیر وبختر حسنان وکلاے عادل خان خلعت وفیل مرحمت شد روز مبارک شنبه سیزدهم آبان ماه الهی جهانگیر قلی بیگ ترکمان که بخطاب جانسپار خانی سرفراز است از دکن آمده ملازمت نمود پدرش در سلک امراے ایران انتظام داشت در زمان عرش آشیانی از ولایت آمده بود منصب عنایت نموده بصوبه دکن فرستادند دران صوبه نشو ونما یافت اگرچه نمایتا مکرر مجراے خدمت او شده بود درینولا که فرزند شاه جهان بملازمت رسید واز اخلاص وجانسپاری او معروض داشت حکم فرمودم که جریده بدرگاه آمده سعادت ملازمت دریابد وباز مراجعت نماید درین روز اورنگ آرام را بمنصب سه هزاری وهزار پانصد سوار سرفراز ساختم ذات او برهمن است وپیش عنبر اعتبار تمام داشت در وقتیکه شاهنواز خان بر سر عنبر میرفت آدم خان حبشی وجاودراے وبابوراے کایته واورنگ آرام وچندی از سرداران نظام الملکی جدا شده نزد شاهنواز خان آمده بودند وبعد از شکست عنبر باز بملائمتهاے عادل خان وفریب عنبر از راه رفته ترک بندگی ودولتخواهی نمودند عنبر بآدم خان سوگند مصحف خورده اورا غافل ساخت وبفریب گرفته در قلعه دولت آباد محبوس گردانید وآخر اورا کشت بابوراے کایته واورنگ آرام برآمده بسرحد عادل خان رفتند عادل خان در ملک خود راه نداد در همان چند روز بابوراے کایته بفریب وغدر یکے از آشنایان نقد هستی درباخت وعنبر فوجی بر سر او ورام فرستاد او جنگ خوب کرده فوج عنبر را شکست داد بعد ازان دران ملک نتوانست بود خود را بسرحد ولایت بادشاهی انداخت ودوال گرفته با اهل وعیال خویش وپیوند بخدمت فرزند شاه جهان آمد وآن فرزند او را بانواع عنایت واقسام رعایت سرافراز ساخت ومنصب سه هزار ذات ویک هزار سوار امیدوار گردانیده همراه بدرگاه آورد وچون بنده کار آمدنی بود پانصد سوار دیگر اضافه مرحمت نمودم وشهباز خان را که منصب دو هزار ذات وهزار وپانصد سوار داشت پانصد سوار دیگر افزوده بفوجداری سرکار سارنگپور وبعضے از صوبهٔ مالوه تعین فرمودم بخان جهان اسپ خاصه وفیل مرحمت شد روز مبارک شنبه دهم ماه

مذکور فرزند شاه جهان پیشکشهای خود را بنظر در آورد و جواهر و مرصع آلات و اقمشه نفیسه و دیگر نفایس و نوادر تمام در صحن جهروکه بترتیب چیده فیلان و اسپان را با ساز های طلا و نقره آراسته در برابر داشته بود بجهت خاطر جوئی او خود از جهروکه پائین آمده بتفصیل دیده شد از آنجمله لعلے است نفیس که در بندر کوده بجهت آنفرزند بمبلغ دو لک روپیه ابتیاع نموده اند وزنش نوزده تانک که هفده مثقال و پنج و نیم سرخ باشد و در سرکار من لعل از دوازده تانک بیشتر نبود و جواهریان نیز همان قیمت منظور داشتند - دیگر نیلمی است از بابت پیشکش عادل خان شش تانک و هفت سرخ یک لک روپیه قیمت شده تاحال باین کلانے و نفاست و خوشرنگی و شادابی نیلم در نظر نیامده ❊ دیگر الماس جمکوره است از بابت عادل خان وزن یک تانک و شش سرخ چهل هزار روپیه بها کرده اند وجه تسمیه جمکوره آنکه در دکن سبزی است که آن را ساگ جمکوره میگویند در وقتیکه مرتضی نظام الملک برار را فتح کرد روزے با اهل حرم خود بسیر باغ رفته بود یکے از عورات در میان ساگ جمکوره این الماس را یافته پیش نظام الملک برد از آن روز با الماس جمکوره شهرت گرفت و در فترات احمد نگر تبصرف ابراهیم عادل خان که الحال هست در آمد ❊ دیگر زمردیست هم از پیشکش عادل خان اگرچه از کان نو است اما بغایت خوشرنگ و نفیس چنانچه تاحال این طور دیده نشده ❊ دیگر دو مروارید یکے بوزن شصت و چهار سرخ که دو مثقال و یازده سرخ باشد بیست و پنج هزار روپیه قیمت شد دویم شانزده سرخ در نهایت غلطانی و لطافت دوازده هزار روپیه قیمت نمودند ❊ دیگر الماسی است از بابت پیشکش قطب الملک بوزن یکتانک سی هزار روپیه قیمت نمودند یکصد و پنجاه فیل ازان جمله سه فیل با ساز های طلا از زنجیر وغیره و نه فیل با ساز نقره اگرچه بیست فیل داخل حلقه خاصه شدا ما پنج فیل بغایت کلان و دنائے است اول نور منجت که آن فرزند روز ملازمت گذرانید یک لک و بیست و پنج هزار روپیه قیمت قرار یافت دیگر مهوپت از بابت عادل خان یک لک روپیه قیمت نموده در حین سال نام نهادم دیگر منجهه بلند هم از پیشکش او یک لک روپیه قیمت نمودند چنانچه گرانبار نام نهادم دیگر فیل قدوسخان و فیل امام رضا از بابت قطب الملک اینها را نیز هر کدام یک لک روپیه بها شد دیگر یکصد و اس اسپ عربی و عراقی که اکثر اسپهاے خوب بود ازان جمله سه اسپ زینهاے مرصع داشت اگر پیشکشهاے آن فرزند انچه از خاصه خود و از دیگر دیوانیان دکن گرفته است بتفصیل مرقوم گردد بطول میکشد مجملا انچه از پیشکشهاے او مقبول افتاد موازی بیست لک روپیه می شود سواے این قریب بدو لک روپیه بوالده خود نورجهان بیگم پیشکش نمود و شصت هزار روپیه بدیگر والده ها و بیگمان گذرانید مجموع پیشکش آنفرزند بیست و دو لک و شصت هزار روپیه

که هفتاد و پنج هزار تومان رائج ایران و شصت و هفت لک و هشتاد هزار خانی رائج توران باشد چنین پیشکشے درین دولت
ابد پیوند از نظر نگذشته بود توجه و عنایت بسیار بدو نمودم درحقیقت فرزندے که شایان لطف و شفقت باشد و دست
نهایت رضامندی و خوشنودی ازو دارم الله تعالے او را از عمر و دولت برخوردار گرداند چون در مدت عمر شکار نیل نکرده
بودم و میل دیدن ولایت گجرات و تماشاے دریاے شور هم داشتم و مکرر قراولان رفته فیلهاے صحرائی دیده جاے شکار
قرار داده بودند بخاطر رسید که سیر احمد آباد و تماشاے دریا نموده وقت برگشتن که هوا گرم شود و موسم شکار نیل شود شکار
کرده متوجه دار الخلافه آگره شوم باین عزیمت حضرت مریم الزمانی و دیگر بیگمان و اهل محل را با سباب و کارخانه جات زیادتی
روانه آگره ساخته خود با جمعے که از همراهی آنها گزیر نیست برسم سیر و شکار متوجه صوبه گجرات شدم و شب جمعه آبان ماه مبارکی
و فرخی از ماندو کوچ کرده در کنار تال لعلچه فرود آمده شد صباح بشکار رفته یک نیلگاو به بندوق زدم شب شنبه مهابتخان
را اسپ و فیل خاصه عنایت نموده بخدمت صوبه کابل و بنگش رخصت فرمودم بالتماس او رشید خان را خلعت و اسپ
و فیل و خنجر مرصع مرحمت نموده بکمک او تعین کردم ابراهیم حسین را بخدمت بخشیگری دکن سرفراز ساختم و میرک حسین بواقعه
نویسی صوبه مذکور مقرر شد راجه کلیان پسر راجه ٹوڈرمل که از صوبه اوڑیسه آمده بود بجهت تقصیرات که باو نسبت می کردند
روزی چند از ملازمت کورنش محرومی داشت بعد از تحقیق بیگناهے او ظاهر شد اسپ و خلعت عنایت نموده همراه
مهابت خان بخدمت بخشی تعین نمودم روز دوشنبه بوکلاے عادل خان طره هاے مرصع بطرح دکن مرحمت شد
یکے پنج هزار روپیه و دیگر چهار هزار روپیه قیمت داشت چون افضل خان و رائے رایان وکلاے فرزند شاه جهان
این خدمت را چنانچه شرط بندگی ست و خدمتگاری تقدیم رسانیده بودند هر دو را بزیادتی منصب سرفراز فرموده رائے
رایان را بخطاب بکرماجیت که در هندوان خطاب عمده است ممتاز ساختم والحق بنده شائسته قابل تربیت است روز
شنبه دوازدهم بشکار رفته دو نیلگاو ماده را به بندوق زدم چون ازین منزل شکار دور بود روز دوشنبه چهار دیم کرده
کوچ فرموده در موضع کیدجن فرود آمدم روز شنبه پانزدهم سه نیلگاو زدم یکے از آنها که کلان تر بود دوازده من بوزن دارم
درین روز از میرزا رستم غریب خطا گذشت ظاهرا بندوق را به نشانه سر راست کرده اول یک تیر می اندازد باز بندوق را
پر میکند چون تیرش بسیار روان بوده بندوق را بر سینه خود تکیه داده غلوله را زیر دندان می کند که درست شود و گرفتگی
داشته باشد قضا را درین وقت فتیله بآتشخانه میرسد و بالاے سینه جائیکه سر بندوق نهاده بود مقدار کفدست مے سوزد

چنانچه ریزه های دارو در پوست و گوشت فرو می نشیند و خیلے جراحت ے شود و الم بسیار میرزا رسید روز یکشنبه شانزدهم چهار نیله شکار شد سه ماده نیله گاؤ و یک بوکره نیله گاؤ روز مبارک شنبه بسیر دره کوهے که آبشارے داشت و نزدیک به اُرد و واقع بود رفته شد اگرچه درین ایام آب کمتر داشت اما چون دو سه روز پیشتر مجرا آب از بالا بسته بودند و نزدیک رسیدن من گذاشتند بغایت خوب میریخت ارتفاعش بست گز بوده باشد از فراز کوه جدا شده میریزد درین قسم سررا هی غنیمت است پیالهاے معتاد را بر لب آب و سایه کوه خورده شب به اُرد و آمدم درین روز زمیندار جیت پوری که بالتماس فرزند شاهجهان گناه او بخشیده شده بود دولت آستانبوس دریافت روز جمعه هفدهم یک نیله گاؤ کلان و یک بوکره و روز شنبه نوزدهم دو ماده شکار شد چون قراولان عرض کردند که در پرگنه حاصلپور شکار فراوانست اردوی کلان را درین منزل گذاشته روز یکشنبه بیستم با جمعے از بنده هاے نزدیک بحاصلپور که سه کروه مسافت داشت شتافتم میرحسام الدین ولد میرجمال الدین حسین انجو که بخطاب عضد الدوله اختصاص دارد بمنصب هزار و یذات و چهار صد سوار از اصل و اضافه سرفرازی یافت یادگار حسین قوش بیگی و یادگار توپچی را که بخدمت بنگش تعین شده اند فیل مرحمت نمودم درین تاریخ انگور حسینی بیدانه از کابل رسید بغایت تر و تازه آمده بود زبان این نیازمند درگاه ایزدی از ادای شکر نعمتهاے او قاصر است که با وجود سه ماه مسافت راه انگور کابل در دکن تازه بتازه میرسد روز دوشنبه بست و یکم سه راس نیله گاؤ خرد روز شنبه بست و دویم یک نیله گاؤ نر و سه ماده و روز کم شنبه بست سویم یک ماده شکار شد روز مبارک شنبه بست و چهارم در کنار تال حاصلپور نرم پیاله ترتیب یافت بفرزند شاهجهان و چندے از امراے عظام و بنده هاے خاص پیاله عنایت شد یوسف خان پسر حسین خان را که از خانزادان لائق تربیت است منصب سه هزار یذات و هزار و پانصد سوار از اصل و اضافه مرحمت نمودم و بفوجداری گونڈواند رخصت نمودم و بانعام خلعت و فیل سرفرازی یافت راے مهاری داس دیوان صوبه دکن بسعادت آستانبوس ممتاز گشت روز جمعه جانسپار خان را بعنایت علم سربلند ساخته اسپ و خلعت مرحمت نموده به صوبه دکن رخصت فرمودم امروز بندوق نمایانی اند اختم قضارا در درون دولت خانه درخت کهرنی واقع شده بود قریشه آمده بر سر شاخ بلندی نشست درمیان میانهٔ سینه اش بنظر درمی آمد بندوق را بروے دست گرفته درمیان سینه او زدم و از جائیکه ایستاده بودم تا سر شاخ بست و دو گز بود روز شنبه بست و ششم قریب بدو کروه کوچ کرده در موضع کمال پور منزل شد یک نیله درین روز به بندوق زدم رستم خان که از بنده هاے عمده فرزند

شاهجهان ست واز برهان پور باجمعے از بندهاے درگاه برسر زمینداران گونڈوانه تعین نموده بود صد و ده زنجیر فیل و یک لک و بست هزار روپیه پیشکش گرفته درین تاریخ آستانبوس رسید زاهد ولد شجاعت خان بمنصب هزار و یذات و چهار صد سوار از اصل و اضافه سرفراز شد روز یکشنبه بست و هفتم شکار باز و جره کردم روز دوشنبه نیلگاؤ کلان و یک بوکره شکار شد نیله دوازده من و نیم بوزن درآمد روز سه شنبه بست و نهم یک نیله شکار شد کهلول میانه والهیار کوکه از خدمت گونڈوانه آمده سعادت ملازمت دریافت بهلول خان پسر حسن میانه است و میانه الوشی است از افغانان در مبادی حال حسن نوکر صادق خان بود اما نوکر بادشاه شناس و آخر در سلک بنده هاے بادشاهی انتظام یافت و در خدمت دکن فوت شد بعد از و پسرانش بمناصب سرفراز گشتند اگرچه هشت پسر داشت اما دو پسرش هر دو بجوهر شمشیر روشناس آمدند برادر کلان در آغاز جوانی و دلیعت حیات سپرد بهلول رفته رفته بمنصب هزاری سربلندی یافت درین وقت فرزند شاهجهان به برهان پور رسیده او را قابل تربیت دانسته بمنصب هزار و پانصدی ذات و هزار سوار امیدوار ساخت و چون تا حال مرا ملازمت نکرده بود و بسیار آرزوی آستانبوس داشت بدرگاه طلب فرمودم بے تکلف خوب خانزادی است همچنانکه باطنش بحسن شجاعت آراستگی دارد ظاهرش هم خالی از نمودی نیست منصبی که فرزند شاهجهان تجویز نموده بود بالتماس او مرحمت شد و بخطاب سربلندخانی سرفراز گشت الهیار کوکه نیز جوان مردانه و بنده لائق تربیت است او را بخدمت مناسب و حسبان یافته بدرگاه طلب فرمودم روز کم شنبه غره ماه آذر بشکار رفته یک نیلگاو به بندوق زدم درین تاریخ واقعات کشمیر بعرض میرسد که در خانه ابریشم فروشی دو دختر دندان دار بوجود آمده که پشت تا کمر بهم متصل بود اما سر و دست و پاے هرکدام جدا اندک زمانے زنده بوده فوت شدند روز مبارک شنبه دویم در کنار تالے که دیره شده بود بزم پیاله ترتیب یافت لشکرخان را خلعت و فیل مرحمت نموده بخدمت دیوانی صوبه دکن سرفراز ساختم منصب او از اصل و اضافه دو هزار و پانصد یذات دو هزار و پانصد سوار حکم شد بهلولے عادلخان مهر کوکب طالع که هرکدام بوزن پانصد مهر دستوری میشود انعام شد بسربلندخان اسپ و خلعت عنایت نمودم چون از آلهیار کوکه هم خدمات شایسته و ترادوات پسندیده بوقوع آمده بود بخطاب همت خانی سرفراز گشته خلعت مرحمت شد روز جمعه سه چهار کروه دیگپاؤ کوچ نموده پرگنه دکنان محل نزول رایات اقبال گشت روز شنبه نیز چهار کروه و یک پاؤ کوچ نموده در قصبه دهار منزل شد دهار از شهرهاے قدیم است و راجه بهوج که از راجهاے معتبر هندوستان است درین شهر بوده از عهد او هزار سال گذشته در زمان سلاطین مالوه نیز مدتها حاکم نشین بوده وقتیکه سلطان محمد تغلق بعزم تسخیر دکن بدانجا رفت

قلعه از سنگ تراشیده بر فراز پشته اساس ساخته ظاهرش غایت نمود و صفا دارد و درون قلعه از عمارات خالی است فرمودم که طول و عرض دار الشفاعش را مساحت کنند طول درون قلعه دوازده طناب و هفت گز عرض هفت طناب و نیزده گز و عرض دیوار قلعه نوزده و نیم گز دار الشفاع تا کنگره هفده و نیم گز ظاهر شد و درون قلعه پنجاه و پنج طناب بود عمید شه غوری مخاطب به دلاور خان که در زمان سلطان محمد پسر سلطان فیروز بادشاه دهلی حکومت ولایت مالوه باستقلال داشت و در درون قلعه مسجد جامعی بنا نهاده در مقابل در مسجد میل آهنی مربع نصب کرده بود چون سلطان بهادر گجراتی ولایت مالوه را بتصرف در آورد خواست که این میل را بگجرات نقل نماید کارفرمایان در وقت فرود آوردن احتیاط نکردند و بر زمین افتاده دو پاره شد یکی از آن هفت و نیم گز و دیگرے چهار گز و یک پاؤ و دورش یک گز و یک پاؤ است چون در نجا ضائع افتاده بود حکم کردم که لخت تکلان را آگره برده در صحن روضه حضرت عرش آشیانی نصب کنند که شبها چراغ بر بالاے آن میسوخته باشند مسجد مذکور دو در دارد و بر پیش طاق یک در قطعه از نثر بر لوح سنگی نقش کرده اند مضمون آنکه عمید شه غوری در سنه سبعین و ثمانمائة این مسجد را اساس نهاده و بر پیش طاق دیگر قصیده نوشته اند که این چند بیت از انجاست -

خدایگان زمان کوکب سپهر جلال	مدار اهل زمین آفتاب اوج کمال	پناه پشت شریعت عمید شه داؤد	کسا فتخار کند بنده را زان حمیده خصال
معین و ناصر دین نبی دلاور خان	که برگزیده خداوند ایزد متعال	بشهر دهار بنا کرد مسجد جامع	بوقت سعد خجسته بروز فرخ فال
	گذشته بود ز تاریخ هشتصد و هفتاد	که شد تمام ز اقبال در گه آمال	

چون دلاور خان ودیعت حیات سپرد در انوقت هندوستان بادشاه باستقلال نداشت و ایام هرج و مرج بود هوشنگ پسر دلاور خان که جوان رشید و صاحب همت بود قابو دانسته بر سریر سلطنت مالوه جلوس نمود بعد از فوت او بحسب تقدیر سلطنت بمحمود خلجی پسر خان جهان که وزیر هوشنگ بود منتقل شد و از و بر پسرش غیاث الدین رسید و بعد ازان به ناصر الدین پسر غیاث الدین که پدر را زهر داده بر مسند زشت نامی نشست و از و بفرزندش محمود انتقال یافت و سلطان بهادر گجراتی ولایت مالوه را از محمود گرفت و سلسله سلاطین مالوه بمحمود مذکور منتهی شد روز دوشنبه ششم بشکار رفته یک نیلگاو ماده را به بندوق زدم بمیرزا شرف الدین حسین کاشغری فیلے عنایت نموده بخدمت صوبه بنگش رخصت نمودم بادوازده خجسته مرصع و مهر صد تولہ و بیست هزار روپیه انعام شد روز سه شنبه هفتم در تال دهاریک مگرمچهه به بندوق زدم تا آنکه عین سر بنی او بنظر درمی آمد و باقی تنه اش در آب نهان بود بقیاس و قرینه میان شش زدم و بیک زخم تمام شد مگرمچها از عالم نهنگ

جانوریست و در اکثر آبهای هندوستان می باشد و بغایت کلان می شود این چندان کلان نبود مگر مچهر دیده شد که هشت گز طول و یک گز عرض داشته روز یکشنبه چهار و نیم کروه کوچ کرده سعدلپور منزل شد درین موضع رودخانه ایست که ناصرالدین خلجی بالای آن پل بسته و نشیمنها ساخته است از عالم کالیاده جائے است و هر دو از بناهای و اثرهای اوست اگرچه عمارتش قابل تعریف نیست چون درمیان رودخانه ساخته شده جوئیهای و حوضها ترتیب داده اند یک طوری بنظر درمے آمد شب فرمودم که بر دوران جوئیها و آبها چراغان کردند روز مبارک شنبه نهم بزم پیاله ترتیب یافت درین روز بفرزند شاهجهان یک قطعه لعل یک رنگ بوزن نه تانک و پنج سرخ که یک لک و بست و پنج هزار روپیه قیمت داشت باد و مروارید انعام شد و این لعلے ست که در زمان ولادت من حضرت مریم مکانی والده حضرت عرش آشیانی برسم رونمائی من التفات نموده بودند و سالها در سر پیچ خاصه آنحضرت بود بعد از ایشان من هم تبرکا خود در سر پیچ میداشتم قطع نظر از مالیت و نفاست چون بحسب شگون برین دولت ابد مقرون مبارک و همایون آمده بآنفرزند مرحمت شد مبارز خان را بمنصب هزار و پانصد ذات و سوار از اصل و اضافه سربلند ساخته بفوجداری سرکار میوات تعین فرمودم و بانعام خلعت و شمشیر و فیل ممتاز گشت بهمت خان ولد رستم خان شمشیر مرحمت شد کمال خان قراول که از خدمتگاران قدیم است و همیشه در شکارها حاضر مے باشد خطاب شکارخانی عنایت نمودم و او و ارام بخدمت صوبه دکن تعین شد و بانعام خلعت و فیل و باد پایان عراقی سرفرازی یافت و خنجر زرنشان خاصه مصحوب او بسپه سالار خانخانان اتالیق مرحمت شد روز جمعه دهم مقام سرمودم روز شنبه یازدهم چهار کروه پاوکم کوچ نموده در موضع حلوت نزول اقبال افتاد روز یکشنبه دوازدهم پنج کروه کوچ کرده در پرگنه مذکور منزل شد این پرگنه از زمان پدرم بجاگیر کیشو داس ماروی مقرر است و در حقیقت طور وطن او شده عمارات و باغات ساخته از جمله باوے در سر راه اساس نهاده بغایت خوش طرح و اندام بخاطر رسید که اگر در جائے باوے در سر راه ساخته شود همین طرح باید فرمود که بسازند اما اقلا دو برابر این باید ساخت روز دوشنبه سیزدهم بشکار رفته یک نیلگاؤ به بندوق زدم از تاریخے که فیل نورنجت بفیل خانه خاصه آمده حکم است که در دولتخانه خاص و عام می بسته باشد چون از حیوانات فیل را با آب الفت تمام است باوجود زمستان و سردی هوا از در آمدن آب محظوظ میشود و اگر آبی نباشد که تواند برآمد آب را از مشک بخرطوم گرفته بر بدن خود میریزد بخاطر رسید که هرچند فیل از آب محظوظ است و بالطبع بآن مجبور اما الیقین که در زمستان از آب سرد متاثر خواهد بود فرمودم که آب را شیر گرم کرده در خرطوم او میریخته باشند روزهاے دیگر که آب سرد بر خود میریخت اثر رعشه و لرزه

بروظاهری شد و از آب گرم بخلاف آن آسوده و محظوظ میگشت و این تصرف خاصهٔ مست روز سه شنبه چهاردهم شش کروه کوچ کرده در مقام سیلگڈھ منزل شد روز کم شنبه پانزدهم از دریاے مہی گذشته نزدیک رام گڈھ منزل گشت شش کروه کوچ واقع شد روز مبارک شنبه شانزدهم مقام نموده در سرآبشاری که قریب بارو واقع است بزم پیاله ترتیب یافت سربلندخان را بعنایت علم ممتاز ساخته و فیل بخشیده بخدمت صوبه دکن رخصت فرمودم و منصب او از اصل و اضافه هزار و پانصدی ذات دو هزار دو صد سوار حکم شد. راجه بهیم نرائن زمیندار کرهه بمنصب هزاری سرفراز است رخصت جاگیر یافت راجه بهوجو زمیندار بکلانه را بمنصب چهار هزاری سربلند ساخته بوطن او رخصت فرمودم و حکم شد که چون بملک خود برسد پسر کلان را که جانشین اوست بدرگاه فرستد که در خدمت حضوری بوده باشد حاجی بلوچ که سردار قراولانست و نسبت سبقت و بندگی قدیم دارد بخطاب بلوچ خانی سرفراز گشت روز جمعه هفت دهم پنج کروه کوچ نموده در موضع دهاوله نزول فرمودم روز شنبه هژدهم که عید قربان بود بعد از فراغ قربانی و لوازم آن سه کروه و یکپاؤ کوچ نموده در کنار تال موضع ناگور منزل شد روز یکشنبه نوزدهم قریب پنجکروه مسافت طے نموده در کنار تال موضع سمریه رایات اقبال برافراخت روز دوشنبه بستم چهار کروه و یکپاؤ کوچ نموده پرگنه دودحد محل نزول رایات جلال گشت این پرگنه سرحد است میان ولایت مالوه و ملک گجرات تا از بدنور عبور واقع شد تمام راه جنگل و انبوهی درخت و زمین سنگ لاخ بود روز سه شنبه بست و یکم مقام کردم روز کم شنبه بست و دویم پنج کروه و یکپاؤ کوچ نموده در موضع رنیاؤ نزول نمودم روز مبارک شنبه بست و سویم مقام نموده در کنار تال موضع مذکور بزم پیاله ترتیب یافت روز جمعه بست و چهارم دو نیم کروه کوچ نموده در موضع جالوت رایات اقبال برافراشت درین منزل بازیگران ملک کرناتک آمده فنون بازی خود نمودند یکی از انها زنجیر آهنی را که پنج و نیم گز طول و یک سیر و دو دام وزن داشت یکسر آنرا در حلق نهاده آهسته آهسته تمام را بمدد آب فرو برد و ساعتے در شکم او بود بعد ازان برآورد روز شنبه بست و پنجم مقام شد روز یکشنبه بست و ششم پنج کروه کوچ نموده بموضع نیمه فرود آمدم روز دوشنبه بست و هفتم نیز پنج کروه کوچ کرده در کنار تالابی نزول فرمودم روز سه شنبه بست و هشتم چهار کروه پاؤ کم کوچ نموده نزدیک بقصبه صحاور کنار تال ورود رایات اقبال اتفاق افتاد گل نیلوفر را که بزبان هندی کمودنی گویند بسه رنگ میشود سفید و کبود و سرخ پیش ازین کبود و سفید دیده شده اما سرخ تاحال بنظر درنیامده بود درین تال سرخ گل تازه و سبز رنگ مشاهده شد بے تکلف گلیست بغایت نادر و لطیف چنانچه گفته اند ؎

زسرخی و تری خواهد چکیدن

گل کنول از کمودنی کلان تر می باشد رنگش سرخ چهره است دمن در کشمیر کنول صد برگ هم بسیار دیده ام و مقرر است که کنول روزے شگفد و شب غنچه میشود و کمودنی بخلاف آن روز غنچه میگردد و شب مے شگفد و زنبور سیاه که اهل هند آنرا بهنورا میگویند همیشه برین گلهاے نشیند و بحبت خوردن شیره که درمیان این هر دو گلست بدرون میرود و بسیار چنین واقع میشود که گل کنول غنچه میگردد و تمام شب بهنورا دران غنچه میماند و همین طور در گل کمودنی هم بعد از شگفتن از میان برآمده پرواز میکنند و چون زنبور سیاه ملازم دایمی این گلهاست شعراے هند آنرا چون بلبل عاشق گل اعتبار نموده مضامین عالی در سلک نظم کشیده اند از جمله تان سین کلانوت که در خدمت پدرم بے نظیر زمان خود بوده بلکه در هیچ عهد و قرن معنی مثل او نگذشته در یکے از نقشها روے جوانرا بآفتاب و چشم کشودن او را بشگفتن گل کنول و برآمدن بهنورا از میان آن تشبیه داده و در جاے دیگر بگوشه چشم نگریستن محبوب را بحرکت گل کنول و در هنگام نشستن بهنورا نسبت کرده درین منزل انجیر از احمد آباد رسید اگرچه انجیر برهان پور هم شیرین و بالیده می شود اما این انجیر کم دانه و شیرین تر است ده دوازده بهتر توان گفت روز کم شنبه بست و نهم مبارک شنبه سیم مقام شد درین منزل سرفراز خان از احمد آباد آمده سعادت آستانبوس دریافت از پیشکشهاے او تسبیح مرواریدی که به یازده هزار روپیه خریده بود با دو فیل و دو اسپ و هفت راس گاؤ دهل و چند تغور پارچه گجراتی مقبول افتاد تتمه را باو بخشیدم سرفراز خان نبیره مصاحب بیگ است که از امراے حضرت جنت آشیانی بود حضرت عرش آشیانی او را بنام جدش مصاحب بیگ میخواندند و من در آغاز جلوس منصب او را افزوده بصوبه گجرات تعین فرمودم چون نسبت خانه زادی موروثی باین درگاه داشت در خدمت صوبه گجرات هم خود را نغزک ظاهر ساخت لایق تربیت دانسته بخطاب سرفرازخانی در عالم سربلند گردانیدم و منصب او بدو هزاری ذات و هزار سوار رسیده روز جمعه غره دیماه چهار کروه پاوکم کوچ نموده در کنار تال جهسو نزول فرمودم درین منزل راے مان سردار پیاده هاے خدمتیه ماهی روهو شکار کرده آورد چون طبعم بگوشت ماهی رغبت تمام دارد خصوصا بماهی روهو که بهترین اقسام ماهی هندوستان ست و از تاریخ عبورکانی چند تا حال که یازده ماه گذشته با وجود نهایت تفحص بهم نرسیده بود امروز بدست آمد بغایت محظوظ شدم و اپسی براے مان عنایت فرمودم اگرچه پرگنه دوحد داخل سرحد گجرات است غالبا ازین منزل در همه چیز اختلاف صریح ظاهری شود صحرا و زمین نوعی دیگر مردم بوضعی دیگر زبانها

بروش دیگر جنگلی که درین راه بنظر در آمد درخت میوه دار مثل انبه و کهرنی و تمر هندی داشت و مدار محافظت زراعت برخار بست
زقوم است مزارعان بر دور مزرعه خویش زقوم نشانیده هر کدام قطعه زمین خود را جدا ساخته اند و درمیان کوچه
راه تنگ بجهت آمد و شد گذاشته اند چون تمام این ملک ریگ بوم است باندک تردد اثر دحامی که واقع شود چندان گرد
و غبار بهم میرسد که چهره آدم بدشواری بنظر درمی آید بخاطر رسید که احمد آباد را بعد ازین گرد آباد باید گفت نه احمد آباد در روز شنبه
دویم چهار کروه پاؤکم کوچ کرده در کنار دریاے مهی منزل شد روز یکشنبه سویم باز چهار کروه پاؤکم کوچ نموده در موضع
بردله نزول نمودم درین منزل جمعے از منصبداران که بخدمت صوبه گجرات تعین بودند سعادت آستانبوس دریافته روز
دوشنبه چهارم پنجکروه کوچ کرده چتر سیا نزول رایات اجلال اتفاق افتاد روز سه شنبه پنجم پنج و نیم کروه مسافت طے نموده در پرگنه
موضع رایات اقبال برافراشت درین روز سه نیلگاؤ شکار شد یکے از همه کلان تر بود سیزده من و ده سیر بوزن درآمد روز
چهارشنبه ششم شش کروه کوچ فرموده در پرگنه نیلاؤ منزل شد و ازمیان قصبه گذشته سوازی یک هزار و پانصد روپیه نثار
کردم روز مبارک شنبه هفتم شش و نیم کروه کوچ نموده در پرگنه نیلاب نزول فرمودم در ملک گجرات کلان تر ازین پرگنه
نیست هفت لک روپیه که بست و سه هزار تومان رایج عراق باشد حاصل دارد معموره قصبه مذکور هم خیلیکے است در وقت
آمدن ازمیان قصبه گذشته هزار روپیه نثار کردم یکے همت مصروف بران ست که بهر بهانه فیضی بخلق خدا برسد چون مدار
سواری مردم این ملک بعرابه است مراهم میل سواری عرابه شد تا دو کروه بر عرابه نشستم اما از گرد و غبار بسیار آزار
کشیدم بعد ازان تا آخر منزل براسپ سواری کردم در اثناے راه مقرب خان از احمد آباد رسیده سعادت ملازمت
دریافت و یک واله مروارید که بسی هزار روپیه خریده بود پیشکش گذرانید روز جمعه هشتم شش کروه و نیم کوچ نموده بساحل
دریاے شور محل نزول بارگاه اقبال گشت بکنبایت از بندرهاے قدیم است بقول برهمنان چندین هزار سال
از بناے این گذشته در ابتدا نامش ترنبا وتے بوده و راجه ترنبک کنوار حکومت این ملک داشته اگر تفصیل احوال
راجه مذکور بشرحی که برهمنان میگویند نوشته شود بطول میکشد مجملاً چون نوبت ریاست براجه ابهی کمار که از نبایرا و بود
میرسد بقضاے آسمانی بلاے درین شهر نازل می شود چندان گرد و خاک میریزد که تمام منازل و عمارات شهر در زیر
این خاک پنهان میگردد و بنیاد حیات بسیاری از مردم زیر و زبر میگردد و غالبًا پیش از نزول بلا بتے که راجه آنرا پرستش
میکرد بخوابش آمده ازین حادثه آگاه میسازد و راجه با عیال خود بجهاز درمی آید و آن بت را باستونی که در پس بت بجهت تکیه

داشته بودند باخود همراه میبرد قضارا جهاز هم از طوفان بلاے شکند چون مدت حیات راجه باقی بود بمدد همان ستون کشتی وجودش بساحل سلامت میرسد و باز اراده تعمیر این شهری نماید و آن ستون را بحجت علامت آبادانی و فراهم آمدن درهم نصب میکند چون بزبان هندی ستون را استهنب و کهنب هردو میگویند باین نسبت استهنب نگری و کهنبا وتی می گویند وگاه بمناسبت نامش ترنبا وتی نیز می گفتند و کهنبا وتی رفته رفته بکثرت استعمال کهنبایت شد واین بندر را از عظم بنا در هندوستان نست و متصل بحوری از جورهاے دریاے عمان واقع شده عرض جو رهفت کروه وطول قریب بهفت کروه تخمیناً مقرر کرده اند جهاز بدرون جو در نمی آید و در بندر کوکه که از توابع کهنبایت است و نزدیک بدریا واقع گشته لنگر می کنند و از انجا اسباب را بغراب ها انداخته به بندر کهنبایت می آرند همین طور در وقت پرساختن جهاز اسباب را در غرابها کرده می برند و بجهاز در می آرند پیش از ورود موکب منصور چند غراب از بنادر فرنگ و کهنبایت آمده خرید و فروخت نموده اراده مراجعت داشتند روز یکشنبه دهم غرابها را آراسته بنظر در آوردند درخصمت گرفته متوجه مقصد شدند روز دوشنبه یازدهم من خود بر غراب نشسته تخمیناً یک کروه بر روے آب سیر کردم روز سه شنبه دوازدهم بشکاریوز رفته دو آهو گیرانیده شد روز چهارشنبه سیزدهم به تماشاے تال تارنگ سرسوار شده از میان راسته و بازار گذشتم و قریب به پنج هزار روپیه نثار کردم در زمان حضرت عرش آشیانی انارالله برهانه کلیان راے متصدی بندر مذکور بحکم آنحضرت حصاری پخته از خشت و آهک بر دور شهر ساخته و سوداگر بسیار از اطراف آمده درین شهر توطن گزیده اند و خانها بصفا و متازل نیک اساس نهاده و مرفه الحال روزگار بسر میبرند بازارش اگرچه مختصر است غالباً پاکیزه و پر جمعیت و کثرت است در زمان سلاطین گجرات تمغاے این بندر بسیار کلے بوده و الحال درین دولت حکم است که از چل یک زیاده نگیرند در دیگر بنادر عشور گویان ده یک و هشت یک میگیرند و انواع تکالیف و مزاحمت تجار و مترددین میرسانند و در جده که بندر مکه است چار یک می گیرند بلکه بیشتر هم و از نیجا قیاس می باید نمود که تمغاے بنادر گجرات در زمان حکام سابق چه مبلغ بوده و لله الحمد که این نیازمند درگاه ایزدی توفیق بخشایش تمغاے کل ممالک محروسه که از حساب و شمار بیرون است یافته و نام این تمغا از قلم و من افتاده ؛ درینولا حکم شد که ٹنکه طلا و نقره ده بست وزن مهر و روپیه معمول سکه کنند سکه ٹنکه طلا یک طرف لفظ (جهانگیر شاهی ۱۰۲۵ھ) و جانب دیگر (ضرب کهنبایت سنه ۱۲ جلوس) مقرر شد و سکه ٹنکه نقره یکرو در میان ٹنکه لفظ (جهانگیر شاهی ۱۰۲۵ھ) و بر دور این مصرع -

بزر این سکه زد شاه جهانگیر ظفر پرتو

و بروے دیگر در میان سُنکه (ضرب کنبایت سنه ۱۲ جلوس) و بر دور مصرع دویم -

پس از فتح دکن آمد چو در گجرات از ماندو

در هیچ احدی سُنکه غیر از سن سکه نشده و سُنکه طلا و نقره اختراع سنست نامش سُنکه جهانگیری فرمودم روز مبارک شنبه چهاردهم پیشکش امانت خان متصدی بندر کنبایت در محل نظر گذشته بمنصب او از اصل و اضافه هزار و پانصدیذات و چهارصد سوار حکم شد نورالدین قلی بمنصب سه هزاریذات و ششصد سوار از اصل و اضافه سرفرازی یافت روز جمعه پانزدهم بر فیل نورنجت سوار شده براسپ دوانیدم بغایت خوب دوید در وقت نگاهداشتن هم خوب استاد این مرتبه سویم است که من خود سوار می شوم روز شنبه شانزدهم رامداس ولد جیسنگه بمنصب هزار و پانصدیذات و هفتصد سوار از اصل و اضافه سرفراز شد روز یکشنبه هفدهم بداراب خان و امانت خان و سید بایزید بار سه فیل عنایت شد درین چند روز که ساحل دریاے شور معسکر اقبال بود از سوداگر و اهل حرفه و ارباب استحقاق و سائر متوطنان بندر کنبایت را بنظر در آورده فراخور حال هرکس خلعت و اسپ و خرچی و مدد معاش مرحمت فرمودم دهم درین تاریخ سید محمد صاحب سجاده شاه عالم و فرزندان شیخ محمد غوث و شیخ حمید رنبیره میان وجیه الدین و دیگر مشایخ که در احمد آباد توطن دارند باستقبال آمده ملازمت نمودند و چون غرض تماشاے دریا و مدوجزر آب بوده ده روز مقام نموده روز سه شنبه نوزدهم رایات عزیمت بصوب احمد آباد برافراشت بهترین اقسام ماهی که درینجا هم میرسد نامش عربیت و ماهی گیران مکرر بجهت من گرفته آوردند بی تکلف نسبت دیگر اقسام ماهی که درین ملک میشود لذیذتر و بهتر است اما بلذت ماهی رهو نیست ده نه بلکه ده هشت توان گفت و از غذاها که مخصوص اهل گجرات است کچهڑی باجره است و آنرا لذیذه نیز میگویند از اقسام ریزه غله آنست و این غله غیر از هندوستان در دیار دیگر نمی شود و نسبت بسایر بلاد هند در گجرات بیشتر است و از اکثر جوبات ارزان تر چون هرگز نخورده بودم فرمودم که تیار ساخته آورند خالی از لذتے نیست مرا خود خیلی در افتاد حکم کردم که در ایام صوفیانه که التزام ترک حیوانے نموده ام وطعامهاے بے گوشت می خورم اکثر ازین کچهڑی می آورده باشند روز سه شنبه مذکور خورش کرده دیگپاد کوچ نموده در موضع گوسالہ منزل شد روز کم شنبه بستم از پرگنه بابره گذشته در کنار دریا فرود آمدم این منزل خوش کرده بود روز مبارک شنبه بست و یکم مقام نموده بزم پیاله ترتیب یافت درهمین آب ماهی بسیار شکار کرده مجمعے از بندها که داخل

مجلس بودند قسمت شد روز جمعه بست و دوم چهار کروه مسافت طے نموده در موضع باریچه سعادت نزول اتفاق افتاد دوین
راه دیوارها بنظر درآمد از دو نیم گز تا سه گز بعد از تحقیق معلوم شد که مردم بقصد ثواب ساخته اند که چون حمالے در راه مانده شود
بار خود بران دیوار نهاده نفسے راست سازد و بازے بدر دیگر بفراغت برداشته متوجه مقصد گردد و این تصرف خاصه
اهل گجرات است بسیار مرا این دیوار ساختن خوش آمد فرمودم که در جمیع شهرهاے کلان بهمین دستور دیوارها از طرف
بادشاهی بسازند روز شنبه بست و سیوم پنج کروه پاے کم کوچ نموده کنار تال کاکریه محل نزول اردوے گیهان شکوه شد
این تال را قطب الدین محمد نبیره سلطان احمد بانی شهر احمد آباد ساخته و بر دورش زینه پایها از سنگ و آهک بسته اند و
درمیان تال باغچه مختصر دلکدست عمارت بنا نهاده و از کنار تال تا عمارت میان پل بسته اند که راه آمد و شد باشد و چون
مدتها برین گذشته اکثر از هم ریخته و ضایع شده و جائیکه قابل نشستن باشد نمانده بود در نیولا که موکب اقبال بصوب احمد آباد
توجه فرمود صفی خان بخشی گجرات از سرکار بادشاهی شکست و ریخت آنرا مرمت نموده و باغچه را صفا داده عمارتی تو مشرف
بر تال و باغچه ساخت بے تکلف منزلیست بغایت مطبوع و دلنشین طرحش مرا خوش در افتاد و در ضلعے که پل واقع است
نظام الدین احمد که در زمان پدرم یک چندی بخشی گجرات بود باغے ساخته بر کنار تال مذکور درین وقت بعرض رسید که
عبد الله خان بجهت نزاعے که با عابد پسر نظام الدین احمد داشته درخت هاے این باغ را بریده است و نیز شنیده
شد که در ایام حکومت خود در مجلس شراب مردنامردی را که خالے از ظرفگی و مضحکی نبوده بمجرد آنکه در مستی و بے شعوری حرفے
ناملایم از روے مطایبه گفته بے طریق شده بیکے از غلامان خود اشارت کرد که درهمان مجلس گردنش زده است از
شنیدن این دو مقدمه خاطر عدالت آئین بغایت آشفته گشت و حکم فرمودم که دیوانیان عظام هزار سوار دو اسپه و
سه اسپه او را موافق یک اسپه مقرر داشته تفاوت آنرا که نهفته و لگدام میشود از محال جاگیر او وضع نمایند چون درین
منزل مزار شاه عالم بر سر راه واقع بود فاتحه خوانده گذشتم تخمیناً یک لک روپیه خرچ عمارت این مقبره شده باشد
شاه عالم پسر قطب عالم است و سلسله ایشان بمخدوم جهانیان منتهی می شود و مردم این ملک را از خاص و عام غریب
اعتقادی بایشان است چنانچه می گویند که شاه عالم احیاے اموات می کرد و بعد از انکه چندین مرده را زنده ساخته
بود پدرش بر نیمخے واقف یافته مانع آمده است که دخل در کارخانهٔ الهی گستاخے است و شرط بندگی نیست قضا را شاه عالم
خاوے داشت و او را فرزند نمی شد و بدعاے ایشان حق تعالے پسری باو کرامت فرمود چون به بست و هفت سالگی

رسید درگذشت و آنخادم گریه وزاری کنان بخدمت ایشان آمده معروض داشت که پسر من فوت شده و مرا همین یک فرزند بود چون بتوجه شما حق تعالے کرامت فرموده بود امیدوارم که بدعاے شما زنده شود شاه عالم لحظه متفکر گشته بدرون حجره رفتند و خادم مذکور بخدمت پسر ایشان که او را بسیار دوست میداشت رفته الحاح نمود که شما از شاه التماس کنید که فرزند مرا زنده سازند و پسر ایشان چون خرد سال بود بدرون حجره درآمده درین باب سابقه میکند شاه عالم می گوید که اگر راضی باشید عوض او جان بحق تسلیم کنید شاید التماس من قبول افتد و او عرض کرد که درانچه رضاے شما و خواست خدا باشد عین رضاے منست شاه عالم دستهاے پسر خود را گرفته از زمین برداشته روے سوے آسمان کرده گفت که بارخدایا عوض آن بزغاله این بزغاله را بگیر در ساعت پسر جان بحق تسلیم کرد و شاه او را بر بالاے پانگ خود خوابانیده چادرے بر روے او پوشانید و خود از خانه برآمده بآن خادم گفته اند که بخانه برو و از پسر خود خبر بگیر شاید سکته کرده باشد و نمرده باشد چون او بخانه مے آید پسر را زنده می بیند مجملاً در ملک گجرات این قسم حرفهاے بسیار بشاه عالم نسبت مے کنند و من خود از سید محمد که صاحب سجاده ایشان ست و خالے از فضیلت و معقولیتے نیست پرسیدم که این حرف چه صورت دارد گفت من هم از پدر و جد خود همین طور شنیده ام و بتواتر رسیده و العلم عند الله اگرچه این مقدمه از آئین خود دور است غایتاً چون در مردم شهرت تمام داشت بجهت عبرت نوشته شد و رحلت ایشان ازین سراے فانے بعالم جاودانی در سنه هشت صد و هشتاد واقع شده در زمان سلطنت سلطان محمود بیکره و عمارات مقبره ایشان از آثار تاج خان ترباني است که از امراے سلطان مظفر ابن محمود بوده چون روز دوشنبه ساعت بجهت درآمدن شهر اختیار شده بود روز یکشنبه بیست و چهارم مقام فرمودم درین مقام خربزه کاریز که قصبه ایست از توابع هرات رسید و مقرر است که در خراسان هیچ جا خربزه بخوبی کاریز نمے شود با آنکه یک هزار و چهار صد کروه مسافت داشت و قافله به پنج ماه مے آمد بسیار درست و تازه آمده و آنقدر آورده اند که بجمیع بندها کفایت میکند و مقارن این کوتله از بنگاله رسید و با وجود هزار کروه مسافت اکثر تر و تازه آمده چون بغایت میوه لطیف و نازک است همانقدر که بجهت خاصگی کفایت باشد پیاده هاے ما کچوکی دست بدست میرسانند زبان از آداے شکر آنهی قاصر است ۔

شکر نعمتهاے تو چندانکه نعمتهاے تست	

درین تاریخ امانت خان دو دندان فیل گذرانید بغایت کلان که یکے ازان سه درع و هشت طسو طول و شانزده

طوفانی است داشت سه من و دو سیر بوزن در آمد که بیست و چهار نیم من عراق باشد روز دوشنبه بیست و پنجم بعد از گذشتن شش گهڑی در ساعت مسعود و مبارکی و فرخی متوجه شهر شدم و بر فیل صورت گنج که از فیلان دوستدار منست و در صورت و سیرت تمام عیار با آنکه مست بود چون اعتماد بر سواری خود و خوش جلوئی او داشتم سوار گشتم خلقی انبوه از مرد و زن در کوچه و بازار و در و دیوار بر آمده منتظر بودند تعریف شهر احمد آباد چنانکه شنیده شده بود بنظر در نیامد اگرچه میان راسته بازار را عریض و وسیع گرفته اند غالبًا دکانها را در خور وسعت بازار نساخته اند عمارتش همه از چوب است و ستون دکانها باریک و زبون و کوچه بازار پر گرد و غبار از تال کاریه تا درون ارک که باصطلاح این ملک بدر گویند نثار کنان شتافتم و بدر یعنی مبارک است منازل سلاطین گجرات که در درون بدر واقع بود درین پنجاه شش سال خراب شده و اثرے ازانها نمانده غالبًا جمیع از بنده هاے ماکه بحکومت این ملک تعین بودند عمارات ساخته اند درینولا که ازماندو متوجه احمد آباد شدم مقرب خان منازل قدیم را از سر نو تعمیر نموده نشیمنهاے دیگر که ضروری بود مثل جهروکه دعام و خاص وغیره ترتیب داد چون امروز روز مبارک وزن فرزند شاهجهان بود برسم معهود او را بطلا و دیگر اجناس وزن فرمودم و سال بیست و هفتم از مولود مسعود او بخرمی و نشاط آغاز شد امید که حضرت واهب العطایا او را باین نیاز مند درگاه خود ارزانی دارد و از عمر و دولت خود برخوردار کناد همدرین روز ولایت گجرات را بجاگیر آن فرزند مرحمت فرمودم از قلعه ماندو تا بندر کهنبایت براهی که آمدیم یک صد و بیست و چهار کروه است بیست و هشت کوچ و سی مقام واقع شد و در کهنبایت تا ده روز مقام اتفاق افتاد و ازانجا تا شهر احمد آباد بیست و یک کروه بود به پنج کوچ و دو مقام طے شد مجملًا از ماندو تا کهنبایت و از کهنبایت تا احمد آباد بشرحے که گذارشش یافت یک صد و چهل و پنج کروه مسافت بد و ماه و پانزده روز آمدیم و در نیمت ساعتے سے و سه کوچ و چهل و دو مقام شد روز سه شنبه بیست و ششم بدین مسجد جامع که درمیان بازار واقعست رفته بچندے از فقرا که در آنجا حاضر بودند قریب پانصد روپیه بدست خود خیرات کردم این مسجد از آثار سلطان احمد بانی شهر احمد آباد است مشتمل بر سه در و در هر طرف بازاری و مقابل دریکه بجانب مشرق واقع شده مقبره سلطان احمد مذکور است و دران گنبد سلطان احمد و محمد پسر او و قطب الدین نبیره او آسوده اند طول صحن مسجد غیر از مقصوره یک صد و سه در عست و عرض هشتاد و نه درع و به دور آن ایوان ساخته اند بعرض چهار درع و سه پا و فرش صحن از خشت تراشیده و ستونهاے ایوان از سنگ سرخشت و مقصوره مشتمل است بر سیصد و پنجاه و چهار ستون و بالاے ستونها گنبد زده اند طول مقصوره هفتاد و پنج درع و عرض

سے وہفت درع است فرش مقصورہ ومحراب ومنبر از سنگ مرمر ترتیب یافتہ است دبر دو بازوے پیشطاق دو مینار بکار از سنگ تراشیدہ مشتمل بر سہ آشیانہ در غایت اندام نقاشے ونگارے کردہ اند وبجانب دست راست ممبر متصل بکنج مقصورہ شاہ نشینے جدا کردہ اند واز میان ستونہا بہ تختہ سنگ پوشیدہ اند ودور آن را تا سقف مقصورہ بہ پنجرہ سنگ نشانیدہ اند غرض آنکہ چون بادشاہ بنماز جمعہ وعید حاضر شود باجمعے از مخصوصان ومقربان خود بران بالا رفتہ ادائے صلوٰۃ نماید وآنرا باصطلاح این ملک ملوکخانہ گویند وہمانا کہ این تصرف واحتیاط بحکمت ہجوم عام شدہ باشد والحق این مسجد بنائے ایست بغایت عالی روز یکشنبہ بست وہفتم بخانقاہ شیخ وجیہ الدین کہ نزدیک بدولتخانہ بود رفتہ بر سر مزار ایشان کہ در صحن خانقاہ واقع است فاتحہ خواندہ شد این خانقاہ را صادق خان کہ از امرائے عمدہ پدرم بود ساختہ است شیخ از خلفائے شیخ محمد غوث است اما خلیفہ کہ مرشد بخلافت او مباحات کند واراوت ایشان برہانی ست روشن بر بزرگی شیخ محمد غوث وشیخ وجیہ الدین بفضائل صوری وکمالات معنوی آراستگی داشت پیش ازین بسے سال درین شہر ودیعت حیات سپردہ بعد ازان شیخ عبداللہ بوصیت پدر بر مسند ارشاد نشستہ بغایت درویشی متواضع بود چون مشارالیہ بجوار رحمت ایزدی پیوست فرزندش شیخ اسداللہ جانشین گشت وہمدران زودی بعالم بقا شتافت وبعد از وبرادرش شیخ حمید صاحب سجادہ شدہ الحال در قید حیات است وبر سر مزار جدہ آبای خود بخدمت درویشان ودیگر احوال ایشان مشغول واثر صلاح از ناصیہ روزگارش ظاہر چون عرس شیخ وجیہ الدین درمیان بود یکہزار وپانصد روپیہ بجہت خرچ عرس بشیخ حمید عنایت شد دیگر ہزار پانصد روپیہ دیگر بجمعے از فقرا کہ در خانقاہ ایشان حاضر بودند بدست خود خیرات کردم وپانصد روپیہ بہ برادر شیخ وجیہ الدین لطف نمودم ہمچنین بہر کدام از خویشان ومنسوبان ایشان در خور استحقاق خرچی وزمین مرحمت شد بشیخ حمید فرمودم کہ جمعے از درویشان ومستحقان را کہ معرفتے بحال آنہا داشتہ باشند بحضور آوردہ خرچے وزمین التماس نمایند روز مبارک شنبہ بیست وہشتم بسیر رستم خان باڑی رفتہ یکہزار وپانصد روپیہ در راہ نثار کردم باڑی باصطلاح اہل ہند باغ را گویند واین باغیست کہ برادرم شاہ مراد بنام پسر خود رستم ساختہ بود یک جشن مبارک شنبہ درین باغ کردہ بچندے از بندہ ہائے خاص پیالہا عنایت کردم وآخر روز بباغچہ حویلی شیخ سکندر کہ در جوار این باغ واقع است وانجیرش بغایت خوب رسیدہ بود رفتہ شد چون میوہ را بدست خود چیدن لذتی دیگر دارد ومن تا حال انجیرے بدست خود نچیدہ بودم درین ضمن سرفرازی او ہم منظور بود بے تکلفانہ رفتم شیخ سکندر گجراتی الاصل است وخالے از معقولیتے نیست وبر احوال سلاطین گجرات استحضار تمام دارد ومدت ہشت نہ سال است کہ در سلک بندہا منتظم است چون فرزند شاہجہان رستم خان را کہ از عمدہ بندہ ہائے اوست بحکومت احمدآباد مقرر فرمودہ بود بالتماس آن فرزند رستم باڑی را

بمناسبت اسمے باد بخشیدم درین روز راجه کلیان زمیندار ولایت ایدر سعادت آستانبوسی دریافته یک زنجیر فیل و نه اسپ پیشکش گذرانید فیل را باو بخشیدم این از زمینداران معتبر سرحد گجرات است و ملک او متصل بکوهستان رانا واقع شده و سلاطین گجرات پیوسته بر سر راجه آنجا لشکر کشیده اند اگرچه بعضے اطاعت گونه می کرده اند و پیشکش میداده نمایتا خود بدیدن هیچ کدام نرفته اند بعد ازانکه حضرت عرش آشیانی فتح گجرات فرموده اند افواج منصوره بر سر او تعین شد چون خلاصی خود را منحصر در اطاعت و فرمان پذیرے یافت تاگزیر بندگی و دولتخواهی اختیار نموده بسعادت آستانبوس شتافت و ازان تاریخ در سلک بنده ها منتظم است و هر کس بحکومت احمد آباد تعین می شود بدیدن او آمده در وقت کار و خدمت باجمعیت خود حاضر مے شود روز شنبه غره ماه بهمن سنه ۱۲ چندین که از عمده زمینداران این ملک است دولت آستانبوس دریافته نه اسپ پیشکش گذرانید روز یکشنبه دوم راجه کلیان زمیندار اید رو بسید مصطفے و میر فاضل فیل عنایت شد دوشنبه بشکار باز جره سوار شده قریب به پانصد روپیه در راه نثار کردم درین تاریخ ناشپاتی از بدخشان رسید روز مبارک شنبه ششم بسیر باغ فتح که در موضع سیر خیر واقعست شتافته یکهزار و پانصد روپیه در راه نثار کردم[1] چون مزار شیخ احمد کهتو بر سر راه واقع بود نخست بدانجا رفته فاتحه خوانده شد کهتو نام قصبه ایست از سرکار ناگور و مولد شیخ ازانجا است شیخ در عهد سلطان احمد که بانی شهر احمد آباد بوده اند و سلطان احمد با ایشان ارادت و اخلاص تمام داشت و مردم این ملک را با و غریب اعتقاد است ایشان را از اولیاے کبار می دانند و در هر شب جمعه خلق انبوه از وضیع و شریف بزیارت ایشان حاضر مے شوند سلطان محمد پسر سلطان احمد مذکور عمارات عالے از مقبره و مسجد و خانقاه بر سر مزار ایشان بنا نهاده و متصل بمقبره در ضلع جنوب تالی کلان ساخته دور آن را بسنگ و اهک ریخته برآورده و باتمام این عمارات در زمان قطب الدین ولد محمود مذکور شده مقبره چندی از سلاطین گجرات بر کنار تال در طرف پاے شیخ واقع است و دران گنبد سلطان محمود بیکره و سلطان مظفر پسر او و محمود شهید نبیره سلطان مظفر که آخرین سلاطین گجرات است آسوده اند بیکره بزبان اهل گجرات بروت برگشته را گویند و سلطان محمود بروت های کلان برگشته داشت باین نسبت بیکره میگفته اند و متصل بمقبره ایشان گنبد خوانین آنهاست و بے تکلف مقبره شیخ بغایت عمارت عالی و جاے نفیس است و از روے قیاس تخمینا پنجلک روپیه صرف این عمارت شده باشد والله اعلم بالصواب بعد از فراغ زیارت به باغ فتح رفته شد

[1] شیخ احمد کهتو ملقب جمال الدین در دهلی سال هفصد و سے و هفت بزاد از بزرگ زادگان آنجا است مرید و خلیفه بابا اسحاق مغربی است نام او نصیر الدین از نیرنگی سپهر نیلے در طوفان باد از نیگاه خود جدا شده پس از روزگارے بخدمت بابا اسحاق مغربی سعادت اندوخت و دانش صوری و معنوی گرد آورد و در زمان سلطان احمد بگجرات رفت و خرد و بزرگ او را پذیرفتند و به نیایش گری برخاستند پس سفر عرب و عجم نمود و بسے بزرگان را دریافت خوانگاه میر گنج احمد آباد و ۱۲ آئین اکبری

این باغ در زمینے واقع ست کہ سپہ سالار خانخانان آنالیق بانبو کہ خود را بمظفر خان مخاطب ساختہ بود جنگ صف کردہ شکست دادہ ازین جہت باغ فتح نام نہادہ واہل گجرات فتح باڑی می گویند وتفصیل این اجمال آنکہ چون بہیامن اقبال حضرت عرش آشیانے ملک گجرات مفتوح گشت وبنو بدست افتاد واعتماد خان بعرض رسانید کہ این پسر بہلیا نیست وچون از سلطان محمود فرزند نماند واز اولاد وسلاطین گجرات نیز ہیچ کس نبود کہ بسلطنت برداریم ناگزیر صلاح وقت را منظور داشتہ چنین ظاہر ساختیم کہ این پسر محمود است وسلطان مظفر نام کردہ بسلطنت برداشتیم ومردم بنا برضرورت قبول این معنے کردند چون آنحضرت قول اعتماد خان را درین سواد معتبر پیدا نستند او را وجودے ننہادند ودمتہا در میان خواصان خدمت میکرد وتوجہ بحال او می فرمودند بنا برین از فتحپور گریختہ بگجرات آمدہ چند سال در پناہ زمینداران روزگار بسر برد تا آنکہ شہاب الدین احمد خان را از حکومت گجرات معزول ساختہ اعتماد خان را بجاے او تعین فرمودند جمعی از نوکران شہاب الدین خان کہ دل نہاد گجرات بودند از وجدائی گزیدہ بامید نوکری اعتماد خان در احمد آباد ماندند بعد ازان کہ اعتماد خان بشہر در آمد بدو رجوع آوردہ اقبالے از جانب او نیافتند نہ روے رفتن نزد شہاب الدین خان داشتند نہ راے ماندن در احمد آباد چون از ہمہ جہت ناامیدی دست داد چارہ کار منحصر بران دیدند کہ خود را بنو رسانیدہ او را دست آویز فتنہ وفساد سازند وباین عزیمت ششصد ہفتصد سوار ازان جماعت نزد بنو رفتہ او را بابو بند کاتھی کہ بنو در پناہ او بود برداشتہ متوجہ احمد آباد شدند وتا رسیدن بحوالی شہر بسیارے از بید ولتان واقع طلب باو پیوستند وقریب بہزار سوار از مغول واہل گجرات جمع شدند چون اعتماد خان ازین سانحہ وقوف یافت شیر خان نام پسر خود را در شہر گذاشتہ خود بطلب شہاب خان کہ متوجہ درگاہ شدہ بود شتافت تا بامداد او تسکین این شورش دہد بآنکہ اکثر از مردم خوب از و جدا شدہ بودند ازنقوش پیشانی باز ماندہا نیز حرف بیوفائی میخواندند ناچار برفاقت اعتماد خان عطف عنان نمودہ قضا را پیشتر از رسیدن اینہا بنو در حصار احمد آباد در آمدہ بود ودلتنخواہان در سواد شہر بہ ترتیب صفوف پرداختند ومفسدان از قلعہ برآمدہ بعرصۂ کارزار شتافتند وچون فوج اہل ادبار نمودار شد پنجہ از نوکران شہاب خان باز ماندہ بودند ہمہ بیکبار راہ بحقیقتے سپردہ بغنیم پیوستند وشہاب خان شکست خوردہ بصوب پلین کہ در تصرف بندہاے بادشاہی بود شتافت حشم وبنگاہ او بغارت رفت وبنو باین مفسدان منصبہا وخطابہا دادہ بر سر قطب الدین محمد خان کہ در پرگنہ برودہ بود رفت ونوکران مشار الیہ نیز بروش نوکران شہاب خان طریق بیوفائی سپردہ جدائی اختیار نمودند چنانچہ شرح این وقایع در اکبر نامہ بتفصیل مسطور است آخر قطب الدین محمد خان را قتل دادہ بدرجہ شہادت رسانید ومال وامول او کہ در برابر

خزانه مردمی باشوکت پدر بتاراج حادثات رفته و قریب بچهل و پنج هزار سوار در اندک مدت برگرد او فراهم آمدند چون صورت وقعه بعرض حضرت عرش آشیانی رسید میرزا خان را با چهار از بهادران نرم جوے بسرا و تعین فرمودند و روز بروز میرزا خان بحوالی شهر رسیده و صفوف اقبال آراسته نخست با بشت هزار سوار و اشتر و تو پهاے هزار سوار در برابر آمده عساکر ادبار اثر نو در ترتیب داد و بعد از قتال و جدال بسیار نسیم فتح و فیروزی بر علم و لشکریان وزیده و بشکست خورده بحال تباه راه ادبار پیش گرفت پدرم بجاے این فتح منصب پنج هزاری و خطاب خانخانانی و حکومت ملک گجرات بمیرزا خان عنایت نمودند باغی که خانخانان در عرصه کارزار ساخته بر کنار دریاے ساورمتی واقع است و عمارات عالی باصفه در خور آن مشرف بر دریا بنا نهاده و اطراف باغ را دیوارے از سنگ و آهک در غایت استحکام کشیده و این باغ یکصد و بیست جریب است و قریب سیرگاه خوشی است لیکن که دولک روپیه خرچ شده باشد مرا خوش نیامد و نتوان گفت که در تمام گجرات مثل این باغے نباشد جشن مبارک شنبه کرده به بندهاے خاص پیاله عنایت نمودم و شب در آنجا بسر برده آخرهاے روز جمعه بشهر در آمدم قریب هزار روپیه در راه نثار شد درین وقت باطلاع عرض رسانیدند که چند درخت گل چنپه از بالاے صفه که مشرف بر دریا است نوکر مقرب خان بریده از شنیدن این حرف خاطر آزرده گشت و خود متوجه تحقیق و باز خواست شدم چون ثبوت پیوست که این فعل زشت از و سرزده حکم فرمودم که هر دو انگشت ابهام او را قطع کردند تا موجب عبرت دیگران شود ظاهر انیست که مقرب خان را ازین معنی اطلاعی بوده والا در همان وقت بسزا میرسانید روز سه شنبه پانزدهم کوتوال شهر وزے را گرفته آورد که پیش ازین چند دفعه او را مذروی گرفته هر بار عضوے از اعضایش بریده بودند یکدفعه دست راست و بار دوم انگشت ابهام دست چپ و دفعه سوم گوش چپ و نوبت چهارم پے هر دو پا و بار آخر بینی و معهذا ترک کار خود نکرده دوش بخانه کاه فروشی بدزدیدن آمده بود قضا را صاحب خانه خبردار شده او را گرفت و زد چند زخم کارد بکاه فروش زده او را هلاک میسازد درین شور و غوغا خویشان او هجوم آورده دزد را می گیرند فرمودم که دزد را بخویشان مقتول حواله نمایند تا او را بقصاص رسانند۔

هم در سر آن روے که در سر داری	

روز یکشنبه دوازدهم مبلغ سه هزار روپیه بعظمت خان معتمد خان سپرده شد که فردا بر سر مزار شیخ احمد کهتو رفته به فقرا و ارباب استحقاق که در آن بقعه توطن دارند قسمت نمایند روز مبارک شنبه سیزدهم بمتراس فرزند شاهجهان که جشن مبارک شنبه در آنجا ترتیب یافت و بچهے از بندهاے خاص پیاله مرحمت شد و فیل سندر متهن را که در فیلان خاصه بچلدی و سبک پائی و خوش جلوئی امتیاز تمام داشت و به اسپ

هم خوب میدوید از فیلان اول بود و حضرت عرش آشیانی بغایت این را دوست میداشتند چون فرزند شاهجهان بسیار مائل بود و مکرر التماس نمود بیچاره شده با ساز طلا از زنجیر وغیره با یک ماده فیل درین روز بآن فرزند مرحمت فرمودم و یک لک درب و وکلای عادل خان انعام شد و درین ولا بعرض رسید که مکرم خان و معظم خان کلصاحب صوبگی اڑیسه سرفراز است فتح ولایت خورده کرده و راجه آنجا گریخته براج مهندره رفته است و چون از خانزادان لایق تربیت بود منصب او را از اصل و اضافه سه هزاری ذات و دو هزار سوار حکم فرمودم و بعنایت نقاره و اسپ و خلعت سرفراز ساختم درمیان سرحد ولایت او ڈیسه و کولکنده و زمیندار واسطه بودند یکی راجه خورده دوم راجه مهندره ولایت خورده خود بتصرف بندهای درگاه درآمد بعد ازین نوبت راج مهندره است بکرم آلهی امید چنان است که قدم همت پیشتر هم بگذارد درین وقت عرض داشت قطب الملک بفرزند شاهجهان رسید که چون ملک من بسرحد بادشاهی قریب شده و مرا نسبت بندگی باین درگاه است امیدوارم که بکرم خان فرمان شود که دست تصرف بملک من دراز نسازد و این دلیلی است بر جرأت و جلادت او که مثل قطب الملک همسایه ازو در حساب است درین تاریخ اکرام خان پسر اسلام خان به فوجداری فتحپور و نواحی آن سرفراز ساخته خلعت و فیل مرحمت نمودم چند رسین زمیندار هلود خلعت و اسپ و فیل ممتاز گشت و بلاچین قاقشال فیل عنایت شد و هم درین وقت مظفر پسر میرزا باقی ترخان سعادت آستانبوس دریافت والده او دختر بارهه زمیندار کچ بود چون میرزا باقی برحمت حق پیوست در ریاست ٹھٹه بمیرزا اجانی رسید از توهم میرزا اجانی پناه بزمیندار مذکور برده از طفولیت تاحال دران حدود گذرانیده درینولا که نزول موکب اقبال باحمد آباد اتفاق افتاد آمده ملازمت نمود اگرچه درمیان مردم صحرائی نشو و نما یافته و از رسم و عادت بیگانه است غایتا چون سلسله انهارا نسبت خدمتگاری و حقوق بندگی از زمان حضرت صاحبقران ثانی انار الله برهانه باین دودمان عالیشان ثابت است رعایت احوال اولازم شمرده بالفعل دو هزار روپیه خرچ و خلعت عنایت فرمودم و منصبی که درخور حال او باشد مرحمت خواهد شد شاید که درسپاهگری بهاخود را خوب ظاهر سازد روز مبارک شنبه بست دوم بباغ فتح رفته سیر گل سرخ کرده شد یک تخته خوب شگفته بود درین ملک گل سرخ کمتر میشود درآب جا نیقدر غنیمت بود شقایق زارش هم بد نبود انجیرهای رسیده هم داشت چند انجیر بدست خود چیدم آنکه از همه کلان تر بود وزن فرمودم هفت و نیم تولچه بوزن درآمد درین تاریخ هزار و پانصد خربزه کاریز که خان اعظم پیشکش فرستاده بود رسید هزار خربزه به بندهای که در رکاب بودند انعام شد و پانصد خربزه باهل محل و چهار روز درین باغ بعیش و کامرانی گذرانیده شب دوشنبه بست و چهارم بشهر آمدم ازین خربزه چندے بمشایخ احمد آباد عطا شد و باعث تعجب آنها گشت که در ملک گجرات خربزه بغایت زبون دیده میشود

از خورون این خریزه حیران ماندند که در عالم چنین نعمتی هم بوده است روز مبارک شنبه بست وهفتم در باغچه بکینه نام که در دروازه دولتخانه واقع ست وآنرا یکے از سلاطین گجرات ساخته اند بزم پیاله ترتیب یافت وبنده هاے خاص بساغرهاے لبریز عنایت سرخوش گشتند یک تخته انگور درین باغچه به کمال رسیده بود حکم فرمودم که جمعے از بنده ها که پیاله خورده اند خوشه هاے انگور بدست خود چیده مزه سازند روز دوشنبه غره اسفندارمذ از احمد آباد کوچ فرموده رایات مراجعت بصوب مالوه برافراشت وتا دولتخانه که در کنار تال کاکریه ترتیب یافته بود نثار کنان شتافتم سه روز درین منزل مقام واقع شد روز مبارک شنبه چهارم پیشکش مقرب خان بنظر گذشت تحفه که نفاست داشته باشد وخاطر بآن رغبت کند نبود واز همین خجالت پیشکش را بفرزندان خود داده که در درون محل گذرانند از جواهر ومرصع آلات وقمشه موازی یک لک روپیه را قبول نموده تتمه را با رنجشیدم از اسپان کچهی هم قریب بصد راس گرفته شد اما اسپ برجسته نبود که تعریف توان کرد روز جمعه پنجم مشش کروه کوچ کرده برکنار دریاے احمد آباد نزول اجلال اتفاق افتاد چون فرزند شاهجهان رستم خان راکه عمده بنده هاے اوست بحکومت گجرات میگذاشت بالتماس آنفرزند علم ونقاره وخلعت وخنجر مرصع عنایت فرمودم تاحال درین دولت رسم نبود که بنوکر شاهزاده ها علم ونقاره مرحمت شود چنانچه حضرت عرش آشیانی باکمال شفقت ومهربانی که بمن داشتند بتجویز خطاب وعلم ونقاره بامراے من نه فرموده بودند چون توجه والتفات من نسبت بآنفرزند نه بحدیست که در هیچ مرتبه از مراتب خاطر جوئی اورا از دست توانم داد ودر واقع فرزندیست شایسته وبهمه عنایتے زیبنده ودر عنفوان عمر ودولت بهر جانب که روے همت نهاده آن هم راخاطرخواه من صورت داده وبهمدرین روز مقرب خان رخصت وطن یافت چون مزار قطب عالم پدر شاه عالم بخاری که در موضع بنوه واقعست برسر راه بود خود بآنجا رفته پانصد روپیه بمقیمان آنمقام خیر کردم روز شنبه ششم در دریاے محمود آباد بکشتی نشسته شکار ماهی کرده شد برکنار آب مذکور مقبره سید مبارک بخاری واقعست که از امراے عمده گجرات بوده واین عمارت را بعد از وفرزندش سید میران ساخته وبغایت گنبدیست عالے بردور آن حصاریست از سنگ وآهک درنهایت استحکام ترتیب یافته تخمیناً از دو لک روپیه بیشتر خرج شده باشد مقبره هاے سلاطین گجرات که بنظر درآمده هیچکدام وه یک این نیست هرچند آنها صاحب ملک برده اند واین نوکر غایتاً همت وتوفیق خداداد است هزار آفرین برفرزندی که مقبره پدر خود را چنین ساخته۔

کزو ماند بگیتی یادگارے ✦

روز یکشنبه مقام فرموده شکار ماهی کرده شد چهارصد ماهی بدام اوفتاد ازانجمله یک ماهی بے پولک بنظر درآمد که آن را سنگ ماهی گویند تنکش بغایت کلان دربرآمدهی نمود فرمودم که درحضور چاک کردند از میانش ماهی پولک داری برآمد که تازه فرو برده بود وهنوز تغیرے در وی نرفته

حکم کردم که هر دو را وزن کنند سنگ ماهی شش ونیم سیر بنظر درآمد وآنرا که فربه بود قریب بدو سیر ظاهر شد روز دوشنبه هشتم چهار کروه ویک پاؤ کوچ فرموده در موضع موده منزل شد مردم اینجا تعریف برسات گجرات میکردند قضا را شب گذشته وامروز تا چاشت خیلے باران شد وگرد وخاک فرو نشست چون این ملک ریگ بوم است یقین که در برسات گرد وخاک بنا شد وگل ولاے نشود صحراها سبز وخرم گردد وخوب اید بهر حال نمونه از برسات هم دیده شد روز سه شنبه پنج ونیم کروه کوچ نموده در کنار موضع جرسیما نزول اقبال افتاد درین منزل خبر رسید که مانسنگھ سیوڑه جان بمالکان جهنم سپرده تفصیل این اجمال آنکه سیوڑه گروهی اند از ملاحده هنود وهمیشه سر وپا برهنه می باشند جمعے موے سر وریش وبروت مے کنند وبعضے مے تراشند ولباس دوخته نمی پوشند ومدار اعتقاد آنها برین است که هیچ جاندار را آزرده نباید ساخت وطایفه بانیه آنها را پیرومرشد خود میدانند بملک سجده وپرستش می نمایند واین سیوڑه ها دو فرقه اند یکے را پتا گویند ودیگر کرتهل مانسنگھ مذکور سردار طایفه کرتهل بود وبا چند کلان گروه پتا هر دو پیوسته درخدمت حضرت عرش آشیانی می بودند چون آنحضرت شتافتند شدند وخسرو گریخت ومن از پے او ایلغار کردم رائے سنگھ برنیه زمیندار بیکانیر که بیمن تربیت ونوازش آنحضرت بمرتبه امارت رسیده بود از مانسنگھ مذکور مدت سلطنت وپیش آمدن احوال مرامی پرسید وآن سیاه زبان که خود را در علم نجوم وتسخیرات ماهر میگفت باو می گوید که نهایت سلطنت ایشان تا دو سال است وآن حرف مهوت باعتماد این سخن بیرخصت بوطن خود رفت وبعد ازان که حق جل سبحانه این نیازمند را بکرم ولطف خود برگزیده همعنان فتح وفیروزی بمستقر خلافت متمکن گشتم شرمنده وسرافگنده بدرگاه آمد وخاتمت احوال او در جاے خود گذارش یافته القصه مانسنگھ مذکور درهمان سه چهار ماه بعلت جذام مبتلا شد واعضایش از هم ریخت تا حال بزندگانی که مرگ ازان بمراتب بهتر است در بیکانیر روزگار بسر می برد ورنیولا او را بیاد آورد حکم طلب فرمودم در اثناے راه که بدرگاه می آورند از غایت توهم زهر خورده جان بمالکان جهنم سپرد وهرگاه نیت این نیازمند درگاه ایزدی مصروف برعدالت وخیر باشد یقین که هرکس که در حق من بد اندیشه در خورنیت خود خواهد یافت طایفه سیوڑه در اکثر بلاد هندی باشد غالبا در ملک گجرات چون مدار سوداوخرید وفروخت بر بانیانست سیوڑه بیشتر می باشد وغیر از تجانه منازل بجهت بودن وعبادت کردن آنها ساخته اند که درحقیقت دار الفساد است زن ودختر خود را پیش سیوڑه ها مے فرستند واصلا حیا وناموس درمیان نیست وانواع فساد وبیباکے از آنها بوقوع مے آید بنا برین حکم باخراج سیوڑه ها فرمودم وفرامین باطراف فرستاده شد که هرجا سیوڑه باشد از قلمرو من برآورند روز کم شنبه دهم بشکار رفته دو نیلگاؤ یکے نر ویکے ماده به بندوق زدم درین روز پسر دلاور خان از بٹن که بجاگیر پدرش تنخواه بوده آمده سعادت زمین بوس دریافت واسپ کچی پیشکش گذرانیده نهایت خوش شکل است وخوش سواری تا بملک گجرات درآمده ایم باین خوبی اسپ هیچکس پیشکش

نیاورده قیمتش هزار روپیه حکم شد روز مبارک شنبه یازدهم درکنار تال مذکور بزم پیاله ترتیب یافت وجمعے از بندهاے درگاه را
که بخدمت این صوبه تعیین شده بودند مشمول عواطف ونوازش بیدریغ ساخته رخصت فرمودم از جمله شجاعت خان عرب را بمنصب
دوهزار وپانصدی ذات ودوهزار سوار از اصل واضافه سرفراز فرموده نقاره واسپ وخلعت عنایت شد وهمت خان را بمنصب هزار
وپانصدی وهشتصد سوار سرفراز ساخته خلعت وفیل لطف نمودم کفایت خان که بخدمت دیوانی صوبه مذکور اختصاص دارد بهزار ودو
صدی وسیصد سوار از اصل واضافه ممتاز گشت صفی خان بخشی باسپ وخلعت سرفراز شد خواجه عاقل را بمنصب هزار وپانصدی
وشش صد وپنجاه سوار از اصل واضافه اختصاص بخشده بخدمت بخشی گری احدیان تعیین فرمودم وبخطاب عاقل خانے ممتاز
یافت وسے هزار روپیه بوکیل قطب الملک که پیشکش آورده بود انعام مرحمت شد درین تاریخ فرزند شاهجهان انار وبه که از فراه بجهت
او آورده بودند بنظر گذرانیدند که تاحال باین کلانے دیده نشده بود فرمودم که وزن کنند بیست ونه ماشه وانار پیل ونیم تولہ
بوزن درآمد روز جمعه دوازدهم بشکار رفته دو نیلگاؤ یکے نر ویکے ماده شکار شد روز شنبه سیزدهم سه نیلگاؤ دو نر ویکے ماده
به بندوق زدم روز یکشنبه چهاردهم بشیخ اسمعیل والد شیخ محمد غوث خلعت وپانصد روپیه خرجے عنایت فرمودم روز دوشنبه پانزدهم
بشکار رفته دو ماده نیلگاؤ به بندوق زدم روز سه شنبه شانزدهم مشایخ گجرات را که بمتابعت آمده بودند مرتبه دیگر خلعت وخرجی
بارا ضمنی مدد معاش داده رخصت فرمودم وبه هریک از نبهاکتابے از کتاب خانه خاصه مثل تفسیر کشاف وتفسیر حسینی وروضة الاحباب
مرحمت شد وبرپشت آن کتب تاریخ آمدن گجرات ومرحمت نمودن کتاب مرقوم گشت درین مدت که شهر احمد آباد از نزول رایات
جلال آراستگی داشت شغل شبانروزے من این بود که ارباب استحقاق را بنظر درآورده روزروزین عنایت فرمایم وبا آنکه شیخ احمد
صدر وچندے از بنده هاے مزاحمان تعیین شده بودند که درویشان ومستحقان را بملازمت می آورده باشند وبا فرزندان شیخ محمد غوث
ونبیره شیخ وجیه الدین ودیگر مشایخ نیز حکم فرموده بودم که از ارباب استحقاق هرجا گمان داشته باشند بخدمت حاضر سازند وهمچنین درمحل
چندے از عورات بهمین خدمت مقرر بودند که ضعیف ها را انتظار بگذرانند وهمگے همت مصروف آن بود که چون بعد از سالها مثل
من بادشاهی بطابع فقراے این ملک آمده باشد باید که هیچ احدی محروم نماند وحق تعالے شاهد است که درین عزیمت کوتاهی
نکرده ام وهیچ وقت ازین شغل فارغ نبوده ام اگرچه از آمدن احمد آباد اصلا محظوظ نشده ام غایتاً خاطر حقیقت شناس را باین خورسند
دارم که آمدن من موجب رفاهیت حال جمعے کثیر از درویشان شد وخلقی بنوا رسید روز سه شنبه شانزدهم کوکب پسر قمرخان را که
در برهانپور بلباس فقر درآمده سر بصحراے غربت نهاده بود گرفته آوردند وشرح این برسم اجمال آنکه کوکب نبیره میر عبد اللطیف قزوینی

است که از سادات سیفی بوده و نسبت خانزادی موروثی باین درگاه دارد از تعینات لشکر دکن بود گویا روزے چند دران لشکر به تنگدستی و پریشانی میگذرانید و چون مدتے بود که باضافه منصب سرفرازی نیافته بود و توهم بے عناتیے من علاوه آن میشود واز آشوب خاطر و تنگ حوصلگی بلباس تجرد درآمده سر بصحرائے آوارگی می نهد و در عرض شش ماه تمام ملک دکن را از دولت آباد و بیدر و بیجاپور و کرناتک و گل کنڈه سیر کرده به بندر دابل میرسد و ازانجا بکشتی نشسته در بندر کوکه می آید و بندر سورت و بروج و دیگر قصبات راکه در سر راه واقع بود سیر نموده باحمد آباد میرسد درین وقت زاهد نام یکے از نوکران فرزند شاهجهان او را گرفته بدرگاه آورد و حکم فرمودم که با بندگان بحضور آورند چون بنظر درآمد پرسیده شد که باوجود حقوق خدمت پدر و جد و نسبت خانزادگی باعث این بے سعادتے چه بود عرض کرد که در خدمت قبله و مرشد حقیقی دروغ نمی توان گفت راستی آنکه پیش ازین امیدوار مرحمت بودم و ازینکه طالع موافقت نکرد ترک تعلقات ظاهری نموده سراسیمه رو بوادی غربت نهادم چون از گفتارش آثار صدق ظاهر بود در دلم اثر کرد و ازان شدت فرو آمدم و پرسیدم که درین سرگشتگی عادل خان و قطب الملک و عنبر هیچ کدام را دیده معروض داشت که هرگاه طالع من درین درگاه مدد نکرده باشد و ازین دولت که بحریست بیکران لب تشنه مراد مانده باشم حاشا که بچشمه سار آنها لب همت تر سازم و بریده باد سرے که بسجود این درگاه رسیده باشد و بدیگرے فرود آید از روزیکه قدم بوادی غربت نهاده ام تا حال وقایع خود را بطریق روزنامچه بر بیاضی ثبت نموده ام حقیقت احوال من ازانجا ظاهر خواهد بود این حرف بیشتر موجب ترحم گشت و مسودات او را طلبیده خواندم معلوم شد که درین سرگشتگی و غربت محنت و ریاضت بسیار کشیده و اکثر پیاده گردیده و بقوت ناگزیر عاجز گردیده ازین جهت خاطرم بادهربان شد و روز دیگر بحضور طلبیده بنداز دست و پائش فرمودم که بردارند و خلعت و اسپ و هزار روپیه خرچ عنایت شد و منصب او انچه بوده پانزده اضافه مرحمت نمودم و چندان اظهار لطف و عنایت فرمودم که هرگز در محله او نگذشته بود بزبان حال این بیت میگفت ـ

انیکه می بینم به بیداریست یارب یا بخواب	خویشتن را در چنین نعمت پس از چندین عذاب

روز کم شنبه هفتدهم ششم کروه کوچ فرموده در مقام باره سیلور نزول اقبال اتفاق افتاد پیش ازین مذکور می گشت که در کشمیر اثر وبائے ظاهر شد و درین تاریخ عرض داشت واقعه نویس آنجا رسید نوشته بود که درین ملک علت وباشتداد تمام یافته و کس بسیار تلف میشود باین طریق که روز اول درد سر و تپ بهم میرسد و خون بسیار از بینی می آید روز دویم جان بحق تسلیم می کند و از خانه که یک کس فوت شد تمام مردم آن خانه در معرض تلف اند و هر که نزد بیماری یا مرده برود بهمان حال مبتلا می گردد و از جمله شخصی مرده بود او را

بربالاے کاه انداخته شسته اند اتفاقاً گاوے آمده ازان کاه می خورد و می میرد و بعد ازان سگے چند از گوشت آن گاو خورده تمام مرده اند و کار تا بجاے رسیده که از توهم مرگ پدر نزدیک پسر و پسر نزدیک پدر نمی رود و از غرایب آنکه در محله که ابتداے بیماری ازانجا شده بود آتشے درگرفته قریب بسه هزار خانه دران محله سوزد و در اثناے طغیانی این حادثه صباحی که اهل شهر و مواضع و نواحے برمی خیزند شکل مستدیری بر درهائی خانه ظاهر شده می بینند سه دایره کلان بر روے هم و دو دائره اوسط و یک دائره خرد و دیگر دو دائر که میان آن بیاض ندارد و این اشکال در همه خانها بهم رسیده و در مساجد نیز ظاهر میگردد و از روز یکه آتش افتاده و این اشکال نمایان گشته فی الجمله تخفیفی در وبا میگویند که شده است چون این مقدمه غرابت تمام داشت نوشته شد غایتاً بقانون خرد راست نمی آید و عقل من قبول این معنے نمی کند و العلم عند الله امید که حق جل سبحانه تعالے بر بنده هاے گناه کار خود مهربان گردد و ازین بلیه بالکلیه نجات یابند روز مبارک شنبه هژدهم دونیم کروه کوچ نموده در کنار آب مهی منزل شد درین روز زمیندار جام دولت زمین بوس دریافته پنجاه راس اسپ پیشکش و صد مهر و صد روپیه نذر گذرانید نامش حبا است و جام لقب است هر کس که جانشین شورا و راجام میگویند و این از زمینداران عمده ملک گجرات است بلکه از راجهاے نامی هندوستان است ملکش بدریاے شور متصل است پنج شش هزار سوار همیشه میدارد و در وقت کار تا ده دوازده هزار سوار هم سامان میتواند داد در ولایت او اسپ بسیار بهم میرسد چنانچه تا دو هزار روپیه اسپ کهچی خرید و فروخت میشود براجه مذکور خلعت عنایت فرمودم و همدرین روز کهچی نرائن راجه ولایت کوچ که در اقتضاے بلاد بنگاله واقعست سعادت آستانبوس دریافته پانصد مهر نذر گذرانید و بعنایت خلعت و خنجر مرصع سرفراز گشت نوازش خان پسر سعید خان که بحکومت ولایت چونکره تعین بود بدولت زمین بوس استسعاد یافت روز جمعه نوزدهم مقام شد روز شنبه بستم چهار کروه پاکم کوچ نموده بر کنار تال جهنود نزول نمودم روز یکشنبه بست و یکم چهار کروه و نیم کوچ کرده در کنار تال بدروالهٔ فرود آمده شد درین روز خبر فوت عظمت خان گجراتی که بجهت بیماری در احمد آباد مانده بود بمسامع جلال رسید او از بندهاے مزاحدان بود و خدمات نیک ازوے می آمد و از حقیقت ملک دکن و گجرات وقوف تمام داشت خاطر حق شناس از خبر فوت او گرانی پذیرفت در تال مذکور گیاهے بنظر درآمد که بجهور رسیدن انگشت و پاسر چوبے برگهایش نیز بهم می آورد و بعد از زمانے باز شگفته میگردد و برگش از عالم برگ درخت تمر هندی است نامش بعربی شجر الحیاء است و بهندی لجونتی میگویند و لاج بمعنے حیا است چون از رسیدن دست و انگشت سر بهم می آرد ازین جهت به حیا نسبت کرده اند بے تکلف خالی از غرایبی نیست و نامش را هم نغرک یافته اند و میگویند که درخشکی هم میشود روز دوشنبه بیست و دویم مقام شد قراولان خبر

آوردند که درین نزدیکی شیریست که بمردم راهگذری مزاحمت و آسیب میرساند و در بیشه که میباشد کله و استخوان چندے از آدمیان که تازه خورده بود دیده شد بعد ازدو پهر روز شکاران شیرسواری نموده بیک زخم بندوق کارش ساختم اگرچه شیر کلان بود غالبا از نهیم کلان تر بار هازده شد از جمله شیرے که در قلعه ماندوزده بودم هشت و نیم من بود این هفت و نیم من بوزن درآمد لیکن ازان کمتر روز شنبه بیست و سویم سه و نیم کروه و کسرے کوچ نموده بر لب آب بابیب نزول نمودم روز دیگر شنبه بیست و چهارم قریب بشش کروه طے نموده در کنار تال همده منزل شد روز مبارک شنبه بیست و پنجم مقام فرموده بزم پیاله ترتیب یافت و بندهاے خاص بسباغر عنایت خوش گشتند نوازش خان را بمنصب سه هزاری و دو هزار سوار که اضافه پانصدی ذات باشد سرفراز ساخته و خلعت و فیل مرحمت نموده رخصت جاگیر فرمودم و محمد حسین سبزک را که بجهت ابتیاع اسپان راوار به بلخ فرستاده شده بود درین تاریخ بدرگاه رسیده سعادت زمین بوس دریافت از اسپان آورده او یک اسپ ابرش بغایت خوش رنگ و خوش بست است تا حال باین رنگ ابرش دیده نشده بود و چند راه دار دیگر خوب آورده بود بنابران او را بخطاب تجارت خانی سرفراز فرمودم روز جمعه بیست و ششم پنج کروه و یک پاوے طے نموده در موضع جالود منزل شد راجه بهیم نرائن عموی راجه کوچ که الحال ملک گجرات را باو عنایت فرموده ام اسپ عنایت کردم روز شنبه بست و هفتم سه کروه کوچ کرده در مقام بوده نزول اجلال اتفاق افتاد روز یکشنبه بست و هشتم پنجکروه طے نموده کنار قصبه دودهد که این قصبه سرحد گجرات و مالوه است محل نزول رایات جلال گشت پهلوان بهادر این برق انداز بچه لنگوری را با بزی به ملازمت آورده عرض نمود که در راه یکے از تودچیان این بنده لنگور ماده را که بچه خود را در سینه گرفته بر بالاے درختی نشسته بود میبیند و آن سنگ دل رحم نکرده ماده لنگور را به بندوق میزند بمجرد رسیدن بندوق بچه را از سینه جدا کرده بر شاخے میگذارد و خود بر زمین افتاده جان می سپارد درین اثنا ے من رسیدم و آن بچه را فرود آورده بجهت شیر خوردن نزدیک این بزبردم متعالی بز را بر و مهربان ساخته شروع در لیسیدن و مهربانی کرد و با وجود عدم جنسیت با هم چنان الفت گرفته اند که گویا از شکم او بر آمده فرزند اوست که بچه را از و جدا سازند بمجرد جدا ساختن بزآغاز فریاد و بیطاقتے کرد و بچه لنگور نیز بے تابے بسیار نمود اما الفت بچه لنگور بمحبت شیر خوردن چندان تعجب ندارد و مهربانی بز آن بچه جاے تعجب بسیار است لنگور جانوریست از عالم میمون غالبا موے میمون بزردی مائل و رویش سرخ و موے لنگور سفید و رویش سیاه و دم لنگور دو چندان از دم میمون دراز است بنابر غرابت این مقدمه نوشته شد روز دوشنبه بیست و نهم مقام نموده بشکار نیلگاؤ رفتم و دو نیلگاؤ یکے نر و یکے ماده به بندوق زدم روز سه شنبه سے ام نیز مقام واقع شد ÷

تمام شد جلد اول توزک جهانگیری

حکم جہانگیر

حکم فرمودم کہ این دوازدہ سالہ احوال را یک جلد ساختہ نسخہ ہائے متعدد ترتیب نمایند کہ بہ بندہ ہائے خاص عنایت فرمایم و بسایر بلاد فرستادہ شود کہ ارباب دولت و اصحاب سعادت دستور العمل روزگار خود سازند

جشن سیزدهمین نوروز از جلوس همایون

شب یکشنبه بیست و سوم ربیع الاول سنه ۱۰۲۰ هجری بعد از گذشتن چهارده نیم گهڑی تحویل آفتاب یعنی حضرت نیر اعظم عطیه بخش عالم به برج حمل اتفاق افتاد و تا این نوروز جهان افروز دوازده سال از جلوس همایون این نیازمند درگاه الهی بخیر و خوبی گذشته سال نو بهارے و فرخے آغاز شد روز مبارک شنبه دویم ماه فروردی ماه الهی جشن وزن قمری انجمن افروز گشت سال پنجاه و یکم از عمر این نیازمند درگاه ایزدی بهارے آغاز شد امید که مدت حیات در مرضیات الهی صرف شود و نفسی بے یاد او نگذرد بعد از فراغ وزن تازه بتازه بزم نشاط ترتیب یافت و بنده هاے خاص بساغر لبریز عنایت سرخوش گشتند درین روز آصف خان که بمنصب پنج هزاری ذات و سه هزار سوار سرفرازی داشت بعنایت چهار هزار سوار دو اسپه و سه اسپه ممتاز شد و ثابت خان بخدمت عرض مکرر سرفرازی یافت خدمت توپخانه بمعتمد خان مرحمت نمودم و اسپ کهچی که پسر دلاور خان پیشکش آمده بود از آنکه تا در ولایت گجرات نزول موکب اقبال اتفاق افتاده مثل این اسپ بسرکار نیامده چون میرزا رستم بسیار اظهار میل و خواهش نمود خاطر او را عزیز پسند اشتم باو عنایت نمودم بجام چهار انگشتری از الماس و یاقوت و زمرد و نیلم و دو دست باز مرحمت شد و براجه لچهمی نرائن نیز چهار انگشتری از لعل و عین الهره و زمرد و نیلم نیز عنایت شد مروت خان از بنگاله سه زنجیر فیل پیشکش فرستاده بود و فیل خاصه شد شب جمعه فرمودم که دور تال را چراغان کردند بغایت خوب شده بود روز یکشنبه حاجی رفیق از عراق آمده سعادت آستان بوس دریافت و مکتوبے که برادرم شاه عباس مصحوب او ارسال داشته بود گذرانید شار الیه غلام میر محمد امین خان قافله باشی ست و سیراو از عالم فرزندان تربیت کرده و در واقع خوب خدمتگار یست مکرر بعراق آمد و رفت نموده به برادرم شاه عباس آشنا شده درین دفعه از اسپان یچاق و اقمشه نفیسه آورده بود چنانچه از اسپ هاے او چند اسپ داخل طوایل خاصه شد چون بنده کار آمدنی و خدمتگار لایق عنایت است بخطاب ملک التجار سرفراز ساختم روز دوشنبه براجه لچهمی نرائن شمشیر خاصه و تسبیح مرصع و چهار دانه مروارید بجهت حلقه گوش مرحمت نمودم روز مبارک شنبه میرزا رستم که به منصب پنجهزاری ذات و هزار سوار سرفراز بود باضافه پانصد سوار امتیاز یافت اعتقاد خان بمنصب

چہار ہزاری و ہزار سوار ممتاز شد سرفراز خان بہ منصب دو ہزار و پانصدی و ہزار و چہار صد سوار سرفراز گشت معتمد خان بمنصب ہزاری و سے صد و پنجاہ سوار سربلندی یافت بہ ایراے سنکھدیو و فدائی خان اسپ صدمہری عنایت شد چون صوبہ پنجاب بحفظ و حراست اعتماد الدولہ مقرر است حسب الالتماس او میر قاسم بخشی احدیان را کہ نسبت و سلسلہ ایشان دارد بحکومت صوبہ مذکور سرفراز فرمودم و منصب ہزار و یذات و چہار صد سوار و خطاب قاسم خانی مرحمت کردم پیش ازین براجہ لچھمی نرائن اسپ عراقی عنایت نموده بودم درین تاریخ فیل و اسپ ترکے بخشیده رخصت بنگالہ فرمودم جام بانعام کمر شمشیر مرصع و تسبیح مرصع و اسپ یکے عراقی دیگرے ترکے و خلعت سرفرازی یافتہ رخصت وطن شد صالح برادرزادہ آصف خان مرحوم را بمنصب ہزاری و سیصد سوار ممتاز ساختہ رخصت صوبہ بنگالہ فرمودم و اسپے بمشار الیہ مرحمت شد درین تاریخ میر جملہ از عراق آمدہ دولت زمین بوس دریافت مشار الیہ از سادات معتبر اصفہان است و سلسلہ اینہا در عراق ہمیشہ عزت داشتہ اند و الحال برادرزادہ او میر رضی در خدمت برادرم شاہ عباس بمنصب صدارت اختصاص دارد و شاہ صبیۂ خود را باو نسبت کردہ میر جملہ پیش ازین بچہار دہ سال از عراق برآمدہ نزد محمد قلی قطب الملک بگلکنڈہ رفتہ بود و نامش محمد امین است و قطب الملک او را میر جملہ خطاب دادہ بود مدت دہ سال مدار علیہ او بودہ و صاحب سامان شدہ بعد از انکہ قطب الملک مذکور وديعت حیات سپردہ و نوبت ریاست بہ برادرزادہ او رسید میر سلوکی کہ خاطر خواہ او باشد نکردہ و میر رخصت گرفتہ بوطن شتافتہ و شاہ بنا بر نسبت میر رضی و غرضے کہ مرحوم صاحب سامان را در نظر ہا می باشد بمیر مذکور توجہ و شفقت بسیار ظاہر فرمودہ و او نیز پیشکشہا لایق گذرانیدہ مدت سہ چہار سال در عراق بسر بردہ و ملک ہا بہم رسانیدہ چون مکرر معروض گشت کہ او ارادۂ خدمت این درگاہ دارد فرمان فرستادہ بدرگاہ طلب فرمودم و مشار الیہ بمجرد رسیدن فرمان ترک تعلقات نمودہ جریدہ روے اخلاص بدرگاہ نہاد و درین تاریخ بعز بساط بوس مفتخر گشتہ دوازدہ راس اسپ و نہ لنگور قماش و دو و انگشتری پیشکش گذرانید چون از روے عقیدت و اخلاص آمدہ مشمول عواطف و مراحم ساختہ بالفعل بہ بیست ہزار دام خرچے و خلعت عنایت شد و درین روز خدمت بخشے گری احدیان را از تغیر قاسم خان بعنایت خان مرحمت فرمودم و خواجہ عاقل را کہ از بندہ ہاے قدیم است بخطاب عاقل خانے سرفراز فرمودہ اسپ عنایت نمودم روز جمعہ ولاور خان از دکن آمدہ سعادت آستانبوس دریافت صد مہر و ہزار روپیہ نذر گذرانید باقر خان فوجدار صوبہ ملتان بمنصب ہشتصدی ذات و ہیصد سوار سرفراز گشت تجارت خان و باہوے زمیندار صوبہ ملتان بانعام فیل ممتاز شدند روز شنبہ یازدہم بعزم شکار فیل از دو حد کوچ فرمودہ در موضع کرہ بارہ نزول اجلال اتفاق افتادہ روز یکشنبہ دوازدہم موضع سجارا محل ورود موکب منصور گشت از نیجا تا دو حد ہشت کروہ است دو تا شکارگاہ یک دو نیم کروہ صباح روز دوشنبہ سیزدہم

با جمعے از بندہ ہاے خاصہ بشکار فیل متوجہ شدم چراگاہ فیل در کوہستانی واقع است دفراز و نشیب بسیار گذار پیادہ بصعوبت میرست پیش ازین جمعے کثیر از سوار و پیادہ بطریق قمرغہ دور جنگل را احاطہ نمودہ بودند و بیرون جنگل برفراز درختے بجہت نشستن من تختے از چوب ترتیب دادہ در اطراف آن برچند درخت دیگر نشیمن ہا بجہت امرا ساختہ بودند دیست فیل زبا کمندہاے مستحکم و بسیاری از مادہ فیلان آمادہ داشتہ و بر ہر فیل دو نفر فیلبان از قوم جرگہ کہ شکار فیل مخصوص آنہاست نشستہ و مقرر شدہ بود کہ فیلان صحرائی از اطراف جنگل بحضور بیارند تا تماشاے شکار آنہا کردہ شود قضارا در وقتے کہ مردم از اطراف بہ جنگل در آمدند از انبوہی درخت و پست و بلند بسیار سلسلہ انتظام از ہم گسیخت ترتیب قمرغہ برجا نماند فیلان صحرائی سراسیمہ بہر طرف روے نہادند و دوازدہ زنجیر فیل از نر و مادہ باین ضلع افتادند چون بیم آن بود کہ مبادا بدر روند فیلہاے خانگے را پیشتر راندہ ہر جا یافتند بستند اگرچہ فیل بسیار بدست نیامد غایتاً دو فیل نفیس شکار شد بغایت خوب صورت و صیل و تمام عیار چون کوہے راکہ در میان جنگل واقع است داین فیلان دران جنگل مے بودند را کس پہاڑی می گویند یعنے دیو کوہ باین نسبت را دن سر و پاؤن سر کہ نام دیوہا ست این ہر دو فیل را نام کردم روز سہ شنبہ چہاردہم دکم شنبہ پانزدہم مقام فرمودم شب مبارک شنبہ شانزدہم کوچ نمودہ بمنزل کریہ بارہ نزول اجلال اتفاق افتاد حاکم بیگ کہ از خانزادہ درگاہ است بخطاب حاکم خانی سرفراز گشت و مبلغ سہ ہزار روپیہ بسنگرام زمیندار کوہستان پنجاب انعام شد چون گرما نہایت اشتداد داشت و سواری روز متعذر بود کوچ بشب قرار یافت روز شنبہ ہیجدہم در پرگنہ دودھ منزل شد روز یکشنبہ نوزدہم حضرت نیر اعظم علیہ بخش عالم در شرف خانہ حمل جلوہ جہان افروزی فرمود درین روز جشن عالی ترتیب یافتہ بر تخت مراد جلوس فرمودم شہنواز خان راکہ بمنصب پنج ہزاری ذات سرفرازی داشت بعنایت دو ہزار سوار دو اسپہ سہ اسپہ ممتاز ساختم خواجہ ابوالحسن میر بخشی بمنصب چہار ہزاری ذات و دو ہزار سوار اصل و اضافہ سرفرازی یافت چون احمد بیگ خان کابلی کہ بحکومت کشمیر سرفرازی داشت تعہد نمودہ بود کہ در عرض دو سال فتح ولایت تبت و کشتوار نماید و آن وعدہ منقضی گشت و این خدمت از و بانصرام نرسید بنا برین او را معزول ساختہ دلاور خان کاکر را بہ صاحب صوبگی کشمیر سربلندی بخشیدم و خلعت و فیل مرحمت نمودہ رخصت فرمودم و او نیز خط تعہد سپرد کہ در عرض دو سال فتح تبت و کشتوار نماید بدیع الزمان پسر شاہ رخ میرزا از جاگیر خود کہ در سلطان پور داشت آمدہ سعادت آستانبوس دریافت قاسم خان را بعنایت خنجر مرصع و فیل سرفراز ساختہ بحکومت صوبۂ پنجاب رخصت فرمودم شب سہ شنبہ بیست یکم از منزل مذکور کوچ فرمودہ عنان موکب اقبال بصوب احمد آباد معطوف داشتم چون از شدت گرما و عفونت ہوا محنت بسیارے کشیدند و تا رسیدن باگرہ مسافت

بعید یا یستے پیمود بخاطرم گذشت که ایام تابستان در پیش هم بدار الخلافه توجه نفرمائم چون تعریف برشکال ملک گجرات بسیار شنیده میشد وشهرت احمد آباد را نسبتے نمانده بود قصد گجرات بخیال گذشت آخر رائے بودن احمد آباد قرار گرفت واز انجا که حمایت وحراست ایزد حق سبحانه همه جا دهمه وقت حافظ وناصر این نیازمند است مقارن این حال خبر رسید که بازدر آگره اثر وباء ظاهر شد ومردم بسیار تلف میشوند بنابرین فسخ عزیمت آگره که بالهام غیبی در خاطر پرتو افگنده بود مصمم گشت جشن مبارک شنبه بیست سویم بمنزل جالود ترتیب یافت پیش ازین ضابطه سکه چنان بود که یک روے زر اسم مرا نقش می کردند وبر روے دیگر نام مقام وماه وسنه جلوس در نیولا بخاطر رسید که بجاے ماه صورت برجے را که بآن ماه منصوب باشد نقش بکنند مثلا در ماه فروردی صورت بره ودر اردی بهشت ثور وچون همچنین در هر ماه که سکه شود یک طرف صورت آن برج را بنوعی نقش کنند که حضرت نیر اعظم ازان طالع باشد واین تصرف خاصه من است وتا حال نشده بود

درین روز اعتقاد خان بعنایت علم سرفرازی یافت به مروت خان که از تعینات صوبه بنگاله است نیز علم مرحمت شد وشب شنبه بیست وهفتم در موضع بدروالا از پرگنه سهرا نزول اقبال اتفاق افتاد ودرین منزل آواز کوئل شنیده شد کویل مرغے است از عالم زاغ غائیتا درجثه خرد تر هر دو چشم زاغ سیاه می باشد واز کوئل مشرح تر وه او خالهاے سفید می دارد ونر سیاه یکرنگ است نر او بغایت خوش آوازے باشد بلکه آواز او را هیچ نسبتے با آواز ماده او نیست کویل در حقیقت بلبل هندی است همچنان که مستے وشورش بلبل در بهار می باشد آشوب کویل در آمد برسات که بهار هندوستان است می شود ناله اش بغایت دلنشین ومؤثر است وآغاز مستی او مقارن است برسیدن انبه اکثر بر درخت انبه می نشیند واز رنگ وبوے انبه محظوظ است واز غرایب آنکه کویل خود بچه از بیضه برنمی آرد ودر وقت بیضه نهادن هر جا آشیانه زاغ را خالی می یابد بیضه آن را منقار شکسته بیرون مے اندازد وخود بجاے آن بیضه می نهد ومی پرد وزاغ آن را بیضهٔ خود تصور کرده بچه برمے آورد وپرورش میدهد واین امر غریب را من خود در اله آباد مشاهده کرده هم شب کم شنبه بیست ونهم کنار دریاے مے منزل شد وجشن مبارک شنبه دران محل ترتیب یافت دو چشمه در کنار دریاے مے ظاهر شد بغایت آب صاف داشت چنانچه که اگر دانه خشخاش هم در او افتد تمام ظاهر می شود تمام آن روز بهمراهی اهل محل گذرانیده شد چون سیر منزل دلکش بود فرمودم که بر لب هر چشمه صفه [illegible] روز جمعه در دریاے مے شکارها کرده شد وماهی هاے کلان پولک وار بدام افتاد نخست بفرزند شاه جهان شد که شمشیر محمد بیاز ماید بعد ازان با مرافسر مودم که شمشیر هاے که در کمر بسته اند بیند از ند شمشیر آن فرزند بهتر از آمد

انیست نقش های سکه عهد جهانگیری که یک طرف آن بشکل بروج دوازده گانه نقش
می شد و من بسعی بسیار اصل آن سکهای دوازده گانه را بهمرسانیده نقل
آن ها بعینه درین مقام نقش می کنم

نقش سکه صورت حمل مطابق ماه فروردین

نقش سکه صورت ثور مطابق ماه اردی بهشت

نقش سکه صورت جوزا مطابق ماه خرداد

نقش سکه صورت سرطان مطابق ماه تیر

نقش سکه صورت اسد مطابق ماه مرداد

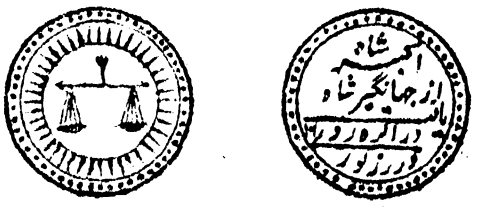

نقش سکه صورت سنبله مطابق ماه شهریور

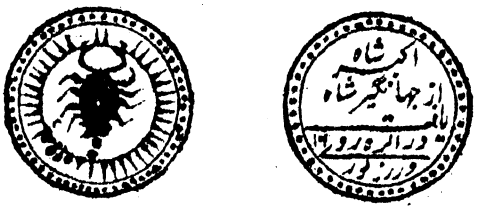

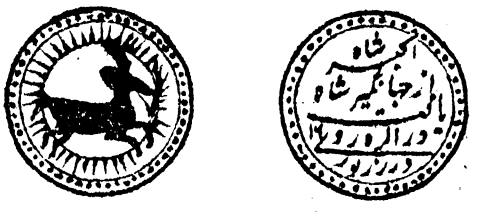
نقش سکه صورت میزان مطابق ماه مهر

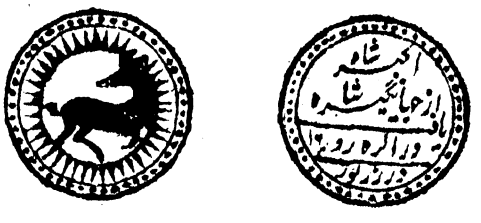
نقش سکه صورت عقرب مطابق ماه آبان

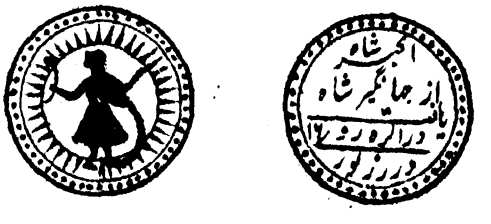
نقش سکه صورت قوس مطابق ماه آذر

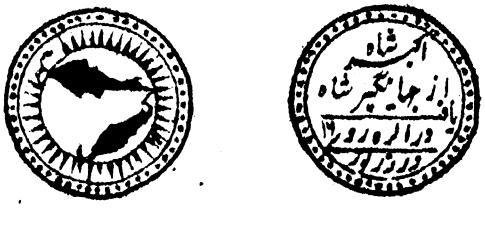
نقش سکه صورت جدی مطابق ماه دی

نقش سکه صورت دلو مطابق ماه بهمن

نقش سکه صورت حوت مطابق ماه اسفندیار

ماهی هانجمعے از بندها که حاضر بودند قسمت نمود و شب شنبه غره اردی بهشت ماه از منزل مذکور کوچ فرموده به پیادولان
وتواچیان حکم کردم که از مواضعے که بر سر راه و نزدیک براه واقع است بیوه و بیچاره آنجا را جمع ساخته بجنور بیارند که بدست
خود خیر کنم که هم باعث مشغولیست و هم نامرادان بفیض میرسند کدام مشغولے به ازین خواهد بود روز دوشنبه سویم شجاعت خان
عرب و همت خان و دیگر بنده هاے که از تعینات صوبه دکن و گجرات بودند دولت آستان بوس دریافتند مشایخ و ارباب معلوت
که در احمد آباد توطن دارند ملازمت نمودند روز سه شنبه چهارم کنار دریاے محمود آباد محل نزول عساکر اقبال گشت رستم خان را
که فرزند شاهجهان بحکومت گجرات گذاشته بود بسعادت زمین بوس سرفراز شد جشن مبارک شنبه ششم در کنار تال کاکریه ترتیب
یافت ناهر خان حسب الحکم از صوب دکن آمده بسعادت کورنش فرق عزت برافراخت بفرزند شاهجهان انگشتری الماس از
بابت پیشکش قطب الملک که هزار مهر قیمت داشت مرحمت شد اتفاقاً دران الماس سه خط در برابر یکدیگر و خط محرف در زیر
آن واقع بود چنانچه نقش بدو ظاهر میشد این الماس را از بنادر روزگار دانسته فرستاده بود حالانکه رگ و تراش در جوهر عیب
است لیکن بنظاهر عام فریب بود و معهذا از معدنے که معتبر است نبود چون فرزند شاهجهان می خواست که از غنایم فتح دکن
یادبودے بحضرت برادرم شاه عباس فرستد این الماس را با دیگر تحفه ها بحضرت ایشان ارسال میدارد درین روز هزار روپیه
در وجه انعام برکهراے بادفروش عنایت فرمودم مشار الیه گجراتی الاصل است واز نقل و سرگذشت احوال این ملک
استحضار تمام دارد نامش بونته بود یعنے نهال بخاطر رسید که پیر مردے را بونته گفتن بے نسبت است خصوص الحال که بسحاب مکرمت
ما سرسبز و بارور بوده باشد بنابران حکم فرمودم که بعد ازین او را بر کهراے میگفته باشند برکه بزبان هندوی درخت را میگویند روز
جمعه هفتم ماه مذکور موافق غره جمادی الاولے در ساعت مسعود مختار بمبارکے و فرخے بشهر احمد آباد درآمدم وقت سواری فرزند
بلند اقبال شاهجهان بیست هزار چرن که پنج هزار روپیه باشد بحضرت نثار آورده بود تا در دولتخانه نثار کنان نثار فتم چون
بدولتخانه نزول اقبال فرمودم طرهٔ مرصع که بیست و پنجهزار روپیه قیمت داشت برسم پیشکش گذارند و از بنده هاے ادکه دین
صوبه گذاشته بود نیز پیشکشها آورند همه جهت قریب بچهل هزار روپیه شده باشد چون بعرض رسید که خواجه بیگ میرزاے
صفوی در احمد نگر بجوار مغفرت ایزدی پیوسته خنجرخان را که بفرزندی برگزیده بود بلکه از فرزند صلبی گرامی تر میداشت و در حقیقت
جوان رشید خدمت طلب و بنده قابل تربیت است بمنصب دو هزاری ذات و سوار از اصل و اضافه سرفراز ساخته حراست قلعه
احمد نگر بعهدهٔ او مقرر فرمودم درین ایام از شدت گرما و عفونت هوا بیماری درمیان مردم شایع شده و از اهل شهر دارد و کم کسے باشد

که دو سه روزے باین بلا مبتلا نشده باشد تب محرق یا درد اعضا بهم میرسد و در عرض دو سه روز آزار تمام میرساند چنانچه بعد از صحت مدتے اثر ضعف و سستی باقی می ماند غالبًا عاقبت بخیر است و حذر جانے بکسے کم میرسد و از مردم کهن سال که درین ملک توطن دارند شنیده شد که پیش ازین به سے سال همین قسم تب بهم رسیده بود و بخیر گذشت بهر حال در آب و هوائے گجرات زبونے ظاهر شد و ازین آمدن بغایت پشیمانم امید که حق جل و علی بفضل و کرم خویش این گرانی را که سبب نگرانی خاطر است از میان مردم بردارد روز مبارک شنبه سیزدهم بدیع الزمان پسر میرزا شاهرخ بمنصب هزار و پانصدی ذات و سوار و عنایت علم سرفرازے یافته بخدمت فوجداری سرکار رتن تعین شد سید نظام فوجدار سرکار لکهنؤ بمنصب هزاری ذات و هفتصد سوار ممتاز گشت منصب علے قلے درمن که از تعینات صوبه قندهار است بالتماس بهادر خان صاحب صوبه قندهار هزاری ذات و هفتصد سوار حکم شد سید هنر برخان بار به بمنصب هزاری ذات و چهارصد سوار سربلندی یافت زبردست خان را بمنصب پانصدی ذات و سے صد و پنجاه سوار سرفراز فرمودم درینولا قاسم خواجه ده بندی پنج دست باز توبغون از ماوراالنهر بصحوب یکے از اقوام خود برسم نیاز ارسال داشته بود یک دست در راه ضایع شد چهار دست بسلامت در اوجین رسیدند حکم فرمودم که مبلغ پنج هزار روپیه حواله کس ایشان نمایند که از هر قسم متاع که مرضے خواجه داند ابتیاع نموده ببرد و هزار روپیه بمشارالیه انعام شد و همدرین وقت خان عالم که نزد دارائے ایران بایلچی گری رفته بود یک دست باز آشیانی که بزبان پارسی اکنه مے گویند پیشکش فرستاده بود از نظر گذشت بظاهر علامتے که از باز دامی تمیز توان کرد ندارد و بعد از پرانیدن تفاوت ظاهر میشود و روز مبارک شنبه بستم میر ابوالصالح خویش مرحومی میرزا یوسف خان حسب الحکم از دکن آمده سعادت آستانبوس دریافت صد مهر نذر و کلگی مرصع پیشکش گذرانید میرزا یوسف خان از سادات رضوی مشهد است و سلسله انیها در خراسان همیشه معزز و مکرم بوده اند و بالفعل برادرم شاه عباس صبیه خود را به برادر خرد میر ابوالصالح مذکور نسبت کرده پدرش مرزا تقی خادم باستانه روضه رضویه امام هشتم است و میرزا یوسف خان بمیامن تربیت حضرت عرش آشیانے بمرتبه امارت و منصب پنج هزاری رسیده بود بے تکلف خوب میرے بود و نوکر را بسیار میتوزک میداشت و بسیاری از خویشان او برگرد او فراهم آمده بودند در صوبه دکن برحمت حق پیوست اگرچه فرزند بسیار ازو ماند و نظر به حقوق قدیم رعایتها یافتند خصوص در تربیت پسر کلانش نهایت توجه مبذول گشت در اندک مدت بمرتبه امارت رسانیدم غالبًا از و تا پدر فرق بسیارے است روز مبارک شنبه بست و هفتم بحکیم مسیح الزمان بیست هزار درب انعام مرحمت شد و بحکیم روح الله صد مهر و هزار روپیه عنایت فرمودم چون مزاج مرا بسیار خوب دریافته بود دید که هواے گجرات بغایت

ناسازگار است حکیم مذکور گفت همین که شما در شراب وافیون معتاد اندک کمی خواهند فرمود تمام این کوفت شما یکبارگی برطرف خواهد شد و همین که من در یک روز سه دوا ازنیها کم کردم در همان روز اول بسیار فائده کرد و روز مبارک شنبه سویم خورداد ماه قزلباش خان بمنصب هزار و پانصدی ذات و هزار و دویست سوار از اصل و اضافه سرفرازی یافت و عرض داشت کچپت خان داروغه فیل خانه و بلوچ خان قراول بیگی رسید که تا حال شصت و نه زنجیر فیل از نر و ماده شکار شده بود و بعد ازین هرچه شود عرض داشت خواهد شد حکم کردم که فیل پیر و انچه خرد باشد زنهار نگیرند و غیر ازین دو قسم از نر و ماده هرچه بنظر درآید شکار کنند روز دوشنبه چهاردهم مبلغ دو هزار روپیه بخدمت عرس شاه عالم بسید محمد صاحب سجاده ایشان عنایت نمودم و اسپ خاصگی کچی که از اسپان سره جام بود پیشکش نمود بود براجه نرسنگهدیو مرحمت شد هزار روپیه به بلوچ خان قراول بیگی که بخدمت شکار فیل تعین است انعام فرمودم روز سه شنبه پانزدهم اثر گرانی در دسر در خود یافتم آخر به تپ منجر شد شب پیاله های معتاد را نخوردم و بعد از نیم شب آزار خمار بر محنت تپ افزود و تا دم صبح بر بستر بے طپیدم آخر روز کم شنبه شانزدهم تپ تخفیف یافت و باستصواب حکما شب ثلثان معتاد پیاله خورده شد و بجهت خوردن شوربا های ماش و برنج هرچند تکلیف میکردند و مبالغه می نمودند نتوانستم بخود قرار دادتا بحد تمیز رسیده ام یاد ندارم که هرگز شوربا های بوغان خورده باشم امید که بعد ازین هم حاجت نه افتد چون درین روز غذا آوردند طبیعت رغبت نه نمود مجملاً سه روز و دو شب بفاقه گذشت تا آنکه یک شبان روز تپ کشیده ام و ضعف و بیطاقتے بحدیست که گویا مدتها صاحب فراش بوده ام اشتها مطلق نمانده و بطعام رغبت نمی شود و در حیرتم که بانی این شهر را چه لطافت و خوبی منظور بوده که درچنین سرزمین بے فیض شهر ساخته بعد ازو دیگران نیز عمر عزیز خود را درین خاکدان برهمه چیز گذرانیده اند هوایش مسموم و زمینش کم آب و ریگ بوم و گرد و غبار بحدے که پیش ازین شرح داده شد آب بغایت زبون و ناگوار و رودخانه که درکنار شهر واقع است غیر از ایام برسات همیشه خشک می باشد چاهها اکثر شور و تلخ تا لاهور که در سواد شهر واقع است بصابون گاؤران دوغاب شده مردم اعیان که بقدر سامانے دارند در خانه های خود برکها ساخته اند و در ایام برسات از آب باران پر می سازند و تا سال دیگر ازان آب میخورند و مضرات آنی که هرگز هوا باو نرسد و راه برآمد بخار نداشته باشد ظاهر است بیرون شهر بجاے سبزه در باحین تمام صحرا زقوم زار است و نسیمی که از روے زقوم وزد فیض او معلوم مصرع

	ای تو مجموعهٔ خوبی بچه نامت خوانم

پیش ازین احمد آباد را گرد آباد گفته بودم الحال نمی دانم که سمومستان نام نهم یا بیمارستان خوانم یا زقوم زار گویم یا جهنم آباد که شامل جمیع صفات است اگر موسم برسات مانع نبودے یکروز درین محنت سرا توقف نمی فرمودم و سلیمان وار بر تخت باد نشسته بیرون میشتافتم و خلق خدا را

ازین رنج و محنت خلاص میساختم چون مردم این شہر بغایت ضعیف دل و عاجز اند بجہت احتیاط کہ مبادا بعضی از اہل اردو بہ تعدی دستم در خانہ ملکے آنہا فرود آیند و مزاحم احوال فقرا و مساکین شوند و قاضی و میر عدل بجہت رو دیدگی مداہنت نمایند تا نتوانند بآن ستم پیشہا بس آمد از تاریخے کہ درین شہر نزول سعادت اتفاق افتاد با وجود حدت و حرارت ہوا ہر روز بعد از فراغ عبادت دوپہر بجہروکہ طرف دریاکہ ہیچگونہ حایلے و مانعے از در و دیوار و سیاول و چوبدار ندارد برآمدہ دو سہ ساعت نجومی مے نشینم و بمقتضاے عدالت بفریاد دادخواہان رسیدہ ستم پیشہ ہا را در خور جرایم و تقصیرات سیاست میفرمایم حتے در ایام ضعف باکمال درد و الم ہر روز بدستور معہود بجہروکہ برآمدن آسانی بر خود حرام داشتہ ام ؎

بہر نگہبانی خلق خدا	شب نکنم دیدہ بخواب آشنا	از پے آسودگی جملہ تن	رنج پسندم بہ تن خویشتن

بکرم الٰہی عادت چنان شدہ کہ درمیان شبانروزی پیش از دو سہ ساعت نجومی نقد وقت بتاراج خواب نمیدہ و درین ضمن دو فائدہ منظور است یکے آگاہی از ملک و دوم بیداردلی بیاد حق و حیف باشد کہ این عمر چند روزہ بغفلت بگذرد چون خواب گرانی در پیش است این بیداری را کہ دیگر در خواب نخواہم دید غنیمت شمردہ یک چشم زدن از یاد حق غافل نباید بود ع

باش بیدار کہ خوابے عجبے در پیش است	

دہمان روز کہ تپ کردم فرزند بجان پیوند شاہ جہان تپ کرد و کوفت او با متداد انجامید و تا دہ روز بکورنش نتوانست رسید روز مبارک شنبہ بیست و چہارم آمدہ ملازمت نمود بغایت ضعیف و ناتوان بنظر درآمد چنانچہ اگر کسی نگوید تواں فہمید کہ این کس بیماری یک ماہ بلکہ بیشتر ہم کشیدہ باشد شکر کہ عاقبت بخیر گذشت روز مبارک شنبہ سے و یکم سیر جلہ کہ در بنولا از ایران آمدہ مجملے از احوال و رقمزدہ ملک و قایع نگار رشتہ بمنصب ہزار و پانصدی ذات و دویست سوار فرق عزت برافراخت درین روز بجہت ضعفے کہ کشیدہ ام یک زنجیر فیل و یک راس اسپ و اقسام چہار پایہ با مقدارے از طلا و نقرہ و دیگر اجناس برسم تصدق بمستحقان عنایت شد اکثر از بندہ ہا در خور سرمایہ خویش تصدقات آوردہ بودند فرمودم کہ اگر غرض اظہار اخلاص و محبت است مقبول نیست و اگر از صدق عقیدت است چہ حاجت بآوردن حضور غایبانہ خود بفقرا و ارباب استحقاق قسمت نمایند روز مبارک شنبہ ہفتم تیر ماہ الٰہی صادق خان بخشی بمنصب دو ہزاری ذات و سوار از اصل و اضافہ سرفرازی یافت ارادت خان میر سامان بمنصب دو ہزاری و ہزار سوار ممتاز گشت میر ابو صالح رضوی بمنصب دو ہزاری و ہزار سوار بخطاب رضویخانے و عنایت علم و فیل سرفراز شدہ بصوبہ دکن رخصت یافت در بنولا بعرض رسید کہ سپہسالار آتالیق خان خانان در تتبع این مصرع مشہور کہ ع

	هر یک گل زحمت صد خار می باشد کشید

غزلی گفته و میرزا رستم صفوی و میرزا مراد پسر او نیز طبع آزمائی نموده اند مطلعی در ید بیضا بخاطر رسید

ساغری بر رخ گلزاری باید کشید	ابر بسیار است می بسیاری باید کشید

از ایستادهای بزم حضور هر که طبع نظمی داشت غزلی گفته گذرانید این مصرع ظاهر شد که از مولانا عبد الرحمن جامی است و غزل او تمام بنظر در آمد غیر ازان مصرع که بطریق مثل زبان زد روزگار شده دیگر کاری نساخته بغایت ساده و هموار گفته درین تاریخ خبر فوت احمد بیگ خان حاکم کشمیر رسید پسران او که از خانه زادان این درگاه اند و اثر رشد و کار طلبی از ناصیهٔ احوال آنها ظاهر بود بمناصب مناسب سرفرازی یافته بخدمت صوبه بنگش و کابل تعین شدند منصب او دو هزار و پانصدی بود پسر کلان او بمنصب سه هزاری و سه پسر دیگر بمنصب نهصدی ممتاز گشتند روز مبارک شنبه چهاردهم خواجه باقیخان که بجواهر اصالت و شرافت و نجابت و شجاعت آراستگی دارد و یکی از نبهای نجابت ملک برار بعهده اوست بمنصب هزار و پانصدی و هزار سوار از اصل و اضافه و بخطاب باقیخانی علم عزت برافراخت راجه کیشو رکه سابق دیوان صوبه گجرات بود بدیوانی صوبه مالوا ممتاز گشت در غولا جفت شدن سارس را که تا حال دیده نشده بود و در مردم شهرت دارد که هرگز همچکس ندیده بنظر در آمد سارس جانوریست از عالم کلنگ غایتاً از کلنگ و دراز تر کلان تر و میان سر پر ندارد و پوستی است بر استخوان سر کشیده و از پشت چشم تا مقدار شش انگشت از گردن او سرخ می باشد اکثر در صحرا جفت جفت بسر می برد و احیاناً خیل خیل هم بنظر در می آیند و جفت آن را از صحرا آورده در خانه ها نگاه می دارند و با مردم انس می گیرند القصه جفت سارسی است در سرکار من که لیلی و مجنون نام نهاده ام روزی یکی از خواجه سرایان عرض کرد که در حضور من اینها با هم جفت شدند حکم فرمودم که هرگاه بازاراده جفت شدن داشته باشند مرا آگاه سازند و هنگام سفیده صبح آمده عرض کرد که بازی خواهند که جفت شوند در لحظه خود بجهت تماشا شتاقتم اده پاهای خود را راست گذاشته اندک خم کرد و نزاول یک پای خود را از زمین برداشته بر پشت او نهاد و بعد ازان پای دوم را و لحظه بر پشت او نشسته جفت شدانگاه فرود آمد و گردن را و راز ساخته نول را بر زمین رسانیده یک مرتبه برگردانده گشت یکمن که بیضه نهاده بچه هم برآرند و از الفت و محبت سارس با جفت خود تعلها غریب و عجیب بسیار شنیده شد چون بتواتر رسیده و غرابت تمام دارد نوشته می شود از جمله قیام خان که از خانه زادان این درگاه است و در فن شکار و قراولی وقوف تمام دارد عرض کرد که روزی بشکار رفته بودم سارسی نشسته یافتم چون نزدیک تر شناختم از جای خود برخاسته روان شد و از رفتار او ضعف و الم یافته شد جای که نشسته بود رفتم استخوانی چند با شش پر بنظر

درآمد که در زیر خود گرفته نشسته بود بر دوران دام چیده خود را بگوشه کشیدم خواست که بجاے خود آمده بنشیند پایش بدام مضبوط شد پیش رفته گرفتم بغایت سبک به نظر درآمد چون نیک دیدم در سینه و شکم اصلا پر نمانده گوشت و پوست از هم ریخته و کرم افتاده بلکه در تمام اعضا اثری از گوشت نمانده مشت پری با استخوانے چند بدست درآمد ظاهر شد که جنبش مرده و از فراق او باین روز نشسته

بگداخت من از هجر دل افروز مرا	افروخت چو شمع آه جانسوز مرا	روز طرب سیاه شد چون شب غم	بنشاند فراق تو بدین روز مرا

همت خان که از بنده هاے خوب من است و سخن او اعتماد را می شاید عرض کرد که در پرگنه دوحد جنت سارسے بر کنار تال بنظر درآمد از بنده قجیان من یکے را زد و همان جا سرش بریده پاک ساخت قضارا دران منزل دو سه روز مقام واقع شد جنت او پیوسته دران گرد و پیش میگشت و فریاد و فغان میکرد و مرا از بیقراری او دل بدرد آمد و غیر از ندامت چاره نبود چون ازان منزل کوچ شد بحسب اتفاق بعد از بیست و پنج روز همان مقام عبور افتاد از متوطنان آنجا حال و احوال و خاتمت احوال آن سارس پرسیدم گفتند که در همان روز جان داد و هنوز اثرے از استخوان و پر و بال او بر جاست من خود بآنجا رفته دیدم بنوعی که گفته بودند نشان یافتم ازین عالم نطفها در میان مردم بسیار است نوشتن آنها طولے دارد روز شنبه شانزدهم خبر فوت راوت سنگر که از تعینات صوبه بهار بود بعرض رسید و مانسنگه پسر کلان او بمنصب دو هزاری ذات و ششصد سوار سرفراز گشت و دیگر فرزندان و اقوام او باضافه منصب سرفراز شدند و بتابعت او مامور گشتند روز مبارک شنبه بست و یکم فیل باون سر شکار خاصه که بجهت رام شدن در پرگنه دوحد گذاشته شده بود بدرگاه رسید حکم فرمودم که نزدیک بجهروکه طرف دریا نگاه دارند که همیشه در مد نظر باشد در فیل خانه حضرت عرش آشیانے کلان تر از فیل درجنسال که مدتها سر حلقه فیلان خاصه بود بنظر من در نیامد ارتفاع آن چهار درع و سه نیم پاگز آلمی بود که هشت درع و سه انگشت شرعی باشد و بالفعل در فیلان سرکار من از همه کلان تر پهلوان عالم گجراج است که عرش آشیانی خود بدولت شکار فرموده بودند سر حلقه فیلان خاصه منست ارتفاعش چهار درعه و نیم پاست که هفت درعه و هفت انگشت شرعے باشد گز شرعے بعرض بست و چهار انگشت آدم متساوی الخلقه قرار یافته و گز آلمی بعرض چهل انگشت است درین تاریخ مظفر خان که بخدمت صاحب صوبگی ولایت ٹھٹه سرفراز شده بود سعادت آستانبوس دریافت صد مهر و صد روپیه نذر و موازی یک لک روپیه از جواهر و مرصع آلات پیشکش گذرانید درینولا خبر رسید که حق سبحانه تعالے بفرزند پرویز پسرے از صلبیه مغفوری شاه مراد کرامت فرموده امید که قدمش برین دولت مبارک باشد روز یکشنبه بست و چهارم راے بهاره دولت آستانبوس دریافت در ملک گجرات کلان تر ازین زمینداری نیست ملکش

بدریای شور پیوسته است بهاره وجام از یک حدانده بده پشت بالاتر بهم میرسند غالبًا بجهت ملک و جمعیت اعتبار بهاره از جام بیش است مے گویند که بدین هیچ یک از سلاطین گجرات نیامده سلطان محمود فوجی بر سر او فرستاده بود جنگ صف کرد و شکست بر فوج محمود افتاد القصه در وقتے که خان اعظم به تسخیر قلعه جونا گڑھ ملک سورت تھر شتافت ننو که مخاطب بسلطان مظفر بود و خود را وارث ملک میگرفت بحال تباه در پناه زمینداران روزگار بسر می برد بعد ازان جام با افواج منصوره جنگ صف کرده شکست خورد و ننو به پناه راے بهاره در آمد خان اعظم ننو را از راے بهاره طلب نمود مشارالیه چون تاب مقاومت با لشکر منصور نداشت ننو را سپرده باین دولتخواهی از صدمات افواج قاهره محفوظ ماند دران وقت که احمد آباد بمورد موکب اقبال آراستگی یافت و بزودی کوچ شد بملازمت نرسید زمین او هم خیلے راه بود و فرصت نیز مقتضے تعین افواج نبود چون حسب اتفاق باز مراجعت واقع شد درین دفع فرزند شاهجهان راجه بکرماجیت را با فوجی از بنده هاے درگاه تعین فرمود او نخست دور از انحصر در آمدن دانسته خود بسعادت آستانبوس شتافت و دولست مهر و دو هزار روپیه نذر و صد اسپ پیشکش گذرانید غالبًا از اسپان او یکے آنچنان نبود که خاطر پسند باشد عمرش از هشتاد زیاده بنظرے در آمد و خود میگوید که نود سال دارم که در حواس و قواے ظاهر فتورے نرفته از مردم او پیری بنظر در آمده موے ریش و بروت و ابروے او سفید شده میگوید که ایام طفولیت مرا راے بهاره یاد دارد و در پیش او از خردی کلان شده ام درین تاریخ ابوالحسن منصور بخطاب نادر الزمانی سرفراز گشت مجلس جلوس مراد ر دیباچه جهانگیر نامه کشیده بنظر در آورد چون سزاوار تحسین و آفرین بود مورد الطاف بیکران گشت کارش بمعیار کامل رسیده و تصویر او از کارنامه هاے روزگار است درین عصر نظیر و عدیل خود ندارد اگر درین روز او ستاد عبدالحی و او ستاد بهزاد در صفحه روزگار می بودند انصاف کار او مے دادند پدرش آقا رضائی مروی در زمان شاهزادگی من بخدمت من پیوسته او را نسبت خانزادی باین درگاه است غالبًا او را هیچ آشنائی و مناسبت بکار پدرش نیست بلکه از یک عالم نمیتوان گفت و مرا نسبت با و حقوق تربیت بسیار است از صغر سن تا حال خاطر همیشه متوجه تربیت او بوده تا کارش بدین درجه رسیده الحق نادره زمان خود بوده و همچنین او ستاد منصور نقاش که بخطاب نادر العصری ممتاز است و در فن نقاشی یگانه عصر خود است و در عهد دولت پدر من و من این دو تن ثالث خود ندارند مراد ذوق تصویر و مهارت تمیز او بجاے رسید که از او ستادان گذشته و حال کار هر کس بنظر درے آید بے آنکه نامش مذکور شود بدیهه دریابم که کار فلان است بلکه اگر مجلسے باشد مشتمل بر چند چهره و هر چهره کارے از او ستادان باشد می توانم یافت که هر چهره کار کیست و اگر در یک صورت چشم و ابرو را و دیگرے کشیده باشد در انصورت می فهمم که اصل چهره کار کیست و چشم و ابرو را که ساخت شب یکشنبه سے و یکم

سورت

تیسرہ باران عظیم شد تا روز سہ شنبہ غرۂ امرداد ماہ الٰہی بشدت ہرچہ تمام تر بارید و تا شانزدہ روز پیوستہ ابر و باران بود چون این ملک ریگ بوم است و بناہاش در غایت زبونے عمارات بسیار او فتاد و آساس حیات جمعے از پا در آمد از متوطنان این شہر شنیدہ شد کہ مثل باران امسال یاد ندارند کہ در ہیچ سنہ شدہ باشد رود خانہ سانبہر متے اگرچہ بظاہر پر آب می نماید غالبًا اکثر جاہا پایاب است فیل خود ہمیشہ آمد و رفت میکند ہمین کہ یکروز امساک باران شد اسپ و آدم نیز پایاب میگذرند سرچشمہ این رود خانہ در کوہستان در ملک رانا واقع است از کریوہ کوکرہ بری آید و یک و نیم کروہ طے نمودہ از تہ میرپور میگذرد و در انجا این رود خانہ را دریاے واکل میگویند چون سہ کروہ از میرپور گذشت سانبہر متے نامند روز مبارک شنبہ دہم راہ سپارہ بعنایت فیل نر و ماد فیل و خنجر مرصع و چہار انگشتری از یاقوت سرخ و یاقوت زرد و نیلم و زمرد سرفرازے یافت پیش ازین التالیق جان سپار خان خانان سپہ سالار حسب الحکم فوجے بسرکردگے پسر خود امر اللہ بجانب گونڈوانہ بجہت گرفتن کان الماس کہ در تصرف پنجو زمیندار خاندیس است تعین نمودہ بود درین تاریخ عرض داشت او رسید کہ زمیندر مذکور مقاومت با لشکر منصور زیادہ از اندازہ و مقدار خویش دانستہ کان را پیشکش نمود و داروغہ بادشاہی بضبط آن مقرر گشت الماس آنجا باصالت و نفاست از سایر اقسام الماس امتیاز تمام دارد و نزد جوہریان بغایت معتبر و ہمہ نیک اندام و بہتر تر و برتر میشوند و دوم کان گوکرہ کہ در حدود ملک بہار واقع است و الماس آنجا از کان برنمی آید رود خانہ ایست کہ در ایام برسات سیل از فراز کوہ می آید و پیش آن را می بندند و چون سیل از روے بند گذشت و آب کم شد جمعے کہ درین فن مہارت دارند و مخصوص این کار اند بر رود خانہ در آمدہ الماس می آرند و الحال سہ سال ست کہ این ملک بتصرف اولیاے دولت ابد قرین در آمدہ و زمیندار آنجا مجوس است غالبًا آب آنسر زمین بغایت مسموم است و مردم بیگانہ در انجا نمی توانند بسر برد و سویم در ولایت کرناٹک متصل بسرحد قطب الملک در پنجاہ کروہ مسافت چہارکان واقع است و در تصرف زمینداران است و الماس آنجا اکثر پختہ بہم میرسد روز مبارک شنبہ دہم ماہر خان بمنصب ہزار و پانصدی ذات و ہزار سوار سرفراز گشت و یک زنجیر فیل با و عنایت شد مکتوب خان داروغہ کتب خانہ بہ منصب ہزار و پانصدی ذات سربلندی یافت چون حکم فرمودہ بودم کہ شب برات بر دور تال کارکریہ چراغان ترتیب نمایند آخر ہاے روز دوشنبہ چہاردہم ماہ شعبان بقصد تماشاے آن توجہ فرمودم اطراف تال را با عمارت میان بفانوس الوان و اقسام صنایع کہ در چراغان مقرر است آراستہ آتشبازہا ترتیب داده بودند بغایت چراغان عالی شد و با آنکہ درین مدت پیوستہ ابر و باد و باران بود بعنایت الٰہی از اول شب ہوا صاف شد و اثرے از ابر نماند و برحسب دلخواہ تماشاے چراغان میسر گشت و بندہ ہاے خاص بساغر نشاط خوشوقت گردیدند حکم کردم کہ

شب جمعه باز بهمین دستور چراغان کنند از غرایب اتفاقات آنکه آخر روز مبارک شنبه هفدهم متصل باریدگی بود و در وقت روشنی چراغ باران استاد و تماشاے چراغان خاطر خواه شد درین روز اعتماد الدوله یکقطعه نیلم قطبے در غایت نفاست و یکزنجیر فیل بیدندان با یراق نقره پیشکش نمود چون خوبصورت و خوش ترکیب بود داخل فیلان خاصه مقرر شد و کنار تال کاکریه منا سے که از متراضان طایفه هنود اند کلبه درویشانه ساخته منزوی بود چون خاطر همواره بصحبت درویشان راغب است بے تکلفانه بملاقات او شتافتم و زمانے مستدعی صحبت او را دریافتم خالی از آگاهے و معقولیت نیست و آئین دین خود از مقدمات صوفیه و قوف تمام دارد و ظاهر خود را بروش اهل فقر و تجرید موافق ساخته و خود را از طلب و خواهش گذرانیده توان گفت که ازین طایفه بهتر ازوے به نظر نیامده روز دوشنبه بست و یکم سارسے که جفت شدن آنرا در اوراق سابقه ثبت کرده ام در باغچه خس و خاشاک فراهم آورده اول یک بیضه نهاده روز سویم بیضه دوم نهاده این جفت سارس را در یک ماهے گرفته شده بود و پنج سال در سرکار مانده البته بعد ازین پنج و نیم سال جفت شدند و تا یک ماه جفت میشدند در بیست و یکم ماه امرداد که باصطلاح اهل هند ماه ساون گویند بیضه نهادند ماده تمام شب تنها بر بیضه می نشیند و نزدیک ماده استاده پاس میدارد و چنان آگاه مے باشد که هیچ جاندارے را مجال آن نیست که نزدیک باد توان گذشت یکمرتبه راسوکلانے نمودار شد بشدت هرچه تمام تر بجانب او دویده تا راسو خود را بسوراخ نرساند دست از و باز نداشت چون نیر اعظم جهان را بنور خویش نورانی ساخت نر بر سر ماده آمده بمنقار پشت او را مے خارد و بعد ازان ماده برے خیزد و نمی نشیند و باز ماده نیز بهمین دستور آمده او را بری خیزاند و خود می نشیند مجملاً تمام شب ماده تنها بر بیضه نشسته پرورش می دهد و روز نر ماده به نوبتے می نشینند و در وقت نشستن و برخاستن نهایت احتیاط بجا می آرند که مبادا آسیبے به بیضه رسد در هنگام مراجعت از شکار فیل چون موسم شکار باقی بود گهبیت خان داروغه و بلوچ خان قراول بیگے را گذاشته شده بود که تا ممکن و مقدور باشد فیل بگیرند و همچنین جمعے از قراولان فرزند شاهجهان نیز باین خدمت مامور و تعین شده بودند درین تاریخ آمده ملازمت نمودند هیگے یکصد و هشتاد و پنج زنجیر فیل از نر و ماده شکار شده هفتاد و سه زنجیر نر و یکصد و دوازده ماده ازین جمله چهل و هفت زنجیر نر و هفتاد و پنج ماده که یکصد و بیست و دو زنجیر باشد قراولان و فوجداران بادشاهی شکار کردند و بیست و شش زنجیر نر و سے و هفت ماده که شصت و سه زنجیر باشد قراولان و فیلبانان فرزند شاهجهان گرفتند روز مبارک شنبه بیست و چهارم بسیر باغ فتح رفته دو روز در آنجا بعیش و نشاط گذرانیده شد آخر روز شنبه بدولتخانه معاودت اتفاق افتاد چون آصف خان بعرض رسانید که باغچه حویلی بنده بغایت سبز و خرم شده انواع گل در یاحین شگفته حسب الالتماس مشارالیه روز مبارک شنبه سی یکم

بمنزل اورنقم الحق خوب سرسبزے بہ نظر درآمدہ وخوش وقت گشتم از جواہر مرصع آلات واقمشہ ہوازے سے وپنج ہزار روپیہ پیشکش او قبول افتاد مظفرخان بعنایت خلعت وفیل سرفرازی یافتہ بدستور سابق خدمت حکومت صوبہ ٹھٹھہ بعہدہ او مقرر شد خواجہ عبدالکریم گیلانی کہ برسم تجارت از ایران آمدہ بود برادرم شاہ عباس مکتوبے با محقر تحفہ مصحوب او ارسال داشتہ بودند درین تاریخ مشارالیہ را خلعت وفیل عنایت نمودہ رخصت الطاف ارزانی فرمودم وجواب کتاب شاہ بابا بودے مرسول گشت وخان عالم بفرمان مرحمت عنوان وخلعت خاصہ سرفرازے یافت روز جمعہ غرۂ شہریور ماہ شد از روز یکشنبہ سویم تا شب مبارک شنبہ باران بارید از غرایب آنکہ روزہاے دیگر جہت سارس پنج شش مرتبہ بنوبت بالاے بیضہ می نشیند درین شبانروز کہ پیوستہ باران بود وہوا بقدر برودت داشت بجہت گرم داشتن بیضہ ہا از اول صبح تا نصف النہار متصل نرنشست واز ین روز تا صباح روز دیگر بے فاصلہ مادہ نشست کہ مبادا از برخاستن ونشستن بسیار برودت ہوا تاثیر کند ونم بہ بیضہ ہا رسد وضایع شوند مجملاً آنکہ آدمی برہنمونے عقل ادراک می کند وحیوان بمقتضاے حکمت ازلے مجبول بآن شدہ وغریب تر آنکہ در اوایل بیضہ ہا را متصل بہم در زیر سینہ نگاہ میداشت بعد ازان کہ چہاردہ پانزدہ روز گذشت در میان بیضہ ہا بقدر فاصلہ گذاشت کہ مبادا از اتصال آنہا حرارت بافراط شود از گرمی بسیار فاسد گردند روز مبارک شنبہ ہفتم بہمن بارکی وخرمی پیشخانہ بجانب آگرہ برآوردہ شد پیش ازین منجمان واخترشناسان بجہت کوچ ساعت مذکور اختیار نمودہ بودند چون باران بافراط شد از رودخانہ محمودآباد دریاے مہی عبور لشکر منصور متعذر بود ناگزیر درین ساعت پیشخانہ را برآوردہ روز بست ویکم شہریور ساعت کوچ مقرر گشت چون فرزند شاہجہان خدمت فتح قلعہ کانگڑہ کہ کمند تسخیر ہیچ یک از سلاطین والاشکوہ برفراز کنگرہ آن نرسید بر ذمت ہمت خویش لازم شمردہ فوجی بسرکردگی راجہ سورجمل پسر راجہ باسو ونقی کہ از بندہ ہاے روشناس اوست پیش ازین فرستادہ بود درینولا ظاہر شد کہ فتح آن حصن متین بجمعے کہ پیش ازین تعین فرمودہ صورت پذیر نیست بنابرین راجہ بکرماجیت را کہ از بندہ ہاے عمدہ اوست با دو ہزار سوار موجود از ملازمان خاصہ خود وجمعے از بندہ ہاے جہانگیری مثل شاہباز خان لودی وہردی نراین ہاڈا ورائے پرتھی چند وپسران رام چند دویست نفر برق انداز سوار ودویست نفر توپچی پیادہ سواے فوج کہ سابقاً فرستادہ تعین فرمودند وچون ساعت رخصت او درین روز مقرر گشتہ بود مشارالیہ تسبیح زمرد کہ دہ ہزار روپیہ قیمت داشت برسم پیشکش گذرانیدہ بعنایت خلعت وشمشیر سرفرازی یافتہ با تخدمت رخصت شد چون در انصوبہ جاگیر نداشت فرزند شاہجہان پرگنہ برہانہ را کہ بست ودو لکھ دام جمع دارد وخود بانعام التماس نمود کہ بجاگیر او مقرر دارد وخواجہ تقی دیوان بیوتات کہ بخدمت دیوانی صوبہ دکن مقرر گشتہ بود بخطاب معتمد خانے

وفیل وخلعت ممتاز شد وهمت خان رابه فوجداری سرکار بهروپنج وآن حدود رخصت فرموده اسپ وپرم نرم خاصه عنایت نمودم وپرگنه بهروپنج بجاگیراو مرحمت شد ورا ے پتهی چند که بخدمت کانگره مقرر گشته بمنصب هفتصدی وچهارصد وپنجاه سوار فرق عزت برافراخت چون عرس شیخ محمد غوث درمیان بود هزار درب بجهت خرج آن بفرزندان ایشان لطف شد مظفر ولد بهادر الملک کهاز تعینات صوبه دکن است بمنصب هزاری ذات وپانصد سوار سربلندی یافت چون وقایع دوازده سال از جهانگیرنامه به بیاض برده شده بود بمتصدیان کتاب خانه خاصه حکم فرمودم کهاین دوازده ساله احوال رایک جلد ساخته نسخه هاے متعدد وترتیب نمایند که به بندهاے خاص عنایت فرمایم وبسایر بلاد فرستاده شود که ارباب دولت واصحاب سعادت دستورالعمل روزگار خود سازند روز جمعه هشتم یکے از واقعه نویسان تمام رانوشته وجلد کرده بنظر درآورد چون اول نسخه بود که ترتیب یافته به فرزند شاهجهان که اورا درهمه چیز از همه فرزندان خود اول میدانم مرحمت نمودم وبرپشت کتاب بخط خاص مرقوم گشت که درفلان تاریخ وفلان مقام آن فرزند عنایت شد امید که توفیق دریافت این مطالب که باعث رضاجوئی خالق ودعاگوئی خلق است نصیب وروزے باو روز سه شنبه دوازدهم سبحان قلی قراول بسیاست رسید تفصیل این اجمال آنکه او پسر حاجی جمال بلوچست که از قراولان خوب پدرم بود وبعد از شنقار شدن آنحضرت نوکر اسلام خان شده همراه او به بنگاله رفته بود ورا اسلام خان بنابر نسبت خانه زادگے این درگاه مراعات احوال بوا جبے نموده ومحل اعتماد دانسته پیوسته درسواری وشکار نزدیک بخود می داشت عثمان افغان که سالها به تمرد وعصیان دران صوبه گذرانیده وخاتمت احوال اورا وراق گذشته گذارش یافته چون حراس بقیاس از اسلام خان داشت کس نزد این بے سعادت فرستاده بجهت قتل تقبلات می نماید او تعهد این کار کرده دو سه کس دیگر را باخود متفق می سازد قضارا پیش ازانکه اراده باطل این حق ناشناس از حیز قوه بفعل آید یکے از آنها آمده اورا آگاه میکند اسلام خان درلحظه آن حرام نمکحرام را گرفته مقید ومحبوس می گرداند القصه بعد از فوت مشارالیه بدرگاه آمد چون برادران وخویشان او درسلک قراولان انتظام داشتند حکم شد که او نیز درزمره قراولان منتظم باشد درین وقت پسر اسلام خان بطریق معارضه گردکه لایق خدمت نزدیک من نیست بعد از شنگافتن ظاهر شد که چنین مقدمه باو نسبت کرده بودند معهذا چون برادرانش بمبالغه عرض نمودند که محض تهمت بوده وبلوچخان قراول بیگے ضامن شد از قتل وسیاست او درگذشتم وحکم فرمودم که همراه بلوچ خان خدمتی کرده باشد باین کرامت وجان بخشے بے سبب وجهت از درگاه گریخته بجانب آگره وآنجا نرفت به بلوچ خان حکم شد که چون ضامن بود اول او را حاضر سازد او کسان به تفحص فرستاده در یکے از مواضع آگره که خانه از تمردی نیست وجنده نام دارد برادر

بلوچ خان کہ بہ تفحص او رفتہ بود او را دریافت ہرچند بملایمت خواست کہ بدرگاہ آورد بہیچ وجہ راضی نشد و مردم بحمایت برخاستند ناگزیر نزد خواجہ جہان باگرہ رفتہ حقیقت را باز نمود مشارالیہ فوجے برسر آن دہ تعین فرمود کہ جبراً و قہراً او را گرفتہ بیارند مردم آن موضع چون ویرانی و خرابی خود را در آئینۂ حال مشاہدہ نمودند او را بدست او دادند درین تاریخ مقید و مسلسل بدرگاہ رسید حکم بقتل او فرمودم میر غضب بسرعت ہرچہ تمام تر او را بسیاست گاہ برد بعد از زمانے بشفاعت یکے از نزدیکان جان بخشی فرمودہ حکم بہ بریدن پاے او شد و بحسب سرنوشت پیش از رسیدن حکم بسیاست رسیدہ بود ہرچند آن خون گرفتہ استحقاق کشتن داشت معہذا خاطر حق شناس نداشت گزیدہ مقرر فرمودم کہ بعد ازین حکم بقتل ہرکس شود باوجود تاکید و مبالغہ تا وقت غروب آفتاب عالمتاب نگاہدارند و نکشند و اگر تا آن وقت حکم نجات نرسد ناگزیر بسیاست رسانند روز یکشنبہ دریاے مہی عظیم طغیان نمود و موج ہاے کلان کلان بنظر درآمد با وجود بارانہاے گذشتہ ہرگز باین شدت بلکہ نصف این نیامدہ بود از اول روز آغاز آمدن سیل شد و آخر روز زور بیکے نہاد مردم کہن سال کہ درین شہر توطن دارند عرض کردند کہ یک مرتبہ در ایام حکومت مرتضےٰ خان چنین جلوریز سیل آمدہ بود و غیر ازان بخاطر نمیرسد درین ایام یکے از قصاید مغربی کہ مداح سلطان سنجر و ملک الشعرا او بود استماع افتاد بغایت سلیس و ہموار گفتہ مطلعش اینست۔

	ای آسمان مسخر حکم روان تو		کیوان پیر بندۂ بخت جوان تو

سعید ار زرگر باشی کہ طبع نظمی داشت قصیدۂ مذکور را تتبع نمودہ بعرض رسانید خوب گفتہ بود این چند بیت ازان قصیدہ است۔

اصل از میر گیلان است ۱۲

ای نہ فلک نمونۂ از آستان تو		دوران پیر گشتہ جوان در زمان تو		نخشند دل تو فیض و نجوید سبب چو مہر
جانہا ہمہ فداے دل مہربان تو		از باغ قدرت است فلک یک ترنج سبز		انداختہ بروے ہوا باغبان تو
یارب چہ گوہری تو کہ افروخت در ازل		جان ہاے قدسیان ہمہ از نور جان تو		باد اجہان بکام تو اے بادشاہ عہد
در سایۂ تو خرم شاہ جہان تو +		اے سایۂ خدا ز تو پر نور شد جہان		باد ا ہمیشہ نور خدا سائبان تو

روز مبارک شنبہ چہاردہم بصلہ این قصیدہ حکم فرمودم کہ سعید ارا بزر وزن کنند آخر روز بسیر باغ رستم باڑی رفتہ شد بغایت سبز و خرم بنظر درآمد وقت شام بکشتی نشستہ از راہ دریا بدولتخانہ معاودت نمودم روز جمعہ پانزدہم ملا امیری نام پیر مردی از طرف ماوراء النہر آمدہ سعادت آستانبوس دریافت و چنین بعرض رسانید کہ از قدیمان عبداللہ خان اوزبک بودم و از ایام جوانی و عنفوان نشو و نما تا وقتے کہ خان شہنشار شدند در سلک خدمتگاران قدیم و نزدیک امتیاز داشتہ در خلاو ملا محرم بودہ و بعد از گذشتن خان تا حال دران

ملک آب بروگذرانیده وزینولا لقصد زیارت خانه مبارک از وطن مالوفه برآمده خود را بملازمت رسانیدم اورا در بودن ورفتن مختار ساختم عرض نمود که روزے چند در خدمت خواهم بود هزار روپیه خرچے وخلعت مرحمت شد بنهایت پیر شگفته روئے پرنقل وسخن است فرزند شاهجهان نیز پانصد روپیه وسروپا لطف کرد درمیان باغچه دولتخانه خورم صفه وحوضے واقع است ویک ضلع آن صفه درخت مولسریست که پشت بران داده می توان نشست چون یک طرف تنه او مقدار سه ربع گز کاواک شده بدنما بود فرمودم که لوح سنگ مرمر تراشیده درانجا مضبوط سازند که پشت بران نهاده توان نشست درین وقت بیتے بدیه بر زبان جاری گشت وبسنگ تراشان حکم شد که دران لوح نقش کنند تا بطریق یادگار در صفحه روزگار بماند وآن بیت اینست - بیت

نشیمن گاه شاه هفت کشور		جهانگیر این شاهنشاه اکبر	

شب سه شنبه نوزدهم در دولتخانه خاص بازار ترتیب یافت پیش ازین ضابطه چنان بود که هرچندگاه اهل بازار ومحترفه شهر حسب الحکم درصحن دولتخانه دکان ها آراسته از جواهر مرصع آلات وانواع اقمشه واقسام امتعه انچه در بازارها بفروخت میرود حاضر ساخته نظر در آورند بخاطر رسید که اگر درشب این بازار ترتیب یابد وفانوس بسیارے درپیش دکانها چیده شود طور نمودی خواهد داشت بے تکلف خوب برآمد وغیر مکرر بود بجمیع دکانها سیر کرده انچه از جواهر ومرصع آلات وهرقسم چیزے خوش آمد خریدم از هر دکان متاعے بلا امیری الغام شد وچندان جنس باور سید که از ضبط آن عاجز آمده بود روز مبارک شنبه بیست یکم شهریور ماه الهی سنه ۱۳ جلوس مبارک مطابق بیست ودوم رمضان سنه هزار وبیست وهفت هجری بعد از گذشتن دو نیم ساعت نجومی بمبارکی وفرخے رایات عزیمت بصوب دارالخلافه آگره برافراشته شد واز دولتخانه تا تال کاکریه که محل نزول رایات اقبال بود بدستور معهود شامیانه کنان شتافتم درهمین روز جشن وزن شمسی منعقد گشت وبحساب سنه شمسی سال پنجاهم از عمر این نیازمند درگاه ایزدی بمبارکے آغاز شد وبضابطه مقرر خود را بطلا ودیگر اجناس وزن نموده مروارید وگل زرین نثار کردم وشب تماشاے چراغان نموده درحرم سراے دولت بعیش وعشرت گذرانیده شد روز جمعه بیست ودویم حکم کردم که جمیع مشایخ وارباب سعادت راکه درین شهر توطن دارند حاضر سازند که درملازمت اظهار نمایند وسه شب برین وتیره گذشت وهرشب تا آخر مجلس خود بر سر پا ایستاده بزبان حال میگفتم - ۵

خداوندگارا تو نگر توئے	توانا و درویش پرور توئے	نه کشور گشایم نه فرمان دهم	یکے از گدایان این درگهم
تو بر خیر ونیکے دهم دسترس	وگرنه چه خیر آید از من بکس	منم بندگان را خداوندگار	خداوند را بنده حق گذرا

جمعے از فقرا راکه تا حال بملازمت نرسیده بودند التماس مدد معاش داشتند درخور استحقاق هریک زمین وخرچے مرحمت شده

کامیاب خواهش گردانیدم شب مبارک شنبه بیست ویکم سارس یک بچه برآورد و شب دوشنبه بست و پنجم بچه دوم مجملاً یک بچه بعد از سی و چهار روز
و دوم بعد از سی و شش روز برآمد در جثه از بچه تازده یازده کلان تر یا برابر بچه هلاوس یک ماده توان گفت پشمش نیله رنگ است روز
اول هیچ نخورد و از روز دوم مادرش ملخهای خرد را بمقدار گرفته گاه مثل کبوتری خوراند گاه بر دش مرغ پیش بچه می
انداخت که خود بچیند اگر ملخ ریزه بود درست میگذاشت و اگر کلان تر بعضی را دو پاره و بعضی را سه پاره می کرد تا بفراغت بچه ای
او توانند خورد چون بیاییل دیدن آنها داشتم حکم فرمودم که باحتیاط تمام چنانچه آزاری و آسیبی بآنها نرسد بحضور بیارند و بعد از
دیدن باز فرمودم که بهمان باغچه درون دولتخانه برده بحافظت تمام نگاه دارند هر گاه نقل و حرکت توان فرمود بملازمت خواهند آورد
درین روز حکیم روح الله بانعام هزار روپیه سرفراز شد بدیع الزمان پسر میرزا شاهرخ از جاگیر خود آمده ملازمت نمود روز
سه شنبه بست و ششم از تال کاکریه کوچ کرده در موضع کنج منزل گزیدم روز کمشنبه بست و هفتم بر کنار دریاے محمود آباد که ایزک نام دارد
نزول اقبال اتفاق افتاد چون آب و هواے احمد آباد ببیار زبون بود محمود بیکره باستصواب حکما بر ساحل دریاے مذکور
شهری اساس نهاده اقامت گزیده بود بعد ازان که چانپانیر را فتح کرد آن جا را دار الملک کرد تا زمان محمود شهید حکام گجرات اکثر
اوقات در انجاے بودند محمود مذکور که آخرین سلاطین گجرات است باز در محمود آباد نشیمن گاه خود قرار داد بے تکلف آب و هواے
محمود آباد را هیچ بستی باحمد آباد نیست بجهت امتحان فرمودم که گوسفندے را پوست کنده در کنار تال کاکریه بیاویزند همچنین
گوسپندے را در محمود آباد تا تفاوت هوا ظاهر گردد اتفاقاً بعد گذشتن هفت گهڑی روز در انجا گوسفندی را آویختند چون سه
گهڑی از روز ماند بر بته متعفن و متغیر گشت که عبور از حوالے آن دشوار بود در محمود آباد وقت صبح گوسفند را آویختند تا وقت شام هلا
متغیر نشد و بعد از گذشتن یک و نیم پهر از شب تعفن پیدا کرد مجملاً در سواد شهر احمد آباد بعد از هشت ساعت بخوبی متعفن گشت در محمود آباد
بعد از چهارده ساعت روز مبارک شنبه بیست و هشتم رستم خان را که فرزند اقبال مند شاهجهان بحکومت و حراست ملک گجرات مقرر
نموده بعنایت اسپ و فیل و پرم نرم خاصه سرفراز ساخته رخصت فرمودم و بندهاے جهانگیری که از تعینات صوبه مذکور اند
در خور رتبه و پایه خویش با اسپ و خلعت امتیاز گشتند روز جمعه بیست و نهم شهریور مطابق غرهٔ شوال راے بهاره بخلعت و شمشیر مرصع و
اسپ خاصه فرق عزت را برافراخته بوطن خود مرخص گشت و فرزندان او نیز با اسپ و خلعت سرفرازی یافتند روز شنبه بسید محمد نبیرهٔ
شاه عالم فرمودم که هرچه میخواسته باشد بے محابا بنه التماس نماید و برطبق این سوگند مصحف دادم موے الیه عرض کرد که چون
بمصحف قسم میدهند التماس مصحفی مینمایم که پیوسته با خود داشته باشم و از تلاوت ثواب بحضرت رسد بنابرین مصحفی بخط

یاقوت بقطع مطبوعه مختصر که از نفایس و نوادر روزگار بود بمیر مذکور عنایت شد و بر پشت آن بخط خاص مرقوم گشت که در فلان تاریخ و فلان مقام بسید محمد این کرامت بظهور رسید نفس الامر آنکه میر بنهایت نیک نهاد و معتنم است بانجابت ذاتی و فضائل کسبی باخلاق حمیده و اطوار پسندیده آراسته بسیار شگفته رو و کشاده پیشانی است و از مردم این ملک بخوش ذاتی میر کسے دیده نشد بمشارالیه فرمودیم که مصحف بعبارت سلیس خالے از تکلف و تصنع ترجمه نماید و اصلا بشرح و بسط و شان نزول آن مقید نشده بلغات ریخته قرآن را لفظ بلفظ فارسی ترجمه کند و یک حرف بر معنے تحت اللفظ نیفزاید و بعد از تمام آن مصحف مصحوب فرزند خویش جلال الدین سید روانه درگاه سازد و فرزند میر نیز جوانے است بفنون ظاهری و باطنی آراسته آثار صلاح و سعادتمندی از ناصیهٔ احوالش ظاهر و میر بفرزندی او می نازد والحق شایستگی این دارد و نغزک جوانکے است با آنکه مکرر بمشائخ گجرات موهبتها بظهور رسیده بود مجددًا در خور استحقاق هر یک از نقد و جنس رعایتها کرده رخصت انعطاف ارزانی داشتم چون آب و هوائے این ملک بمزاج من ناسازگار بود حکما چنین صلاح دیدند که قدرے از معتاد پیاله کم باید کرد بصوابدید آنها شروع در کم ساختن پیاله نموده شد و در عرض یک هفته بوزن یک پیاله کم کردم اول هر شب شش پیاله بود و هر پیاله هفت و نیم توله که مجموعه آن چهل و پنج توله باشد شراب ممزوج معتاد بود الحال شش پیاله هر پیاله شش توله و سه ماشه که در کل سی و هفت نیم توله باشد خورده می شود از بدایع وقایع آنکه پیش ازین بشانزده و هفتده سال در الله آباد با خدائے خود عهد کرده بودم که چون سنین عمرم به پنجسین رسد ترک شکار تیر و بندوق نموده هیچ جاندارے را بدست خود آزرده نسازم و مقرب خان که از منظوران محفل قدس بود ازین نیت آگاهے داشت القصه درین تاریخ که عمرم به سن مذکور رسیده آغاز سال پنجاه است روزے از کثرت دود و بخار نفسم تنگے کرد آزار بسیار کشیدم در آن حالت بالهام غیبی از عهدی که با خدائے خود کرده بودم بیاد آمد و عزیمت سابق در خاطرم تصمیم یافت و با خود قرار دادم که چون سال پنجاهم بآخر رسیده مدت وعده بسر آید بتوفیق الله تعالے روزے که بسعادت زیارت حضرت عرش آشیانی انار الله برهانه مشرف گردم استمداد همت از بواطن قدسی مواطن آنحضرت جسته دل را ازان اشغال باز دارم بمجرد خطور این نیت در خاطر آن کلفت و آزردگی رفع شد خود را خوش وقت و تازه یافتم و زبان را بحمد و سپاس ایزد جلشانه و شکر مواهب او چاشنی بخشیدم امید که توفیق میسر گردد ۔۵

چه خوش گفت فردوسی پاک زاد	که رحمت بران تربت پاک باد	میازار موری که دانه کش است	که جاندارد و جان شیرین خوش است

روز مبارک شنبه چهارم ماه الهی سید کبیر و بختر خان وکلاے عادل خان را که پیشکش او بدرگاه والا آورده بودند رخصت انعطاف

ارزانی داشتم سید کبیر بخلعت و خنجر مرصع و اسپ سرفرازے یافت و بختر خان با اسپ و خلعت و او ربسی مرصع که اهل آن ملک در گردن می آویزند ممتاز گشت و مبلغ شش هزار درب خرچے بهر دو انعام شد و چون عادل خان مکرر بوسیلهٔ فرزند اقبال مند شاهجهان التماس شبیه خاصه شریفه نموده بود شبیه خود را با یک قطعه لعل گران بها و فیل خاصه بشارالیه عنایت فرمودم و فرمان عزت عنوان صادر گشت که از ولایت نظام الملک و قطب الملک هرجا و هر قدر تواند تصرف نموده با نعام او مقرر باشد و هرگاه کمک و مدد بخواسته باشد شاه نواز خان فوجے آراسته بکمک او تعیین نماید در زمان سابق نظام الملک که کلان ترین حکام دکن بود و همه را بکلانے قبول داشتند و برادر مهین میدانستند در نیولا عادل خان مصدر خدمات شایسته گشت و بخطاب والاے فرزندی شرف اختصاص یافت او را بسرداری و سری تمام ملک دکن ملبند مرتبه ساختم و بجهت شبیه این رباعی بخط خاص مرقوم گشت ـ ه

اے سوے تو دایم نظر رحمت ما	آسوده نشین بسائه دولت ما
سوے تو شبیه خویش کردیم روان	تا معنے ما به بینی از صورت ما

و فرزند شاهجهان حکیم خوش حال پسر حکیم همام را که از خانه زادان خوب این درگاه است و از صغرسن در خدمت آن فرزند کلان بوده بجهت رسانیدن نوید مراحم جهانگیری همرافقت وکلاے عادل خان تعین و او فرستاده و همدرین روز میر جمله بخدمت عرض مکرر فرق عزت برافراخت چون کفایت خان دیوان صوبه گجرات را در هنگامیکه بدیوانی صوبه بنگاله اختصاص داشت بعضے حوادث روے داده بود از سامان افتاده بنا برین مبلغ پانزده هزار روپیه بانعام او مرحمت شد و در نیولا دو جلد جهانگیر نامه ترتیب یافته بنظر گذشت یکے را چند روز پیش ازین بمدار المهامی اعتماد الدوله لطف فرمودم و درین تاریخ دیگرے بفرزندی آصفخان عنایت نمودم روز جمعه پنجم بهرام پسر جهانگیر قلی خان از صوبه بهار آمده دولت زمین بوس دریافت و الماسے چند از حاصل کان کوکره آورده گذرانید چون دران صوبه از جهانگیر قلی خان خدمت شایسته بظهور نرسیده بود معه ذلک بعرض مکرر رسید که چندے از برادران و خویشان او دران ملک دست تسلط و تعدی دراز ساخته بنده هاے خدا را مزاحمت و آزار میرسانند و هریکے خود را حاکمی تراشیده جهانگیر قلیخان را تمکین نمی نمایند بنا برآن مقرب خان که بندهٔ قدیم الخدمت مزاحمان است فرمان بدستخط خاص صادر گشت که بصاحب صوبگی بهار سرفراز و ممتاز بوده بمجرد رسیدن فرمان قضا جریان بدانصوب شتابد از الماس هاے که ابراهیم خان فتح جنگ بعد از فتح کان مذکور بدرگاه ارسال داشته بود چند قطعه بجهت تراشیدن حواله حکاکان سرکار شده بود درینوقت که بهرام ناگاه باگره رسید بخانه درگاه مے شد خواجه جهان چندے را که طیار شده محبوب او بدرگاه فرستاد یکے از انها با نقش است و بظاهر از نیلم تمیز

نمیتوان کرد تا حال الماس باین رنگ دیده نشده چند سرخ بوزن در آمده جوهریان سه هزار روپیه قیمت کردند و عرض کردند که اگر سفید و تمام عیار می بود بیست هزار روپیه می ارزید امسال تا تاریخ ششم مهرماه انبه خورده شد درین ملک لیمون فراوان است و بالیده می شود و از باغ کاکو نام هندوئے چند لیمون آورده بودند بغایت لطیف و بالیده یکے را که از همه کلان تر بود فرمودم که وزن کنند هفت تولہ برآمد روز شنبه ششم جشن وسهره ترتیب یافت اول اسپان خاصه را آراسته بنظر در آوردند بعد ازان فیلان خاصه را آراسته گذرانیدند چون دریاے مهی هنوز پایاب نشده بود که اردوے گیهان شکوه عبور تواند نمود و آب و هواے محمود آباد دران هیچ نسبتی بدیگر منازل نمود باز ده روز درین سر منزل مقام واقع شد روز دوشنبه هشتم از منزل مذکور کوچ کرده در موده نزول اقبال افتاد خواجه ابوالحسن بخشی را که با جمعے از بنده هاے کارگذار ملاح و خاوده بسیار پیشتر فرستاده بودم که دریاے مهی را پل بندند که انتظار پایاب نباید کشید و اردوے ظفر قرین بسهولیت عبور تواند نمود روز سه شنبه نهم مقام شد روز یکم شنبه دهم موضع اینه محل نزول رایات جلال گشت در اوایل حصار سر پای بچه خود را بمنقار گرفته سرنگون آویزان میساخت و بیم آن میشد که مبادا از اثر بیمهرے باشد و صنایع سازد بنابران حکم فرموده بودم که نر را جدا نگاه دارند و پیش بچه ها نگذارند درینولا بجهت امتحان فرمودم که نزدیک بچه ها بگذارند تا حقیقت بیمهری و محبت ظاهر گردد و بعد از گذاشتن نهایت تعلق و مهر دریافته شد و محبت او هیچ کمتر از محبت ماده نیست و معلوم میشود که آن او اهم از روے دوستی بوده روز مبارک شنبه یازدهم مقام شد و آخر روز بشکار بیرون رفته سه آهوی سیاه و چهار ماده آهو و چکاره بیوز گیرانیده شد روز یک شنبه چهاردهم تیر بشکار بیرون رفته پانزده راس آهو از نر و ماده گیرانیده شد بمیرزا رستم و سهراب خان پسر او حکم فرموده بودم که بشکار نیله گاو رفته هر قدر که توانند با بندوق بزنند هفت راس از نر و ماده پدر و پسر شکار کردند چون بعرض رسید که درین نواحی شیرے است مردم آزار که بگوشت آدم عادت کرده و آسیب او بخلق خدا میرسد فرزند شاهجهان حکم شد که شیر او را از بنده هاے خدا کفایت کند آن فرزند حسب الحکم بندوق زده شب بنظر در آورده فرمودیم که در حضور پوست کنند اگرچه بظاهر پرکلان می نمود چون لاغر بود از شیرهاے کلان که من خود انداخته ام در وزن کمتر برآمد روز دوشنبه پانزدهم روز سه شنبه شانزدهم بشکار نیله گاو شتافته هر روز دو نیله گاو به تفنگ زده شد روز مبارک شنبه هیژدهم برکنار تالے که مخیم بارگاه اقبال بود بزم پیاله آراستگی یافت گلهاے کنول بر روے آب نغز شگفته بود بنده هاے خاص بساغر نشاط خوشوقت گشتند جهانگیر قلیخان بست زنجیر فیل از صوبه بهار و مروت خان هشت زنجیر از بنگاله پیشکش ارسال داشته بود بنظر گذشت یک فیل از جهانگیر قلیخان و دو فیل از مروتخان داخل فیلان خاصه شدند تتمه بجملهها تقسیم یافت میرخان پسر میرزا ابوالقاسم تمکین که از خان زادان این درگاه است بمنصب

هشت صدی ذات و ششصد سوار از اصل و اضافه سرفرازی یافت قیام خان بخدمت قراول بیگی و منصب ششصدی ذات و صد و پنجاه سوار ممتاز گشت عزت خان که از سادات بارهه و بمزید شجاعت و کارطلبی امتیاز دارد از تعینات صوبه بنگش است حسب الالتماس مهابت خان صاحب صوبه مذکور بمنصب هزار و پانصدی ذات خاصه و هشت صد سوار فرق عزت برافراخت کفایت خان دیوان صوبه گجرات بعنایت فیل سرفراز شده مرخص گشت بصفی خان بخشی صوبه مذکور شمشیر مرحمت نمودم روز جمعه نوزدهم بشکار رفته یک نیلگاؤ نر زدم در مدت العمر بیاد ندارم که تیر بندوق از نیلگاؤ نر کلان پران گذشته باشد از ماده بسیار می گذرد درین تاریخ با آنکه چهل و پنج قدم مسافت بود از دو پوست آزاد گذشت باصطلاح اهل شکار قدم عبارت از دو گام است که پیش و پس نهاده شود روز یکشنبه بست و یکم خود بشکار باز وجره خوشوقت گشته بمیرزا رستم و داراب خان و میر میران و دیگر بنده ها حکم فرمودم که بشکار نیلگاؤ رفته هر قدر توانند به بندوق بزنند نوزده راس از نر و ماده شکار کردند و ده راس آهو هر کس از هر قسم بیوز گیرانیده شد ابراهیم خان بخشی صوبه دکن حسب الالتماس خانخانان سپه سالار بمنصب هزاری ذات و دویست سوار سرفرازی یافت روز دوشنبه بیست و دوم از منزل مذکور کوچ واقع شد روز سه شنبه بست و سیوم باز کوچ فرمودم قراولان عرض کردند که درین نواحی ماده شیرے با سه بچه بنظر در آمده چون نزدیک براه بود خود بقصد شکار متوجه گشته هر چهار را به تفنگ زدم و از آنجا بمنزل پیش شتافته از پلے که بربالاے مهی بسته شده بود عبور فرمودم با آنکه درین دریا کشتی نبود که پل توان بست و آب بغایت عمیق بود تند میگذشت بحسن اهتمام خواجه ابوالحسن میر بخشی پیش از دو سه روز پلے در نهایت استحکام که طول یکصد و چهل در عه و عرض چهار در عه است مرتب گشته بجهت امتحان فرمودم که فیل کوه بیکر خاص راکه از فیلان کلان قوی هیکل است با سه ماده فیل از روے پل گذرانیدند بنوعے مستحکم بسته شده بود که توایم او از بار فیل کوه پیکر اصلا متزلزل نگشت از زبان معجز بیان حضرت عرش آشیانی انار الله برهانه شنیده ام که میفرمودند که روزے در عنفوان جوانی دو سه پیاله خورده بودم و بر فیل مست سوار شده با آنکه هشیار بودم و فیل در غایت خوش جلوی بارداده و اختیار سن می گشت خود بیهوش و فیل را بدست و سرکش دانسته بجانب مردم میدوانیدم بعد ازان فیل دیگر طلبیده هر دو را بجنگ انداختم و آنها جنگ کنان تا سر پل که بر دریاے جمنا بسته شده بود شتافتند قضا را آن فیل گریخت و چون از طرف دیگر راه گریز نیافت ناگزیر بر بست پل روان شد و فیل که من بر و سوار بودم از پے او شتافت هر چند عنان او بدست اختیار من بود و باندک اشارتے می ایستاد بخاطر رسید که اگر فیل را از رفتن بالاے پل باز دارم مردم آن اوباشے مستانه را محمول بر خاشگی خواهند داشت و ظاهر خواهد شد که نه من مست بیخود بوده ام نه فیل بدست و خود سر و این اوباش از بادشاهان ناپسندیده است لاجرم بتائید ایزد سبحانه استعانت جسته فیل خود را

از تعاقب او باز نداشتم و هر دو بر روے پل روان شدند چون پل بکشتی ترتیب یافته بود هرگاه فیل دستهاے خود را بر کنار کشتی می نهاد نصف کشتی بآب فرومی رفت و نصف دیگر بلندی می ایستاد و در هر قدم گمان آن مے شد که چیوند کشتی ها از هم گسیخته گردد و مردم از مشاهده این حال عرق بحر اضطراب و شورش می بود ند چون حمایت و حراست حق جل و علا همه جا و همه وقت حارس و حامی این نیازمند است هر دو فیل در ضمان سلامت ازان پل عبور نمودند روز مبارک شنبه بست و پنجم بر کنار آب می بزم پیاله ترتیب یافت و چندی از بنده هاے خاص که درین قسم مجالس و محافل راه دارند بساغرهاے لبریز عنایت هاے سرشار کام دل برگرفتند بے تکلف مترسے است لنهایت دل نشین بدو وجه دران منزل چهار مقام واقع شد یکے نوبے جاودوم آن که مردم در گذشتن اضطراب ننمایند روز یکشنبه بست و هشتم از کنار آب بهی کوچ فرمودم روز دوشنبه باز اتفاق کوچ افتاد درین روه زغریب تماشائے مشاهده شد جفت سارس که بچه کشیده بود روز مبارک شنبه از احمد آباد آورده بودند در صحن دولت خانه بر کنار آبگال ترتیب یافته بود با بچه هاے خود مے گشتند اتفاقاً نر و ماده هر دو آواز کرونده جفت سارس صحرائی آواز انها را شنیده ازان طرف تال فریاد برآوردند و بر اثر آن پرواز کنان آمده نر با نر و ماده با ماده بجنگ افتادند و با آنکه چند کس ایستاده بودند صلاحا و ملاحظه مردم نکردند و خواجه سرایانی که محافظت آنها مقرر اند بقصد گرفتن شتافته یکے بر نر زور آورخیت و دیگری با ماده آنکه نر را گرفته بود بتلاش بسیار نگاهداشت و آنکه با ماده دست انداخته نتوانست نگاهداشت و از جنگ او بدر رفت من بدست خود حلقه در بینی و پاهاے او انداخته آزاد ساختم و هر دو بجا و مقام خویش رفته قرار گرفتند غائبًا هر دفعه که سارس هاے خانگے فریاد میکردند آنها نیز در برابر آواز مے دادند و هم ازین عالم تماشاے آهوے صحرائی دیده شد در پرگنه کرنال بشکار رفته بودم قریب به سی کس از اهل شکار و خدمت گار و ملازمت حاضر بودند آهوے سیاه با ماده آهوے چند نظر در آمد یک مرتبه آهوے آهوگیر را بجنگ او سر دادیم دو سه شاخ جنگ کرده پس پا برگشته آمد دفعه دیگر خواستم که بیاندازم بر شاخ آهوے آهوگیر بسته بگذاریم تا گرفتار شود درین اثنا آهوے صحرائی از شدت غضب و غیرت هجوم مردم را در نظر نه آورده بے محابا دویده آمد و دو سه شاخ بآهوے خانگی جنگ در گریز کرده از میان بدر رفت درین تاریخ خبر فوت عنایت خان رسید او از خدمتگاران و بنده هاے نزدیک بود با آنکه افیون میخورد و هنگام فرصت مرتکب پیاله هم میشد رفته رفته شیفته شراب گشت چون ضعیف بنیه بود زیاده از حوصله و طاقت خویش از تکاب می نمود بمرض اسهال مبتلا شد درین ضعف دو سه دفعه از عالم صرع غشی بر مزاجش مستولی گشت حسب الحکم حکیم [illegible] هر چند تدبیرات بکار برد نفعی بران مرتب نگشت مع ذلک غریب جوعی مهر سانید و با آنکه حکیم مبالغه و تاکیدے نمود که در شبانه روز [illegible]

از گفتار خان عزاق است

بیش از یک نوبت مرتکب غذا نشود و ضبط احوال خود نمی توانست کرد دیوانہ وار خود را بر آب و آتش می زد تا آنکہ بسوء القنیہ و استسقا منجر شد بسیار زبون و ضعیف گشت چند روز پیش ازین التماس نمود کہ خود را پیشتر باگرہ رساند حکم فرمودم کہ بحضور آمدہ رخصت شود در پالکی انداختہ آوردند بجدی نحیف و ضعیف بنظر درآمد کہ موجب حیرت گشت ع

کشیدہ پوستے بر استخوانے	

بلک استخوان ہم بہ تحلیل رفتہ با آنکہ مصوران در کشیدن شبیہ لاغر نہایت اغراق بکار می برند اما ازین عالم بلکہ نزدیک باین ہم بنظر درنیامدہ سبحان اللہ آدم زادہ باین ہیات و ترکیب ہم میشود این دو بیت اوستاد درین مقام مناسب افتادہ ؎

سایۂ من گرم نگیرد پاے	تا قیامت ندارد م برجاے	نالہ از بسکہ ضعف دل بیند	تا بلب چند جاے بشیند

از غایت عزائب فرمودم کہ مصوران شبیہ او را کشند القصہ حال او را بسیار متغیر یافتم گفتم کہ زنہار در چنین وقت نفسی از یاد حق غافل نباید شد و از کرم او ناامید نباید شد اگر مرگ امان نبخشد آن را وستگاہ معذرت و فرصت تدارک باید شمرد و اگر مدت حیات بسر آمدہ ہر نفس کہ بیاد او برآید غنیمت باید دانست از بازماندہاے خویش دل مشغول مباش کہ اندک حق خدمت پیش ما بسیار است چون از پریشانی او بعرض رسیدہ بود دو ہزار روپیہ خرچ راہ باو دادہ رخصت کردم روز دوم مسافر راہ عدم گشت روز سہ شنبہ سیم ام کنار آب مانب محل نزول اردوے گیہان پوے گردید جشن نوروز مبارک شنبہ دویم ابان ماہ الٰہی درین منزل آراستگی یافت امان اللہ پسر مہابت خان حسب الالتماس او بمنصب ہزاری ذات و سیصد سوار سرفراز شد گردھر ولد راے سال بمنصب ہزاری ذات و شتصد سوار سربلندی یافت عبداللہ پسر خان اعظم بہزاری ذات و سیصد سوار ممتاز گشت دلیر خان کہ از جاگیرداران صوبہ گجرات است بمرحمت اسپ و فیل سرفراز نمودم رنباز خان پسر شہباز خان کنبو حسب الحکم از صوبۂ دکن آمدہ بخدمت بخشیگری و واقعہ نویسی لشکر بنگش سرفراز گشت و منصب او ہشتصدی ذات و چہار صد سوار مقرر شد روز جمعہ سویم کوچ فرمودم درین منزل شاہزادہ شجاع جگر گوشہ فرزند شاہجہان کہ در دامن عصمت نور جہان بیگم پرورش مے یابد مرا نسبت باو تعلق خاطر و دل بستگی بر تبہ ایست کہ از جان خود عزیز میدارم بیماری کہ مخصوص اطفال است و آنرا ام الصبیان میگویند بہم رسانید و زمانے ممتد از ہوش رفت ہر چند اہل تجربہ تدبیرات و معالجات بکار بردند سود نداد و بیہوشی او ہوش از من ربود چون از تداوی ظاہری ناامیدی دست داد از روی خضوع و خشوع فرق نیاز بدرگاہ کریم کارساز و رحیم بندہ نواز سودہ صحت او را مسألت نمودم درین حالت بخاطر گذشت کہ چون با خدای خود عہد کردہ بودم کہ بعد از تمام سن خمسین از عمر این نیازمند ترک شکار تیر و بندوق نمودہ ہیچ جاندارے را بدست

خود آزرده نسازم اگر به نیت سلامتی او از تاریخ حال دست ازان کار باز دارم ممکن که حیات او وسیلهٔ نجات چندین جاندار شود. حق سبحانه تعالے او را باین نیازمندازانی دارد القصه بعزم درست و اعتقاد صادق با خدا عهد کردم که بعد ازین هیچ جاندارے را بدست نیازارم بکرم الٰہی کوفت او تخفیف تمام یافت و دران هنگام که این نیازمند در بطن والده بود بدستورے که دیگر اطفال در شکم حرکت می کنند روزے اثر حرکت ظاهر نشد پرستاران مضطرب و متلاشے گشته صورت حال را بعرض حضرت عرش آشیانی رسانیدند دران ایام پدرم پیوسته شکار ریوز سیفرمودند چون آنروز جمعه بود به نیت سلامتے من نذر فرمودند که در مدت عمر روز جمعه شکار یوز نکنند تا انتهاے حیات برین عزیمت ثابت قدم بودند و من نیز متابعت آنحضرت نموده تا حال شکار یوز روز جمعه نکرده ام مجملاً بجهت ضعف نور چشمی شاه شجاع سه روز درین منزل توقف واقع شد امید که حق تعالی او را عمر طبیعی کرامت فرماید روز سه شنبه هفتم کوچ اتفاق افتاد روزے پسر حکیم تعریف شیر شتر میکرد بخاطر رسید که اگر روزے چند بدان مداومت نمایم ممکن که نفعے داشته باشد و بمزاج من گوارا باشد آصف خان ماده ولایتے شیر داشت قدرے ازان شیر تناول کردم بخلاف شیر دیگر شتران که خالے از شورے نیست بمذاق من شیرین و لذیذ آمد و الحال قریب یکماه است که هر روز پیاله که مقدار نیم کاسهٔ آبخوری باشد ازان شیر می خورم و نفعے ظاهر شده را فع تشنگی است غرایب آنکه دو سال پیش ازین آصف خان این مایه را خریده بود و دران وقت بچه نداشت و اصلا اثر شیر ظاهر نبود درین ایام بحسب اتفاق از پستان او شیر برآمد هر روز چهار سیر شیر گاؤ و پنج سیر گندم و یک سیر قند سیاه و یک سیر باديان نجرد اومی دهند که شیرش لذیذ و شیرین و مفید باشد بے تکلف بمذاق من خیلے درافتاد و گوارا آمده و بجهت امتحان شیر گاؤ و شیر میش را طلبیده هر سه را چشیدم در شیرینی و عذوبت شیر این شتر را نسبتی نیست فرمودم که چند مایه دیگر را هم ازین قسم خوراک بدهند تا ظاهر شود که از اثر غذاهاے لطیف عذوبت است یا در اصل شیر این شتر شیرین است روز کم شنبه هشتم کوچ فرمودم روز مبارک شنبه نهم مقام واقع شد دولت خانه بر مقام تال کلانے ترتیب یافته بود فرزند شاه جهان کشتی طرح کشمیر که نشیمن گاه آن را از نقره ساخته بودند پیشکش نمود آخرهاے آن روز بران کشتی نشسته سیر تال کرده شد عابد خان بخشی بنگش را که بدرگاه طلبداشته شده بود درین روز سعادت آستانبوس دریافته بخدمت دیوانی بیوتات سرفراز گشت سرفراز خان که از کمکیان صوبه گجرات است بعنایت علم و اسپ بنجاق خاصه و فیل فرق عزت برافراخته رخصت یافت عزت خان که از تعینات لشکر بنگش است بعنایت علم سربلند گردید روز جمعه دهم کوچ فرموده شد میر میران بمنصب دو هزاری ذات و شش صد سوار سرفرازی یافت روز شنبه یازدهم پرگنه دوحد محل درود مکب مسعود گشت شب یک شنبه دوازدهم آبان ماه الٰہی سنه سیزده جلوس مطابق پانزدهم ذیقعده هزار

وبیست وهفت هجری بطالع نوزده درجهٔ میزان بخشنده بی منت بفرزند اقبالمند شاهجهان از صبیهٔ آصف خان گرامی فرزند ذکرهمت فرمود اُمید که قدمش برین دولت ابدقرین مبارک و فرخنده باد سه روز در منزل مذکور مقام نموده روز یکشنبه پانزدهم در موضع ثمرنه نزول اقبال اتفاق اُفتاد چون التزام شده که جشن مبارک شنبه تا مقدور و ممکن باشد در کنار آب وجاے بصفا ترتیب یابد درین نزدیکی سرزمینے که قابلیت آن داشته باشد نبود ناگزیر قریب نیمی از شب مبارک شنبه شانزدهم گذشته باز سواری فرمودم وهنگام طلوع نیر اعظم فروغ بخش عالم در کنار تال پاکهور نزول اجلال واقع شد آخرهاے روز بزم پیاله آراسته بچندی از بنده های خاص پیاله عنایت نمودم روز جمعه هفدهم کوچ فرمودم کیشو داس مارو جاگیردار آن نواحی است حسب الحکم از دکن آمده بسعادت زمین بوس سربلندی یافت روز شنبه هیزدهم حوالے رام گڈھ معسکر اقبال گشت چند شب پیش ازین سه گھڑی بطلوع مانده بود درکره هوا ماده بخار و دخانی بشکل عمودے نمودار شد و هر شب یک گھڑی پیشتر از شب دیگر ظاهر میگشت وچون تمام نمود صورت حربه پیدا کرد هر دو سر باریک و میان گنده خمدار مانند دهره پشت بجانب جنوب و روے بسوے شمال الحال یک پهر بطلوع مانده ظاهر می گردد منجمان و اخترشناسان قد و قامت او را بمطالعه معلوم کردند که بست و چهار درجهٔ فلکی را باختلاف منظر ساز است و بحرکت فلک اعظم متحرک و حرکت خاصه نیز در جهت حرکت فلک اعظم در و ظاهر می شود چنانچه اول در برج عقرب بود آنرا گذاشته بمیزان رسید و حرکت عرض در جهت جنوب بیشتر دارد و دانایان فن نجوم در کتب این قسم را حربه نامیده اند و نوشته اند که ظهور این دلالت میکند بر ضعف ملوک عرب و استیلا دشمنان ملوک عرب بر ایشان والعلم عند الله تا تاریخ مذکور بعد از شانزده شب که علامت ظاهر شده بود درهمان سمت ستاره نمودار گشت که سرش روشنے داشت و تا دو سه گز دم او درازی نمود و اما دردم اصلا روشنے و درخشندگی نبود الحال قریب هشت شب است که نمودار شده هرگاه که منتفے گردد مرقوم خواهد نمود و از آثار او انچه بظهور رسد نوشته خواهد شد روز یکشنبه نوزدهم مقام کرده روز دوشنبه در موضع سیتل کهیره نزول فرمودم روز سه شنبه بست ویکم باز مقام شد برشید خان افغان خلعت و فیل محبوب رنبازخان مرحمت نموده فرستادم روز چهارشنبه بست و دوم پرگنه مدنپور مخیم اردوی گیهان شکوه گشت روز پنجشنبه بست و سیوم مقام کرده بزم پیاله ترتیب یافت و داراب خان بخلعت نادری سرفراز شد روز جمعه مقام نموده روز شنبه بست و پنجم پرگنه راری مخیم معسکر اقبال گشت روز یکشنبه بست و ششم در کنار آب چنبل نزول فرمودم و روز دوشنبه بست و هفتم بر لب آب کهنر منزل شد روز سه شنبه بست و هشتم سواد بلده اوجین مورد رایات فیروزی گردید از احمد آباد تا اوجین نود و هشت کروه مسافت را به بست و هشت کوچ و چهل و یک مقام که دو ماه و نه روز باشد آمده شد روز چهارشنبه بست و نهم با جد روپ

که از مرتاضان کیش هنود است و تفصیل احوال او در اوراق سابق نگاشته کلک وقایع نگار گردید صحبت داشته بسیر و تماشاے کالیاده توجه فرمودم بے تکلف صحبت او از مغتنمات است درین تاریخ از مضمون عرض داشت بهادر خان حاکم قندهار بوضوح پیوست که درسنه هزار و بست و شش هجری که عبارت از سال پار باشد در قندهار و نواحے آن کثرت موش بحدے رسیده که جمیع محصولات و غلات و مزروعی و سردرختیهاے آنولایت را ضائع ساخته اند تا زراعت در ونشده بود خوشه ها را بریده میخوردند چون رعایا مزروعات خود را بخرمن در آورده تا کوفتن و پاک ساختن نصف دیگر تلف شده بود چنانچه ربعی از محصولات شاید بدست در آمده باشد و همچنین از فالیز ها و از باغات اثر نماند بمرور چندے آواره و معدوم شدند چون فرزند شاهجهان جشن ولادت پسر خود را نکرده و راو جین که محال جاگیر او دست التماس نمود که بزم روز مبارک شنبه سی ام در منزل او آراستگی یابد لاجرم آن فرزند را کامروا ے خواهش ساخته در منزل او بعیش و طرب گذرانیده شد و بنده هاے خاص که درین قسم مجالس و محافل بارمی یابند بساغرهاے لبریز عنایت سرخوش گشتند و فرزند شاهجهان آن مولود مسعود را به نظر در آورده خوانے از جواهر و مرصع الآت و پنجاه زنجیر فیل سی نر و بیست ماده برسم پیشکش گذرانیده التماس نام نمود انشاالله بساعت نیک نهاده خواهد شد و از فیلان او هفت زنجیر فیل داخل حلقهٔ خاصه شد تتمه به نوجداران تقسیم یافت و در کل انچه از پیشکشهاے او مقبول افتاد دولک روپیه خواهد بود درین روز عضدالدوله از جاگیر خود رسیده سعادت آستان بوس دریافت هشتاد و یک عدد مهر بصیغهٔ نذر و فیلے برسم پیشکش گذرانید قاسم خان که از حکومت بنگاله معزول ساخته بدرگاه طلب داشته شده بود بدولت زمین بوس مستسعد گشته هزار مهر نذر گذرانید روز جمعه غره آذر ماه بشکار باز و جره خاطر را رغبت افزود و در اثناے سواری بقطع زراعتے از جوار گذر افتاد با آنکه هر تنه یک خوشه بار می آورد تنه بنظر در آمد که دوازده خوشه داشت موجب حیرت گشت درین حال حکایت بادشاه و باغبان بخاطر گذشت۔

حکایت بادشاه و باغبان

یکے از سلاطین در هواے گرم بدر باغی رسید پیر باغبانے دید بر در استاده پرسید که درین باغ انار هست گفت هست سلطان فرمود که قدحی آب انار بیار باغبان را دختر بود بجمال صورت و حسن سیرت آراسته باو اشارت کرد تا آب انار حاضر سازد دختر رفت و فی الحال قدحی پر آب انار بیرون آورد و برگی چند بر روے آن نهاده سلطان از دست او گرفت و در کشید انگاه از دختر پرسید که متصوار گذاشتن این برگها بر روی آب چه بود دختر بزبان فصیح و ادای ملیح معروض داشت که درچنین هواے گرم غرق از عرق قطره و سواری رسیدن آب را بیکدم در کشیدن نمانی

حکمت است بنا برین احتیاط بر گہارا بر روے آب وقدح نہادم تا با آہستگی وتانی نوش جان فرمایند سلطان را این حسن ادا بغایت خوش آمد وبخاطر گذارنید کہ این دختر را داخل خدمہ محل خود سازم بعد ازان از باغبان پرسید کہ ہر سال حاصل تو ازین باغ چیست گفت سیصد دینار گفت بدیوان چہ میدہی گفت سلطان از سر درختے چیزے نمی گیرد بلکہ از زراعت عشرے مے ستاند سلطان رابخاطر گذشت کہ در مملکت من باغ بسیار و درخت بیشمار است اگر از حاصل باغ نیز عشری دہد مبلغے کفایت مے شود و رعیت را چندان زیانے نمے رسد بعد ازین بفرمایم کہ خراج از محصول باغات نیز بگیرند پس گفت قدرے آب دیگر ہم از انار بیار دختر رفت و بعد از دیری آمد و قدحے آب انار آورد و سلطان گفت کہ آن نوبت کہ رفتے زود آمدے و بیشتر آوردے و این مرتبہ انتظار بسیار دادے و کمتر آوردے دختر گفت کہ آن نوبت قدح را از آب یک انار مالامال ساختہ بودم و درین دفعہ پنج شش انار افشردم و آنقدر آب حاصل نشد سلطان را حیرت افزود باغبان معروض داشت کہ برکت محصول از اثر نیت نیک بادشاہ است مرا بخاطر میرسد کہ شما بادشاہ باشید در وقتے کہ حاصل باغ را از من پرسیدید نیت شما دگرگون شدہ باشد لاجرم برکت از میوہ رفت سلطان متاثر گشت و آن اندیشہ از دل برآورد پس گفت یک نوبت دیگر قدحے از آب انار بیار دختر باز رفت و زود قدح را لبالب برون آورد خندان و شادان بدست سلطان داد سلطان بر فرہت باغبان آفرین کردہ صورت حال ظاہر ساخت و آن دختر را از و درخواست و خواستگاری نمود این حقیقت ازان بادشاہ حقیقت آگاہ بر صفحۂ روزگار یادگار ماند القصہ ظہور این امور بمعنے آثار نیت نیک و ثمرات عدالت است ہر گاہ ہمگے ہمت و نیت سلاطین معدلت آئین مصروف و معطوف بر آسودگی خلق و رفاہیت رعایا باشد ظہور خیرات و محصول زراعت و باغات مستبعد نیست و للہ الحمد کہ درین دولت ابد قرین بر سر درختے ہر گز محصول رسم نبودہ است و نیست و در تمام ممالک محروسہ یکدام دیگر بابین صیغہ داخل خزانہ عامرہ و اصل دیوان اعلے نمی شود بلکہ حکم است کہ ہر کس در زمین مزروعی باغ سازد حاصل آن معاف باشد امید کہ حق سبحانہ این نیاز مند را ہموارہ بر نیت خیر موافق دارد

چو نیت بخیر است خیرم دہے	

روز شنبہ دوم بار بصحبت جدرو پ خاطر شوق افزود و بعد از فراغ عبادت نیمروز بکشتی نشستہ بقصد ملاقات او شتافتم کہ در آخر روز در گوشہ انزوائی او دو دیدہ صحبت داشتم بسا سخنان بلند از حقایق و معارف استماع افتاد بے اغراق مقدمات تصوف منقح بیان مے کند و از صحبت او محظوظ میتوان شد شصت سال از عمرش گذشتہ بست و دو سالہ بود کہ قطع تعلقات ظاہری کردہ قدم ہمت بشاہراہ تجرید نہادہ دہے و ہشت سال است کہ در لباس بے لباسی بسر میبرد در وقت رخصت گفت کہ شکر

این موہبت الٰہی بکدام زبان ادا نمایم کہ در عہد دولت چنین بادشاہ عادل بجمعیت وقت و آرامش خاطر بعبادت معبود خود مشغولم واز ہیچ رہگذر غبار تفرقہ بر دامن عزیمت من نمی نشیند روز یک شنبہ سویم از کالیادہ کوچ فرمودم در موضع قاسم کھیڑہ نزول واقع شد در اثنای راہ بشکار باز وجرہ مشغولے داشتم اتفاقاً کاروانگی برخاست باز تو بغون راکہ نہایت توجہ بآن دارم از پی او پرانیدم کاروانک از چنگ او بدر جست وباز ہوا گرفتہ بمرتبہ بلند شد کہ از نظرہا غائب گردید ہر چند قراولان و میر شکاران از پی او باطراف تاختند اثرے از و نیافتند ومحال نمود کہ در چنین صحرائی باز بدست آید لشکر میر کشمیری کہ سردار میر شکاران کشمیر است وباز مذکور حوالہ او بود سراسیمہ بے سراغ ونشان در اطراف صحرائے شتافت ناگاہ از دور درختے دید چون نزدیک رسید باز را بر سر شاخ نشستہ یافت مرغ خانگی را نمودہ باز را طلبید سہ گھڑی بیشتر نگذشتہ بود کہ گرفتہ بحضور آورد واین موہبت غیبی کہ در گمان وخیال ہیچکس نبود مسرت افزائے خاطر گشت بانعام این خدمت منصب او را افزودہ اسپ وخلعت مرحمت نمودم روز دوشنبہ چہارم وسہ شنبہ پنجم وکم شنبہ ششم پے در پے کوچ واقع شد روز مبارک شنبہ ہفتم مقام نمودہ در کنار تال جشن نشاط آراستگی یافت نور جہان بیگم بیماری داشت کہ مدتہا بران گذشتہ بود واطبائے کہ بسعادت خدمت اختصاص دارند از مسلمان و ہندو ہر چند تدبیرات بکار بردند سود مند نیفتاد واز تداوی آن عجز معترف گشتند در نیولاکہ حکیم روح اللہ بخدمت پیوست وتصدی علاج آن شد بتائید ایزد عزاسمہ در اندک مدت صحت کامل رو نمود وبصلۂ این خدمت شائستہ حکیم را بمنصب لایق سرفراز ساختہ سہ موضع از وطن او بطریق ملکیت عنایت فرمودم وحکم شد کہ مشارالیہ را بنقرہ وزن کردہ در وجہ انعام او مقرر دارند روز جمعہ ہشتم تا روز یکشنبہ سیزدہم پے در پے کوچ اتفاق افتاد وہر روز تا آخر منزل بشکار باز وجرہ مشغول بودہ دراج بسیار گیرانیدہ شد روز یکشنبہ گذشتہ کنور کرن پسر رانا امر سنگھ بدولت زمین بوس سرفراز گشتہ تسلیمات مبارکباد فتح دکن بتقدیم رسانیدہ صد مہر و ہزار روپیہ بصیغۂ نذر وموازی بست ویکہزار روپیہ از قسم مرصع آلات با چند اسپ وفیل پیشکش گذرانید انچہ از قسم فیل واسپ بود باو بخشیدم وتتمہ بعرض قبول مقرون گشت در روز دیگر باو خلعت مرحمت شد میر شریف وکیل قطب الملک یک زنجیر فیل وبارادخان میر سامان نیز یک زنجیر فیل عنایت شد سید ہز برخان بفوجداری سرکار میوات سرفراز شد منصب او از اصل واضافہ ہزار ویانصد سوار مقرر گشت سید مبارک را کہ از است قلعہ رہتاس ممتاز ساختہ منصب پانصدی ذات ودو صد سوار مرحمت فرمودم روز مبارک شنبہ چہاردہم در کنار تال موضع سندھارا مقام کردہ بزم پیالہ ترتیب یافت وبندہ ہائے مخصوص بساغرہای نشاط خوشوقت شدند جانوران شکاری کہ در آگرہ یکریز بستہ بودند خواجہ عبداللطیف قوش بیگی درین روز آوردہ بنظر گذرانید انچہ لایق سرکار

خاصہ بود انتخاب نمودہ تتمہ را با مراد دیگر بندہ ہا بخشیدہ شد درین تاریخ خبر بغی و کافر نعمتی راجہ سورجمل ولد راجہ باسو بسماع جلال رسید راجہ باسو چند پسر داشت مشار الیہ اگرچہ بسال از ہمہ کلان تر بود غائبانہ پدر بجہت بد اندیشی و فتنہ جوئی پیوستہ او را مجوس و مضبوط میداشت ہمچنان از و ناراض و آزردہ خاطر گذشت بعد از فوت او چون این بے سعادت از ہمہ کلان تر بود دیگر فرزند قابل در رشید نداشت حقوق خدمت راجہ باسو ملحوظ و منظور فرمودہ بجہت انتظام سلسلہ زمینداری و محافظت ملک و وطن او این بید دولت را بخطاب راجگی و منصب دو ہزاری سرفراز ساختہ جاگیر پدرش را کہ بسعی خدمت و دولتخواہی بدست آوردہ بود و مبلغہائے کلے از نقد و جنس کہ بسالہائے دراز اندوختہ بود باو ارزانی داشتم و در ہنگامیکہ مرحومے مرتضے خان بخدمت فتح کانگرہ دستوری یافت چون این بید دولت زمیندار عمدہ آن کوہستان بود بظاہر تعہد خدمات و دولتخواہی ہا نمود بکمک مشار الیہ مقرر گشت و بعد ازان کہ بمقصد پیوست مرتضے خان محاصرہ را بر اہل قلعہ تنگ ساخت و این بدسگال از صورت حال دریافت کہ عنقریب مفتوح خواہد شد در مقام ناسازی و فتنہ پردازے در آمدہ پردۂ آزرم از پیش رو برگرفت و با مردم مشار الیہ کارہا بمنازعت و مخاصمت رسانید مرتضے خان نقش بید دولتے و او بار از صفحۂ جبین آن برگشتہ روزگار خواندہ شکایت او را بدرگاہ والا عرض داشت نمود بلکہ صریح نوشت کہ آثار بغی و نا دولت خواہی از احوال او ظاہر است و چون مثل مرتضے خان سردار عمدہ با لشکر گران دران کوہستان بود آن بے سعادت وقت را مقتضے ترتیب اسباب شورش و آشوب نیافتہ بخدمت فرزند شاہجہان عرض داشت نمود کہ مرتضے خان تحریک ارباب غرض با من سوی مزاجی بہم سانیدہ در مقام خراب ساختن برانداختن من شدہ بعصیان و بغی متہم می سازد امید کہ سبب نجات و باعث حیات من گشتہ مرا بدرگاہ طلب فرمایند ہر چند کہ بر سخن مرتضے خان نہایت اعتماد داشتم غائبانہ ازین کہ او التماس طلب خود بدرگاہ نمودہ شبہہ بخاطر رسید کہ مبادا مرتضے خان بہ تحریک ارباب فساد بشورش در آمدہ و غور ناکردہ او را متہم میساختہ باشد مجملا بالتماس فرزند شاہجہان از تقصیرات او گذشتہ بدرگاہ طلب فرمودم و مقارن این حال مرتضے خان بجوار رحمت ایزدی پیوست و فتح قلعہ کانگرہ تا فرستادن سردار دیگر در عقدۂ توقف افتاد و چون این فتنہ سرشت بدرگاہ والا رسید نظر بظاہر احوال او افگندہ دران زودی مشغول و مشمول عواطف بید ریغ ساختہ در ملازمت شاہجہان بخدمت فتح دکن رخصت نمودہ شد بعد ازان کہ ملک دکن بہ تصرف اولیائے دولت ابد قرین در آمد در خدمت آن فرزند وسائل برانگیختہ متصدی فتح قلعہ کانگرہ گشت ہر چند این بے حقیقت حق ناشناس را باز دران کوہستان راہ دادن از آئین حزم و احتیاط دور بود لیکن چون این خدمت را آن فرزند بعہدۂ خویش گرفتہ بود ناگزیر بہ ارادہ و اختیار او گذاشتہ شد و فرزند اقبالمند او را باتقی نام بہ یکے از بندہ ہائے خود و فوجے شایستہ از

منصبداران واحدیان وبرق اندازان بادشاہی تعین فرمود چنانچہ این احوال برسم اجمال در اوراق گذشتہ سمت ذکر یافتہ چون بمقصد پیوست باقی نیز آغاز خصومت وبہانہ جوئی نمودہ جوہر ذاتی خود را ظاہر ساخت ومکرر شکایت او را عرضداشت نمود حتی کہ صریح نوشت کہ صحبت من باو راست نمی آید واین خدمت از و متمشی نمی شود اگر سردار دیگر مقرر نمایند فتح این قلعہ بزودی خواہد شد ناگریز تقی را بحضور طلب داشتہ راجہ بکرماجیت را کہ از بندہ ہاے عمدہ اوست با فوجے از مردم تازہ زور باین خدمت رخصت نمود چون این بے سعادت دریافت کہ زیادہ برین حیلہ وتدویر از پیش نخواہد رفت تا رسیدن بکرماجیت جمعے از بندہ ہاے درگاہ را بہانہ آنکہ مدتہا یساق کشیدہ بے سامان شدہ اند رخصت نمود کہ بجاگیرہاے خود شتافتہ تا آمدن راجہ بکرماجیت بسامان خود پردازند چون بظاہر تفرقہ در سلسلہ جمعیت دولتخواہان راہ یافت واکثرے بحال جاگیر خود رفتند ومعدودے از مردم روشناس در آنجا ماندند قابو دانستہ آثار بغی وفساد ظاہر ساخت سید صفی بارہہ کہ بمزید شجاعت وجلادت اختصاص داشت باچندے از برادران وخویشان پاے ہمت افشردہ شربت خوشگوار شہادت چشید وبعضے را بہ زخمہاے کاری کہ پیرایہ شیران کارزار است آن بدذات از عرصہ نبرد برگرفتہ بنکبت سراے خود برد جمعے از جادۂ دوستی پہ تنگ پا خود را بگوشۂ سلامت کشیدند واین بدبخت دست تعدی وتصرف بہ پرگنات دامن کوہ کہ اکثر ازان بجاگیر اعتماد الدولہ مقرر است دراز ساخت وتاراج سر بوئے فرونگذاشت امید کہ بہ برین زودے بسزاے اعمال وجزاے افعال مبتلا گردد وکمک این دولت کار خود بکند انشاء اللہ تعالے روز یکشنبہ ہفدہم از گھاٹی چانڈا عبور واقع شد روز دوشنبہ ہیجدہم اتالیق جان سپہ خانخانان سپہ سالار بہ سعادت آستان بوس مفتخر گشت چون مدتہاے مدید از حضور دور بود وموکب منصور او نواحی سرکار خاندیس وبرہانپور عبور فرمود التماس دریافت ملازمت نمود حکم شد کہ اگر خاطر او از ہمہ جہت جمع باشد جریدہ آمدہ بزودی معاودت نماید بنا برین حسب الحکم بسرعت تمام شتافتہ درین تاریخ دولت زمین بوس دریافت وبانواع نوازش خسروانہ واقسام عواطف شاہانہ فرق عزت برافراختہ ہزار مہر وہزار روپیہ بصیغہ نذر گذرانید چون اُردو در گذشتن گھاٹی صعوبت بسیار کشیدہ بود بجہت رفاہیت احوال مردم روز سہ شنبہ نوزدہم مقام فرمود روز یکشنبہ بستم کوچ کردہ روز مبارک شنبہ بیست ویکم باز اتفاق مقام افتاد در کنار دریاے کہ بہ سند ستطہار دارد بزم پیالہ مرتب گشت اسپ سمند خاصہ سمیر نام کہ از اسپان اول بود بخانخانان عنایت نمود سمیر باصطلاح اہل ہند کوہ طلا را گویند وبجہت مناسبت رنگ وکلانے جثہ باین اسم موسوم گشتہ روز جمعہ بیست ودوم دوشنبہ بیست وسوم پے در پے کوچ شد درین روز عجیب انبشارے مشاہدہ افتاد آبے در غایت صفا پرجوش وخروش از جاے مرتفع می ریزد بر اطراف نشیمن ہاے خدا آفرین بے تکلف درین نزدیکی

باین خوبے آبشاری بنظر درنیامدنا درسیرگاہے است لحظہ از تماشاے آن محظوظ گشتم روز یک شنبہ بیست وچہارم مقام نمودہ در تالابی
کہ پیش دولتخانہ واقع شد برکشتی نشستہ شکار مرغابی کردہ شد روز دوشنبہ بیست وپنجم وسہ شنبہ بیست وششم وکشنبہ بیست وہفتم پے
در پے کوچ افتاد نجانخانان پوستین خاصہ کہ در بر داشتم لطف نمودم وہفت راس اسپ از طویلہ خاصہ کہ بر ہر کدام سواری کردہ
شد نیز بآن انا لیق مرحمت نمودم روز یک شنبہ دوم دیاہ الٰہی قلعہ رن تہنبور محل رایات جلال گشت این قلعہ از اعظم قلاع ہندوان
است در زمان سلطان علاء الدین خلجی راے تیمبر دیو متصرف بود سلطان مدتہاے مدید محاصرہ نمودہ بمحنت وتردد بسیار
مفتوح ساخت ودر آغاز سلطنت حضرت عرش آشیانی انار اللہ برہانہ راے سرجن ہاڈا در تصرف داشت وپیوستہ بشش ہفت
ہزار سوار ملازم او می بودند وآنحضرت بیامن تائید ایزد سبحان در عرض یکماہ ودوازدہ روز فتح کردند وراے سرجن برہنمونی بخت سعادت
آستانبوس دریافتہ در سلک دولتخواہان منتظم گشت واز امراے معتبر وبندہ ہاے معتمد شد بعد از دلپسرش راے بھوج نیز در
زمرہ امراے عظام انتظام داشت الحال بنیرۂ او سرلندراے داخل بندہ ہاے عمدہ است روز دوشنبہ سوم بعزم تماشاے
قلعہ توجہ نمودم دوکوہ دربرابر یکدیگر واقع است یکی رارن میگویند ودیگری راتہنبور قلعہ برفراز تہنبور اساس یافتہ واین ہر دو
اسم را ترکیب دادہ رن تہنبور نام کردہ اند اگرچہ قلعہ در غایت استحکام است وآب فراوان دارد غالبًا کوہ رن حصنے است قوی و
فتح این حصار منحصر است از ان جانب چنانچہ والد بزرگوارم حکم فرمودند کہ توپ ہا را برفراز کوہ رن برآوردہ وعمارات درون
حصار را مجرا گیرند اول توپے راکہ آتش دادند بچوکہنڈی محل راے سرجن رسید واز افتادن آن عمارت زلزلہ در بناے ہمت
او راہ یافتہ وتوہم عظیم بر باطن او مستولی گشتہ ونجات خود را منحصر در سپردن قلعہ دانستہ فرق عبودیت وخاکساری بدرگاہ شہنشاہ
جرم بخش عذر پذیر سودالقصہ قرار داد خاطر چنان بود کہ شب در بالاے قلعہ گذرانیدہ روز دیگر باز دو مراجعت فرمایم چون منازل
وعمارات درون حصار بروش ہندوان آساس یافتہ وخانہا راہے ہوا وکم فضا ساختہ اند دلنشین نیفتاد وخاطر نیز بتوقف راضی نشد
حامی بنظر در آمدہ کہ یکے از نوکران رستم خان متصل بحصار قلعہ ساختہ باغچہ ونشیمنی مشرف برصحرا خالی از فضائے وہوائی نیست ودور
تمام قلعہ بہ ازین جائی نہ رستم خان از امراے حضرت عرش آشیانی بودہ از صغرسن در بندگی آنحضرت تربیت یافتہ نسبت
محرمیت وقرب خدمتی داشتہ از غایت اعتماد این قلعہ را حوالہ باو فرمودہ بودند بعد از فراغ تماشاے قلعہ ومنازل آن حکم شد کہ جمعے از مجرمان
راکہ درین حصار محبوس اند حاضر سازند تا بجمعیت حال وحقیقت احوال ہر یک وارسیدہ بمقتضاے عدالت حکم فرمودہ شود مجملًا غیر از
معاملہ خون یا شخصے کہ از نہاد او فتنہ وآشوب در ملک راہ می یافت دیگر ہمہ را آزاد ساختم وبہمہ کدام در خور حال

خرچے وخلعت عنایت شد وشب سه شنبه چهارم بعد از گذشتن یکپهر وسه گهڑی بدولت خانه مراجعت فرمودم روز یکشنبه پنجم قریب به پنج کروه کوچ نموده روز مبارک شنبه ششم مقام واقع شد درین روز خانخانان پیشکش خود بنظر درآورد از قسم جواهر ومرصع آلات داقمشه وفیل انچه پسند افتاد برگزیده تتمه را بمشارالیه مرحمت فرمودم مجموع پیشکش دانچه بدرجهٔ قبول رسید موازی یک لک پنجاه هزار روپیه قیمت شد روز جمعه هفتم پنج کروه کوچ نمودم پیش ازین سارس را به شاهین گیرانیده بودم لیکن شکار رونما حال تماشا نکرده بودم چون فرزند شاهجهان ذوق شکار شاهین بسیار دارد وشاهین ها ی او خوب رسیده حسب التماس آن فرزند صبح پگاه سوار شدم یک درنا بدست خود گیرانیدم ودرنا دیگر را شاهین که آن فرزند در دست داشت گرفت بی تکلف از شکارهاے خوب خوب است بغایت الغایت محظوظ گشتم اگرچه سارس جانور کلان است غایتا سست پر کاواک واقع شد شکار درنا را هیچ نسبتی بآن نیست بنازم دل وجگر شاهین را که این قسم جانوران قوی جثه را میگیرد وبزور سر پنجه بمنقار زبون میسازد حسن خان قوشچی آن فرزند بجلدوی این شکار بعنایت فیل واسپ وخلعت سرفرازی یافت وپسرش نیز باسپ وخلعت ممتاز گشت روز شنبه هشتم چهار کروه ویکپاو کوچ کرده روز یکشنبه نهم باز مقام نمودم درین روز خانخانان سپه سالار بخلعت خاصه وکمرشمشیر مرصع وفیل خاصه با مالا پر فرق عزت برافراخته مجددا بصاحب صوبگے ملک خاندیس ودکن سربلندی یافت منصب آن کن لسلطنت از اصل واضافه هفت هزاری ذات وسوار مرحمت شد چون صحبت او با لشکر خان راست نیامد حسب الالتماس مشارالیه عابد خان دیوان بیوتات را بخدمت دیوانی بیوتات مقرر فرمودم ومنصب هزاری ذات وچهارصد سوار عنایت شد اسپ وفیل وخلعت مرحمت نموده بدان صوب فرستادم وهمدرین روز خاندوران از صوبه کابل رسیده دولت زمین بوس دریافت هزار مهر وهزار روپیه بصیغهٔ نذر گذرانید وتسبیح مروارید با پنجاه راس اسپ ودوده قطار شتر نر ومادهٔ ولایتی وچند دست جانور شکاری وچینی وختائی غیره برسم پیشکش معروض داشت روز دوشنبه دهم سه کروه ویکپاو روز سه شنبه یازدهم پنج کروه وسه پاو کوچ شد درین روز خاندوران مردم خود را آراسته بنظر درآورد دو هزار سوار مغل که اکثر اسپ ترکی وبعضی عراقی ومجنس داشتند بشمار داد با آنکه جمعیت او اکثر متفرق گشته بعضے ملازم مهابتخان شده درهمان صوبه مانده اند وجمعے از لاهور جدائی گزیده باطراف ممالک رفته اند انقدر سوار خوش اسپه غنیمت نمود بی تکلف خاندوران در شجاعت ودلاوری وجمعیت داری از یکتایان روزگار است اما افسوس که پیر منحنی شده وکبر سن اورا دریافته باصره اش بسیار ضعیف وزبون گشته دو پسر جوان رشید دارد خالی از معقولیتی نیستند غایتا خود با دربار برخاندوران نمودن کاری است مشکل وعظیم درین روز بمشارالیه وفرزندان او خلعت وشمشیر مرحمت شد روز یکشنبه دوازدهم سه نیم کروه درنوردیده بر کنار تال ماندو نزول

سعادت اتفاق افتاد درمیان تال نشیمنے از سنگ واقع است بریکے از ستونہا این رباعی شخصے ثبت نمودہ بود بنظر در آمد و مرا از جا در آورد الحق از شعرہاے خوب است۔ رباعی

یاران موافق ہمہ از دست شدند	در دست اجل یگان یگان پست شدند	بودند تنک شراب در مجلس عمر	یک لحظہ زپیش تر کہ مست شدند

درین وقت رباعی دیگر ہم ازین عالم شنیدہ شد چون بسیار خوب گفتہ آن را نیز نوشتم۔ رباعی

افسوس کہ اہل خرد و ہوش شدند	از خاطر ہمان فراموش شدند	آنان کہ بصد زبان سخن میگفتند	آیا چہ شنیدند کہ خاموش شدند

روز مبارک شنبہ سیزدہم مقام کردہ شد عبد العزیز خان از صوبہ بنگش رسید سعادت آستانبوس دریافت اکرام خان کہ بفوجداری فتحپور و اطراف آن متعین بود بدولت ملازمت سربلند گشت خواجہ ابراہیم خان بخشی صوبہ دکن بخطاب عقیدت خانے سرفراز شد میر حاج از کومکیان صوبہ مذکور از جوانان مردانہ است بخطاب شورہ خانی و علم سربلندی یافت روز جمعہ چہاردہم پنج کردہ دیگیاو کوچ شد روز شنبہ پانزدہم سہ کروہ طے نمودہ در سواد بیانہ نزول اجلال اتفاق افتاد خود با اہل حرم بہ تماشاے بالاے قلعہ شتافتم محمد بخشی حضرت جنت آشیانے کہ حراست قلعہ بعہدۂ او مقرر بود منزلے ساختہ مشرف بر صحرا لبنایت مرتفع و خوش ہوا و مزار شیخ بہلول نیز در جوار آن واقع است و خالی از فیضی نیست شیخ برادر کلان شیخ محمد غوث است و در علم دعوت اسمایطولے داشتہ و جنت آشیانی را بشیخ مذکور رابطۂ محبت و حسن عقیدت بروجہ کمال بودہ در ہنگامیکہ آنحضرت تسخیر ولایت بنگالہ فرمودہ یک چندی دران ولایت اقامت گزیدند مرزا ہندال بحکم آنحضرت در آگرہ ماندہ بود جمعے از قلعچیان زربندہ کہ سرشت آنہا بہ فتنہ و فساد مجبول است راہ بیوفائی سپردہ از بنگالہ نزد میرزا آمدند و سلسلہ جنبان خبث باطن میرزا شدہ بہ لغی و کافر نعمتے و ناحق شناسی سرنمونی کردند و میرزاے بے عاقبت خطبہ بنام خود خواندہ صریحًا اعلام لغی و عناد مرتفع گردانید چون صورت واقعہ از عرضداشت دولتخواہان بمسامع جلال رسید آنحضرت شیخ بہلول را بہجت نصیحت فرستادند کہ میرزا را از ارادۂ باطل گردانیدہ بشاہراہ اخلاص و اتفاق ثابت قدم سازد چون آن بیدولتان فتنہ سرشت چاشنی سلطنت را در کام میرزا شیرین ساختہ بودند میرزا باندیشۂ باطل خام طمع شدہ بموافقت و متابعت راضی نگشت و تحریک ارباب فساد شیخ بہلول را در چارباغ کہ حضرت فردوس مکانی بابر بادشاہ بر لب آب جون ساختہ اند بہ تیغ بیباکی شہید گردانیدند چون محمد بخشی را بشیخ مذکور نسبت ارادت بود نعش او را در قلعہ بیانہ برده مدفون ساخت روز یک شنبہ شانزدہم چہار و نیم کروہ طے نمودہ در منزل برہ رسیدہ شد چون باغ و باولی کہ بحکم مریم زمانی در پرگنہ جوست اساس یافتہ در سر راہ واقع بود تماشاے آن توجہ فرمودم بی تکلف

باولی عمارتی است عالی و بغایت خوب ساخته انداز کارفرمایان تحقیق شد که ببلغ بست هزار روپیه صرف این عمارت شده و چون
درین حوالی شکار خیلکے بود روز دوشنبه هفت دهم مقام فرمودم روز سه شنبه سیزدهم سه کروه و یک نیم پاؤ گذشته در موضع دایر سئو
ورود موکب مسعود اتفاق افتاد روز کم شنبه نوزدهم دو کروه و نیم طی نموده در کنار کول فتحپور رایات منصور برافراشت و چون هنگام
عزیمت فتح دکن از رن تهنبور تا اوجین آسامی منازل و بعد مسافت آنها نوشته شده بود درین مرتبه بتکرار نوشتن مناسب ندید
واز راه رن تهنبور تا فتح پور براهے که آمده شد دویست وسی و چهار کروه مسافت بشصت و سه کوچ و پنجاه و شش مقام که
مجموع یکصد و نوزده روز بوده باشد طے نموده شد بحساب شمسی چهار ماه و یکروز کم گذشته و قمری چهار ماه کامل و از تاریخی که موکب
اقبال بعزم فتح رانا و تسخیر ملک دکن از مستقر الخلافه نهضت فرموده تا حال که رایات جلال همعنان نصرت و اقبال باز بمرکز سلطنت
قرار گرفت پنج سال و چهار ماه شد پنجمان و اختر شناسان روز مبارک شنبه بیست و هشتم دیماه الهی سنه سیزدهم مطابق سلخ محرم
سنه یک هزار و بیست و هشت هجری ساعت درآمدن بدار الخلافه آگره اختیار فرموده بودند درینولا مکرر از عرایض و دلتخواهان معروض
گشت که علت طاعون در شهر آگره شایع است چنانچه در روزے قریب بصد کس کم و زیاده در زیر نعل و یا کش ران یا در تگلوداں کنج
برآورده ضائع می شوند و این سال سیوم است که در موسم زمستان طغیان میکند و در آغاز تابستان معدوم میگردد و از غرائب آنکه
درین سه سال بجمیع قصبات و قریات نواحی آگره سرایت کرده و در فتحپور اصلا اثر این ظاهر نشده حتی در آمان آباد تا فتحپور دو نیم
کروه مسافت است مردم آنجا از بیم و با ترک وطن داده بدیگر مواضع پناه برده بودند تا گزیر مراعات حزم و احتیاط از ضروریات
دانسته مقرر شد که درین ساعت مسعود بهبایه که دفرنجے و معموره فتحپور نزول موکب منصور اتفاق افتد و بعد از تخفیف بیماری و گرانی ساعت
دیگر اختیار نموده بدولت و سعادت ورود رایات جهان کشا بمستقر الخلافه ارزانی فرمائیم انشاء الله تعالی و تقدس جشن مبارک شنبه در
کنار کول فتحپور ترتیب یافت چون ساعت داخل شدن بمعموره بست و هشتم قرار یافته هشت روز درین منزل توقف مقرر گشت
حکم فرمودم که دوربتال را بپیوندند هفت کروه برآمد درین منزل غیر از حضرت مریم الزمانی که بقدر تکسر میداشته اند دیگر جمیع بیگمان و
خلوت نشینان صداقی عفت و سایر بنده های درگاه دولت استقبال دریافتند صبیه آصفخان مرحوم که در خانه عبد الله خان پسر
خان اعظم است نقلے عجیب و غریب گذرانیده نهایت تاکید در تصحیح آن نمود بجهت غرابت مرقوم گشت گفت روزے در صحن خانه موشی
بنظر درآمد سراسیمه افتان و خیزان بطرز مستان هر سو میرفت و نمی دانست که بکجا میرود به یکے از کنیزان گفتم که دُم آن را
گرفته پیش گربه انداخت گربه بشوق و میل از جاے جسته موش را بدهن گرفت و فی الفور گذاشته نفرت ظاهر ساخت

رفته رفته آثار ملال و آزردگی از چهرهٔ او پیدا شد روز دیگر نزدیک مردن رسید بخاطر گذشت که اندک تریاق فاروق باید داد چون دهانش کشوده شد کام و زبان سیاه شده بود آمد تا سه روز بحال تباه گذرانیده در چهارم مهوش آمد بعد ازان کنیزکے را دانه طاعون ظاهر شد و از افراط سوزش و فزونی درد آرام و قرار در و نمانده و رنگش متغیر گشت زردی بسیاهی مایل و تب محرق کرد روز دیگر از پایان اطلاق شده درگذشت و همین روش هفت و هشت کس در انخانه ضایع گشتند و چندی بیمار بودند که ازان منزل برآمده بباغ رفتم آنهائیکه بیماری داشتند در باغ فوت شدند و در انجا دیگرے دانه بر نیاورد مجملاً در عرض هشت و نه روز هفتاد کس مسافر راه عدم شدند و نیز گفت آنها که داغ بر آورده بودند اگر آب جهت خوردن یا غسل کردن از دیگرے طلبیدندے فی الفور در هم سرایت کردے و آخر چنان شد که از غایت توهم هیچکس نزدیک بآنها نمی گشت روز شنبه بست و دوم خواجه جهان که بجراست آگره مقرر بود سعادت آستانبوس دریافته پانصد مهر بصیغهٔ نذر و چهارصد روپیه برسم تصدق گذرانید روز دوشنبه بیست و چهارم بشارالیه خلعت خاصه مرحمت شد روز مبارک شنبه بست و هشتم بعد از گذشتن چهار گهڑی که قریب بدو ساعت نجومی باشد ع

بساعتے که تولا کند بدو تقویم	

ببارکی و فرخی رایات منصور معمورهٔ فتحپوره نزول سعادت ارزانی فرمود در همین ساعت جشن فرزند ارجمند اقبالمند شاهجهان ترتیب یافت و اورا بطلا و دیگر اجناس وزن فرمودم و سال بست و هشتم بحساب ماه های شمسی ببارکی آغاز شد امید که بعمر طبعی رسد و بهدرین تاریخ حضرت مریم الزمانی از آگره تشریف گرامی ارزانی فرمودند و بدریافت دولت ملازمت ایشان سعادت جاوید اندوختم امید که ظل تربیت و شفقت ایشان بر سر این نیازمند مخلد باد چون اکرام خان پسر اسلام خان خدمت فوجداری این حدود را چنانچه باید بقید ضبط در آورده بود منصب او را از اصل و اضافه هزار و پانصدی ذات و هزار سوار مرحمت شد سهراب خان پسر میرزا رستم صفوی بمنصب هزار و پانصدی ذات و سیصد سوار ممتاز گشت درین روز عمارت دولتخانه حضرت عرش آشیانی را بتفصیل سیر کرده بفرزند شاه جهان نموده شد درون آن حوض کلانی از سنگ تراشیده در غایت صفا ترتیب یافته کپور تلاؤ نام سی و شش در عه در سی و شش در عه مربع و عمقش چهار و نیم در عه بحکم آنحضرت متصدیان خزانه عامره بفلوس دو روپیه ملمع ساخته بودند سی و چهار کرور و چهل و هشت لک و چهل و شش هزار و ام که شانزده لک و هفتاد و نه هزار و چهار صد روپیه باشد که مجموع یک کرور و سه لک بحساب هندوستان و سیصد و چهل و سه هزار تومان بضابطهٔ ایران بوده باشد مدتها تشنه لبان بادیه طلب را از ان چشمه سار کرمت سیراب امیدی ساختند روز یک شنبه غره بهمن ماه بحافظ یاد علی گوینده هزار و رب الانعام شهد محمد علی پسر یدالله خان چکنی و ابوالقاسم خان جیلانی که دارائے ایران چشم جهان بین آنها را میل کشیده سر بصحرائے آوارگی داده مدتے است

که در پناه این دولت روزگار بفراغ خاطر بسر می برند و بهر کدام در خور حال آنها وجه معیشت مقرر گشته درین تاریخ از آگره آمده سعادت آستانبوس دریافتند و بهر یک هزار روپیه انعام شد جشن مبارک شنبه پنجم در دولتخانه بآراستگی ترتیب یافت و بنده های خاص بساغرهای نشاط خوشوقت گشتند نصرالله که فرزند سلطان پرویز بود فیل کوه دمان را مصحوب او بدرگاه فرستاده بود رخصت معاودت یافت جلد جهانگیرنامه با اسپ یچاق خاصه عنایت شد که بجهت آنفرزند به برد روز یکشنبه هشتم بکنور کرن پسر رانا امرسنگ اسپ و فیل و خلعت و کپوه مرصع با پهول کناره مرحمت نموده شد و بجاگیرش رخصت فرمودم و مصحوب او اپسی برانا فرستاده شد و همدرین روز بعزم شکار امان آباد توجه نمودم چون حکم بود که آهوان آن سرزمین را هیچکس شکار نکند درین شش سال آهو بسیار فراهم آمده و بغایت رام شده اند تا روز مبارک شنبه دوازدهم بدولتخانه معاودت نمودم و روز مذکور بدستور معهود بزم پیاله ترتیب یافت شب جمعه سیزدهم بروضهٔ غفران پناه شیخ سلیم چشتی که شمه از محامدذات و محاسن صفات ایشان در دیباچه این توالتامه ثبت افتاده رفته فاتحه خوانده شد هرچند اظهار کرامات و خوارق عادات نزد برگزیده های درگاه ایزدی پسندیده نیست بمردون مرتبه خود دانسته از اظهار آن اجتناب می نمایند لیکن وقتی از اوقات در جذبه مستی بی اراده و اختیار یا بقصد هدایت شخصی ظاهر شد از جمله آن که پیش از ولادت من حضرت عرش آشیانی را نوید قدوم این نیازمند دو برادر دیگر امیدوار ساخته بودند دیگر آنکه روزی بتقریبی حضرت عرش آشیانی پرسیدند که عمر شما چند است و زمان ارتحال بدارالملک بقا کی خواهد بود در جواب گفتند که حق جل و علی عالم السر و الخفیات است و بعد از مبالغه و اغراق اشارت باین نیازمند فرمودند که هرگاه شاهزاده به تعلیم معلم یا دیگر چیزی یاد گیرند و بآن تکلم می شوند نشان وصال است لاجرم آنحضرت بجمعی که در خدمت من مقرر بودند تاکید فرمودند که هیچکس بشاهزاده از نظم و نثر چیزی تعلیم نکنند تا آنکه دو سال و هفت ماه گذشت و روزی یکی از عورات مستحقه که دران محله می بود اسپند همیشه بجهت دفع عین الکمال می سوخت باین بهانه در خدمت من راه داشت و از خیرات و تصدقات بهره مندی شد مرا تنها یافته غافل ازان مقدمه این بیت را بمن تعلیم نمود - بیت

الٰهی غنچهٔ امید ما را	گلی از روضهٔ جاوید بنمای

من بخدمت شیخ رفته این بیت را خواندم شیخ بی اختیار از جای خود برجسته بملازمت حضرت عرش آشیانی شتافتند و از ظهور این واقعه چنانچه بود آگاهی بخشیدند قضارا همان شب آثار تب ظاهر شد و روز دیگر کس بخدمت آن حضرت فرستاده تانسین کلالوت را که از گوینده های بینظیر بود طلب داشتند تانسین بملازمت ایشان رفته آغاز گوینده گی نمود بعد ازان کس بطلب حضرت عرش آشیانی

فرستادند چون آنحضرت تشریف آوردند فرمودند که دعده وصال رسید واز شما وداع می شویم ودستار از سر خود برداشته بر سر من نهادند گفتند که ما سلطان سلیم را جانشین خود ساختیم واورا بخدای حافظ وناصر سپردیم وزمان زمان ضعف ایشان استدا ومیافت واثر گذشتن بیشتر ظاهر میشد تا بوصال محبوب حقیقی پیوستند یکی از اعاظم آثار که در عهد دولت وزمان خلافت حضرت عرش آشیانی بظهور آمده این مسجد وروضه است بے اغراق عمارتی است نهایت عالے تمکین که مثل این مسجد در هیچ بلادی نیست عمارتش همه از سنگ در کمال صفا اساس نهاده پنج لک روپیه از خزانهٔ عامره صرف شده تا باتمام رسیده وآن که قطب الدین خان کوکلتاش مجدد وروضه وفرش گنبد وپیشطاق مسجد را از سنگ مرمر ساخته سوائے این است این مسجد مشتمل است بر دو دروازه کلان بسمت جنوب واقع است در غایت ارتفاع ونهایت تکلف پیشطاق دوازده درعه عرض وشانزده طول ونیجاه دو درع اتفاع دارد بسے دو زینه بالا باید رفت تا بآنجا رسید ودر دیگر خرد تر ازین رو بمشرق واقع است طول مسجد از مشرق ومغرب با عرض دیوارها دوصد ودوازده درعه است ازانجمله مقصوره بیست وپنج ونیم درع پانزده درپانزده درع گنبد میان است وهفت درع عرض وچهارده طول وبست وپنج درع ارتفاع پیشطاق است وهر دو پهلوی این گنبد کلان دو گنبد دیگر خردتر است ودوده درع دردوده درع تتمه ایوان ستون دار ساخته اند وعرض مسجد از شمال بجنوب یک صد وهفتاد ودو درع است وبراطراف نو ایوان وهشتاد وچهار حجره است عرض حجره چهار درعه وطول پنج درع است وایوان بعرض هفت ونیم درع است وصحن مسجد سوائے مقصوره وایوان ودریک صد وشصت ونه درع طول ویک صد وچهل وسه درع عرض است وبالائے ایوان ها ودر بالائے مسجد گنبده هائے خرد ساخته اند که در شب هائے عرس وایام متبرکه شمع دران میان نهاده دور آن را بپارچه ایوان میگیرند واز عالم فانوس می نمایند وزیر صحن مسجد را برکه ساخته اند که باب باران مملو میسازند وچون فتحپور کم آب وبد آب است وباهل این سلسله دور دیشانی که پیوسته مجاور این مسجد اند تمام سال کفایت می کند ودر مقابل دروازه کلان بسمت شمال مایل بمشرق روضه شیخ است میان گنبد هفت درع ودور گنبد ایوان سنگ مرمر که پیش آنرا نیز پنجره سنگ مرمر ساخته اند در غایت تکلف ومقابل این روضه بسمت مغرب باندک فاصله گنبد دیگر واقع است که خویشان وفرزندان شیخ در آنجا آسوده اند از عالم قطب الدین خان واسلام خان ومعظم خان وغیره که همه نسبت این سلسله ومراعات حقوق بمرتبه امارت وپایه عالی رسیده اند چنانچه احوال هریک در جاے خویش مذکور گشت الحال پسر اسلام خان که بخطاب اکرام خانے سرفرازی دارد وصاحب سجاده است وآثار سعادت مندی از احوال او ظاهر وخاطر به تربیت او متوجه بسیار است روز مبارک شنبه نوزدهم عبد العزیز خان را بمنصب دو هزاری ذات وهزار سوار

سرفراز ساختہ بخدمت فتح قلعہ کانگڑہ واستیصال سورجمل کافر نعمت تعین فرمودم وفیل واسپ وخلعت لمشار الیہ مرحمت شد
ترسون بہادر نیز بہمان خدمت دستوری یافت ومنصب او ہزار و دو صدی ذات وچہار صد وپنجاہ سوار مقرر گشت واسپ
عنایت نمودہ رخصت فرمودم چون منزل اعتماد الدولہ درکنار تال واقع بود وبغایت جاے بصفا ومقام دلنشین تعریف می نمودند
حسب الالتماس آن مشار الیہ جشن روز مبارک شنبہ بست وششم درانجا ترتیب یافت وآن رکن السلطنت بلوازم پاے
انداز وپیشکش پرداخت ومجلس عالی آراست وشب بعد از خوردن طعام بدولتخانہ معاودت واقع شد روز مبارک شنبہ
سیوم ماہ اسفندارمذ الٰہی سید عبدالوہاب بارہہ کہ درصوبۂ گجرات خدمت وتردد از وبظہور رسیدہ بود بمنصب ہزاری ذات و
پانصد سوار سرفرازی یافتہ بخطاب دلیر خانی فرق عزت برافراخت روز شنبہ دوازدہم بقصد شکار امان آباد نہضت موکب اقبال
اتفاق افتاد تا روز یکشنبہ با اہل محل بہ نشاط شکار مشغول بودہ شب مبارک شنبہ بست وہفتم بدولت خانہ مراجعت
واقع شد قضارا روز سہ شنبہ در اثناے شکار عقد مروارید ولعلی کہ نورجہان بیگم درگردن داشت گسیختہ یک قطعہ لعل کہ بدہ ہزار
روپیہ می ارزید یا یکدانہ مروارید کہ ہزار روپیہ بہا داشت گم شد روز یکشنبہ ہرچند قراولان تفحص وتجسس نمودند بدست نیفتاد
بخاطر رسید کہ ہرگاہ نام این روز یکشنبہ است پیدا شدن آن درین روز از محالات است بخلاف آن چون روز مبارک شنبہ ہمیشہ
برمن خجستہ ومبارک آمدہ است باندک تفحص قراولان ہر دو رادران صحراے بے سروبن یافتہ بملازمت من آوردند از اتفاقات
حسنہ آنکہ درہمین روز فرخندہ جشن وزن قمری وبزم بسنت بارے آراستگی یافت وبشارت فتح قلعہ مؤ وشکست سورجمل سیاہ بخت
نیز رسید تفصیل این اجمال آنکہ چون راجہ بکرماجیت با افواج منصور بدان حدود پیوست سورجمل برگشتہ روزخواست کہ روزے
چند بہ تنہال ویاوہ درائی بگذراند مشار الیہ کہ از حقیقت کار آگہی داشت بسخن او نہ پرداختہ قدم جرأت وجلادت پیش نہاد وآن
مخذول العاقبت سررشتۂ تدبیر از دست دادہ نہ بجنگ صف پای ہمت قایم داشت ونہ بلوازم قلعداری ہمت گماشت باندک زدوخوردے
کس بسیار بگشتن دادہ راہ آوارگی پیش گرفت وقلعہ مؤ وشہرے کہ اعتضاد وقوی آن برگشتہ بخت بود بے محنت وتعب ہر دو مفتوح گشت وملکی
کہ باعن جدٍ در تصرف داشت پامال عساکر اقبال شد وآن سرگشتہ بادیۂ ضلالت وادبار بجبال تباہ پناہ بکریوہ ہاے دشوارگذار بردہ
خاک مذلت وخواری بر فرق روزگار خویش بخیت راجہ بکرماجیت ملک اورا پس سرگذاشتہ با فواج قاہرہ تعاقب وشتافت چون صورتحال
بمسامع جلال رسید بجلدوے این خدمت شایستہ نقارہ براجہ مرحمت فرمودم وفرمان قضاجریان از قہرمان جلال شرف ارتفاع یافت کہ
قلعہ وعماراتی کہ ساختہ وپرداختۂ او وپدراو باشد از بیخ وبنیاد برانداختہ اثرے ازان بر روے زمین نگذارند واز غرایب آنکہ سورجمل برگشتہ روزگار

برادری داشت جگت سنگھ نام چون او را بخطاب راجگی و پایۂ امارت سربلند ساختم و ملک رانا را و سامان وحشم و خدم بے شریک و
وسیم بشارالیہ عنایت نمودم بجہت مراعات خاطر او جگت سنگھ را کہ با او سرسازگاری نداشت منصب قلیلے تجویز فرمودہ بصوبۂ بنگالہ
فرستادہ بودم و آن بیچارہ دور از وطن در غربت روزگارے بخواری دشمن کامی گذرانیدہ انتظار لطیفۂ غیبی داشت تا آنکہ بطالع او چنین
منصوبہ نشست و آن بے سعادت تیشہ بر پاے خود زد جگت سنگھ را بسرعت ہرچہ تمامتر بدرگاہ طلب داشتہ بخطاب راجگی
و منصب ہزاری ذات و پانصد سوار سرفراز ساختہ بست ہزار روپیہ مدد خرچ از خزانۂ عامرہ عنایت شد و کھپوہ مرصع و خلعت و اسپ
و فیل مرحمت فرمودہ نزد راجہ بکرماجیت فرستادم و فرمان گیتی مطاع شرف صدور یافت کہ اگر مشارالیہ بر ہمنوے طابع مصدر
خدمات شایستہ گردد و دولت خواہی از و بظہور رسد دست تصرف او را در ان ملک قوی مطلق گرداند چون تعریف باغ نور منزل
و عمارتے کہ بنا رگے احداث یافتہ مکرر بعرض رسیدہ بود روز دوشنبہ بر بارگی شوق سوار شدہ در باغ بوستان سرا
منزل گزیدم در روز سہ شنبہ دران گلشن دلکشا بعیش و فراغت گذرانیدہ شب کم شنبہ باغ نور منزل بورود موکب مسعود آرستگی یافت
این باغے است مشتمل بر سیصد و سے جریب بہ گز الٰہی و دوران را دیوار عریض رفیع از خشت و آہک ریختہ برآوردہ در غایت
استحکام و در میان باغ عمارات عالی و نشیمن گاہ بہ تکلف و حوضہاے لطیف ساختہ شدہ و در بیرون دروازہ چاہ کمانی ترتیب
یافتہ کہ سے و دو جفت گاؤ متصل آب مے کشند و شاہ جوئی در میان باغ در آمدہ بحوضہا مے ریزد و غیر ازین چندین چاہ دیگر است
کہ آب آنہا بحوضہا و چمن ہا تقسیم می یابد بانواع و اقسام فوارہ و آبشار زینت افزودہ و تالابی در میان حقیقی بلوغ واقع است کہ آب باران پر میشود اگر احیانا
در شدت گرما آب آن رو بکمی نہد از آب چاہ مدد میرسانند کہ پیوستہ لبریز باشد قریب یک لک و پنجاہ ہزار روپیہ تا حال صرف این باغ شدہ و ہنوز ناتمام
است و مبلغہا بساختن خیابانہا و نشاندن نہالہا صرف خواہد شد و نیز قرار یافتہ کہ میان باغ را از سر نو حصر نمودہ راہ مداخل و مخارج آب را
بنوعے استحکام بخشند کہ ہمیشہ پر آب باشد و آب آن از ہیچ راہے بدر نرود و نقصان نہ پذیرد لیکن کہ قریب بدو لک روپیہ
بہمہ جہت صرف شود تا باتمام رسد روز مبارک شنبہ بیست و چہارم خواجہ جہان پیشکش کشید از جواہر و مرصع آلات و اقمشہ
و فیل و اسپ موازی یک لک و پنجاہ ہزار روپیہ انتخاب نمودہ تتمہ بمشارالیہ عنایت نمودم تا روز شنبہ دران گلزار نشاط بعشرت
و انبساط گذرانیدہ شب یکشنبہ بست و ہفتم بہ فتحپور عنان مراجعت معطوف داشتم و حکم شد کہ امراء عظام بدستور ہر سال
دو نخانہ را آئین بندی نمایند روز دوشنبہ بست و ہشتم بقدر آشوبی در چشم خود یافتم چون از غلبہ خون بود فی الفور بعلی اکبر جراح
فرمودم کہ فصد گیرد در روز دیم نفع آن ظاہر شد و ہزار روپیہ باو مرحمت شد روز سہ شنبہ بست و نہم مقرب خان از دکن

خود آمده سعادت آستانبوس دریافت و بانواع مراحم سرفراز ساختم

جشن چهاردهمین نوروز از جلوس همایون

صبح مبارک شنبه چهارم شهر ربیع الآخر سنه هزار و بیست و هشت هجری حضرت نیر اعظم فروغ بخش عالم به بیت الشرف حمل شرف و سعادت تحویل ارزانی داشت و سال چهاردهم از مبدا جلوس این نیازمند ببارکی و فرخی آغاز شد در روز مبارک شنبه غره نوروز گیتی فروز فرزند اقبالمند شاهجهان که غرهٔ ناصیهٔ مرادات و فروغ جبههٔ سعادات است جشن عالی ترتیب داده منتخب تحف روزگار از نفایس و نوادر هر دیار بر سم پیشکش معروض بساط اخلاص گردانید از آن جمله یاقوتی است بوزن بیست و دو سرخ خوشرنگ و آبدار و بانداز جوهریان چهل هزار روپیه قیمت نمودند دیگر لعلی است قطعی که وزن آن سه ثانگ بغایت نفیس قیمت آن نیز چهل هزار روپیه شد دیگر شش دانه مروارید که یکی از انها یک ثانگ و هشت سرخ وزن دارد و کلاه آن فرزند در گجرات به بیست و پنج هزار روپیه ابتیاع نمودند و پنج دانه دیگر بسی و سه هزار روپیه و یک قطعهٔ الماس که هژده هزار روپیه ارزش آن شده و همچنین پرده مرصع با قبضه شمشیر که در زرگرخانهٔ آن فرزند باتمام رسید و اکثر جواهر آن را تراشیده نشانده اند و آن فرزند نهایت وقت تصرف طبیعت بکار برده پنجاه هزار روپیه قیمت قرار یافته و این تصرفات خاصهٔ اوست که تا حال بخاطر هیچکس نرسیده بود و بی تکلف خوب یافته یک جفت نقاره مرصع نوازر از طلا ساخته همه کوبکه و نقاره و کرنا و سرنا و غیره انچه لازمهٔ نقارخانهٔ بادشاهان ذی شوکت است تمام را از نقره ترتیب داده در ساعت فرخنده و مسعود که بر تخت مرادو جلوس نمودم به نوازش در آوردند مجموع به شصت و پنج هزار روپیه برآمده دیگر تخت سواری فیل که اهل زمان هووده گویند از طلا ساخته بسی هزار روپیه مرتب گشته دیگر دو زنجیر فیل کلان با پنج زنجیر تلا یراز بابت پیشکش قطب الملک حاکم گولکنده فیل اول داد الهی نام داشت چون در نوروز داخل فیلخانهٔ خاصه شد نور نوروز نام کردم الحق فیل است بغایت عالی در کلانی و جمال و شکوه هیچ کاستی ندارد چون در نظرم خوش نمود خود سوار شده در صحن دولتخانه گردانیدم قیمت این فیل هشتاد هزار روپیه مقرر گشت و بهای شش زنجیر دیگر بست هزار روپیه و رخوت طلا از زنجیر وغیره که بجهت فیل نور نوروز آن فرزند ترتیب داده بود بسی هزار روپیه قیمت شد و فیل دوم با رخوت نقره گذشت و ده هزار روپیه دیگر از جواهر متفرقه برگزیده شد و از پارچه های نفیس گجرات که گرگرافان آن فرزند ترتیب داده فرستاده بودند اگر بتفصیل مرقوم گردد بطول می انجامد القصه مجموع پیشکش او چهار لک و پنجاه هزار روپیه شد

امید که از عمر و دولت برخور در روز جمعه دویم شجاعت خان عرب و نور الدین قلی کوتوال پیشکش گذرانیدند روز شنبه سیوم داراب خان پسر خانخانان روز یکشنبه چهارم خانجهان التماس ضیافت نمود از پیشکشهاے او یک مروارید که بهشت هزار روپیه خریده بود با دیگر نفایس که مجموع آن یک لک و سے هزار روپیه قیمت شد قبول افتاد تتمه بمشار الیه بخشیده شد روز دوشنبه پنجم راجه کشنداس و حاکم خان روز سه شنبه ششم سردار خان روز چهارشنبه هفتم مصطفے خان و امانت خان پیشکش گذرانیدند از هر کدام اقلیلے بجهت سرفرازے آنها قبول نموده شد روز مبارک شنبه هشتم مدار المهامی اعتماد الدوله در منزل خویش جشن ملوکانه آراسته التماس ضیافت نمود مقبول این ملتمس پایه قدر او افزوده شد الحق در آراستن مجلس و افزایش پیشکش نهایت اغراق و تکلف بکار برده اطراف تال را تا جائیکه چشم کار میکرد و کوچهاے که از دور و نزدیک می نمود با قسام چراغان و فانوس الوان زینت بخشیده بود از جمله پیشکشهاے آن مدار السلطنت تختے است از طلا و نقره در نهایت تکلف و تصنع و پایهاے آن را بصورت شیر نموده که تخت را برداشته اند و در مدت سه سال با تمام تمام باتمام رسیده بود و بچهار لک و پنجاه هزار روپیه مرتب گشت و این تخت هنرمند نام فرنگی ساخته که در فنون زرگری و حکاکی و انواع هنرمندی عدیل و نظیر خود ندارد و بغایت خوب ساخته و این خطاب را من باو عنایت فرمودم و سواے آن پیشکشی که بجهت من آورده موازی لک روپیه از مرصع آلات و اقمشه به بیگمان و اهل محل گذرانید بے اغراق از ابتداے زمان دولت حضرت عرش آشیانی انار الله برهانه تا حال که سال چهاردهم از عهد سلطنت این نیازمند است هیچکسے از امرایان عظام چنین پیشکشے نکشیده الحق او را بدیگران چه نسبت درین روز اکرام خان پسر اسلام خان منصب دو هزار ذات و هزار سوار از اصل و اضافه سرفرازے یافت و انے راے سنگدل بمنصب دو هزاری ذات و هزار و شصد سوار از اصل و اضافه سرفرازی یافت روز جمعه نهم اعتبار خان پیشکش گذرانید و همدرین تاریخ خاندوران بعنایت اسپ و فیل سرفراز شده به ایالت ولایت پٹنه رخصت یافت و منصب او بدستور سابق شش هزار ذات و پنج هزار سوار مقرر گشت روز شنبه دهم فاضلخان روز یکشنبه یازدهم میرمیران روز دوشنبه دوازدهم اعتقاد خان روز سه شنبه سیزدهم تاتار خان و انے راے سنگدل روز چهارشنبه چهاردهم میرزا راجه بهاؤ سنگه پیشکش گذرانیدند و از هر کدام انچه نفایس و تازگی داشت برگزیده تتمه بانها مرحمت فرمودم روز سه شنبه پانزدهم آصفخان در منزل خود که بغایت جاے بصفا و دلنشین بود مجلس عالی و جشن بادشاهانه آراسته التماس ضیافت نمود ملتمس او را پایه قبول بخشیده با اهل محل تشریف برده شد و آن رکن السلطنت این عطیه را از مواهب غیبی شمرده در افزونی پیشکش و ترتیب مجلس غایت اغراق بکار برده بود از جواهر گران بها و زربفت هاے نفیس و اقسام تحف انچه پسند افتاد برگزیده تتمه بمشار الیه عنایت نمودم از جمله پیشکشهاے

او لعلے است بوزن دوازدہ ونیم مثانک کہ بیک لک وبیست وپنج ہزار روپیہ خریدہ بود قیمت مجموع پیشکش او انچہ مقبول افتاد یک لک وشصت وہفت ہزار روپیہ شدہ درین تاریخ خواجہ جہان بمنصب پنج ہزاری ذات ودو ہزار وپانصد سوار سرفراز شد لشکر خان حسب الحکم از دکن آمدہ بدولت ملازمت سربلندی یافت چون درخاطر قرار گرفتہ کہ بعد گذشتن ایام برسات در آغاز خوبی ہاے ہوا بفضل ایزد جل وعلی موکب گیہان نظیر بسیر گلزار ہمیشہ بہار کشمیر نہضت فرماید لاجرم محافظت ومحارست قلعہ وشہر آگرہ وفوجداری اطراف ونواحی بدستور یکہ خواجہ جہان داشت بلشکر خان مناسب دیدہ او را نوید این مرحمت ممتاز ساختم امانت خان بخدمت داروغگی داغ وگذرانیدن سواران خود محلہ سرفراز گشت روز جمعہ شانزدہم خواجہ ابوالحسن میر بخشی وروز شنبہ ہفدہم صادق خان بخشی وروز یکشنبہ ہشتدہم ارادت خان میر سامان وروز دوشنبہ نوزدہم کہ جشن روز شرف بود عضد الدولہ پیشکشہا گذرانیدند واز ہر کدام انچہ پسند افتاد بجہت سرفرازی آنہا پایہ قبول یافت درین نوروز قیمت پیشکشہا کہ بندہ ہاے درگاہ گذرانیدہ اند ومعرض قبول افتادہ بست لک روپیہ شدہ روز شرف بفرزند سعادت مند شاہزادہ سلطان پرویز منصب بیست ہزاری ذات ودہ ہزار سوار از اصل واضافہ مرحمت نمودم اعتماد الدولہ بمنصب ہفت ہزاری ذات وسوار شرف اختصاص یافت عضد الدولہ را بخدمت اتالیقی قرۃ العین خلافت شاہ شجاع امتیاز بخشیدم امید کہ بعمر طبعی برسد واز اہل سعادت واقبال باد قاسم خان منصب ہزار وپانصدی ذات وپانصد سوار وباقر خان بمنصب ہزاری ذات وچہارصد سوار سرفراز شدند چون مہابت خان التماس کمک نمودہ بود پانصد سوار احدی بصوبہ بنگش تعین فرمودم وعزت خان راکہ دران صوبہ مصدر خدمات شائستہ شدہ بود بعنایت فیل وکجکوہ مرصع سرفراز ساختم درینولا عبد الستار مجموعہ بخط خاص حضرت جنت آشیانی انار اللہ برہانہ مشتمل بر بعضے از دعوات ومقدمہ از علم تنجیم ودیگر امور غریبہ کہ اکثری را آزمودہ وبحقیقت دار سیدہ دران جریدہ ثبت فرمودہ اند بر سم پیشکش گذرانید بعد از زیارت خط مبارک ایشان ذوقی وشغلی در خود مشاہدہ نمودم کہ خود را کم بآن حال دوام بغایت الغایت محظوظ گشتم بخدا کہ ہیچ تحفہ پیش من بآنہا نمیرسد بجلد وے این خدمت منصب او از انچہ در متخیلۂ او نگذشتہ بود افزودہ ہزار روپیہ انعام فرمودم ہنرمند فرنگی کہ تخت مرصع را ساختہ بانعام سہ ہزار درب واسپ وفیل سرفراز شد نجواجہ خاوند محمود کہ سالک طریق خواجہ ہاست وخالی از دردیشے ونامرادی نمی نماید ہزار روپیہ لطف فرمودم لشکر خان بمنصب سہ ہزاری ذات ودو ہزار سوار سربلندی یافت معمور خان بمنصب نہصدی ذات وچہارصد وپنجاہ سوار وخواجگی طاہر بہشت صدی ذات وسے صد سوار وسید احمد قادری بہشت صدی وشصت سوار سرفراز گشتند براجہ سارنگدیو منصب ہفت صدی ذات وسے سوار میر خلیل اللہ پسر عضد الدولہ بمنصب شش صدی ذات ودوصد وپنجاہ سوار

فیروز خان خواجه سرا بمنصب ششصدی دیکصد و پنجاه سوار و خدمتخان بمنصب پانصد و پنجاهی دیکصد و سے سوار و محرمخان پانصدی دیک صد و بیست سوار عزت خان بمنصب ششصدی ذات دیکصد سوار رائے نیوالیداس مشرف فیل خانه بمنصب ششصدی ذات دیکصد و بیست سوار و رائے مانیداس مشرف محل بمنصب ششصدی ذات دیکصد سوار سربلندی یافتند تهل و جگمل پسران کشن سنگهه هرکدام بمنصب پانصدی و دو صد و بست و پنج سوار امتیاز یافتند اگر اضافه منصب داری آنهاکه از پانصدی کمتر اند نگاشته شود بطول انجامد بخضر خان متعینه خاندیس دو هزار روپیه انعام شد روز کم شنبه بیست و یکم بقصد شکار متوجه امان آباد گشتم پیش ازین بچند روز حسب الحکم خواجه جهان و قیام خان قراول باشی بجهت شکار قمرغه فضائے وسیعی اختیار نموده بر دور آن سراپرده کشیده آهوے بسیار از اطراف صحرا رانده بدرون سراپرده آورده بودند چون عهد کرده ام که بعد ازین هیچ جاندارے را بدست خود نیازارم بخاطر رسید که همه را زنده گرفته درمیان چوکان فتحپور گذاشته شود که هم ذوق شکار دریافته باشم و هم آسیبے بآنها نرسد بنابرین هفتصد راس درحضور گرفته به فتحپور فرستاده شد چون ساعت درآمدن بدار الخلافه نزدیک بود برائے مان خدمتیه حکم فرمودم که از شکارگاه تا میدان فتحپور دو رویه مثل کوچه سراپرده می کشیده باشند و آهوان را ازانجا رانده بمیدان رسانند و قریب هشتصد آهو باین طریق فرستاده شد که مجموع یکهزار و پانصد راس بوده باشد شب کم شنبه بست و هشتم ازامان آباد کوچ فرموده در بوستان سرائے منزل گزیده شد و ازانجا شب مبارک شنبه بست و نهم بباغ نور منزل نزول اقبال اتفاق افتاد روز جمعه سی ام والده شاهجهان بجوار رحمت ایزدی پیوست روز دیگر خود بمنزل آن فرزند گرامی رفته بانواع و اقسام دلنوازی و خاطر جوئی رسیده همراه خود بدولت خانه آوردم روز یکشنبه غره اردی بهشت ماه الهی بساعت سعادت قرین که منجمان و اختر شناسان اختیار نموده بودند بر فیل خاصه دلیرنام سوار شده ببارکے و فرخے بشهر درآمدم خلق انبوه از مرد و زن در کوچه و بازار و در و دیوار فراهم آمده انتظار داشتند باین معهود تا درون دولت خانه نثار کنان شتافتم از تاریخیکه موکب مسعود باین سفر عاقبت محمود نهضت فرموده تا حال که قرین سعادت و اقبال مراجعت نموده پنج سال و هفت ماه و نه روز است در نیولا بفرزند سلطان پرویز فرمان شد که چون مدتهاے مدید گذشته که از خدمت حضور محروم است و باو ادراک سعادت زمین بوس مستعد نگشته اگر آرزومند ملازمت باشد بموجب حکم متوجه درگاه شود و بعد از ورود فرمان مرحمت عنوان آن فرزند مظهور این مکرمت را از مواهب غیبی دانسته روے امید بدرگاه سپهر اشتباه نهاد درین شال بفقرا و ارباب استحقاق چهل و چهار هزار و هفتصد و هشتاد و شش بیگهه دو دویه در بست و سیصد و بست خروار غله از کشمیر و هفت قلبه زمین از کابل مدد معاش لطف نمودم امید که همواره توفیق کام بخشے و خیر سگالے

نصیب و روزی باد از سوانح این ایام باغی شدن الله داد پسر جلال افغان است تفصیل این اجمال آنکه چون مهابت خان بضبط بنگش و استیصال افغانان دستوری یافت بگمان آنکه شاید این بی سعادت در برابر مراحم و نوازش ما مصدر خدمتی تواند شد التماس نموده همراه برد چون سرشت این کافرنعمتان حق ناشناس بنفاق و بداندیشی مجبول است بنا بر حزم و احتیاط مقرر شد که فرزند برادر او را بدرگاه فرستد که بطریق یرغمال در خدمت حضور باشد و بعد از آنکه پسر و برادر او بدرگاه رسید بجهت تسلی دلاسای او بانواع مرحمت و نوازش سرفراز ساختم لیکن از انجا که گفته اند ـــ ه

گلیم بخت کسی را که بافتند سیاه	بآب زمزم و کوثر سفید نتوان کرد

از تاریخی که بآن سرزمین پیوست اثار بی دولتی و حق ناشناسی از وجنات احوال او ظاهر شدن گرفت و مهابت خان بجهت نظام کار سرشته مدارا از دست نمیداد تا آنکه در نیولا فوجی بسرداری پسر خود بر سر طایفه از افغانان فرستاده بود او را همراه ساخت چون بمقصد پیوستند از نفاق و بداندیشی مومی الیه آن یورش خاطر خواه بانجام نرسید و بی حصول مقصود مراجعت نمود تدالله داد بدنهاد بتوهم آن که مبادا درین مرتبه مهابت خان ترک مدارا نموده در مقام تحقیق و باز پرس درآمده به پاداش کردار خود گرفتار شود پرده آزرم از میان برگرفته بغی و حرام نمکی را که درین مدت پوشیده میداشت بی اختیار ظاهر ساخت و چون حقیقت حال از عرض داشت مهابتخان بمسامع جلال رسید حکم فرمودم که پسر او را با برادرش در قلعه گوالیار محبوس دارند اتفاقاً پدر این بی دولت نیز از خدمت حضرت عرش آشیانی گریخته بود و سالها بدزدی و راهزنی روزگار بسر می برد تا بسزای کردار زشت خود گرفتار شد امید هست که این بی سعادت هم درین زودی بپاداش اعمال خویش مبتلا گردد در روز مبارک شنبه پنجم مانسنگه ولد راوت شنکر که از کمکیان صوبه بهار است بمنصب هزاری ذات و ششصد سوار سرفرازی یافت عاقلخان را بجهت دیدن محله و تحقیق جمعیت منصبدارانی که بخدمت بنگش مقرر شده رخصت فرمودم و فیلی بمشارالیه عنایت شد بمهابت خان خنجر خاصه طرح مانندان مصحوب دوست بیگ مرحمت نموده فرستادم پیشکش روز دوشنبه بمحمود آبدار که از زمان شاهزادگی و ایام طفولیت بلازم بندگی و خدمتگاری اشتغال دارد انعام مقرر شد بنیان خویش پاینده خان معول بمنصب هفت صدی ذات و چهارصد و پنجاه سوار نماز گشت محمد حسین برادر خواجه جهان را که بخدمت بخشیگری کانگره اختصاص دارد بمنصب ششصدی ذات و چهارصد و پنجاه سوار مرحمت نمودم درین تاریخ تربیت خان که از خانزادان موروثی این درگاه بود و بمین نیت درست در سلک امر الانتظام داشت و دیعت حیات سپرد خالی از نامرادی و سلامت نفس نبود جوانی عیاش طبیعت بود تمامی عمر خود را بعیش و عشرت بفراغت بگذراند به نغمه هندی بسیار میل داشت و بدهم نمفهمد مرد بی بدی بود راجه سورجسنگه بمنصب دو هزاری ذات و سوار سرفراز شد

بکرم الله ولد علی مردان خان بهادر و باقرخان فوجدار ملتان و ملک محب افغان و مکتوب خان فیل مرحمت شد سید بایزید بخاری که حراست قلعه بهکره و فوجداری آنجا و دیپالپور عهده اوست نیز بعنایت فیل سرفرازی یافت امان الله پسر مهابت خان بانعام خنجر مرصع ممتاز گشت بشیخ احمد هانسی و شیخ عبد اللطیف سنبلی و فراست خان خواجه سرای و رای کنور چند ستونی فیل مرحمت نمودم محمد شفیع بخشی صوبه پنجاب بمنصب پانصدی ذات و سیصد سوار فرق عزت برافراخت بونس پسر مهترخان که حراست قلعه کالنجر بعهده اوست منصب پانصدی ذات و یکصد و پنجاه سوار عنایت شد درین تاریخ خبر فوت شاه نواز خان پسر سپه سالار خانخانان سبب گرانی خاطر گشت در هنگامیکه آن اتالیق از ملازمت رخصت می شد تاکید تمام فرموده شده بود که چون مکرر بمسامع جلال رسیده که شاه نواز خان شیفته شراب گشته و پیاله بافراط میخورد اگر در واقعه این سخن فروغ صدق دارد حیف باشد که درین سن خود را ضایع سازد باید که او را بطور او نگذارد و ضبط آن احوال بواجبی نماید اگر خود از عهده او بیرون نتواند آمد صریح عرض داشت نماید که بحضور طلبداشته باصلاح حال او توجه فرمایم چون به برهانپور رسید شاه نواز خان را بغایت ضعیف و زبون دریافته بتدبیر علاج او پرداخت قضا را بعد از روزی چند صاحب فراش گشته بر بستر ناتوانی افتاد هرچند اطبا معالجات و تدبیرات بکار بردند سودمند نشد در عین جوانی و دولت در سنه سی و سه سالگی باجهان جهان نگرانی و حسرت بجوار رحمت و مغفرت ایزدی پیوست از شنیدن این خبر ناخوش تاسف بسیار خوردم الحق خوب خانه زادی رشید بود بایستی درین دولت مصدر خدمات عمده شدی و اثرهای عظیم ماندی اگرچه همه را این راه در پیش است و از فرمان گیتی مطاع قضا و قدر هیچکس را چاره و گریزی نیست لیکن باین روش رفتن گران می نماید امید که از اهل آمرزش باد و اجه سارنگدیو را که از خدمتگاران نزدیک و بنده های مراجدان است نزد آن اتالیق فرستاده بانواع مراحم و نوازش پرسش و دلجوئی فرمودم و منصب پنج هزاری شاه نواز خان را بر منصب برادران و فرزندان او افزوده شد داراب خان برادر خرد او را بمنصب پنج هزاری ذات و سوار از اصل و اضافه سرفراز ساخته بعنایت خلعت و فیل و اسپ و شمشیر مرصع امتیاز بخشیدم و نزد پدرش رخصت فرمودم که او را بجای شاه نواز خان بسپرداری صوبه برار و احمد نگر مقرر نماید رحمن داد برادر دیگرش بمنصب دو هزاری و هشتصد سوار سربلندی یافت منوچهر پسر شاه نواز خان بمنصب دو هزاری ذات و هزار سوار مفتخر گشت طغرل ولد شاه نواز خان بمنصب هزار و پانصدی ذات و پانصد سوار ممتاز شد روز مبارک شنبه دوازدهم قاسم خان خویش اعتماد الدوله به عنایت علم فرق برافراخت اسد الله پسر سید حاجی را که بارادهٔ بندگی و خدمت آمده بود منصب پانصدی ذات و یکصد سوار عنایت شد صدر جهان خویش مرحوم مرتضی خان بمنصب هفت صدی ذات و ششصد سوار بخدمت فوجداری سنبل سرفرازی یافت و فیل مرحمت نموده رخصت

فرمودم بهارتهو بندیله را بمنصب ششصدی ذات وچهارصد سوار امتیاز بخشیده فیل عنایت شد بسنگرام راجه جو نیز فیل مرحمت شد در احمدآباد دو بکه مارخور همراه داشت چون ماده در سرکار نبود که جفت توان کرد بخاطر رسید که اگر با بز بربری که در عربستان خصوص که از بندر شهر در خارمی آرند جفت کرده شود اما نتاج آنها بچه شکل وشمایل بهم رسد القصه با هفت بربری ماده جفت فرموده شد وبعد از انقضاء مدت شش ماه در قحط ورهر کدام یک بچه آوردند چهار ماده وسه نر وبغایت خوش صورت وخوش ترکیب وخوشرنگ ودرین رنگها انچه ببکه مشابهت ومناسبت دارد مثل سمند خطهای سیاه در پشت داشته باشد وسرخ نیز از دیگر الوان خوشرنگ وخوشتر می نماید واصالت در وبیشتر ظاهر می شود واز شوخ دویگر آدای مضحک والواع جست وخیز چه نویسد ادای چند مشاهده می شود که بے اختیار خاطر را بتماشای آن رغبت افزاید وانیکه در مردم شهرت گرفته که مصور ادا ہاے جست وخیز بزغاله خوب نمی تواند کشید انجا یقین شد اگر احیانا ادا ہای بزغاله را یک طورے تواند کشید در کشیدن ادا ہای غریبه والواع جست وخیز وشوخیهای این شک نیست که بعجز اعتراف خواهد نمود از جمله بچه یکماه بلکه بست روزه بنوعی از جاہای مرتفع جسته خود را بر روی زمین میگیرد که اگر غیر بزغاله بجهد یک عضوش درست نخواهد ماند از بسکه مرا خوش آمده فرمودم که همیشه نزد یک نگاهدارند وهر کدام را نامی مناسب آنها نهاده شد بغایت محظوظم ودر فراهم آوردن بکه مارخور وبز اصیل نهایت توجه دارم ومی خواهم که نتاج انها بسیار شود ودر مردم انتشار یابد بعد ازان که نتاج انها را بایک دیگر جفت کرده شود ظن غالب آن است که نفیس تر بهم رسد ویکے از خصوصیات وامتیاز انها نسبت به بزغاله آنکه بزغاله بمجرد زائیدن تا پستان بدهن نگیرد وشیر نخورد وفریاد واضطراب بسیار ظاهر می کند واین بخلاف آن اصلا آواز برنمی آرد ودر غایت استغنا وبے نیازی استاده مے باشد شاید که گوشت انها در غایت خوش مزگی بوده باشد قبل ازین فرمان شده بود که مقرب خان بصاحب صوبگے بهار سرفراز گشته بدانصوب شتابد مشارالیه خود را بدرگاه رساند که زمین بوس نموده متوجه مقصد گردد بنا برین روز مبارک شنبه دوم خورداد فیل با تلایرد واسپ وکهپوه مرصع عنایت نموده رخصت فرمودم وپنجاه هزار روپیه بر سم مساعدت مرحمت شد وهمدرین تاریخ سردار خان بخلعت وفیل واسپ سرفراز گشته بجاگیرداری سرکار منگیر که در ولایت بهار وبنگاله است رخصت یافت میر شرف وکیل قطب الملک که در درگاه بود رخصت شد فرزند اقبالمند شاه جهان برادر افضل خان دیوان خود را بمرافقت او تعین نموده چون قطب الملک اظهار اخلاص وارادت نموده کمر التماس شبیه کرده بود حسب الالتماس مشارالیه شبیه خود را با کهپوه مرصع و پهول کٹاره مرحمت فرمودم وبست وچهار هزار درب وخنجر مرصع واسپ وخلعت بمیر شریف مذکور عنایت شد فاضل خان

دیوان بیوتات بمنصب هزاری ذات و پانصد سوار سرفراز شد حکیم رگناتھ بمنصب ششصدی ذات و شصت سوار سرفراز شد چون درین
ایام عرس حضرت عرش آشیانی بود پنج هزار روپیه حوالهٔ چندی از بنده هاے معتبر شد که بفقرا و ارباب استحقاق قسمت نمایند جنعلیخان
راکه جاگیردار سرکار رنتهنبور بود بمنصب دو هزار و پانصدی ذات و سوار افتخار بخشیده بکمک ابراهیم خان فتح جنگ صاحب صوبه ولایت
بنگاله مقرر فرمودم و شمشیری بمشارالیه عنایت شد چون میرزا شرف الدین حسن کاشغری درخدمت بخشی جان نثار گشت ابراهیم حسین
پسر او را بمنصب هزاری ذات و پانصد سوار سرفراز ساختم درینولا ابراهیم خان دو منزل کشتی که باصطلاح آن ملک گوشه گویند نشیمن گاه
یکے راکه از طلا و دوم را از نقره ساخته برسم پیشکش ارسال داشته بود از نظر گذشت بی تکلف در قسم خود از فرد اعلی است یکے را
بفرزند شاهجهان لطف نمودم روز مبارک شنبه نهم سادات خان بمنصب هزاری ذات و شصت سوار سربلندی یافت درین تاریخ
عضد الدوله و شجاعت خان عرب بحال جاگیر خود رخصت شدند روز مبارک شنبه آصف خان کچهوه مرصع معه پهول کٹاره عنایت
فرمودم چون فرزند سعادت مند سلطان پرویز متوجه درگاه والا شده التماس خلعت نادری خاصه نموده بود که در روز ملازمت ببارکی
پوشیده سعادت زمین بوس دریابد حسب الالتماس او خلعت نادری و جیره و فوطه خاصه حواله شریف وکیل آن فرزند فرمودم که نزد او
روانه سازد روز مبارک شنبه بست و سویم میرزا والی پسر عمه این نیازمند حسب الحکم از صوبهٔ دکن آمده دولت آستانبوس دریافت
پدرش خواجه حسن خالدار از خواجه زاده هاے نقشبندی است عم من میرزا محمد حکیم همشیرهٔ خود را بخواجه نسبت کرده بودند تعریف خواجه
از مردم بسیار شنیده شد حسب و نسب با هم جمع داشت و مدتها حل و عقد سرکار میرزا محمد حکیم عموی من بقبضهٔ اختیار خواجه بود و مراعات
خاطر خواجه بسیار می فرمودند پیش از شتافتن شدن میرزا او دولت حیات سپرد از او دو پسر ماند میرزا بدیع الزمان و میرزا والی میرزا
بدیع الزمان بعد از فوت مرزا گریخته بماوراء النهر رفت و دوران غربت مسافر راه عدم شد و بیگم با میرزا والی بدرگاه آسمان جاه پیوست
و حضرت عرش آشیانی مراعات خاطر بیگم بسیار می فرمودند میرزا هم جوان سنجیده آرمیده است خالی از معقولیت و فهمیدگی نیست از
علم موسیقی وقوف تمام دارد درینولا بخاطر رسید که صبیهٔ شاه زاده مرحوم دانیال را بمیرزا نسبت فرموده شود و باعث طلب میرزا
بدرگاه همین بود این صبیه از دختر قلیچ محمد خان است امید که توفیق رضاجوئی و خدمتگاری که وسیلهٔ سعادت مندی و
برخورداری است نصیب و روزی باد درین تاریخ سربلند راے که بخدمت صوبه دکن معین است بمنصب دو هزاری
و پانصدی ذات و هزار و پانصد سوار سرفراز شد درین ایام بعرض رسید که شیخ احمد نام شیادے در سهرند دام
زرق و سالوس فروچیده بسیارے از ظاهر پرستان بے معنے را صید خود کرده و هر شهرے و دیارے یکه از مریدان

خود را که آئین دکان آرائی و معرفت فروشی و مردم فریبی را از دیگران پخته تر دهند خلیفه نام نهاده فرستاده و مزخرفاتی که بمریدان و معتقدان خود نوشته کتابے فراهم آورده مکتوبات نام کرده و دران جنگ معاملات بساتقدمات لاطایل مرقوم گشته که بکفر و زندقه منجر میشود از انجمله در مکتوبے نوشته که در اثنا رسلوک گذارم بمقام ذی النورین افتاد مقامی دیدم بغایت عالی و خوش بصفا از انجا در گذشتم بمقام فاروق پیوستم و از مقام فاروق بمقام صدیق عبور کردم و هر کدام را تعریفے در خور آن نوشته و از انجا بمقام محبوبیت واصل شده مقامی مشاهده افتاد بغایت منور و ملون خود را با نواع انوار و الوان منعکس یافتم یعنی استغفرالله از مقام خلفا در گذشته بعالیم تبت رجوع نمودم و دیگر گستاخیها کرده که نوشتن آن طولے دارد و از ادب دور است بنا برین حکم فرمودم که بدرگاه عدالت آئین حاضر سازند حسب الحکم بملازمت پیوست و از هر چه پرسیدم جواب معقول نتوانست سامان نمود و با عدم خرد و دانش بغایت مغرور و خود پسند ظاهر شد صلاح حال او منحصر درین دیدم که روزے چند در زندان ادب محبوس باشد تا شوریدگی مزاج و آشفتگے دماغش قدری تسکین پذیرد و شورش عوام نیز فرو نشیند لاجرم بانے راے سنگدلن حواله شد که در قلعه گوالیار مقید دارد و روز شنبه بست و پنجم خورداد فرزندارجمند شاهزاده سلطان پرویز از اله آباد رسیده بسجود آستان خلافت جبین اخلاص نورانی ساخت بعد از ادای رسوم زمین بوس بنوازش بیکران مخصوص گشته حکم نشستن فرمودم دو هزار مهر و دو هزار روپیه بصیغه نذر والماسے برسم پیشکش وقت ملازمت گذرانید چون فیلهاے او هنوز نرسیده بود وقت دیگر بنظر خواهد گذشت راجه کلیان زمیندار رتنپور را که آن فرزند حسب الحکم فوجے بر سر او فرستاده هشتاد فیل و یک لک روپیه پیشکش گرفته همراه بدرگاه گیتی پناه آورده بود و دولت آستان بوس دریافت وزیر خان دیوان آنفرزند که از قدیم بنده هاے این درگاه است بسعادت کورنش سرفراز شده بست و هشت زنجیر فیل از نر و ماده پیشکش گذرانیده از انجمله نه زنجیر فیل مقبول افتاد و تتمه بمشارالیه عنایت شد چون بعرض رسید که مروت خان پسر افتخار خان که از خانه زادان و تربیت یافته هاے این درگاه است در اقصاے بلاد بنگاله با طایفه تگه جنگ کرده جان نثار شد اله یار برادر او را بمنصب هزاری ذات و پانصد سوار سرفراز ساختم برادر دیگرش بمنصب چهارصد ذات و سوار سربلندی یافت تا بازماندها پراگنده نشوند روز دوشنبه سوم تیرماه الهی در سواد شهر چهار آهوے سیاه و یک ماده و یک آهو بره شکار شدند چون از پیش منزل فرزند سعادتمند سلطان پرویز عبور اتفاق افتاد دو زنجیر فیل دندان دار با تلا یر برسم پیشکش گذرانیدند هر دو زنجیر داخل فیلان خاصه حکم شد روز مبارک شنبه سیزدهم سید حسن ایلچی برادر کامگار شاه عباس فرمان روا ے ایران سعادت آستانبوس دریافته مراسله آن برادر گرامی را با پیاله آبخوری بلورین که لعلے بر سرپوش آن نشانیده بودند گذرانیدند چون از فرط محبت و وداد و خلوص مودت و اتحاد بود سبب از دیاد دوستی و ارتباط گشت درین روز فدائیخان

بمنصب ہزاری ذات و پانصد سوار سربلندی یافت نصرالله ولد فتح الله که محافظت و محارست قلعه انبر بعهدهٔ اوست بمنصب هزار و پانصدی ذات و چهارصد سوار سرفراز شد روز مبارک شنبه بستم امان الله پسر هدایت خان بمنصب هزار و پانصدی ذات و هشتصد سوار سرفراز شد وزیر خان را بخدمت دیوانی صوبه بنگاله اختصاص بخشیده اسپ و خلعت و خنجر مرصع مرحمت فرمودم میر حسام الدین وزیر برادر دست خان فیل عنایت شد درین تاریخ حافظ حسن ملازم خان عالم با مکتوب مرغوب گرامی برادرم شاه عباس و عرض داشت آن رکن السلطنت بدرگاه پیوست و خنجر قبضه دندان ماهی جوهردار سیاه ابلق که برادرم بخان عالم لطف نموده بودند چون نفاست تمام داشت بدرگاه فرستاده بود از نظر گذشت بغایت پسندیده افتاد الحق تحفه ایست نادر تا حال اصلا ابلق دیده نشده بود مرا بسیار خوش آمد روز مبارک شنبه بست و هفتم میرزا والے بمنصب دو هزاری ذات و هزار سوار سربلندی یافت بست و چهارم هزار درب و ردوجه انعام بسید حسن ایلچی عنایت شد بعبدالله خان بهادر فیروز جنگ فیل مرحمت نمودم روز مبارک شنبه دوم امرداد ماه الهی باعتبار خان اسپ عنایت شد عاقل خان بمنصب هزاری ذات و هشتصد سوار سرفرازے یافت شب شنبه چهارم امرداد ماه الهی مطابق پانزدهم شعبان جشن شب برات بود حسب الحکم لب دریاے کشتی ها را بانواع چراغان و اقسام آتشبازی آراسته بنظر در آوردند الحق چراغانے ترتیب یافته بودند بغایت خوش می نمودند مدت ممتد از سیر و تماشاے آن محظوظ شدم روز سه شنبه سیرن پسر نادعلی میدانی که از خانه زادان قابل تربیت است بمنصب هفتصدی ذات و پانصد سوار امتیاز یافت بخواجه زین الدین منصب هفت صدی ذات و سیصد سوار مرحمت فرمودم خواجه محسن بمنصب هفتصدی ذات و یکصد سوار سرفراز گشت روز مبارک شنبه نهم بشکار موضع سونگر رفته شد تا روز دوشنبه دران صحراے دلکشا بسیر و شکار خوشوقت بوده شب سه شنبه بدولت خانه معاودت اتفاق افتاد روز مبارک شنبه شانزدهم بشوتن نبیرهٔ شیخ ابوالفضل بمنصب هفتصدی ذات و سیصد و پنجاه سوار سرفرازی یافت روز مبارک شنبه بسیر باغ گل افشان که بر لب آب جمنا واقع است رفته شد در اثناے راه باران فرو ریخت و خوب بارید چمن را بتازگی طراوت و نضارت بخشید انناس بکمال رسیده بود سیر مستوفی کرده شد از عمارات که مشرف بر دریا اساس یافته چندان که نظر کار می کرد غیر از سبزه و آب روان هیچ محسوس نمی شد این ابیات انوری مناسب مقام افتاد — ابیات

روز عیش و طرب بستان است	روز بازار گل و ریحان است		تودهٔ خاک عبیر آمیز است
دامن باد گلاب افشان است	از ملاقات صبا روے غدیر		راست چون آزده سوهان است

چون باغ مذکور بعهده تربیت خواجه جهان مقرر است پارچهاے زربفت طرح تازه که در ینولا از عراق بجهت او آورده بودند

برسم پیشکش گذرانید انچه پسند افتاد برگزیده تتمه با و مرحمت فرمودم باغ راهم خوب ترتیب داده بود منصب او از اصل و اضافه پنج هزاری ذات و سه هزار سوار حکم شد از اتفاقات غریبه آنکه با خان عالم خنجر قبضه دندان الماق جوهردار که از پیش برادر کامگار عالی مقدار شاه عباس یافته فرستاده خاطر بجدے راغب و مایل دندان الماق شده که چندے از مردم صاحب وقوف بجانب ایران و توران تعین فرمودم که در تفحص و تجسس کوشیده از هر جا و هر کس بهر روش و هر قیمت که بدست افتد تقصیر نکنند بسیارے از بنده هاے مزاجدان و امراء ذیشان بجهت مجرا خود پیوسته در طلب و تفحص می باشند قضا را در همین شهر یکے از مردم اجنبی بیوقوف دندان الماق در غایت لطافت و نفاست بقلیلے در سر بازاری خرد و اعتقادش اینکه مگر در وقتے ازاوقات در آتش افتاده و سیاهی اثر سوختن است بعد از مدتے بیکے از نجاران سرکار فرزند اقبالمند شاه جهان می نماید که یکپارچه ازین دندان بجهت سستی باید برآورد و چنان باید کرد که اثر سوختگی و سیاهی نماند غافل ازان که سیاهی قدر قیمت سفیدی را افزوده و این خال و خط است که مشاطهٔ تقدیر پیرایهٔ جمال او نموده نجار فی الفور نزد داروغهٔ کارخانه خود نشانده این مژده را با و میرساند که چنین جنسی کمیاب و تحفه و نادر که خلقے در طلب او سرگردانند و مسافتهاے بعیده طے نموده و باطراف و اکناف بلاد شتافته اند مفت و رایگان بدست یکے از مردم مجهول افتاده قدر قیمتش نمی شناسد سهل و آسان از و توان گرفت مشارالیه بمرافقت او رفته در ساعت بدست می آرد و روز دیگر بخدمت آنفرزند می گذراند چون فرزند شاهجهان بملازمت پیوست نخست اظهار شگفتگے بسیار نمود بعد از آنکه دماغ از نشاء باده آراستگے یافت بنظر درآورد بعنایت مرا خوش وقت گردانید ـع

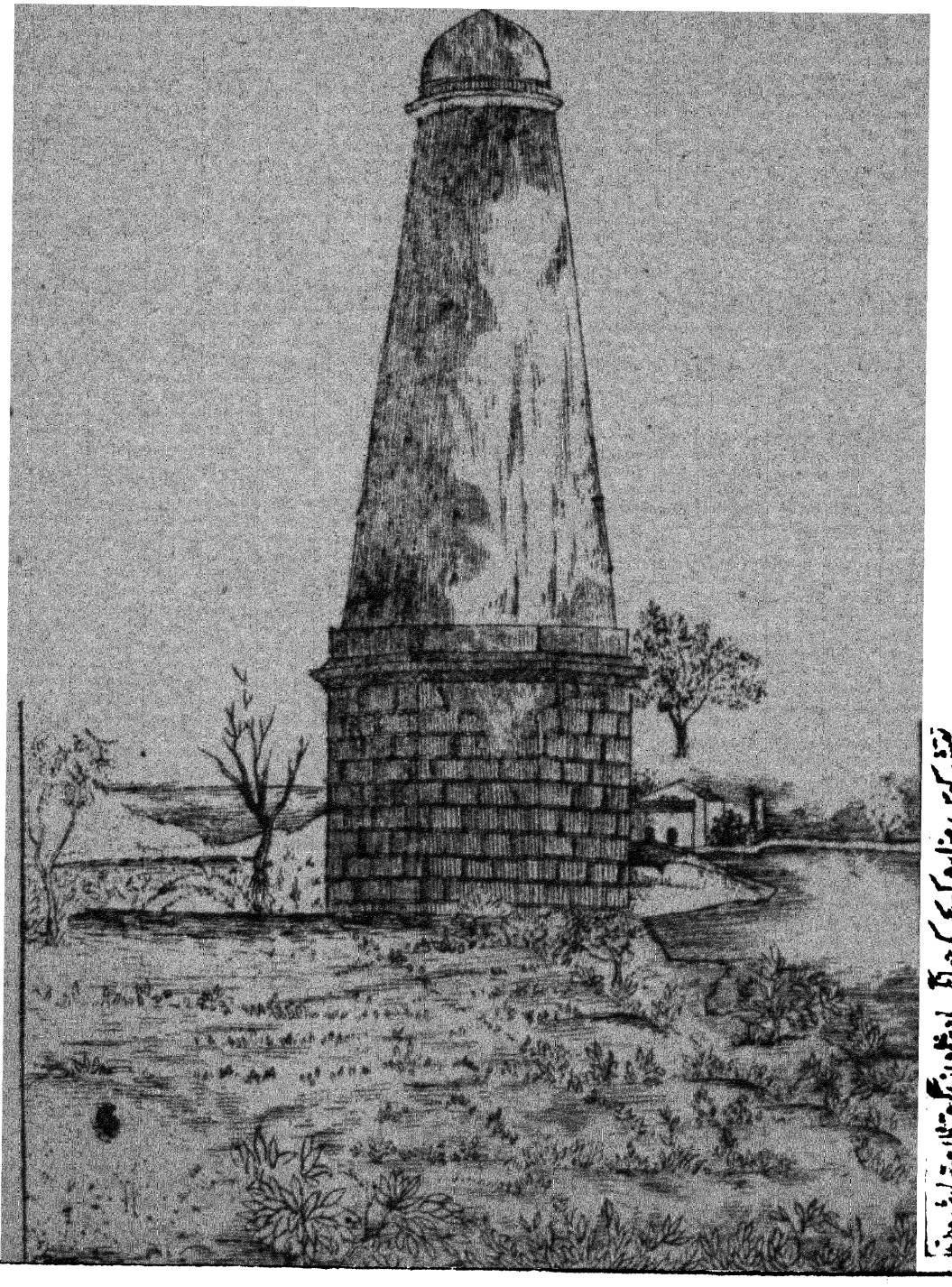
اے وقت تو خوش که وقت ما خوش کردی	

بهلم

پسندان دعاے خیر در حق او کردم که اگر از صد یک آن باجابت مقرون گردد بجهت برخورداری دین و دولت او کافی است درین تاریخ بهلیم خان یکے از نوکران عمده عادل خان آمده ملازمت نمود چون از روے اخلاص اختیار بندگی نموده بود بمراحم بیدریغ اختصاص بخشیده خلعت و اسپ و شمشیر و ده هزار درب انعام شد و منصب هزاری ذات و پانصد سوار عنایت فرمودم درینولا عرض داشت خان دوران رسید نوشته بود که آنحضرت از کمال مرحمت و قدردانی پیر غلام خود را با وجود کبر سن و ضعف باصره بحکومت ملک ٹھٹھه سرفراز فرموده بودند چون این ضعیف بنایت نحیف پیر و منحنے شده و در خود قوت و مدرت تردد و سواری نمی یابد التماس دارد که از سیاه گری معاف نموده در سلک لشکر دعا انتظام بخشند حسب الالتماس او حکم شد که دیوانیان عظام پرگنه خوشاب را که سے لک دام جمع اصلی اوست و مدتهاست که در وجه جاگیر مشارالیه تنخواه است و بنایت معمور و مزروع شده بجهت مدد خرچ او مقرر دارند که آسوده و

مرفہ الحال روزگار بسر برد و پسر کلان او شاہ محمد نام بمنصب ہزاری ذات و ششصد سوار سرفرازی یافت و پسر دویم یعقوب بیگ بمنصب ہفت صدی ذات سیصد و پنجاہ سوار فرق عزت برافراخت سویم اسد بیگ بمنصب سیصدی ذات و پنجاہ سوار ممتاز گشت روز شنبہ غرۂ شہریور ماہ الٰہی بجہت اتالیق جانسپار خانخانان سپہسالار و دیگر امرا عظام کہ بخدمت صوبۂ دکن مقرر اند خلعت بارانی مصحوب یزدانی عنایت فرمودم چون عزیمت سیر گلزار ہمیشہ بہار کشمیر در خاطر تصمیم یافتہ نورالدین قلی رخصت شد کہ پیشتر شتافتہ نشیب و فراز راہ پونچ را حتی الامکان علاج نماید و نوعے سازد کہ عبور چاروا ہائے باربردار از کریوہ ہائے دشوار گذار بسہولیت میسر شود و مردم محنت و تعب نکشند و جمع کثیر از عملہ و فعلہ انیکار رشل سنگتراش و نجار و بیلدار وغیرہ ہمراہی او رخصت یافتند و فیلی بمشارالیہ عنایت شد شب مبارک شنبہ سیزدہم بباغ نور منزل رفتہ تا روز یکشنبہ شانزدہم دران گلشن نشاط بعیش و انبساط گذشت راجہ بکرماجیت بھگیلہ از قلعہ ماندپور کہ وطن مالوفہ اوست آمدہ سعادت آستانبوس دریافت فیلے و کلگے مرصع برسم پیشکش گذرانید مقصود خان بمنصب ہزاری ذات و یکصد و سی سوار سرفراز گشت روز مبارک شنبہ بستم فرزند شاہ پرویز دو زنجیر فیل پیشکش آورد و داخل حلقہ خاصہ حکم شد تاریخ بست و چہارم ماہ مذکور در دولت خانہ حضرت مریم زمانی جشن وزن شمسی انجمن افروز گشت سال پنجاہ و یکم بحساب ماہہائے شمسی بفرخی و فیروزی آغاز شد امید کہ مدت حیات در مرضیات ایزد جل سبحانہ مصروف بادسید جلال خلف سید محمد نبیرہ شاہ عالم بخاری را کہ مجملے از احوال او و من و قایع سفر گجرات مرقوم گشتہ رخصت انعطاف ارزانی داشتم مادہ فیلی بجہت سواری او با خرچ راہ عنایت شد شب یکشنبہ سی ام مطابق چہاردہم شہر شوال کہ قرص ماہ بعیار کامل رسیدہ بود در عمارات باغ کہ مشرف بر دریاے جمنا واقع است جشن ماہتابی ترتیب یافت و بغایت مجلس آراستہ و بزم پسندیدہ گذشت غرۂ ماہ الٰہی از دندان ابلق جوہردار کہ فرزند سعادتمند شاہجہان پیشکش کردہ بود فرمودم کہ بمقدار دو قبضہ خنجر یک شصت ازان ببرند بعنایت خوشرنگ و نفیس برآمد باستادان و کلیان کہ در فن خاتم بندی عدیل و نظیر خود ندارند حکم شد کہ قبضہ خنجر را بنداے کہ در نیولا پسند افتادہ و بطرح جہانگیری شہرت یافتہ بسازند ہمچنین تیغہ و غلاف گیری و بند و بان را باستادانے کہ ہرکدام در فن خود از یکتایان روزگار اند فرمودہ شد الحق چنانچہ خاطر میخواست ترتیب یافت یک قبضہ خود آنطور ابلق برآمدہ کہ از دیدنش حیرت افزود از جملہ ہفت رنگ محسوس میشود و بعضے گلہا چنان می نماید کہ گوئی نقاش صنع بگلک بدایع نگار از خط سیاہ بر دور آن تحریر کردہ نفس الامر آنکہ بحدے نفیس است کہ یک نفس نمی خواہم کہ از خود جدا سازم و از جمیع جواہر گران بہا کہ در خزانہ است گرامی تر میدارم روز مبارک شنبہ بمبارکے و فرخے در کمر بستم و استادان نادرہ کار کہ در اتمام آن نہایت صنعت و دقت بعمل آوردہ کارنامہ ظاہر ساختہ بودند

متعلق صفحہ ۲۰۰

نقشہ کوس مناره که بحکم جهانگیر بادشاه در اکبره تلال مقبره شده بود
واقع سکندره نزدیک آگره

بانعامات سرفراز گشتند استاد پورن بعنایت فیل وخلعت وحلقہ طلا بجہت سردست کہ اہل ہندان را گردھ گویند وکلیان بخطاب عجائب دست واضافہ وخلعت وپہونچی مرصع وہمچنین ہرکدام درخور حالت وہنرمندی خود نوازشات یافتند چون بعرض رسید کہ امان اللہ پسر مہابت خان بہ احداد بدنہاد جنگ کردہ فوج او را شکست دادہ بسیارے از افغانان سیاہ رو وباطن را علف تیغ خون آشام ساختہ شمشیر خاصہ بجہت سرفرازی او فرستادہ شد روز شنبہ پنجم خبر فوت راجہ سورجنگھ رسید کہ در دکن باجل طبعی درگذشت او نبیرہ مالدیو است کہ از زمینداران عمدہ ہندوستان بود وزمینداری کہ بارانادم از تقابل ومساوات میزند این است بلکہ در یکے از جنگہا بر رانا غالب آمدہ واحوال او در اکبرنامہ بشرح وبسط مذکور است راجہ سورجنگھ بمیامن تربیت حضرت عرش آشیانی واین نیاز مند درگاہ سبحانی بمراتب بلند ومناصب ارجمند رسید ملکش از پدر وجد درگذشت پسرش گجنگھ نام وارد پدرش در زمان حیات نہمات ملکے ومالی خود را بقبضہ اقتدار او سپردہ بود چون قابل تربیت ونوازش دانستم او را بمنصب سہ ہزاری ذات ودو ہزار سوار وعلم وخطاب راجہ وبرادر خردش را بمنصب پانصدی ذات ودو صد وپنجاہ سوار سرفراز ساختہ جاگیر در وطن مرحمت فرمودم روز مبارک شنبہ دہم مہرماہ حسب الالتماس آصف خان بمنزل او کہ درکنار جمنا اساس یافتہ رفتہ شد حمامی ساختہ در نہایت صفا ونفاست بغایت محظوظ گشتم بعد از فراغ غسل بزم پیالہ ترتیب یافت وبندہ ہاے خاص بساغرہاے نشاط خوشوقت شدند از پیشکشہاے او انچہ پسند افتاد برگزیدہ تتمہ بشارالیہ بخشیدم قیمت مجموع پیشکش او کہ گرفتہ شد ببلغ سے ہزار روپیہ بودہ باشد باقرخان فوجدار ملتان بعنایت علم سربلندی یافت پیش ازین حسب الحکم از دارالخلافہ آگرہ تا دریاے اٹک دوطرفہ درخت نشانیدہ خیابان تربیت دادہ اند وہمچنین از آگرہ تا بنگالہ ودر بنولا حکم کردم کہ از آگرہ تا لاہور بر سر ہر کروہ میلے بسازند کہ علامت کروہ باشد وبفاصلہ سہ کروہ چاہ آبے تا مترددین آسودہ ومرفہ الحال آمد ورفت نمایند از تشنگی وتابش آفتاب بمحنت وصعوبت نکشند روز مبارک شنبہ بیست وچہارم مہرماہ جشن دسہرہ ترتیب یافت بآئین ہند اسپان را آراستہ بنظر درآوردند وبعد از دیدن اسپان چند زنجیر فیل بنظر گذشت چون معتمد خان در نوروز گذشتہ پیشکش نگذرانیدہ بود درین جشن تخت طلا بایک انگشتری یاقوت ویک بسد دیگر جزویات پیشکش کرد تخت نعزک ساختہ شدہ قیمت مجموع آن شانزدہ ہزار روپیہ باشد چون از صدق عقیدت واخلاص آوردہ بمعرض قبول مقرون گشت درین روز زبردست خان بمنصب ہزار ذات وچہارصد سوار سرفرازی یافت چون ساعت کوچ روز دسہرہ مقرر شدہ بود وقت شام ببارکی وفرخی برکشتی نشستہ متوجہ مقصد گشتم وہشت روز در منزل اول توقف افتاد تا مردم بفراغ خاطر سامان نمودہ برایند مہابتخان از بنگش بڈاکچوکی سیب فرستادہ بود بسیار تر وتازہ آمد بلطافت تمام داشت از

از خوردنش محظوظ گشتم با سیب خوب کابل که در ینجا خورده شد و سیب سمرقندی که هر سال می آرند طرف نمی توان نهاد و در شیرینی و نزاکت و راست مزگی هیچ نسبت با نها ندارد تا حال باین نفاست و لطافت سیب ندیده شده بود می گویند که در بنگش بالا متصل بلشکر دره وهی است سیوران نام دران دره سه درخت ازین سیب است و هر چند سعی نمودند جاے دیگر باین خوبی نشد بسید حسن ایلچی برادرم شاه عباس ازین سیب الوش عنایت کردم تا معلوم گردد که در عراق بهتر ازین می شود یا نه عرض کرد که در تمام ایران سیب اصفهان ممتاز است نهایتش همین قدر خواهد بود روز مبارک شنبه غره ماه آبان الهی بزیارت روضه حضرت عرش آشیانی انار الله برهانه رفته فرق نیاز بر آستان ملائک آشیان سوده صد مهر نذر گذرانیدم جمیع بیگمان و اهل محل بطواف آن آستان ملائک مطاف استسعاد جسته نذورات گذارنیدند شب جمعه مجلسے عالی آراسته شد از مشائخ و ارباب عمایم و حفاظ و اهل نغمه بسیارے فراهم آورده وجد و سماع کردند و هر کدام در خور استحقاق و استعداد آنها از خلعت و فرجی و شال عنایت شد عمارات این روضه متبرکه بغایت عالی اساس یافته درین مرتبه باز بخاطر رسید از انچه بود بسیار افزود شب سویم بعد از گذشتن چهار گهڑی از منزل مذکور کوچ اتفاق افتاد و منزل نیم کروه براه دریا نوردیده چهار گهڑی از روز بر آمده بود که بمنزل رسیده شد بعد از دو پهر و زاز آب گذشته هفت دراج شکار کردم آخر هاے روز بسید حسن ایلچی بیست هزار روپیه انعام شد و خلعت طلا دوزی با جیغه مرصع و فیل مرحمت نموده رخصت انعطاف ارزانی داشتم و بجهت برادرم صراحی مرصع که بشکل خروس ساخته بودند و مقدار معتاد من شراب در رومی گنجید بر سم ارمغان فرستاده شد امید که سلامت بمنزل مراد برسد لشکر خان را که بحکومت و حراست دار الخلافه آگره اختصاص یافته خلعت و اسپ و فیل و نقاره و خنجر مرصع عنایت نموده رخصت فرمودم اکرام خان بمنصب دو هزاری ذات و یک هزار و پانصد سوار و خدمت توجداری سرکار رسوات سرفرازی یافت پسر اسلام خان است و او نبیرهٔ صاحب سجاده غفران پناه شیخ سلیم است که محامد ذات و محاسن صفات و نسبت دعاگوئی ایشان باین دودمان والا در اوراق گذشته نگاشته کلک صداقت رقم گشته در ینولا از شخصے که سخن او بفروغ صدق آراستگی داشت استماع افتاد که در زمانے که مرا بقدر تکسری و ضعفی در اجمیر دست داد پیش از انکه این خبر ناخوش بولایت بنگاله رسد روزے اسلام خان در خلوت نشسته بود ناگاه او را بیخودی دست میدهد چون بخود می آید بیکے از معتمدان خویش که بهیکن نام داشت و از محرمان او بوده می گوید که از عالم غیب مرا چنین نمودند که پیکر مقدس حضرت شاهنشاهی بقدر گرانی دارد علاج آن منحصر در فدا ساختن چیزے است بغایت عزیز و گرامی نخست بخاطرش گذشت که فرزند هوشنگ را فداے فرق مبارک آنحضرت سازم لیکن چون خرد سال بود و هنوز تمتعے از حیات نیافته و کام دل برنگرفته مرا بر حال او رحم آمد خود را فداے صاحب و مربے خود کردم امید

کہ چون از صمیم القلب وصدق باطن است بدرگاہ الٰہی مقبول افتدفی الفور تیر دعا بہدف اجابت رسید و درہمان زودے اثر ضعف و علت مندبیاری در خود احساس نمود آناً فاناً مرض اشتداد می یافت تا بجوار رحمت ایزدی پیوست وحکیم علی الاطلاق صحت عاجل وکامل از شفاخانۂ غیب باین نیازمند کرامت فرمود اگرچہ حضرت عرش آشیانی انارالله برہانہ باولاد واحفاد شیخ الاسلام توجہ مخصوص داشتند وہرکدام را درخور قابلیت واستعداد تربیت ہا ورعایت ہا فرموده بودند لیکن چون نوبت سلطنت وخلافت باین نیازمند رسید بحسب ادبے حقوق آن بزرگوار رعایتہاے عظیم یافتند واکثر از ایشان بعالی مرتبہ امارت رسیدند وبصاحب صوبگی ہا ترقی وتصاعد کردند چنانچہ احوال ہرکدام درجاے خود گذارش نمود چون درین موضع ہلال خان خواجہ سراکہ از خدمتگاران زمان شاہزادگی است سراے وبلندے ساختہ بود پیشکش گذرانید بحبت سرفرازی او قلیلے گرفتہ شد ازین منزل بچہار کوچ در ظاہر متہرا ورود موکب مسعود اتفاق افتاد روز مبارک شنبہ ہشتم تماشاے بندراین ودیدن تنخانہاے آنجا رفتہ شد اگرچہ در عہد سلطنت حضرت عرش آشیانی امراے راجپوت عمارات بہ طرز خود ساختہ واز بیرون بہ تکلفات افزودہ غایتاً در درون چندان شپیرہ وابابیل در وخانہ ہا کردہ کہ از بوے بد آنہا یک نفس بند نمی تواند شد ۔ ؎

از برون چون گور کافر پرحلل	وز درون قہر خداے عزوجل

درین روز مخلص خان حسب الحکم از بنگالہ آمدہ سعادت آستانبوس دریافت صد مہر وصد روپیہ بصیغۂ نذر ولعلے وطرہ مرصعے برسم پیشکش گذرانید روز جمعہ نہم ششش لک روپیہ خزانہ بحبت ذخیرۂ قلعہ آسیر نزد سپہسالار خانخانان فرستادہ شد در اوراق گذشتہ تبقریبات از کیفیات احوال گسائین چدروپ کہ در اوجین گوشۂ انزوا داشت مرقوم گشتہ درینولا از اوجین بتہرا کہ از اعاظم معابد ہنود است نقل مکان نمودہ برکنار دریاے جمنا بعبادت معبود حقیقی اشتغال دارد چون صحبت او پیرامون خاطر می گشت بقصد ملاقات او شتافتم وزمانے ممتد در خلوت بیزحمت غیر صحبت داشتہ شد الحق کہ وجودش بغایت مغتنم است در مجلس او محظوظ ومستفید می توان شد روز شنبہ دہم قراولان بعرض رسانیدند کہ درین نزدیکی شیرے است کہ آزار وآسیب از وبرعایا ومتردد ین میرسد فی الفور حکم فرمودم کہ فیل بسیار برده بیشہ را نیک محاصرہ نمایند وآخرہاے روز خود با اہل محل سوار شدم چون عہد کردہ ام کہ ہیچ جاندارے را بدست خود نیازارم بنورجہان بیگم فرمودم کہ بندوق بیندازید با آنکہ فیل بازبے شیر قرار وآرام نمیگیرد وپیوستہ در حرکت است از بالاے عماری تفنگ بے خطا انداختن کاریست عظیم مشکل چنانچہ میرزا رستم کہ در فن بندوق اندازی بعد از سن شل او دوئی نیست کمر چنان شدہ کہ سہ تیر وچہار تیر از بالاے فیل خطا کردہ نورجہان بیگم تیر اول چنان زد کہ بہمان زخم تمام شد روز دوشنبہ دوازدہم باز خاطر را

بملاقات گسائین چہ روپ رغبت افزود بے تکلفانہ بکلبۂ او شتافتہ صحبت داشتہ شد سخنان بلند درمیان آمد حق جل وعلی غریب توفیقے کرامت فرمودہ فہم عالی وفطرت بلند و مدرکہ تند را با دانش خداداد جمع و دل از تعلقات آزاد ساختہ پشت پا بر عالم ومافیہا زدہ در گوشۂ تجرید مستغنی و بے نیاز نشستہ از اسباب دنیوی نیم گز کہنہ کرپاس کہ ستر عورت شود و پارچہ از سفالین کہ دم آبے توان خورد اختیار نمودہ در زمستان و تابستان و برسات عریان و سر و پا برہنہ بسر می برد سوراخی کہ بصد محنت و شکنجہ توان گردید ورہ در آمد نبوے کہ طفل شیر خوارہ را بزحمت توان در آورد بجہت بودن قرار دادہ این دو سہ بیت حکیم ثنائی علیہ الرحمہ مناسب حال افتاد۔

داشت اقران یکی گریبے تنگ	چون گلوگاہ نای و سینۂ چنگ	بوالفضولی سوال کرد ازوی	چیست اینجا بخشش بدست دوپی
	بادم گرم وچشم گریان پیر	گفت ہذا لمن یموت کثیر	

روز کم شنبہ چہاردھم باز بملاقات گسائین رفتہ از و وداع شدم بے تکلف جدائی از صحبت او بر خاطر حقیقت گزین گرانی نمود روز مبارک شنبہ پانزدھم کوچ فرمودہ در برابر بندر این منزل گزیدم درین منزل فرزند سعادت مند سلطان پرویز رخصت شدہ بالہ آباد و محال جاگیر خود شتافت ارادۂ خاطر چنان بود کہ او درین یورش بسعادت ہمراہی اختصاص یابد چون پیش ازین اظہار پریشانی نمود ناگزیر بجدائی او رخصت دادم واسپ پنچاق وکمر خنجر دستہ الماس جوہر دار وشمشیر خاصہ وسپر خاصہ مرحمت شد امید کہ باز بزودی وخوبی دولت حضور یابد چون مدت حبس خسرو بطول انجامیدہ بود بخاطر صواب اندیش رسید کہ پیش ازین او را محبوس داشتن واز سعادت خدمت محروم داشتن از مرحمت دور است لاجرم بحضور طلبیدہ حکم کورنش کردم مجدد آغوش جلایم او بزلال عفو شست وشو یافت وغبار خجالت وزلات از ناصیۂ او زدودہ شد امید کہ توفیق رضاجوئی وسعادت بندگی نصیب و روزی او باد روز جمعہ شانزدھم مخلص خانزاد کہ بجہت خدمت دیوانی سرکار فرزند شاہ پرویز طلبیدہ بودم در خدمت آن فرزند رخصت یافت ومنصب او بدستوری کہ در بنگالہ داشت دو ہزاری ذات وہفتصد سوار مرحمت فرمودم روز شنبہ ہفدہم مقام شدہ درین منزل سید نظام پسر میر سران صدر جہان کہ بفوجداری سرکار قنوج اختصاص داشت دولت ملازمت دریافت و زنجیر فیل وچند دست جانور شکاری پیشکش گذرانید یک زنجیر دو دست باز گرفتہ شد روز یکشنبہ ہیجدھم کوچ اتفاق افتاد درنیولا دارائے ایران مصحوب پری بیگ میر شکار یک دست شنقار خوشرنگ فرستادہ بود و یک دست دیگر خان عالم دادہ مشار الیہ نیز باشنقار شاہی کہ بدرگاہ ارسال داشتہ خود در راہ ضایع می شود و شنقار شاہی نیز از غفلت میر شکار رنجنگ گریہ می افتد اگرچہ زندہ بدرگاہ رسانیدند لیکن یک ہفتہ بیش نماند و تلف شد چہ نویسم از حسن و رنگ این جانور خالہائے سیاہ بر ہر بال و بر پشت و پہلو

بسیار خوشنما بود و چون خالی از غرابت نبود باستاد منصور نقاش که بخطاب نادر العصر سرفراز است فرمودم که شبیه آن را کشیده بنگاهدارد
دو هزار روپیه بمیر شکار مذکور لطف نموده رخصت فرمودم در عهد دولت حضرت عرش آشیانی انار الله برهانه وزن سیر سے دام بود
مقارن این حال بخاطر گذشت که خلاف ضابطه ایشان چرا باید کرد اولی آنکه بدستور سابق سی دام باشد روزی گسائین جدروپ
تبقریبی گفت که در کتاب بید که احکام دین ما در انجا مثبت است وزن سیر را سی و شش دام نوشته اند چون از اتفاقات غیبی حکم شما
بانچه که در کتاب ما است مطابق افتاد اگر همان سی و شش دام مقرر فرمایند بهتر خواهد بود حکم شد که بعد ازین در تمام ممالک سی و شش
دام معمول باشد روز دوشنبه نوزدهم کوچ شد راجه بهاو سنگهه را بکمک لشکر دکن تعین فرمودم اسپ و خلعت مرحمت نموده شد ازین
تاریخ تا روز کم شنبه بست و هشتم پے در پے اتفاق کوچ واقع شد روز مبارک شنبه بست و نهم دار البرکت دهلی بورود موکب اقبال
آراستگی یافت نخست با فرزندان و اهل محل بزیارت روضه منوره حضرت جنت آشیانی انار الله برهانه شتافته نذورات گذرانیده
شد و ازانجا بطواف روضه متبرکه سلطان المشایخ شیخ نظام الدین چشتی رفته استمداد همت نمودم و آخرهاے روز بدولت خانه
که در سلیم گدهه ترتیب یافته بود نزول سعادت اتفاق افتاد روز جمعه سی ام مقام شد چون درین مدت شکارگاه پرگنه پالم را حسب الحکم
محافظت نموده بودند بعرض رسید که آهو بسیار جمع شده روز شنبه غرهٔ آذر ماه الهی بعزم شکار یوز سواری نموده شد آخرهاے روز
در اثناے شکار غزاله بافراط بارید در کلانی مقدار سیبی بود هوا بغایت سرد ساخت درین روز سه آهو گیرانیده شد روز یکشنبه
دوم چل و شش آهو شکار کردم روز دوشنبه سویم بست و چهار آهو بیوزگیر اسیده شد و دو آهو فرزند شاهجهان به بندوق زد
روز سه شنبه چهارم پنج آهو گیرانیده شد روز کم شنبه پنجم بست و هفت آهو شکار شد روز مبارک شنبه ششم سید بهوه بخارے که
کوکلومست و حراست دار الملک دهلی اختصاص داشت سه زنجیر فیل و هیزده راس اسپ و دیگر جزویات برسم پیشکش گذرانید
یک زنجیر فیل و دیگر جزویات مقبول افتاد تمه با و بخشیدم هاشم خوتسی فوجدار بعضے پرگنات میوات بسعادت آستان بوس
سرفرازے یافت تا روز مبارک شنبه سیزدهم در حدود پالم بشکار یوز مشغول بودم در عرض دوازده روز چهار صد و بست و
شش آهو گیرانیده بدهلی مراجعت واقع شد در خدمت حضرت عرش آشیانی شنیده بودم که آهو را که از چنگ یوز خلاص سازند
با آنکه آسیبے از ناخن و دندان با و نرسیده باشد زنده ماندن آن از محالات است درین شکار بجهت مزید احتیاط آهوے چند
خوشصورت قبل از جثه پیش ازان که زخمی از دندان و ناخن با آنها برسد خلاص ساخته فرمودم که در حضور نگاه داشته نهایت محافظت و تیمارداری
بکار برند یک شبانروز بحال خود بوده آرام و قرار داشتند روز دیگر تغیر فاحش در احوال آنها مشاهده رفت از عالم مستان دست و پا ریجاو

بے قانون انداخته می افتادند و برمیخاستند هرچند تریاق فاروقی و دیگر دواهای مناسب داده شد تاثیر نکرد تا یک پاس باین کیفیت گذرانیده جان دادند درین تاریخ خبر ناخوش رسید که فرزند کلان شاه پرویز در آگره ودیعت حیات سپرد چون گلرنگ شده بود و آن فرزند نهایت تعلق و دلبستگی داشت ازین سانحه دلخراش بغایت متاثر و آزرده خاطر گشته اضطراب و بیطاقتی بسیار ظاهر ساخته است بجهت دلنوازی و خاطرجوئی او عنایت نامه ها فرستاده ناسور دردمندی او را بمرهم لطف و عاطفت دوا فرمودم امید که حق جل و علا صبر و شکیب کرامت کناد که درین قسم قضایا بهتر از تحمل و بردباری غمگساری نمی باشد روز جمعه چهاردهم بالتماس آغائی آغامان بمنزل او رفته شد او را بسبب سبقت خدمت و طریقه بندگی موردی باین دودمان رفیع الشان ثابت است و حضرت عرش آشیانی انار الله برهانه در هنگامیکه مراکتخدا ساختند آغائی آغامان را از همشیره من شاه زاده خانم گرفته بخدمت محل من مقرر فرمودند ازان تاریخ سی و سه سال است که در خدمت من می باشد و خاطر ایشان را بغایت عزیز و گرامی میدارم و ایشان باخلاص خدمت سلسله ناکرده اند در هیچ سفرے و یورشی بارادہ و اختیار خویش از ملازمت من محروم نمانده اند چون کبر سن ایشان را دریافت التماس نمودند که اگر حکم شود در دهلی اقامت گزیده انچه از عمر باقی باشد بدعاگوئی صرف سازم که دیگر مرا طاقت نقل و حرکت نمانده واز آمد و شد محنت و صعوبت می کشم و از سعادت مندیهاے ایشان آنکه بحضرت عرش آشیانے همسال واقع شده اند مجملاً آسودگی ایشان را منظور داشته حکم فرمودم که در دهلی توقف نمایند و در انجا بجهت خود باغی و سراے و مقبره ساخته اند مدتے است که بتعمیر آن مشغول اند القصه مراعات خاطر آن قدیم الخدمت را مطمح نظر داشته بمنزل ایشان رسیده شد و بسیده بهوه حاکم شهر تاکید فرمودم که در لوازم خدمتگاری و پاس خاطر ایشان چنان تاکید نماید که از هیچ رهگذر غبار کلفتی بر حواشی خاطر ایشان ننشیند درین تاریخ راجه کشنداس بمنصب دو هزاری ذات و سیصد سوار از اصل و اضافه سربلندی یافت چون سید بهوه خدمت فوجداری دهلی را چنانچه باید بتقدیم رسانیده بود و مردم آنجا و از حسن سلوک او نهایت رضامندی داشتند بدستور سابق محافظت و محارست شهر دهلی و فوجداری اطراف آن بشارالیه مقرر فرموده بمنصب هزاری ذات و ششصد سوار از اصل و اضافه سرفراز ساخته فیل مرحمت نموده رخصت نمودم روز شنبه پانزدهم میرزا دانیال را بمنصب دو هزاری و هزار سوار و عنایت علم و فیل امتیاز بخشیده بصوبه دکن تعین فرمودم شیخ عبدالحق دهلوی که از اهل فضل و ارباب سعادت است درین آمدن دولت ملازمت دریافت کتابی تصنیف نموده بود مشتمل بر احوال مشایخ هند بنظر درآمده خیلے زحمت کشیده مدتهاست که در گوشه دهلی بوضع توکل و تجرید بسر میبرد مرد گرامی است صحبتش بے ذوق نیست بانواع مراحم دلنوازے کرده رخصت فرمودم روز یک شنبه شانزدهم از دهلی کوچ کرده شد

روز جمعه بست دیکم به پرگنه کرانه نزول سعادت اتفاق افتاد پرگنه مذکور وطن مالوف مقرب خان است آب و هوایش معتدل و زمینش قابل مقرب خان در انجا باغات و عمارات ساخته چون مکرر تعریف باغ او بعرض رسیده بود خاطر را لبسیر آن رغبت افزود روز شنبه بیست و دوم با اهل حرم از سیر آن باغ محظوظ گشتم بی تکلف باغی است بغایت عالی و دلنشین انچه دیوار نکشته در آن برکشیده و خیابانها را فرش بسته یکصد و چهل بیگهه است و در میان باغ حوضی ساخته است طول دو بست و بیست و یک عرض دو بست و یک و در میان حوض صفه ماهتابی بیست و دو در یک مربع هیچ درخت گرمسیری و سردسیری نیست که دران باغ نباشد از درختهای میوه دار که در ولایت میشود حتی نهال پسته سبز شده سروهای خوش قد بادام دیده شد که تا حال باین خوبی و لطافت سرو منظر در نیامده باشد فرمودم که سروها را بشمارند سیصد درخت بشمار در آمد در اطراف حوض عمارات مناسب اساس یافته هنوز در کار اند روز دوشنبه بست و چهارم خنجر خان که حراست قلعهٔ احمدنگر بعهدهٔ اوست بمنصب دو هزار و پانصدی ذات و هزار و ششصد سوار ممتاز گشت روز کم شنبه بست و ششم حضرت واهب العطایا فرزند شاه جهان را پسرے از صبیهٔ آصف خان کرامت فرمود هزار مهر نذر گذرانیده التماس نام نمود امید بخش نام کردم امید که قدمش برین دولت مبارک و فرخنده باد روز مبارک شنبه بست هفتم مقام شد درین چند روز از شکار جزر و توغدری محظوظ بودم جزر بور را فرمودم که وزن کردند دو سیر و یک پاؤ جهانگیری برآمد و ابلق دو سیر و نیم پاؤ توغدری کلان یک پاؤ از جزر بور کلان تر شد روز مبارک شنبه پنجم دیماه الهی در مقام اکبر پور از کشتی برآمده براه خشکی نهضت موکب اقبال اتفاق افتاد و از آگره تا منزل مذکوره که در دوکرده پرگنه بوڑیه واقع است یکصد و بست و سه کروه براه دریا که نود و یک کروه براه خشکی است بیست و چهار کوچ و هفده مقام طی منزل شد سوای این یک هفته در بر آمدن شهر و دوازده روز در پالم بجهت شکار توقف نموده بودم که همگی هفتاد روز باشد درین تاریخ جهانگیر قلی خان از بهار آمده دولت زمین بوس دریافت صد مهر و صد روپیه بر سم نذر گذرانیده از روز مبارک شنبه گذشته تا روز کم شنبه یازدهم پے در پے کوچ واقع شد روز مبارک شنبه دوازدهم از سیر باغ سهرند خوش وقت گشتم از باغهای قدیمی است درخت هاے سال رسیده دارد طراوتی که پیش ازین داشت نمانده بعد ازین غنیمت است خواجه ولیی که از زراعت و عمارت صاحب وقوف است محض بجهت مرمت این باغ او را کروری سهرند ساخته پیش از ساعت کوچ از دار الخلافه آگره رخصت فرموده بودم دلبقدر ترتیب و مرمت نموده مجددا تاکید کرده شد که اکثر درختهای کهنه بی طراوت را دور ساخته نهالهای تازه بنشاند عراق بندی را از سر نو بنا داده عمارت های قدیم را تعمیر نماید و دیگر عمارات از حمام وغیره در جای مناسب حکم شد که اساس نهند درین تاریخ دوست بیگ

که از کمکیان عبدالله خان است بمنصب هفتصدی ذات وپنجاه سوار سرفراز گشته مظفر حسین پسر وزیر خان بمنصب ششصدی ذات وسیصد سوار ممتاز گشت شیخ قاسم بخدمت صوبه دکن رخصت شد روز مبارک شنبه نوزدهم حسب الالتماس فرزند سعادت مند شاهجهان بمنزل او تشریف ارزانی فرمودم بجهت ولادت فرزندی که حق جل واعلی کرامت فرموده جشن عالی آراسته پیشکش کشیدازان جمله شمشیر نیمچه یک آویزکه کار رند بکمیت وقبضه و بند باز آن از سیلم فرنگ تراش ترتیب یافته الحق پاکیزه ومطبوع ساخته شده دیگر فیلیست که راجه بکلانه وبرهان پور بآن فرزند گذرانیده بود چون آن فیل خوش صورت وخوش فعل است داخل فیلان خاصه حکم شد مجموع قیمت پیشکش انچه قبول ومقبول افتاد یک لک دوسے هزار روپیه باشد وقریب بچهل هزار روپیه بوالده ها وولی نعمت های خود گذرانیدند درین ایام سید بایزید بخاری نوجدار صوبه بکر یکراس رنگ که درخردی ازکوه آورده درخانه پرورش داده پیشکش فرستاده بود بنظر گذشت بغایت خوش آمد از قسم مارخور وقوچ کوهی بسیار دیده شد که درخانه پرورش یافته اما رنگ بنظر درنیامده بود فرمودم که بابر ببری یکجا نگاه دارند تا جفت شود ونتاج بهم رسد بے تکلف نسبتی بمارخور وقوچقار ندارد سید بایزید بمنصب هزاری ذات وهفتصد سوار سرفراز شد روز دوشنبه بست وسوم مقیم خانخانان خلعت واسپ وفیل وکهپوه مرصع سرفراز ساخته بصوبه بهار تعین فرمودم روز یک شنبه بست نهم برلب آب بیاه جشن فرزند اقبالمند شاهجهان ترتیب یافته وهمدرین روز راجه بکرماجیت که بمحاصره قلعه کانگڑه اشتغال دارد بجهت عرض بعضے مدعیات حسب الحکم بدرگاه آمده سعادت آستانبوس دریافت روز دوشنبه سے ام فرزند شاهجهان بجهت دیدن عمارات دولتخانه که تبازگی احداث یافته وه روز رخصت گرفته بلاهور شتافت وراجه بکرماجیت بعنایت خنجر خاصه وخلعت واسپ سرفراز گشته بخدمت محاصره قلعه کانگڑه مراجعت نموده روز کم شنبه دوم بهمن ماه الهی باغ کلانور بورود موکب مسعود آراستگی یافت درین زمین حضرت عرش آشیانے برتخت خلافت جلوس فرموده اند چون خبر نزدیک رسیدن خان عالم بدرگاه رسید هر روز یکے از بندهارا بجهت سرفرازی او برسم استقبال فرستاده بانواع واقسام مراحم ونوازش پایه عزت ومنزلت او افزودم وعنوان فرامین را بمصرعی یا بیتی بدیهه مناسب مقام زینت بخشیده به عنایت های سرشار مخصوص ساختم از جمله یک مرتبه عطر جهانگیری فرستاده این مطلع برزبان قلم آمد ـ سه

بسویت فرستاده ام بوے خویش	که آرم ترا زود تر سوے خویش

روز مبارک شنبه سویم درباغ کلانور خانعالم بسعادت آستانبوس سرفرازی یافت صد مهر وهزار روپیه بصیغه نذر آورده پیشکش خود را بمرور خواهد گذرانید زنبیل بیگ ایلچی برادرم شاه عباس بامراسله شاهی ونفایس آن دیار که برسم سوغات ارسال داشته اند متعاقب می رسد از

عنایات و مرحمتے کہ برادرم بخانعالم می فرمودند اگر بتفصیل مرقوم گردد حمل بر اغراق خواہد شد ہموارہ در محاورات خانعالم خطاب میکردہ اند و ہر لحظہ از خدمت خود جدا نمیداشتند بحسب اتفاق اگر روزے یا شبے در خانہ خود خواستے بسر بود بے تکلفانہ بمنزل او تشریف برده بیش از بیش اظہار مرحمت می فرمودند روزے در فرخ آباد شکار قمرغہ طرح افگندند بخانعالم حکم تیراندازی فرمودند مشارالیہ از راہ ادب کمانے با دو تیر پیش آورد شاہ پنجاہ تیر دیگر از ترکش خاصہ لطف نمودند قضارا ازین تیر با پنجاہ تیر بشکاری رسد و دو تیر خطا می شود انگاہ بچندے از ملازمان او کہ در مجالس و محافل راہ داشتند حکم تیراندازی میفرمایند اکثرے خوب می اندازند از جملہ محمد یوسف قراول تیرے زدہ کہ از دو خوک پران گذشتہ داستادہاے بساط قرب بے اختیار آفرین ہا کردند و در ہنگام رخصت خانعالم را در آغوش عزت گرفتہ التفات بسیار اظہار نمودند و بعد ازانکہ از شہر بر آمدہ باز بمنزل او تشریف آوردہ عذر ہا خواستہ وداع کردند از نفایس و نوادر روزگار کہ خانعالم آوردہ الحق از تائیدات طالع او بود کہ چنین تحفہ بدست افتاد مجلس جنگ صاحبقران است با نقیمش[1] خان و شبیہ آنحضرت و اولاد امجاد و امرائے عظام را کہ دران جنگ بسعادت ہمراہی اختصاص داشتند کشیدہ و نزدیک بہر صورتے نوشتہ کہ شبیہ کیست و این مجلس مشتمل است بر دویست و چہل صورت و مصور نام خود را خلیل زمان شاہ رنگے نوشتہ کارش بغایت پختہ و عالی است و بقلم استاد بہزاد مناسبت و مشابہت تمام دارد اگر نام مصور نوشتہ نبودے گمان می شد کہ کار بہزاد باشد چون بحسب تاریخ او پیشتر است اغلب ظن آنکہ بہزاد از شاگردان اوست و بر دست او متفق گشتہ این گرامی تحفہ از کتابخانہ علیئین مکانی شاہ اسمعیل ماضی و یا از حضرت شاہ طہماسپ بسر کار برادرم شاہ عباس انتقال یافتہ و مہادقی نام کتابدار ایشان دزدیدہ بدست شخصے فروختہ قضارا در صفاہان این مجلس بدست خانعالم می افتد و بشاہ نیز خبر میرسد کہ او چنین تحفہ بدست آوردہ و بہم رسانیدہ بہ بہانہ تماشا از و طلب میفرمایند خانعالم ہر چند خواست کہ بلطائف الحیل بگذراند چون مکرر بمبالغہ اظہار فرمودند ناگزیر بخدمت ایشان فرستادہ شاہ بمجرد دیدن شناختہ اند روزے نزد خود نگاہ داشتہ غایت چون توجہ خاطر ما را با مثال این نفایس میدانند کہ درچہ مرتبہ است از خواستن نیز ورکلے و جزوی بحمداللہ کہ مضایقہ نیست حقیقت را بخانعالم ظاہر ساختہ باز بمشارالیہ لطف نمودند و وقتیکہ خانعالم را بعراق میفرستادم بشنداس نام مصورے را کہ در شبیہ کشی از یکتایان روزگار است ہمراہ دادہ بودم کہ شبیہ شاہ و عمدہاے دولت ایشان را کشیدہ بیارد شبیہ اکثرے را کشیدہ بود بنظر در آورد خصوصاً

[1] نقیمش خان الخ ہمچنین در نسخہا بنظر آمد و صواب آنکہ نقمش یا تقمش نویسند مراد ازان مصاف امیر تیمور صاحبقران یا تقمش خان بادشاہ دشت قپچاق است کہ احسان فراموشے کردہ بر ممالک صاحبقران تاخت آوردہ بود ۱۲ امیر علی

شبیه شاه برادرم را بسیار بسیار خوب کشیده بود چنانچه بهرکس از بندهاے ایشان نمودم عرض کردند که بسیار خوب کشیده همدرین تاریخ قاسم خان بادیوان وبخشی لاهور دولت زمین بوس دریافتند بشنداس مصور بعنایت فیل سرفراز شد بابا خواجه که از کمکیان صوبهٔ قندهار است بمنصب هزاری ذات دوپانصد وپنجاه سوار ممتاز گشت روز سه شنبه ششم مدارالمهامی اعتمادالدوله لشکر خود را سامان داد با آنکه ضبط صوبهٔ پنجاب بعهدهٔ وکلاے ایشان مقرر است ودر هندوستان نیز جاگیر متفرقه دارند پنج هزار سوار بنظر درآوردند چون وسعت کشمیر آنقدر نیست که محصولش بجمعی که همواره ملازم موکب اقبال اند وفا کند واز طنطنهٔ نهضت رایات جلال نرخ غلات وحبوبات به تغیر اعلی رسیده بود بجهت رفاهیت عامهٔ خلایق حکم شد که بندهاے که درکاب اند سامان مردم خود نموده معدودی که ناگزیر اند همراه گرفته تتمه بمحال جاگیر خود هارخصت نمایند وهمچنین در تخفیف دادن چاروا وشاگرد پیشه نهایت تاکید واحتیاط مرعی دارند روز مبارک شنبه دهم فرزند اقبالمند شاهجهان از لاهور آمده سعادت قدمبوس دریافت جهانگیرقلیخان را بخلعت واسپ وفیل سرفراز ساخته با برادران وفرزندان بصوبهٔ دکن رخصت فرمودم درین تاریخ طالب آملی بخطاب ملک الشعرا خلعت امتیاز پوشیده اصل او از آمل است یک چندی باعتماد الدوله می بود چون رتبهٔ سخنش از همگنان درگذشت در سلک شعراے پای تخت منتظم گشت این چند بیت از وست۔

زغارت چمنت برسهارخها است	گر گل بدست تو از شاخ تازه تر ماند	لب از گفتن چنان بستم که گوئے	دهان بر چهرهٔ زخمی بود وبه شد
	عشق در اول وآخر همه ذوق است وسماع این شرابے است که هم پخته وهم خام خوش است		
گر من بجاے جوهر آئینه بودمے	بے رونما ترا بتو کے می نمودمے	دو لب دارم یکی در می پرستے	یکے در عذر خواهی های هستے

روز دوشنبه چهاردهم حسینے پسر سلطان قوام رباعی گفته گذرانید ✦✦

گردے که ترا زطرف دامان ریزد	آب از رخ سرمهٔ سلیمان ریزد	گر خاک ورت بامتحان بفشارند	از وی عرق جبین شاهان ریزد

معتمدخان درینوقت رباعی خواند مرا بغایت خوش آمد ودر بیاض خود نوشتم۔

زهرم بفراق خود چشانی که چه شد	خون ریزی وآستین فشانی که چه شد	ای غافل ازانکه تیغ هجر تو چه کرد	خاکم بفشار تا ببانی که چه شد

طالب صفاهانے الاصل است درعنفوان شباب بلباس تجرید وقلندری گذارش بکشمیر افتاد واز خوبے جا ولطافت آب وهوا دل نهاد آن ملک شده توطن وتاهل اختیار کرد بعد از فتح کشمیر بخدمت عرش آشیانے پیوسته در سلک بندهاے درگاه انتظام

یافته الحال عمرش قریب بصد رسیده ودرکشمیر بفراغ خاطر بافرزندان ومتعلقان بدعاے دولت ابدقرین مشغول است چون بعرض رسید که درلاهور میان شیخ محمد سیرنام درویشی است سندی الاصل بغایت فاضل ومرتاض ومبارک نفس وصاحب حال ودرگوشهٔ توکل وعزلت منزوی گشته از فقر غنی واز دنیا مستغنی نشسته است بنابرین خاطرحق طلب بے ملاقات ایشان قرار نگیرد وبدیدن ایشان رغبت افزود وچون به لاهور رفتن متعذر بود رقعه بخدمت ایشان نوشته شوق باطن راظاهر ساختم وآنعزیز باوجود کبرسن وضعف بنیه تصدیعه کشیده تشریف آورد ومدت ممتد تنها بایشان نشسته صحبت مستوفے داشته شد الحق ذات شریف است ودرین عهد بغایت غنیمت وعزیزالوجود این نیازمند ازخود برآمده بایشان صحبت داشت وبسا سخنان بلند از حقایق ومعارف استماع افتاد هرچند خواستم نیازے بگذرانم چون پایهٔ همت ایشان را ازان عالی تر یافتم خاطر باظهار این مطلب رخصت نداد پوست آهو سفید بحیث جاے نماز بایشان گذرانیدم فی الفور وداع شده به لاهور تشریف بردند روز کم شنبه بیست وسویم درحوالے دولت آباد نزول موکب اقبال اتفاق افتاد دختر باغبانے بنظر درآمد بابروت وریش انبوه مقدار یک قبضه ظاهرش بمردان مشتبه درمیان سینه هم موے برآمده اما پستان ندارد تفرس دریافتم که باید فرزند نشود گفت که مرا تا حال حیض نشده واین دلیلیست بران بچندی ازعورات فرمودم که بگوشه برده ملاحظه نمایند که مبادا خنثی باشد معلوم شد که ازدیگر عورات سرمودے تفاوت ندارد بنابرغرابت درین جریده اقبال ثبت افتاد روز مبارک شنبه بیست وچهارم باقرخان از ملتان آمده سعادت زمین بوس دریافت دراوراق گذشته مرقوم گشته که اله داد پسر جلال باربکی ازلشکرظفراثر فرار نموده راه اوبار بیش گرفت درینولا ندامت گزیده آشنائی باقرخان باعتماد الدوله ملتجی شد که استشفاع گناه من نمایند حسب الالتماس ایشان حکم فرمودم که اگر ازکردهٔ خود پشیمان گشته روی امید بدرگاه نهد زلات جرایم او بعفو مقرون گردد درین تاریخ باقرخان اورا بدرگاه آورد مجدداً بشفاعت اعتماد الدوله آثار خجالت وغبار ندامت بزلال عفو از ناصیهٔ احوال او شست وشو یافت سنگرام زمیندار جموبخطاب راجگی ومنصب هزاری ذات وپانصد سوار عنایت فیل وخلعت سرفراز شد غیرت خان فوجدار میانه دوآب بمنصب هشتصدی ذات وپانصد سوار ممتاز گشت خواجه قاسم بمنصب هفتصدی ذات ودوصد وپنجاه سوار فرق عزت برافراخت به تهمتن بیگ پسر قاسم کوکه منصب پانصدی ذات وسیصد سوار مرحمت شد به خانعالم فیل خاصه معه تلایر عنایت نمودم ازین منزل باقرخان را بمنصب هزار وپانصدی ذات وپانصد سوار سرفراز فرموده بازبصوبه داری رخصت فرمودم روز دوشنبه بیست وهشتم پرگنه کروهی که برساحل بهت واقع

است محل نزول موکب اجلال و اقبال گشت چون این کوهستان از شکارگاه های مقرر است حسب الحکم قراولان پیشتر آمده
جرگه ترتیب داده بودند روز کم شنبه غرهٔ اسفندارمذ الهی شکاری را از شش کروه مسافت رانده روز مبارک شنبه دویم بشاخبند
درآوردند یکصد و یکپاس از قوچ و چکاره شکار رشد چون مهابت خان مدتها بود که از سعادت حضور محروم می داشت بالتماس
او حکم فرموده بودم که اگر از نسق آن مهم اطمینان حاصل کرده باشد و از هیچ رهگذر دل نگرانی ندارد افواج را در رتعا نجات
گذاشته جریده متوجه درگاه شود درین روز سعادت آستانبوس دریافته صد مهر نذر گذرانید خان عالم بمنصب پنجهزاری ذات
و سه هزار سوار سرفراز گشت مقارن این حال عرض داشت نورالدین قلی از راه لوبنج رسید نوشته بود که گریوها راحتی الامکان
اصلاح داده هموار ساخته بودم قضا را چند شبانروز باران گی شد و بالای کوتل بارتفاع سه درع برف افتاده هنوز
مے بارد اگر بیرون کوه تا یک ماه توقف نمایند عبور ازین راه میسر است والا دشوار می نماید چون غرض ازین عزیمت
دریافت موسم بهار و شگوفه زار بود از توقف فرصت از دست می رفت ناگزیر عطف عنان نموده براه پنگلی و دمتور
نهضت رایات اقبال اتفاق افتاد روز جمعه سوم از دریاے بهت عبور واقع شد با آنکه آب تا کمر بود چون بغایت تند
میرفت و مردم در گذشتن محنت می کشیدند حکم فرمودم که دو دست زنجیر فیل بر سر گذرها برده اسباب مردم بگذرانند جمعے که
ضعیف و زبون باشند نیز سوارهٔ عبور نمایند تا آسیب جانی و مالی به نامرادی نرسد درین تاریخ خبر فوت خواجه جهان رسید او
از بنده های قدیم و خدمتگاران زمان شاهزادگی بود اگرچه در آخر از ملازمت من جدا شده روزے چند بخدمت
عرش آشیانی پیوست چون بجاے بیگانه نرفته بود بر خاطرم چندان گران نیامد چنانچه بعد از جلوس رعایتی که درحقش
نگذاشته بود فرمودم تا آنکه بمنصب پنج هزاری ذات و سه هزار سوار سرفرازی یافت و شرح احوال او به تقریبات درین جریده
اقبال ثبت افتاده خدمات عمده را تمشے شد و در کارها طرفه کدی داشت غائبًا از کسب قابلیت و استعداد ذاتی او و
دیگر جزئیات که سرمایهٔ جوهر انسانی است بے نصیب بود درین راه ضعف قلبی بهمرسانیده روزی چند با وجود تکسر بدنی
در رکاب سعادت بسر برد چون ضعف او اشتداد یافت از کلانور رخصت گرفته بلاهور شتافت و در انجا باجل طبعی در
گذشت روز شنبه چهارم ماه مذکور قلعه رهتاس مخیم اردوے ظفر قرین گشت قاسم خان را بغایت اسپ و شمشیر و
سپر نرم خاصه سرفراز ساخته رخصت لاهور فرمودم باغچه بر سر راه واقع بود سیر شگوفه کرده شد درین منزل تیهو بهمرسید
گوشت تیهو از کبک لذیذتر است روز یکشنبه پنجم میرزا حسن پسر میرزا رستم بمنصب هزاری ذات و چهارصد سوار ممتاز

گشت بصوبہ دکن تعین شد خواجہ عبداللطیف قوش بیگی نیز بمنصب ہزاری ذات وچہار صد سوار سرفرازی یافت درین سرزمین گلے بنظر درآمد درون سفید وبیرون سرخ وبعضے درون سرخ وبیرون زرد بفارسی لالۂ بیگانہ میگویند وہندی تہل یعنے زمین است چون گل کنول مخصوص آب است این را تہل کنول نامیدہ اند یعنی کنول صحرائی روز مبارک شنبہ نہم عرضداشت دلاور خان حاکم کشمیر نوید رسان فتح کشتوار گشت تفصیل این اجمال بعد از رسیدن او بپایۂ سریر جاہ وجلال رقمزدۂ کلک وقایع نگار خواجہ شد فرمان مرحمت عنوان باخلعت خاصہ وخنجر مرصع فرستادہ محصول یکسالہ ولایت مفتوحہ بجلدوی این پسندیدہ خدمت عنایت شد روز سہ شنبہ چہاردہم مقام حسن ابدال محل نزول رایات جلال گشت چون کیفیات راہ و خصوصیات منازل درضمن وقایع یورش کابل مرقوم خامہ بنگار نپرداخت ازین جا تا کشمیر منزل بمنزل نوشتہ خواہد شد انشاءاللہ تعالے از تاریخے کہ بمنزل اکبرپور ببارکی وخیریت از کشتی برآمدہ تا حسن ابدال یکصد وہفتاد وہشت کروہ مسافت درعرض شصت ونہ روز بچہل وہشت کوچ ویک مقام طے شد چون درین منزل چشمہ پرآبے وآبشاری وحوضی در غایت لطافت واقع است دو روز مقام فرمودہ روز مبارک شنبہ شانزدہم جشن وزن قمری ترتیب یافت سال پنجاہ و سویم بحساب شہور قمری از عمر این نیازمند درگاہ ببارکی آغاز شد چون ازین منزل کوہ کوتل ونشیب وفراز بسیار درپیش بودہ بیک دفعہ عبور اُردوے گیہان پوے دشوار می نمود مقرر گشت کہ حضرت مریم زمانے با دیگر بیگمان روزی چند توقف فرمودہ بآسودگی تشریف آرند مدارالملک اعتمادالدولۃ الخاقانی وصادق خان بخشی وارادت خان میرسامان باعملۂ بیوتات وکارخانجات بمرور عبور نمایند وہمچنین رستم میرزا صفوی فرخان اعظم وجمعے از بندہ ہا براہ پونچ رخصت یافتند وموکب اقبال جریدہ با چندے از منظوران بساط قرب وخدمتگاران ضروری روز جمعہ ہفتدہم سہ ونیم کروہ کوچ نمودہ درموضع سلطان پور منزل گزید درین تاریخ خبر فوت رانا امرسنگھ رسید کہ در اودیپور باجل طبعے مسافر راہ عدم شد جگت سنگھ نبیرہ وبھیم پسر او کہ در ملازمت می باشند بخلعت سرفرازی یافتند وحکم شد کہ راجہ کشنداس فرمان مرحمت آمیز باخطاب رانا وخلعت واسپ وفیل خاصہ بجہت کنور کرن برد مراسم تعزیت وتہنیت تبقدیم رساند از مردم این مرز وبوم استماع افتاد کہ در غیر ایام برسات کہ اصلا اثرے از ابر وصاعقہ بنا شد آوازے مانند بصدائے ابر ازین کوہ بگوش میرسد واین کوہ را گرج می نامند بعد از یک سال ودو سال البتہ چنین صدائے ظاہر می شود واین حرف را مکرر در خدمت حضرت عرش آشیانے نیز شنیدہ بودم چون خالی از غرابتے نیست نوشتہ شد والعلم عنداللہ روز شنبہ بیزدہم چہار کروہ ونیم

گذشته در موضع سنجے نزول اجلال واقع شد ازین منزل داخل پرگنه هزارا قرار لغست روز یکشنبه نوزدهم سه کروه و سه پاؤ در نوردیده بموضع نوشهره منزل شد ازینجا داخل دهنتور است چند آنکه نظر کار میکرد چلک هاے سبز در میان گل تهل کنول و قطعه گل سرشت شگفته بود و بغایت خوش می نمود روز دوشنبه بستم سه و نیم کروه کوچ کرده در موضع سلهر ورود موکب مسعود اتفاق افتاد و مهابت خان از قسم جواهر و مرصع آلات موازے شصت هزار روپیه پیشکش گذرانیدند درین سرزمین گلی بنظر در آمد سرخ آتشین با ندام گل ختمے اما از و خرد تر و چندین گل یکجا نیک بیکدیگر شگفته از دور چنان نماید که گویا یک گل است در خشش مقدار درخت زرد آلوی شود و درین دامن کوه خودرو نیز بسیار بود و غایت خوشبوئی رنگش از بنفشه کمتر روز سه شنبه بست و یکم سه کروه طے نموده در موضع ملکلے نزول اقبال واقع شد درین روز مهابت خان را بخدمت بنگش رخصت فرموده اسپ و فیل خاصه و خلعت با پوستین مرحمت نمودم امروز تا آخر منزل تقاطر بود شب کم شنبه بست و دوم نیز باران شد وقت سحر برف بارید و چون اکثر راه بسته بود از باران نغنودگی بهرسانید چاروائے لاغر هر جا افتاد برنخاست بست و پنج زنجیر فیل از سرکار خاصه شریفه تصدق شد بجهت بارندگی دو روز مقام فرمودم روز مبارک شنبه بست و سیوم سلطان حسین زمیندار پنگلی دولت زمین بوس دریافت اینجا داخل ملک پنگلی است از غرایب اتفاقات آنکه در وقتیکه حضرت عرش آشیانی میرفتند درین منزل برف باریده بود و الحال نیز باریده درین چند سال اصلا برف نبارید بلکه باران هم کم شده بود روز جمعه بست و چهارم چهار کروه طے نموده در موضع سوادنگر محل نزول موکب منصور گشت درین راه هم اچنبه بسیار بود و درخت زرد آلو و شفتالو صحرا صحرا شگوفه کرده سراپا در گرفته بود و درختهاے صنوبر چون سرو دیده را فریب میداد روز شنبه بست و پنجم قریب بسه و نیم کروه در نوردیده ظاهر پنگلے بورود موکب مسعود آراستگی یافت روز یکشنبه بست و ششم بشکار کبک سوار شده آخر هاے روز بالتماس سلطان حسین بمنزل او تشریف برده پایه عزتش در اشال و اقران افزودم حضرت عرش آشیانے نیز بمنزل او تشریف برده بودند از قسم اسپ و خنجر و باز و جره پیشکش کشید اسپ و خنجر با و بخشیده فرمودم که باز و جره را کمر بسته آنچه برآید بنظر خواهد گذرانید سرکار پنگلے سے و پنج کروه در طول و بست و پنج در عرض است مشرق رویه کوهستان کشمیر و برسمت مغرب اطلک بنارس و بجانب شمال گنور و بجانب جنوب گلهر واقع است در زمانے که صاحبقران گیتی ستان فتح هندوستان نموده بدارالملک توران عنان اقبال معطوف داشته اند میگویند

پنجبه

بنارس

که این طایفه را که ملازم رکاب نصرت قباب بودند درین حدود مقام مرحمت گذاشته اند میگویند که ذات ما قالغست اما مشخص نمیدانند که دران وقت کلان ترانیها که بود و چه نام داشته الحال خود لاهوری محض اند و بزبان چنان متکلم و حقیقت مردم و هنتور نیز برین قیاس است و زمان عرش آشیانی شاهرخ نامی زمیندار و هنتور بود الحال بهادر پسر اوست اگرچه باهم نسبت خویشی و پیوند دارند لیکن نزاعی که لازمهٔ زمینداران است همیشه بسر حد و حدود میباشد آنها پیوسته و دلتخواه آمده اند سلطان محمود پدر سلطان حسین و شاهرخ مهردو در وقت شاهزادگی در ملازمت من رسیده بودند باآنکه سلطان حسین هفتاد ساله است در قوای ظاهری او اصلا فتوری راه نیافته و تاب و طاقت سواری و تردد چنانچه باید دارد درین ملک بوزه می سازند از نان و برنج که آن را سرمیگویند غالبا از بوزه بسیار تند تر و مدار خوراک این مردم بر سراست و هرچند کهنه تر باشد بهتر است و این سررا درخم کرده و سرخم را محکم بسته دو سال و سه سال در خانه نگاه می دارند و بعد ازان زلال روی خم را گرفته آنرا آبچی می نامند و آبچی ده ساله هم می باشد و پیش آنها هرچند کهن سال تر بهتر و اقل مدت یک سال است سلطان محمود کاسه کاسه ازین سر میگرفت و لاجرعه می کشید سلطان حسین هم ملتزم است و بجهت من از فرط اعلایش آورده یکبار برای امتحان خوردم پیش ازین هم خورده شده بود کیفش مشی است اما خالی از کرختی نیست معلوم شد که اندک بنگی هم همراه می سازند در خمارش غلبه میکند اگر شراب بنا شد بالضرور بدل شراب تواند شد از میوه ها زردآلو و شفتالو و امرود می شود چون تربیت نمی کنند همه خودروست و همه ترش و ناخوش می باشد از سرشگوفه آنها محظوظ می توان شد خانه و منازل هم از چوب است بردش اهل کشمیر میسازند جانور شکاری بهم میرسد اسپ و استر و گاو و گاومیش می دارند و بزو مرغ فراوان است استرش ریزه می شود بجهت بارگران بکار نمی آید چون بعرض رسید که چند منزل پیشتر آبادانی که غله آنجا بار دوی ظفر قرین کفایت کند نیست حکم شد که پیشخانه مختصر بقدر احتیاج و کارخانجات ضروری همراه گرفته فیلان را تخفیف دهند و سه چهار روز آذوقه برگیرند و از ملازمان رکاب سعادت چندی همراهی گزیده بقیهٔ مردم بسرکردگی خواجه ابوالحسن بخشی چند منزل عقب می آمده باشند و باکمال احتیاط و تاکید هفتصد زنجیر فیل بجهت پیشخانه و کارخانه جات ناگزیر نمود و منصب سلطان حسین چهارصدی ذات و سیصد سوار بود درین وقت بمنصب ششصدی ذات و سیصد و پنجاه سوار سرفرازی یافت و خلعت و خنجر مرصع و فیل مرحمت فرمودم بهادر دهنتوری بکمک لشکر بنگش تعین است منصب او را از اصل و اضافه دوصدی ذات و یک صد سوار حکم شد روز یکم شنبه بیست و نهم پنج کروه و یکپاؤ کوچ نموده از پل رودخانه نین سکهه گذشته منزل گزیدم این نین سکهه

ازطرف شمال بجانب جنوب میرود واین رود خانہ از میانہ کوہ وار وکہ مابین ولایت بدخشان وتبت واقع است برآمدہ چون درینجا آب مذکور دو شاخ شد بجہت عبور لشکر منصور حسب الحکم دو پل از چوب مرتب ساختہ بودند یکے درطول ہشت دہ درعہ ودویم چہاردہ ودرعرض ہرکدام پنج درع ودرین ملک طریق ساختن پل آن کہ درختہاے شاخدار بروی آب می اندازند وہر دو سر آن را بسنگ بستہ استحکام میدہند وتختہ چوب ہاے سطبر بر روی آن انداختہ بمیخ وطناب قوے مضبوط می سازند وباندک مرمتے سالہا سال برجاست القصہ فیلان را پایاب گذرانیدہ سوار وپیادہ از روی پل گذشتہ سلطان محمود نام این رود خانہ را نین سکھ کردہ یعنی راحت چشم نام نہادہ روز مبارک شنبہ سے ام قریب سہ ونیم کروہ در نوردیدہ برلب رود خانہ کشن گنگا منزل شد درین راہ کوتلے واقع است بغایت بلند ارتفاع آن یک ونیم کروہ سرنشیب یک ونیم کروہ واین کوتل را پیم درنگ می نامند وجہ تسمیہ آن کہ بزبان کشمیری پنبہ را پیم میگویند چون حکام کشمیر داروغہ گماشتہ بودند کہ از بار پنبہ تمغا بگیرند درین جا بجہت گرفتن تمغا درنگ می شد بنابرین پیم درنگ شہرت یافتہ واز گذشت پل آبشارے است درنہایت لطافت وصفا پیالہ ہاے معتاد را برلب آب وسایہ درخت خوردہ وقت شام بمنزل رسیدم برین رود خانہ پلے بود از قدیم پنجاہ وچہار درعہ درطول ویک ونیم درعرض کہ پیادہا می گذشتند حسب الحکم پل دیگر در محاذی آن ترتیب یافتہ طول پنجاہ وسہ درعہ وعرض سہ درعہ چون آب عمیق وتند بود فیلان را برہنہ گذرانیدہ سوار وپیادہ واسپ از روے پل گذشتہ حسب الحکم حضرت عرش آشیانے سرائے از سنگ وآہک درغایت استحکام برفراز پشتہ مشرف برآب آساس یافتہ یک روز بہ تحویل ماندہ معتمد خانرا پیشتر فرستادہ شدہ بود کہ بجہت تخت نشستن وآراستن جشن نوروز سرزمینے کہ ارتفاع وامتیاز داشتہ باشد اختیار نماید اتفاقاً از پل گذشتہ مشرف بر آب پشتہ واقع بود سبز وخرم برفراز آن سطحے پنجاہ درعہ گویا کارفرمایان قضا وقدر بجہت چنین روزے مہیا داشتہ بودند مشارالیہ لوازم جشن نوروزے را برفراز آن پشتہ ترتیب دادہ بود بغایت مستحسن افتاد ومعتمد خان مورد تحسین وآفرین گشت رود خانہ کشن گنگا ازطرف جنوب مے آید وبجانب شمال میرود آب بہت از سمت شرق آمدہ برود خانہ کشن گنگا پیوستہ بطرف شمال جاری است۔

جشن پانزدھمین نوروز از جلوس ہمایون

تحویل نیر اعظم مراد بخش عالم بشرف خانہ حمل روز جمعہ پانزدھم شہر ربیع الثانی سنہ یکہزار و بست و نہ ہجری بعد انقضاے دوازدہ و نیم گھڑی کہ پنج ساعت بخوبی باشد اتفاق افتاد و سال پانزدھم از جلوس این نیاز مند درگاہ الٰہی بمبارکی و فرخی آغاز شد روز شنبہ دوم چہار کروہ و نیم پاو کوچ نمودہ در موضع بکر منزل گزیدم درین راہ کوتل بنود بقدر سنگلاخ داشت طاؤس و دراج سیاہ و لنگور کہ در ولایت گرم سیری باشد دیدہ شد ظاہر در سرو سیر ہم می تواند بود از نیجا تا کشمیر ہر جا راہ بر کنار دریاے بہت است دو جانب کوہ واقع شد و از تہ درہ آب بغایت تندی پر جوش و خروش میگذرد و ہر چند فیل کلان باشد نمی تواند پاے خود را قایم ساخت فی الفور می غلطاند و بے برد و سگ آبی ہم دارد روز یکشنبہ بیگوم چہار کروہ و نیم طی نمودہ در موسران نزول فرمودہ شب جمعہ سوداگران کہ در پرگنہ بارہ مولا توطن دارند آمدہ ملازمت نمودند وجہ تسمیہ بارہ مولہ پرسیدہ شد عرض کردند کہ بارہ راہ بزبان ہندی خوک را میگویند و مولہ مقام را یعنے جاے بارہ راہ و از جملہ اوتار کہ در کیش ہنود مقرر است یکے اوتار بارہ راہ است و بارہ مولہ بکثرت استعمال بارہ مولہ شدہ روز دوشنبہ چہارم دو نیم کروہ گذشتہ در بہولباس منزل گزیدم چون این کوہسار الغایت تنگ و دشوار نشان می دادند و از ہجوم مردم عبور بصعوبت و زحمت میسر میشد بمعتمد خان حکم فرمودم کہ غیر از آصفخان و چندی از خدمتگاران ضروری ہیچ کس را نگذارند کہ در رکاب سعادت کوچ کنند و اردو را ہم یک منزل عقب مے آوردہ باشند اتفاقا مشار الیہ دیرہ خود را پیش از ین حکم روانہ ساختہ بود بعد ازان بمردم خود می نویسد کہ در باب من چنین حکم شدہ شما ہر جا کہ رسیدہ باشید توقف نمائید برادران او در پاے کوتل بہولباس این خبر را شنیدہ ہمانجا دیرہ خود را فرود می آرند در زمانیکہ موکب اقبال قریب بمنزل او رسید برف و باران باریدن آغاز کرد ہنوز یک میدان راہ طے نشدہ بود کہ دیرہ او نمایان شد ظہور این موہبت را از اتفاقات غیبی شمردہ با اہل محل بمنزل مشار الیہ فرود آمدہ از آسیب سرما و برف و باران محفوظ ماندیم برادران او حسب الحکم کس بطلب او دوانیدند

ورد قیتکه این مژده باو میرسد که فیلان و پیشخانه برفراز کوتل برآمده راه راتنگ ساخته اند چون سوار گذشتن متعذر نمود از غایت شوق وذوق پیاده سراز پا نشناخته درعرض دو ساعت دو نیم کروه مسافت طے نموده خود را بملازمت رسانید و بزبان حال این بیت میخواند۔

آمد خیالت نیم شب جان دادم و گشتم خجل	خجلت بود درویش را تا گه چو مهمان در رسد

انچه در بساط او بود از نقد و جنس و ناطق و صامت تفصیل کرده برسم پاداز معروض داشت همه را بابو بخشیدم و فرمودم که متاع دنیا در چشم همت ما چه نماید جوهر اخلاص را بهاے گران خریداریم این اتفاق را از اصل اخلاص و تائیدات طالع او باید شمرد که مثل من بادشاهی با اهل حرم خود یک شبان روز مهمان خانهٔ او براحت و آسودگی بسر برد و او را در اشال و اقران و ابناے جنس سرفرازے نصیب شود روز سه شنبه پنجم دو کروه گذشته در موضع کهائی نزول اجلال اتفاق افتاد سروپاے که در برداشتم به معتمد خان مرحمت فرمودم و منصب او اصل و اضافه هزار و پانصدی ذات و هزار و پانصد سوار حکم شد و ازین منزل داخل سرحد کشمیر است و درهمین کوتل بهولباس یعقوب پسر یوسف خان کشمیری با فواج منصوره حضرت عرش آشیانے که راجه بهگوان داس پدر راجه مان سنگه سردار بود جنگ کرده اند درین روز خبر رسید که سهراب خان پسر رستم میرزا در آب بهت غریق بحر فنا گشت تفصیل این اجمال آنکه او حسب الحکم یک منزل عقب می آید در راه بخاطرش میرسد که بدریا درآمده غسل کند با آنکه آب گرم میسر بود هرچند مردم مانع آمدند و گفتند که درین قسم هواے سرد بے صرور درچنین دریاے زخار خونخوار که فیل مست راے غلطاند درآمدن از آئین حزم و احتیاط دور است بحرف آنها مقید نمی شود و چون وقت ناگزیر درسیده بود از غایت خودرائی و غرور و جهالت با عتقاد و اعتماد شناوری خود که درین فن بے نظیر بود بجد ترمی شود و با یکنفر خدمتیه دیگ کس دیگر که شناوری میدانستند برفراز سنگے که برلب آب بود برآمده خود را بدریا می اندازد بمجرد افتادن از تلاطم امواج نمی تواند خود را جمع ساخت و بشناوری پرداخت افتادن همان بود و رفتن همان سهراب خان با خدمتیه رخت حیات بسیل فنا دروا دکشتی گیر بصد جان کندن کشتی دجوو بساحل سلامت رسانید میرزا رستم را غرایب الفتی و تعلقے و محبتے باین فرزند بود در راه پونچ از شنیدن این خبر جانکاه جامهٔ شکیبائی چاک زده بیتابے و اضطراب بسیار ظاهر می سازد با جمیع متعلقان خویش لباس ماتم پوشیده سروپا برهنه متوجه ملازمت می شود و از سوز و گداز مادرش چه نویسد اگرچه میرزا دیگر فرزندان هم دارد خاتیج پیوند

دل باین فرزند داشت عمر آن ببیست وشش سالہ بود در بندوق اندازی شاگرد رشید پدرش بود سواری فیل وارا بہ خوب میدانست در یورش گجرات اکثر اوقات حکم مے شد کہ در پیش فیل خاصہ سوار شود و در سپاہگری خیلے چیپان می بود روز دیگر شنبہ ششم سہ کروہ طی نمودہ در موضع ریوند منزل شد روز مبارک شنبہ ہفتم از کوتل کوارست عبور فرمودہ در موضع دچہہ نزول اقبال اتفاق افتاد مسافت این منزل چہار کروہ و یک پاؤ است کوتل کوارست از کوتل ہاے صعب است و آخرین کوتل این راہے است روز جمعہ ہشتم قریب بچہار کروہ طے نمودہ در موضع بلتار منزل شد درین راہ کوتل نبود بقدر وسعتے داشت صحراصحرا وچمن چمن شگوفہ وانواع ریاحین از نرگس ونبفشہ وگلہاے غریب کہ مخصوص این ملک است بنظر درآمد ازجملہ گلی دیدہ شد کہ بہیات عجیب پنج شش گل نارنجے رنگ رنگ سرنگون شگفتہ واز میان گلہاے برگی چند سیخ برآمدہ از عالم انناس نام این گل بولانیگ است وگل دیگر مثل بوئی بر دور آن گلہاے ریزہ بابنام یاسمن رنگ و بعضے کبود و بعضے سرخ و درمیان نقطہ زرد بغایت خوشنما و موزون نامش لدر پوش و پوش علی العموم رامی گویند ارغوان زرد ہم درین راہ فراوان است گل کشمیر از حساب وشمار بیرون است کدام ہا را نویسم وچند توان نوشت انچہ امتیازی دارد مرقوم می گردد درین راہ آبشارے بر سر راہ واقع است بغایت عالی ونفیس از جاے بلندی ریزد درین راہ آبشارے باین خوبی دیدہ نشدہ لحظہ توقف نمودہ چشم ودل را از جاے بلند بہ تماشاے آن سیراب ساختم روز شنبہ نہم چہار کروہ وسہ پاؤ کوچ فرمودہ بارہ مولہ عبور موکب منصور اتفاق افتاد بارہ مولہ از قصبہ ہاے مقرر کشمیر است وازینجا تا شہر چہاردہ کروہ مسافت است و برلب آب بہت واقع شدہ جمعی از سوداگران کشمیر درین قصبہ توطن گزیدہ مشرف برلب آب منازل ومساجد ساختہ اند آسودہ و مرفہ الحال روزگار بسر مے برند حسب الحکم پیش از ورود موکب مسعود کشتی ہاے آراستہ درین مقام مہیا داشتہ بودند چون ساعت درآمدن روز دوشنبہ اختیار شدہ بنا برین دو پہر از روز یکشنبہ دہم گذشتہ بشہاب الدین پور درآمدم درین روز دلاور خان کارکرد حاکم کشمیر از کشتوار رسیدہ دولت آستانبوس دریافت بفنون عواطف روز افزون بادشاہانہ وگوناگون نوازش خسروانہ سرفرازی یافت الحق این خدمت را چنانچہ باید تبقدیم رسانیدہ امید کہ حضرت واہب العطایا جمیع بندہاے با اخلاص را چنین افروز عزت گردانا دکشتوار بر سمت جنوب کشمیر واقع است از معمورۂ کشمیر تا منزل اکہ حاکم نشین کشتوار است شصت کروہ مسافت پیمودہ آمد بتاریخ دہم شہریور ماہ الٰہی سنہ چہاردہم دلاور خان بادہ ہزار نفر سوار و پیادہ جنگی عزیمت فتح کشتوار پیش نہاد ہمت ساختہ حسن نام پسر خود را باگروہے میر بحر بحافظت شہر و حراست

سرحدها مقرر داشت و چون گوهر چک و ایبه چک بدعوی وراثت کشمیر در کشتوار و نواحی آن سرگشته وادی ضلالت وادبار بودند هیبت نام یکی از برادران خود را با جمعی در مقام دلیسو که متصل بکوتل پیر پنجال واقع است بجهت احتیاط گذاشت و از منزل مذکور تقسیم افواج نموده خود با فوجی براه سنگین پور شتافت و جلال نام پسر رشید خود را با نصرالله عرب و علی ملک کشمیری و جمعی از بندهای جهانگیری براه دیگر تعین فرموده و جمال نام پسر کلان خود را با گروهی از جوانان کارطلب بهراولی فوج خود مقرر نموده همچنین دو فوج دیگر بر دست راست و چپ خود قرار داده که میرفته باشند چون راه برآمد اسپ نبود چند اسپی بجهت احتیاط همراه گرفته اسپان سپاهی را در کل بازگذرانیده بکشمیر فرستاد و جوانان کارطلب کمر همت بمیان جان بسته پیاده برفراز کوه برآمدند و غازیان لشکر اسلام با کافران بدسرانجام منزل بمنزل جنگ کنان تا زکوٹ که یکی از محکمهای غنیم بود شتافته در انجا فوج جلال و جمال که از راههای مختلف تعین شده بودند با هم پیوستند و مخالفان برگشته روزگار تاب مقاومت نیاورده راه فرار پیش گرفتند و بهادران جان نثار نشیب و فراز بسیار بپامردی همت پیموده تا دریاے مروشتا فتند و بر لب آب مذکور آتش قتال اشتعال یافت و غازیان لشکر اسلام تردوات پسندیده بظهور رسانیدند و ایبه چک برگشته بخت با بسیارے از اهل اوبار بقتل رسید و از کشته شدن ایبه راجه بے دست و دل شده راه فرار پیش گرفت و از پل گذشته در بهندرکوٹ که بران طرف آب واقع است توقف گزید جمعے از بهادران تیز جلو خواستند که از پل بگذرند بر سر پل جنگ عظیم واقع شد و چندے از جوانان بشهادت رسیدند و همچنین مدت بیست شبان روز بندهاے درگاه سعی در گذشتن آب داشتند و کافران تیره بخت هجوم آورده بمدافعه و مقابله تقصیر نمی کردند تا آنکه دلاور خان از استحکام تهانجات و سرانجام آذوقه خاطر جمع نموده به لشکر فیروزی اثر پیوست و راجه از حیله سازی و روباه بازی وکلاے خود را نزد دلاور خان فرستاده التماس نمود که برادر خود را با پیشکش بدرگاه میفرستم چون گناه من بعفو مقرون گردد و بیم و هراس از خاطر من زایل شود خود نیز بدرگاه گیتی پناه رفته آستان بوس نمایم دلاور خان بسخن فریب آمیز گوش نینداخته نقد فرصت را از دست نداده فرستادهاے راجه را بے حصول مقصود رخصت فرموده در گذشتن از آب اهتمام شایسته بکار برد جمال پسر کلان او با جمعے از نهنگان بحر شجاعت و جلادت بالاے آب رفته بشنادری و دلاوری ازان دریاے زخار خونخوار عبور نمودند و با مخالفان جنگ سخت در پیوست و بندهاے جانباز ازان طرف هجوم آورده کار بر اهل اوبار تنگ ساختند آنها چون تاب مقاومت در خود نیافتند تخته پل را شکسته راه گریز پیش گرفتند و بندهاے نصرت قرین باز پل را استحکام داده بقیه لشکر را گذرانیدند

دلاور خان در بهندر کوٹ معسکر اقبال آراست واز آب مذکور تا دریاے چناب که اعتضاد قوی این سیاه بختان است و تیر انداز مسافت بوده باشد و در کنار آب چناب کوهے است مرتفع عبور ازان آب بدشواری میسر دبجهت آمد و رفت پیاده ها طنابها بر سطر تعبیه نموده در میان دو طناب چوب ها بمقدار یک گز دست پهلوے یک دیگر مستحکم بسته یک سر طناب را بقلهٔ کوه و سر دیگر را بدانطرف آب مضبوط میسازند و دو طناب دیگر یک گز از ان بلند تر تعبیه می نمایند که پیاده ها پاے خود را بران چوب ها نهاده بهر دو دست طنابهاے بالا را گرفته از فراز کوه بنشیب میرفته باشند تا از آب بگذرند و این را باصطلاح مردم کوهستان زم په گویند هر جا مظنهٔ بستن زم په داشتند به بندوقچی و تیر انداز و مردم کارے بتحکام داده خاطر جمع نمودند دلاور خان جاله ها ساخته شبی هشتاد و نفر از جوانان دلیر کار طلب بر جاله نشانیده میخواست که از آب بگذراند چون آب در غایت تندی و شورش میگذشت جاله سیل فنا رفت شصت هشت نفر ازان جوانان غریق بحر عدم شدند و آبروے شهادت یافتند و ده نفر بدست و بازوے شناوری خود را بساحل سلامت رسانیدند و دو کس بر اطراف آب افتاده و رچنگ ارباب ضلالت اسیر شدند القصه دلاور خان تا چهار ماه و ده روز در بهندر کوٹ پاے همت افشرده سعی در گذشتن داشت تیر تدبیر بهدف مقصد نمیرسید تا آنکه زمیندارے راه بری نمود از جاے که مخالفان را گمان گذشتن نبود زم په بسته در دل شب جلال پسر دلاور خان با چندے از بنده هاے درگاه و جمعے از افغانان قریب بدویست نفر ازان راه بسلامت گذشته هنگام سحر بے خبر بسر راجه رسیده کرناے فتح بلند آوازه ساختند چندی که بر گرد و پیش راجه بودند در میان خواب و بیداری سراسیمه برآمده اکثری علف تیغ خون آشام گشتند بقیه السیف جان سبک پا ازان ورطه بلا بر آوردند دران شورش یکی از سپاهیان براجه رسیده خواست که بزخم شمشیر کارش باتمام رساند راجه فریاد برآورد که من راجه ام مرا زنده نزد دلاور خان ببرید مردم بر سر او هجوم آورده دستگیر ساختند بعد از گرفتار شدن راجه از منتسبان او هر کس که بود خود را بگوشه کشید دلاور خان از شنیدن این مژدهٔ فتح و فیروزی سجدات شکر الهی تقدیم رسانیده با لشکر منصور از آب عبور نموده بمنزل بدر ملک که حاکم نشین آن ملک است در آمد از کنار آب تا آنجا سه کروه مسافت بوده باشد دختر سنگرام راجه جموو دختر سنجل مرد و پسر راجه باسو در خانهٔ راجه است واز دختر سنگرام فرزندان دارد پیش ازان که فتح شود عیال خود را از روے احتیاط به پناه راجه جسوال و دیگر زمینداران فرستاده بود چون موکب منصور نزدیک رسید دلاور خان حسب الحکم راجه را همراه گرفته متوجه آستانبوس گشت نصرالله عرب را با جمعے از سوار و پیاده بجراست این ملک گذاشت درکشتوار گندم وجو و عدس و ماش و ارزن فراوان میشود بخلاف کشمیر شالی کمتر دارد و زعفرانش از زعفران کشمیر بهتر و قریب بصد دست از بازجره گرفته می شود تاریخ و تبریخ و هندوانه از فردا علے هم میرسد خربزه اش از عالم

خربزهٔ کشمیر است و دیگر میوه ها از انگور و شفتالو و زردآلو و امرود و ترش می شود اگر تربیت کنند یکمن که خوب شود سنسے نام زر مسکوک که از حکام کشمیر مانده یک و نیم آن را بیک روپیه میگیرند و در سواد او معامله پانزده سنسے که ده روپیه باشد بیک مهر بادشاهی حساب کنند و دو سیر بوزن هندوستان را یکمن نامند و رسم نیست که از محصول زراعت راجه خراج بگیرد و بر سر هر خانه در سالے شش سنسے که چهار روپیه باشد میگیرد زعفران را در کل بلوفه جمعے از راجپوتان و هفتصد نفر توپچی که از قدیم نوکر اند تنخواه نموده غائبًا در وقت فروختن زعفران از خریدار بر سر سنی که عبارت از دو سیر باشد چهار روپیه میگیرد و کلیه حاصل راجه بر جریمه است و باندک تقصیرے مبلغ کلی می ستاند و هر کس را متمول و صاحب جمعیت یافتند بهانه انگیخته انچه دارد پاک میگیرند بهمه جهت لک روپیه تخمینًا ز حاصل حصهٔ او باشد و در وقت کارش هفت هزار پیاده جمع مے شود و اسپ در میان آنها کم است قریب پنجاه اسپ از راجه و عمده هاے او بوده باشد محصول یک ساله در وجه انعام ولاور خان مرحمت شد از روے تخمین جاگیر هزاری ذات و هزار سوار بضابطهٔ جهانگیری بوده باشد چون دیوانیان عظام و کرام نسق بسته بجاگیر و از تنخواه نمایند حقیقت باز قرار واقعی ظاهر خواهد شد که چه مقدار جاست روز دوشنبه یازدهم بعد از دو پهر و چهار گهڑی بمبارکی و فرخندگی در عمارات که مجددًا بر کنار تال احداث یافته ورود مرکب مسعود اتفاق افتاد بحکم حضرت عرش آشیانی قلعه از سنگ و آهک در غایت استحکام احداث یافته غائبًا هنوز ناتمام است یک ضلع آن مانده امید که بعد ازین باتمام رسد از مقام حسن ابدال تا کشمیر براهی که آمده شد هفتاد و پنج کروه مسافت به نوزده کوچ و شش مقام که بست و پنج روز باشد قطع شد و از دار الخلافهٔ اگره تا کشمیر در عرض صد و پنجاه و هشت روز سه صد و هفتاد و شش کروه مسافت به یکصد و دو کوچ و شصت و سه مقام طے شده و براه خشکی که ممر عام و راه متعارف است سیصد و چهار و نیم کروه است روز شنبه دوازدهم ولاور خان حسب الحکم راجه کشتوار را مسلسل بحضور آورده زمین بوسی فرمود و خالی از وجاهت نیست پوشش بروش اهل هندوز بان کشمیری و هندی هر دو میدانند بخلاف دیگر زمینداران این حدود فی الجمله شهری ظاهر شد حکم فرمودم که با وجود تقصیر و گناه اگر فرزندان خود را بدرگاه حاضر سازد از حبس و قید نجات یافته در سایهٔ دولت ابد قرین آسوده و فارغ البال روزگار بسر خواهد برد و الا دریکے از قلاع هندوستان بحبس مخلد گرفتار خواهد بود عرض کرد که اهل و عیال و فرزندان خود را بملازمت می آرم امیدوار مرحمت آنحضرت ام بهرچه حکم شود اکنون مجملًا از احوال و اوضاع و خصوصیات ملک کشمیر مرقوم میگردد کشمیر از اقلیم چهارم است عرضش از خط استوا سی و پنج درجه است و طولش از جزایر سپید صد و پنج درجه از قدیم این ملک در تصرف

راجه ها بوده مدت حکومت آنها چهار هزار سال است وکیفیت احوال وآسامی آنها در تاریخ راجه ترنگ که بحکم حضرت عرش آشیانی
از زبان هندی بفارسی ترجمه شده است بتفصیل مرقوم است ودر تاریخ سنه هفتصد ودوازده هجری بنورا اسلام رونق دیهاپذیرفته
سی ودو نفر از اهل اسلام مدت دویست وهشتاد ودو سال حکومت این ملک داشته اند تا آنکه بتاریخ نهصد ونود وچهار
هجری حضرت عرش آشیانی فتح فرموده اند ازان تاریخ تاحال سی وپنجاه سال است که درتصرف اولیاے دولت ابد قرین
ماست ملک کشمیر درطول از کوتل بهلولباس تافروتر پنجاه وشش کروه جهانگیری است ودرعرض از بست وهفت کروه
زیاده نیست واز ده کم بشیخ ابوالفضل درآکبرنامه بتخمین وقیاس نوشته که طول ملک کشمیر از دریاے کشن گنگا تا فرد تریک صد
وبست کروه است وعرض از ده کم نیست واز بست وپنج زیاده نه من بجهت احتیاط واعتماد جمعے از مردم معتمد کاردان معتبر
فرمودم که طول وعرض راطناب بکشند تا حقیقت از قرار واقع نوشته شود بالجمله آنچه شیخ یکصد وبست کروه نوشته بود شصت و
هفت کروه برآمد چون قرار داد است که حد هر ملکے تا جائے است که مردم بزبان آنملک متکلم باشند بنا برین از بهلولباس که
یازده کروه ازین طرف کشن گنگا است سرحد کشمیر مقرر شد باین حساب پنجاه وشش کروه باشد ودرعرض دو کروه بیش تفاوت
ظاهر نگشت وکروهی که درعهد این نیازمند معمول است موافق ضابطه ایست که حضرت عرش آشیانی بسته اند هر کروهی پنجهزار
درع ویک درع دو درع شرعے میشود که هر درعے بست وچهار انگشت باشد وهرجا کروه یا گزند کورگرد مراد ازان کروه وگز معمول است
ونام شهر سری نگر است ودریاے بهت از میان معموره میگذرد وسرچشمهٔ آنرا ویرناگ میگویند از شهر چهارده کروه برسمت
جنوب واقع است وبحکم این نیازمند برسرآن چشمه عمارتے وباغے ترتیب یافته درمیان شهر چهارپل از سنگ چوب درغایت استحکام بسته
شده که مردم از روے آن تردد می نمایند پل را باصطلاح این ملک کدل میگویند درشهر مسجدے است بغایت عالی از آثار سلطان سکندر
در هفتصد ونود وپنج آساس یافته بعد از مدتے سوخته وباز سلطان حسین تعمیر نموده هنوز باتمام نرسیده بود که قصر حیات او از پا
درافتاد ودر نهصد ونه ابراهیم باکرے وزیر سلطان حسین حسن انجام وآراستگی بخشید ازان تاریخ تاحال یکصد وبست سال
است که برجاست از محراب تا دیوار شرقی یکصد وچهل وپنج درع وعرض یکصد وچهل وچهار درع است مشتمل بر چهار طاق
وبر اطراف ایوان دستونهاے عالی نقاشے ونگارے کرده الحق از حکام کشمیر اثرے بهتر ازین نمانده میر سید علی همدانی قدس سره
روزے چند درین شهر بوده اند خانقاهے از ایشان یادگار است متصل شهر دو کول بزرگ واقع است که همه سال پر آب
مے باشد وطعمش متغیر نمی گردد ومدار آمد ورفت مردم ونقل وتحویل غله وهمه برکشتی است در شهر وپرگنات پنج هزار وهفتصد

کشتی است هفت هزار و چهار صد ملاح بشمار آمده ولایت کشمیر سے و هشت پرگنه است آنرا دو نصف اعتبار کرده اند بالاے آب را آمراج گویند و پایان آب را کامراج نامند ضبط زمین و داد و ستد زر و سیم درین ملک رسم نیست مگر جزوی از سایر جهات و نقد و جنس را بخروار شالی حساب کنند هر خروارے سه من و هشت سیر و زن حال است کشمیریان دو سیر را یکمن اعتبار کرده اند چهار من را که هشت سیر باشد یک ترک و جمع ولایت کشمیر سے لک و شصت و سه هزار و پنجاه خروار و یازده ترک است که بحساب نقدی هفت کرور و چهل و شش لک و هفتاد هزار دام می شود و بضابطهٔ حال جاے هشت هزار و پانصد سوار است راه ورآمد بکشمیر متعدد بهترین راه ها بهیمبر و پکلے است اگرچه راه بهیمبر نزدیک تر است لیکن اگر کسی خواهد که بهار کشمیر را دریابد منحصر در راه پکلے است و دیگر راهها درین موسم از برف مالامال می باشد اگر به تعریف و توصیف کشمیر پردازد دفترها باید نوشت ناگزیر مجملے از اوضاع و خصوصیات آن رقمزده کلک بیان می گیرد * کشمیر باغی است همیشه بهار یا قلعه ایست آهنین حصار بادشاهان را گلشنے است عشرت افزا و درویشان را خلوتکدهٔ دلکشا چمنها خوش و آبشارهاے دلکش از شرح و بیان افزون آبهاے روان و چشمه سارهاے از حساب و شمار بیرون چندانکه نظر کار کند سبزه است و آب روان گل سرخ و بنفشه و نرگس خودرو صحرا صحرا انواع گلها و اقسام ریاحین ازان بیشتر است که بشمار درآید در بهار جان نگار کوه و دشت از اقسام شگوفه مالامال در و دیوار و صحن و بام خانها از مشعل لاله بزم افروز و چلچراغهاے مسطح و سه برگلهاے سبز و رج را چه گوید

نظم

شده جلوه گر نازنینان باغ	رخ آراسته هریکے چون چراغ	شده مشکبو غنچه در زیر پوست
چو تعویذ مشکین ببازوے دوست	غزلخوانی بلبل صبح خیز	تمناے می خوارگان کرده تیز
بهر چشمه منقار بط آب گیر	چو مقراض زرین بقطع حریر	بساط گل و سبزه گلشن شده
چراغ گل از باد روشن شده	بنفشه سر زلف راخم زده	گره در دل غنچه محکم زده *

بهترین اقسام شگوفه بادام و شفتالو است برون کوهستان ابتداے شگوفه در غرهٔ اسفندارمذی شود و در ملک کشمیر اوایل فروردین و در باغات شهر در نهم و دهم ماه مذکور و انجام شگوفه تا آغاز یاسمن کبود پیوسته است و رخدمت والد بزرگوارم مکرر سیر زعفران زار و تماشاے خزان کرده شده بود بحمد الله درین مرتبه جوانیهاے بهار را دریافت خوبیهاے خزان در موقعش نوشته خواهد شد عمارات کشمیر همه از چوب است دو آشیانه و سه آشیانه و چهار آشیانه می سازند

وباش را خاکپوش کرده پیاز لاله چوغاشی می نشانند و سال بسال در موسم بهار می شگفد و بغایت خوشنما ست این تصرف مخصوص اهل کشمیر است امسال در باغچهٔ دولتخانه و بام مسجد جامع لاله بغایت خوب شگفته بود یاسمن کبود در باغات فراوان است و یاسمن سفید که اهل هند چنبیلی گویند خوشبو می شود قسم دیگر صندلی رنگ است آن نیز در غایت خوشبوئی و این مخصوص کشمیر است گل سرخ چند قسم بنظر در آمده غایتًا یکے خوشبو است دیگر گلے است صندلی رنگ و بویش در غایت لطافت و نزاکت از عالم گل سرخ و تنه اش نیز به گل سرخ متشابه و گل سوسن دو قسم می باشد انچه در باغات است بسیار بالیده و سبز رنگ و قسم دیگر صحرائی است اگرچه کم رنگ است غایتًا خوشبو است گل جعفری کلان و خوشبو می شود تنه اش از قامت آدمی میگذرد لیکن در بعضے سالها وقتے که کلان شد و بگل رسید و گل کرد کرمی پیدا می شود و برگلش پرده از عالم عنکبوت می تند و ضایع می سازد و تنه اش را خشک میکند و امسال چنین شد و گلهاے که در ایلاقات کشمیر نظر در آمده از حساب و شمار بیرون است آنچه نادر العصری اوستاد منصور نقاشش شبیه کشیده از یکصد گل متجاوز است پیش از عهد دولت حضرت عرش آشیانی شاه آلو مطلقًا نبود محمد قلی افشار از کابل آورده پیوند نموده تا حال ده پانزده درختے بار آمده زرد آلو پیوندی نیز درخت چند معدود بود مشار الیه پیوند را درین ملک شایع ساخت والحال فراوان است الحق زرد آلوے کشمیر خوب می شود در باغ شهر آرائے کابل درختے بود میرزائی نام که بهتر ازان خورده نشده بود و در کشمیر چندین درخت مثل آن در باغها است ناشپاتی فردا علے می شود از کابل و بدخشان بهتر نزدیک بناشپاتی سمرقند سیب کشمیر بخوبی مشهور است و امرود وسطے می شود انگورش فراوان است اکثرش ترش و زبون انارش آنقدرها نیست تربز فردا علے بهم میرسد خربزه بغایت شیرین و شکننده می شود لیکن اکثر آنست که چون به پختگی رسد کرمی در میانش بهم میرسد و ضایع می سازد اگر احیانًا از آسیب محفوظ ماند بغایت لطیف می شود شاه توت سنے باشد و توت سایر صحرا است و از پاے هر درخت توت تاک انگوری بالا رفته غایتًا توتش قابل خوردن نیست مگر درختے چند که در باغ ها پیوند کرده باشند برگ توت بجهت کرم پیله بکار می رود و تخم پیله از گل کت و تیت می آرند شراب و سرکه فراوان است اما شرابش ترش و زبون و بزبان کشمیریس گویند بعد ازان که کاسه ها ازان درکشند بقدرے سرگرمی ازان بهم می رسد از سرکه اقسام آچار می سازند چون سیر در کشمیر خوب می شود بهترین آچارش آچار سیر است انواع غله بغیر از نخود اکثری دارد اگر نخود بکارند سال اول می شود سال دوم زبون می شود سال سوم بشنگ متشبه می شود برنج از همه بیشتر یکمن که سه حصه برنج و یک حصه سایر حبوبات بوده باشد مدار خورش اهل کشمیر بر

برنج است اما زبون می شود و خشکه تره پزند و می گذارند که سرد شود بعد ازان می خورند و آنرا بهتر می گویند طعام گرم خوردن رسم نیست بلکه مردم کم بضاعت حصه ازان بهشته شب نگاه میدارند و روز دیگر می خورند نمک از هندوستان می آرند و بهتر نمک انداختن قاعده نیست سبزی در آب می جوشانند و اندک نمکے بهبت تغیر ذائقه دران می اندازند و با بهتره خورند جمعے که خواهند تنعم کنند دران سبزی اندک روغن چارمغزے اندازند و روغن چارمغز زود تلخ و بے مزه مے شود بلکه روغن گاؤ نیز مگر انگاه که تازه بتازه از مسکه روغن گرفته در طعام بیندازند و آنرا سدا پاک نامند زبان کشمیر و چون هوا سرد و نمناک است بجرد آنکه سه چهار روز بماند متغیر می گردد و گاؤمیش نمی باشد گاؤ نیز خرد و زبون می باشد گندمش ریزه کم مغز است نان خوردن رسم نیست گوسفند بے دنبه می باشد از عالم کوهے هندوستانیان آن را هندو می گویند گوشتش خلے از تراکت و راست مزگی نیست مرغ و قاز و مرغابی و سویه وغیره فراوان می باشد ماهی همه قسم پولک دار و بے پولک می باشد ماز بون ملبوسات از پشمینه متعارف مرد و زن کرته پشمین می پوشند و آنرا پٹو گویند و فرضاً اگر پٹو نپوشند باعتقاد شان اینکه هوا تصرف مے کند بلکه مضم طعام بے این ممکن نیست شال کشمیر را که حضرت عرش آشیانی پرم نرم نام فرموده اند از فرط اشتهار حاجت به تعریف نیست قسم دیگر نهرمه است از شال جسیم تر و ملایم می باشد و دیگر درمه است از عالم جل خر و سگ بر روے فرش مے افگنند غیر شال دیگر اقسام پشمینه در تبت بهتر می شود با آنکه پشم شال را از تبت مے آرند در انجا بعمل نمی توانند آورد پشم شال از بزے بهم میرسد که مخصوص تبت است و در کشمیر از پشم شال پٹو هم می بافند دو شال را باهم رفو کرده از عالم سقرلاط می مانند بهبت لباس بارانی بدنیست مردم کشمیر سر می تراشند و دستار گرد می بندند و عورات عوام را لباس پاکیزه و شسته پوشیدن رسم نیست یک کرته پٹو سه سال و چهار سال بکار میبرند ناشسته از خانه بافنده آورد کرته سید و رند و تا پاره شدن آب نمی رسد ازار پوشیدن عیب است کرته دراز و فراخ تا سر و پا افتاده مے پوشند و کمری بندند با آنکه اکثرے خانه بر لب آب دارند یک قطره آب بیدن آنها نمی رسد مجملاً ظاهر آنها همچو باطن آنها چرگین است بے صفا ارباب صنایع در زمان مرزائی حیدر بسیار بهبش آمدند موسیقی را رونق افزود کمانچه و جنتر و قانون و چنگ و دف و نے شایع شده در زمان سابق سازے از عالم کمانچه میداشتند و نفسها بزبان کشمیری در مقامات هندی می خواندند و آنهم منحصر بر دو سه مقامی بود بلکه اکثر بیک آهنگ می سرائیدند الحق مرزا حیدر را در رونق کشمیر حقوق بسیار است پیش از عهد دولت حضرت عرش آشیانی مدار سواری مردم اینجا بر گونٹ بود اسپ کلان نمی داشتند مگر از خارج اسپ عراقی و ترکی بر سم تحفه جهت [illegible]

آورندے گونٹ عبارت از یابوے ست چہار شانہ بزمین نزدیک در سایر کوہستان ہند نیز فراوان می باشد اکثر جنگرہ مرشخ جلومی شود بعد از انکہ این گلشن خدا آفرین بتائید دولت ویمن تربیت خاقان سکندر آئین رونق جاوید یافت بسیارے از ایماقات را درین صوبہ جاگیر مرحمت فرمودہ گلہ ہاے اسپ عراقی و ترکی حوالہ شد کہ گرہ بگیرند و سپاہیان از خود نیز اپلچی سامان نمودند و در اندک فرصت اسپان بہم رسیدہ چنانچہ اسپ کشمیر با دویست و سیصد روپیہ بسیار خرید و فروخت شدہ و احیانا ہزار روپیہ ہم رسیدہ مردم این ملک آنچہ سوداگر و اہل حرفہ اند اکثر سنی اند و سپاہیان شیعہ امامیہ و گروہی نوربخشی و طایفہ فقرا می باشند کہ آنہا را ریشی گویند اگرچہ علمی و معرفتے ندارند لیکن بہ بے ساختگی و ظاہر آرائی میزیند و ہیچکس را بد نمی گویند زبان خواہش و پاے طلب کوتاہ دارند گوشت نمی خورند و زن نمی کنند و پیوستہ درخت میوہ دار در صحرای نشانند باین نیت کہ مردم ازان بہرہ در شوند و خود افغان تمتع برنمی گیرند قریب دو ہزار کس ازین گروہ بودہ باشند و جمع از برہمنان اند کہ از قدیم درین ملک می باشند و ماندہ اند و بزبان سایر کشمیریان متکلم ظاہر شان از مسلمانان تمیز نتوان کرد لیکن کتابہا بزبان شنسکرت دارند و میخوانند و آنچہ شرایط بت پرستی است بفعل می آرند و شنسکرت زبانے است کہ دانشوران ہند کتابہا بدان تصنیف کنند و بغایت معتبر دارند اما بتخانہاے عالی کہ پیش از ظہور اسلام آساس یافتہ برجاست و عمارتش ہمہ از سنگ و از بنیاد تا سقف سنگہاے کلان سی منی چہل منی تراشیدہ و بر روے یک دیگر نہادہ متصل بشہر کوہچہ ایست کہ آن را کوہ بارلان گویند و ہری پربت نیز نامند و بر سمت شرقی آن کوہ ڈل واقع است و مسافت دورش شش و نیم کروہ و کسری پیمودہ شدہ حضرت عرش آشیانی انار اللہ برہانہ حکم فرمودہ بودند کہ درین مقام قلعہ از سنگ و آہک در غایت استحکام اساس نہند در عہد دولت این نیازمند قریب الاختتام شدہ چنانچہ کوہچہ مذکور درمیان حصار افتادہ و دیوار قلعہ بر دور آن گشتہ کول مذکور بکنار پیوستہ و عمارات دولتخانہ مشرف بران آب است و در دولتخانہ باغچہ واقع است و مختصر عمارتی در وسط آن کہ والد بزرگوارم اکثر اوقات در آنجا می نشستند درین مرتبہ سخت بیطراوت و افسردہ بنظر در آمدہ چون نشیمن گاہ آن قبلۂ حقیقی و خدای مجازی در حقیقت سجدہ گاہ این نیازمند است بر خاطر حق شناس ناپسندیدہ افتاد بمعتمد خان کہ از بندہاے مزاج دانست حکم فرمودم کہ در ترتیب باغچہ و تعمیر منازل غایت جد و جہد بتقدیم رساند در اندک فرصت بحسن اہتمام رونق دیگر یافت در باغچہ صفہ عالی سے و دو درعہ مربع مشتمل بر سہ قطعہ آراستہ شد و عمارات را از سر نو تعمیر فرمودہ بہ تصویر اوستادان نادرہ کار رشک نگارخانۂ چین ساخت و این باغچہ را نورافزا نام کردم روز جمعہ پانزدہم فروردی ماہ الٰہی دوگاؤ قطاس از پیشکشہا

زمیندار تبت بنظر درآمد در صورت و ترکیب بگاویش بیشتر مشابهت و مناسبت دارد اعضایش پرپشم است و این لازمه حیوانات سرد سیر است چنانچه بز رنگ از ولایت بکر و کوهستان گرم سیر آورده بودند بغایت خوبصورت و کم پشم بود و انچه درین کوهستان بهم می رسد بجهت شدت سرما و برف پرموئی و بدهیئات است و کشمیریان رنگ را کپل گویند و هم در نیولا آهوے مشکین پیشکش آورده بودند چون گوشتش خورده نشده بود فرمودم که طعام ها پختند سخت بے مزه بدطعام ظاهر شد از حیوانات چارپائی صحرائی گوشت هیچ یک بزبونی و بدطعمی این نیست نافه در تازگی بوئے نداشته بعد ازان که چند روزے ماند و خشک شد خوشبوئے شود و ماده نافه ندارد درین دو سه روز اکثر اوقات بر کشتی نشسته از سیر و تماشاے شگوفه بهاک و شالمار محظوظ گشتم بهاک نام پرگنه ایست که بر اطراف کوه ڈل واقع است و همچنین شالمار نیز متصل آن وجوے آب خوشی دارد که از کوه آمده بکول ڈل میریزد به فرزند خرم فرمودم که پیش آن را ببندند آبشاری بهم رسیده که از سیر آن محظوظ توان شد و این مقام از سیرگاهاے مقرر کشمیر است روز یکشنبه هفتدهم غریب واقعه روے نمود شاه شجاع در عمارات دولتخانه بازے می کرد اتفاقا دریچه بود بجانب دریا پرده بر روے آن افگنده دروازه نه بسته بودند شاهزاده بازے کنان در جانب دریچه میرود که تماشا کند بمجرد رسیدن سرنگون بزیر افتاد قضارا پلاسے نه کرده در دیوار نهاده بودند و فراش متصل آن نشسته بود سر او باین پلاس میرسد پاها بر پشت و دوش فراش خورده بر زمین می افتد با آن که ارتفاعش هفت درعه است چون حمایت ایزد جل سبحانه حافظ و ناصر بود وجود فراش و پلاس واسطهٔ حیات او می شود عیاذا بالله اگر چنین نبودی کار بدشواری کشیدے در انوقت رائے مان که سردار پیاده هاے خدمتیه بود در پاے جرو که ایستاده فی الفور دویده او را بری دارد و در آغوش گرفته متوجه بالا می شود در آنجا دران حالت همین قدر می پرسد که مرا کجا می بری او میگوید که بلازمت حضرت دیگر ضعف بر دستولے می شود و از حرف زدن باز می ماند من در استراحت بودم که این خبر موحش بگوشم رسید سراسیمه بیرون دویدم چون او را بدین حال دیدم هوشم از سر رفت و زمان ممتد در آغوش شفقت گرفته محو این موهبت الهی بودم در واقع طفل چهار ساله از جائے که ده گز شرعی ارتفاع داشته باشد سرنگون بیفتد و اصلا غبار آسیبے بر اعضایش ننشیند جاے حیرت است سجدات شکر این موهبت تازه بتقدیم رسانیده تصدقات داده شد و فرمودم که ارباب استحقاق و فقراے که درین شهر توطن دارند بنظر درآورند تا در خور آنها وجه معیشت مقرر شود از عجایب آنکه سه چهار ماه پیش ازین واقعه جوتک رائے منجم که در مهارت فن نجوم از پیش قدمان

این طائفه است بے واسطه بعرض رسانیده بود که از زائچهٔ طالع شاهزاده چنین استخراج شده که این سه چهار ماه بر ایشان گران است لیکن که از جاے مرتفع بزیر افتد و غبار آسیبے بر دامن حیات نه نشیند چون مکرر احکام او بصحت پیوست همواره این توهم پیرامون خاطر می گشت و درین راههاے خطرناک و کریوهاے دشوار گذار یک چشم از آن نونهال چمن اقبال غافل نبودم همیشه او را در نظر می داشتم و نهایت محافظت و غایت احتیاط بجا می آمد تا بکشمیر رسیده شد چون این سانحه ناگزیر بود انکها و واهیاے او چنین غافل می شوند الحمد لله که بخیر گذشت در باغ عیش آباد درختے بنظر درآمد که شگوفه صد برگ داشت بغایت بالیده و خوشنما غایتا سیب او ترش نشان میدادند چون از دلاور خان کارخدمت شایسته بظهور آمده بود بمنصب چهار هزاری ذات و سه هزار سوار سرفراز فرمودم و پسران او را نیز بمناصب امتیاز بخشیدم شیخ فرید ولد قطب الدین خان بمنصب هزاری ذات و چهارصد سوار نوازش یافت منصب سربراه خان مقصدی ذات و دو صد و پنجاه سوار حکم شد نورالله دیوان گیراق را بمنصب شش صدی ذات و یک صد سوار سرفراز ساختم خطاب تشریف خانی عنایت فرمودم پیشکش روز مبارک شنبه بیست و یکم در وجه انعام قیام خان قراول باشی مرحمت شد چون الهداد افغان پسر باریکی برکردار زشت خویش ندامت گزیده بدرگاه آمد حسب الالتماس اعتماد الدوله گناه او بعفو مقرون گشت آثار خجالت و شرمساری از ناصیهٔ احوالش ظاهر بود بدستور سابق منصب دو هزار و پانصدی و یک هزار و دویست سوار عنایت نمودم میرک جلایر از کمکیان صوبهٔ بنگاله بمنصب هزاری ذات و چهارصد سوار سرفرازی یافت چون بعرض رسید که لاله چوغاشی در پشت بام مسجد جامع خوب شگفته روز شنبه بیست و سیم بسیر و تماشاے آن رفته شد الحق یک ضلع آن گلزار خوشی شده بود برگنه مودهری که پیش ازین براجه باسو عنایت بود و بعد از و پسر او سورجمل مقهور داشت در نیولا بجگت سنگه برادر او که ٹیکه نیافته بود لطف نمودم و برگنه جمو براجه سنگرام مرحمت شد روز دوشنبه غرهٔ آذر دی بهشت بمنزل خرم رفته بحمام او در آمدم بعد برآمدن پیشکش کشید قلیلے بجهت خاطر او پذیرفتم روز مبارک شنبه چهارم میر جمله بمنصب دو هزار ذات و سیصد سوار سرفراز شد روز یکشنبه هفتم بقصد شکار کبک بموضع چهار دره که وطن حیدر ملک است سواری شد الحق سرزمین خوشی و پرگاه دلکشی است آبهاے روان و درختهاے چنار عالی دارد حسب الالتماس او نورپور نام نهادم در سرراه درختے است بالهل نام که چون یکی از شاخهاے آن را گرفته جنبانند مجموع درخت در حرکت می آید عوام باین اعتقاد که این حرکت مخصوص همان درخت است اتفاقا در رویه مذکور از ان قسم درخت دیگر بنظر درآمد که همان طریق متحرک بود معلوم شد که این حرکت لازم نوع درخت

است نہ مخصوص یک درخت و در موضع راولپور از شہر دو نیم کروہ بسمت ہندوستان درخت چناری واقع است میان سوختہ
پیش ازین بیست سال کہ من خود برا سپے سوار با پنج اسپ زین دار دو خواجہ سرا بدرون آن درآمدہ بودم و ہمگاہ
بتقریبی این حرف مذکور میشد مردم استبعادی نمودند درین مرتبہ باز فرمودم کہ چندی بدرون آن درآیند ہمان دستور کہ در خاطر
داشتم ظاہر شد در اکبر نامہ مسطور است کہ حضرت عرش آشیانی سے و چار کس را بدرون آن درآوردہ متصل یکدیگر نشاندہ
بودند درین تاریخ بعرض رسید کہ پرتھی چند پسر راے سنوہر کہ از گمکیان لشکر کانگڑہ بود با مخالفان جنگ بے صرفہ کردہ
جان نثار گشت روز مبارک شنبہ یازدہم برین موجب بندہاے درگاہ باضافہ منصب سرفراز گشتند تاتار خان
دوہزاری ذات و پانصد سوار عبد العزیز خان دو ہزاری ذات دو ہزار سوار و دیپی چند گوالیاری ہزار و پانصدی ذات
و پانصد سوار میر خان پسر ابو القاسم خان یکے ہزاری ذات و ششصد سوار مرزا محمد ہفت صدی ذات و سے صد
سوار لطف اللہ سیصدی ذات و پانصد سوار نصر اللہ عرب پانصدی ذات و دویست و پنجاہ سوار تہور خان بفوجداری سرکار
میوات تعین شد روز مبارک شنبہ بست پنجم سید بایزید بخاری فوجدار سرکار بھکر بصاحب صوبگی ولایت ٹھٹہ فرق عزت
برافراخت و منصب او اصل و اضافہ دو ہزاری ذات و ہزار و پانصد سوار حکم شد و علم نیز مرحمت فرمودم شجاعت خان عرب
بمنصب دو ہزار و پانصدی ذات و دو ہزار سوار عز افتخار یافت وانی راے سنگدلن حسب الالتماس مہابت خان بصوبہ
بنگلش تعین شد جانسپار خان بمنصب دو ہزاری ذات و ہزار و پانصد سوار سرفراز گشت و رنیولا از عرائض سپہسالار خان
خانان و سایر دولتخواہان ظاہر شد کہ عنبر سیاہ بخت باز قدم از حد ادب بیرون نہادہ فتنہ و فساد کہ لازمہ سرشت زشت
آن بد ذات است بنیاد کردہ و ازان کہ موکب منصور بولایت دور دست نہضت فرمودہ فرصت مغتنم شمردہ عہد و پیمانی
کہ با بندہ ہاے درگاہ بستہ بود شکستہ دست تصرف بملک بادشاہی دراز ساختہ امید کہ عنقریب بشامت اعمال خویش
گرفتار گردد چون التماس خزانہ نمودہ بود حکم شد کہ مبلغ بیست لک روپیہ متصدیان دار الخلافہ آگرہ نزد سپہسالار روانہ سازند
و مقارن این خبر رسید کہ امرا تھانجات را گذاشتہ نزد داراب خان فراہم آمدہ اند و ترکیان بر دور لشکر صف بستہ می گردند خنجر خان
در احمد نگر متحصن شدہ تا حال دو سہ دفعہ بندہ ہاے درگاہ را با مقہوران مبارزت اتفاق افتاد و ہر مرتبہ مخالفان شکست
خوردہ جمعی را بکشتن دادند و در مرتبہ آخر داراب خان جوانان خوش اسپہ را ہمراہ گرفتہ بر لشگاہ مقہوران تاخت و جنگ
سخت در پیوست و مخالفان شکست خوردہ روے ادبار بوادے فرار نہادند و لشگاہ آنہا بتاراج رفت و لشکر ظفر اثر

سالما وغانما باردوے خود مراجعت نمود چون عسرت و گرانی عظیم در لشکر منصور رسیده دولتخواهان کنگاش دران دیدند که از کریوه رودهنگڑه فرود آمده در پایان گهاٹ توقف باید نمود تا رسد غله بسهولیت میرسیده باشد و مردم محنت و تاب نکشند ناگزیر در بالاپور معسکر اقبال آراستند و مقهوران سیاه بخت شوخی و شلائینی نموده در طرف بالاپور نمایان شدند راجه نرسنگدیو با چندی از بنده هاے جان نثار بمدافعهٔ غنیم همت گماشته بسیارے را بالقتل آورد و منصور نام حبشی که در سپاه مقهوران بود زنده بدست افتاد هرچند خواستند که بزیر فیل اندازند راضی نشد پای جهالت افشرد راجه نرسنگدیو فرمود که سرش از تن جدا سازند امید که فلک دوار سزاے کردار ناهنجار در دامن روزگار سایر حق ناشناسان نهد و رسیدم اردی بهشت به تماشای سکه ناک سواری شد لغایت تیلاق خوشی است و این آبشار درمیان دره واقع است و از جاے مرتفع میریزد هنوز بر اطراف آن برف بود جشن مبارک سشنبه دران گلزمین آراسته پیاله ها ے متعاقب را بر لب آب خورده محظوظ گشتم درین جدول آب جانورے بنظر درآمد از عالم ساج سلج سیاه رنگ است و خالها ے سفید دارد و این همرنگ بلبل است با خالهاے سفید و غوطه در آب مے خورد و زمان ممتد در زیر آب می باشد و از جاے دیگر سر برمے آرد فرمودم کرده سه جانور ازان گرفته آرند تا معلوم شود که از بابت مرغابی است پوست درمیان پادارد و باهم پیوسته باز از عالم جانوران صحرائی گشاده است دو قطعه ازان گرفته آوردند یکے فی الفور مرد و دیگر یک روز ماند پنجه اش مثل مرغابی پیوسته بنود بنا در الصدر استاد منصور نقاش فرمودم که شبیه آن را بکشند کشمیریان گلگری نامند یعنے ساج آبی در ینولا قاضی و میر عدل معروض داشتند که عبدالوهاب پسر حکیم علی بجمعے از سادات متوطن لاهور رهشتاد هزار روپیه دعوی می نماید و خطی بمهر قاضی نورالله ظاهر ساخته که پدر من زر مذکور را برسم امانت بسید ولی پدر انها سپرده و سادات منکر اند اگر حکم شود حکیم زاده بجهت احتیاط سوگند مصحف خورده حق خود را ازانها بگیرد فرمودم آنچه مطابق احکام شریعت است بعمل آورند روز دیگر معتمد خان بعرض رسانید که سادات خضوع و خشوع بسیار ظاهر می سازند و معامله کلی است هرچند در تحقیق و تفحص این قضیه بیشتر تامل بکار رود بهتر خواهد بود بنابران فرمودم که آصفخان در تحقیق این قضیه نهایت دقت و دور اندیشی بکار برده نوعی نماید که اصلا منطنه و شبه و شک نماند با وجود این اگر خوب واشگافته نشود در حضور خود باز پرس نموده خواهد شد بمجرد شنیدن این حرف حکیم زاده را دل و دست از کار رفته و جمعے از آشنایان شفیع ساخته حرف آشتے به میان آورد و غرض آنکه اگر سادات باز پرس این قضیه را با آصف خان به اندازند خط ابرامی سپارم که مرا با ایشان من بعد حقی و دعوے نباشد هرگاه آصف خان کس بطلب

اوی فرستاد ازان جا که خاین خالیف می باشد به بهانه وقت می گذرانید و حاضر نمی شد تا آنکه خط ابرابه یکے از دوستان خود سپرده حقیقت با آصف خان رسید جبرًا او را حاضر ساختند در مقام پرسش در آمد ناگزیر اعتراف نمود که این خط را یکے از ملازمان من ساخته و خود گواه شده مرا از راه برده بود همین مضمون نوشته داد و چون آصف خان حقیقت را العین رسانیده منصب و جاگیر او را تغیر ساخته از نظر انداختم و سادات را العزت و آبرو رخصت لاهور ارزانی داشتم روز مبارک شنبه هشتم خورداد اعتقاد خان بمنصب چهار هزاری ذات و هزار و پانصد سوار سرفراز ے یافت و صادق خان بمنصب دو هزاری و پانصدی ذات و هزار و چهار صد سوار ممتاز گشت زین العابدین پسر آصف خان مرحوم بخدمت بخشیگری احدیان سرفراز گشت راجه نرسنگدیو بندیله بوالا پایه پنج هزاری ذات و سوار فرق عزت برافراخت در کشمیر پیشرس ترین میوه ها اشکن است می خوش می باشد از آلو بالو خرد ترغا تیا در چاشنی و نزاکت بسیار بهتر و در کیفیت شراب سه چهار آلو بالو پیشتر نمی توان خورد و ازین در شبان روز ے تا صد هم بمزه می توان گزک کرد خصوصًا از قسم پیوندیش حکم فرمودم که بعد ازین اشکن را انگن نامند گفته باشند ظاهرا در کوهستان بدخشان و خراسان می شود مردم آنجا بجمی گویند آنچه از همه کلان تر است نیم مثقال بوزن در آمد شاه آلو در چهارم اُردے بهشت مقدار نخودے نمایان شد در بیست و هفتم رنگ گردانید در پانزدهم خورداد بکمال رسید و نو برکرده شد شاه آلو بذالقیه من از اکثر میوه ها خوشتر ے آمد چهار درخت در باغ نور افزا بار آورده بود یکے را شیرین بار نام کردم و دوم را خوشگوار و سوم را که از همه بیشتر بار آورده بود پربار و چهارم که کمتر بار داشت کم بار دیک درخت در باغچه خرم بار آورده بود آن را شاه وار نام نهادم نونهالی در باغچه عشرت افزا بود آن را نو بار خواندم هر روز همان قدر که بحبت مزهٔ پیاله کفایت کند بدست خود ے چیدم اگرچه از کابل هم بڈاک چوکی ے رسانیدند لیکن از باغچه خانه تازه تازه چیدن بدست خود لطف دگر دارد شاه آلو ے کشمیر از کابل کمتر نمی شود بلکه بالیده تر است انچه از همه کلان تر بود یک ٹانک و پنج سُرخ بوزن در آمد روز شنبه بست و یکم بادشاه بانو بیگم حجله نشین ملک بقا شد والم این واقعه دلخراش بار گران بر خاطرم نهاد امید که الله تعالے او را در جوار مغفرت خویش جاے دهاد از غرایب آنکه چونکه ے پنجم پیش ازین بده ماه بعضے از بنده هاے نزدیک را آگاه ساخته بود که یکے از صدر نشینان حرم سراے عفت بنهانخانهٔ عدم خواهد شتافت و این را از زائچهٔ طالع من دریافته بود مطابق افتاد و از سوانح شهادت یافتن سید غرتخان و جلال خان گکهر در لشکر بنگش و تفصیل این اجمال آنکه چون هنگام رفع محصول شد مهابت خان لشکر تعین نمود که به کوهستان

درآمده زراعت افغان را بخورانند و از تاخت و تاراج و کشتن و بستن دقیقه مهمل نگذارند قضا را چون بنده باسے درگاه بپاسے کوتل می رسند افغانان برگشته روزگار از اطراف بهجوم آورده سر کوتل را می گیرند و استحکام میدهند جلال خان که مرد کار دیده و پیر محنت کشیده بود صلاح وقت دران می بیند که دو سه روزے توقف کرده شود تا مقهوران آذوقه چند روزه که برپشت بار کرده آورده اند صرف نموده لاچار خود بخود ویران شوند انگاه بسهولیت مردم ما ازین کریوه دشوار خواهند گذشت چون ازین کوتل بگذریم دیگر کارے نمی توانند ساخت و مالش بسزا خواهند یافت عزت خان که شعله بود رزم افروز و برق دشمن سوز بصوابدید جلال خان نپرداخته برهنه با چندے از سادات بارهه توسن همت برانگیخت و افغانان مانند مور و ملخ از اطراف بهجوم آورده او را درمیان گرفته با آنکه زمین معرکه اسپ تاز نبود بهر طرف که چین غضبے افروخت خرمن هستی بسیارے بآتش تیغ می سوخت در اثنائے زد و خورد اسپش را پے کردند پیاده تا یک دقیقه واشست تقصیر نکرد عاقبت بارفقائے خویش مردانه فرو شد و درینگاه میکه عزت خان می تاخت و جلال خان گلهرد مسعود پسر احمد بیگ خان و بیزن پسر نادعلی میدانے و دیگر بنده باغان شتاب از دست داده بے اختیار از هر طرف کوتل می جنبند و مقهوران سر کوهها گرفته بسنگ و تیر کارزار می نمایند جوانان جانسپار چه از بنده هاے درگاه چه از تابینان مهابت خان داد جرأت و جلادت داده بسیارے از افغانان را بقتل مے رسانند درین دار و گیر جلال خان و مسعود با بسیارے از جوانان جان نثار مے گردند بیگ تندخوئی و تیز جلوئی عزت خان چنین چشم زخمی بلشکر منصور رسید و مهابت خان از شنیدن این خبر وحشت اثر فوجی از مردم تازه زور بکمک فرستاده تهانجات را از سر نو استحکام می دهد و هر جا اثرے ازان سیاه بختان می یابند درکشتن و بستن تقصیر نمی نمایند چون این واقعه بعرض رسید اکبر قلی پسر جلال خان را که بخدمت فتح قلعه کانگڑه مقرر بود بحضور طلب داشته منصب هزاری ذات و هزار سوار لطف فرمودم و ملک موروثی او را بدستور قدیم در وجه جاگیر او مقرر داشته اسپ و خلعت داده بکمک لشکر بنگش فرستادم با آنکه از عزت خان فرزند مانده بود بنهایت خردسالی جانفشانی او را در پیش نظر حقیقت بین داشته منصب و جاگیر عنایت شد تا بازماندهاے او ازهم نپاشند دیگران را امیدواری افزاید درین تاریخ شیخ احمد سهرندی را که بجهت دکان آرائی و خود فروشی و بی صرفه گوئی روزے چند در زندان ادب محبوس بود بحضور طلب داشته خلاص ساختم خلعت و هزار روپیه خرچے عنایت نموده در رفتن و بودن مختار گردانیدم او از روے انصاف معروض داشت که این تنبیه و تادیب در حقیقت هدایتے و کفایت بود نقش مراد

در ملازمت خواهد بود دبست وهفتم خورداد زرد آلو رسید خانه تصویرے که در باغ واقع است وحکم بتعمیر آن شده بود در نیولا تصویر استادان نادره کار آراستگی یافت در مرتبهٔ بالا شبیه جنت آشیانی وعرش آشیانی ودر مقابل شبیه مراد بهادرم شاه عباس راکشیده اند بعد ازان شبیه میرزا کامران ومیرزا محمد حکیم وشاه مراد وسلطان دانیال ودر مرتبه دوم شبیه امراء بنده هاے خاص را تصویر کرده اند ودر اطراف بیرون خانه سواد منازل راه کشمیر به ترتیبی که آمده شده بخاسته اند یکے از شعرا این مصرع را تاریخ یافته - ع

مجلس شاهان سلیمان حشم

روز مبارک شنبه چهارم تیرماه الهی جشن بوریا کوبی شده درین روز شاه آلوے کشمیر بآخر رسید از چهار درخت بلغچه نوز افزا یک هزار وپانصد عدد وازسایر درختها پانصد عدد دیگر چیده شد بمتصدیان کشمیر تاکید فرمودم که درخت شاه آلو در اکثر باغات پیوند کنند دفراوان سازند در نیولا بهیم پسر راناامر سنگه بخطاب راجگی سرفرازی یافت ودلیرخان برادر رشید عزت خان بمنصب هزاری ذات وهشتصد سوار مرحمت ازگشت ومحمد سعید پسر احمد بیگ خان بمنصب شش صدی ذات وچهارصد سوار ومخلص الله برادر او بپانصدی ذات ودویست وپنجاه سوار نوازش یافتند بسید احمد صدر منصب هزاری عنایت شد بمیرزا حسین پسر میرزا رستم صفوی منصب هزاری ذات وپانصد سوار مرحمت فرموده بخدمت دکن رخصت کردم روز یک شنبه چهاردهم تیرماه الهی حسن علی خان ترکمان بصاحب صوبگی اوڈیسه فرق عزت برافراخت ومنصب ذات وسوار سه هزاری حکم شد درین تاریخ بهادرخان حاکم قندهار نه راس اسپ عراقی وچند تغور اقمشه زربفت ومخمل زربفت ودانه هاے گیش وغیره برسم پیشکش ارسال داشته بود به نظر گذشت روز دوشنبه پانزدهم بسیر ایلاق توسی مرگ سواری شد بدوکوه در پاے کوتل رسیده روز کم شنبه هفدهم بفراز کریوه برآمده وکروه مسافت در غایت ارتفاع بصعوبت تمام قطع شد از فراز کوتل تا ایلاق یک کروه دیگر زمین پست وبلند بود اگرچه قطعه قطعه گلهاے الوان شگفته بود لیکن آن قدر که تعریف می کردند ودرخاطر نقش بسته بود به نظر در نیامد شنیده شد که درین نزدیکے دره ایست که بغایت خوب شگفته روز مبارک شنبه بیستم هم تماشاے آن رفتم بے تکلف هرگونه اغراق که در تعریف آن گل زمین کرده شود گنجایش دارد چندانکه نظر کار می کرد گلهاے الوان شگفته بود ونیجاه قسم گل در حضور خود چیده شد لیکن که چند قسم دیگر هم بوده باشد که بنظر در نیامده آخر هاے روز خان مراجعت معطوف داشتم امشب در حضور به تقریبی حرف محاصره احمد نگر مذکور شد خانجهان غریب نقلے گذرانید پیش ازین

هم مکرر بگوش رسیده بود بنا بر غرابت مرقوم میگردد و در هنگامے که برادرم شاهزاده دانیال قلعه احمد نگر را محاصره کرده بود روزے اهل قلعه توپ ملک میدان را بجانب اردوے شاهزاده مجرا گرفته آتش دادند گوله قریب دایرهٔ شاهزاده رسید از آنجا باز گشته در خانهٔ قاضی بایزید که از مصاحبان شاهزاده بود رفته افتاد اسپ قاضی بفاصله سه چهار گز بسته بودند بمجرد رسیدن گوله بر زمین ران اسپ از بیخ برکنده بر زمین افتاد و گلوله از سنگ بود بوزن ده من متعارف هندکه هشتاد من خراسان باشد توپ مذکور بشابهٔ کلان است که آدم درمیان درست مے تواند نشست درین تاریخ خواجه ابوالحسن میر بخشی را بمنصب پنج هزاری ذات و دو هزار سوار سرفراز ساختم مبارز خان بمنصب دو هزاری ذات و هزار و هفتصد سوار سربلندی یافت بیزن پسر ناوعلے بمنصب هزاری ذات و پانصد سوار ممتاز گشت آقانت خان بمنصب دو هزار ذات و چهارصد سوار سرفراز شد روز مبارک شنبه بست و پنجم نوازش خان پسر سعید خان را بمنصب سه هزاری ذات و دو هزار سوار و همت خان را بمنصب دو هزاری ذات و هزار و پانصد سوار و سید یعقوب خان پسر سید کمال بخاری را به منصب هشتصدی ذات و پانصد سوار امتیاز بخشیدم میر علے عسکر پسر میر علے اکبر موسوی بخطاب موسویخانی نوازش یافت چون تعریف ایلاق کوری مرک مکرر شنیده شده بود درینولا خاطر به تماشاے آن بسیار رغبت افزود در روز شنبه هشتم امر داد بران صوب سواری شد از تعریف آن چه تویسد چندانکه نظر کار می کرد گلهاے الوان شگفته و درمیان سبزه و گل جدول هاے آب روان در غایت لطافت و صفا گوئی صفحه ایست از تصویر که نقاش قضا بقلم صنع نگاشته غنچه و لها از تماشای آن مے شگفت بے تکلف آن ایلاق را نسبت بدیگر ایلاقات نیست و بهترین سیرگاه هاے کشمیر می توان گفت در هندوستان پیها نام جانورے است خوش آواز که در موسم برسات ناله هاے جان سوزی می کشد چنانچه کوئل بیضهٔ خود را در آشیان زاغ می نهد و زاغ بچه او را می کشد و می پرورد در کشمیر دیده شد که بیضه خود را در آشیان غوغائی نهاده بود غوغائی بچهٔ آن را پرورش میداد روز مبارک شنبه هفتدهم فدائیخان بمنصب هزار و پانصدی ذات و هفتصد سوار سرفراز گشت درین تاریخ محمد زاهر نام ایلچی عزت خان حاکم اورنگ بدرگاه رسید عریضه با محقر تحفه ارسال داشته سلسله جنبان نسبت هاے موروثی شده بود بنظر عاطفت مخصوص داشته عجالة الوقت ده هزار روپیه بانعام ایلچی مقرر شد و بتصدیق بیونات حکم فرمودم که از اقسام اجناس انچه او التماس نماید بجهت فرستادن ترتیب دهند درینولا فرزندخان جهان را غریب توفیقی نصیب شده از شگفتگی باده نهایت زار و نزار گشته بود از استیلای این نشاء مردافگن نزدیک بآن رسیده که جانگرامی در

سراین کارکنند ناگاه بخود پرداخت وحق سبحانه او را موفق ساخت وعهد کرد که بعد ازین دامن لب بشراب نیالاید وآنوده نسازد هرچند نصیحت کردم که بیک بار ترک کردن خوب نیست از روے حکمت وتدبیر بمرور باید گذاشت راضی نشد ومردانه گذاشت بتاریخ بیست وپنجم امرداد بهادرخان صاحب صوبۂ قندهار بمنصب پنج هزاری ذات وچهار هزار سوار سرفراز گشت ودر دویم شهریور ماه الهی مان سنگه پسر راوت شنکر بمنصب هزار و یانصدی دهشت صد سوار ومیر حسام الدین بهزاری و پانصدی و پانصد سواره کرم الله پسر علی مردانخان بهادر بخشش صدی وسیصد سوار نوازش یافتند چون درینولا توجه خاطر بندگان ابلق جوهردار بسیار راست امرای عظام در تفحص وتجسس غایت سعی واهتمام بتقدیم رسانیدند ازان جمله عبدالعزیزخان نقشبندی عبدالله نام ملازم خود را نزد خواجه حسن وخواجه عبدالرحیم پسران خواجه کلان جویباری که امروز متقدماے ولایت ماوراءالنهر اند فرستاده مکتوبی مشتمل بر اظهار این خواهش ارسال داشته بود اتفاقاً خواجه حسن دندانی درست در کمال لطافت داشته فی الفور مصحوب مومی الیه روانه درگاه ساخت ودرین تاریخ بحضور رشید موجب انبساط خاطر گشت فرمودم که موازی سے هزار روپیه را از نقایس امتعه بجهت خواجه هاروانه سازند ومیر ترکه بخاری بدین خدمت مامور گشت روز مبارک شنبه دوازدهم شهریور میر میران بفوجداری سرکار ریوات وستوری یافت ومنصب او از اصل و اضافه دو هزاری ویکهزار و پانصد سوار حکم شد واسپ خاصه باخلعت وشمشیر عنایت فرمودم درینولا ازعرض داشت سندر بوضوح پیوست که جوهرمل مقهور جان بمالکان جهنم سپرد ونیز بعرض رسید که فوجی بر سر یکے از زمینداران فرستاده طریق احتیاط از دست داده است بے آنکه راه درآمد را استحکام دهند وسر کوبها را بگیرند ودر تنگنائی کوه درآمد جنگ بے صرفه کرده اند چون روز بآخر رسیده بود کار ناساخته وعلف عنان نموده اند ودر برگشتن جلو ریزان شده کس بسیار بکشتن داده اند خصوصاً جمعے که عار گریختن بخود نه پسندیده اند شهادت را بجان خریده اند از جمله شهباز خان دلوانی که طایفه است از گروه افغانان لودی با جمعے از نوکران واقوام جان نثار گشت الحق خوب بنده بود شجاعت باخود وآزرم جمع داشت دیگر جمال خان افغان ورستم برادر او رسید نصیب بارهه وچندے دیگر زخمی برآمدند ومیر نوشته رسید که محاصره تنگ شده وکار بر متحصنان بدشواری کشیده ومردم را درمیان انداخته زنهار خواسته اند امید که درین زودی بیمن اقبال روز افزون قلعه مفتوح گردد روز کم شنبه هیزدهم ماه مذکور دلاور خان کاکر باجل طبیعی ودیعت حیات سپرد از امراے صاحب الوس شجاعت با سرداری وکاردانی داشت از زمان شاهزادگی بخدمت من پیوسته وبحسن اخلاص وجوهر رشد از همگنان گوے سبقت ربوده بالاپایه امارت رسیده بود در آخر عمر حق تعالے توفیق حق گذاری نصیب کرد وفتح کشتوار

کہ خدستے بود نمایان بہمت او میسر شد امید کہ از اہل آمرزش باد فرزندان و باز ماندہ ہاے او را با نواع مراحم و نوازش
سرفراز ساختم و از مردم او چندے کہ لایق منصب بودند در سلک بندہ ہاے درگاہ انتظام بخشیدہ دیگران را حکم فرمودم
کہ بدستور سابق با فرزندان او بودہ باشند تا جمعیت او از ہم نپاشد درین تاریخ قوریساول با قطعہ الماس کہ ابراہیم خان
فتح جنگ از حاصل کان بنگالہ فرستادہ بود آمدہ ملازمت نمود وزیر خان دیوان بنگالہ کہ از قدیمان این درگاہ بود باجل طبعے
درگذشت شب مبارک شنبہ نهم دهم کشمیریان کنار دریاے بہت را دورویہ چراغان کردہ بودند و این رسمی است
پاستانی کہ ہر سال درین تاریخ از غنی و فقیر ہر کس کہ خانہ در کنار دریا دارد شل شب برات چراغان روشن می کند از بہمنان
سبب آن را پرسیدہ شد گفتند کہ درین تاریخ سرچشمہ دریاے بہت ظاہر شدہ و از قدیم این رسم آمدہ کہ دران روز جشن
دہتہ ترواہ است و دہتہ بمعنے بہت است و ترواہ سیزدہ را می گویند چون درین تاریخ سیزدہم شوال چراغان مے کنند
باین اعتبار دہتہ ترواہ امید اند بے تکلف خوب چراغانے شدہ بود بر کشتی نشستہ سیر و تماشا کردہ شد درین تاریخ جشن
وزن شمسی آراستگی یافت و بضابطہ معہود خود بطلا و اجناس دیگر وزن کردہ در وجہ ارباب استحقاق مقرر فرمودم سال پنجاہ
و یکم از عمر این نیاز مند درگاہ الٰہی بانجام رسید و سیر آغاز سال پنجاہ و دویم چہرۂ مراد افروخت امید کہ مدت حیات در
مرضیات ایزدی مصروف باد جشن روز مبارک مشنبہ بست و ششم در منزل آصف خان ترتیب یافت و آن
عمدۃ السلطنت بلوازم نیاز و پیشکش پرداختہ سعادت جاوید اندوخت در غرۂ شہریور مرغابی در تال الرہ نمایان شد
دو در بیست و چہارم ماہ مذکور در کول ول نمودار گشت جانوران پرندہ کہ در کشمیر مے باشند بدین تفصیل است کلنگ سارس
طاوس چرز لگلگ تغدری تغداغ کروانگ زرد تلک نقرہ باچرم لیلورہ حواصل مکشہ تقلہ قاز کونکلہ دراج شارک نوشرج
دیچہ ہرل دھیک کویل شکرخوارہ مہوکہ مرلات ہنس کلچڑی مٹیری کہ من او را بد آواز نام کردہ ام چون اسامی بعضی از نہا بفارسی
معلوم نبود بلکہ در ولایت نمی باشد بہندی نوشتہ شد و اسامی جانوران کہ در کشمیر نمی باشند از درندہ و چرندہ بدین تفصیل شیر زرد
یوز گرگ گاؤمیش صحرائی آہوے سیاہ چکارہ کوتہ پاچہ نیلہ گاؤ گورخر خرگوش سیاہ گوش گربہ صحرائی موشک کربلائی سوسمار خارپشت
درین تاریخ شفتالو از کابل بڈاکچوکی رسید انچہ از ہمہ کلان تر بود بیست و شش تولہ بوزن در آمد کہ شصت و پنج مثقال بود
باشد تا موسم شفتالو بود آنقدر میرسید کہ باکثر امرا و بندہ ہاے خاص الوش عنایت می شد روز جمعہ بیست و ہفتم بقصد سیر و
تماشاے ویرناگ کہ سرچشمہ دریاے بہت است سواری شد و بچ کروہ بالاے آب بکشتی رفتہ در ظاہر موضع پانپور نزول

فرمودم درین روز خبر ناخوش از کشتوار رسید تفصیل این اجمال آنکه چون دلاور خان فتح کرده متوجه درگاه شد نصرالله عرب را با چندی از منصب داران بمحافظت آنجا گذاشت او را در راسے دو خطا افتاد یکے آنکه زمینداران و مردم آنجا را تنگ گرفت و سلوک نا ملایم در پیش داشت دوم آنکه جمعے که بکمک مقرر بودند به طمع اضافه منصب از و رخصت خواستند که بدرگاه رفته مهمسازی خود کنند و آن تجویز این معنی نموده اکثرے را بمرور رخصت داد چون پیش او جمعیت کم ماند زمینداران آنجا که زخمها از دور دل داشتند و درکمین شورش بودند فرصت یافته از اطراف هجوم آوردند پل را که عبور لشکر و کمک منحصر دران بود سوخته آتش فتنه و فساد افروختند و نصرالله متحصن گشته دو سه روزے خود را بهزار جان کندن نگاه داشت چون آذوقه نبود و راه راهنیز بسته بودند ناگزیر بشهادت قرار داده مردانه با چندی که همراه بودند داد شجاعت و جلادت داد تا آنکه اکثرے ازان مردم بشهادت رسیدند و بعضے خود را اسیر سرپنجه تقدیر کردند چون این خبر بمسامع جلال رسید جلال پسر دلاور خان که آثار رشد و کاردانی از ناصیه احوال او ظاهر بود و در فتح کشتوار تردد ات پسندیده از و بظهور آمده بود بمنصب هزاری ذات و ششصد سوار سرفراز ساخته و ملازمان پدر او را که در سلک بندهاے درگاه انتظام یافته بودند و فوجی از سپاه صوبه کشمیر با بسیارے از زمینداران و پیاده هاے برقنداز بکمک او مقرر داشته باستیصال ان گروه عافیت مخذول تعیین فرمودم و نیز حکم شد که راجه سنگرام زمیندار جمو با مردم خود از راه کوه جمو درآید امید که در بن زودے بسزاے کردار خویش گرفتار آیند روز شنبه بست هشتم چهار زنیم کروه کوچ شد از موضع کاکاپور یک کروه گذشته برلب آب فرود آمدم بنگ کاکاپور مشهور است بر کنار دریاے صحرا خود را افتاده روز یکشنبه بیست و نهم موضع پنج هزاره منزل شد این موضع بفرزند اقبال مند شاه پرویز عنایت شده است وکلاے او مشرف بر آب باغچه و مختصر عمارتی ترتیب داده بودند در حوالی پنج هزار چلکه واقع است در غایت صفا و نزهت دهفت درخت چنار عالی در وسط چلکه و جوی آبے بر دور گشته کشمیریان ستهاپولی ے گویند یکے از سیرگاهاے مقرر کشمیر است درین تاریخ خبر فوت خانه دوران رسید که در لاهور باجل طبعی درگذشت عمرش قریب به نود رسیده بود از بهادران مقرر روزگار و دلیران عرصهٔ کارزار بود شجاعت را با سرداری جمع داشت درین دولت حقوق بسیار دارد امید که از اهل آمرزش باد چهار پسر از و ماند لیکن هیچ کدام لیاقت فرزندی او ندارد قریب چهار لک روپیه نقد و جنس از ترکه او برآمد بفرزندانش عنایت شد روز دوشنبه سے ام نخست تماشاے سرچشمه اچ نموده شد این موضع را حضرت عرش آشیانی به رامداس کچهواهه مرحمت نموده بودند و او در دامن کوه و فراز چشمه عمارات و حوضها ساخته بے تکلف سرمنزلی است در غایت لطافت و نفاست آبش در کمال صفا و عذوبت ماهی بسیار در و شنا در شعر

در تہ آبش زصفا ریگ خرد ✻ کور تواند بدل شب شمرد

چون این موضع بفرزند خانجهان عنایت فرمودم مشارالیه ترتیب ضیافت نموده پیشکش کشید قلیلے بجهت خاطر او گرفته شد ازین چشمه نیم کروه پنجهی بهون نام سرچشمه ایست که راے بهاری چند از بند هاے عرش آشیانی بت خانه برفراز آن ساخته آب این چشمه ازان بیشتر است که توان گفت و درختهاے کلان کهن سال از چنار و سفیدار و سیاه بید بر دور آن رسته شب درین مقام گذرانیده روز سه شنبه سی و یکم بسر چشمه اچهول منزل شد و آب این چشمه ازان فزون تر است آبشار خوشی دارد بر اطراف درختهاے چنار عالی و سفیدار هاے موزون سر بهم آورده نشیمن هاے دلکش بموقع ترتیب داده بودند در مد نظر باغچه با صفا گلهاے جعفری شگفته گوئی قطعه ایست از بهشت روز یکم شنبه غره مهر ماه از اچهول کوچ فرموده قریب به چشمه ویرناک منزل شد روز مبارک شنبه دویم بر چشمه مذکور بزم پیاله ترتیب یافت بند هاے خاص را حکم نشستن بموم پیاله سرشار پیموده از شقالوے کابل الوش گزک عنایت فرمودم و هنگام شام مستان بخانه خود ها باز گشتند این چشمه منبع دریاے بهت است و در دامن کوهے واقع است که از تراکم اشجار و انبوهی سبزه و گیاه بومش محسوس نمی شود و در زمان شاهزادگی حکم فرموده بودم که بر سر این چشمه عمارتی که موافق آن مقام باشد اساس نهند و زیبولا بانجام رسید حوض مثمن چهل و دو درع و چهارده گز عمق و آبش از عکس سبزه دریا چین که بر کوه رسته زنگاری رنگ و ماهی بسیار شناور و بر و در حوض ایوانهاے طاق زده و باغی در پیش این عمارت و از لب حوض تا در باغ جوئی چهار گز در عرض و یک صد و هشتاد گز در طول و دو گز در عمق و بر اطراف جوی خیابان سنگ بست و آب حوض بمثابه صاف و لطیف که باوجود چهار گز در عمق اگر نخودے در زیر آب افتاده باشد بنظر درمے آید و از صفائی جوے و سبزه و گیاه که در زیر آن چشمه رسته چه نویسد اقسام سبزه و ریاحین درهم رسته از جمله بته بنظر می آمد بعینه مانند دم طاؤس نقاشانه و از موج آب متحرک و یکه گل جا بجا شگفته و نفس الامر آنکه در تمام کشمیر باین خوبی و دلفریبی سیرگاهے نیست معلوم شد که بالاے آب کشمیر را هیچ نسبت بپایان آب نیست و بایستے روزے چند درین حدود سیر مستوفی کرده داد عیش و کامرانی میدادم چون ساعت کوچ نزدیک رسیده بود در سر کتل برف شروع در باریدن کرده فرصت توقف برنتافت تا گزیر عنان معاودت بجانب شهر معطوف داشتم و حکم شد که بر کنار جوے مذکور در رویه درخت بنشانند روز شنبه چهارم بچشمه لوکا بهون منزل شد این سر چشمه هم قابل جاے بهت اگرچه الحال در برابر آنها نیست لیکن اگر مرمت کنند جاے خوب خواهد شد فرمودم که مناسب این مقام عمارتے بسازند و حوض پیش چشمه را مرمت نمایند در اثنا راه بر چشمه عبور واقع شد که اندوناک نامند مشهور است که

ماهی این چشمه نابینا می باشد لحظه بر چشمه مذکور توقف نموده دام انداختم و دوازده ماهی بدام افتاد از انجمله سه ماهی نابینا بود و نه ماهی چشم داشت ظاهر آب این چشمه را تاثیر است که ماهی را کور می سازد بهر حال خالی از غرابت نیست روز یک شنبه پنجم باز بچشمه مچهی بهون و ایچ عبور نموده متوجه شهر شدم روز کم شنبه هشتم خبر فوت هاشم پسر قاسم خان رسید روز مبارک شنبه نهم ارادت خان بصاحب صوبگی کشمیر سرفراز شد میر جمله از تغیر او بخدمت خانسامانی امتیاز یافت و معتمد خان بخدمت عرض مکرر فرق عزت برافراخت و منصب میر جمله دو هزاری ذات و پانصد سوار حکم شد شب شنبه یازدهم بشهر نزول اجلال اتفاق افتاد آصف خان بخدمت دیوانی صوبه گجرات ممتاز شد سنگرام راجه جمو بمنصب هزار و پانصد ذات و هزار سوار سربلندی یافت درین روز غیر مکرر شکارے از ماهیگیران کشمیر مشاهده افتاد در جائیکه آب تا سینه آدمی باشد دو کشتی پهلوے یک دیگری برند بدستوریکه یکسر با هم پیوسته باشد و سر دیگر از هم دور بفاصله چهارده پانزده در عه و دو ملاح بر کنار طرف بیرون کشتی ها چوب دراز در دست گرفته می نشینند تا فاصله زیاده و کم نشود و در برابر میرفته باشند و دوازده ملاح در آب در آمده سرهاے کشتی را با هم پیوسته بدست گرفته پاها بزمین کوفته می روند ماهی که درمیان هر دو کشتی در آمده خواهد که از تنگی بگذرد بپاے ملاحان میرسد و ملاح فی الفور غوطه خورده خود را بقعر آب میرساند و ملاح دیگر به پشت او حمل انداخته بدو دست پشت او را زیر می کند تا آب او را ببالا نیارد و ماهی را بدست گرفته می آرد و بعضی که درین فن مهارت تمام دارند دو ماهی بدو دست گرفته برمی آرند از جمله پیر ملاحے بود که در هر غوطه زدن اکثر دو ماهی میگرفت و این شکار در پنج هزاره می شود و مخصوص دریای بهت است در گولابها و دیگر رودخانه نمی شود و منحصر در موسم بهار است که آب سرد و گزنده نباشد روز دوشنبه سیزدهم جشن دسهره ترتیب یافت بدستور هر سال اسپان را از طوایل خاصه و انچه حوالهٔ امرا شده آراسته بنظر در آوردند در نیولا اکثر کوتاهی دم و تنگی نفس در خود احساس کردم امید که عاقبت بخیر مقرون باد انشاء الله تعالے روز کم شنبه پانزدهم بقصد سیر خزان بجانب صفاپور و دره لار که پایان آب کشمیر واقع است متوجه گشتم در صفاپور تالاب بے خوش است و بر سمت شمالی آن کوهے افتاده پر درخت با آنکه آغاز خزان بود عجب نمودی داشت عکس درختهاے الوان از چنار و زرد آلو و غیر آن درمیان تالاب بے خوش می نمود بے تکلف خوبیهاے خزان از بهار هیچ کمی ندارد ؎

ذوق فنا نیافته ورنه در نظر	رنگین تر از بهار بود جلوهٔ خزان

چون وقت تنگ بود و ساعت کوچ قریب شد سیر اجمالی کرده مراجعت نموده شد درین چند روز پیوسته بشکار مرغابی خوش وقت بودم روزے در اثناے شکار ملاحے بچه قرقره گرفته آورد در غایت لاغرے و زبونی بود یک شب بیشتر زنده

نماند قرقره در کشمیر نمی باشد ظاهر اورا در هنگام گذشتن و رفتن بهندوستان از لاغری و بیماری افتاده باشد در نیولا روز جمعه خبر فوت میرزا رحمن داد پسر خان خانان رسید که در بالاپور باجل طبعی درگذشت ظاهر اروزی چند تپ کرده بود در ایام نقاهت روزی دکنیان فوج بسته نمایان مے شوند برادر کلانش داراب خان بقصد جنگ سواری نمی نماید چون خبر برحمن داد میر سدار غایت جرأت وجلادت با وجود ضعف وتکسر سوار شده خود را به برادری رساند بعد ازان که غنیم را زیر کرده مراجعت مے نماید در برآوردن جسد شرط احتیاط بجا نمی آرد فی الفور هوا تصرف می کند و تشنج مے شود و زبان از گویائی می ماند دو سه روزے باین حال گذرانیده ودیعت حیات مے سپارد خوب جوانے رشید بود ذوق شمشیر زدن و کار طلبی بسیار داشت و همه جا قصدش این بود که جوهر خود را در شمشیر نماید اگرچه آتش تر و خشک رایکسان مے سوزد لیکن برمن گران و سخت مے نماید تا برپدر پیر دل شکسته او چه رسیده باشد هنوز زخم مصیبت شاه نواز خان التیام نیافته بود که این جراحت تازه نصیب او شد امید که الله تعالے در خور آن صبرے و حوصله کرامت کند روز مبارک شنبه شانزدهم خنجر خان بمنصب سه هزاری ذات و سوار سرفراز شد قاسم خان بمنصب دو هزاری ذات و هزار سوار ممتاز گشت محمد حسین برادر خواجه جهان را که بخدمت بخشیگری لشکر کانگڑه مقرر است منصب هشت صدی ذات و سوار عنایت فرمودم شب دو شنبه بست و هفتم مهر ماه الهی بعد گذشتن یک پهر و هفت گهڑی بمبارکی و فرخی رایات اقبال بصوب هندوستان ارتفاع یافت چون زعفران گل کرده بود از سواد شهر کوچ فرموده بموضع پنیر شتافت در تمام ملک کشمیر زعفران بغیر ازین ده جائی دیگر نمی شود روز مبارک شنبه سے ام در زعفران زار بزم پیاله ترتیب یافت چمن چمن و صحرا صحرا چندانکه نظر کار کند شگفته بود نسیمش در انجا دماغها را معطر ساخت تنه اش بزمین پیوسته مے باشد گلش چهار برگ دارد و نفشه رنگ است بکلانے گل چنپه و از میانش سه شاخ زعفران رسته پیازش را مے نشانند و در سالی که خوب مے شود چهار صد من بوزن حال مے آید که سه هزار و دو من بوزن خراسان بوده باشد نصف حصه خالصه و نصف حصه رعایا معمول است دسیری بده روپیه خرید و فروخت مے شود احیانا نرخ کم و زیاده هم می شود و رسم مقرر است که گل زعفران را چیده مے آرند و موافق ریعے که از قدیم بسته اند نیم وزن نمک در وجه اجوره مے گیرند و نمک در کشمیر نمے باشد از هندوستان مے برند دیگر از تحفه هاے کشمیر پرتلی است و جانور شکاری در سالے تا ده هزار و هفصد پرهم میرسد و باز جره تا دویست و شصت بدام مے افتد و آشیان باشه هم دارد و باشه آشیانی بدنمی شود روز جمعه غره آبان ماه الهی از پنیر کوچ فرموده در مقام خان پور منزل شد چون بعرض رسید که زنبل بیگ ایلچی برادرم شاه عباس بحوالے لاهور رسیده مصحوب میر حسام الدین پسر عضد الدوله انجو خلعت و سے

هزار روپیه خرچ عنایت شد حکم کردم که انچه او بمشارالیه تکلیف نماید وجه قیمت آنرا تا پنج هزار روپیه دیگر از خود بطریق ضیافت بفرستد پیش ازین فرموده بودم که از کشمیر تا انتهاے کوهستان در هر منزل عمارتی بجهت نشیمن خاصه و اهل محل آماس نهند که در سرما و برف در خیمه نباید گذرانید اگرچه عمارات این منزل باتمام پیوسته بود چون هنوز نم داشت و بوے آهک می آمد در خیمه استراحت نموده شد روز شنبه دوم در کلمپور منزل شد چون مکرر بعرض رسیده بود که در حوالے هیرا پور آبشارے واقع است بغایت عالی و نادر با آنکه سه چهار کروه از راه بجانب دست چپ بود جریده بقصد تماشاے آن شتافتم از تعریف و توصیف آن چه نوشته آید سه چهار مرتبه آب بر روے هم میریزد تا حال باین خوبی و لطافت آبشارے بنظر در نیامده بے تکلف نظرگاهیست بغایت عجیب و غریب تا سه پهر روز آنجا بعیش و کامرانی گذرانیده چشم و دل را از تماشاے آن سیراب ساختم لیکن در وقت ابر و باران خالی از وحشتی نیست بعد از سه پهر روز سوار شده هنگام شام بهیرا پور رسیده شب در منزل مذکور گذرانیده شد روز دوشنبه چهارم از کوتل باڑی بر آرے عبور نموده بر فراز کوتل پیر پنجال منزل گزیدم از صعوبت این گریوه و دشواری این راه چه نویسد که اندیشه را مجال گذر نیست درین چند روز مکرر برف باریده بود و کوهها سفید شده در میان جاده نیز بعضے جاها یخ بسته بود چنانچه سم اسپ گیرائی نداشت و سوار بسختی می گذشت الله تعالے کرم خویش ارزانی داشت که درین روز نبارید طرفه آنکه پیشتر گذشته بودند و آنها که متعاقب آمدند همه بارید برف را در یافتند روز سه شنبه پنجم از کریوهٔ پیر پنجال گذشته در پوشانه منزل شد با آنکه ازین طرف نیز نشیب است لیکن از بسکه بلند است اکثر مردم پیاده گذشتند روز یکشنبه ششم بیرم کله محل نزول اجلال گشت قریب موضع مذکور آبشارے واقع است و چشمه بغایت نفیس است حسب الحکم صفه را بجهت نشیمن ترتیب داده بودند الحق نظرگاه خوشے است فرمودم که تاریخ عبور مرا بر لوح سنگ کنده بر فراز صفه نصب کنند و بے بدل خان بیتے چند گفته و بر سبیل نظم این نقش دولت بر لوح روزگار یادگار است دوزمیند ار درین راه بیاشند که آمد و رفت و بند و بست بقبضه اختیار آنهاست و در حقیقت کلید ملک کشمیر اند یکے راهدی نایک نام و دیگری راحسین نایک گویند از هیرا پور تا بیرم کله ضبط راه بعهده انهاست پدر مهدی نایک بهرام نایک در ایام حکومت کشمیریان عمده بود چون نوبت حکومت به بندهاے درگاه رسید میرزا یوسف خان در ایام حکومت خویش بهرام نایک را مسافر ملک نیستی گردانید الحال در تصرف و دخل هر دو برادر هم اند اگرچه بظاهر باهم مدارائے دارند لیکن بباطن در نهایت عداوت اند درین روز شیخ ابن یمین که از خدمتگاران قدیم اعتمادی عمده بود بجوار رحمت ایزدی پیوست چون نیک ذات بے بدل بود از غایت

اعماد افیون خاصہ و آب حیات حوالہ او بود شبے کہ بر بالاے کوتل پیر پنجال منزل شد چون خیمہ و اسباب نرسیدہ بود بقدر ضعف ہم داشت سیر ما تصرف نمود و تشنج کرد و زبان از گویائی ماند دو روز تا بحال زندہ بود و در گذشت افیون خاصہ بخواصخان سپردم و خدمت آبدارخانہ بموسویخان حوالہ شد روز مبارک شنبہ ہفتم موضع ٹھٹہ معسکر اقبال شد اکثر در بیرم کلہ میمون بسیار بنظر در آمدہ بود اما ازین منزل در ہوا و زبان و لباس و حیوانات و انچہ مخصوص ولایت گرم سیر است تفاوت فاحش ظاہر شد مردم این جا بزبان فارسی و ہندی ہر دو تکلم اند ظاہرا زبان اصل انہا ہندی است زبان کشمیری بجہت قرب و جوار یاد گرفتہ اند مجملا از نیجا داخل ہند است عورات لباس پشمینہ نمے پوشند و بدستور زنان ہند حلقہ در بینی می کنند روز جمعہ ہشتم راجو رمحل نزول رایات عالیات گردید مردم آنجا در زمان قدیم ہند بودہ اند و زمینداران اینجا را راجہ مے گفتند سلطان فیروز مسلمان کردہ و مع ذالک خود را راجہ مے گویانند و ہنوز بدعتہاے ایام جہالت در میان آنہا مستمر است از جملہ چنانچہ بعضے از زنان ہند و با شوہر خود مے سوزند انہا را زندہ با شوہر در گورے آرند شنیدہ شد کہ درہمین ایام دخترے وہ دوازدہ سالہ با شوہر خود کہ ہمسال با او بود زندہ بقبر در آوردند دیگر آنکہ بعضے از مردم بے بضاعت را کہ دختر بوجود می آید خفہ کردہ می کشند با ہنود پیوند خویشی می کنند ہم دختر میدہند و می گیرند گرفتن خود خوب اما دادن نعوذ باللہ فرمان شد کہ بعد ازین پیرامون این امور نگردند و ہر کس کہ مرتکب این بدعتہا شود او را سیاست کنند در راجو رود خانہ ایست آبش در برسات بغایت مسموم می شود اکثر مردمش را در زیر گلو بوغمہ برے آید و زرد و ضعیف می باشند برنج راجو بہتر از برنج کشمیر است بنفشہ خود رو و خوشبو درین دامن کوہ می باشد روز یک شنبہ دہم در نوشہرہ منزل اتفاق افتاد درین مقام بحکم حضرت عرش آشیانی قلعہ از سنگ ساختہ اند و پیوستہ جمعے از حاکم کشمیر درین جا بطریق تھانہ می باشند روز دو شنبہ چوکی ہتی محل نزول موکب اقبال گشت عمارات این منزل را مراد نام چیلہ اہتمام نمودہ حسن انجام بخشیدہ بود در میان دولت خانہ صفہ بصفا آراستہ نسبت بدیگر منازل امتیاز داشت منصب او را افزودم روز سہ شنبہ دوازدہم در مقام تھتھر منزل واقع شد امروز از کوتل دکوہ گذشتہ بوسعت آباد ہندوستان در آمدیم پیشتر قراولان بجہت قمرغہ دستوری یافتہ بودند کہ در تھتھر دکر چھاک دنکتہا الجرگہ ترتیب دہند روز کم شنبہ مبارک شنبہ شکارے را زندہ آوردند روز جمعہ بہ نشاط شکار خوش وقت شدیم قچقار کوہے وغیرہ پنجاہ و شش راس شکار شد درین تاریخ راجہ سارنگ دیو کہ از خدمتگاران نزدیک است بمنصب ہشت صدی ذات و چہار صد سوار سرفرازے یافت روز شنبہ شانزدہم بجانب گرچھاک متوجہ شدم و بہ پنج کوچ کنار دریاے بہت معسکر اقبال گردید روز مبارک شنبہ بست و یکم در جرگہ گرچھاک شکار کردم نسبت بدیگر

بار باشکار کمتر آمده چنانچه دل می خواست محظوظ نشدم روز دوشنبه بست وپنجم در جرگه نکتهاله به نشاط شکار کردم وازانجا بده منزل شکارگاه جهانگیرآباد مخیم بارگاه دولت گردید در زمان شاهزادگی این سرمنزل زمین شکارگاه من بود وبنام خود دهی آباد ساخته ومختصر عمارتی بنا نهاده بسکندر رسیدن که از قراولان نزدیک بود حواله نمودم وبعد از جلوس پرگنه ساخته بجاگیر مومی الیه لطف فرمودم وحکم کردم که عمارتی بجهت دولتخانه وتالابی ومناره اساس نهند وبعد از فوت او این پرگنه بجاگیر ارادت خان مقرر شد وسر براهی عمارت بمشارالیه بازگشت در ینولا حسن انجام پذیرفته بی تکلف تالابی شده بغایت وسیع ودرمیان تال عمارت دلنشین بهمه جهت یک لک وپنجاه هزار روپیه صرف عمارات این جا شده باشد الحق بادشاهانه شکارگاهیست روز مبارک شنبه وجمعه مقام کرده از انواع شکار محظوظ شدم قاسم خان که بحراست لاهور سرفراز است دولت زمین بوس دریافته پنجاه مهر نذر گذرانید د ازین جا یک منزل درمیان باغ مومن عشق بازکر درکنار دریاے لاهور است نزول اقبال اتفاق افتاد ودرختهاے چنار عالی وسروهاے خوش قد دار دبی تکلف نغزک باغچه ایست روز دوشنبه نهم آذر ماه الهی مطابق پنجم محرم سنه یکهزار وسے ویک از باغ مومن برفیل اندرنام سوار شده نثار کنان متوجه شهر گردیدم وبعد از گذشتن سه پهر ودو گهڑی از روز در ساعت مسعود ومختار بدولتخانه درآمده درعماراتی که مجددًا باهتمام معمورخان حسن انجام پذیرفته بمبارکی وفرخی نزول فرمودم بی تکلف منازل دلکشاد ونشیمن هاے روح افزا درغایت لطافت ونزاهت همه منقش ومصور بعمل اوستادان ناوره کار آراستگی یافته باغهاے سبز خرم بانواع واقسام گل دریاحین نظرفریب گشته۔

زفرق تا بقدم هر کجا که می نگرم		کرشمه دامن دل می کشد که جا این جاست	

بالجمله مبلغ هفت لک روپیه که بیست وسه هزار تومان رایج ایران باشد صرف این عمارت شده + درین روز بهجت افروز مژده فتح قلعه کانگڑه مسرت بخش خاطر اولیاے دولت گشت وبشکر این موهبت عظمی وفتح بزرگ که از عطایات مجدده واهب العطیات است سر نیاز بدرگاه کریم کارساز فرود آورده کوس نشاط وشادمانی بلند آوازه گردید کانگڑه قلعه ایست قدیم شمال رویه لاهور درمیان کوهستان واقع شده باستحکام ودشوارکشائی ومتانت ومحکمی معروف ومشهور از تاریخ اساس این قلعه جز خداے جهان آگاه نیست اعتقاد زمینداران ولایت پنجاب آنست که درین مدت قلعه مذکور بقومی دیگر انتقال ننموده ودیگر بیگانه بردست تسلط نیافته العلم عندالله بالجمله ازان هنگام که صیت اسلام وآوازه دین مستقیم محمدی بهندوستان رسید هیچ یک از سلاطین والاشکوه را فتح میسر نشده است سلطان فیروز شاه با این همه شوکت واستعداد خود رفته به تسخیر قلعه پرداخت و

مدتها محاصره داشت چون دانست که استحکام ومتانت قلعه بحدیست که تا سامان قلعداری وآذوقه با متحصنان بوده باشد ظفر بتسخیر ان نتوان یافت کام وناکام بآمدن راجه وملازمت نمودن خرسندی نموده دست ازان باز داشت گویند راجه ترتیب پیشکش وضیافت نموده سلطان را بالتماس اندرون قلعه برد سلطان بعد از سیر وتماشاے قلعه براجه گفت که مثل من بادشاهے را بدرون قلعه آوردن از شرایط خرم واحتیاط دور بود وجمعے که در ملازمت اند اگر قصد تو کنند وقلعه را به تصرف در آورند چه توانے کرد راجه بجانب مردم خود اشارت نمود در لحظه فوجے از دلاوران مسلح ومکمل از نهانخانه برآمدند وسلطان را کورنش نمودند سلطان از دیدن هجوم آن مردم متوهم ومتفکر گشته از غدر اندیشید راجه پیش آمده زمین خدمت را بوسه داد وگفت ما را جز اطاعت وبندگی در سر نیست لیکن چنانچه بر زبان مبارک گذشته احتیاط ودور بینی را پاس میدارم که همه وقت یکسان نیست سلطان آفرین گفت راجه منزلی چند در رکاب بوده رخصت معاودت یافت بعد ازان هرکه بر تخت دهلی نشست لشکرے بتسخیر کانگڑا فرستاد وکارے از پیش نرفت پدر بزرگوار من هم یک مرتبه لشکری عظیم بسرداری حسین قلیخان که بعد از خدمات پسندیده بخطاب خانجهانی شرف اختصاص پذیرفته بوده تعین فرمودند در اثناے محاصره شورش ابراهیم حسین میرزا شد وآن حق ناشناس از گجرات گریخته بصوب پنجاب علم فتنه وآشوب برافراشت وخانجهان ناگزیر از گرد قلعه برخاسته متوجه اطفاے نایره فتنه وفساد او گشت وتسخیر قلعه در عقده توقف افتاد پیوسته این اندیشه ملازم خاطر اشرف بود شاهد مقصود از نهانخانهٔ تقدیر چهره کشا نمی شد چون بکرم ایزد جل جلال حق سبحانه تخت دولت بوجود این نیازمند آراستگی یافت از جمله غزاهاے که بر ذمت همت لازم شمردم یکے این بود نخست مرتضے خان را که ایالت صوبه پنجاب داشت با فوجے از بهادران جرار دوست به تسخیر قلعه مذکور رخصت فرمودم وهنوز آن مهم بانصرام نرسیده بود که مرتضے خان برحمت ایزدی پیوست بعد ازان عجب هرل پسر راجه باسو تعهد این خدمت نموده او را سردار لشکر ساخته فرستادم آن بد سرشت در مقام بدی وبغی وکافر نعمتے درآمده عصیان ورزیده وتفرقه عظیم در ان لشکر راه یافت وتسخیر قلعه در عقدهٔ تعویق وتوقف افتاد بے بر نیامد که آن ناحق شناس بسزاے عمل خویش گرفتار گشته بجهنم رفت چنانچه تفصیل آن در مقام خویش گذارش یافته بالجمله در نیولا خرم تعهد خدمت مذکور نموده سند ملازم خود را باستعداد تمام فرستاده بسیارے از امراے بادشاهے بکمک او دستوری یافتند وبتاریخ شانزدهم شهر شوال سنه یک هزار نیست نهم هجری لشکرها بدور قلعه پیوسته مورچل ها قسمت شد مداخل ومخارج قلعه را بنظر احتیاط ملاحظه نموده راه آمد وشد اذوقه را مسدود ساختند ورفته رفته کار بدشواری کشید وبعد از انکه از قسم غله انچه غذا تواند شد در قلعه نمانده چهار ماه دیگر غله هاے

خشک را نمک جوشانیده خوردند چون کار بهلاکت رسید واز همه راه امید نجات نماند ناگزیر امان خواسته قلعه را سپردند و روز مبارک
شنبه غره شهر محرم سنه یک هزار سی و یک هجری فتح که هیچیک از سلاطین والاشکوه را میسر نشده بود و در نظر کوته بینان
ظاهر از پیش دور می نمود الله تعالی بمحض لطف وکرم خود باین نیازمند کرامت فرمود و جمعی که درین خدمت تردد ات
پسندیده نموده بودند در خور استعداد و شایستگی خویش باضافه منصب و مراتب سرفرازی یافتند روز مبارک شنبه یازدهم
حسب التماس خرم بمنزل او که نو ساخته بود رفته شد از پیشکشهای او انچه خوش آمد برداشتم سه زنجیر فیل داخل حلقه خاصه شد و درین
روز عبد العزیز خان نقشبندی را بفوجداری نواحی قلعه کانگڑه مقرر فرمودم ومنصب او دو هزاری ذات و هزار و پانصد سوار حکم
شد فیل خاصه باعتقاد خان عنایت نمودم الف خان قیام خانی بحراست قلعه کانگڑا دستوری یافت ومنصب او از اصل و اضافه
هزار و پانصدی ذات و هزار سوار حکم شد شیخ فیض الله خویش مرتضی خان نیز بموافقت او مقرر شد که بالای قلعه بوده باشد شب
شنبه سیزدهم ماه مذکور خسوف شد شرائط نیازمندی بدرگاه ایزد متعال وقادر بیکمال ظاهر ساخته مناسب وقت از نقد و جنس
برسم خیرات وتصدقات بفقرا و مساکین وارباب استحقاق قسمت شد رنیولا زنبل بیگ ایلچی دارای ایران سعادت آستان بوس
دریافت پس از ادای کورنش و زمین بوس رقیمه کریمه آن برادر والاقدر که مشتمل بر اظهار مراتب یکجهتی و کمال محبت بود گذرانیدو
دوازده عباسی نذر و چهار راس اسپ با یراق و سه دست باز تو انبون و پنج سر استر و پنج نفر شتر و نه قبضه کمان و نه قبضه
شمشیر پیشکش گذرانید او را بر فاقت خانعالم رخصت فرموده بودند جهت بعضے ضروریات همراهی نتوانست کرد درین
تاریخ بدرگاه رسید خلعت فاخره با جیغه وطره مرصع کاری و خنجر مرصع باو مرحمت شد وصال بیگ وحاجی نعمت که همراه او
آمده بودند ملازمت نموده سرفرازی یافتند امان الله پسر مهابت خان بمنصب دو هزاری و هزار و سیصد سوار معه اصل
واضافه سربلند گردید حسب التماس مهابت خان سیصد سوار بر منصب مبارز خان افغان افزوده اصل و اضافه دو هزاری
ذات و هزار و هفتصد سوار مقرر گشت صد سوار دیگر بمنصب کبک نیز اضافه فرموده شد خلعت زمستانی بعبد الله خان
و لشکر خان مرحمت نموده فرستادم بالتماس قاسم بباغ او رفته شد که در سواد شهر واقع است در سرداری ده هزار چرن نثار
کردم از پیشکشهای او یک قطعه لعل و یک قطعه الماس و برخی از اقمشه انچه خوش آمد برداشتم شب یک شنبه بست و یکم
بهمبارکی و فیروزی پیش خانه بصوب دار الخلافه اگره برآمد برقندازخان بداروغگی توپ خانه لشکر دکن مقرر گردید شیخ اسحق بخدمت
کانگڑا سرفراز شد برادر الهداد افغان را از حبس برآورده ده هزار روپیه انعام شد یک دست باز تو بنون بجرم التفات فرمودم

روز مبارک شنبه بست و ششم بضابطه مقرر جشن ترتیب یافت سوغاتهاے والاے ایران که بمصحوب رنبل بیگ ارسال داشته بودند از نظر گذشت بسلطان حسین فیل عنایت نمودم بملا محمد کشمیری هزار روپیه انعام شد منصب سردار افغان بالتماس مهابتخان هزاری ذات و چهارصد سوار مقرر گشت چون راجه رودرچند گوالیری درخدمت کانگره تردد ات پسندیده نموده بود بدیوانیان عظام حکم شد که نیمه وطن او را در وجه انعام اعتبار نمایند ذمیمه دیگر به جاگیر او تنخواه دهند تاریخ سیوم نوا سه مدارالملکے اعتمادالدوله را بجهت فرزند شهریار خواستگاری نموده یک لک روپیه از نقد و جنس برسم ساچق فرستاده شد امراے عظام و بندهاے عمده اکثرے همراه ساچق بمنزل مشارالیه رفته بودند ایشان مجلس عالی آراسته درین جشن تکلفات فراوان ظاهر ساخت امید که مبارک باشد چون آن عمدة السلطنت عمارات عالی و نشیمن هاے بس تکلف در منزل خود اساس نهاده بود التماس ضیافت نمود با اهل محل بمنزل او رفته شد بغایت جشن عالی ترتیب داده پیشکشهاے لائق از هر قسم بنظر در آورد رعایت خاطر او نموده انچه پسند افتاد برگرفتم درین روز پنجاه هزار روپیه برنبل بیگ ایلچی مرحمت شد منصب زبردست خان از اصل و اضافه هزاری ذات و پانصد سوار مقرر گشت مقصود برادر قاسم خان بمنصب پانصدی و سیصد سوار و مرزا وکنی پسر میرزا رستم بپانصدی و دویست سوار سرفرازے یافت درین ایام سعادت فرجام که رایات فتح و فیروزی در ولایت همیشه بهار کشمیر بدولت و بهروزی بسیر و شکار خوش وقت بود عرائض متصدیان ممالک جنوبی بتواتر رسید مشتمل بر آنکه چون رایات ظفر آیات از مرکز خلافت دور تر شتافته دنیاداران دکن از بے دولتے و کم فرصتے نقض عهد نموده سر بفتنه و فساد برداشته پا بپای از حد خویش برتر نهاده بسیارے از مضافات احمدنگر و برار را متصرف گشته اند چنانچه کم و عرائض رسیده که سرداران آن شوریختان برتاخت و تاراج و آتش زدن و ضایع ساختن کشتها و علف زارها است چون در مرتبه اول که رایات جهانکشا به تسخیر ممالک جنوبی و استیصال آن گروه مخذول العاقبت نهضت فرمود و خرم بهرادوے لشکر منصور سرفراز گشته به برهان پور رسید از کریزت و حیله سازی که لازمه ذات فتنه سرشت آنهاست او را شفیع ساخته ولایت بادشاهی را واگذاشتند و مبلغها بر سبیل پیشکش از نقد و جنس بدرگاه ارسال داشته تعهد نمودند که بعد ازین سر رشتهٔ بندگی از دست ندهند و پای از حد ادب بیرون ننهند چنانچه در اوراق گذشته نگاشته کلک سوانح نگار گشته بالتماس خرم و قلعه شادی آباد ماندو روزے چند توقف اتفاق افتاد باستشفاع او بر تضرع و زاری آنها بخشوده آمد الحال که از بد ذاتی و شوره پشتی نقض عهد نموده از شیوه اطاعت و بندگی انحراف ورزیده اند باز عساکر اقبال بسرکردگی او تعیین نمودم که تا سزاے ناسپاسے و بدکرداری خود

دریافته موجب عبرت سایر تیره بختان خیره سر شود لیکن چون مهم کانگڑه بعهدهٔ او بود اکثر مردم کارآمدنی خود را بآن خدمت فرستاده
بود روزے چند در انصرام این اندیشه کوشش نرفت با آنکه در ینولا عرایض پے در پے رسید که غنیم قوت گرفته قریب شصت هزار
سوار او باش گرد آورده اکثر ملک بادشاهی را متصرف شده اند و هر جا که تهانه بود برداشته در قصبه مهکر پیوستند مدت سه ماه
در آن جا با مخالفان سیه روزگار در رزم و پیکار بودند و درین مدت سه جنگ حسابے شد و هر بار بند هاے جان نثار
بر مقهوران تیره روزگار آثار غلبه و تسلط ظاهر ساختند چون از هیچ راه غله و آذوقه بارد و نمیرسید و آنها براطراف معسکر اقبال
بتاخت و تاراج مشغول بودند عسرت غله به نهایت انجامید و چاروا ها زبون شدند ناگزیر از بالاگهاٹ فرود آمده در بالاپور توقف
گزیدند آن مقهوران به تعاقب دلیر شده در حوالے بالاپور آمده بقزاقی و ترکے گری پرداختند بند هاے درگاه شش هفت
هزار سوار از مردم گزیده و خوش اسپه انتخاب نموده بر سر لشکگاه مخالفان تاختند آنها قریب شصت هزار سوار بودند مجملاً جنگ عظیم
شد و لشکگاه آنها تاراج رفت و بسیارے را کشته و بسته سالما و غانما مراجعت نمودند در وقت برگشتن باز آن بیدولتان از اطراف
هجوم آورده جنگ کنان تا اُرود آمدند از جانبین قریب بهزار کس کشته شده باشند برین حله مدت چهار ماه در بالاپور توقف نمودند
چون عسرت غله به نهایت انجامید بسیارے از قلقچیان از بنده گریخته بمخالفان پیوستند و پیوسته جمعے راه بے حقیقتی سپرده در
زمرهٔ مقهوران منتظم مے گشتند بنابرین صلاح در توقف ندیده به برهانپور آمدند باز آن سیه بختان از پے در آمده برهانپور را محاصره
نمودند تا مدت شش ماه در گرد برهان پور بودند اکثر پرگنات ولایت برار و خاندیس متصرف گشتند و دست تطاول و تعدی
بر رعایا دراز ساخته بتحصیل پرداختند چون لشکر محنت و تاب بسیار کشیده بود و چاروا ها زبون گشته نمی توانستند
از شهر برآمده تنبیه بر اصل نمایند و این سبب افزونی غرور و نخوت و زیادتی پندار و جرأت کوته اندیشان کم فرصت گشت و مقارن
این حال نهضت رایات اقبال بمستقر سریر خلافت اتفاق افتاد و نیز بعنایت ایزد سبحانه کانگڑه مفتوح گشت بنابرین روز جمعه
چهارم دیماه حشمم را بدان صوب رخصت نمودم و خلعت و شمشیر مرصع و فیل مرحمت شد نور جهان بیگم نیز فیلے مرحمت نمودند حکم
فرمودم که دو کرور دام بعد از تسخیر ملک دکن از ولایت مفتوحه در وجه انعام خود متصرف گردد و ششصد و پنجاه منصب دار و یک
هزار احدی و یک هزار برق انداز رومی و یک هزار توپچی پیاده سواے سے و یک هزار سوار که در الصوب بوده و هست
با توپخانه عظیم و فیل بسیارے همراهی او مقرر گشت و یک کرور روپیه بجهت مدد خرچ لشکر منصور لطف فرمودم بند هاے
که بخدمت مذکور مقرر شده اند در خور پایهٔ خویش هر کدام با انعام اسپ و فیل و سروپا سرفرازے یافتند درین ساعت مسعود

زمان محمود رایات عزیمت بصوب دارالخلافه آگره انعطاف یافت و در نوشهره نزول اقبال اتفاق افتاد محمد رضای جابری بدیوانی صوبه بنگاله و خواجه ملکی به بخشیگری صوبه مذکور ممتاز گشته باضافه منصب سرفراز شدند جگت سنگهه ولد رانا کرن از وطن آمده سعادت آستان بوس دریافت در ششم ماه مذکور فضای کنار تال راجه تودرمل محل نزول بارگاه دولت گردید چهار روز درین منزل مقام شد درینولا چندے از منصب داران که بخدمت فتح دکن دستورے یافته بودند برین موجب باضافه منصب سرفراز شدند زاهد خان هزاری و چهارصد سوار بود هزارے و پانصد سوار شد هروی نرائن هاڈه را از اصل و اضافه نهصدی و ششصد سوار سرفراز ساختم یعقوب پسر خاندوران هشت صدی و چهارصد سوار شد و همچنین جمعے کثیر از بندها درخور شایستگی خویش باضافه منصب سرفرازے یافتند معتمد خان بخدمت بخشیگری و واقعه نویسی لشکر فیروزے اثر سربلند گشته بعنایت توغ ممتاز گردید پیشکش لچهمی چند راجه کماؤن از باز و جره و دیگر جانوران شکاری بنظر گذشت جگت سنگهه ولد رانا کرن بکمک لشکر دکن رخصت یافت اسپ خاصه معه زین با و مرحمت شد راجه روپ چند بعنایت فیل و اسپ سرفراز گشته بجاگیر خود رخصت یافت بتاریخ دوازدهم فرزند خانجهان را به صاحب صوبگی ملتان سرفراز گردانیده رخصت فرمودم سروپا با نادری و خنجر مرصع و فیل خاصه با یراق و یک ماده فیل و اسپ خاصه خدنگ نام و دو دست باز عنایت شد سید هنر برخان هزاری و چهارصد سوار منصب داشت پانصدی و دویست سوار افزوده همراه خانجهان رخصت فرمودم محمد شفیع بخدمت بخشیگری و واقعه نویسی صوبه ملتان سرفراز گشت بهوال که از بندهاے قدیم بود باشراف توپخانه و خطاب رائے امتیاز یافت درسیزدهم کنار دریاے گوبندوال معسکر اقبال گشت چهار روز درین منزل مقام شد فیل خاصه جگت سنگهه نام با مادهٔ بمهابت خان عنایت شده مصحوب صفیا ملازم او فرستادم و بامرای صوبه بنگش خلعتها مصحوب عیسے بیگ فرستاده شد و در هفتم جشن وزن قمری آراستگی یافت چون معتمد خان بخدمت بخشیگری لشکر دکن دستوری یافت خدمت عرض مکرر بخواجه قاسم فرمودم میر شرف بخشیگری احدیان و فاضل بیگ بخشیگری صوبه پنجاب سرفراز گشتند چون بهادر خان حاکم قندهار از بیماری دردچشم خود عرض داشت کرده التماس آستان بوسے کرده بود درینولا حکومت و حراست قندهار بعبدالعزیز خان مفوض داشته به بهادر خان فرمان صادر شد که چون مشارالیه برسد قلعه را با و سپرده خود روانه درگاه شود بیست و یکم ماه مذکور بوزیرآباد محل ورود سعادت گشت درین سرزمین دکلاے نورجهان بیگم سراے عالی و باغی بادشاهانه اساس نهاده بودند درینولا باتمام رسید بنابرین بیگم التماس ضیافت نموده مجلس عالی ترتیب داده و در تکلفات افزوده از انواع و اقسام نفایس و نوادر برسم پیشکش گذرانیدند بحبت دلجوئی انچه پسند افتاد گرفته شد دو روز درین منزل مقام شد و مقرر گردید

کرمتصدیان صوبه پنجاب دولک روپیه دیگر سوای رشصت هزار روپیه که سابق حکم شده بود بجهت آذوقه قلعه قندهار روانه سازند
میرقوام الدین دیوان صوبه پنجاب رخصت لاهور شد وخلعت یافت وقاسم خان را بجهت تنبیه وتادیب سرکشان حوالی
کانگڑا وضبط آنجا رخصت فرمودم نادری خاصه داسپ وخنجر وفیل مرحمت نمودم منصب او از اصل واضافه دو هزاری ذات دهزار
وپانصد سوار مقرر گشت راجه سنگرام را بالتماس مشارالیه رخصت آنجا دو نموده سروپا واسپ وفیل عنایت شد درینولا بافرخان از
ملتان آمده سعادت آستان بوس دریافت غره بهمن ماه الهی روز مبارک شنبه ظاهر بلده سهرند منزل اقبال گشت یک روز
مقام کرده بسیر باغ خوش وقت شدم روز یک شنبه چهارم خواجه ابوالحسن بخدمت فتح وکن رخصت یافت خلعت بانادری
وشال خاصه وصبحدم نام فیل وتوغ ونقاره بمشارالیه عنایت نموده بمعتمد خان خلعت واسپ خاصه صبیح صادق نام مرحمت
فرموده رخصت کردیم هفتم ماه مذکور کناره آب سرستی نواحی قصبه مصطفی بادمنزل دولت گردید روز دیگر باکبرپور نزول فرمودم
ازانجا درآب جون بکشتی نشسته متوجه بمقصد گشتم درین روز عزت خان چاچی بافوجداری آنجا ودولت آستان بوس دریافت
محمد شفیع را بملتان رخصت فرموده اسپ وخلعت وسهرز شاهی عنایت فرمودم وچیره خاصه مصحوب او بفرزندخانجهان فرستاده
شد ازینجا به پنج کوچ حوالی پرگنه کرانه که وطن مقرب خان است محل نزول بارگاه دولت گشت وکلاه او نود ویک قطعه یاقوت
والماس چهار قطعه برسم پیشکش وهزار گز مخمل بصیغه پانداز باعرض داشت او گذرانیدند وصد نفر شتر برسم تصدق معروض داشتند حکم
فرمودم که بمستحقان تقسیم فرمایند ازینجا به پنج کوچ دارالملک دهلی موردرایات اقبال گشت اعتمادرای را نزد فرزند اقبالمند
شاه پرویز فرستاده فرجی خاصه بجهت آنفرزند ارسال داشتم ومقرر شد که درعرض یکماه برگشته خود را بملازمت رساند دوروز در
سلیم گڈه مقام فرموده روز مبارک شنبه بست وسیوم بعزم شکار پرگنه پالم ازمیانه معموره دهلی گذشته برکنار حوض شمسی محل نزول
دولت گشت دراثنار راه چهار هزار چرن بدست خود نثار کردم بست ودو زنجیر فیل از نروا ده پیشکش الهیار ولد افتخارخان
ازبنگاله رسیده بود بنظر درآمد ذوالقرنین بفوجداری سانبهر دستوری یافت اوپسر اسکندر ارمنی است پدرش درخدمت
عرش آشیانی سعادت پذیر بود آنحضرت صبیه عبدالحی ارمنی را که درشبستان اقبال خدمت مے نمود باو نسبت فرمودند ازو
دوپسر بوجود آمد یکے ذوالقرنین که بقدر نشاء آگاهے وخدمت طلبی داشت ودرعهد دولت من دیوانیان عظام خدمت
خالصه نمکسار را بعهده او مقرر نمودند آنخدمت را لغزک سروسامان می کرد درینولا بفوجداری آن حدود سرفراز گشت بنغمه
بندی سرے وارد سلیقه اش درین فن درست رفته وتصنیفات او کمر بعرض رسیده دلپسند افتاد لعل بیگ بخدمت

داروغگی دفتر از تغیر نورالدین قلی ممتاز گشت چار روز بنواحی پالم بشکار خوش وقت گشته به سلیم گڈھ مراجعت نمودم دربست ونهم نوزده زنجیر فیل دو دو نفر خواجه سرا دیک نفر غلام وچهل ویک تطعه خروش جنگی دوازده راس گاؤ وهفت شاخ کاومیش پیشکش ابراهیم خان فتح جنگ بنظر گذشت روز مبارک شنبه سی ام مطابق بست وپنجم ربیع الاول مجلس وزن قمری منعقد گشت کوکه خان را نزد خانخانان فرستاده بعضے پیغام بتقریر او حواله فرموده بودم درین ولا عرض داشت او رسیده ملازمت نمود میر میرا زاکه بفوجداری صوبه میوات فرستاده بودم درین تاریخ آمده ملازمت کرد از تغیر سید بهوه بحکومت دارالملک دهلی سرفراز گشت ۞ درین تاریخ آقا بیگ ومحب علے فرستاده های دارائے ایران آستان بوس دریافتند ومکتوب محبت اسلوب آن برادر عالی قدر گذرانیدند وکلگی الغ بیگ فرستاده بودند بنظر درآمد جوهریان پنجاه هزار روپیه قیمت کردند لعلی بوزن دوازده مثانک از جواهر خانه میرزا الغ بیگ خلف میرزا شاهرخ بهمرور روزگار وگردش ادوار بسلسله صفویه منتقل شده بود ودران لعل بخط نسخ ثبت شده الغ بیگ بن میرزا شاهرخ بهادر بن میر تیمور گورکان وبرادرم شاه عباس فرمودند که در گوشه دیگر بخط نستعلیق ـ

بندهٔ شاه ولایت عباس

کنند واین لعل را بر جبهه نشانده بطریق یاد بود بمن فرستاده بودند چون نام اجداد من دران ثبت بود تیمنًا وتبرکًا برخود مبارک گرفته بسعیدای داروغه زرگرخانه فرموده که در گوشه دیگر جهانگیر شاه بن اکبر شاه وتاریخ حال رقم گردد بعد از روزے چند که خبر فتح دکن رسید آن لعل را بنجم عنایت نمودم وفرستادم روز شنبه غره اسفندارمذ از سلیم گڈھ کوچ شد نخست بروضه منوره حضرت جنت آشیانی انار الله برهانه رسیده آداب نیازمندی بتقدیم رسانیده دو هزار چرن براو نثینان آن روضه مقدسه لطف فرمودم دو منزل برکنار آب جون درسواد شهر اتفاق افتاد سید هزبر خان که بگمک خانجهان مقرر گشته بود بخلعت واسپ وشمشیر وخنجر وعنایت علم سرفرازی یافته رخصت شد سید عالم وسید عبدالهادی برادران او نیز با اسپ وخلعت سرفراز گشتند میر برکه بخاری بهادر اله النهر رخصت شده هزار روپیه باو حواله فرمودم که پنج هزار روپیه بخواجه صالح ده بندی که اباً عن جد از دعاگویان این دولت ابد پیوند است رسانیده پنج هزار روپیه دیگر بمنصوبان ومجاوران روضهٔ مقدسه حضرت صاحب قرانی انار الله برهانه تقسیم نماید چیره خاصه مصحوب او بهابت خان عنایت نموده فرستادم وفرمودم که در بهر سانیدن دندان ماهی ابلق نهایت سعی واهتمام بتقدیم رساند واز هر جا وبهر جا که میسر شود بدست آورده از کنار شهر دهلی

درکشتی نشسته بعشرت کوچ فضای بندر ابن مورد آردوی گیهان پوے گردید بمیر میران فیل عنایت فرموده رخصت دهلے
نمودم زبردست خان بخدمت میر توزکی از تغیر فدایت خان ممتاز گشت پرم نرم خاصه باو لطف نمودم روز دیگر حوالی گوکل
محل نزول رایات عالیات گردید درین منزل لشکر خان حاکم دارالخلافه آگره و میر عبدالوهاب دیوان وراجه تهمل خضر خان
فاروقی حاکم اسیر و برهان پور و اعتماد خان برادر او و قلیچ و مقتے و دیگر اعیان شهر سعادت ملازمت دریافتند و تاریخ یازدهم
ماه مذکور در باغ نورافشان که آن روے آب جون واقع است ببارکے نزول فرمودم چون ساعت درآمدن شهر چهاردهم
ماهم مذکور شده بود سه روز درین منزل مقام نموده در ساعت مسعود و مختار متوجه قلعه شده به فرخے و فیروزے بدولت خانه
درآمدم این سفر مبارک اثر از دارالسلطنت لاهور تا دارالخلافه آگره در مدت دو ماه و دو روز بکمیل و نه کوچ و بست و یک مقام
بانجام رسید هیچ روزے در کوچ و مقام در خشکے و تری بے شکار نگذشت یک صد و چهارده راس آهو پنجاه و یک راس
مرغابی چهار قطعه کارواناک وه دراج دو لیست قطعه بود درین راه شکار شد چون لشکر خان خدمت آگره را حسب الطلبے
سامان نموده بود هزاری ذات و پانصد سوار بر منصب او افزوده از اصل و اضافه بچهار هزاری دو هزار و پانصد سوار سرفراز
ساخته بخدمت کمک لشکر دکن تعین فرمودم سعید اے داروغه زرگرخانه بخطاب بے بدل خانی سرفراز گشت چهار راس
اسپ و پاره از نقره آلات واقمشه که دارائے ایران مصحوب آقا بیگ و محمد محب علے فرستاده بود در نیولا از نظر اشرف
گذشت جشن روز مبارک شنبه بستم در باغ نور منزل منعقد گشت یک لک روپیه بفرزند شهریار انعام شد مظفر خان
بموجب حکم از ٹهٹه رسیده سعادت ملازمت دریافت یکصد مهر و صد روپیه نذر گذرانید لشکر خان یکقطعه لعل پیشکش آورد
چهار هزار روپیه قیمت شد اسپ خاصه مصاحب نام بعبدالله خان عنایت نمودم عبدالسلام ولد معظم خان از اوڈیسه آمده
دولت ملازمت دریافت یک صد مهر و صد روپیه نذر او نظر گذشت منصب دوست بیگ ولد تولکنان از اصل و اضافه
نهصدی ذات و چهارصد سوار مقرر شد جشن روز مبارک شنبه بست و هفتم در باغ نورافشان ترتیب یافت خلعت خاصه
بمیرزا رستم و اسپ به پسر او دکهنی نام و اسپ خاصه و یک زنجیر فیل بلشکر خان مرحمت شد روز جمعه بست و هشتم بعزیمت
شکار بطرف موضع سمونگر توجه نموده شب مراجعت نمودم هفت راس اسپ عراقی بابراق پیشکش آقا بیگ و محب علے
بنظر درآمد یکصد عدد مهر نورجهانی بوزن صد تولہ بربل بیگ ایلچی عنایت کردم قلم دان مرصع بصادق خان میر بخشی لطف
نمودم یک موضع از دارالخلافه آگره در وجه انعام خضر خان فاروقی مرحمت فرمودم درین سال هشتاد و پنج هزار بیگه زمین

دسہ ہزار و سے صد و بیست و پنج خروار و چہار دہہ و دو قلیہ و یک قطعہ باغ و دو ہزار و سے صد و بیست و ہفت عدد روپیہ و یک مہر و شش ہزار و دویست و رب و ہفت ہزار و ہشت صد و ہشتاد و چہار و یک ہزار و پانصد و دوازدہ تولہ طلا و نقرہ و دہ ہزار دام از خزانہ وزن تصدق در حضور اشرف بفقرا و ارباب استحقاق عنایت شد سے و ہشت زنجیر فیل کہ دو لک و چہل و یک ہزار روپیہ قیمت آنہا شدہ اند و جہ پیشکش و داخل فیل خانہ خاصہ شریف گشتہ پنجاہ و یک زنجیر فیل بامرائے عظام و بندہ ہائے درگاہ بخشیدم۔

جشن شانزدھمین نوروز از جلوس ہمایون

روز دوشنبہ بیست و ہفتم ربیع الآخر سنہ ہزار و سی ہجری نیر اعظم عطیہ بخش عالم دولت سرائے حمل را بنور جہان افروز خویش منور ساختہ عالم و عالمیان را شاد کام و بہرہ ور گردانید سال شانزدھم از جلوس این نیاز مند درگاہ الٰہی بفرخی و فیروزی آغاز شد و در ساعت مسعود و زمان محمود در دار الخلافہ آگرہ بر تخت مراد جلوس فرمودم درین روز بہجت افروز فرزند سعادت مند شہریار بمنصب ہشت ہزاری و چہار ہزار سوار فرق عزت بر افراخت پدر بزرگوارم نیز مرتبہ اول ہمین منصب بہ برادران من لطف فرمودہ بودند امید کہ در سایۂ تربیت و رضا جوئی من بہ منتہائے عمر و دولت برساد درین تاریخ باقر خان جمعیت خود را آراستہ تبوزک از نظر گذرانید ہزار سوار و دو ہزار پیادہ بخشیان عظام بقلم در آوردہ معروض داشتند بمنصب دو ہزاری ذات و ہزار سوار سرفراز ساختہ خدمت فوجداری آگرہ بعہدۂ او فرمودم روز چہار شنبہ با اہل محل بر کشتی نشستہ بباغ نورافشان رفتہ شد و شب در انجا استراحت کردم چون باغ مذکور بسرکار نور جہان بیگم متعلق است روز مبارک شنبہ چہارم جشن بادشاہانہ آراستہ پیشکش عالی کشید از جواہر و مرصع آلات و اقسام آلات و امتعہ نفیس انچہ پسند افتاد انتخاب کردم و مبارزی یک لک روپیہ قیمت آنہا شد درین ایام ہر روز بعد از دو پہر بر کشتی نشستہ بعبرت شکار بہ نگر کہ از شہر تا آنجا چہار کروہ مسافت داشت رفتہ شب بدولتخانہ می آیم راجہ سارنگدیو را نزد فرزند اقبال مند شاہ پرویز فرستادہ خلعت خاصہ با کمر مرصع مشتمل بر یک قطعہ یاقوت کبود و چند قطعہ یاقوت سرخ نفیس ارسالداشتم چون صوبہ بہار از تغیر مقربان بآن فرزند مرحمت شدہ سزاولی نمودہ از صوبہ الہ آباس بہ بہار راہی سازد میرزا بدیع خویش مظفر خان از ٹھٹہ آمدہ ملازمت نمود میر عضد اللہ چون بسیار پیر و سخنی شدہ از عہدۂ سامان لشکر و جاگیر نمی تواند برآمد او را از

تکلیف خدمت و تردد معاف داشته حکم فرمودم که هرگه هر ماه چهار هزار روپیه نقد از خزانه عامره بے گرفته باشد و در آگره و لاهور
هر جا مرضی او بوده باشد اقامت گزیده آسوده و مرفه الحال بسر برده بدعاے از دیاد عمر و دولت اشتغال نماید درنهم
فروردے ماه پیشکش اعتبار خان بنظر در آمد از قسم جواهر و اقمشه وغیره موازی هفتاد هزار روپیه بمعرض قبول افتاد تتمه را باو
بخشیدم محب علے و آقا بیگ فرستاد هاے دارا ے ایران بیست و چهار راس اسپ و دو استر و سه قطار شتر و هفت
قلاده سگ تازے و بیست و هفت طاق زربفت و یک شمامه عنبر اشهب و دو زوج قالی و دو سمند تکیه برسم پیشکش گذرانیدند
و دو راس مادیان معه کره که برادرم مصحوب آنها فرستاده بود نیز بنظر در آورد ند روز مبارک شنبه التماس آصف خان با اهل محل
به منزل او رفته شد جشن عالی ترتیب داده بسیارے از نفایس جواهر و نوادر اقمشه و غرایب تحف بنظر در آورد موازی یک
لک و سے هزار روپیه از هر قسم برگزیده تتمه را باو بخشیدم سے و دو زنجیر فیل از نر و ماده مکرم خان حاکم اوڈیسه برسم پیشکش
فرستاده بود پایه قبول یافت ✤ درنیولا گورخری بنظر در آمد بغایت غریب و عجیب بعینه مانند ببر سیاه و زرد است این سیاه
و سفید از سر بینی تا انتهاے دم و از نوک گوش تا سر سم خطهاے سیاه مناسب جا و مقام کلان و خرد بقرینه افتاده و بر گرد چشم خطی
سیاه در غایت لطافت کشیده گوئی نقاش تقدیر بقلم بدایع نگار کار نامه در صحیفه روزگار گذاشته از بسکه عجب بود بعضی را گمان آن
بود که شاید رنگ کرده باشند بعد از تحقیقات به یقین پیوست که از خداوند جهان آفرین است چون نادره بود داخل سوغات
هاے برادرم شاه عباس نموده شد بهادر خان اوزبک از اسپان نیچاق و اقمشه عراق برسم پیشکش فرستاده بود بنظر در آمد خلعت
زمستانی بجهت ابراهیم خان فتح جنگ و امراے بنگاله مصحوب مومن شیرازی فرستاده شد در پانزدهم پیشکش صادق خان
گذشت از هر قسم موازی پانزده هزار روپیه گرفته تتمه باو بخشیدم فاضل خان نیز درین روز پیشکشے فراخور حالت خویش گذرانید
قندیلے گرفته شد روز مبارک شنبه که این جشن شرف آراستگی یافت دو پهر و یک گهڑی از روز گذشته بر تخت مراد جلوس نمودم
حسب الالتماس مدار المهامے اعتماد الدوله جشن شرف در منزل او منعقد گشت پیشکش نمایان از نوادر و نفائس هر دیار ترتیب
داده در تکلفات افزوده بود بهمه جهت موازی یک لک و سے و هشت هزار روپیه برداشته شد درین روز یک عدد مهر
بوزن دویست تولہ بر نبل بیگ ایلچی عنایت نمودم درنیولا ابراهیم خان خواجه سراے چند از بنگاله برسم پیشکش فرستاده بود سیکے
از انها خنثے ظاهر شد هم آلت مردی و هم محل مخصوص زنان دارد اما خصیه ظاهر نیست از جمله پیشکش مشارالیه دو منزل کشتی است
ساخت بنگاله نهایت لطیف اندام موازی ده هزار روپیه صرف زنیت آنها نموده بود بے تکلف بادشاها نه

کشتی باست شیخ قاسم را صاحب صوبہ آلہ اباس ساختہ بخطاب محتشم خانے و منصب پنج ہزارے امتیاز بخشیدم و حکم کردم کہ دیوانیان جاگیر اضافہ او را از محال غیر عملے تنخواہ نمایند راجہ شیام سنگھ زمیندار سرے نگر بعنایت اسپ و فیل سرفرازی یافت درینولا بعرض رسید کہ یوسف خان ولد حسین خان در لشکر ظفر اثر دکن بمرگ مفاجات و دیعت حیات سپرد چنین شنیدہ شد کہ درین مدت کہ در جاگیر بود چنان فربہ شدہ بود کہ باندک حرکتے و تردد نفسش کوتاہے مے کرد روزے کہ خرم را ملازمت مینمود در آمد و رفت نفسش می سوزد چنانچہ در وقتے کہ سر و پا دادہ بود در پوشیدن و تسلیم کردن عاجز شدہ بود و در تمام اعضایش رعشہ افتادہ بصد محنت و جان کندن تسلیم کردہ خود را بیرون انداخت و در پناہ سراپردہ افتادہ از ہوش رفتہ نوکرانش بر بالکی انداختہ بخانہ [illegible] رسیدن پیک اجل در رسید و فرمان یافت و این خاک تودہ گران بار را بخاکدان فانی گذاشت در غرہ [illegible] بہ پیشگاہ حضور پیک ایلچی خجستہ خاصہ عنایت نمودم بتاریخ چہارم ماہ مذکور جشن کار خیر فرزند شہریار نشاط افزاے خاطر گردید مجلس حنا بندی در دولت خانہ مریم الزمانی آراستگی یافت جشن نکاح در منزل اعتماد الدولہ منعقد گشت و من خود با اہل محل بدانجا رفتہ بزم نشاط آراستم بعد از گذشتن ہفت گھڑی از شب جمعہ بہارے نکاح شد امید کہ برین دولت روز افزون فرخندہ و میمون باد روز سہ شنبہ نوزدہم در باغ نورافشان بفرزند شہریار چارقب مرصع با دستار و کمر بند و دو راس اسپ یکے عراقی بازین طلا و دیگرے ترکی بازین نقرہ اشی عنایت شد درین ایام شاہ شجاع آبلہ بر آوردہ و بجدی شدت کردہ کہ آب از گلویش فرو نمے رفت و امید از حیاتش منقطع گشت چون در زایچہ طالع پدرش ثبت افتادہ بود کہ درین سال پسر او فوت شود ہمہ منجمان اتفاق داشتند برینکہ او نخواہد ماند و جوتکرائے بخلاف مے گفت کہ غبار آسیبے بر دامن حیاتش نخواہد نشست پرسیدم کہ بچہ دلیل گفت کہ در زایچہ طالع حضرت نوشتہ شدہ کہ درین سال از ہیچ رہگذر کلفتے و گرانی بخاطر مبارک راہ نیابد و توجہ خاطر اشرف بسیار است درین صورت مے باید کہ آسیبے با و نرسد و فرزندے دیگر از و فوت شود قضا را چنانچہ گفتہ بود بظہور آمد و این از چنان مہلکہ جان بر د و پسرے کہ از صبیہ شہنواز خان داشت در برہان پور فوت شد غیر ازین بسیارے از احکام او مطابق افتادہ کہ خالے از غرابت نیست و درین واقعات تبقریبات ثبت شدہ۔ بنا برین فرمودم کہ او را زر کشیدند شش ہزار و پانصد روپیہ بر آمد بانعام او مقرر گشت محمد حسین جابری بخدمت بخشیگری و واقع نویسی صوبہ اوڈیسہ سرفرازے یافت منصب لاچین منجم قاقشال بالتماس مہابت خان از اصل و اضافہ ہزاری ذات و پانصد سوار مقرر شد محمد حسین برادر خواجہ از کانگڑہ آمدہ ملازمت نمود بہادر خان او را بمنصب فیل عنایت نمودہ مصحوب وکیل او فرستادم

هرمزد هوشنگ بنابر غفران پناه مرزا محمد حکیم بنا بر حزم و احتیاط که از لوازم پاس سلطنت و جهانداری است در قلعه گوالیار محبوس بودند در نیولا هر دو را بحضور طلبداشته حکم فرمودم که در دارالخلافه اگره مے بوده باشند روزینه که باخراجات ضروری کفایت کند مقرر گشت درین ایام رود در بهٹا چارج نام برہمنی که از دانشوران این گروه است در بنارس باستفاده اشتغال داشت دولت ملازمت دریافت الحق مطالب عقلے و نقلے را خوب وزیده و در فن خود تمام است از غرایب سوانح که درنیولا بظهور پیوست آنکه در سے ام فروردے ماه سنه حال در یکے از موضع پرگنه جالندهر هنگام صبح از جانب مشرق غوغائے عظیم مهیب برخاست چنانچه نزدیک بود که ساکنان آن از هول آن صدائے وحشت افزا قالبها تهی کنند در اثنای این شور و شغب روشنے از بالا بر زمین افتاده و مردم را مظنه آن شد که مگر از آسمان آتش میبارد بعد از لحظه که آن شورش تسکین یافت دلهائے آشفته از سراسیمگے و هول باز آمد قاصد تیز رو نزد محمد سعید عامل پرگنه مذکور فرستاده این سانحه اعلام نمودند او بلحظه سوار شده خود را بمقصد میرساند و بر سر آن قطعه زمین رفته بنظر درمے آرد مقدار ده دوازده گز زمین در عرض و طول بنوعی سوخته بود که اثرے از سبزه و گیاه نماند هنوز اثر حرارت و تفسیدگی داشت فرمود که آن قدر زمین را بکنند هر چند بیشتر مے کندند حرارت و تپش بیشتر ظاهر می گشت تا بجائے رسید که پارچه آهن تفته نمودار شد بمرتبه گرم بود که گویا از کوره آتش برآورده اند بعد از زمانے سرد شد و آن را برگرفته بمنزل خود آورده در خریطه نهاده و سر کرده بدرگاه فرستاد فرمودم که در حضور وزن کنند یک صد و شصت تولہ برآمد باستادان داد و حکم کردم که شمشیرے و خنجرے و کاردے ترتیب داده بنظر در آورد عرض کرد که در زیر تپک نمے ایستد و ازهم میریزد فرمودم که درین صورت با آهن دیگر ممزوج ساخته نعمل آورد چنانچه فرموده بودم سه حصه آهن برق و یک حصه دیگر آمیخته دو قبضه شمشیر و یک قبضه کارد و یک قبضه خنجر ساخته بنظر آورد از آمیزش آهن دیگر جوهر برآورده بود بدستور شمشیر یمانی و جنوبی اصیل ختمے شد و اثر خم نماند فرمودم که در حضور آزمودند بغایت خوب برید برابر شمشیرهائے اصیل اول یکے را شمشیر قاطع دیگرے را برق سرشت نام کردم بے بدل خان رباعی که افتاده این مضمون نماید گفته معروض داشت ـ

از شاه جهانگیر جهان یافت نظام		افتاده بعهد او ز برق آهن خام	
زان آهن شد بحکم عالمگیرش		یک خنجر و کارد با دو شمشیر تمام	

و شعله برق بادشاهی تاریخ یافته در نیولا راجه سارنگدیو که نزد فرزند اقبالمند شاه پرویز رفته بود آمده ملازمت نمود

عرض داشت کرده بود که این مرید حسب الحکم از آله اباس متوجه صوبه بهار گردید امید که از عمر خود برخوردار باشد قاسم خان بعنایت نقاره سربلندی یافت درین تاریخ علیم الدین نام ملازم خرم عرض داشت او را مشتمل بر نوید فتح باشست مرصع که بطریق نذر فرستاده بود آورده گذرانید خلعت بجهت او ارسال داشته رخصت فرمودم امیر بیگ برادر فاضل بیگ خان بدیوانگی سرکار فرزند شهریار و محمد حسین برادر خواجه جهان بخشیگری و معصوم بخدمت میر سامانی او مقرر گشتند سید حاجی بکمک لشکر ظفر اثر دکن دستوری یافت و اسپ باو عنایت کردم و مظفر خان بخدمت بخشیگری سرفرازی یافت + چون در زیبولا والده امام قلی خان والی توران مکتوبی مشتمل بر اظهار نسبت اخلاص و مراسم آشنائی به نور جهان بیگم فرستاده و از تحفه های آن دیار برسم سوغات ارسال داشته بود بنابرین خواجه نصیر را که از بندهای قدیم و خدمتگاران زمان شاهزادگی من است از جانب نور جهان بیگم برسم رسالت و مکتوبی بانفایس این ملک مصحوب او ارسال داشته شد درین ایام که باغ نورافشان محل نزول بارگاه اقبال بود بچهٔ رنگ هشت روزه از بالای بام دولت خانه که هشت گز ارتفاع داشت جستی زده خود را بر زمین گرفت و بجست و خیز در آمد و اصلا اثر آسیب و رنج در او پدید نیامد + در چهارم خرداد ماه الهی فضلخان دیوان خرم عرض داشت او را مشتمل بر نوید فتح و فیروزی آورده آستان بوس نمود تفصیل این اجمال آنکه چون لشکر منصور بحوالی اوجین رسید جمعی از بندهای درگاه که در قلعه مانڈو بودند نوشته فرستادند که فوجی از متهوران قدم جرأت و بیباکی پیش نهاده از آب نربده گذشتند دو سه چندکه در زیر قلعه واقع است سوخته تباخت و تاراج آن مشغول اند مدار المهامی خواجه ابوالحسن با پنج هزار سوار برسم منقلای تعین شد که گرم و چیپان نشناخته سزای آن گروه باطل نیز بدهد خواجه شبگیر زده هنگام طلوع صبح بر لب آب نربده رسیده بود که آنها آگهی یافتند لحظه بیشتر بآب در زده خود را بساحل سلامت رسانیده بودند که بهادران تیز جلو به تعاقب شتافته قریب چهار کروه دیگر آنها را راندند و بسیاری را به شمشیر انتقام مسافر راه عدم گردانیدند و متهوران برگشته روزگار تا به برهان پور عنان مسارعت باز نکشیدند نوشته خرم بخواجه ابوالحسن رسید که تا آمدن ما دران طرف آب توقف نماید و مقارن باعساکر اقبال بفوج منقلا پیوست و کوچ به کوچ تا برهان پور شتافت و هنوز آن مخذولان بی عاقبت پای ادبار بر قرار داشته بر دور شهر نشسته بودند چون مدت دو سال بندهای درگاه بآن متهوران در زد و خورد بودند با انواع و اقسام رنج و تعب از بیجاگیری و عسرت غله کشیده بودند از سواری دایمی اسپان زبون شده بنابران نه روز در سرانجام لشکر توقف افتاد درین نه روز سے لک روپیه و چهل بسیار به سپاه منصور قسمت

نموده و سزاولان گماشته مردم را از شهر بر آورده اند و هنوز بهادران زرم دوست دست بکار نبرده بودند که آن سیه بختان تاب مقاومت نیاورده مانند بنات النعش از هم پاشیدند و جوانان تیز جلو از عقب در آمده بسیاری را به تیغ انتقام بر خاک هلاک انداختند و همین دستور فرصت نداده زده و کشته تا هر کی که جای اقامت نظام الملک وغیره متهوران بود بردند یک روز پیشتر آن بداختر از رسیدن افواج قاهره آگاهی یافته نظام الملک را با اهل و عیال و احمال و اثقال بقلعه دولت آباد برده بود جائی که در پیش چهله و خچه داشت پشت قلعه داده نشست و بیشتر از مردم او بر اطراف ملک پراگنده شدند سران لشکر ظفر اثر با سپاه کینه خواه سه روز در بلده کهرکی توقف نموده شهری را که در مدت بیست سال تعمیر یافته بود بنوعی خراب ساختند که در بیست سال دیگر معلوم نیست که بر رونق اصلی باز آید مجملاً بعد از انهدام آن بناها رای ها بران قرار یافت که چون هنوز فوجی از متهوران قلعه احمد نگر را محاصره دارند یک مرتبه تا آنجا رفته ارباب فتنه را تنبیه بر اصل نموده از سر نو سامان آذوقه کرده کمک گذاشته باید برگشت و باین عزیمت روانه شده تا قصبه پتن شتافتند و عنبر متهور مزور حیله ساز وکلا و امرا فرستاده شروع در عجز و زاری نمود که بعد ازین سر رشته بندگی و دولت خواهی از دست ندهم و از حکم قدم بیرون نه نهم و انچه فرمان شود از پیشکش و جریمه منت داشته بسر کاری رسانم اتفاقاً درین چند روز عسرت تمام از گرانی غله در اردو راه یافته بود و نیز خبر رسید که جمعی از متهوران که قلعه احمد نگر را محاصره داشتند از طنطنه نهضت لشکر ظفر اثر ترک محاصره نموده و از دور قلعه برخاستند بنا برین فوجی بکمک خنجر خان فرستاده سیلغی برسم مدد خرچ ارسال داشتند و خاطر از همه جهت پرداخته دولت خواهان منظفر و منصور باز مراجعت نمودند و بعد از عجز و زاری بسیار مقرر گشت که سوای ملکی که از در قدیم در تصرف بندهای درگاه بود سوای چهار ده کروه دیگر از محالی که متصل بسر حدهای بادشاهی است واگذارند و پنجاه لک روپیه برسم پیشکش بخزانه عامره رسانند افضل خان را رخصت نموده کلگی لعلی که برای ایران فرستاده بود و تعریف آن در جای خود نوشته شده بجهت خرم عنایت نموده فرستادم بمشارالیه خلعت و فیل و دوات و قلم مرصع مرحمت شد خنجر خان که در محاربت قلعه احمد نگر مصدر خدمات پسندیده و ترددات شایسته شده بود بمنصب چهار هزاری ذات و هزار سوار سرفراز یافت مکرم خان حسب الحکم از صوبه اوڈیسه آمده با برادران بدولت ملازمت مستسعد گشت عقد مروارید برسم پیشکش گذرانید منظفر الملک ولد بهادر الملک بخطاب نصرت خانی سرفراز گردید بادوی رام دکهنی علم عنایت شد و عزیز الله ولد یوسف خان بمنصب هزاری ذات و پانصد سوار ممتاز گشت روز مبارک شنبه بیست و یکم مقرب خان از صوبه بهار رسیده دولت ملازمت دریافت درینولا آقا علی و محب علی بیگ دجاجی بیگ

وفاضل بیگ فرستادهاے وارای ایران راکه بدفعات آمده بودند رخصت فرمودم باقا بیگ سروپا وخنجر وجیغه مرصع وچهل هزار روپیه نقد انعام شد ومحب علی بیگ بخلعت وسی هزار روپیه سرفراز گشت وبهمین دستور بدیگران نیز درخور شایستگی خود انعام ها شد ویادبودی مناسب وقت بجهت برادر والاقدر مصحوب نام بردها فرستاده شد درین تاریخ مکرم خان بصاحب صوبگی دارالخلافه دهلی وخدمت فوجداری میوات سرفراز شد شجاعت خان عرب بمنصب سه هزاری ذات ودو هزار وپانصد سوار اصل واضافه عزافتخار یافت شرزه خان بمنصب دو هزاری وهزار سوار وگردهر ولدرای سال کچواهه بهزار ودوصدی ونهصد سوار ممتاز گشتند دربیست ونهم قاسم بیگ نام فرستاده وارای ایران آمده ملازمت نمود ومکتوب آن برادر عالی قدر مشتمل برمراتب محبت ویک جقه گذرانیده انچه برسم سوغات فرستاده بود بنظر درآورد در غره تیرماه الهی فیل خاصه گج رتن نام بجهت فرزند خان جهان فرستادم نظر بیگ ملازم خرم عرض داشت او آورده گذرانیده التماس اسپ بخشی نموده بود براجه کشن داس مشرف فرمودم که هزار روپیه از طوایل سرکار دریافت نموده روزرسامان نموده همراه روانه سازد واسپ رودپ رتن نام کدارای ایران ازغنایم لشکر روم ارسال داشته بود بخرم عنایت نموده فرستادم درین روز غیاث الدین نام ملازم ارادت خان عرض داشت اورا مشتمل برنوید فتح آورده بود گذرانیده دراوراق گذشته ازشورش وفتنه انگیزی زمینداران کشتوار وفرستادن جلال پسر دلاور خان نگاشته کلک بیان گشته بود چون این مهم ازوسروسامان پسندیده نیافت بارادت خان حکم شده بود که خود بآن خدمت شایسته شتافته مفسدان بدسرانجام را تنبیه وتادیب برطبق دهد ونوعے ضبط آن کوهستان نماید که غبار تفرقه وآشوب برحواشی آن ملک ننشیند مومی الیه بموجب فرموده شتافته خدمت شایسته ظاهر ساخت واهل فتنه وفساد بصحراے آوارگی سرنهاده نیم جانی بدر رفتند ومجددا خار شورش وآشوب ازان ملک برکنده شد وبمردم کاری استحکام داده وضبط تهانجات نموده بکشمیر مراجعت کرد بجلدوی این خدمت پانصد سوار برمنصب ارادت خان افزودم چون خواجه ابوالحسن برهم وکن مصدر تردودات شایسته وخدمات پسندیده شده بود هزار سوار برمنصب مشارالیه اضافه فرمودم به احمد بیگ برادرزاده ابراهیم خان فتح جنگ بصاحب صوبگے اوڈیسه سرفراز گشته بخطاب خانی وعلم ونقاره بلندمرتبه شد ومنصب اواز اصل واضافه دو هزارے وپانصد سوار حکم فرمودم چون مکرر از فضایل وکمالات قاضی نصیر برهانپوری استماع افتاده بود خاطر حقیقت جوے را بصحبت مشارالیه رغبت افزود درینولا حسب الطلب بدرگاه آمد عزت دانش اورا پاس داشته باکرام واحترام دریافتم

قاضی در علوم عقلی و نقلی از یکتایان عصر است و کم کتابے باشد که بمطالعه او نرسیده لیکن ظاهرش را با باطن آشنائی کمتر است و از صحبت او محظوظ نمی توان شد چون بدرویشے و زاویه گزینی بغایت راغب و مائل یافتم پیروی خاطر او نموده تکلیف ملازمت نکردم و پنج هزار روپیه عنایت فرموده رخصت دادم که بوطن خود شتافته آسوده خاطر روزگار بسر برد و در غره امرداد ماه الهی با قرخان بمنصب دو هزاری ذات و هزار و دویست سوار سرفراز گشت و از امرا و بندهاے بادشاهی که در فتح دکن تردوات شایسته بتقدیم رسانیده بودند سے و دو نفر باضافه هاے لایق عز اختصاص یافتند عبد العزیز خان نقشبندی که بحکومت قندهار تعیین شده حسب الالتماس فرزند خانجهان بمنصب سه هزاری ذات و دو هزار سوار سرفراز شد و در غره شهریور شمشیر مرصع بر نبل بیگ ایلچی عنایت نمودم و یک دهه از اعمال دار الخلافه که مبلغ شانزده هزار روپیه جمع داشت نیز باو لطف شد ✤ درینولا حکیم رکنا را بجهت شورش مزاج و بدخوئی و عدم وقوف لایق خدمت ندانسته رخصت فرمودم که هرجا خواهد برود چون بعرض رسید که هوشنگ برادر زاده خانعالم خون ناحق کرده در حضور طلب داشته باز پرس کردم و بعد از ثبوت حکم بقصاص او شد حاشا که درین امور رعایت خاطر شاهزاده نکرده تا با مرا و سایر بندها چه رسد امید که توفیق رفیق باد غره شهریور ماه حسب الالتماس آصف خان بمنزل او رفته در حمامے که بتازگی ساخته بود غسل کرده شد بتکلف بسیار نفیس و مکلف حماے است بعد از فراغ غسل پیشکش لایق بنظر در آورد و انچه پسند افتاد برگزیده تتمه با و بخشیدم وظیفه خضر خان خاندیسی از اصل و اضافه هزار روپیه مقرر شد ✤ درین ایام بعرض رسید که کلیان نام آهنگری بر زنے هم از صنف خود عاشق زار است و پیوسته سر در پے او دارد و اظهار شیفتگے می نماید آن ضعیفه با وجودیکه بیوه است اصلا با آشنائی او تن نمی دهد و محبت این بیچاره دل داده در باطنش سرایت نمی کند هر دو را بحضور طلب داشته باز پرس نمودم و هر چند آنغورت را به پیوند او ترغیب و تکلیف داده شد اختیار نکرد درین وقت آهنگر مذکور گفت که اگر یقین دانم که او را بمن عنایت فرمایند خود را از بالاے شاه برج قلعه ے اندازم من از روے مطایبه گفتم که شاه برج موقوف اگر دعوے محبت تو از صدق فرسخ دار د خود را از بام این خانه اندازی من او را حکمی بتومی دهم هنوز سخن تمام نشده بود که برق آسا دویده خود را بزیر انداخت بمجرد افتادن از چشم و دهانش خون جاری شد من ازان هزل و مطایبه ندامت بسیار کشیدم و آزرده خاطر گردیدم با آصف خان فرمودم که او را بخانه برده تیمارداری نماید چون بیمانه حیاتش لبریز شده بود بهمان آسیب در گذشت ✤ —

عاشق که جان نثار بران آستانه ساخت	از شوق جان سپرد و اجل را بهانه ساخت

حسب الالتماس مهابت خان منصب لاچین قاقشال از اصل و اضافه هزاری ذات و پانصد سوار مقرر شد و رسوائح گذشته ایمائی بران رفته که روز جشن دسهره در کشمیر اثر گرفتگی نفس و کوتاهی دم در خود احساس نمودم مجملاً از کثرت بارندگی و رطوبت هوا و مجرای نفس بجانب چپ نزدیک بدل گرانی و گرفتگی ظاهر شد رفته رفته بامتداد و اشتداد انجامید از اطبائی که در ملازمت بودند نخست حکیم روح الله متصدی علاج گشت و یک چندے بدواهای گرم ملایم تدبیرات بکار برد بظاهر اندک تخفیفی شد چون ازان گریوه برآمدم باز شدت ظاهر ساخت درین مرتبه روزے چند بشیر نزد باز بشیر شتر پرداخت از هیچ کدام فائده بر اصل نیافتم مقارن این حال حکیم رکنا که از سفر کشمیر معاف داشته در آگره گذاشته بودم بخدمت پیوست و از روے دلیری و اظهار قدرت مرکب معالجه شد و مدار بر ادویه گرم و خشک نهاد از تدبیرات او نیز فائده مرتب نگشت بلکه سبب افزونی حرارت و خشکی دماغ و مزاج شد و بغایت ضعیف گشتم و مرض روبا شتداد نهاد و محنت بامتداد انجامید درین قسم وقتے و چنین حالتے که دل سنگ برمن می سوخت صدر الصدور پسر حکیم مرزا محمد که از اطبا عمده عراق بود در عهد دولت پدر بزرگوارم از ولایت آمده بود بعد ازانکه تخت سلطنت بوجود این نیازمند آراستگے یافت چون بجوهر استعداد و تصرف طبیعت از همگنان امتیاز داشت در مقام تربیت او شده بخطاب مسیح الزمانی امتیاز بخشیدم و پایه اعتبار از دیگر اطبا که در ملازمت بودند برافزودم بگمان آنکه شاید وقتے از اوقات مصدر خدمتے تواند شد آن حق ناشناس با وجود چندین حقوق و منت در رعایت مرا باین روز دیده و بچنین حال پسندیده اصلا بدواو علاج خود را آشنا نمی ساخت با آنکه از جمیع اطبا که در ملازمت حاضر بودند بقدر امتیازی داشت متصدی علاج نمی شد هر چند عنایت و التفات ظاهر ساخته بمدارا و مواسات تکلیف مے نمودم بیشتر صلب شده در جواب مے گفت که بر دانش و حذاقت خود این قدر اعتماد ندارم که متصدی علاج تو انم گشت و همچنین حکیم ابوالقاسم پسر حکیم الملک با وجود نسبت خانه زادگی و حقوق تربیت متوهم و متوحش خود را ظاهر می ساخت که از رویت خاطر مستنفر و متاذی مے شد تا بمعالجه چه رسد ناگزیر دست از همه باز داشته از تدبیرات ظاهری دل برکنده خود را بحکیم علی الاطلاق سپردم چون در نشاء پیاله تخفیفی می شد روز دهم بخلاف عادت غالبه و معتاد از تکاب مے نمودم رفته رفته بافراط کشید و مقارن گرم شدن هوا ضرر آن محسوس گشت ضعف و محنت روبفزونی نهاد نور جهان بیگم که تدبیر و تجربه او ازین اطبا بیشتر است خصوص که از روے مهربانی و دلسوزی باشد در

مقام کم کردن پیاله و تدبیراتی که مناسب وقت و ملایم حال باشد شد اگرچه پیش ازین هم علاجے که اطبا میکردند بصلاح و صواب دید او بود لیکن درین وقت مدار بر مهربانی او نهادم و شراب را بتدریج کم کرد و از چیزهاے نامناسب و غذاهاے ناموافق محافظت نمود امید که حکیم حقیقی از شفاخانه غیب صحت کامل نصیب کناد روز دوشنبه دوازدهم ماه مذکور مطابق بیست و پنجم شهر شوال سنه یکهزار و سے هجری جشن وزن شمسے ببارکے دفرخے آراستگی یافت چون در سال گذشته بیماری صعب کشیده پیوسته در محنت و آزار گذرانیده بودم بشکر آنکه چنین سالے بخیریت و سلامت بانجام رسید در سرآغاز سال حال اثر صحت بر چهره مراد پدید آمد نور جهان بیگم التماس نمود که وکلاے او متصدی این جشن عالی باشند الحق مجلسے ترتیب نموده که حیرت افزاے نظارگیان گشت از تاریخی که نور جهان بیگم در عقد ازدواج این نیازمند در آمده اگرچه در همه جشن هاے وزن شمسی و قمری لوازم آن را چنانچه لایق این دولت بوده باشد ترتیب نموده سرمایه اسباب سعادت و نیک بختی دانسته است لیکن درین جشن بیش ازپیش در تکلفات افزوده در آراستن مجلس و ترتیب بزم نهایت توجه بکار برده و جمعے از بندهاے پسندیده خدمت و خواهان مراجعدان که درین ضعف از روے اخلاص و جانفشانی پیوسته حاضر بوده پروانه صفت بر گرد سرم می گشتند بنوازشات لائق از خلعت و کمر شمشیر مرصع و خنجر مرصع و اسپ و فیل و خوانها پر از زر هر کدام در خور پایه خویش سرفرازے یافتند با آنکه از اطبا خدمت شایسته بظهور نیامده بود باندک خفتے که دو سه روز دست میداد تقریبات برانگیخته انواع و اقسام مراحم نظهور آمده درین جشن همایون نیز بانعامات لایق از نقد و جنس کام دل برگرفتند بعد از فراغ جشن مبارک خوانهاے جواهر در بطریق نثار در دامن امید اهل نشاط و ارباب استحقاق ریخته شد و چون تکراے پنجم که نوید بخش صحت و تندرستی بود بمهر و روپیه وزن نموده مبلغ پانصد مهر و هفت هزار روپیه باین صیغه در وجه انعام او مقرر شد در آخر مجلس پیشکشهاے که بحسب سن ترتیب داده بودند بنظر در آوردند از جواهر مرصع آلات و اقمشه و اقسام نفایس انچه خاطر پسند افتاد برگزیدم بالجمله سوازی دو لک روپیه صرف این جشن عالی بابت انعاماتی که نور جهان بیگم کرده بقلم در آمد سواے انچه برسم پیشکش گذرانیده در سنوات گذشته که من صحت داشتم سه من و یک دو سیر بیشتر یا کمتر بوزن در آورم امسال بنابر ضعف و لاغرے دو من و بیست و هفت سیر شدم روز مبارک شنبه غره ماه الهی اعتقاد خان حاکم کشمیر بمنصب چهار هزاری و دو هزار و پانصد سوار سرفرازے یافت راجه گجسنگه بمنصب چهار هزاری و سه هزار سوار مفتخر گشت چون خبر بیماری من بفرزند شاه پرویز رسید بفرمان طلب تقید ناشده بے تابانه متوجه ملازمت میگردد

بتاریخ چهاردهم ماه مذکور در ساعت مسعود زمان محمود آن فرزند سعادت مند بدولت آستان بوس مستسعد گشته سه بار بر دور تخت گردید هر چند مبالغه نموده سوگندے دادم و منع میفرمودم او در زارے و تضرع افزوده بیشتر اغراق بکارے برد دست او را گرفته جانب خود کشیدم و از روے شفقت و عاطفت در آغوش عزت تنگ در آورده التفات و توجه بسیار ظاهر ساختم امید که از عمر و دولت برخوردار باشد درینولا بیست لک روپیه خزانه مصحوب الهداد خان بجهت صرف فروبات لشکر دکن نزد خرم فرستاده شده مشارالیه بعنایت فیل و علم سرفرازے یافت در بیست و هشتم قیام خان قراول بیگے بمرض طبعی ودیعت حیات سپرد از خدمتگاران مزاجدان بود و قطع نظر از فنون شکار و مهارت او درین فن از اکثر جزویات خبردار بود و پیروے مزاج من بسیار کرده بود بالجمله ازین سانحه خاطرم سخت گرانی پذیرفت امید که ایزد تعالے او را بیامرزاد * بتاریخ بست و نهم والده نورجهان بیگم بجوار رحمت آلهی پیوست از صفات حمیده این کدبانوے خاندان عفت چه نویسم بے اغراق در پاکی طینت و دانائی و سایر خوبیهاے که زیور عورات است مادر دهر همتاے او نزاده و مادر او را از مادر حقیقی خود کمتر نمے دانستم نسبت تعلق و رابطه محبت که اعتماد الدوله را با و بود یقین که هیچ شوهرے را با همسر خود نبوده ازین جا باید قیاس کرد که بران پیر غم زده چه گذشته باشد و همچنین از نسبت تعلق نورجهان بیگم با چنین والده چه توان نوشت فرزندے مثل آصفخان با نهایت خردمندی و دانائی جامه شکیبائی چاک کرده از لباس اهل تعلق بر آمده پدر مجروح خاطر را از مشاهده حال گرامی فرزند غم بر غم و درد بر درد افزود هر چند به نصیحت پرداخت سودمند نیامد روزے که من به پرسش رفتم چون ابتداے شورش مزاج و آزردگی خاطر او بوده از روے شفقت و مرحمت حرفے چند نصیحت آمیز فرموده بجد نگوشتم و واگذاشتم تا آن آشوب فرو نشیند بعد از روزے چند جراحت درونی او را بمرهم التفات علاج کرده باز بلباس اهل تعلق می آورم اگرچه اعتماد الدوله بجهت رضاجوئی و پیروی خاطر من بظاهر خود را ضبط می کرد و اظهار حوصله می نمود لیکن باین نسبت الفتی که او را بود حوصله چه همراهی تواند کرد غره آبان ماه الهی سربلندخان و جانسپارخان و باقرخان بعنایت نقاره سربلندی یافتند عبدالله خان بے رخصت صاحب صوبه دکن بحال جاگیر خود آمده بدیوانیان عظام فرمودم که جاگیر او را تغیر ننمایند باعتماد راے حکم شد که سزاے نموده او را بصوبه مذکور رساند * پیش ازین مجملے از احوال مسیح الزمان ثبت افتاد که با وجود چندین حقوق تربیت و نوازش درین قسم بیماری توفیق خدمتگاری نیافت غریب تر آنکه بیکبار پرده آزرم از پیش برگرفته التماس سفر حجاز و زیارت خانه صبارک نمود از انجا که در همه وقت در همه کارها توکل این نیازمند بذات خداوند بے نیاز و کریم کارساز

است کشاده پیشانی رخصت فرمودم باآنکه از همه قسم سامان داشت بست هزار روپیه بجهت مدد خرچ انعام شد امید که حکیم علی الاطلاق بے وسیله اطبا وسبب دوا این نیازمند را از شفاخانه کرم خود صحت عاجل وشفاے کامل کرامت کناد چون هواے آگره از سمر شدت حرارت وافراط گرما بمزاج من سازگار نبود بتاریخ سیزدهم روز دوشنبه آبان ماه الهی سنه شانزده رایات عظمت بسمت کوهستان شمالی برافراشته شد که اگر هواے ناحیت باعتدال قریب باشد برکنار آب گنگ سرزمین خوشی اختیار نموده شهرے بنا نهاده شود که در موسم تابستان محل اقامت باشد والا بجانب کشمیر عنان عزیمت معطوف گردد ومظفرخان را بحفظ وحراست دارالخلافه آگره گذاشته به نقاره واسپ وفیل سرفراز فرمودم میرزا محمد برادرزاده او را بفوجداری نواحی شهر مقرر داشته بخطاب اسدخانی واضافه منصب ممتاز گردانیدم ۰ وباقرخان را بخدمت صوبه داری صوبه اودهه سرفراز ساخته رخصت فرمودم ۰ بست وششم ماه مذکور از نواے متهرا فرزند اقبالمند شاه پرویز بصوبه بهار ومحال جاگیر خودش دستورے یافت سرپاے خاصه با ناددری وخنجر مرصع واسپ وفیل لطف فرموده رخصت نمودم امید که از عمر برخوردار باشد مکرم خان حاکم دهلی بدولت زمین بوس سرفراز شد در ششم ماه بدارالملک دهلی نزول اتفاق افتاد ودو روز در سلیم گڈهه مقام فرموده به نشاط شکار مشغول گشتم در نیولا العرض رسید که جادو راے کهاتهه که از سرداران عمده دکن است برهمنوں سعادت وبدرقه توفیق دولت خواهی اختیار نموده در سلک دولت خواهان ومنقادان منتظم گردید فرمان مرحمت عنوان باخلعت وخنجر مرصع مصحوب نراین داس راٹهور عنایت نموده بجهت او فرستادم غره دیماه الهی مطابق هفتم شهر صفر سنه ۱۰۱۵ هجری مقصود برادر قاسم خان بخطاب هاشم خانی وهاشم بیگ خوشی بخطاب جان نثار خانی سرفراز گشتند هفتم ماه مذکور در مقام هردوار که برکنار گنگ واقع است نزول سعادت اتفاق افتاد هردوار از معتمد معابد مقرر هنود است وبسیارے از برهمنان وتجردگزینان وریرین مقام گوشه انزوا اختیار نموده آئین دین خویش بزوان پرتی مینمایند بهرکدام درخور استحقاق از نقد وجنس تصدق لطف فرمودم چون آب وهواے این دامن کوه پسند خاطر نیفتاد دو سرزمینے که اقامت وران توان کرد بنظر درنیامد برسمت دامن کوه جمو وکانگڑا نهضت فرمودم در نیولا العرض رسید که راجه بهاؤسنگهه در صوبه دکن مسافر ملک عدم گشت از افراط شراب بغایت ضعیف وزبون شده بود ناگاه غشی بر مستولے مے گردد هرچند اطبا تدبیرات بکار برده داغها بر فرق سری سوزند بهوش نمی آید یک شبان روز بے شعور افتاده روز دیگری گذرد دوران دهشت کنیز خود را با آتش وفاے او سوختند جگت سنگهه برادر کلانش دهاسنگهه برادرزاده

او هر دو نقد حیات در کار شراب کرده بودند مشارالیه ازانها عبرت نگرفته جان شیرین بآب تلخ فروخت بعنایت وجید و تیکذات وسنجیده بود از ایام شاهزادگی بجد ست من پیوسته بیا من تربیت من بوالاپایه پنج هزاری رسیده بود چون از و فرزندی نماند نبیره برادر کلانش را با وجود صغرسن بخطاب راجگی سرفراز ساخته منصب دو هزاری ذات و هزار سوار عنایت فرمودم پرگنه انبر که وطن آنهاست بدستور سابق بجاگیر او مقرر شد تا جمعیت او متفرق نشود اصالتخان پسر خانجهان بمنصب هزار و پانصد ذات و پانصد سوار سرفراز شد هشتم ماه مذکور در سرای آلوتوه منزل شد چون پیوسته به نشاط شکار مشغولم و طبیعت بخوردن گوشت جانورانی که به دست خود شکار میکنم بیشتر راغب است بنابر وسواس و احتیاط که درین امور است در حضور میفرمایم که پاک سازند و خود متعهد شده چینه دانه آنها را ملاحظه میکنم که چه خورده و خوراک این جانور چیست اگر احیانا چیزی که کراهیت داشته باشد بنظر درمی آید ترک خوردن آن می کنم پیش ازین اقسام مرغابی بغیر از سونه میل نمی فرمودم در هنگامیکه دارالبرکت اجمیر محل نزول رایات اقبال بود سونه مرغابی خانگی را دیدم که کوههای مکروه می خورد از مشاهده آن طبیعت را نفرت بهم می رسد از خوردن سونه مرغابی خانگی ترک دادم تا آنکه درین تاریخ مرغابی شکار شد فرمودم که در حضور پاک کردند از چینه دان اول پاهنگ خورد برآمد بعد ازان بقه کلانی ظاهر شد بمرتبه کلان بود که تا بچشم خود دیده نشود قبول نتوان کرد که باین کلانی تواند فرو برد مجملا از امروز بخود قرار دادم که در اکل مرکب مرغابی نشوم خان عالم معروض داشت که گوشت عقاب سفید بغایت لذیذ و نازک می باشد بنابران عقاب سفید را طلب داشته فرمودم که در حضور پاک ساختند اتفاقا از چینه دان آن ده بقه برآمد بنوعی مکروه طبیعت افتاده که از یاد آن خاطر متاذی و متنفر می گردد در بیست و یکم باغ سهرند مسرت افزای خاطر گشت دو روز مقام نموده از سیر و تماشای آن محظوظ گشتم درینولا خواجه ابوالحسن از صوبه دکن آمده سعادت ملازمت دریافت و مورد عنایات روزافزون گردید غره بهمن ماه الهی در نور سرا منزل اتفاق افتاد منصب معتمدخان از اصل و اضافه دو هزاری ذات و شش صد سوار حکم شد خان عالم بصاحب صوبگی الهاباس سرفرازی یافت اسپ و سروپا و شمشیر مرصع عنایت نموده رخصت فرمودم مقرب خان بمنصب پنج هزاری ذات و سوار ممتاز گشت روز مبارک شنبه که کنار آب بیاه منزل شد قاسم خان از لاهور آمده دولت ملازمت دریافت هاشم خان برادر او با زمینداران دامن کوه بسعادت آستان بوس سرفراز شد باسوی زمیندار بلواره جانوری بنظر در آورد که مردم کوهستان آن را جان بهن خوانند مانند قرقاول است که تدرو نیز گویند رنگش بعینه برنگ ماده قرقاول است لیکن در جثه قرقاول

سفید باسوے مذکور معروض داشت که این جانور بر کوه برف می باشد وخوراکش علف وسبزه هست تدرو در خانه نگاه داشته بچه از و گرفته شده و گوشت اقسام آن را از جوانه وکلان مکرر خورده شد توان گفت که گوشت تدرو را با گوشت جانور مذکور نسبتی نیست گوشت این جانور مراتب لذیذ ترست از جانورانی که درین کوهستان بنظر درآمده یکے پچول پکارا ست کشمیریان سوتلو می گویند از طاؤس ماده نیم سوائی خرده ترمی باشد پشت ودم وهر دو بازو بسیاهی مائل از عالم بالهاے چیزو خالهاے سفید مے دارد شکم تا پیش سینه سیاه باخالهاے سفید وبعضے خالهاے سرخ نیز دارد و پرهاے بازو سرخ آتشین درنهایت براقے وخوبی واز سر نول تا پس گردن نیز سیاه براق وبالاے سر و شاخ دگوشش فیروزه رنگ وبرد ور چشم و دهنه پوست سرخ و در زیر حلقوم پوستے گرد مقدار دو کف دست و در میان آن پوست مقدار یک دست بنفشه رنگ است و در میان آن خالهاے فیروزه رنگ افتاده بر دور آن هر خط فیروزه رنگ کشیده شش تا هفت کنگره و بر دور آن خط فیروزه بعرض دو انگشت سرخ گل شفتالو و باز بر گرد ون آن خط فیروزه رنگ و پایهاش نیز سرخ رنگ زنده را که وزن فرموده شد یک صد و پنجاه دو تولہ برآمد بعد از کشتن و پاک ساختن یک صد و سے و نه تولہ شد دیگر مرغ زرین است که ساکنان لاهور شن گویند و کشمیریان پوطا نامند رنگش از عالم سینه طاؤس و بالاے سر کاکل دوشش مقدار چهار پنج انگشت زرد مانند شهپر طاؤس و جثه برابر قاز غالبًا گردن قاز دراز و بے اندام است و ازین کوتاه و باندام برادرم شاه عباس مرغ زرین خواسته بود چند قطعه مصحوب ایلچی او فرستاده شد روز دوشنبه جشن وزن قمری آراستگی یافت درین جشن نورجهان بیگم بچهل و پنج کس از امراے عظام و بندهاے نزدیک خلعت داد چهار دهم ماه مذکور موضع بهلون از مضافات سیتامحل نزول اردوے گیهان پوی گردید چون هواے سیر کانگره و کوهستان مذکور پیوسته مرکوز خاطر بود اردوے کلان را درین مقام گذاشته با جمعے از بندهاے مخصوص واهل خدمت متوجه تماشاے قلعه مذکور شدم چون اعتماد الدوله بیمار بود در اردو گذاشتم و صادق خان میربخشی را بجهت محافظت احوال مشار الیه و محارست اردو نگاه داشتم روز دیگر خبر رسید که حال اعتماد الدوله متغیر گشته و علامت یاس از چهرهٔ احوالش ظاهر است از اضطراب نورجهان بیگم و نسبت التفاتے که مرا باو بود تاب نیاورده بارد و مراجعت نمودم آخر هاے روز بدیدن او رفتم وقت سکرات بود گاه از هوش می رفت و گاه بهوش می آمد نورجهان بیگم بجانب من اشارت کرد و گفت می شناسید درچنین وقتے این بیت انورے را خواند ـ

آنکہ نابینائے مادرزاد اگر حاضر شود		درچنین آرائش عالم بہ بیند مہتری	

دو ساعت بر بالین او بودم ہرگاہ بہوش می آمد ہرچہ می گفت از روے آگاہی و فہمیدگی بود القصہ شب ہفتدہم ماہ مذکور بعد انقضاے سہ گھڑی برحمت جاوید پیوست چہ گویم کہ ازین واقعہ وحشت افزا بر من چہ گذشتہ ہم وزیر عاقل کامل بود و ہم مصاحب داناے مہربان۔

از شمار دو چشم یک تن کم		در حساب خرد ہزاران بیش	

با آنکہ بار چنین سلطنتی بر دوش اختیار او بود این ممکن و مقدور بشر نیست کہ در دخل و تصرف ہمہ را از خود راضی توان داشت ہیچکس بجہت عرض مطلب و مہم سازی خود نزد اعتماد الدولہ نرفت کہ از پیش او آزردہ برگشتہ باشد ہم دولت خواہی و کفایت صاحب را مراعات مے نمود و ہم ارباب حاجت را خرسند و امیدوار می داشت الحق این شیوہ مخصوص او بود از روزیکہ مصاحب او بجوار رحمت ایزدی پیوست دیگر بخود نہ پرداخت روز بروز می گداخت اگرچہ در ظاہر بجہت سرانجام مہام سلطنت و تمشیت امور دیوانی محنت بخود قرار دادہ دست از کار نمی داشت لیکن در باطن آتش جدائی او می سوخت تا آنکہ بعد از سہ ماہ و بست روز در گذشت روز دیگر بہ پرسش فرزندان و خویشان او رفتہ چہل و یک تن از فرزندان و اقوام و دوازدہ نفر از منتسبان او را سر و پا عنایت نمودہ از لباس ماتم برآوردم روز دیگر بہمان عزیمت کوچ نمودہ متوجہ تماشاے قلعہ کانگڑہ شدیم بچہار منزل دریاے مان گنگا مورد اردوے معلے گشت الف خان و شیخ فیض اللہ محارسان قلعہ مذکور سعادت زمین بوس دریافتند درین منزل پیشکش راجہ چیتا بہ نظر درآمد ملک ابست و پنج کروہ از کانگڑہ دور تر ست درین کوہستان از و عمدہ تر زمیندارے نیست گریزگاہ ہمہ زمینداران ملک ملک اوست و عقبہاے دشوارگذار دارد تا حال اطاعت ہیچ بادشاہے نکردہ پیشکش نفرستادہ بود برادر او نیز بملازمت سرفراز گشتہ از جانب او مراسم بندگی و دولت خواہی ظاہر ساخت خیلک شہری و معقول بنظر درآمد بانواع مراحم و نوازش سرفرازے یافت ✤ بتاریخ بست و چہارم ماہ مذکور متوجہ سیر قلعہ کانگڑہ شدم و حکم کردم کہ قاضی و میر عدل و دیگر علماء اسلام در رکاب بودہ آنچہ شعار اسلام و شرائط دین محمدی است در قلعہ مذکور بعمل آوردند بالجملہ قریب یک کروہ طے نمودہ بر فراز قلعہ برآمدہ شد بتوفیق ایزد سبحان بانگ نماز و خواندن خطبہ و کشتن گاؤ وغیرہ کہ از ابتداے بناء این قلعہ تا حال نشدہ بود ہمہ را در حضور خود بعمل آوردم سجدات شکر این موہبت عظمی کہ ہیچ بادشاہے توفیق بران

نیافته بود بتقدیم رسانیده حکم فرمودم که مسجد عالی درون قلعه بنا نهند قلعه کانگڑه بر کوه بلند واقع است و در استحکام و متانت بحدے است که اگر آذوقه و لوازم قلعه داری برجا باشد دست زور بدامن آن نمی رسد و کمند تدبیر از تسخیر آن کوتاه است اگرچه بعضے جاسر کوبها دارد و توپ و تفنگ بے رسد اما حصاریان را زیان ندارد بے تواند که بجاے دیگر نقل مکان نموده از آسیب آن محفوظ مانند قلعه مذکور بیست و سه برج و هفت دروازه دارد و دور درون آن یک کروه و پانزده طناب است طول پاؤ کروه و دو طناب و عرض از بست دو طناب زیاده نے واز پانزده کم نے و ارتفاع یک صد و چهارده در عه دو حوض درون قلعه دارد یکے در طول دو طناب و در عرض یک و نیم طناب و دویم نیز برابر آن بعد از فراغ سیر قلعه تماشاے بت خانه درگاکه به بهون مشهور است توجه فرمودم عالمے سرگشته بادیه ضلالت شده قطع نظر از کفار که بت پرستی آئین آنها ست گروه گروه از اهل اسلام مسافت بعید طے نموده نذورات مے آرند و پرستش این سنگ سیاه می نمایند نزدیک تجانه مذکور در دامن کوه ظاهرا کان گوگرد است و از اثر حرارت و تابش پیوسته آتشے شعله مے کشد آنرا جوالا موکهی نام نهاده اند و یکے از کرامات بت قرار داده و فی الواقع هنود اعتقاد درست و راست داشته عوام الناس را فریفته اند هنود می گویند که چون زن مهادیو راعمر بسر آمد و شربت مرگ چشید مهادیو از غایت محبت و تعلق که باو داشت مردهٔ او را بدوش کرده سر در جهان نهاد و لاشه او را با خود می گردانید چون مدتے برین گذشت ترکیب او متلاشے گشت و از هم فرو ریخت هر عضوے در جائے افتاد و در خور شرافت و کرامت هر عضو آنجا را عزت و حرمت داشتند چون سینه که نسبت باعضاے دیگر شریف تر است درین مقام افتاد این جا را نسبت بجاهاے دیگر گرامی تر داشتند و بعضے برانند که این سنگ که الحال معبود و منصوب کفار شقاوت آثار است آن سنگ نیست که در قدیم بوده بلکه سنگی که در قدیم بود لشکرے از اهل اسلام آمده سنگ مذکور را برداشته در قعر دریا انداختند بدستورے که هیچکس بے بدان نیازست برود تا این غوغاے کفر و شرک از عالم برافتاده بود تا آنکه برهمنے مزور بحیلت دکان آرائی خویش سنگے را در جائے نهان ساخته نزد راجه وقت آمده گفت که من درگا را بخواب دیدم که بمن می گفت که در فلان مقام مرا انداخته اند زود مرا دریابید راجه از ساده لوحے و طمع زر که در نذورات خواهد آمد سخن برهمن را معتبر داشته جمعے را همراهی فرستاد و آن سنگ را آورده درین مقام بعزت تمام نگاهداشته اند و از سر نو دکان ضلالت و گمراهی فرو چیده اند و العلم عند الله از بت خانه مذکور بسیر دره که بکوه مدار شهرت یافته عبور اتفاق افتاد جائے نفیس است از روے آب و هوا و طراوت سبزه و لطافت مقام نظرگاه خوشی است و آثار

دران مقام واقع شدہ کہ از فراز کوہ آب فرومی ریزد حکم فرمودم کہ عمارات موزونے درخور این مقام اساس نہند در بیست و پنجم ماہ مذکور رایات مراجعت معطوف داشتہ الف خان و شیخ فیض اللہ را بعنایت اسپ و فیل سرفراز ساختہ بمحافظت قلعہ رخصت فرمودم روز دویم قلعہ نورپور محل نزول اردوے معلے گردید بعرض رسید کہ درین نواحے مرغ جنگلی بسیار است چون تا حال شکار مرغ مذکور نکردہ بودم روز دیگر مقام فرمودہ بہ نشاط شکار خوش وقت گشتم چہار قطعہ شکار شد در جثہ و رنگ و صورت از مرغ خانگی تمیز نمی توان کرد و از خصوصیات مرغ مذکوران است کہ از پا گرفتہ سر نگون سازند تا ہر جا کہ برند آواز بر نمی آرد و خاموش می باشد بخلاف مرغ خانگی کہ فریاد می کند مرغ خانگی را تا در آب گرم غوطہ ندہند پرہاے آن بسہولت کندہ نمی شود جنگلی از عالم دراج و پودنہ خشک کندہ می شود از اقسام آن فرمودم کہ طعام پختند و کباب کردند بد طعام ظاہر شد ہر چہ کلان است گوشتش در نہایت بے مزگی و خشکی است جوانہ اش فی الجملہ رطوبتی دارد اما بد طعام است زیادہ از یک تیر انداز پرواز نمی تواند کرد خروش اکثر سرخ مے باشد و ماکیان سیاہ و زرد درین جنگل نورپور بسیار است نام قدیم نورپور دھمریست بعد ازانکہ راجہ باسو قلعہ از سنگ و منازل و بساتین طرح افگند بمناسبت نام من نورپور گویند تخمیناً سے ہزار روپیہ صرف این عمارت شدہ باشد خانہا عمارتے کہ ہندوان بسلیقہ خود بسازند ہر چند تکلفات بکار برند دلنشین نیست چون جاے قابل و سر منزل دلکشا بود حکم فرمودم کہ یک لک روپیہ از خزانہ عامرہ بجہت عمارات آنجا تنخواہ نمایند و منازل عالی درخور آن سرزمین اساس نہند درینولا بعرض رسید کہ سناسے موتی درین نواحے مے باشد کہ مطلق اختیار از خود دور کردہ حکم فرمودم کہ بحضور بیارند کہ بحقیقت او وا رسیدہ شود عابدان و مرتاضان ہنود را سرب باسے مے گویند و معنی سرب باسی جملگی ہمہ چیز و بکثرت استعمال سناسے شد و تفصیل مراتب انہا بسیار است و در طایفہ سرب باسے چند گروہ اند و از انجملہ یکے موتی است کہ از خود سلب اختیار می کنند و خود را تسلیم می سازند چنانچہ مطلق زبان را بگویائی آشنا نمی سازند اگر دہ شبان روز یک جا ایستادہ باشند قدم پیش و پس نمی نہند مجالا حرکت با ختیار آنہا سر نمی زند حکم جماد دارند چون بحضور آوردہ شد تفحص احوالش نمودہ شد استقامت عجیبے در حالش مشاہدہ افتاد بخاطر رسید کہ در حالت مستی و بے خبری و بے خودی ادائے خارجی از و سر زند بنا بران چند پیالہ عرق دو آتشہ باو خورانیدہ شد بنوعے ملکہ این کار بہم رسانیدہ بود کہ سر موئی تغیر نیافت و ہمان استقامت بود تا از ہوش رفت مثل مردہ ہا او را برداشتہ بردند حق تعالے رحمی کرد کہ ضرر جانے باو نرسید قصہ در مرتبہ خود غریب استقامت داشت درینولا بے بدل خان تاریخ فتح کانگرہ و تاریخ بنا مسجد کہ در قلعہ مذکور

فرموده شده معروض داشت چون خوب یافته بود نوشته شد ـ

شهنشاه زمان شاه جهانگیر ابن شاه اکبر / که شد بر هفت کشور بادشاه از حکم تقدیری
جهانگیر و جهان بخش و جهان دار و جهان دارا / که از بخت جوان او جهان ایمن شد از پیری
بشمشیر غزا این قلعه را بکشود تاریخش + / خرد گفتا کشود این قلعه اقبال جهانگیری

تاریخ بنائے مسجد را چنین گفته

نور دین شاه جهانگیر بن شاه اکبر / بادشاهے است که در دهر ندارد ثانی / قلعه کانگڑا بگرفت بتائید الٰه
ابر تیغش که کند قطره او طوفانی / شد چو از حکم وے این مسجد پر نور بنا / که منور شود از سجده او پیشانی +

هاتف از غیب بگفت از پے تاریخ بناش / مسجد شاه جهانگیر بود نورانے +

درغهٔ اسفندارمذ ماه الٰهی جاگیر و حشم و اسباب ریاست و امارت اعتماد الدوله نور جهان بیگم ارزانی داشتم و حکم فرمودم که نقاره و نوبت او را بعد از نوبت بادشاهے می نواخته باشند چهارم ماه مذکور حوالے پرگنه کشهونه محل نزول مواکب والا گشت + درین روز خواجه ابو الحسن بعالی منصب دیوانی کل سرفراز گردید بسے و دو نفر از امرا ردکن خلعت عنایت شد ابو سعید نبیره اعتماد الدوله بمنصب هزاری ذات و پانصد سوار سربلندی یافت + درینولا عرضداشت خرم رسید مشتمل بر آنکه خسرو در هشتم ماه بعارضه درد تونج و دیعت حیات سپرده بجوار رحمت رب العالمین پیوست نوزدهم ماه مذکور در کنار بهت نزول دولت اتفاق افتاد قاسم خان بمنصب سه هزاری ذات و دو هزار سوار سرفراز شد راجه کشنداس بخدمت فوجداری دهلی ممتاز گشت و منصب او اصل و اضافه دو هزار ذات و پانصد سوار مقرر شد پیش ازین قراولان و یساولان تعین شده بودند که در شکارگاه کرچهاک جرگه ترتیب نمایند چون بعرض رسید که شکارے بشاخبند در آمده بیست و چهارم ماه مذکور با چندے از بندهاے خاص بعزم شکار توجه فرمودم و از قچقار کوهے و چکاره یک صد و بیست و چهار راس شکار شد درین روز بعرض رسید که ظفر خان پسر زین خان برحمت حق پیوست سعادت امید پسر او را بمنصب هشت صدی ذات و چهار صد سوار سرفراز ساختم ـ

جشن ہفتدھمین نوروز از جلوس ہمایون

شب دوشنبہ شہر جمادی الاول سنہ ہزار و سے ویک ہجری بعد از گذشتن یک پہر و پنج گھڑی و کسری نیر اعظم فروغ بخش عالم دولت سرائے حمل را بنور جہان افروز خویش منور گردانید و سال ہفتدھم از جلوس این نیازمند بفرخی و فیروزی آغاز شد دین روز بحبت افروز آصف خان بمنصب شش ہزاری ذات و سوار سرفراز گردید قاسم خان را بحکومت صوبہ پنجاب رخصت فرمودہ اسپ و فیل و سروپا عنایت نمودم ہشتاد ہزار روپیہ بربنل بیگ ایلچی دارائے ایران انعام شد در ششم ماہ مذکور مقام راول پنڈی مورد عساکر منصور گردید فاضل خان بخدمت بخشیگری سرفرازی یافت بربنل بیگ حکم شد کہ تا ہنگام مراجعت موکب منصور از سیر کشمیر در دار السلطنت لاہور آسودہ بسر برد و باکر قلی خان لنگہر فیل عنایت شد چون در نیولا مکرر استماع یافت کہ دارائے ایران از خراسان بعزم تسخیر قندھار رشتافتہ اگرچہ این حرف نظر بر نسبتہای سابق و حال بغایت بعید می نمود و از حساب دور بود کہ این قسم بادشاہ بزرگ خیالات سبکی و بے حوصلگی بکار برد و بر سر ادنی بندہ از بندہای من کہ با سے صد چہار صد نوکر در قندھار باشد خود بیاید اما از انجا کہ حزم و احتیاط از شرائط جہانداری و لوازم سلطنت است زین العابدین بخشی احدیان را با فرمان مرحمت عنوان نزد خرم فرستادہ ام کہ با عساکر فیروزی اثر و فیلان کوہ شکوہ و توپ خانہ عظیم کہ دران صوبہ بملک او مقرر بود بسرعت ہرچہ تمام تر خود را بملازمت رساند کہ اگر انحرف مقرون تصدیق شد او را با لشکری از حساب و شمار بیرون و خزانہ از حد و اندازہ افزون فرستادہ شود تا نتیجہ عہد شکنی و حق ناشناسی را دریابد ہشتم ماہ مذکور در سرچشمہ حسن ابدال منزل شد فدائی خان بمنصب دو ہزاری ذات و ہزار سوار سرفراز گردید بدیع الزمان بخدمت بخشیگری احدیان مقرر گشت در دوازدھم ماہ مذکور روز جمعہ مہابت خان از کابل آمدہ ملازمت نمودہ سعادت زمین بوس دریافت و مورد الطاف روز افزون گردید صد مہر بصیغہ نذر و دہ ہزار روپیہ بر سم تصدق گذرانید خواجہ ابو الحسن تابینان خود را آراستہ بہ نظر گذرانید دو ہزار و پنجاہ سوار خوش اسپہ بقلم در آمد کہ ازان جملہ چہار صد سوار برقی انداز بودند در منزل مذکور شکار قمرغہ طرح افگندہ سے و سہ راس از قچقار کوہی وغیرہ بہ تیر و تفنگ انداختم در نیولا حکیم مومنا بوسیلۂ رکن السلطنت مہابت خان دولت ملازمت دریافت از روے قدرت و دلیری متصدی علاج شد امید کہ قدم

او مبارک باشد منصب امان الله پسر مهابت خان دو هزاری ذات دو هزار و هشت صد سوار مقرر شد لوز دهم ظاهر بنگلی مکهی مورد
بارگاه اقبال گردید وجشن شرف در انجا آراستگی یافت مهابت خان را رخصت کابل فرموده اسپ وفیل وخلعت مرحمت
فرمودم منصب اعتبار خان پنج هزاری ذات وچهار هزار سوار حکم شد چون بنده قدیم الخدمت وبسیار پیر ضعیف شده بود بصاحبصوبگی
آگره سر فراز ساختم وحراست قلعه وخزاین بعهده او مقرر داشتم بعنایت فیل واسپ وخلعت ممتاز ساخته رخصت
فرمودم بیست ونهم درکهالی کنوار ارادت خان از کشمیر آمده سعادت آستان بوس دریافت دویم اردی بهشت ماه الهی
درخطه دلکشای کشمیر نزول اجلال اتفاق افتاد میر میران بمنصب دو هزار و پانصدی ذات و هزار وچهار صد سوار سر فراز
گردید درینولا بجهت رفاهیت احوال رعایا وسپاهی مرسوم فوجداری را برطرف ساخته فرمان شد که درکل ممالک محروسه
بعلت فوجداری مزاحمت نرسانند زبردست خان میر توزک بمنصب دو هزاری ذات وهفت صد سوار ممتاز گشت درتاریخ
سیزدهم بصواب دید اطبا خصوص حکیم مومنا از بازوی چپ قصد نموده سبک شدم بمقرب خان سروپا بحکیم مومنا داده
هزار ورب انعام شد حسب الالتماس خرم منصب عبدالله خان شش هزاری مقرر گشت سرفراز خان بعنایت نقاره سرفراز
گردید بهادر خان اوزبک از قندهار آمده دولت زمین بوس دریافت صد مهر بصیغه نذر وچهار هزار روپیه برسم تصدق
گذرانید مصطفی حاکم ٹهٹه شاه نامه وخمسه شیخ نظامی مصور بعمل استادان بادیگر تحفه ها برسم پیشکش فرستاده بود بنظر درآمد غره
خرداد ماه الهی لشکر خان بمنصب چهار هزاری ذات وسه هزار سوار سربلندی یافت بمیر جمله منصب دو هزار و پانصدی ذات
و هزار سوار عنایت شد از امرا صوبه دکن برین موجب باضافه منصب سرفراز گردیدند سردار خان سه هزاری و
دو هزار و پانصد سوار سربلند خان دو هزار و پانصدی ذات و دو هزار و دویست سوار باقی خان دو هزار و پانصدی و
دو هزار سوار شرزه خان دو هزار و پانصدی و هزار و دویست سوار جان سپار خان دو هزاری ذات و دو هزار سوار مرزا
والی دو هزار و پانصدی و هزار سوار مرزا بدیع الزمان پسر میرزا شاهرخ هزار و پانصدی ذات و سوار زاهد خان هزار و پانصدی
وهفت صد سوار عقیدت خان هزار و دو صدی اسے صد سوار ابراهیم حسین کاشغری هزار و دو صدی وشش صد سوار
ذوالفقار خان هزاری ذات و پانصد سوار راجه گجسنگه وهمت خان بعنایت نقاره ممتاز گردیدند دویم تیرماه الهی سید بایزید
بخطاب مصطفی خانی سرفراز گردید ونقاره نیز مرحمت شد درینولا تهور خان که از خدمتگاران نزدیک است بافرمان مرحمت
عنوان بطلب فرزند اقبال مند شاه پرویز رخصت شد پیش ازین بچند روز عرایض متصدیان صوبه قندهار مشتمل بر عزیمت دارا

ایران به تسخیر قندهار رسیده بود و خاطر صداقت آئین نظر بر نسبت های گذشته و حال تصدیق این معنی نمی نمود تا آنکه عرض داشت فرزند خان جهان رسید که شاه عباس با لشکرهای عراق و خراسان آمده قلعه قندهار را محاصره نمود و حکم فرمودم که ساعت بساعت برآمدن از کشمیر مقرر نمایند خواجه ابوالحسن دیوان و صادق خان بخشی پیشتر از موکب منصور بلاهور شتافته تا رسیدن شاه زاده های عالی مقدار با لشکر دکن و گجرات و بنگاله و بهار و جمعی از امرائی که در رکاب ظفر قرین حاضر اند و انچه پی در پی از محال جاگیر خود برسند نزد فرزند خان جهان بملتان روانه سازند همچنین توپ خانه و حلقه های مست فیلان خزانه و سلاح خانه سامان نموده فرستد چون مابین ملتان و قندهار آبادانی کمتر است بی تهیه آذوقه فرستادن لشکر گران صورت پذیرنه بنابرین مقرر شد که غله فروشان را که باصطلاح هند نجاره گویند دلاسا نموده زر داده مقرر فرمایند که همراه لشکر ظفر اثر باشند تا از ممر آذوقه تنگی نکشند انیجا نجاره طایفه ایست مقرر بعضی هزارگاو و بعضی بیشتر یا کمتر به تفاوت می دارند غله از بلوکات بشهرها آورده می فروشند و در لشکرها همراه می باشند و درچنین لشکرے اقلاً صد هزارگاو بلکه بیشتر همراه خواهد بود امید که بتوفیق کریم کارساز لشکر بعدت و آلات سامان شود که تا اصفهان که پایه تخت اوست هیچ جا تامل و توقف رو نمدهد بنجان جهان فرمان شد که زنهار تا رسیدن عساکر منصور از ملتان قصد آن جانب ننماید و اضطراب نکنند و گوش بر حکم دارد بهادر خان اوزبک بعنایت اسپ و سروپا سرفراز گشته بکمک لشکر قندهار مقرر شد فاضل خان بمنصب دو هزاری ذات و هفت صد و پنجاه سوار ممتاز گردید چون بعرض رسید که فقرا کشمیر در زمستان از شدت سرما محنت می کشند و بسختی و دشواری می گذرانند حکم فرمودم که قریه از اعمال کشمیر که سه چهار هزار روپیه حاصل آن بوده باشد حواله ملاطالب اصفهانی نمایند که در وجه لباس فقرا و گرم کردن آب بجهت وضو ساختن در مساجد باید که صرف نماید چون بعرض رسید که زمینداران کشتوار باز سر تمرد و عصیان برداشته به فتنه و فساد پرداخته اند به ارادت خان حکم شد که گرم و چسپان شتافته پیش از انکه خود را قائم سازند تنبیه بر اصل نموده بیخ فساد آنها برکند و درین تاریخ زین العابدین که بطلب خرم رفته بود آمده ملازمت نمود و معروض داشت که قرارداد او این است که ایام برشگال را در قلعه ماندو گذرانیده متوجه درگاه شود عرض داشت او خوانده شد از فحوای مضمون و ملتماساتی که کرده بود بوے خیر نمی آید بلکه آثار ریب و دغا ظاهر می شد لاجرم فرمان شد که چون او را ارادهٔ آن دارد که بعد از برسات متوجه درگاه شود باید که امرای عظام و بندهای درگاه که بکمک او مقرر اند خصوص از سادات بارهه و بخاری و شیخ زاده و افغان و راجپوتان تمام را بدرگاه روانه سازد و بمیرزا رستم و اعتقاد خان حکم شد که پیشتر به لاهور رفته استعداد لشکر قندهار نمایند بمشارالیه یک لک روپیه

برسم مساعدت عنایت شد و به عنایت خان و اعتقاد خان نقاره مرحمت فرمودم ☆ ارادت خان که به تنبیه و تادیب مفسدان
کشتوار شتافته بود بسیاری را بالقتل رسانیده از سر نو ضبط نموده و استحکام داده بخدمت پرداخت معتمد خان که بخدمت بخشیگری
لشکر دکن اختصاص داشت چون آن مهم بانجام رسید حسب الالتماس مشارالیه طلب شده بود درین تاریخ آمده آستانبوس
نمود ☆ از غرائب آنکه چون در حرم سرای عصمت دانه مرواریدی که چهارده پانزده هزار روپیه قیمت داشت گم
شده جوتکرای منجم بعرض رسانید که درین دو سه روز پیدا می شود و صادق خان رمال معروض داشت که درین دو
سه روز از جائی بهم می رسد که بصفا و پاکیزگی متصف باشد مثل عبادت خانه و جائی که مخصوص نماز و تسبیح و اشغال
باشد عورت رمالی عرض کرد که درین زودی پیدا خواهد شد و عورت سفید پوست از روی شگفتگی آورده بدست حضرت
خواجه داد قضا را روز سویم یکی از کنیزان ترک در عبادت خان یافته بخوشحالی تمام تبسم کنان بدست من داد چون سخن
هر سه یکی نشست هر کدام بانعام خاطر خواه سرفراز گردید چون خالی از غرابت نبود نوشته شد درینولا کوکب وخدمتگار خان
وغیره دوازده نفر از بندهای نزدیک را بسزاولی امراء صوبه دکن تعین فرمودم که اهتمام شایسته نموده بسرعت هرچه
تمامتر بدرگاه حاضر سازند که بلشکر فیروزی اثر قندهار فرستاده شود چون درین ایام مکرر بعرض رسید که خرم به بعضی از محال جاگیر
نورجهان بیگم و شهریار بی حکم دست تصرف دراز ساخته از جمله پرگنه دهولپور که در جاگیر فرزند شهریار از دیوان اعلی
تنخواه شده بود دریانام افغان را از نوکران خود با جمعی فرستاده و او با شریف الملک ملازم شهریار که بفوجداری آن حدود مقرر بود
جنگ کرده و کس بسیاری از طرفین بقتل رسیده اند اگرچه از توقف او در قلعه ماند و ملتمسات دور از حساب و نامعقول که در
عرض داشت خود باظهار آن جرأت نموده بود ظاهری شد که عقل او برگشته است لیکن از استماع این اخبار متیقن گشت که
حوصله او را گنجائش این همه عنایت و تربیت که درحق او شده نیست و دماغش خلل پذیرفته بنابران راجه روزافزون را که
از خدمتگاران قدیم است و نزدیک بود نزد او فرستاده ازین جرأت و بی باکی باز پرس فرمودم و فرمان شد که بعد ازین ضبط احوال
خود نموده قدم از جاده معقول و شاهراه ادب بیرون نه نهد و بمحال جاگیر خود که از دیوان اعلی تنخواه یافته خرسند باشد و زنهار
اراده آمدن بملازمت ننماید و جمعی از بندها که بجهت یورش قندهار طلب شده زود روانه درگاه والا سازد اگر خلاف حکم بظهور
رسید نداست خواهد کشید درینولا میرظهیر الدین نبیره میر میران پسر شاه نعمت الله مشهور از ایران آمده ملازمت نمود خلعت و شصت
هزار درب انعام شد ☆ اجاله دکنی با فرمان عنایت عنوان نزد راجه نرسنگدیو رخصت یافت که سزاولی نموده حاضر سازد قبل

ازین بنا بر رعایت بسیار و مرحمت سرشار که به خرم و فرزندان او داشتم در هنگامے که پسرش را بیماری صعب دست داده بود بخود قرار داده بودم که اگر خداے تعالے او را به بخشد دیگر شکار بندوق نه کنم و هیچ جانداری را بدست خود آزرده نسازم با این میل و هوس که مرا با شکار است خصوص به شکار بندوق مدت پنج سال پیرامون آن نگشتم در نیولا که خاطر از کردار نا ملایم او گرانی پذیرفت باز بشکار بندوق توجه فرمودم و حکم کردم که هیچ کس را بے بندوق دولت خانه نگذارند در اندک مدت اکثری از بندها را ذوق بندوق اندازے شد و ترکش بندان بجهت مجراے خود بر پشت اسپ ورزش رسانیدند در بست و پنجم ماه مذکور مطابق هفتم شوال در ساعت مسعود و مختار از کشمیر متوجه لاهور شدم بهاری داس برهمن را با فرمان مرحمت عنوان نزد راناکرن فرستادم که پسر او را با جمعیت بملازمت بیاورد میر ظهیر الدین بمنصب هزاری ذات و چهارصد سوار سرفراز شد چون بعرض رسید که قرض دار است ده هزار روپیه انعام فرمودم غره شهریور ماه الهی سر چشمه اچهول منزل نشاط گردید روز مبارک شنبه در سرمنک بزم پیاله ترتیب یافت درین روز میمون فرزند سعادت مند شهریار تسلیم خدمت قندهار و تسخیر آن دیار نمود بمنصب دوازده هزاری دوازده هزار سوار سرفرازے یافت خلعت خاصه با نادری تکمه مروارید عنایت شد در نیولا سوداگری دو دانه مروارید کلان از انکه روم آورده بود یکے ازان یک مثقال و ربع و دیگر یک سرخ از و کمتر بهر دو به شصت هزار روپیه نورجهان بیگم خریده درین روز پیشکش کرد در روز جمعه دهم بصلاح دید حکیم مومنا از دست فصد نموده سبک شدم مقرب خان که درین فن ید طولے دارد همیشه او قصد من کرده یکمن که هرگز خطا نکرده باشد دو بار خطا کرد بعد ازان قاسم برادر زاده او فصد کرد خلعت و دو هزار روپیه بمشارالیه داده هزار درب بحکیم مومنا انعام شد میر خان حسب الالتماس خان جهان بمنصب هزار و پانصدی دو صد سوار سرفراز گشت در بیست و یکم ماه مذکور جشن وزن شمسی آراستگی یافت سال پنجاه و چهارم از عمر این نیازمند درگاه الهی بمبارکی و فرخی آغاز شد امید که مدت عمر در مرضیات ایزدی مصروف باد در بیست و هشتم بسیر آبشار او هر رفته شد چون چشمه مذکور بخوبی و گوارائی مشهور بود آب گنگ و آب دره لار در حضور وزن فرمودم آب او هر از آب گنگ سه ماشه گران آمده آب گنگ از آب دره لار نیم ماشه سبک تر شد در سیوم مقام هیره پور نزول بارگاه اقبال گشت با آنکه ارادت خان خدمت کشتوار را خوب کرده چون رعایا و سکنه کشمیر از طرز سلوک او شکوه مینمودند اعتقاد خان را بصاحب صوبگی کشمیر سرفراز ساخته اسپ و خلعت و شمشیر خاصه دشمن گذار با دعنایت فرمودم و ارادتخان را بخدمت لشکر قندهار تعین نمودم کنور سنگه راجه کشتوار را که در قلعه گوالیار مقید بود از حبس برآورده کشتوار با دعنایت کردم

واسپ وخلعت وخطاب راجه باوعنایت شد حیدر ملک را بکشمیر فرستادم که از دره لار جوے آب بباغ نورافزا بیاردهی هزار روپیه بجهت مصالح واجوره آن حواله شد دوازدهم ماه مذکور از کوهستان جمبو برآمده در بهنبر نزول افتاده روز دیگر شکارقمرغه کردم داور بخش پسر خسرو را منصب پنج هزاری ذات ودو هزار سوار عنایت شد در بیست وچهارم از آب چناب عبور فرمودم میرزا رستم از لاهور آمده ملازمت نمود همدرین تاریخ افضل خان دیوان خرم عرض داشت اورا آورده ملازمت نمود بے اعتدالیهاے خود را لباس معذرت پوشانیده اورا فرستاده که شاید به تیتال وچرب زبانیها کاری از پیش تواند برد واصلاح ناهمواری او تواند نمود من خود بهلاتوجه نفرمودم وروندادم خواجه ابوالحسن دیوان وصادق خان بخشی که بجهت سامان لشکر قندهار پیشتر بلاهور شتافته بود سعادت آستان بوس دریافتند غره آبان ماه الهی امان الله پسر مهابت خان بمنصب سه هزاری ذات وهزار وهفتصد سوار سرفراز گردید فرمان مرحمت عنوان بطلب مهابت خان فرستاده شد درینولا عبدالله خان را که بجهت خدمت قندهار طلب فرموده بودم از محال جاگیر خود آمده زمین بوس نمود چهارم ماه مذکور ببهارکے وفرخے داخل شهر لاهور شدم الف خان بمنصب دو هزاری وهزار وپانصد سوار سربلندی یافت + بدیوانیان عظام حکم فرمودم که جاگیرهاے خرم را که درسرکار حصار ومیان دوآب واین حدود تنخواه دارند درطلب جمعے از بندهاکه بخدمت قندهار مقرر شده اند تنخواه نمایند واز عیوض این محال از صوبه مالوه ودکن وگجرات هرجاکه خواسته باشد متصرف گردد وافضل خان را خلعت داده رخصت نمودم وفرمان شد که صوبه گجرات ومالوه ودکن وخاندیس باوعنایت شده ازینجا هرجا خواهد محل اقامت قرارداده بضبط آنحدود پردازد جمعے ازبندهاکه بحضور بجهت یورش قندهار طلب شده سزاولان به آوردن آنها تعین شده رفته اند زود بدرگاه فرستد وبعدازین ضبط احوال خود نموده ازفرموده درنگذرد والا ندامت خواهد کشید درین روز اسپ پنچاق اول که درطویله خاصه امتیاز داشت بعبدالله خان عنایت شد + دربست وششم ماه مذکور حیدر بیگ وولی بیگ فرستادهاے دارای ایران دولت باریافتند بعدازادائے مراسم کورنش وتسلیم نوشته شاه را بنظر درآوردند فرزند خانجهان حسب الحکم جریده از ملتان رسیده ملازمت نمود هزار مهر وهزار روپیه وهیزده اسپ پیشکش گذرانید مهابت خان بمنصب شش هزاری ذات وپنج هزار سوار سرفراز شد بمیرزا رستم فیل عنایت نمودم راجه سارنگدیو پسر اولی راجه نرسنگدیو تعین فرمودم که اورا بسرعت هرچه تمامتر بدرگاه حاضر سازد هفتم آذر ماه الهی ایلچیان شاه عباس راکه بدفعات آمده بودند خلعت وخرچی داده رخصت فرمودم کتابتی که درمعذرت قندهار مصحوب حیدر بیگ ارسال داشته بود

باجوابے کہ نوشتہ شدہ درین اقبال نامہ ثبت افتاد۔

نقل نامہ دارائے ایران ✤

نسایم دعواتے کہ از نفحات اجابت آن غنچۂ مراد شگفتہ نکہت افزائے مشام یگانگی باشد ولوامع مدحاتے کہ از لمعات خلوص انجمن اتحاد منور گشتہ ظلمت زدائے غالیہ بیگانگی گردد۔ عطر بزم خلعت وولائے اعلیٰ حضرت ظل الٰہی وشمع جمع صدق وصفائی آن نور پرور دل آگہی گردانیدہ مشہود رائے انور ومکشوف ضمیر منیر ضیا گستری گرداند کہ بر دل دانش پسند وخاطر آسمان پیوند آن برادر یگان برابر کہ آئینہ چہرہ دانش وبینش، ومرآت جمال خلایق آفرینش است عکس پذیر خواہد بود کہ بعد سنوح قضیہ ناگزیر نواب شاہ جنت مکان علیئین آشیانی انار اللہ برہانہ چہ قسم قضایا در ایران رودادہ بعضی ممالک از تصرف منسوبان این دودمان ولایت مکان بیرون رفتہ چون این نیازمند درگاہ بے نیاز مقلد امور سلطنت شد بہ یمن توفیقات ربانی وحسن توجہ دوستان انتزاع جمیع ممالک موروثی کہ در تصرف مخالفان بود نمود چون قندھار در تصرف گماشتگان ولاء دودمان بود ایشان را از خود دانستہ متعرض آن نشدہ از عالم اتحاد و برادری مترصد بودیم کہ ایشان نیز بطریق آبا واجداد عظام جنت مقام خود در تفویض آن توجہ مبذول فرمایند چون بتغافل گذرانیدند مکرر بنامہ وپیغام وکنایت وصریح بتصریح طلب آن نمودم شاید کہ در نظر ہمت ایشان این محقر ملک قابل مضایقہ نبود مقرر فرمایند کہ در تصرف اولیای این خاندان دادہ رفع ظن دشمنان وبدگویان وقطع زبان درازی حاسدان عیب جویان گردد وجمعے پیشتر این امر را در عقدہ تعویق انداختند چون حقیقت این مقدمہ در میان دوست ودشمن اشتہار یافت واز انجانب جوابے مشعر بر رد قبول نرسیدہ بخاطر عاطر رسید کہ طرح سیر وشکار قندھار اندازیم کہ شاید بدین وسیلہ گماشتہ ہاے آن برادر نامدار کامگار از روے روابط الفت وخصوصیتے کہ در میان مسلوک ہست موکب اقبال را استقبال نمودہ بخدمت اشرف فایز گردند ومجددًا بر عالمیان رسوخ قواعد یگانگی طرفین ظاہر گردیدہ باعث زبان کوتہی حاسدان وبدگویان شود بدین عزیمت بے ایراق قلعہ گیری متوجہ شدہ چون بالوکاے فراہ رسیدیم منشور عاطفت مبنی بر اظہار سیر وشکار قندھار بحاکم آنجا فرستادیم کہ ہمان پذیرا باشد عزت آثار خواجہ باقی کرکراق را طلب فرمودہ بحاکم وامراء کہ در قلعہ بودند پیغام دادیم کہ میان عالی حضرت بادشاہ ظل اللہ ونواب ہمایون ماجدائی نیست وآگاہی کہ ہست از ہمدیگری دانیم وما بطریق سیر متوجہ آن صوبہ ایم

نوعے نکنند که کلفت خاطر بهم رسد ایشان مضمون حکم و پیغام مصلحت انجام را بگوش حقیقت نیوش نشنیده مراسم الفت و اتحاد جانبین را منظور نداشته اظهار تمرد و عصیان نمودند تا بحوالی قلعه رسیده بازغرت آثار رمشارالیه را طلب فرمودم و انچه لوازمه نصیحت بود باو گفته فرستادیم تا ده روز دیگر عساکر منصور را قدغن فرمودیم که پیرامون حصار نگردد نصایح سودمند نیامد و در مخالفت اصرار نمودند چون بیش ازین مصالح گنجایش نداشت لشکر قزلباش باوجود عدم اسباب قلعه گیری به تسخیر قلعه مشغول شد و اندک مدت برج و باره را بازمین یکسان ساخته کار بر اهل قلعه تنگ شد امان خواستند مانیز رالبطه محبت که از قدیم الایام فی مابین این دو سلسله رفیعه مسلوک بوده طریقه برادری که مجدداً از زمان میرزائی آن اورنگ نشین بارگاه جاه و جلال میان ایشان و نواب همایون مابنوعی استقرار یافته که رشک افزاے سلاطین روے زمین شده است منظور داشته بمقتضاے مروت جبلی تقصیرات و زلات ایشان را به عفو مقرون فرموده و مشمول عنایت ساخته سالماً و غانماً باتفاق حیدر بیگ یوزباشی که از صوفیان صادق این خاندان است روانه درگاه معلے گردانیدم حقا که نبیاد و داد و اتحاد موروثی و مکتسبی از جانب این دولاجوی نه بمرتبه مشید و مستحکم است که بجهت صدوث بعضے امور که بحسب تقدیر از ممکنات بمنصه ظهور آمده باشد خلل پذیر گردد ؛

میان ما و تو رسم جفا نخواهد بود	بجز طریقه مهر و وفا نخواهد بود

مرجو آنکه ازان جانب نیز همین شیوه مرضیه مسلوک بوده بعضے امور غریبه را منظور انظار رجحت آثار نفرموده اگر خدشه بر عارض الفت ظاهر شده باشد بحسن عطوفت ذاتی و محبت ازلی در ازاله آن کوشیده گل همیشه بهار یکدلی و یگانگی را سرسبز و خرم داشته همگی همت گردون اساس بتاکید مبانی وفاق و تصفیه مناهل اتفاق که نظام بخش انفس و آفاق است مصروف فرمایند و کل ممالک محروسه ما را بخود متعلق دانسته بهرکس خواهند شفقت فرموده اعلام نجشند که بلا مضایقه باو سپرده مے شود این جزئیات را خود چه اعتبار باشد امرا و حکامیکه در قلعه بودند اگرچه مرتکب امرے چند که منافی مراسم دوستی باشد شدند اما انچه واقع شده از جانب ماست و ایشان انچه لازمه نوکری و شرط جان سپاری بود به تقدیم رسانیدند یقین که آن حضرت نیز شفقت شاهانه و مرحمت بادشاهانه شامل حال آنها فرموده ما را از ایشان شرمنده نخواهند ساخت زیاده چه اطناب نماید همواره لواے فرق وان سایه هم آغوش تائیدات غیبی باد +

جواب نامہ شاہ عباس

سپاس معرا از ملابس حد و قیاس و ستایش مبرا از آلایش تشبیہ و التباس یگانہ معبودی را در خور و سزاست کہ استحکام عہود و مواثیق بادشاہان عظیم الشان را موجب انتظام سلسلہ آفرینش و التیام دفرمان روایان جہان را باعث رفاہیت و آسائش و سبب امنیت و آرامش خلایق و عباد کہ ودایع بدایع حضرت آفرینندہ اند گردانیدہ مصداق این بیان دمید این برہان موافقت و اتحاد و مرابطت و وداد است کہ فیما بین این والا و دودمان رفیع الشان تحقیق پذیرفتہ و در زمان دولت روزافزون ما تجدید بمثابہ مؤکد و مشید گشتہ کہ محسود سلاطین زمان و خواقین دوران است آن شاہ جم جاہ ستارہ سپاہ فلک بارگاہ دارا گردہ گردون شکوہ زمینہ افسر کیانی شایستہ تخت خسروانی شجرہ برومند ریاض سلطنت و اہبت نہال بوستان نبوت و ولایت نقادہ دودمان علوی خلاصہ خاندان صفوی بے سبب و باعثے در صدد افسردگی گلزار محبت و دوستی و اخوت و یکدلی کہ تا انقراض زمان و اختلاف ادوار و دوران امکان نشستن غبار خلل بر ساحت بیاض آن نبودہ شد نظاہر ارسم اتحاد و یگانگی فرمان روایان این جہان بودہ باشد کہ در عین استحکام و اخوت و دوستیکہ قسم بسر یک دیگر میخوردہ باشند و باکمال موافقت روحانی و مصادقت جسمانی کہ فیما بین بجان مضایقہ ننمایند تا بملک مال چہ رسد بایں خویش بسیر و شکار آیند۔

صد حیف بر محبت بیش از قیاس ما

از دو رو مکتوب محبت طراز کہ در معذرت سیر و شکار قندھار مصحوب سعادت نصابان حیدر بیگ و ولی بیگ ارسال داشتہ بودند شعر بر صحبت ذات ملایک صفات بود گلہا نشاط بر روے روزگار خجستہ آثار شگفت بر رائے گیتی آرای آن برادر کامگار عالی مقدار مخفی و محتجب نماند کہ تا رسیدن رسول فرخندہ پیام رنبل بیگ بدرگاہ آسمان جاہ اظہاری بر سلامہ و پیغام در باب خواہش قندھار نرفتہ بود در حینیکہ ما بسیر و شکار خطہ دلکشاے کشمیر مشغول بودیم دنیا داران دکن از کوتہ اندیشی قدم از جادہ اطاعت و بندگی بیرون نہادہ طریق عصیان پیمودند لہذا بر ذمت ہمت بادشاہانہ تنبیہ و تادیب کوتہ اندیشان لازم شد و رایات نصرت آیات بدار السلطنت لاہور نزول اجلال فرمودہ فرزند برخوردار شاہجہان را با لشکر ظفر اثر بر سر آن بے سعادتان تعیین فرمودیم و خود متوجہ دار الخلافہ آگرہ بودیم کہ رنبل بیگ رسید و مراسلہ محبت افزاے زینت بخش و رنگ شاہی

رسانید آن تعویذ دوستی را بر نمود شگون گرفته بقصد دفع شر دشمنان و مفسدان متوجه دارالخلافه آگره گشتم در رقیمه گهربار درزشار اظهار خواهش قندهار نشده بود رنبل بیگ زبانی ظاهر نموده در جواب او فرمودیم که ما را آن برادر کامگار بهیچ چیز مضایقه نیست انشاالله تعالی بعد از سرانجام مهم دکن بنوعی که مناسب دولت باشد شما را رخصت خواهم ساخت و فرمودیم که چون طی مسافت دور دراز کرده آمده چند روز در دارالسلطنت لاهور از کوفت راه آسوده شود که ترا طلب خواهم فرمود بعد از رسیدن به آگره که مستقر الخلافت است مشارالیه را طلبیدیم که رخصت فرمایم چون عنایت ایزدی قرین حال این نیازمند درگاه الهی است خاطر از فتح وا پرداخته متوجه پنجاب گشتم و در صدد آن شدیم که مشارالیه را روانه گردانیم بعد از سرانجام بعضی مهمات ضروری بجهت گرمی هوا متوجه خطه کشمیر جنت نظیر که در لطافت و نزاهت آب و هوا مسلم الثبوت سیاحان ربع مسکون است شدیم بعد از رسیدن بآن خطه دلکشا رنبل بیگ را بواسطه رخصت طلبیدیم که خود بسعادت متوجه شده سیرگاه های نزهت بخش فرح افزای انجا را یک یک باو نمایم درین اثنا خبر رسیدن آن برادر کامگار بعزم تسخیر قندهار که هرگز در خاطر خطور نکرده بود رسید حیرت تمام دست داد که کوره دهی چه خواهد بود که خود بسعادت تسخیر آن متوجه شوند و چشم از چنان دوستی و برادری و اتحاد پوشیده دارند با وجود آنکه مستخبران راست قول درست گفتار خبری نرسانیدند با ورنمی کردیم بعد از آنکه این خبر محقق شد در ساعت بعبد العزیز خان حکم فرمودیم که از رضای آن برادر کامگار تجاوز نه نماید تا حال سر رشته برادری مستحکم است مرتبه و درجه این الفت و یک جهتی را برابر بعالم نمی کردیم و هیچ عطیه را با آن نمی سنجیدیم خاصه مالائق و مناسب برادری آن بود که تا آمدن ایلچی صبر می فرمودند شاید بمطلب و مدعای که آمده بود کامیاب بخدمت می رسید قبل از رسیدن ایلچی مرتکب چنین خدشه شدن آیا اهل روزگار تقصیر پیرایه عهد و صداقت و سرمایه مروت و فتوت را کدام طرف راجع خواهند ساخت الله تعالی در جمیع آوان حافظ و ناصر و معین باد بعد از رخصت فرمودن ایلچیان همگی همت به تنبیه لشکر قندهار مصروف داشته فرزند خانجهان را که بجهت بعضی مصلحتها طلب شده بود فیل و اسب خاصه با شمشیر و خنجر مرصع و خلعت عنایت نموده بطریق منقلی رخصت فرمودم که تا رسیدن شاهزاده شهریار با عساکر ظفر آثار در ملتان توقف نموده منتظر حکم باشد و با قرخان را که فوجدار ملتان بود بدرگاه والا طلب نموده شد علی قلی بیگ درهن را به منصب هزار و پانصدی سرفراز ساخته بکمک مشارالیه مقرر داشتم و همچنین میرزا رستم را بمنصب پنج هزاری بلند مرتبه گردانیده در خدمت آن فرزند بلشکر مذکور تعیین فرمودم لشکر خان از صوبه دکن آمده ملازمت نمود از تعینات لشکر مذکور گشت الهداد خان افغان و میرزا عیسی ترخان و مکرم خان و اکرام خان دیگر

امراکه از صوبه دکن ومحال جاگیر خود آمده بودند اسپ وخلعت لطف نموده بهراهی خان جهان رخصت فرمودم عمدة السلطنت آصف خان را بدار الخلافه آگره فرستادم که کل خزانه مهر و روپیه راکه از آغاز سلطنت حضرت عرش آشیانی انار الله برهانه تا حال فراهم آمده بدرگاه بیارد اصالت خان پسر خان جهان به منصب دوهزاری وهزار سوار سرفرازے یافت محمد شفیع بخشی صوبه ملتان بخطاب خانی سرفراز گشت ٭ شریف وکیل فرزند اقبال مند شاه پرویز را رخصت فرمودم که بسرعت هرچه تمام تر رفته آن فرزند را با لشکر صوبه بهار بملازمت بیاورد و فرمان مرحمت عنوان به خط خاص نوشته تاکید بسیار در آمدن او نموده شد درین تاریخ میر میران بنیرهٔ شاه نعمت الله بمرگ مفاجات و دیعت حیات سپرد امید که از اهل آمرزش باد مرزا بیگ قراول رافیل مست زیر کرد و کشت خدمت اورا با مام وردی فرمودم چون از ممرضعیفی که دو سال پیش ازین عارض شده بود و هنوز بهست دل و دماغ بهراهی ننمود که بمسودات سوانح و وقایع توانم پرداخت درینولا که معتمد خان از خدمت دکن آمده سعادت آستانبوس دریافت چون از بندهاے مزاجدان و شاگردان سخن فهم بود و سابق نیز سررشته این خدمت وضبط وقایع بعهده او بود حکم فرمودم که از تاریخے که نوشته ام آینده مشار الیه بخط خود بنویسد و در ذیل مسودات من داخل سازد و انچه بعد ازین سوانح شود بطریق روزنامچه مسوده نموده به تصحیح من رسانیده به بیاض می سپرده باشد ٭

از نیجا مسودات نوشته معتمد خان است

درین ایام که همگی همت جهانکشاے به تهیه لشکر قندهار و تدارک آن کار مصروف بود خبرهاے ناخوش از تغیر حال و بے اعتدالیهاے خرم بعرض می رسید موجب توحش و توزع خاطر می گشت ٭ بنابرین موسونجان راکه از بندهاے بااخلاص مزاجدان بود به گذاردن پیغامهاے تهدید و ترغیب و بیان نصایح هوش افزا نزد آن بے دولت فرستادم که برهنمونے سعادت او را از گران خواب غفلت و غرور بیدار سازد و نیز بر ارادهاے باطل و مقاصد فاسد او وقوف حاصل نموده بخدمت شتابد تا بهرچه بمقتضاے وقت باشد بعمل آید غره بهمن ماه الهی جشن وزن قمری آراسته گردید درین جشن همایون مهابت خان از صوبه کابل رسیده سعادت ملازمت دریافت و مورد عنایات خاص گشت یعقوب خان بدخشی را به عنایت نقاره بلند پایگی بخشیده بصوبه کابل تعین فرمودم ٭ مقارن این حال عرض داشت اعتبار خان از آگره رسید که خرم با لشکر نکبت اثر از ماندو روانه این صوب شده ظاهرا خبر طلب خزانه را شنیده آتش در نهادش افتاد و عنان اختیار

از دست داده بیتابانه روانه شده که شاید در اثنای راه خود را بخزانه رسانده دست اندازی تواند کرد بنابرین
رای صواب نما چنین اقتضا فرمود که برسم سیر و شکار تا کنار آب سلطان پور نهضت اتفاق افتد اگر آن بی سعادت برهمنی
بدرقهٔ ضلالت قدم بیابان جلادت نهاده باشد پیشتر شتافته سزای کردار ناهنجار در دامن روزگار او نهاده شود و اگر طور دیگر صورت
بندد در خور آن عمل آید و باین عزیمت بفتدهم ماه مذکور بساعت مسعود و زمان محمود کوچ واقعه شد مهابت خان بعنایت خلعت
خاص سرفرازی یافت یک لک روپیه بمرزا رستم و دو لک روپیه بعبدالله خان بصیغهٔ مساعدت حکم شد مرزا خان پسر
زین خان را با فرمان مرحمت عنوان نزد فرزند اقبال مند شاه پرویز فرستاده تاکید بیش از پیش در طلب او نموده شد راجه
سارنگدیو بجهت طلب راجه نرسنگدیو رفته بود آمده ملازمت نمود معروض داشت که راجه با جمعیت شایسته و فوج آراسته
در بلده تهانیسر بسعادت رکاب مفتخر خواهد گشت و درین چند روز مکرر عرایض اعتبار خان و دیگر بندها از دارالخلافه آگره رسید
که خرم از برگشتگی و بیدولتی حقوق تربیت را بالعقوق مبدل ساخته پای ادبار در وادی جهالت و ضلالت نهاده روانه
این حدود است و ازین جهت برآوردن خزانه را اصلاح دولت ندانسته باستحکام برج و باره و لوازم قلعداری پرداخته همچنین
عرض داشت آصف خان رسید که آن بیدولت پردهٔ آزرم دریده روی بوادی ادبار نهاده از روش آمدن او بوی
خیر نمی آید چون صلاح دولت در آوردن خزانه نبود بجز است ایزدی سپرده خود متوجه ملازمت است بنابرین از آب
سلطان پور عبور فرموده به کوچ متواتر متوجه تنبیه و تادیب آن سیاه بخت گردیدم و حکم فرمودم که بعد ازین او را بیدولت
می گفته باشند درین اقبال نامه هر جا بی دولت مذکور شود کنایه از و خواهد بود از تربیت ها و مرحمت ها که در حق او بظهور
آمده می توانم گفت که تا حال هیچ بادشاهی لغزش خود این قدر عنایت نکرده باشد انچه پدر بزرگوارم به برادران ملطف
نموده بودند من بنوکران او مرحمت فرمودم و صاحب خطاب و علم و نقاره ساختم چون در اوراق گذشته بتقریبات ثبت
افتاده و بر مطالعه کنندگان این اقبال نامه پوشیده نخواهد بود که چه پایه توجه و تربیت در حق او مبذول گشته زبان قلم را از شرح
آن کوتاه داشتم از کدام الم خود نویسم از کوفت و ضعف درچنین هوای گرم که بمزاج من نهایت ناسازگاری دارد سواری
و تردد باید کرد و باین حال بر سر چنین ناخلفی باید رفت بسیارے از بنده ها را که سالهاے دراز تربیت کرده به مرتبهٔ
امارت رسانیده که امروز بالیتی بجنگ او ذبک یا قزلباش بکار آیند به شومی او سیاست فرموده بدست خود ضایع ساخت
لله الحمد که ایزد جل سبحانه آن قدر حوصله و بردباری کرامت فرمود که این همه را تا کنون می توان آورد و یک طوری می توان گذرانید

دبر خود آسان کرد اما آنچہ بر دل گرانی می کند و مزاج غیرت را در آشوب دارد این است کہ درچنین وقتے بایستے کہ فرزندان سعادت گزین و امرائے اخلاص آئین بہ تعصیب یک دیگر تلاش خدمت قندھار و خراسان کہ ناموس سلطنت است نمایند این بے سعادت تیشہ بر پائے دولت خود زدہ سنگ راہ این عزیمت شد و مہم قندھار در عقدہ تعویق و توقف افتاد امید کہ حق تعالی این نگرانی ہا را از پیش خاطر بردارد ۔ درین وقت بعرض رسید کہ محترم خان خواجہ سرا و خلیل بیگ ذوالقدر و فدائی خان میر توزک بآن بے دولت رابطۂ اخلاص درست ساختہ ابواب مراسلات مفتوح دارند چون وقت مقتضے مدارا و اغماض نبود ہر سہ را مقید فرمودم و بعد از تحقیق و تفحص احوال چون در حرام نمکی بد اندیشی و بدسگالی خلیل و محترم شک و شبہہ نماند و مثل میرزا رستم امرا بر بے اخلاصی و بدسگالی خلیل سوگند خوردہ ناگزیر آنہا را بسیاست رسانیدم و فدائی خان کہ غبار اخلاص او از آلایش تہمت و نقصان پاک بود از قید برآوردہ سرفراز ساختم راجہ روز افزون را بر سم ڈاکچوکی نزد فرزند اقبال مند شاہ پرویز فرستادم کہ سزادلی نمودہ آن فرزند را با لشکر ظفر اثر بسرعت ہر چہ تمامتر بملازمت رساند تا آن بے دولت چنانچہ باید بسزائے کردار ناپسندیدہ خود برسد جواہر خان خواجہ سرا بخدمت اہتمام دربار محل سرفراز شد غرہ اسفندارمذ ماہ الٰہی نور سرائے مورد عساکر منصور گشت ۔ درین روز عرض داشت اعتبار خان رسید کہ بید دولت بسرعت ہر چہ تمامتر خود را بنواحی دار الخلافہ آگرہ رسانیدہ بود کہ شاید پیشتر از استحکام قلعہ ابواب فتنہ و فساد مفتوح گردانیدہ کاری توان ساخت چون بہ فتح پوری رسید در دولت را بر روے خود مسدود می یابد بجلت زدہ ادبار گشتہ توقف می نماید خانخانان و پسر او بسیارے از امرائے بادشاہی کہ در تعینات صوبہ دکن و گجرات بودند ہمراہ او آمدہ رفیق راہ بغی و کافر نعمتے شدہ اند موسو بخان او را در فتح پور دیدہ تبلیغ احکام بادشاہی نمودہ مقرر شد کہ قاضی عبد العزیز ملازم خود را بر فاقت او بدرگاہ والا فرستد کہ مطالب او را بعرض رسانند سند رنام نوکر خود را کہ سرحلقہ ارباب ضلالت و سرگروہ اہل فساد است باگرہ فرستادہ کہ خزائن و دفائن بندھارا کہ در آگرہ دارند متصرف گردد از جملہ بخانہ لشکر خان در آمدہ نہ لک روپیہ را متصرف گشت ہمچنین بمنزل دیگر بندھا ہر جا گمان سامانے داشت دست تطاول دراز ساختہ انچہ یافت تصرف در آورد ہر گاہ مثل خان خانان امرائے کہ بمنصب عالی اتالیقی اختصاص داشت در ہفتاد سالگی روے خود را بہ بغی و کافر نعمتے سیاہ زد از دیگران خود چہ گلہ گویا سرشت او بہ بغی و کافر نعمتے مجبول بود پدرش در آخر عمر بادبر بزرگوارم ہمین شیوہ ناپسندیدہ سلوک داشت او پیروی پدر نمودہ درین بن خود را ملعون و مردود ازل و ابد ساخت ۔

عاقبت گرگ زاده گرگ شود	گرچه با آدمی بزرگ شود	

درین تاریخ موسو یخان با عبدالعزیز فرستاده بے دولت رسید چون ملتمسات او معقول یتے نداشت راه سخن ندادند حواله مهابت خان نمودم که مقید دارد پنجم ماه مذکور کنار آب لودهیانه مقرر معسکر اقبال گردید خان اعظم بمنصب هفت هزاری و پنج هزار سوار سربلندی یافت راجه بهارت بوندیله از دکن و دیانت خان از آگره رسیده ملازمت نموده گناه دیانت خان را بخشیده بهمان منصب که سابق داشت سرفراز ساختم راجه بهارت بمنصب هزار و پانصدی هزار سوار و موسوی خان بهزاری و سے صد سوار ممتاز گشتند روز مبارک شنبه دوازدهم در ظاهر برگنه تهانیسر راجه نرسنگدیو ملازمت نموده فوج آراسته بتوزک عرض داده مورد تحسین و آفرین گردید راجه سارنگدیو بمنصب هزار و پانصدی و شش سوار سرفراز شد درحوالے کرنال آصف خان از آگره آمده بسعادت رکاب بوس فرق عزت برافراخت درین وقت آمدن او عنوان فتوحات بود نوازش خان پسر سعید خان از صوبه گجرات رسیده زمین بوس نمود در هنگامیکه بے دولت در برهان پور بود حسب التماس او باقی خان را بصوبه چوناگڈھ تعین فرموده بودم بمشار الیه فرمان شده بود که بدرگاه آید درینولا خود را رسانیده شریک خدمت گشت چون از دارالسلطنت لاهور بے سابقه خبر کوچ اتفاق افتاد و فرصت مقتضے توقف و تامل نبود با معدودے از امرا که در رکاب منصور بودند و بخدمت حضور اختصاص داشتند برآمده شد تا رسیدن بسهرند اندک مایه مردم بسعادت همراهی سرفراز بودند بعد از گذشتن از سهرند فوج فوج و قشون قشون لشکر از اطراف و جوانب آمدند تا دهلی آن قدر جمعیت فراهم آمد که بهر جانب که نظر می انداختم تمام روے صحرا از لشکر فراگرفته بود چون بعرض رسید که بے دولت از فتح پور برآمده روانه اینصوب گشته بکوچ متواتر متوجه دهلی شد بعساکر ظفر طراز حکم چلته پوشیدن فرمودم درین یورش مدار تدبیر امور و ترتیب افواج منصور بصوابدید مهابت خان مفوض بود سرداری فوج هراول بعبدالله خان مقرر داشته از جوانان چیده و گزیده و سپاهیان کار دیده هر کس را که مشار الیه التماس نمود در فوج او نوشته حکم فرمودم که یک گروه پیشتر از دیگر افواج می رفته باشند خدمت رسانیدن اخبار و ضبط راهها را نیز او متعهد شد و ما غافل ازین که او با بے دولت همداستان است و غرض اصلی آن بد اصل آنست که اخبار لشکر ما را باو رساند پیش ازین هم خبر راست و دروغ برطومارهاے طولانی نوشته می آورده که جاسوسان من از انجا فرستاده اند بعضی از بندهاے قدیمی را تهم می داشت که با بے دولت اتفاق دارند و اخبار دربار باو می نویسند اگر بفتنه سازی و دراندازی او از جا رفته اضطراب و بیتابی می نمودم درین طور شورشی که تند باد فتنه و توان

بلا در آشوب و تلاطم بود بسیارے از بندہاے خدوی را بہ تہمت او ضایع بایستے ساخت با آنکہ بعضی از دولت خواہان در خلا و ملا بکنایہ و صریح اگر بداندیشی و ناراستی او حرفہا راست بعرض می رسانیدند وقت مقتضے آن نبود کہ واشگافتہ پردہ از روے کار او برگرفتہ آید چشم و زبان را از اداے کہ وحشت خاطر شوم او باشد نگاہ داشتہ بیشتر از بیشتر در عنایت و التفات اغراق و افراط بکار می رفت کہ شاید خجلت زدہ از کردار ناہنجار خود گشتہ از بد ذاتی و فتنہ پردازی باز آید آن مردود ازل وا بد کہ سرشت زشت او نجبث و نفاق مجبول بود بخود بس نیامدہ کردانچہ در خور او بود چنانچہ در جاے خود گذارش خواہد یافت۔

درختیکہ تلخ است او را سرشت		گرش در نشانی بباغ بہشت		دراز جوے خلدش بہ ہنگام آب
بہ بیخ انگبین ریزی و شہد ناب		سرانجام گوہر بہ کار آورد		ہمان میوۂ تلخ بار آورد

بالجملہ در حوالے دہلی سید بہوہ بخاری و صدر خان و راجہ کشناس از شہر آمدہ بسعادت رکاب بوس سرفراز شدند با قرخان فوجدار سرکار اودھ نیز درین تاریخ خود را باردوے ظفر قرین رسانید بست و پنجم ماہ مذکور بمعمورۂ دہلی گذشتہ در کنار آب جمنا معسکر اقبال آراستم گردہر ولدراے سال درباری از صوبہ دکن آمدہ بدولت زمین بوس ممتاز گردید بہ منصب دو ہزاری و ہزار و پانصد سوار سرفراز گشتہ بخطاب راجہ خلعت امتیاز پوشید زبردستخان میر توزک بعنایت علم فرق عزت برافراخت۔

جشن ہیژدہمین نوروز از جلوس ہمایون

شب سہ شنبہ بستم ماہ جمادی الاول سنہ ہزار و سے و دو ہجری نیر اعظم فروغ بخش عالم بہ بیت الشرف حمل سعادت تحویل ارزانی فرمود و سال ہیژدہم از مبدا جلوس بمبارکی و فرخے آغاز شد ✦ درین روز استماع افتاد کہ بے دولت بحوالے متہوار سیدہ در پرگنہ شاہ پور لشکر او بار اثر او فرود آمدہ بست و ہفت ہزار سوار دید امید کہ عنقریب متہور و منکوب گردد راجہ جیسنگھ نبیرہ راجہ مانسنگھ از وطن خود آمدہ سعادت رکاب بوس دریافت راجہ نرسنگھ دیورا کہ در طائفہ راجپوت از عمدہ تراے نسبت بخطاب مہاراجہ بلند مرتبہ گردانیدہ راجہ جوگراج پسر او را بمنصب دو ہزاری و ہزار سوار سرفراز

ساختم سید بهوه بعنایت فیل ممتاز شد چون بعرش رسید که بید ولت کنار آب جمنه را گرفته می آید نهضت موکب منصور نیز بهمان سمت مقرر گشت ترتیب افواج بحر مواج از هراول و چرنغار بر نغار و تلمش و طرح و چنداول وغیره بآئینے کرایق حال و مناسب مقام بود قرار یافت مقارن این خبر رسید که بے دولت با خانخانان بے سعادت از راه راست عنان تافته بر پرگنه کولکه که بیست کروه جانب چپ است شافته و سندر برهمن را که رهنمائے او به ضلالت و گمراهی است با داراب پسر خانخانان و بسیارے از امرائے بادشاهی که رفیق راه بغی و حرام نمکی شده اند مثل همتخان و سربلندخان و شرزه خان و عابدخان و جاوید رائے داود پیرام و آلش علی و منصورخان و دیگر منصبداران که از تعینات صوبه دکن و گجرات و مالوه بودند تفصیل آن طولے دارد تمام نوکران خود را مثل راجه بهیم پسر رانا و رستم خان و بیرم بیگ و دریائے افغان و تقی وغیره در برابر لشکر منصور گذاشته پنج فوج قرار داده اگرچه بظاهر بهمت سردارے به دارا برگشته روزگار راست لیکن در حقیقت و معنی سرداری و مدار کار بر سندر شت کردار است و تیره بختان بے عاقبت در نواحے بلوچ پور نزدل ادبار نموده اند هشتم ماه مذکور قبول پور معسکر ظفر گردید درین تاریخ نوبت چنداولے با قرخان بود مشارالیه را از همه عقب تر گذاشته بودیم همچے از متهوران در اثنائے راه خود را باعراق لشکر منصور رسانیده دست تطاول دراز ساختند با قرخان پائے همت برجا داشته بمدافعه آنها پرداخت و خواجه ابوالحسن خبر یافت و بکمک عنان تافت تا رسیدن خواجه مردودان تاب نیاورده راه گریز سپرده بودند روز چهارشنبه نهم ماه مذکور بیست و پنج هزار سوار بسرداری آصفخان و خواجه ابوالحسن و عبدالله خان جدا ساخته بر سر متهوران بے عاقبت تعین فرمودم قاسم خان و لشکر خان و ارادت خان و فدائی خان و دیگر بندها موازی هشت هزار سوار در فوج آصف خان مقرر گشت با قرخان و نورالدین قلی و ابراهیم حسین کاشغری وغیره مقدار هشت هزار سوار بکمک خواجه ابوالحسن قرار یافت نوازش خان و عبدالعزیز خان و عزیزالله و بسیاری از سادات بارهه و امروهه به همراهی عبدالله نوشته شد درین فوج ده هزار سوار بقلم آمدند مقرر متهور لشکر ادبار اثر ترتیب داده قدم بی آزرمی پیشنهاد درین وقت من ترکش خاصه خود را مصحوب زبردست خان میر توزک بجهت عبدالله خان فرستادم که موجب دلگرمی او شود چون تلاقی فریقین اتفاق افتاد آن روسیاه ادبار کیش سرشت سرشتش به بغی و کفران نعمت مجبول بود راه گریز سپرده به متهوران پیوست عبدالعزیز خان پسر خانخانان و الله اعلم دانسته یا نادانسته به همراهی او شتافت نوازش خان و زبردستخان و شیر حمله که در فوج آن بے حمیت بودند پای همت افشرده از رفتن او دیران نشدند از انجا که تائید ایزد جل و علے همه جا و همه وقت قرین حال این نیازمند

است درچنین هنگامیکه مثل عبدالله خان سرداری فوج ده هزار سوار را برهم زده و ویران ساخته بلنیم پیوست و نزدیک بود که چشم زخم عظیم به لشکر منصور رسد تیر تفنگ از شست غیب بمقابل سمندر رسید از افتادن او ارکان همت متهوران متزلزل پذیرفت خواجه ابوالحسن نیز فوج مقابل خود را از پیش برداشته درهم شکست و آصفخان بوقت رسیدن باتر خان تردد نمایان کرده کار را تمام ساخت و فتحے که طغرائے فتوحات روزگار تواند شد از کمین غیب چهره پرداز مراد گشت زبردست خان و شیر حمله و شیر بچه پسر او و پسر اسد خان معموری و محمد حسین برادر خواجه جهان و جمعی از سادات بارهه که در فوج عبدالله روسیاه بودند شربت خونگوار شهادت چشیده حیات جاوید یافتند عزیز الله بیگ و حسین خان زخم بندوق برداشته بسلامت ماند اگرچه درین وقت رفتن آن منافق مردود هم از تائیدات غیبی بود لیکن اگر درعین جنگ این حرکت شنیع از و بظهور رسیدی ظن غالب آنکه اکثر سرداران لشکر عاصی گشتندے یا گرفتار شدی بحسب اتفاق در السنه عوام بلعنت الله اشتهار یافت چون نامی از غیب نامزد او شد بود من هم او را بهمین نام خواندم بعد ازین هر جا لعنت الله مذکور شود کنایه از و خواهد بود بالجمله متهوران به انجام که از عرصه کارزار راه گریز سپرده بودند روے بوادی ادبار نهادند و دیگر خود را جمع نیارستند ساخت و لعنت الله با سایر متهوران تا پیش بید دولت که بیست کروه مسافت بود عنان باز نه کشید چون خبر فتح اولیاے دولت باین نیازمند بی نیاز رسید سجدات شکر این موهبت که از عنایات مجدده الهی بود بتقدیم رسانیده دولتخواهان شایسته خدمت را بحضور طلب فرمودم روز دیگر سرمست را بحضور آوردند چنان ظاهر شد که چون بندوق باو رسید جان بمالکان جهنم سپرد لاشه او را بجهت سوختن بدهی که دران حوالے بوده برده اند وقتے که خواسته اند که آتش برافروزند فوجی از دور نمایان شد از بیم آنکه مبادا گرفتار شوند هر کرام بطرفے گریخته اند مقدم آن موضع سرش را بریده برائے مجرائے خود نزد خان اعظم که در جاگیر او مقرر بود برده مشارالیه بملازمت آورد و چهره شومش درست نمایان بود هنوز تغیر نشده گوشهایش را بجهت مرواریدهاے که داشته بریده برده بودند اما هیچ معلوم نشد که از دست که بندوق خورده از معدوم شدن او بے دولت دیگر کمر نه بست گویا دولت و همت و عقل او آن سگ هندو بوده هرگاه مثل من پدری که درحقیقت آفریدگار مجازی او یم و در حیات خود او را بالا پایه سلطنت رسانیده به هیچ چیز از و دریغ نداشته باشم چنین کند جا شاید از عدالت الهی که دیگر روے بهبود نه بیند جمعے از بندهاکه درین یورش مصدر خدمات شایسته شده در خور پایه خویش بمراحم بیش سرفراز یافتند خواجه ابوالحسن بمنصب پنج هزاری از اصل و اضافه ممتاز شد نوازش خان بمنصب چهار هزاری و سه هزار سوار از باقر خان سه هزاری و پانصد سوار

و نقاره ممتاز گردید ابراهیم حسین کاشغری دو هزاری و هزار سوار عزیز الله دو هزاری و هزار سوار نورالدین قلی دو هزاری و هفتصد سوار راجه رام داس دو هزاری و هزار سوار لطف الله هزار و پانصدی و پانصد سوار پرورش خان هزاری و پانصد سوار و اگر جمیع بندها مفصلاً نوشته آید بطول می انجامد بالجمله یک روز در منزل مذکور مقام فرموده روز دیگر کوچ کردم دولت خان عالم از الله آباد کوچ کرده دولت آستان بوس دریافت دوازدهم ماه مذکور در حوالی موضع جانسه منزل شد درین روز سربلند رائے از دکن آمده ملازمت نمود و بعنایت خنجر مرصع خاصه و پهول کلاره سرفراز گردید عبد العزیز خان و چندے که همراه لعنت الله رفته بودند خود را از چنگ بے دولت خلاص کرده بملازمت پیوستند و چنان نمودند که در وقتیکه لعنت الله تاخت ما را گمان آن شد که بقصد مبارزت اسپ برانگیخته چون میان متهوران در آمدیم بجز رضا و تسلیم ندیدیم الحال قابو یافته خود را بسعادت آستان بوس رسانیدیم با آنکه دو هزار مهر بر سم مدد خرچ از بے دولت گرفته بودند چون وقت تقاضاے باز پرس نمی نمود عذر آنها را براستی خریداری شد نوزدهم جشن شرف آراستگی یافت و بسیاری از بندها باضافه منصب و عنایات لایق سرفراز گردیدند میر عضد الدوله از آگره آمده ملازمت نمود فرهنگے که در لغت ترتیب داده بنظر در آورد الحق محنت بسیار کشیده و خوب پیروی ساخته و جمیع لغات را از اشعار علماء قدما مستشهد آورده درین فن کتابے مثل این نمی باشد راجه جیسنگه بمنصب سه هزاری دو هزار و چهارصد سوار سرفراز شده بفرزندشهریار فیل خاصه عنایت نمودم خدمت عرض مکرر بموسویخان مقرر گشت امان الله پسر مهابت خان بخطاب خانه زادخانی و منصب چهار هزاری ذات و سوار نوازش یافته بعنایت علم و نقاره بلند مرتبه گردید غره اردی بهشت ماه الهی بر کنار کول فتح پور نزول اقبال اتفاق افتاد اعتبار خان از آگره آمده ملازمت نمود و بنظر عاطفت مخصوص گشت مظفر خان و مکرم خان و برادر مکرم خان نیز از آگره آمده سعادت ملازمت دریافتند چون اعتبار خان بمحافظت و محارست قلعه آگره چنانچه از حلال نمکی مصدر مساعی جمیله و تردودات پسندیده گردیده بود بخطاب ممتاز خانی سربلند گردانیده منصب شش هزاری ذات و پنج هزار سوار عنایت نمودم خلعت با شمشیر مرصع و اسپ و فیل خاصه مرحمت فرموده بخدمت مذکور رخصت انصراف ارزانی داشتم سید هوه بمنصب دو هزاری دو هزار و پانصد سوار سرفراز شد مکرم خان بمنصب هزاری دو هزار سوار و خواجه قاسم بهزار و چهارصد سوار نوازش یافتند چهارم ماه مذکور منصور خان فرنگی که در اوراق گذشته احوال او بشرح مرقوم گشته با برادرش و نوبت خان دکنی برهنمونی دولت از بے دولت جدا شده بخدمت پیوستند خواص خان را نیز فرزند اقبالمند

شاه پرویز فرستادم میرزا عیسی ترخان از ملتان رسیده سعادت آستان بوس دریافت بمهابت خان شمشیر خاصه عنایت شد دهم ماه مذکور نواحی پرگنه هندون معسکر اقبال گردید منصور خان بمنصب چهار هزاری ذات و سه هزار سوار و نوبت خان بمنصب دو هزاری و هزار سوار امتیاز یافتند یازدهم مقام شد چون درین روز سعادت ملازمت فرزند اقبال مند شاه پرویز مقرر گشته بود حکم فرمودم که شاهزاده های کامگار و امرای نامدار و سایر بندهای جان سپار جوق جوق و قشون قشون باستقبال شتافته آن فرزند اقبال مند را آئین لایق بملازمت آورند و بعد از گذشتن نیم روز که ساعت مسعود و مختار بود بسعادت زمین بوس جبین اخلاص نورانی ساخت و بعد از تقدیم لوازم کورنش و تسلیم و اداے مراتب تودره و ترتیب فرزند اقبال مند را بالشوق و شفقت تمام در آغوش عزت گرفته نوازش و مهربانی بیش از پیش ظاهر ساختم و در نیولا خبر رسید که بے دولت در وقت عبور از حوالی پرگنه انبیر که وطن مالوف راجه مانسنگ است جمعے از اوباش را فرستاده آن معموره را تاخت و تاراج نموده دوازدهم ماه مذکور ظاهر موضع سارولی معسکر اقبال گشت حبش خان را بجهت تعمیر منازل اجمیر پیشتر رخصت فرمودم فرزند سعادت مند شاه پرویز را بمنصب والاے چهل هزاری دو لکے هزار سوار بلند مرتبه گردانیدم چون بعرض رسید که بید دولت جگت سنگه پسر راجه باسو را تعین فرموده که بوطن خویش رفته در کوهستان صوبه پنجاب ابواب فتنه و فساد مفتوح گرداند صادق خان میر بخشی را بحکومت صوبه پنجاب سرفراز ساخته بتنبیه و تادیب او رخصت فرمودم خلعت با شمشیر و فیل عنایت کردم و منصب او از اصل و اضافه چهار هزاری ذات و سه هزار سوار مقرر داشته بعنایت توغ و نقاره سرفراز گردانیدم در نیولا بعرض رسید که میرزا بدیع الزمان پسر میرزا شاهرخ را که به فتح پوری اشتهار دارد و برادران خود را بخیر بر سر او ریخته او را بالقتل میرسانند مقارن این حال برادرانش بدرگاه آمده زمین بوس نمودند و مادر حقیقی او نیز بخدمت پیوست لیکن چنانچه باید مدعی خون فرزند نشد و به ثبوت شرعی نتوانست رسانید اگرچه زشت خوئی او بمرتبه بود که کشته شدن آن بے سعادت افسوس نداشت بلکه صلاح وقت و مناسب دولت باشد لیکن چون ازین بے دولتان نسبت به برادر کلان که بمنزله پدر است چنین بے باکے بظهور رسیده و عدالت مقتضی اغماض نگشت حکم فرمودم که بالفعل در زندان محبوس باشند بعد ازین انچه سزاوار باشد بعمل آید بیست و یکم ماه مذکور راجه گجسنگه و راے سورجسنگه از محال جاگیر خود رسیده دولت رکاب بوس دریافتند معتمد الملک که بطلب فرزند خان جهان بملتان فرستاده بودم درین تاریخ آمده ملازمت نمود و از صعوبت ضعف و بیماری او معروض داشت اصالت خان پسر خود را با هزار سوار بخدمت فرستاده اظهار تاسف و آزردگی

بسیار از حرمان ملازمت نموده بود چون عذر بفروغ صدق آراستگی داشت مقبول افتاد بست و پنجم ماه مذکور فرزند اقبالمند شاهزاده پرویز با عساکر منصور بتعاقب و استیصال بی دولت و مخذول العاقبت تعین شد عنان اختیار شاهزاده کامگار و مدار انتظام عساکر منصور ظفر آثار بید مو تمن الدولة القاهره مهابت خان حواله شد از امرای نامدار و بهادران جان نثار که در خدمت شاهزاده بلند اقبال مقرر گشتند باین تفصیل است خانعالم مهاراجه گجسنگه فاضل خان رشید خان راجه گردهر راجه رام داس کچواهه خواجه میر عزیز الله اسد خان پرورش خان اکرام خان سید هنر بر خان لطف الله رای نرائن داس وغیرهم موازی چهل هزار سوار موجود و توپخانه عالی با بیست لک روپیه خزانه همراه نموده شد بساعت سعادت قرین آن فرزند اخلاص گزین را بهمعنان فتح و فیروزی رخصت نموده شد فاضل خان بخدمت بخشیگری و واقعه نویسی لشکر منصور مقرر گشت خلعت خاصه با نادری زربفت و دورگریبان و دامان مروارید کشیده که ببلغ چهل و یک هزار روپیه در سرکار ترتیب یافته بود و فیل خاصه رتن گج نام با ده ماده فیل و اسپ خاصه و شمشیر مرصع که قیمت جمله هفتاد و هفت هزار روپیه باشد بشاهزاده مرحمت فرمودم و همچنین نورجهان بیگم خلعت و اسپ و فیل چنانچه رسم است به آن فرزند لطف نمود و بمهابت خان و دیگر امرا در خور شایستگی اسپ و فیل و سرو پا عنایت شد از ملازمان روشناس آن فرزند نیز بعنایات لایق سرفرازی یافتند درین تاریخ مظفر خان بخدمت میربخشی خلعت امتیاز یافت غره خرداد ماه الهی شاهزاده داور بخش بسپهر خسرو را بصاحب صوبگی ملک گجرات سربلند ساخته خان اعظم را بوالا منصب اتالیقی او امتیاز بخشیدم به شاهزاده اسپ فیل و خلعت و خنجر خاصه مرصع و توغ و نقاره مرحمت شد خان اعظم و نوازش خان و دیگر بندها بنوازشات درخور خود سرفرازی یافتند ارادت خان از تغیر فاضل خان بخدمت بخشیگری ممتاز شد ۰ رکن السلطنت آصفخان بصاحبصوبگی ولایت بنگاله و اوڑیسه فرق عزت برافراخت خلعت خاصه با شمشیر مرصع بشارا کیه عنایت شد ابو طالب پسر او بهمراهی پدر مقرر گشت و بمنصب دوهزاری دوهزار سوار سرفرازی یافت ۰ روز شنبه نهم ماه مذکور مطابق نوزدهم شهر رجب سنه هزار و سی و دو هجری در ظاهر اجمیر بر کنار تال آناساگر نزول سعادت اتفاق افتاد شاهزاده داور بخش بمنصب هشت هزاری و سه هزار سوار سرفراز گردیده دو لک روپیه خزانه بجهت مدد خرچ لشکر بهمراهی او مقرر گشت و یک لک روپیه مساعدة بخان اعظم حکم فرمودم الهیار پسر افتخار بیگ که در خدمت فرزند اقبالمند شاه پرویز می باشد حسب الالتماس آن فرزند بعنایت علم سرفراز گردید تاتار خان بحراست قلعه گوالیار دستوری یافت راجه گجسنگه بمنصب پنج هزار و چهار هزار سوار سربلند گشت

در نیولا از آگره خبر رسید که حضرت مریم الزمانی بقضاے ایزد سبحانه بخلوت سراے جاودانی شتافتند امید که الله تعالی ایشان را غریق بحر رحمت خویش گرداناد و جگت سنگه پسر رانا کرن از وطن آمده دولت زمین بوس دریافت ابراهیم خان فتح جنگ حاکم بنگاله سے وچهار زنجیر فیل برسم پیشکش فرستاده بود بنظر درآمد باقر خان بفوجداری سرکار اودهه وسادات خان بفوجداری میان دوآب مقرر گردیدند میر مشرف بخدمت دیوانی بیوتات سرفراز شد * دوازدهم تیر ماه الهی عرض داشت متصدیان صوبه گجرات فوید بخش فتح وفیروزی گردید تفصیل این اجمال آنکه صوبه گجرات راکه جاے یکے از سلاطین والاشکوه است درجلدوی فتح رانا به بیدولت عنایت فرموده بودم چنانچه درسوانح گذشته مشروحا ثبت افتاده سندر برهمن بوکالت او حکومت وحراست آن ملک می نمود درهنگامیکه این اراده فاسد در خاطر حق ناشناس او رسید آن سگ هندوراکه پیوسته محرک سلسله نفاق وعناد و مرتب اسباب فتنه وفساد بود باهمت خان وشرزه خان وسرفراز خان ولبیارے از بندهاے بادشاهے که جاگیردار آن صوبه بودند بحضور خود طلب نموده کهتر برادر اورا بجاے او مقرر داشت بعدازان که سند رتقبل رسید و بے دولت بهزیمت یافته عنان ادبار بصوب ماندوتافته ملک گجرات را به تیول لعنت الله مقرر نموده کهتر مذکور را به آصف خان دیوان آنصوبه وخزانه وبخت مرجع که پنج لک روپیه صرف آن شده وپرداله که بدولک روپیه برآمده وانهارا بصیغه پیشکش من ترتیب داده بود طلب نمود صفیخان برادر جعفر بیگ است که درخدمت پدرمن بخطاب آصفخانی اختصاص داشت یک صبیه برادر نورجهان بیگم که به یمن تربیت من بخطاب آصفخانی سرفراز است درخانه اوست وصبیه دیگراز وبه سال کلان تر بخانه بیدولت است وهردوازیک والده اند به این نسبت بیدولت از وتوقع همراهی وموافقت داشت لیکن چون درازل قلم تقدیر بسعادتمندی او جاری شده بود مقرر گشته که بدولت وامارت برسد حق سبحانه تعالی اورا موافق گردانیده مصدر خدمات نمایان شده چنانچه نوشته می آید بالجمله لعنت الله بیوفا وفادار نام خواجه سرای خودرا بحکومت آن ملک فرستاده او باسعودی بے سروپا باحمدآباد درآمده شهر گجرات را متصرف گشت چون صفی خان اراده دولتخواهی پیش نهاد خاطر اخلاص مآثر داشت درنگاهداشتن نوکر وفراهم آوردن جمعیت وصید ولهاهمت گماشت روزی چند پیشتر ازکهتر از شهر برآمده درکنار تال کانکریه منزل گزیده وازانجا به محمودآباد شتافت وبظاهر چنان نمود که نزد بیدولت میروم ودرباطن باظاهرخان وسیدولیرخان ونانوخان افغان ودیگر بندهاے جان سپار وفدویان ثابت قدم با اخلاص که درمحال جاگیرخود توقف داشتند مراسلات ومراعات ترتیب مقدمات دولتخواهی نموده درانتظار فرصت نشست صالح نام ملازم بے دولت که فوجدار سرکار پهلاد بود وجمعیت نیک همراه داشت ازفحوای کار دریافت که

صفیخان

صفی خان را اندیشه دیگر پیش نهاد خاطر است بلکه کمتر هم این معنی را در یافته بود لیکن چون صفی خان جمعی را دالاسا نموده شرائط حزم و احتیاط مرعی و مسلوک می داشت نتوانستند دست و پا زده صلح از توهم آنکه مبادا صفی خان ترک محابا و مدارا نموده دست بخزانه دراز سازد پیش بینی بکار برده باخزانه پیشتر شتافت قریب ده لک روپیه بماند و به بی دولت رسانید و کمتر نیز پروله مرصع را گرفته از پی او روانه شد اما تخت را بجهت گرانی نتوانست همراه برد صفی خان قابو دانسته از محمود آباد پرگنه کریج که از راه متعارف برسمت چپ واقع است و نا نوخان در انجا بود نقل مکان نموده با ناهرخان و دیگر دولت خواهان بمکاتبت و پیغام قرار داد که هر کدام از محال جاگیر خود با جمعی که دارند سوار شده هنگام طلوع نیر اعظم که صبح اقبال اهل سعادت است و شام ادبار ارباب شقاوت از دروازه که برسمت آنها است بشهر در آیند و نساے خود را در پرگنه مذکور گذاشته خود با نا نوخان وقت سحر بسواد شهر رسیده در باغ شعبان لحظه توقف می نماید تا خوب روشن شود و دوست و دشمن تمیز توان کرد و بعد از جهان افروزی صبح سعادت چون در دولت را کشاده یافت با آنکه اثری از ناهرخان و دیگر دولت خواهان ظاهر نه نموده به توهم آنکه مبادا مخالفان آگاهی یافته دروازه ها قلعه را هم مستحکم سازند توکل بتائید ایزد نصرت بخش نموده از دروازه سارنگ پور بشهر در آمده و مقارن این حال ناهرخان نیز رسیده از دروازه آمده داخل شهر شد خواجه سرائے لعنت الله را از نیرنگی اقبال بیزوال وقوف یافته بخانه شیخ حیدر نبیره میان وجیه الدین پناه برد بندهاے شایسته خدمت شادیانه فتح و نصرت بلند آوازه ساخته باستحکام برج و باره پرداختند و چندے را بر سرخانه محمد تقی دیوان بے دولت و حسن بیگ بخشی او فرستاده آنها را بدست آورده شیخ حیدر خود آمده صفی خان را آگاه ساخت که خواجه سرائے لعنت الله در خانه من است او را هم دست بگردن بسته آوردند و جمیع ملازمان و منتسبان بے دولت را محبوس و مقید ساخته خاطر از ضبط و نسق شهر پرداختند و تخت مرصع با دو لک روپیه نقد و اسباب و اشیا یکه از بید دولت و مردم او در شهدا و تصرف دولت خواهان در آمد چون این خبر به بے دولت رسید لعنت الله را با همت خان و شرزه خان و سرفراز خان و قابل بیگ و رستم بهادر و صالح بدخشی و دیگر عاصیان متعاقب چه از بندهاے بادشاهے و چه از مردم خود قریب پنج و شش هزار سوار موجود بر سر احمد آباد تعین نمود صفی خان و ناهرخان از آگاهی این پاے همت افشرده بدلاسا سپاهی و فراهم آوردن جمعیت پرداختند و از نقد و جنس هر چه بدست آمده بود حتی تخت را شکسته بغلوفه مردم قدیم و جدید قسمت نمودند خواجه کلیان زمیندار اندور و پسر لال گوپی و سایر زمینداران اطراف را بشهر طلبیده جمعیت نیک فراهم آورد و لعنت الله بیگ مقید نشده در عرض هشت

روز خود را از ماندوه رسانیده دولتخواهان برضمونی همت و بدرقه توفیق از شهر برآمده در کنار تال کانگریه معسکر اقبال آراستند لعنت الله را بخاطر میرسد که شاید از تیزجلوئی سرشتهٔ انتظام دولتخواهان از هم تواند گسیخت چون از برآمدن نبدهاے خدمتگذار آگاهی یافت در بروده عنان ادبار باز کشیده تا رسیدن کمک توقف گزید بعد ازان که عاصیان بدسرانجام بآن سرقتنه ایام ملحق گشتند قدم ضلالت و گمراهی پیش نهاد و بندهاے دولتخواه از کانگریه کوچ کرده در ظاهر موضع تیوه نزدیک بمرزا قطب عالم فرود آمدند لعنت الله سه روزه راه را بدو روز پیموده از بروده بمحمودآباد پیوست چون سید دلیر خان نسائی شرزه خان را از بروده گرفته بشهر آورده بود و نسائی سرفراز خان نیز در شهر بود صفی خان بهردو مخفی کس فرستاده پیغام داد که اگر برضمونی سعادت داغ عصیان از لوحهٔ پیشانی عبودیت خود زدوده خود را در سلک سایر بندهاے دولتخواه منتظم سازید عاقبت شما در دنیا و در عقبی مقرون بصلاح و سداد خواهد بود و الا عیال و اطفال شما را متعرض ساخته انواع خواری سیاست خواهم کرد لعنت الله ازین معنے آگاهی یافته سرفراز خان را به بهانه از خانه طلب داشته مقید گردانید و چون شرزه خان و همتخان و صالح بدخشی باهم اتفاق داشتند و بیکجا فرودی آمدند شرزه خان را نتوانست بدست آورد بالجمله بیست و یکم ماه شعبان ۱۰۳۲ لعنت الله از جائیکه بود سوار شده عساکر نکبت مآثر را ترتیب داده دولتخواهان نیز افواج اقبال آراستند و مستعد جدال و قتال گردیدند لعنت الله را بخاطر میرسد که از درآمدن من پاے همت آنها از جا خواهد رفت و کار بجنگ نارسیده پریشان و متفرق خواهند گشت چون ثبات قدم دولتخواهان را مشاهده کرد تاب نیاورده بجانب دست چپ عنان ادبار تافت و بظاهر چنان نمود که درین میدان داروے تفنگ زیر خاک پنهان ساخته اند مردم ما ضایع خواهند شد بهتر آنست که دو سه عرصه سر گنج رفته جنگ اندازیم و این اندیشه فاسد و تدبیرات باطل از تائیدات اقبال بودچه از انحراف عنان او آوازه هزیمت بر زبانها افتاد و بهادران عرصه فیروزی گرم و گیر از پهلو درآمدند و آن بے سعادت بسر گنج نتوانست رسید و در موضع بازیچه دائره کرد و دولتخواهان در رسیده مالوده که قریب سه کروه فاصله بود معسکر اقبال آراستند صباح روز دیگر افواج ترتیب داده باین پسندیده متوجه کارزار گشتند و ترتیب افواج بدین نمط قرار یافت در هراول ناهر خان و راجه کلیان نرسنداس و در دیگر بهادران جلادت آثار کارطلب گردیدند در چغارسید دلیر خان و سید دو جمعے از بندهاے اخلاص شعار مقرر شدند و در برغارنا نوخان و سید یعقوب و سید غلام محمد و دیگر فدائیان جان نثار قرار گرفتند و در قول صفی خان و کفایت خان بخشی و بعضی از بندهاے شایسته خدمت پاے همت افشردند از اتفاقات حسنه جائی که لعنت الله فرود آمده بود زمین

پست و بلند بود زقوم زار را بوه و کوچهاے تنگ داشت بنابرین سلسلا افواج او انتظام شایسته نیافت اکثر مردم کاری خود را
همراه رستم بهادر پیش کرده بود همت خان و صالح بیگ نیز از پیش قدمان ضلالت بودند سپاه نکبت آثار او را نخست جنگ با
ناهز خان و همتخان افتاد و چپلقش نمایان شد قضارا همت خان بزخم تفنگ برخاک هلاک افتاد و صالح بیگ را با نوخان و سید یعقوب
و سید غلام محمد و دیگر بندها مبازرت دست داد در عین زد و خورد فیل سید غلام محمد رسیده او را از اسپ جدا ساخت و بزخمهاے
کاری بر خاک افتاد و قریب صد کس او جان نثار گردیدند درین وقت فیلے که در پیش فوج عاصیان بود از آواز بان و صاحبه
تفنگ روگردان شده بکوچه تنگ که از دو طرف زقوم زار داشت در آمده بسیارے از متهوران را پامال نیستی ساخت باز
برگشتن فیل سررشته انتظام مخالفان از هم گسیخت درین اثنا سید دلیر خان از دست راست در آمده کارزار کرد و لعنت الله
ازکشته شدن همت خان و صالح آگاهے نداشت لبقصد کمک آنها جلو تیز گرفته بارگی او بار برانگیخت چون بهادران فوج
هراول تردودات کرده اکثر زخمی شده بودند از رسیدن لعنت الله تاب نیاورده انحراف عنان نمودند و نزدیک بود که چشم زخم
عظیمی رسد درین حال تائید ایزدی بجلوه در آمد و صفی خان از قول بکمک فوج هراول شتافت مقارن این خبر کشته شدن
همت خان و صالح به لعنت الله رسید و از نمایان شدن فوج قول و آمدن صفی خان پاے همت افسرده او از جاے
رفته آواره دشت هزیمت و ناکامی شد سید دلیر خان تایک کروه تعاقب نموده بسیاری از هزیمتیان را طعمه تیغ انتقام
ساخت قابل بیگ حرام نمک با جمعی از متهوران بدفرجام اسیر سرپنجه مکافات گردید چون لعنت الله از سرفراز خان جمعیت خاطر
نداشت در روز جنگ او را سلسل بر فیل نشانده و یکی از غلامان خود را موکل ساخته بود که اگر شکست افتد او را لقتل رساند
همچنین بهادر پسر سلطان احمد را نیز پا بزنجیر بر یکی از فیلان سوار کرده اجازت قتل داده بود در وقت گریختن موکل پسر سلطان احمد
او را بجد هری کشته و سرفراز خان خود را از بالاے فیل بزیر می انداز د موکل او دران سراسیمگی از روے اضطراب زخمی بادی زد
اما کارگر نمی افتد صفی خان او را به کارزار دریافته بقهری فرستاد و لعنت الله تا بروده عنان او بار باز نکشید و چون نساے
شرزه خان در قید دولت خواهان بود ناچار آمده صفی خان را دید بالجمله لعنت الله از بروده به بڑونچ شتافت فرزندان همت خان
در قلعه مذکور بودند اگرچه او را در قلعه راه نداد و نداما پنج هزار محمودی برسم اقامت فرستاد و او سه روز در بیرون قلعه بڑونچ بحال تباه
گذرانیده روز چهارم از راه دریا به بندر سورت رخت او بار کشید قریب دو ماه در بندر مذکور بسر برده مردم پریشان خود را جمع
ساخت چون سورت در جاگیر بید دولت بود قریب چهار لک محمودی از متصدیان او گرفته آنچه بظلم و بیداد از هر جهت بدست آمد

متصرف شدو باز نخبت برگشته های ستاره سوخته فراهم آورده در برهان پور خود را به بید دولت رسانید القصه چون از صفی خان و دیگر بندهای حق شناس که در صوبه گجرات بودند چنین خدمت شایسته بظهور پیوست هر کدام بانواع نوازش و مراحم سربلندی یافت ✦ صفی خان هفت صدی ذات و سی صد سوار منصب داشت سه هزاری و دو هزار سوار ساخته بخطاب سیف خان جهانگیر شاهی و علم و نقاره سرفرازی بخشیدم ناهر خان هزاری دو ویست سوار داشت بمنصب سه هزاری و دو هزار سوار عز امتیاز یافته بخطاب شیر خان و عنایت اسپ و فیل و شمشیر مرصع خرق عزت برافراخت و او نبیره نرسنگدیو برادر پورن مل لولو است که حاکم رایسین و چندیری بود چون شیر خان افغان قلعه رایسین را محاصره نمود مشهور است که او را قول داده بقتل رسانید و اهل حرم او باصطلاح هنود جوهر کرده خود را در آتش غیرت و ناموس سوختند تا دست نامحرم بدامن عصمت آنها نرسد فرزندان و اقوام او هر کدام بطرفی افتادند پدر ناهر خان که خان جهان نام داشت نزد محمد خان فاروقی حاکم اسیر و برهان پور رفته مسلمان شد و چون محمد خان ودیعت حیات سپرد حسن پسر او در صغرسن بجای پدر نشست راجه علیخان برادر محمد خان آن خرد سال را در قید کرده خود مقلد امور حکومت گشت بعد از چندگاه راجه علی خان خبر رسید که خان جهان و جمعی از نوکران محمد خان اتفاق نموده اند و قرار داده که قصد تو کنند و حسن خان را از قلعه برآورده بحکومت پردازند راجه علی خان پیش دستی نموده حیات خان حبشی را با بسیاری از ابطال رجال بر سر خانه خان جهان فرستاد که یا او را زنده بدست آرند یا بقتل رسانند مشار الیه برناموس خود قدم غیرت افشرده بجنگ استاد و چون کار بر و تنگ شد جوهر کرده از حیات مستعار در گذشت دران وقت ناهر خان بنایت خرد سال بود حیات خان حبشی از راجه علی خان التماس نموده او را بفرزندی برداشت و مسلمان ساخت بعد از فوت او راجه علی خان در مقام تربیت ناهر خان در آمده رعایت احوال او بوجهی نمودند چون پدر بزرگوارم انار الله برهانه قلعه اسیر را فتح کردند مشار الیه بخدمت آنحضرت پیوست آثار رشد از ناصیه احوال او دریافتند بمنصب لائق سرفراز فرمودند و پرگنه محمد پور را از صوبه مالوه بجاگیر او عنایت نمودند در خدمت من بیشتر از بیشتر ترقی کرد الحال که توفیق حق گذاری نصیب او شد نتیجه آن چنانچه لائق بود دریافت ✦ سید ولیر خان از سادات بارهه است سابق نامش سید عبد الوهاب بود منصب هزاری و هشت صد سوار داشت بدو هزاری و هزار و دو ویست سوار و علم سرفراز گشت بارهه بزبان هندی دوازده را گویند چون در میان دو آب دوازده دیه نزدیک هم واقع است که وطن این سادات است بنابرین بسادات بارهه اشتهار یافته اند بعضی مردم در صحت نسب اینها سخن ها دارند لیکن شجاعت ایشان برهانی است قاطع بر سیادت چنانچه درین دولت هیچ معرکه نبوده که اینها خود را نمایان نساخته

باشند و چندے بکار نیامده باشند مرزا عزیز کوکه همیشه می گفت که سادات بارهه بلاگردان این دولت اند الحق چنین است نوخان افغان هشت صدی ذات و سوار منصب داشت هزار و پانصدی ذات و هزار دو لیست سوار حکم شد همچنین دیگر بندهاے درخواه درخور خدمت و جانفشانی بمراتب بلند و مناصب ارجمند کام دل برگرفتند درینولا اصالت خان پسر خان جهان را کمک فرزند داور بخش بصوبه گجرات تعین فرمودیم و نورالدین قلی را بصوبه مذکور فرستادیم که شرزه خان و سرفراز خان و دیگر اعیان لشکر هادی که اسیر سرپنجه مکافات شده اند محبوس و سلسل بدرگاه بیارد و درین تاریخ بعرض رسید که منوچهر پسر شاه نوازخان بر همنوی سعادت از بید دولت جدا شده بخدمت فرزندا قبالمند شاه پرویز پیوست اعتقاد خان حاکم کشمیر بمنصب چهار هزاری ذات و سه هزار سوار سرفرازے یافت چون قراولان خبر آوردند که درین نزدیکی شیرے نمایان شده خاطر را بشکار آن رغبت شد بعد از درآمدن بیشه شیر ولیر نمایان گردیدند هر چهار را شکار کرده بدولت خانه مراجعت نمودم همچنان طبیعت بشکار شیر مائل است که تا شکار آن میسر باشد بشکار دیگر دستوری نمی دهد سلطان مسعود پسر سلطان محمود انار الله برهانه نیز بشکار شیر رغبت مفرط داشته و از شیر کشتن او آثار غریبه در تواریخ مذکور و مسطور است خصوص در تاریخ بیهقی که مصنف او آنچه برا ے العین مشاهده نموده بطریق روزنامچه ثبت نموده از جمله آن می نویسد که روزے در حدود هندوستان بشکار شیر رفت و فیل سوار بود شیر سخت بزرگ از بیشه برآمد و در فیل نهاد خشتے بینداخت و بر سینه شیر زد شیر از در و خشم خیزه زده بقفاے فیل برآمده امیر به زانو استاده چنان شمشیرے زد که هر دو دست شیر قلم کرد و شیر باز پس افتاد و جان داد و مرا هم در ایام شاهزادگی چنین اتفاق افتاده بود که در حدود پنجاب بشکار شیر رفتم شیرے قوی جثه از بیشه برآمده نمایان شد از بالاے فیل بندوقی بران زدم شیر از شدت غضب از جا برخاسته بقفاے فیل برآمد فرصت مقتضے آن نشد که بندوق را گذاشته شمشیر را کار فرمایم سر بندوق را گردانیده بزانو درآمدم و بدو دست سر بندوق را چنان بر سر و روے او زدم که از آسیب آن بزمین افتاد و جان داد از غرائب آنکه در کوه کول من روزی بشکار گرگ رفته بودم بر فیل سوار بودم گرگے از پیش برآمد تیرے نزدیک به بناگوش زدم که قریب به یک وجب فرو نشست و همان تیر را فتاد و جان داد و بسیار بوده که پیش من جوان سخت کمان بیست تیر دے تیر زده اند و نمرده چون از خود نوشتن خوشنما نیست زبان قلم را از عرض این وقایع کوتاه می دارم در بیست و نهم ماه مذکور عقد مروارید بگلگونه رنگ پسر رانا کرن عنایت شد درینولا بعرض رسید که سلطان حسین زمیندار بنگلی ودیعت حیات سپرده منصب و جاگیر او را به شادمان پسر کلان او لطف نمودم هفتم ماه امرداد ابراهیم حسین ملازم فرزند اقبالمند شاه پرویز از لشکر ظفر اثر رسیده بنوید فتح سامعه افروز اولیاے دولت ابدی اتصال گردید عرض داشت آن فرزند مشتمل بر کیفیت جنگ و تردد ات بهادران با نام و ننگ

گذرانیدند شکر این موهبت که از عنایات الٰهی بود بتقدیم رسیده و شرح آن مجمل آنکه چون عساکر منصور در موکب شاهزاده والاقدر
از کریوه چاندا عبور نموده به ولایت مالوه درآمد بے دولت با بیست هزار سوار و سے صد فیل جنگی و توپخانه عظیم از مانده و بعزم رزم
درآمده جمعے از ترکیان و [illegible] اباجادو رائے داودی رام والش خان و دیگر متهوران سیاه بخت پیش از خود گسیل نمود که باردوی
ظفر قرین بقراقی برآیند مهابت خان ترتیب تبرک شایسته نموده شاهزاده والاقدر را در قول جائے داده خود بهمه فوج
وارسیده در سوار شدن و فرود آمدن شرائط حزم و احتیاط بکار برد ترکیان از دور خود را نموداری گردانند و قدم جرأت و جلادت
پیش نمی نهادند روزی نوبت چندا اولی منصور خان فرنگی بود در وقت فرود آمدن اردوے مهابت خان بجهت احتیاط
بیرون لشکر فوج بسته ایستاده تا مردم بفراغ خاطر دائره کنند چون منصور خان در اثنائے راه پیاله خورده سرمست باده غرور به
منزل می رسد بحسب اتفاق فوجی از دور نموداری می شود و خیال شراب او را برین می دارد که باید تاخت بے آنکه برادران و مردم
خود را خبر کند سوار شده می تازد و دو سه ترکی را پیش انداخته تا جائے که جادو رائے و اودی رام با دو سه هزار سوار صف بسته ایستاده
اند زده می برد چنانچه غالبه اینهاست از اطراف هجوم آورده او را درمیان می گیرند تا رمقی داشته دست و پا زده در راه اخلاص
جان سپار می گردد و درین ایام مهابت خان پیوسته برسل و رسائل صید دلهائے رمیده جمعی که از روے احتیاط و اضطرار همراه
بید دولت بود نمی نمود چون مردم آمید یاس از صفحه احوال او می خواندند ازان جانب نیز نوشتها فرستاده قول خواسته بودند بعد
ازان که بے دولت از قلعه ماندو برآمد نخستین جماعتی ترکیان را پیش فرستاد و ازپس آنها رستم خان و تقی و برقنداز خان را با گروه پوچیان
روانه ساخت اگاه داراب خان و بهیم و بیرم بیگ و دیگر مردم کاری خود را روانه گردانیدند چون بخود و فرار جنگ صف نمے
توانست داد همیشه نظر بر قفا داشت فیلان مست جنگی را با ارابه هائے توپخانه از آب نربده گذرانیده جریده از پے داراب
و بهیم خود هم روے ادبار بعرصه کارزار نهاده روزی که حوالے کالپی او معسکر اقبال گردید بید دولت تمام لشکر نکبت اثر خود را به
تقابل فوج منصور فرستاده خود با خان خانان و معدودے یک کروه عقب ایستاده برق انداز خان که از بهاتخان قول گرفته کمین
بود وقتی که لشکرها در برابر هم صف کشیده اند قابو یافته با جماعتی برق انداز تاخته به لشکر منصور رسانیده و جهانگیر بادشاه سلامت گفته می آیند بهاتخان
رسید مشارالیه بملازمت فرزند اقبالمند و پرویز برده بمراحم بادشاهی مستمال و امیدوار گردانید سابق بهاء الدین نام داشت و نوکر زین خان
بود بعد از فوت او در سلک توپچیان رومی منتظم گردید چون خدمت خود را گرم و چسپان می کرد جمعی با خود همراه داشت لائق
تربیت دانسته بخطاب برقنداز خانی سرفراز ساختم در وقتی که بید دولت را بدکن می فرستادم مشارالیه را میر آتش لشکر ساخته همراه او تعین

ساختم اگرچه در ابتداے داغ لعنت برناصیه عبودیت نهاد لیکن عاقبت بخیر ظاهر شد و بوقت آمدن روز رستم که از نوکران عمده او بود و اعتماد تمام بر و داشت چون خبر یافت که دولت از و برگشته است از مهابت خان قول گرفته برنهونی سعادت و بدرقه توفیق با محمد مراد بخشی و دیگر منصبداران که همراه او بودند از لشکر نکبت اثر او بیرون تاخته بموکب اقبال شاهزاده عالمیان پیوست بیدولت را از شنیدن این اخبار دست و دل از کار رفت و بر تمام نوکران خود چه جاے بنده هاے بادشاهی که همراه او بودند بے اعتقاد و بے اعتماد شده از غایت توهم شبانه کس فرستاده مردم پیش را نزد خود طلبیده فرار بر قرار اختیار نموده سراسیمه از آب نربده عبور کرد و درین وقت باز چندی از ملازمان او قابو یافته جدا شدند و بخدمت فرزند سعادتمند پیوسته در خور حالت خویش نوازش یافتند و همدرین روز که از آب نربده می گذشت نوشته بدست مردم او افتاد که مهابت خان در جواب کتابت زاهد خان نوشته بعواطف و مراحم بادشاهی مستمال و امیدوار گردانیده در آمدن ترغیب و تحریص بسیار نموده بود آن را بجنس نزد بیدولت برند او از زاهد خان بدگمان و بے اعتماد شده او را به سه پسر محبوس گردانید زاهد خان پسر شجاعت خان است که از امراے بنده هاے معتمد پدر بزرگوارم بود و من باین بے سعادت را نظر بر حقوق خدمت و نسبت خانه زادگی تربیت فرموده بخطاب خانی و منصب هزار و پانصدی سرفراز ساخته همراه بیدولت بخدمت فتح دکن رخصت فرمودم در نیولا که امراے آن صوبه را بجهت مصلحت قندهار طلب فرمودم با آنکه فرمان از روی تاکید خصوص باوصاد رشد این بے سعادت بدرگاه نیامده خود را از فدویان و هواخواهان بیدولت ظاهر ساخت و بعد از انکه از حویلی دهلی شکست خورده برگشت با آنکه عیال مندی نداشت توفیق نیافت که خود را بملازمت رساند و غبار خجالت و داغ عصیان از لوح پیشانی پاک ساخته عذر تقصیر گذشته درخواهد تا آنکه منتقم حقیقی او را باین روز مبتلا ساخت و مبلغ یک لک و سی هزار روپیه نقد از اموال او بیدولت متصرف گشت۔

چو بد کردی مباش ایمن ز آفات		که واجب شد طبیعت را مکافات	

بالجمله بیدولت بسرعت از آب نربده گذشته تمام کشتیها را بآنطرف کشید و گذرها را باعتقاد خود استحکام داده بیرم بیگ بخشی خود را با فوجی از مردم معتمد خود و جمعی از ترکیان دکن در کنار آب گذاشته ارابه هاے توپخانه در برابر نهاده خود بجانب قلعه اسیر و برهانپور عنان ادبار معطوف داشته درین وقت ملازم او قاصدی که خان خانان نزد مهابت خان فرستاده بود گرفته پیش بیدولت برد و در عنوان مکتوب این بیت مرقوم بود۔

چه کس بنظر بگاه ے دارندم		وگرنه بپرسیدی ز بے آرامے	

بیدولت او را با ولادا از خانه طلبداشته نوشته را با دنمود اگرچه عذر با گفت لیکن جوابی که مسموع افتد نتوانست
سامان نمود القصه او را با داراب و دیگر فرزندان متصل منزل خود نظر بند نگاه داشت و آنچه خود فال زده بود که صد کس بنظر
نگاه می دارند پیش او آمد در نیولا ابراهیم حسین ملازم فرزند اقبال مند را که عرض داشت فتح آورده بود بخطاب خوش خبر خانی
سرفراز ساخته خلعت و فیل عنایت شد و فرمان مرحمت عنوان بشاهزاده و مهابت خان مصحوب خواص خان فرستاده بهونچی
گران بها بجهت فرزند اقبال مند و شمشیر مرصع به مهابت خان عنایت شد * چون از مهابت خان خدمات شائسته بظهور پیوسته
بود بمنصب هفت هزاری ذات و سوار سرفرازی بخشیدم سید صلابت خان از دکن آمده دولت زمین بوس دریافت مورد
عنایات خاص گردید شارالیه از تعینات صوبه دکن بود چون بیدولت از حوالی دهلی شکست خورده بماندو رفت او فرزندان
خود را در حدود متعلقه غیر بصیانت ایزدی سپرده از راه نامتعارف خود را بملازمت رسانید میرزا حسن پسر میرزا رستم
صفوی بخدمت فوجداری سرکار بهرائچ دستوری یافته بمنصب هزار و پانصدی ذات و پانصد سوار از اصل و اضافه سرفراز
گشت لعل بیگ داروغه دفترخانه را نزد فرزند اقبال مند شاه پرویز فرستاده خلعت خاصه با نادری به آن فرزند و دستار
بمهابت خان مصحوب او عنایت شد خواص خان که سابق نزد آن فرزند رفته آمده بود ملازمت نمود بمشتملبر اخبار خوش آمد خانه زاد
خان پسر مهابت خان را بمنصب پنج هزاری ذات و سوار سرفراز ساختم در نیولا روزی بشکار نیلگاو خوش وقت شدم در اثنای
شکار ماری بنظر در آمد که طولش دو نیم درعه و جثه او مقدار سه وجب بود و نصف خرگوشی را فرو برده و نصف دیگر را در فرو
بردن بود چون قراولان برداشته نزدیک آوردند خرگوش از دهانش افتاد فرمودم که باز بدهانش در آوردند هر چند زور کردند
نیارستند در آورد چنانچه از زور بسیار کج دهانش پاره شد بعد ازان فرمودم که شکمش را چاک کردند اتفاقا خرگوش دیگر درست
از شکمش بر آمد این قسم مار را در هندوستان چیتل می گویند و بمرتبه کلان می شود که گوساله را درست فرو می برد لیکن زهر و
گزیدگی ندارد روزی در همین شکار یک ماده نیلگاو را به بندوق زدم از شکمش دو بچه رسیده بر آمد چون شنیده شده بود که
گوشت بره نیلگاو لذیذ و لطیف می باشد به باورچیان سرکار فرمودم که دو پیازه ترتیب داده آوردند بی تکلف خالی از لذت و
نزاکت نبود در پانزدهم شهریور ماه الهی رستم خان و محمد مراد و چندی دیگر از نوکران بیدولت که بی همونی سعادت از وجدا شده
خود را بملازمت فرزند اقبال مند شاه پرویز رسانیده بود بموجب الحکم بدرگاه آمده دولت آستان بوس دریافت رستم خان را
بمنصب پنج هزاری ذات و چهار هزار سوار و محمد مراد را بمنصب هزاری ذات و پانصد سوار سرفراز ساخته بعواطف روز افزون

ایسوداس

امیست و ارسا خشم و ستم خان بدخشی الاصل است نامش یوسف بیگ بود نسبت قرابت بمحمد قلی صفاهانی دارد که وکیل و مدار علیه مرزا سلیمان بوده است اول در سلک بنده های درگاه انتظام داشت و اکثر در صوبه ها بسر برده داخل منصبداران خرد بود به تقریبی جاگیر او تغیر شده نزد بید دولت آمده ملازم گشت از شیر شکاری وقوف تمام دارد در پیش او هم ترددات کرده مخصوص درهم رانا و بید دولت او را از سائر نوکران خود برگزیده و بمرتبه امارت رسانیده بود چون من عنایات بسیار باو کردم حسب الالتماس او خطاب خانی و علم و نقاره بمشار الیه مرحمت فرمودم و یک چند بوکالت او حکومت گجرات داشت و بدیهم نکرده بود محمد مراد پسر مقصود میر آب است که از قدیمان و بابریان مرزا سلیمان و مرزا شاه رخ بود درین تاریخ سید بهوه از صوبه گجرات آمده ملازمت نمود نور الدین قلی چهل و یک نفر از مخذولان بی عاقبت را که در احمد آباد گرفتار شده بودند مقید و مسلسل بدرگاه آورده شیر زه خان و قابل بیگ را که سرکرده ارباب فساد بودند در پای فیل مست انداخته بپاداش رسانیدم بستم ماه مذکور مطابق بیستم شهر ذیقعده فرزند شهریار را از نواسه اعتماد الدوله حق سبحانه صبیه کرامت فرمود امید که قدمش برین دولت فرخنده و همایون باد بیست دوم ماه مذکور جشن وزن شمسی آراستگی یافت سال پنجاه و پنجم از عمر این نیازمند به مبارکی و فرخندگی آغاز شد بدستور هر سال خود را بطلا و اجناس وزن فرموده و روجه مستحقان مقرر فرمودم از انجمله بشیخ احمد سهرندی دو هزار روپیه عنایت شد غره مهر ماه الهی میر جمله بمنصب سه هزاری ذات و سیصد سوار ممتاز گشت مقیم بخشی گجرات بخطاب کفایت خانی سربلندی یافت چون بی گناهی سرفراز خان خاطر نشین گردید او را از بند برآورده مرتبه کورنش دادم حسب الالتماس فرزند شهریار به منزل او رفته رشد جشن عالی آراسته پیشکشهای لائق کشیده و باکثرے از بندها سروپا داده در نیولا عرض داشت فرزند اقبال مند شاه پرویز رسید که بید دولت از آب برهان پور گذشته سرگشته باویه ضلالت گشته بتفصیل این اجمال آنکه چون از آب نربده عبور نمود تمام کشتیها را به آنطرف برده کنار دریا و گذرها را به توپ و تفنگ استحکام داد بیرم بیگ را با بسیارے از بخت برگشته های ستاره سوخته بر کنار آب گذاشته بجانب اسیر و برهان پور رخصت ادبار کشید و خان خانان و داراب را نظر بند با خود همراه برد اکنون مجمل حقیقت قلعه اسیر بجهت شادابی سخن ناگزیر است ۞ قلعه مذکور در ارتفاع و استحکام و متانت از غایت اشتهار محتاج بتعریف و توصیف نیست پیش از رفتن بید دولت بدکن حواله خواجه نصر الله ولد خواجه فتح الله بود که از غلامان و خانه زادان قدیم الخدمت است ثانی الحال به التماس بید دولت حواله میر حسام الدین پسر میر جمال الدین حسین شد چون دختر تقائی نور جهان بیگم در خانه اوست وقتیکه بید دولت از حوالی دهلی شکست خورده بجانب مالوه و ماندو عطف عنان نمود

نور جهان بیگم بسیر مذکور نشانها فرستاده تاکید فرمودند که زنهار الف زنهار بیدولت و مردم او را پیرامون قلعه نگذارند برج
و باره را استحکام داده اداے حقوق لازم شناسد و نوعے نکند که داغ لعنت و کفران نعمت بر ناصیه سیادت و عزت او نشیند
الحق خوب استحکام داده و سامان قلعه مذکور نه بمرتبه ایست که مرغ اندیشه بیدولت بر حواشی آن تواند پرواز کرد و تسخیر آن بزودی
ممکن و میسر باشد بالجمله چون بیدولت شریفا نام ملازم خود را نزد مشار الیه که فرستاده به ترتیب مقدمات بیم و امید از راه برده
مقرر نمود که چون بگرفتن نشان و خلعت فرستاده بوده است از قلعه بزیر آید دیگر او را بالاے قلعه نگذارد آن بے سعادت بمجرد
رسیدن شریفا حقوق تربیت و رعایت را بر طاق نسیان نهاده بمضایقه و مبالغه قلعه را بشریفا سپرده خود با فرزندان بر آمده
نزد بیدولت رفت بیدولت او را بمنصب چهار هزاری ذات و علم و نقاره و خطاب مرتضے خانی بدنام ازل و ابد مطعون دین
و دنیا ساخت القصه چون آن بخت برگشته بپایه قلعه اسیر رسیده خان خانان و داراب و سائر اولاد بدنهاد او را با خود بالاے قلعه برد
و سه چهار روز در انجا بسر برده از آذوقه و سائر مصالح قلعه داری خاطر و اپرداخت قلعه را بگوپال داس نام راجپوت که سابق
نوکر سرملندراے بوده و در هنگام رفتن دکن ملازم او شده بود سپرده عورات و اسباب زیادتی را که با خود گردانیدن متعذر
بود در انجا گذاشت و هر سه منکوحه خود را با طفال و کنیز چند ضروری همراه گرفت اول قصدش این بود که خان خانان و داراب را در
بالاے قلعه محبوس دارد و آخر راے او برگشت و با خود فرود آورده به برهان پور شتافت و در نیولا لعنت الله گمراه با جهان جهان
ادبار و نخوست از سورت آمده با و پیوست از غایت اضطرار سرملندراے پسر راے بهوج هاڑه را که از بندهاو راجپوتان
مردانه صاحب الوش است درمیان داده برسل و رسائل حرف صلح مذکور ساخت مهابت خان گفت که تا خان خانان نیاید
صلح صورت پذیر نیست هگی مقصدش آنکه باین وسیله آن سرگروه محتال را که سرحلقه ارباب فساد و عناد است از و جدا سازد
بیدولت ناچار او را از قید برآورده بسوگند مصحف اطمینان خاطر خود نموده بجست و جوئی استحکام و عهد و سوگند بیرون محل برده محرم
ساخت و زن و فرزند خود را پیش او آورده انواع و اقسام الحاح و زاری بکار برد خلاصه مقصودش آنکه وقت ما تنگ شده و کار
بدشواری کشیده خود را بشما سپردم خطا عفو و ناموس ما بر شماست کاری باید کرد که زیاده برین خواری و سرگردانی نکشم خانخانان
بغنیمت صلح از بیدولت جدا شده متوجه لشکر ظفر اثر گردید قرار یافت که مشار الیه دران طرف آب بوده بمراسلات ترتیب مقدمات
صلح نماید قضا را پیش از رسیدن خان خانان بکنار آب چندلی از بهادران جلادت قرین و جوانان نصرت آئین شبے قابو یافته
از جائیکه متهوران غافل بودند عبور نمودند از شنیدن این خبر ارکان همت تزلزل پذیرفت و بیرم بیگ نتوانست پاے ضلالت

وجهالت برجا داشته بمدافعه ومقابله پرداخت تا برخود بچندکس از آب بسیار گذشت ودرهمان شب مفسدان سیاه بخت مانند
بنات النعش ازهم پاشیده راه گریز سپردند خان خانان ازنیرنگی اقبال بی زوال درششدر حیرت افتاده روے رفتن
نه راے آمدن داشت درین وقت مکرر نوشته هاے فرزند اقبال مند مبنی برتنبیه ورهنمونی سعادت مشتمل برولاسا وتهمالت پے در پے
رسید خان خانان ازصفحه احوال بیدولت صورت یاس ولقش ادبار دریافته بتوسط مهابت خان بخدمت فرزند اقبالمند
شتافت وبیدولت ازرفتن خان خانان وعبور لشکر منصور از آب نزدیده وگریختن بیرم بیگ وقوف یافته دل پاے داده
باوجود طغیان آب وشدت باران بحال تباه ازراه بهت گذشته بجانب دکن روانه شد درین هرج مرج اکثرے از
بنده هاے بادشاهے وملازمان اوکام ناکام جدائی اختیار نموده ازهمراهی او باز ماندند چون وطن جاودراے داودے
رام وآتش خان درسرراه بود بجهت مصلحت خویش چند منزل رفاقت نمودند اما جاودراے باردوے او نیامد ولفاصله یک
منزلے ازپے میرفت واسبابیکه مردم درین اضطراب وهول جان می گذاشتند او خاندی می کرد روزے که ازان طرف آب
روان می شد ذوالفقارخان نام ترکمان راکه ازخدمتگاران نزدیک او بود لطلب سربلند خان افغان فرستاده پیغام گذارد
که ازنیک مردے وراست عهدی تو دور می نماید که تا حال از آب نگذشته آبروے مردان وفاست مرا ازبے وفائے
هیچ کس چنان گران نمی آید که از تو مشارالیه درکنار آب سوار استاده بود که ذوالفقارخان رسیده تبلیغ رسالت می نماید سربلند خان
جواب مشخص نداده ودررفتن وبودن متردد ومتفکر بود دران وقت ازروے اعراض می گوید که جلوی اسپ مرا بگذار ذوالفقار شمشیر
کشیده برکمر او حواله میکند درنیحال یکی ازافغانان نیزه کوتاه دسته راکه اهل هند برچه میگویند درمیان حائل میسازد ضرب تیغ برچوب برچه خورده نوک شمشیر
برکمر سربلند خان گذاره نمیرسد وبعداز برهنه شدن شمشیر افغانان هجوم آورده ذوالفقار را پاره پاره میسازند پسر سلطان محمد خراچی که خواص بیدولت بود بنیاد
آشنائی دوستی بے اجازت بیدولت همراه او آمده نیز بقتل می رسد بالجمله چون خبر آمدن او ازبرهانپور ودرآمدن عساکر منصور بشهر
مذکور استماع افتاد خواص خان را برجناح استعجال نزد فرزند اخلاص کیش فرستاده تاکید بیش ازبیش فرمودم که زینهار بچهره کشائی
این مرادات تسلی نه گشته همت بران مصروف دارد که یا او را زنده بدست آرد یا از قلمرو بادشاهے آواره سازد چون
مذکور می شد که اگر ازین طرف کار بر او تنگ شده غالب ظن آنست که ازراه الکه قطب الملک خود را بولایت اودیسه وبنگاله
اندازد وبحساب سپاه گری نیز معقول می نمود بنابر حزم واحتیاط که ازشرائط جهانداری است میرزا رستم را بصاحب صوبگی آگرآباد
اختصاص بخشیده رخصت آنصوب فرمودم که اگر بحسب اتفاق نقش چنین نشیند از مصالح آنکار باشد ودرینوالا فرزند خان جهان

از ملتان آمده دولت زمین بوس دریافت هزار مهر بصیغه نذر و یک قطعه لعلی که یک لک روپیه قیمت داشت یا یک عدد مروارید
دیگر اخباس برسم پیشکش گذرانید رستم خان فیل مرحمت نمودم نهم آبان ماه الهی خواص خان عرض داشت شاهزاده مهابتخان
را آورده معروض داشت که چون آن فرزند به برهان پور رسید با آنکه بسیاری از مردم بنا بر شدت باران و برآمدن او عقب مانده
بودند بموجب حکم بی تامل و توقف از آب گذشته به تعاقب بید دولت علم اقبال برافراخت و بید دولت از شنیدن این خبر جانکاه
سراسیمه مسافت می نمود و از شدت باران و افراط لای و گل و کوچ پی در پی چارپائی بار بردار از کار رفته بود از هر کس
هر چیز در راه می ماند باز پس نمی گردید و او با فرزندان و متعلقان نقد جان غنیمت شمرده با اخباس نمی پرداختند عساکر اقبال از
گریوه بهنگار گذشته تا پرگنه رنکوٹ که از برهان پور قریب چهل کروه مسافت است به تعاقب او شتافتند او باین حال تا قلعه ماهور
رفته و چون دانست که جادو راے و اودے رام و سائر کهنیان بیش ازین با و در رفاقت نخواهند کرد پرده آزرم نگاهداشته
آنها را رخصت نمود و خیلان گران بار با دیگر احمال و اثقال در قلعه مذکور با اودے رام سپرده بجانب ولایت قطب الملک
روانه شد چون برآمدن او از قلمرو بادشاهی بتحقیق پیوست فرزند سعادتمند بصوابدید مهابت خان و سائر دولتخواهان
از پرگنه مذکور عنان مراجعت معطوف داشته در غره آبان ماه الهی داخل برهان پور گشت راجه سارنگدیو با فرمان مرحمت عنوان
نزد آن فرزند رخصت شد قاسم خان بمنصب چهار هزاری ذات و دو هزار سوار سرفرازی یافت میرک معین بخشی کابل را
حسب الالتماس مهابت خان بخطاب خانی سرفرازی بخشیدم الف خان و قیام خان از صوبه پٹنه آمده ملازمت نموده بجراست
قلعه کانگڑه مقرر فرموده علم عنایت فرمودم غره آذر ماه الهی باقی خان از چونا گڑھ آمده ملازمت نمود چون خاطر از مهم بید دولت
و پرداخت دگرمای هندوستان بمزاج من سازگار نبود دویم ماه مذکور موافق غره شهر صفر مقرون بخیر و ظفر از دارالبرکت
اجمیر بعزم سیر و شکار خطه دل پذیر کشمیر نهضت موکب اقبال اتفاق افتاد قبل ازین عمدة السلطنت آصف خان را بصاحب صوبگی
بنگاله اختصاص بخشیده بدانصوب رخصت فرموده بودم چون خاطر بصحبت او الفت و موانست گرفته و او را قابلیت و استعداد
و مزاج دانی از دیگر بندهها امتیاز تمام دارد بلکه در اقسام شائستگی بیهتاست و جدائی او بر من گرانی می کرد لاجار فسخ آن عزیمت
نموده بملازمت طلبیده بودم درین تاریخ بدرگاه رسیده سعادت آستان بوس دریافت جگت سنگه ولد رانا کرن رخصت
وطن شده بعنایت خلعت و خنجر مرصع سرفراز گشت راجه سارنگدیو عرض داشت فرزند سعادتمند شاه پرویز مدار السلطنت
مهابت خان آورده آستان بوس نمود مرقوم بود که خاطر از مهم بی دولت جمع شده و دنیاداران دکن کام و ناکام شرائط اطاعت

وفرمان برداری تقدیم می رسانند آنحضرت قطع نگرانی خاطر ازین جانب فرموده بسیر وشکار خوش وقت باشند واز ممالک محروسه هرجا
پسند افتد وبمزاج اشرف سازگار باشد تشریف برده به نشاط دل وکام بخشی روزگار مسعود ببر بندبستم ماه مذکور میرزا والی ازسورج
آمده ملازمت نمود حکیم مومنا بمنصب هزاری سرفراز گردید اصالت خان پسر خان جهان حسب الحکم از گجرات آمده دولت
زمین بوس دریافت ورنیولا عرض داشت عقیدت خان بخشی صوبه دکن مشتمل بر کشته شدن راجه گردهر رسید وشرح این سانحه
آنکه یکے از برادران سید کبیر بارهه که ملازم فرزند اقبالمند شاه پرویز بود شمشیر خود را بجهت روشن ساختن وچرخ زدن
به صیقلگری که متصل بخانه راجه گردهر دکان داشته می دهد روز دیگر که بطلب شمشیر می آید بر سر اجوره گفتگو می شود ونفران سید
چند چوب به صیقلگری زنند مردم راجه بحمایت او آن نفر را شلاق می زنند اتفاقاً دو سه جوانی از سادات بارهه دران حوالی
منزل داشته اند ازین غوغا وقوف یافته دلبک سید مذکور می رسند آتش فتنه درمی گیرد ودر میان سادات وراجپوتان جنگ
می شود وکار به تیر وشمشیر می کشد سید کبیر آگاهی یافته باسی چهل سوار خود را بکمک می رساند ودرین وقت راجه گردهر با جمعی
از راجپوتان واقوام خود چنانچه رسم هنود است برهنه نشسته طعام می خورند از آمدن سید کبیر وشدت سادات وقوف یافته
مردم خود را بدرون حویلی درآورده در را مضبوط می سازد وسادات دروازه حویلی را آتش زده خود را بدرون می اندازند
وجنگ بجائی می رسد که راجه گردهر با بیست وشش نفر از ملازمان خود کشته می شود وچهل کس دیگر زخم برمیدارند وچهار کس از
سادات نیز بقتل می رسند وبعد از کشته شدن راجه گردهر سید کبیر اسپان طویله او را گرفته بخانه خود مراجعت می نماید امرای
راجپوت برقتل راجه گردهر وقوف یافته فوج فوج از منازل خود سوار می شوند وتمام سادات بارهه بکمک سید کبیر شتافته
درمیدان پیش ارک مجتمع می گردند وآتش فتنه وفساد وآشوب ترقی می کند ونزدیک بآن می رسد که شورش عظیم شود مهابت خان
ازین آگهی یافته فی الفور سوار گشته خود را می رساند وسادات را لبدرون ارک آورده راجپوتان را بروشی که مناسب وقت
بود دلاسا نموده چندی از عمده هارا همراه گرفته بمنزل خانعالم که دران نزدیکی بوده می برد چنانچه باید دلاسا می نماید متعهد وتکفل
تدارک این می گردد چون این خبر بشاهزاده می رسد آن فرزند نیز بمنازل خانعالم رفته بزبانی که لائق حال بوده تسلی می نماید
وراجپوتان را به منزل می فرستد روز دیگر مهابت خان بخانه راجه گردهر رفته فرزندان او را پرسش ودلجوئی می کند وازروی
تدبیر وسنجیدگی سید کبیر را بدست آورده مقید می سازد چون راجپوتان لغیر از کشتن او تسلی نمی شدند بعد از روزے چند او را
بپاداش می رساند وبیست وسیوم محمد مراد را بخدمت فوجداری سرکار اجمیر مقرر داشته رخصت فرمودم درین راه پیوسته

به نشاط شکار خوش وقت بودم روزے در اثنائے شکار دراج تولبون که تا حال بنظر درنیامده بود ببازگیر انیدم اتفاقا بازی که او را گرفت نیز تولبون بود تجربه معلوم شد که گوشت دراج سیاه از سفید لذیذ تر است و گوشت بود نه کلان که اهل هند گهاگهر گویند از قسم بود نه خرد که جنگلی باشد بهتر همچنین گوشت حلوان فربه را با گوشت بره سنجیدم گوشت حلوان فربه لذیذ تر است و محض بجهت امتحان مکرر فرموده بودم که هر دو یک قسم طعام پخته آید که از قرار واقع تمیز و تشخیص کرده شود بنا برین مرقوم می گردد دهم دی ماه در حوالے پرگنه رحیم آباد قراولان خبر شیری آوردند با رادت خان و فدائی خان حکم شد که اهل هیش را که در رکاب حاضر اند همراه برده بیشه را محاصره نمایند و از پے آنها سوار شده متوجه شکار گشتم از انبوهی درخت و بسیاری جنگل خوب نمایان نبود فیل را پیشتر رانده پهلوے آن را بنظر در آوردم و بیک زخم بندوق افتاد و جان داد از ایام شاهزادگی تا حال این همه شیر که شکار کردم در بزرگی و شکوه و تناسب اعضا مثل این شیرے بنظر درنیامده بمصوران فرمودم که شبیه آن را موافق ترکیب و جثه بکشند بیست و نیم من جهانگیری وزن شد طولش از فرق تا سردم سه و نیم درعه و دو وطسو برآمد در شانزدهم بعرض رسید که حاکم آگره بجوار رحمت ایزدی پیوست اول در پیش برادر خان برادر خان زمان بوده بعد از کشته شدن آنها بخدمت والد بزرگوارم پیوست چون من قدم بعالم وجود نهادم آن حضرت بمن لطف نموده ناظر سرکار من ساخت مدت پنجاه و شش سال پیوسته از روے اخلاص و دلسوزی و رضاجوئی خدمت من کردی و هرگز از و غباری بر حواشی خاطرم ننشسته حقوق خدمت و سبقت بندگی او زیاده برانست که متصدی نوشتن آن توان شد ایزد تعالے او را غریق بحر مغفرت خویش گرداناد مقرب خان را که از قدیمان و بابریان این دولت است بحکومت و حراست آگره ملند پایگی بخشیده رخصت فرمودم در حوالے فتح پور مکرم خان و عبد السلام برادر او سعادت زمین بوس دریافتند بیست دوم در قصبه متهراحشن و زن قمری آراستگی یافت و سال پنجاه و هفتم از عمر این نیازمند درگاه بے نیاز بمبارکے و فرخے آغاز شد در حوالے متهرا بر کشتی از راه دریا سیر کنان و شکار افگنان متوجه گشتم در اثنائے راه قراولان بعرض رسانیدند که ماده شیری با سه بچه نمایان شد از کشتی برآمده به نشاط شکار پرداختم چون بچه ها خرد بود فرمودم که بدست گرفتند و مادر آنها را به بندوق زدم در نیولا العرص رسید که گنواران و مزارعان آن روے آب جمنه از دزدی و راهزنی دست برنمی دارند و در پناه جنگلهاے انبوه و محکمهاے دشوار گذار دستمرد و بیباکے روزگار بسر برده مال واجبے بجاگیرداران نمی دهند بخان جهان حکم فرمودم که جمعے از منصبداران پیش را همراه گرفته تنبیه و تادیب بلیغ نماید و قتل و بند و تاراج نموده محکمه حصار

آنها بخاک برابر سازد و خار بن فتنه و فساد آنها از بیخ برکند روز دیگر فوج از آب گذشته گرم چسپان تاختند چون فرصت گریختن نشد پای جهالت افشرده جنگ در برابر کردند و کس بسیاری بقتل رسید زن و فرزند آنها باسیری رفت و غنیمت فراوان بتصرف سپاه منصور افتاد و غره بهمن ماه رستم خان را بفوجداری سرکار قنوج سرفراز ساخته بدانصوب فرستادم دویم ماه مذکور عبد الله پسر حکیم نورالدین طهرانی را در حضور فرمودم که سیاست کردند و شرح این اجمال آنکه چون دارای ایران پدرش را بگمان زر و سامان در شکنجه و تعذیب کشید مشارالیه از ایران گریخته بصد فلاکت و پریشانی خود را به هندوستان انداخت و بوسیله اعتماد الدوله در سلک بندهای درگاه منتظم گردید و از مساعدت بخت بلندک زمانی روشناس گشته داخل خدمتگاران نزدیک شد و منصب پانصدی و جاگیر معموره یافت لیکن از انجا که حوصله اش تنگ بود تاب این دولت نداشت کفران نعمت و ناسپاسی پیشه خود ساخت و پیوسته زبان را به شکر و شکوه خداوند خویش آلوده می داشت درینولا مکرر بعرض رسید که هر چند عنایت و رعایت در حق او بیشتر شود آن ناحق شناس در شکایت و آزردگی می افزاید بدانمنوال نظر مرحمت هائی که در حق او بظهور آمده بود مرا باور نمی افتاد تا آنکه از مردم بی غرض که در محافل و مجالس حرفهای بی ادبانه از و نسبت بمن شنیده بودند استماع می افتاد به ثبوت پیوست بنابران بحضور طلبیده اشته سیاست فرمودم ٭

زبان سرخ سرسبز میدهد بر باد	

چون قراولان بعرض رسانیدند مرکه درین نواحی مادهٔ شیری می باشد که متوطنان این حدود از آسیب او در محنت و آزارند به فدائی خان حکم شد که حلقهای فیل همراه برده آن شیر را محاصره نمایند و از پی او خود سوار شده به بیشه در آمدم بغایت جلد و چسپان به نظر در آمد بیک زخم بندوق کارش تمام شد روزی به نشاط شکار خوش وقت بودم در اج سیاه به بازگیرانیدم فرمودم که در حضور حوصله اش را چاک نمایند از چینه دان او موش بر آمد که درست فرو برده بود و هنوز تجلیل نرفته حیرت افزای خاطر گشت که نای گلوی او باین باریکی موش درست را بچه طریق فرو برده بی اغراق اگر دیگری نقل می کرد تصدیق آن ممکن نبود چون خود دیده شد بنابر غرابت مرقوم گشت ششم ماه مذکور دارالملک دهلی معسکر اقبال گشت چون جگت سنگه پسر راجه باسو با شارت سابق دولت به کوهستان شمالی پنجاب که وطن اوست رفته شورش انداخت خان صادق خان را به تنبیه و تادیب او تعین فرمودم چنانچه در اوراق گذشته ثبت افتاد درینولا مادهو سنگه برادر خرد او را بخطاب راجه سرفراز ساخته اسپ و خلعت مرحمت فرمودم حکم شد که نزد صادق خان رفته برهم زن هنگامه مفسدان بی عاقبت

گردد روز دیگر از سواد شہر کوچ فرموده بسلیم گڈھ نزول اقبال اتفاق افتاد چون خانہ راجہ کشنداس بر سر راہ واقع بود و مبالغہ و الحاح بسیار نمود حسب الالتماس او سایہ دولت بر منازل او انداختہ آن قدیم الخدمت را کامیاب این آرزو گردانیدم از پیشکشہای او قلیلی بحمت سرفرازے او پایہ قبول یافت بیستم از سلیم گڈھ کوچ شدہ سید بہوہ بخاری را بحکومت دہلی کہ وطن مالوفہ اوست والحق این خدمت را پیش ازین ہم خوب سرکردہ بلند پائیگی بخشیدم در ینوقت علی محمد پسر علی رائے حاکم تبت بفرمودہ پدر ببرگاہ آمدہ دولت زمین بوس دریافت وظاہر شد کہ علی رائے باین پسر خود نسبت محبت و تعلق و مفرط داشت واز دیگر اولاد گرامی تر میدید می خواست کہ او را جانشین خود گرداند بنا بر آن محسود برادران گشت و آزردگیہا در میان آمد ابدال پسر علی رائے کہ رشید ترین اولاد اوست از غیرت و آزردگی بجان کاشغر متوسل شدہ آنہا را حامی خود ساخت کہ چون علی رائے بغایت پیر و منحنی شدہ ہرگاہ زمان موعود در رسد بحمایت والی کاشغر حاکم ملک تبت شود علی رائے ازین توہم کہ مبادا برادران قصد او کنند و در ملک او شورش افتد مشار الیہ را روانہ درگاہ نمود و ہمگی مقصدش آنکہ از منصوبان این درگاہ شود کہ بحمایت و رعایت اولیائے دولت کارش رونق و نظام پذیرد و غرۂ اسفندارمذ ماہ الٰہی در نواحی پرگنہ ابنالہ منزل شد لشکری پسر امام وردی کہ از بید دولت گریختہ خود را بخدمت فرزند سعادت مند شاہ پرویز رسانیدہ بود درین تاریخ ببرگاہ آمدہ آستان بوس نمود عرض داشت آن فرزند مہابت خان مشتمل بر سفارش و مجرائی خدمت عادل خان بانوشتہ کہ مشار الیہ نزد مہابت خان فرستادہ بود اظہار بندگی و دولتخواہی نموده بہ نظر در آورد و باز لشکری را نزد آن فرزند فرستادہ خلعت بانادری تکمہ مروارید بحمت شاہزادہ و خلعت بحمت خان عالم و مہابت خان فرستادہ بالتماس آن فرزند فرمان استمالت مبنی بر عنایت بنعایت باسم عادل خان قلمی فرمودہ خلعت بانادری خاصہ مرحمت شد و حکم فرمودم کہ اگر صلاح دانند مشار الیہ را نزد عادل خان فرستند پنجم ماہ مذکور باغ سہرند محل نزول بارگاہ اجلال گشت در کنار آب بیاہ صادق خان و مختار خان و اسفندار و راجہ رودچند گوالیاری و دیگر امرا کہ بکمک او مقرر بودند خاطر از ضبط و ربط کوہستان شمالی و اپرداختہ سعادت آستان بوس دریافتند بالجملہ حکمت سنگھ بادشاہ بید دولت خود را بکوہستان مذکور رسانیدہ بترتیب اسباب فتنہ و فساد پرداخت و چون عرصۂ خالی بود روزے چند در شعاب جبال و کریوہ ہائے دشوار بسر برده بتاخت و تاراج رعایا و زیردستان و بال اندوخت تا آنکہ صادق خان بآن حدود پیوست و بمقدمات بیم و امید جمیع زمینداران را بالقید ضبط در آورده استیصال آن بے سعادت را وجہ ہمت خود ساخت و مشار الیہ قلعہ سور را استحکام داده متحصن شد ہرگاہ قابو یافتے ازان محکمہ برآمدہ با فوجے از بندہائے بادشاہے جنگ در گریز کردی تا آنکہ آذوقہ کمی کرد

واز کمک و مدد دیگر زمینداران مایوس گشت و سر فراز ساختن برادر خرد موجب اضطرار دلتنگی او شد ناگزیر وسائل برانگیخته
بخدمت نور جهان بیگم التجا آورد و اظهار ندامت و خجالت نموده به استشفاع ایشان توسل جست و بجهت دلجوئی و خاطرداری
ایشان رقم عفو بر جرایم عصیان او کشیده آمد درین تاریخ حرائض متصدیان دکن رسید که بے دولت بالعنت الله و داراب و
دیگر پر و بال شکسته چند بحال تباه و روسیاه و خرابی از سرحد قطب الملک بجانب اڈیسه و بنگاله رفت و درین سفر خرابی بسیار
بحال او و همراهیان او راه یافت و کس بسیار بهنگام فرصت سر و پا برهنه از جان دست شسته راه فرار پیش گرفتند از
جمله روزی میرزا محمد پسر فضل خان دیوان او با والده و عیال خود بوقت کوچ گریخت و چون خبر به بیدولت رسید جعفر و
خانقلی اوزبک و چندی دیگر از مردم اعتمادی خود را تعاقب او فرستاد که اگر زنده توانند بدست آورد فهاوالا سر او را بریده
بحضور بیارند نامبردها بسرعت هرچه تمام تر طے مسافت نموده در اثنای راه باو رسیدند او ازین حادثه آگاهے یافته
والده و عیال خود را بجانب جنگل برده پنهان کرد و خود با معدودی از جوانان که اعتماد همراهی با آنها داشت مردانه پاے
همت افشرده بکمان داری ایستاد ظاهرا جوے آبے و چیله هم درمیان او بود سید جعفر خان خواست که نزدیک آمده
بتیتال و فریب او را همراه برد هرچند بترتیب مقدمات بیم و امید سخن پردازی کرد در او اثر نکرد و جوابش به تیر جان ستان
حواله ساخت و بغایت جنگ مردانه کرد و خان قلی و چندے دیگر از مردم بیدولت را بجهنم واصل ساخت و سید جعفر نیز زخمی
شد و خود بزخمهاے کاری لقد هبتی در باخت لیکن تا رمقی داشت بسیارے را بے رمق ساخت بعد از کشته شدن
سر او را بریده پیش بیدولت بردند چون بیدولت از حوالے دهلی شکست خورده بماندو رفت فضل خان را بجهت طلب
کمک و مدد نزد عادل خان وغیره فرستاده بازو بند بجهت عادل خان و اسپ و فیل و شمشیر مرصع براے عنبر مصحوب او ارسال
داشته بود اول نزد عنبر می رسد بعد از تبلیغ رسالت آنچه بیدولت بجهت او فرستاده بود پیش می آورد و عنبر قبول نمی کند و
میگوید که ما تابع عادل خان نیم و امروز عمده دنیاداران دکن اوست شما را اول پیش او باید رفت و اظهار مطلب خود نمود
اگر او قبول این معنی نمود بنده موافقت و متابعت می کند و در انصورت هرچه فرستاده آیدی گیرد والا نه افضل خان نزد
عادل خان می رود و بغایت دبدبه پیش می آید و مدتها در بیرون شهر نگاه میدارد و بحال او نمی پردازد و انواع خواری می فرماید
و انچه بیدولت بجهت او و عنبر فرستاده بود همه را غایبانه از و طلب نموده متصرف می شود مشارالیه در تنجا بود که خبر کشته شدن
پسر و خرابی خانه را شنیده بر و روسیاه می نشیند القصه بیدولت با این سامان دولت و اتفاقات طالع و نشستن منصوبه

درست راه دور و دراز طی نموده خود را به بندر مچلی پاتن که به قطب الملک متعلق است رسانیدند و پیش از رسیدن خود بآن جوانی کس خود را نزد قطب الملک فرستاده با انواع و اقسام امداد و همراهی تکلیف نمود قطب الملک جزوی از نقد و جنس بر سم اقامت فرستاده بمیر سرحد خود نوشت که بدرقه شده از سرحد خویش سلامت بگذراند و جمله غله فروشان و زمینداران را ولاسا نموده مقرر دارد که بار دوی او غله و سایر ضروریات می رسانیده باشند ۲۰ بیست و هفتم ماه مذکور غریب سانحه روی نمود شب از شکارگاه مراجعت نموده بار دوی می آمدم اتفاقاً از جوئی که سنگلاخ بسیار داشت و آبش تندی گذشت عبور واقع شد یکی از سبزنجتان سرکار گزک خوان طلائی که مشتمل بر خوانچه و پنج پیاله با سرپوش در خریطه کرباسی نهاده و سر آن را بسته در دست داشت در وقت گذشتن پایش لغزشی می خورد و از دستش می افتد چون آب عمیق بود و سخت تند رفت هر چه تفحص کردند و دست و پا زدند اثری ازان ظاهر نشد روز دیگر حقیقت بعرض رسانیدند جمعی از ملاحان و قلولان را فرمودم که همانجا رفته باز از روی احتیاط تفحص نمایند شاید پیدا شود اتفاقاً در جائیکه افتاده بود بدست آمد و غریب تر آنکه اصلا زیر و بالا نشده و یک قطره آب در پیالهای او در نیامده بود این مقدمه نزد یک است بآن که چون هادی برمسند خلافت نشست انگشتری یاقوتی از میراث پدر بدست هارون افتاده بود خادمی را نزد هارون فرستاده و آن انگشتری را طلب داشت قضا را دران وقت هارون بر لب دجله نشسته بود چون خادم ادای رسالت نمود هارون بخشم رفته گفت که من خلافت را بتو رد اداشتم تو یک انگشتری را بمن رد انداشتی از شدت غضب انگشتری را در دجله انداخت بعد از چند ماه که بحسب تقدیر هادی در گذشت و نوبت خلافت بهارون رسید بغواصان فرموده که در دجله در آمده انگشتری را در جائیکه انداخته ام تفحص نمایند از اتفاقات طالع بدستیاری اقبال در غوطه اول انگشتری را یافته آورده بدست هارون داد ۲۰ در نیولا روزی در شکارگاه امام وردی قراول باشی در راهی بنظر در آورده که یکپای او خار داشت و پای دیگر خار نداشت چون در ماده مایه امتیاز بهمین خار است بطریق امتحان از من پرسید که این نر است یا ماده بداهة گفتم که ماده است بعد ازان شکمش را پاره کردند بهمین پیشینه از شکمش بر آمد جمعی که در ملازمت حاضر بودند از روی استبعاد پرسیدند که بچه علامت دریافتند گفتم که سر نول ماده نسبت بنر خرد می باشد به تتبع و دیدن آن بسیار ملکه بهم رسیده از غرایب آنکه نای گلوی جمیع حیوانات که ترکان آن را حنق گویند از سر گردن تا سینه دان یکی می باشد و از جزر نجلاف همه از سر گلو تا چهار انگشت یک حنجره بازو دو شاخ شده بسینه دان پیوسته و از جائیکه دو شاخ می شود سر بلند است گره طوری بدست محسوس می گردد و از هنگ مجیب

تواست حنش او بطریق مار پیچ از میان استخوان سینه گذشته تا دم غازه رفته وازانجا باز برگشته بگلو پیوسته است چرزدو قسم می باشد یکے سیاه ابلق دویم بور و درین ایام معلوم شد که دو قسم نیست آنچه سیاه ابلق است نر است و هرچه بور است ماده دلیل برین انیکه از ابلق خصیه ظاهر شد از بور بیضه و مکرر امتحان نموده شد چون طبیعت من رغبت تمام دارد و اقسام ماهی خوب بجهت من می آرند بهترین ماهی های هندوستان رو هواست و از پس آن برین و هر دو پولک دارمی باشند و در شکل و شمایل نزدیک بیکدیگر و همه کس زود تفریق نمی تواند کرد همچنین در گوشت آنها نیز تفاوت بغایت کم است مگر صاحب ذائقه عالی در یابد که لذت گوشت رو هو اندک بهتر است ٭

جشن نوزدهمین نوروز از جلوس همایون

روز چهارشنبه بیست و نهم جمادی الاول سنه هزار و سی و سه هجری بعد از گذشتن یک پهر و دو گهڑی از روز مذکور میر اعظم عطیه بخش عالم به بیت الشرف جمل سعادت تحویل ارزانی داشت و بندهای شایسته باضافه منصب و ازدیاد مراتب سربلندی یافتند احسن الله بسپر خواجه ابوالحسن از اصل و اضافه بمنصب هزاری و سیصد سوار ممتاز گشت محمد سعید پسر احمد بیگ خان کابلی به هزاری و سے صد سوار سرفراز شد میر شرف دیوان بیوتات و خواص خان هریک بمنصب هزاری سربلند گردیدند سردار خان از کانگڑه آمده دولت زمین بوس دریافت در نیولا به بیساولان و اهل یساق حکم فرمودم که بعد ازین در وقت سواری و برآمدن از دولتخانه آدم معیوب را از قسم کور و گوش و بینی بریده و پیس و مجذوم و انواع بیمار نگذارند که بنظر درآید نوزدهم جشن شرف آراستگی یافت الهوردی برادر امام وردی از پیش بیدولت گریخته بدرگاه آمد و بعنایت بیغایت سرفرازے یافت چون خبر آمدن بیدولت بسر حد اوڈیسه متواتر رسید فرمان باسم شاهزاده و مهابت خان و امرای که به کمک آن فرزند مقرر اند تاکید صادر شد که خاطر از ضبط و نسق آنصوبه پرداخته بزودی متوجه صوبه الهآباد و بهار گردند و اگر بحسب اتفاق صوبه دار بنگاله پیش راه او را نتواند گرفت و قدم جرأت و جلادت پیش نهد بصدمات افواج قاهره که در ظل رایت آن فرزند مقرر اند آواره دشت ناکامی گردد و بنا بر احتیاط در دوم اردی بهشت ماه فرزند خان جهان را بصوبه دارالخلافه اگره رخصت فرمودم که دران نواحی بوده منتظر اشارت باشد اگر بخدمتی حاجت افتد و حکم فرمایند مقتضاے وقت بعمل آورد

بمشارالیہ خلعت خاصہ با نادری تکمہ مروارید و شمشیر خاصہ مرصع و با صالت خان پسر او اسپ و خلعت عنایت شد درین تاریخ
عرض داشت عقیدت خان بخشی صوبہ دکن رسید نوشتہ بود کہ حسب الحکم فرزند اقبال مند شاہ پرویز ہمشیرہ راجہ گجسنگھ را در عقد
ازدواج خود در آورد امید کہ قدمش باین دولت مبارک و فرخندہ باد و نیز مرقوم بود کہ ترکمان خان را از پٹن طلبیدہ عزیز اللہ را
بجاے او مقرر فرمودند و جانسپار خان نیز حسب الحکم آمدہ ملازمت نمود و قبتکہ بید ولت از برہانپور راہ ادبار پیش گرفت میر
حسام الدین نظر بر کردار زشت خود انداختہ در برہان پور نیارست بود فرزندہا را ہمراہ گرفتہ بجانب دکن رخت ادبار کشید کہ
در پناہ عادل خان روزگار بسر برد قضا را از حوالی پیشتر عبور واقع می شود کہ جانسپار خان وقوف یافتہ جمع را بر سر راہ
بے فرستد و او را با متعلقان گرفتہ پیش مہابت خان می آورد مہابت خان مقید و محبوس داشتہ یک لک روپیہ از نقد و
جنس از و گرفتہ و تحصیل نمودہ و جادو راے و او دی رام فیلان بید ولت را کہ در قلعہ برہان پور گذاشتہ بود ہمراہ گرفتہ آورد و
شاہزادہ را ملازمت نمودند قاضی عبد العزیز کہ در حوالی دہلی از نزد بید ولت بجہت عرض مقاصد او آمدہ بود او را راہ سخن
نداده حوالہ مہابت خان نمودہ بودم و بعد از شکست و خرابی او مہابت خان ملازم خود ساختہ بود چون رابطہ آشنائی قدیم
با عادل خان داشت و چند سال بوکالت خان جہان در بیجاپور بود درین ولا مہابت خان باز او را نزد عادل خان برسم سفارت
فرستاد و دنیا داران دکن بتقاضاے وقت دبر آمد کار منظور و ملحوظ داشتہ اظہار بندگی و دولت خواہی نمودند عنبر متصور علی شیر
نامی از مردم معتبر خود فرستادہ نہایت عجز و فروتنی ظاہر ساخت چنانچہ مہابت خان از عالم نوکری عرض داشت نوشتہ
قرار دادہ بود کہ در دیونگام آمدہ مہابت خان را ببیند و پسر کلان خود را ملازم سرکار ساختہ در خدمت فرزند اقبال مند باز
دابر و مقارن این حال نوشتہ قاضی عبد العزیز رسید کہ عادل خان از صمیم قلب اختیار بندگی دولت خواہی نمودہ قرار
دادہ کہ ملا محمد لاری را کہ وکیل مطلق النفس ناطقہ اوست و ذر محاورات و مراسلات او را ملان با گویند و می نویسند با پنج ہزار
سوار بفرستد کہ پیوستہ در خدمت بسر برد و متعاقب رسیدہ دانند چون مکرر فرامین بتاکید صادر شدہ بود کہ آن فرزند بعزم
استیصال بید ولت متوجہ الہ آباد و بہار گردد درینولا خبر رسید کہ با وجود ایام برسات و شدت باران بتاریخ ششم فروردی ماہ
آن فرزند بعساکر اقبال از برہان پور کوچ فرمودہ در لال باغ منزل گزید و مہابت خان تا آمدن ملا محمد لاری در برہان پور
توقف نمود کہ چون مشارالیہ بر سد خاطر از نسق و ضبط آن حدود پرداختہ باتفاق او بخدمت فرزند اقبال مند شتابد لشکر خان و
جادو راے و او دے رام و دیگر بندہا را مقرر نمودہ کہ ببالاگھاٹ رفتہ در ظفر نگر باشند جان سپار خان را بدستور سابق بحضور

فرموده اسد خان معموری را با یلچ پور باز داشت منوچهر پسر شاهنواز خان را بخان پور تعین نمود رضوی خان را به تهانیسر فرستاد
که صوبه خاندیس را صیانت نماید درین تاریخ خبر رسید که لشکری فرمان را بعادل خان رسانید و او شهر را آئین بسته چهار
کروه استقبال نموده جهت فرمان و خلعت برآمده کورنیسلیمات و بجهات بجا آورده در نیست و یکم سروپا بجهت فرزند
داور بخش و خان اعظم و صفی خان مرحمت نموده فرستادم صادقخان را بگجرات و حراست لاهور سرفراز ساخته خلعت
و فیل عنایت نموده رخصت نمودم و منصب او چهار صدی ذات و چهار صد سوار حکم شد ملتفت خان پسر مرزا رستم خان منصب
هزار و پانصدی و سیصد سوار فرق عزت برافراخت روزی در شکار بعرض رسید که مار سیاه کفچه مار دیگر را فرو برده بسوراخ
درآمد فرمودم که آنجا را کنده مار را برآورند بعد از اغراق باری مابین کلانی تا حال بنظر در نیامده چون شکمش را چاک کردند
کفچه ماری که فرو برده بود درست برآمد اگرچه این قسم دیگر بوده اما در ضخامت و درازی اندک تفاوتی محسوس شد در نیولا از عهده اشت
و اخته نویسیس صوبه دکن معروض گردید که مهابت خان عارف پسر زاهد را سیاست فرموده او را با دو پسر دیگر
محبوس و مقید دارد و ظاهرا آن بی سعادت خون گرفته عرض داشتی بخط خود بجنس به بی دولت نوشته از جانب پدر خود
اظهار اخلاص و دولت خواهی و ندامت و خجالت نموده بود قضا را آن نوشته بدست مهابت خان می افتد عارف را بحضور
طلب داشته نوشته را با و می نماید چون خود بمجل بخون خود نوشته بود عذری که مقبول و مسموع افتد سامان نیارست کرد
لاجرم او را سیاست فرموده پدر و برادرانش را محبوس گردانید غره خورداد بعرض رسید که شجاعت خان عرب در صوبه دکن
باجل طبعی درگذشت در نیولا عرض داشت ابراهیم خان فتح جنگ رسید نوشته بود که بید دولت داخل اودیسه گردید تفصیل
این اجمال آن که مابین سرحد اودیسه و دکن در بندی واقع است که از یک طرف کوه بلند دارد و از جانب دیگر چله و دریا
ست و حاکم گولکنده در بندی حصاری ساخته توپ و تفنگ استحکام داده و بعبور مردم بی اجازت و اشارت
قطب الملک ازان در بند متصور و میسر نیست بید دولت برهمنی و بدرته قطب الملک از انجا گذشته بولایت اودیسه درآمد
قضا را در نیوقت احمد بیگ خان برادر زاده ابراهیم خان بر سر زمینداران گذهه رفته بود از سوانح این حادثه غریب که
بی ساخته و خبر و آگاهی اتفاق افتاده متردد و متحیر گشت و ناگزیر دست ازان مهم باز داشته بموضع بلبلی که حاکم نشین آن صوبه
است آمده نسائی خود را همراه گرفته بمقام کتک که از بلبلی دوازده کروه بجانب بنگاله است شتافت و چون وقت
تنگ بود فرصت فراهم آوردن و انتظام احوال نشد استعداد جنگ بی دولت در خود نیافت و از همراهان چنانچه باید

بنود از کتک گذشتہ ببردوان کہ صالح برادرزادہ آصف خان مرحوم جاگیردار آنجا بود رفت در ابتدا صالح استعداد نمود تصدیق آمدن بیدولت نمی کند تا آنکہ کتابت لعنت اللہ بر استمالت او می رسد صالح بردوان را مستحکم ساختہ بہ نشست و ابراہیم خان از استماع این خبر وحشت اثر حیرت زدہ گشت ناچار با وجود آنکہ اکثرے از کمکیان و سپاہ او در اطراف بلاد متفرق و متلاشی بودند در اکبرنگر پاے ہمت استوار نمودہ باستحکام حصار و جمع آوردن سپاہ و دلاساے رؤساے خیل و حشم پرداخت و اسباب و آلات طعن و ضرب و حرب و نبرد مہیا ساخت در نیولانشانی از بیدولت باو رسید مضمون آنکہ بحسب تقدیر ربانی و سرنوشت آسمانی آنچہ لائق بحال این بے دولت بنود از کتم عدم بعالم ظہور جلوہ گر شد از گردش روزگار بجز فتار و اختلاف لیل و نہار گذار برین سمت اتفاق افتاد اگرچہ در نظر ہمت مردانہ فسحت و وسعت این ملک جولانگاہے بل پرکاہے بیش نیست مدعا ازین رفیع تر و مطلب ازین عالی تر است لیکن چون برین زمین گذار افتادہ سرسری نمی توان گذشت اگر او را عزم رفتن درگاہ بادشاہ باشد دست تعرض از دامان ناموس و خانمان او کوتاہ است بفراغ خاطر روانہ درگاہ گردد و اگر توقف را مصلحت خود میداند ہر گوشہ کہ ازین ملک التماس نماید عطا فرمائیم ۔

تکملہ نوشتہ میرزا محمد ہادی مؤلف دیباچہ

ابراہیم خان در جواب نوشت کہ حضرت شاہنشاہی این دیار را بہ بندہ سپردہ اند امانت بسر و جان ہمراہ است چون شاہجہان در بردوان رسید صالح حصار را استحکام دادہ مستعد جنگ و جدال گردید عبداللہ خان بپایہ حصار رسیدہ محاصرہ نمود چون کار بصعوبت و دشواری کشید و بہیچ طرف توقع مدد و طریق نجات ندید ناگزیر از قلعہ برآمدہ عبداللہ خان را دید مشارالیہ خاطر از قلعہ جمع ساختہ او را در نظر شاہجہان آورد و بعد از تسخیر بردوان متوجہ اکبرنگر شد ندا ابراہیم خان ادل را نمود کہ قلعہ اکبرنگر را استحکام دادہ بشرایط تحصن و قلعداری پردازد چون حصار اکبرنگر وسیع بود آن قدر جمعیت کہ محافظت آن تواند نمود نداشت در مقبرہ پسر خود کہ حصارش بغایت استوار بود متحصن گشت درین وقت جمعے از امراکہ در اطراف بودند با و پیوستند سپاہ شاہجہان محاصرہ حصار مقبرہ پرداختند و خود در قلعہ اکبرنگر فرود آمدند از درون برون نایرہ حرب مشتعل گردید در نیوقت احمد بیگ خان رسیدہ ملاقی گشت و دلہا را قوتی و استقامتی پدید آمد چون اہل و عیال اکثر آن روے

آب بود عبدالله خان دریا خان را از آب گذرانیده بدان سمت فرستاد ابراهیم خان باستماع این خبر احمد بیگ خان را همراه گرفته
آن طرف شتافت و مردم معتبر را تجراست و محافظت قلعه باز داشت و سفائن جنگی را که باصطلاح اهل هند نواڑه می گویند پیش
از خود بدان سمت فرستاد تا سر راه آنفوج گرفته بگذرانند که از آب عبور نمایند اتفاقاً پیش از رسیدن نواڑه دریا خان از دریا
گذشته بود و ابراهیم خان احمد بیگ خان را بجنگ او روانه نمود کنار دریا بین العسکرین اتفاق جنگ افتاد و جمعی کثیر از
طرفین بقتل رسیدند احمد بیگ خان عطف عنان نموده با ابراهیم خان پیوست و از تسلط و غلبه غنیم آگاه ساخت ابراهیم خان
کس بطلب بعضے مردم کارآمدنی بقلعه فرستاد که وقت کمک است گروهے از جوانان خود را با ابراهیم خان رسانیدند دریا خان
آگهی و اطلاع یافته چند کروه پس تر و عقب تر حرکت کرد و چون نواڑه در تصرف ابراهیم خان بود عبور لشکر شاهجهان از دریای
گنگ بے کشتی میسر نمی گشت درین اثنا بیله راجه نام زمینداری آمده اظهار کرد که اگر فوجے همراه من تعین کنید در طرف
بالاے آب قریب بحدود متعلقه خود چند منزل کشتی را بدست آورده افواج را از آب بگذرانم شاهجهان عبدالله خان
را با هزار و پانصد سوار نامزد کرد تا از گذرے که او وره نمائی کند عبور نموده بر سر او دوے ابراهیم خان تاخت برد و آن افواج
بر بهری بیله راجه بسرعت باد از آب گذشته بدریا خان پیوست چون این خبر بابراهیم خان رسید سراسیمه بعزم رزم شتافت
نورالله نام سید زاده را که از منصبداران تجویزی او بود با هزار سوار هراول قرار داد و احمد بیگ خان را با هزار سوار طرح کرد و
خود با هزار سوار در قول ایستاد و بعد از تلاقی طرفین جنگ عظیم در پیوست عبدالله خان بر فوج هراول تاخته نورالله را
منهزم ساخت و جنگ با احمد بیگ خان پیوست او مردانه ایستاده زخمهاے منکر برداشت ابراهیم خان از مشاهده این
حال طاقت نیاورده جلو انداخت و عبدالله خان نیز بر فوج ابراهیم خان حمله آورد و [illegible] ادعنان ثبات از دست
داده طریقه هزیمت سپردند و سررشته انتظام افواج از هم گسیخت و ابراهیم خان با معدودے پاے علی [illegible] داشت هرچند
مردم او را جلو گرفته خواستند که از آن معرکه بے مهلکه برآید راضی نشده که مقتضاے همت و مردانگی این کار نیست چه دولت
بهتر از آنکه در خدمت بادشاهی جان نثار کنم هنوز سخن تمام نگشته بود که از اطراف هجوم آورده بزخمهاے کاری کارش تمام
ساختند و نظر بیگ نامی از نوکران عبدالله خان مباشر قتل او گردید بالجمله سر او را بریده پیش شاهجهان فرستاد و جمعے که در
حصار متحصن بودند از مردن ابراهیم خان فتح جنگ و قوت یافته دلها از دست داده و در آن وقت رومی خان نقبی را
که بپاے حصار رسانیده بود آتش داده چهل و سه گز از دیوار حصار منهدم گشت و حصار مسخر گردید و گریختگان خود را در دریا

می افگندند و اگر کشتی بدست می آمد بجوم آورده غرق می گشتند و گروہی کہ گرفتاری عیال سلسلہ پاے آنہا بود رفتہ ملاقے می شدند و میرک جلایر کہ از عمدہ ہاے آن صوبہ بود دست گیر شد و از ہمراہان شاہجہان عابد خان دیوان و شریف خان بخشی و سید عبدالسلام بارہہ و حسن بیگ بدخشی و چندی دیگر جان نثار گشتند و چون احمد بیگ خان با جمعے از منصبداران آن صوبہ از میدان بنزد برآمدہ بصوب ڈھاکہ کہ دارالملک بنگالہ است و اہل و عیال و اندوختہاے میرزا ابراہیم خان نیز در آن جا بود رو نہادہ بود لشکر شاہ جہان نیز بدان صوب حرکت نمود چون ڈھاکہ رسید احمد بیگ خان کام و ناکام با دیگر مردم بملازمت می رسند و مبلغ چہل لک روپیہ از اموال ابراہیم خان و پنج لک روپیہ از اموال میرک جلایر وغیرہ متصرف گشتند و پانصد زنجیر فیل و چہار صد راس اسپ گوٹک کہ دران ولایت بہم می رسد از ضمائم غنائم گشت و اقمشہ و امتعہ اکثر و اوفر بقبید ضبط در آوردہ نوارہ و توپ خانہ چندان کہ در خور بادشاہان ذی شوکت بود بدست افتاد و سہ لک روپیہ بعبداللہ خان و دو لک روپیہ براجہ بھیم و یک لک روپیہ بداراب خان و یک لک روپیہ بدریا خان و پنجاہ ہزار روپیہ بوزیر خان و پنجاہ ہزار روپیہ بہ شجاعت خان و پنجاہ ہزار روپیہ بمحمد تقی و پنجاہ ہزار روپیہ ببیرم بیگ بخشیدند و ہمچنین بمردم دیگر در خور پایہ و مراتب کم و بیش رسید و چون از ضبط آن ملک و اپرداخت داراب خان پسر خان خانان را کہ تا حال مقید بود از قید برآوردہ و سوگند دادہ حکومت ملک بنگالہ را با و تفویض فرمودند و زن او را با یک دختر و یک پسر شاہنواز خان ہمراہ گرفتند و بعزم تسخیر ملک بہار متوجہ شدند و راجہ بھیم پسر رانا را کہ درین ہرج و مرج از خدمت او شان جدائی اختیار نکردہ بود برسم منقلا با فوجی پیشتر از خود بصوب پٹنہ روانہ گردانیدند خود با عبداللہ خان و دیگر بندہا از پی او شتافت صوبہ پٹنہ کہ در جاگیر شاہزادہ پرویز مقرر بود و ایشان مخلص خان دیوان خود را بحکومت و حراست آن ملک مقرر داشتہ آلہ یار پسر افتخار خان و بیرم خان افغان را بفوجداری گذاشتہ بودند پیش از رسیدن راجہ بھیم پاے ہمت آنہا از جا رفت و توفیق یاوری نکرد کہ حصار پٹنہ استحکام دادہ روزی چند تا رسیدن لشکر متفضل دارند تا الہ آباد عنان مسارعت باز نکشیدند و بھیم بشہر پٹنہ درآمدہ آن ملک را متصرف گشت و بعد از چند روز شاہجہان با بسیارے از کمکیان بہ بنگالہ رسید و جمعی کثیر از متعینان بہار و جاگیرداران آنجا اقرار ہمراہی دادند و از اطراف و نواحے نیز پنج شش ہزار سوار آمدہ نوکر شدند و سید مبارک کہ حارس قلعہ رہتاس بود با وجود استحکام قلعہ و استعداد قلعداری حصار را خالی نمود زمیندار اودیہ و دیگر زمینداران آن حدود کہ بارادہ رفاقت پیوستند و عبداللہ خان و راجہ بھیم را بطریق منقلا بصوب

آله آباد و دریا خان را با فوجے بجانب مانک پور فرستاده خود نیز متعاقب حرکت نمود چون عبد الله خان بگذر جوسیه پیوست
جهانگیر قلی خان پسر خان اعظم که حکومت جون پور داشت نزد میرزا رستم باله آباد رفته و عبد الله خان از عقب شتافته
در قصبه جهوسی که برلب آب گنگ در مقابل آله آباد واقع است فرود آمد بهیم بقاصله پنج کروه از آله آباد اقامت نمود و شاهان
بجون پور رسیده توقف ورزید عبد الله خان بضرب توپ و تفنگ و نواره عظیم که همراه داشت از آب عبور نموده در ظاهر آله آباد
فرود آمده بکار محاصره پرداخت و میرزا رستم در قلعه متحصن گشته رایات جنگ و جدال افراخت و از درون و برون سفیر تیر و
تفنگ پیام مرگ و شور اجل در گوش دلیران می انداخت فتنه و آشوب عظیم دران سرزمین پدید آمد اکنون عنان اسپ
خوشخرام خامه را بجانب تحریر احوال دکن منعطف می گرداند سابقاً تحریر یافته که عنبر حبشی علی شیر نامی وکیل خود را نزد
مهابت خان فرستاده نهایت عجز و فروتنی ظاهر ساخت بامید آنکه مدار مهمات صوبه دکن به عهده او مفوض باشد و چون
اورا بعادل خان ابواب منازعت و مخاصمت مفتوح گشته بود امید آن داشت که با مداد بندهاے درگاه سلاطین سجده گاه
آستان تسلط بر وظاهر سازد و همچنین عادل خان نیز بجهت دفع شر او تلاش می کرد که مدار اختیار آن صوبه بقبضه اعتبار او
شود آخر فنون عادل خان کارگر افتاد و مهابت خان جانب عنبر را از دست داده بکامروائی عادل خان پرداخت و
چون عنبر بر سر راه بود ملا محمد لاری وکیل عادل خان از جانب او نگرانی خاطر داشت مهابت خان فوجے از لشکر
منصور بالاگهاٹ تعین فرمود که بدرقه شده ملا محمد را به برهان پور رساند عنبر از شنیدن این خبر متردد و متوهم گشته با
نظام الملک از شهر کهڑکی برآمده بقندهار که بر سر ولایت گولکنڈه واقع است شتافت و فرزندان را با جمال و اثقال
بر فراز قلعه دولت آباد گذاشته کهڑکی را خالی ساخت و شهرت انداخت که بسر حد قطب الملک میروم که زر مقرر خود
را ازو باز یافت نمایم بالجمله چون ملا محمد لاری به برهان پور پیوست مهابت خان تا شاه پور استقبال نموده نهایت
گرمی و دلجوئی ظاهر ساخت و ازانجا باتفاق متوجه ملازمت شاهزاده پرویز گردیدند و سر بلند رائے را بحکومت و حراست
شهر برهان پور گذاشت و جادو رائے و اردے رام را بکمک مقرر داشت و پسر اولین و برادر دیپی را بجهت احتیاط همراه گرفت و
چون ملا محمد بخدمت شاهزاده پیوست مقرر گشت که او با پنج هزار سوار در برهانپور بوده باتفاق سر بلند رائے تمشیت احکام و انتظام مهام نماید
و امین الدین پسر او با هزار سوار و زحمت شتابد باین قرار داد مشار الیه را رخصت فرموده خلعت با شمشیر مرصع و اسپ و فیل لطف نمودند و
بحمد امین ولد او نیز خلعت و اسپ و فیل با پنجاه هزار روپیه مدد خرچ عنایت گردید و محمد امین را همراه خود گرفته مهابتخان از جانب خود یک صد

ده راس اسپ دو دو زنجیر فیل و هفتاد هزار روپیه نقد و یک صد و ده خوان انعشه بلا محمد پسر او و دامادش تکلیف نمود و نوزده هم خورد و نزول حضرت شاهنشاهی در خطه کشمیر اتفاق افتاد اعتقاد خان از نفائس کشمیر که درین مدت ترتیب داده بود بر سبیل پیشکش معروض داشت درینولا بمسامع جلال رسید که پلنگپوس اوزبک سپه سالار نذر محمد خان اراده نموده که حوالی کابل و غزنین را بتاراج دهد خانزاد خان پسر مهابت خان با مرادی که بکمک او مقرر اندازشهر برآمده بمدافعه و مقابله همت مصروف داشته بنابران غازی بیگ که از خدمتگاران نزدیک بود بڈاکچوکی رخصت شد که از حقیقت کار اطلاع حاصل نموده خبر مشخص بیارد و از قضایا آنکه چون عبد العزیز خان قلعه قندهار را بجهت نه رسیدن کمک بشاه عباس حواله نموده و این معنی به مزاج شاهنشاهی گرانی داشت درینولا او را احوال سید و نام منصبداری فرمودند که از بندر سورت بر کشتی نشانیده بمکه معظمه روانه سازد و متعاقب فرمان شد که مشارالیه را از هم گذراند آن بیچاره در اثنای راه بقتل رسید خواجه مذکور از کشاده روئی و خوشخوئی و بی تکلفی بهره مند بود امید که از اهل آمرزش باد در هفتم ماه تیر آرام بانو بیگم همشیره قدسیه آنحضرت بمرض اسهال ودیعت حیات سپرد حضرت عرش آشیانی آن عفت سرشت را بغایت دوست می داشتند در چهل سالگی چنانچه بدنیا آمده بود رفت درین تاریخ از عرض داشت غازی بیگ بوضوح پیوست که پلنگپوس بجهت ضبط الوس هزارجات که تورک آنها در حدود غزنین واقع است و از قدیم بجاگیر غزنین خان مال گذاری می نمودند و قلعه در موضع مرارا از مضافات غزنین ساخته همشیره زاده خود را با فوجی آنجا گذاشته بود آماده گشته است سران الوس هزاره نزد خانزاد خان آمده استغاثه نمودند که ما از قدیم رعیت و مالگذار حاکم کابل ایم پلنگپوس می خواهد که ما را بتعدی ایل و فرمان بردار خود سازد اگر شما ما را از ما کفایت کنند دوست تعدی او را از ما باز دارند بدستور سابق رعیت و فرمان پذیر ایم والا ناگزیر باو ملتجی گشته خود را از آسیب بیداد و ظلم اوزبکان محافظت نمائیم خانزاد خان فوجی بکمک هزاره فرستاد و خواهرزاده پلنگپوس بمدافعه و مقابله پیش آمده در اثنای زد و خورد جمعی از اوزبکان بقتل رسید و سپاه منصور قلعه او را با خاک برابر ساخته بظفر و فیروزی عنان معاودت معطوف داشته پلنگپوس از استماع این خبر خجلت زده کردار خویش گشته از نذر محمد خان برادر امام قلیخان دارای توران التماس نمود که بتاخت سرحد کابل شتافته خود را ازان انفعال برآرد و در ابتدا نذر محمد خان دا تالیق و عمده های لشکر او تجویز این جرأت و بی باکی نمی نمودند بعد از مبالغه و اغراق بسیار رخصت حاصل نموده با ده هزار سوار از اوزبک دالمانچی روی او بار بدین حدود نهاد خانزاد خان از استماع این خبر مردمی را که در تهانجات بودند طلبیده به ترتیب اسباب قتال و جدال پرداخت

دبندهای جانسپار و بهادران عرصهٔ کارزار از همه یکدل و یکرو بجنگ قرار دادند بالجمله چون بهادران عرصه شهامت بموضع شیرگڈھ که در دره کروهی غزنین واقع است معسکر آراستند و ازانجا افواج را ترتیب داده و چپلته پوشیده متوجه پیش شدند و خانزادخان با جمعی از منصبداران پدر خود در قول پای ثبات افشرد و مبارزخان افغان و انیرای سنگدلن رسید حاجی و دیگر بهادران را در فوج هراول مقرر داشت و همچنین فوج چپ و انغار و برانغار بآئین شایسته ترتیب داده از ایزد جل سبحانه تعالی نصرت و فیروزی درخواست نمود چون مذکور می شد که سپاه اوزبک در سه کروهی غزنین لشکرگاه ساخت دولت خواهان را بخاطر می رسد که شاید روز دیگر تلاقی فریقین اتفاق افتد قضارا همین که سه کروه از موضع شیرگڑھ گذشته قراولان اوزبک نمایان شدند قراولان منصور قدم جلادت پیش گذاشته جنگ انداختند و عساکر اقبال با توپخانه و فیلان کوه شکوه آهسته و آرمیده بآن انداخته اتفاقاً پلنگپوس در پس پشته به توپچی شده ایستاده بود و قصدش آنکه چون لشکر منصور کوفته و مانده از راه می رسد از کمین گاه برآمده کارزار نماید مبارزخان که سرداران فوج هراول بود غنیم را دیده جمعی را بکمک قراولان می فرستد و آنهم نیز کس نزد پلنگپوس فرستاده از رسیدن افواج قاهره آگاه می سازند یک کروه بلشکر مانده سپاه غنیم نمایان می شود آن مقهور مردم خود را افواج ساخته بود یک فوج او با لشکر هراول منصور مقابل می گردد و خود با فوج دیگر بفاصله یک تفنگ ایستاده عنان او باری کشد چون فوج مخالفت بحسب کمیت از بهادران فوج هراول افزونی داشت بهادران قول گرم و گیراشتافته خود را بکمک هراول رسانیده نخست بآن و زنبورک و توپ و تفنگ بسیاری زنند واز پس فیلان جنگی را دوانیده کارزاری نمایند و جنگ بامتداد انجامید کشد درچنین وقت پلنگپوس خود را بکمک می رساند و معهذا کاری نمی سازد و پای همت از جای نلغزد و بهادران عرصهٔ شهامت در برداشتن و بستن و تاختن و انداختن کارنامه جلادت و جانسپاری به تقدیم رسانیدند مخالفان تاب نیاورده جلو ریز برمی گردانند و هزیمان بیشه شهامت آن بخت برگشته را تا قلعه جماد که شش کروه از میدان جنگ دور بود زده و کشته تعاقب نمودند و قریب سیصد اوزبک علف تیغ بیدریغ ساختند و سوازی هزار رأس اسپ و اسلحه بسیار که مخالفان در راه از گرانی انداخته بودند بدست سپاه منصور افتاد و فتحی عظیم که عنوان فتوحات تواند بود بتائید ایزد جل سبحانه چهره کشای مراد گشت چون این خبر بهجت اثر بمسامع جلال رسید بندهای شایسته خدمت که درین جنگ مصدر خدمات و تردوات پسندیده گردیده بودند هرکدام در خور استعداد و حالت خویش باضافه منصب و اقسام مراحم خسروانی و نوازش خاقانی سربلندی یافتند پلنگپوس اوزبک است نامش

چنین بوده پلنگ برهنه را گویند و پوس سینه را گویا و جنگی سینه دار تاخته بود و ازان روز پلنگپوس اشتهار یافته اکثر اوقات
در میان قندهار و غزنین بسر می برد و چون مکرر بخراسان شتافته دست برد سپاهیانه نموده توان گفت که شاه عباس ازو در
حساب بود مقارن این حال از عرض داشت فاضل خان واقعه نگار دکن بمسامع جلال رسید که چون ملا محمد لاری به برهانپور
رفت و خاطر اولیای دولت از ضبط و نسق صوبه دکن اطمینان پذیرفت و شاهزاده پرویز با مهابت خان و دیگر امرا بصوب
ملک بهار و بنگاله نهضت فرمودند چون خاطر از فتنه سازی دشمنان پردازی خان خانان نگرانی داشت و داراب پسر او در
خدمت شاهجهان بود بصلاح و صوابدید دولت خواهان او را نظر بند نگاه می داشتند و مقرر شد که متصل بدولتخانه شاهزاده
خیمه بجهت او برپا کنند و جانا بیگم صبیه او که در عقد ازدواج شاهزاده دانیال و شاگرد رشید پدر خود است با پدر یک جا
بسر برد و جمعی از مردم معتبر بر در خانه او پاس دارند بعد از انکه جمعی را بجهت ضبط اموال بر دایره او فرستادند و خواستند که فهیم
نام غلام او را که از عمده های دولت او بود و شجاعت را با کاردانی جمع داشت مقید سازند او را بگمان خود را بدست دیگری
نداد و پای همت افشرده با پسر و چندی از نوکران دادمردی داده جان فدای آبرو نمود در خلال این احوال افضل خان
دیوان شاهجهان که در بیجاپور مانده بود بدرگاه والا شتافته دولت زمین بوس دریافت و بشمول عواطف خسروانه گردید و
مقارن این خیر بنهضت آرائی شاهزادگان باهمدگر رسید شرح این داستان انکه چون سلطان پرویز و مهابت خان بحوالی
الهآباد رسیدند عبدالله خان دست از محاصره قلعه باز داشته بجوسی مراجعت نمود چون دریا خان با فوجی کنار آب را
استحکام داده بود و کشتیها را بجانب خود کشیده روزی چند عبور لشکر بادشاهی در توقف افتاد و شاهزاده پرویز و مهابت خان
در کنار آب مذکور معسکر آرا شدند و دریا خان ضبط گذرها مینمود تا انکه زمینداران بیس که دران حدود اعتباری دارند سی منزل
کشتی از اطراف بدست آورده چند کروه بالای آب گذاری بهمرسانیده راهبری کردند تا دریا خان آگاهی یافته بمدافعه
و مقابله پرداز د لشکر بادشاهی از آب گذشت لاعلاج دریا خان صلاح در توقف ندیده بجانب جونپور شتافت و عبدالله خان
و راجه بهیم نیز با شاهزاده بطرف جونپور روان شدند و التماس نهضت بصوب بنارس کردند شاهجهان پروگیان حرم
را بقلعهٔ فلک اساس رهتاس فرستاده خود بطرف بنارس حرکت نمود و عبدالله خان و راجه بهیم و دریا خان بلشکر پیوستند
شاهجهان به بنارس رسیده از آب گنگ گذشت و بر کنار آب لونس اقامت نمود شاهزاده پرویز و مهابت خان بمدمه رسیدند
و آقا محمد زمان طهرانی را با طایفه آنجا گذاشته از آب گنگ گذشتند و خواستند که از آب لونس عبور نمایند بیرم بیگ مخاطب

بخان دوران بفرموده شاه جان از آب گنگ بگذشت و روے باقا محمد زمان آورد و محمد زمان بجهوسی شتافت بعد از چهار روز خانه دوران باغرور موفور در رسید آقا محمد زمان باستقبال شتافت دوران معرکه دستبردی عظیم و کاری شگرف کرد خانه دوران بعد از هزیمت سپاه خود در رزمگاه توقف نموده تنها بهر طرف می تاخت دمی کوشید تا بقتل رسید سر او را بدرگاه شاهزاده پرویز فرستادند و ازانجا برنیزه کردند رستم خان که سابقا نوکر شاهجهان بود گریخته بشاهزاده پرویز پیوسته بود گفت خوب شد که حرام خور بقتل رسید جهانگیر قلیخان پسر اعظم خان حاضر بود گفت او را حرام خور و باغی نتوان گفت از دعلال نمک تر مرد نباشد که در راه صاحب خود جان داده وازین بیشتر چه توان کرد و بنگرید که اکنون نیز سرش از همه سرها بلند تر است بالجمله بعد از واقعه خانه دوران شاهزاده پرویز عظیم شادمان شد و آقا محمد زمان را نوازش فرمود بعد ازین واقعه شاهجهان با سرداران سپاه کنکاش نمود اکثر و لتخواهان خصوصا راجه بهیم صلاح در جنگ صف ندیدند مگر عبدالله خان که اصلا راضی باین نمی شد و بعرض می رسانید که چون لشکر بادشاهی بحسب کمیت بر سپاه ما فزونی دارد چنانچه لشکر بادشاهی قریب چهل هزار سوار موجود است و لشکر شاهی از نوکران قدیم و جدید تا هفت هزار سوار نمی کشد مناسب حال آن و صلاح دران است که لشکر جهانگیری در همین سرزمین گذاشته خود را از راه اودهه و لکهنؤ بنواحی دهلی رسانیم چون این گروه ابنوه بدانصوب شتافته نزدیک رسند بطرف دکن متوجه شویم ناگزیر لشکر بادشاهی از بسیاری گرانی و حرکت اسباب خشمت عاجز شده آشتی خواهند کرد و اگر صلح صورت نه بندد و دران زمان بمقتضاے وقت عمل باید فرمود شاه جمجاه از کمال غیرت و جلادت این سخن را بسمع قبول اصغا نه نموده قرار بر جنگ صف داده باین عزیمت پا در رکاب آورده ترتیب افواج فرمود و رقول خود ایستاده در برنغار عبدالله خان و جرنغار نصرت خان و در هراول راجه بهیم و بر دست راست راجه دریا خان با طایفه افغانان و بر دست چپ بهارسنگهه وغیره پسران نرسنگدیو و در التمش شجاعت خان و شیر بهادر مخاطب بشیر خواجه و رومی خان میر آتش توپ خانه را روانه ساخت متقارن این حال شاهزاده پرویز و مهابت خان صفوف نبرد آراسته بعرصه کارزار شتافتند و کثرت سپاه بادشاهے بمثابه بود که سه طرف لشکر شاهجهان را فروگرفته حلقه سان درمیان داشت و رومی خان میر آتش توپ خانه را پیش برد یکین که برابر گوله توپ انداخته باشد از غرایب اتفاقات آنکه یک گوله بر کسی نخورد و توپهاے گرم شده از کار باز ماند و چون فاصله میان توپخانه و هراول فوج شاهجهان بسیار شد هراول لشکر بادشاهی بجانب توپ خانه مطمئن خاطر شتافت مردم توپ خانه تاب نیاورده را هزیمت سپردند و توپ خانه بتصرف مردم بادشاهی درآمد از مشاهده این حال دریا خان افغان که در دست

راست ہراول بود بے جنگ راہ فرار سپردہ از برگشتن او فوج دست چپ ہراول نیز ہزیمت گردید ناگزیر راجہ بھیم کثرت مخالف خود را بنظر اعتبار در نیاوردہ با معدودے از راجپوتان قدیمی خویش توسن ہمت برانگیختہ بر قلب لشکر بادشاہے رسیدہ بہ شمشیر آبدار کارزار نمود و جیاجوت نامی فیلی کہ در پیش بود بزخم تیر و تفنگ از پا افتاد و آن شیر بیشہ جرات و جلادت با راجپوتان جان نثار پاے مردانگی قایم کردہ آثار شجاعت او تھور ظاہر ساخت جوانان چیدہ و سپاہیان جنگیدہ کہ بر گرد و پیش سلطان پرویز و مہابت خان ایستادہ بودند از اطراف و جوانب ہجوم آوردہ آن یکہ تاز را بہ تیغ بیدریغ بخاک ہلاک می انداختند اوتار مقی داشت کارزار کرد و جان نثار شد و بھیم راتھور و پرتھی راج و اکھراج راتھور با چندے از تھوران روم و دست در عرصہ کارزار زخمی افتادند و از کشتہ شدن راجہ بھیم و برہم خوردن فوج ہراول شجاعت خان کہ برفیق فوج التمش بود نیز منہزم شد و شیر خواجہ کہ سردار این فوج بود قدم برجا داشتہ مقتول گردید چون ہراول التمش از پیش برخاست و جنگ بقبول رسید فوج جرنغار کہ سرکردہ آن نصرت خان بود تاب نیاوردہ طرح دادو شاہجہان بعبداللہ خان کہ در برنغار بود و جمعے از سپاہ کہ مجموع بہ پانصد سپاہ نمی کشد پاے تحمل استوار کردہ دلاوران را ترغیب و تحریض می نمود تا آنکہ اکثرے کشتہ و زخمی شدند غیر از فیلان علم و توغ و قورخانہ خاصہ و عبداللہ خان کہ بجانب دست راست باندک فاصلہ ایستادہ بود چیزے بنظر درنمی آمد درین وقت تیرے بجلیقہ خاصہ رسید و ایزد جل اسمہ ذات مقدس را بحبت مصلحتی محافظت نمود و شیخ تاج الدین را کہ از خلفاے خواجہ باقی است قدس سرہ کہ دران معرکہ ہمعنان شاہجہان بود تیرے بر رخسارہ خوردہ از بناگوش سر بر آوردہ درین وقت شاہجہان یوسف خان را نزد عبداللہ خان فرستاد و پیغام کرد کہ کار بجاے نازک رسیدہ مناسب حال و ملایم شان ما این ست کہ با معدودے کہ ہمراہ ماندہ اند توکل بکرم الٰہی نمودہ بر قلب لشکر بادشاہی بتازیم تا انچہ رقمزدۂ کلک تقدیر است بظہور رسد عبداللہ خان خود نزدیک رفتہ گفت کار ازان گذشتہ کہ بر تاخت و تردد اثرے مترتب گردد و این دست و پازدن محض بیہودہ و بیفائدہ است سلاطین سلف چون امیر تیمور صاحب قران و حضرت بابر بادشاہ و ہمچنین اکثر صاحبان داعیہ را در مبادی سعی و تلاش مکرر چنین وقایع اتفاق افتادہ و دران حالت صعب ضبط احوال فرمودہ عنان از عرصہ کارزار منعطف ساختہ اند و بدشمن کامی قرار دادہ لہذا بدولتی رسیدہ اند و جمعی از قدویان کہ در رکاب سعادت حاضر بودند گستاخانہ دست بر جلو انداختہ سام آسا از عرصہ کارزار بر آوردند و لشکر بادشاہے بہ اردوے شاہی درآمدہ بغارت و ضبط اموال و اسباب پرداختند و این قدر را غنیمت شمردہ بتعاقب

نشتافتند و شاهجهان بچهار کوچ بر فراز قلعه رهتاس نزول نمود و سه روز در قلعه توقف نموده از لوازم قلعداری خاطر جمع ساخت
و سلطان مرادبخش را که در همان ایام قدم بعالم وجود نهاده بود با دایه ها و انکها در انجا گذاشته با دیگر شاهزاده ها و اهل حرم بجانب
پٹنه و بهار نهضت فرمود چون این اخبار بمسامع قدسیه رسید مهابت خان را بخطاب خان خانان سپه سالار مامور ساخته
بمنصب هفت هزاری ذات و هفت هزار سوار از قرار دو اسپه و سه اسپه شرف امتیاز بخشیدند و تمن و تومغ علاوه عواطف
گشت اکنون مجملی از سوانح دکن رقمزده کلک وقایع نگاری گردد چون ملک عنبر بسر حد ولایت قطب الملک شتافته مبلغ
مقرری که هر سال بجهت خرچ سپاه از وی گرفت و درین دو سال موقوف مانده بود باز خواست نموده مجدداً بعهد و
سوگند خاطر ازان جانب پرداخت و بجدود ولایت بندر رسید و مردم عادل خان را که بجهت آن ملک مقرر بودند زبون
و بی استعداد یافته غافل بر سر آنها تاخت و بندر تاراج نموده از انجا با جمعیت و استعداد فراوان شتافت و چون عالمخان
اکثر از مردم کاردیده و سرداران پسندیده خود را همراه لالاری بر برهان پور فرستاده بود و جمعی که بدفع شراد کفایت کنند حاضر
نداشت صلاح وقت در پاس عزت و محارست خود دانسته در قلعه بیجاپور متحصن گشت و باستحکام برج و باره و لوازم قلعداری
پرداخته کس بطلب ملا محمد لاری و لشکر که همراه او به برهان پور بود فرستاد و بتصدیان صوبه مذکور تاکید و مبالغه نوشت که حقیقت
اخلاص و دولت خواهی من بر همه دولتخواهان ظاهر و هویداست و خود را از متعلقان آن درگاه می دانم درین دولت که عنبر ناحق شناس
با من چنین گستاخی نموده چشم آن دارم که جمیع دولت خواهان بادشاهی که در صوبه موجود اند بکمک من متوجه گردند تا این غلام
فضول را از میان برداشته سزاے کردار در دامن روزگار او گذاشته آید در هنگامی که مهابت خان با بادشاهزاده پرویز متوجه
آگره آباد شد سر بلند رائے بحکومت و حراست برهان پور باز داشته مقرر نموده بود که در مهمات کلی و جزوی بصواب دید ملا محمد لاری
کار کند و در انتظام مهام دکن از صلاح او انحراف نورزد چون ملا محمد بسیار بجد شد و مبلغ سه لک هون که قریب دوازده لک
روپیه باشد بصیغه مدد خرچ لشکر بتصدیان آنجا داد و نوشته های عادل خان در باب کمک بمهابت خان رسید و او نیز تجویز
این معنی نموده بتصدیان دکن نوشت که بے تامل و توقف همراه ملا محمد لاری بکمک عادل خان شتابند ناگزیر سر بلند رائے
با معدودی در برهان پور توقف گزید و لشکر خان و میرزا منوچهر و خنجر خان حاکم احمد نگر و جان سپار خان حاکم بیجاپور رضوی خان
و ترکمان خان و عقیدت خان بخشی و اسد خان و عزیز الله خان و هادو رائے و او داجی رام و سائر امراء و منصبداران که از
تعینات صوبه دکن بودند با ملا محمد لاری بکمک عادل خان بقصد استیصال عنبر شتافتند و چون عنبر از این معنی وقوف یافت او نیز

نوشتها به بندهای درگاه فرستاد که از غلامان درگاه ام نسبت بسگان آنجناب دارم و بے ادبی از من بظهور نیامده بچه تقصیر و کدام گناه در مقام خرابی و استیصال من در آمده اند و به تکلیف عادل خان و به تحریک ملا محمد بر سر من می آیند میان من و عادلخان بر سر ملکی که در زمان سابق به نظام الملک متعلق بود و الحال او متصرف گشته نزاع است اگر او از بندهای است من نیز از غلامانم مرا با او و او را با من واگذارند تا هر چه در مشیت حق است بظهور آید آنها باین حرف اوالتفات نفرموده کوچ بر کوچ متوجه آنصوب گردیدند هر چه عنبر بالحاح و زاری افزود ایشان بیشتر شدت ظاهر ساختند ناگزیر از ظاهر بیجاپور بر خاسته بجانب ملک خود پیوست و بعد از نزدیک رسیدن افواج عنبر دفع الوقت و مدارا نموده روزی گذراند و سعی دران داشت که کار بجنگ رسد و ملا محمد بامرائے بادشاهی سر در دنبال داده فرصت نمی داد هر چند سر اندازی و مدارا می نمود حمل بر عجز و زبونی او کرده در شدت می افزودند چون کار بر و تنگ آمد و اضطرار دامن گیر گشت ناگزیر در روزی که مردم بادشاهی غافل بودند و می دانستند که جنگ نمی کند ترکها از دور نمایان ایشان گردیدند که ترک جنگ نموده بر آمده اند و می خواهند که گریخته بروند درین وقت بر مردم عادل خان ریختند و میان مردم او و عنبر جنگ سخت در پیوست و بحسب تقدیر ملا محمد که سردار لشکر بود کشته شد ازین جهت سپاه عادل خان را سررشته انتظام گسیخته گشت و جادو رائے و او داجی رام دست بکار بر دند و راه فرار پیمودند عنبر ناگاهی کار خود کرده شکست عظیم بر لشکر عادل خان واقع شد و اخلاص خان وغیره بیست و پنج نفر از سران آن سپاه عادل خان که مدار دولت او بر آنها بود گرفتار شدند و از آن گروه فرهاد خان را که تشنه خون او بود از سر چشمه تیغ سیراب ساخت و دیگران را محبوس گردانید و از امرای بادشاهی لشکر خان و میر زا منوچهر و عقیدت خان گرفتار شدند و خنجر خان گرم و گیرا خود را باحمد نگر رسانیده باستحکام قلعه پرداخت و جان سپار خان نیز برگشته به ببر که در جاگیر او بود رفته حصار ببر را مضبوط ساخت و جمعے دیگر که ازان ورطه هلاک بر آمدند بعضے خود را باحمد نگر رسانیدند و گروهے به برهان پور شتافتند و چون عنبر بمراد خویش کامیاب گردید دانچه در خیله او نگذشته بود در عرصه ظهور جلوه گری نمود و اسیران سر پنجه تقدیر را مسلسل و محبوس بدولت آباد فرستاد و خود باحمد نگر رفته بمحاصره پرداخت لیکن هر چند سعی نمود کارے از پیش نرفت ناکام جمعے را بر دور قلعه گذاشته بجانب بیجاپور عنان عزیمت معطوف داشت عادل خان باز متحصن شد و عنبر تمام ملک او را تا حدود متعلقه بادشاهے که در بالاگهاٹ بود متصرف گشته جمعیت نیک فراهم آورده قلعه شولاپور را که پیوسته میان نظام الملک و عادل خان بر سر آن نزاع می بود محاصره کرد و یاقوت خان را با فوجے عظیم بر سر برهان پور فرستاد و تو پهلک

میدان را از دولت آباد آورده قلعه شولاپور را بالضرب دست و زور بازوی قدرت مفتوح گردانید از استماع این اخبار وحشت آثار خاطر اقدس شاهنشاهی بآشوب گرائید در خلال این احوال مکتوب نذر محمد خان والی بلخ بنظر مقدس درآمد مضمون آنکه این نیازمند آنحضرت را بمثابه پدر و والی نعمت خود میداند پلنگپوس بی رخصت این خیر اندیش مصدر چنان گستاخی شد والحمد لله که تادیب شایسته یافت چون نیز غبار نقار در میان لشکر کابل و سپاه بلخ حادث شده امیدوار است که خانزاد خان را از حکومت کابل تغیر فرموده بجای او دیگری را تعیین فرمایند از انجا که کام بخشی شیوه پسندیده است آنصوبه بمدار المهام خواجه ابوالحسن تفویض یافت احسن الله پسر خواجه بوکالت پدر بخدمت و حراست کابل تعیین گشت و فرمان شد که پنج هزار سوار خواجه را بضابطه دو اسپه و سه اسپه تنخواه نمایند و احسن الله بمنصب هزار و پانصدی و هشتصد سوار و خطاب ظفرخانی و عنایت علم فرق عزت برافراخت و خلعت با شمشیر و خنجر مرصع و فیل ضمیمه مراحم بیکران گردید و فرمان شد که خانزاد خان روانه درگاه شود و چون زمستان درآمد و خوبیهای کشمیر آخر شد بنابران تباریخ بیست و پنجم شهریور رایات اقبال بصوب دارالسلطنت لاهور ارتفاع یافت و در ساعت سعید دوران شهر بیمنت بر نزول دست داد متعاقب آن صوبه داری پنجاب از تغیر صادق خان برکن السلطنت آصف خان مقرر شد و در خلال این احوال بطرف هرن مناره که از شکارگاه های خاص بود توجه فرمودند و درین تاریخ خانزاد خان از کابل آمده شرف آستان بوس دریافت و چون خاطر اقدس مظاهر از نشاط شکار پرداخت عنان معاودت بدارالسلطنت العطاف یافت درین وقت عرض داشت مهابت خان رسید مرقوم بود که شاهجهان از پتنه و بهار گذشته بولایت بنگاله درآمد و شاه پرویز با عساکر منصوره بملک بهار پیوست در اوراق گذشته نگاشته کلک سوانح نگار گشته که شاهجهان بداراب خان پسر خان خانان را سوگند داده بحکومت و حراست ملک بنگاله باز داشته بجهت احتیاط زن او را با یک پسر و یک برادرزاده او همراه گرفته بود و بعد از جنگ لونس و العطاف عنان او را در قلعه رهتاس گذاشتند بداراب خان نوشتند که در گڑهی خود را بملازمت رسانند داراب خان از ناراستی و زشت خوئی صورت حال را طور دیگر در خاطر نقش بسته عرض داشت نمود که زمینداران باهم اتفاق کرده مرا در محاصره می دارند ازین جهت نتوانم خود را بخدمت رسانید چون شاهجهان از آمدن داراب مایوس شد همراه جمعی که مصدر کاری و تردد توانند شد نموده بود ناگزیر از آشوب علت خاطر پسر داراب را بعبدالله خان حواله فرمودند و کار خانجات و بیوتات همراه گرفته بهمان راه که از دکن آمده بود ند رایت عزیمت برافراشتند و چون داراب چنین ادای ناپسندیده بظهور آورده خود

مطرود ازل وابد ساختہ عبداللہ خان پسر جوان او را بالفعل رسانیدند شاہزادہ پرویز صوبہ بنگالہ را بجاگیر مہابت خان و پیشش تنخواہ فرمودہ عنان معاودت معطوف داشت و حکم بزمینداران بنگالہ شد کہ داراب را کہ در قبل داشتند دست تعرض از و کوتاہ داشتہ روانہ ملازمت سازند داود آمدہ مہابت خان را دید و چون خبر آمدن داراب بعرض اشرف اقدس رسید بمہابت خان فرمان شد کہ در زندہ داشتن آن بے سعادت چہ مصلحت باید کہ برسیدن فرمان گیتی مطاع سر آن سرگشتہ بادیہ ضلالت و گمراہی را بدرگاہ عدالت پناہ روانہ سازد بالجملہ مہابت خان بموجب حکم عمل نمودہ سرش را از تن جدا ساختہ بدرگاہ فرستاد و درین ہنگام خانزاد خان را خلعت خاصہ و خنجر مرصع با پھول کٹارہ و اسپ خاصہ مرحمت فرمودہ بصاحب صوبگی بنگالہ فرستادند و مقارن آن فرمان جہان مطاع بطلب عبدالرحیم کہ پیش ازین خطاب خانخانانی داشت صادر گشت و چون در صوبہ دکن شورش عظیم دست داد و جمعی اذا عیان لشکر را سیر بسر پنجہ تقدیر گشتہ و قلعہ دولت آباد محبوس ماندند و شاہجہان از ملک بنگالہ بصوب ملک دکن عنان انعطاف تافت ناگزیر مخلص خان برجناح استعجال نزد شاہزادہ پرویز دستوری یافت کہ سزاولی نمودہ ایشان را بامرائے نظام روانہ دکن سازد و رہنمولا قاسم خان را از تغیر مقرب خان بحکومت و حراست آگرہ خلعت افتخار بخشیدند و درین تاریخ عرض داشت اسد خان بخشی دکن از برہان پور رسید نوشتہ بود کہ یاقوت خان حبشی با دہ ہزار سوار موجود بملکاپور کہ از شہر بیست کروہ مسافت است رسیدہ و سر بلندرای از شہر برآمدہ قصد آن دارد کہ جنگ انداز و فرمان تاکید تمام صادر شد کہ زنہار تا رسیدن کمک و مدد حوصلہ بکار بردہ تیر جلوئی نکنند و باستحکام برجہا پرداختہ در شہر تحصن گزینند و راو اسطہ اسفندارمذ سنہ ہزار و سی ہجری ارتفاع رایت اقبال آیت دستور معہود بجانب کشمیر اتفاق افتاد و از وقائعے کہ در ابتدائے این سال بظہور آمد آنکہ شاہجہان بولایت دکن رسیدہ و عنبر شروع در خدمتگاری نمودہ بجہت ہواخواہی ایشان فوجی بسرکردگی یاقوت خان بجوانے برہان پور فرستادہ کہ بتاخت و تاراج پردازند و بشاہجہان نوشت کہ بزودے بدانصوب حرکت نمایند شاہجہان بدان سمت توجہ نمودہ دیوار گانور را تخیم ساخت و عبداللہ خان و محمد تقی مخاطب شاہ قلی خان را بفوجی تعین نمود کہ باتفاق یاقوت خان برہان پور را محاصرہ نمودہ بلوازم قلعہ گیری پردازند و متعاقب آنہا خود نیز متوجہ شد و را لبالغ کہ در سواد شہر واقع است فرود آمد راؤ رتن و دیگر بندہائے بادشاہے کہ در قلعہ بودند در استحکام شہر و حصار شہر انظہ اہتمام و لوازم کارآگہی تبقدیم رسانیدہ متحصن گشتند و شاہجہان فرمود کہ از یک طرف عبداللہ خان و از جانب دیگر شاہ قلی خان بقلعہ بچسپند قضارا در طرفی کہ عبداللہ خان بود غنیم ہجوم آورد و جنگ صعب پیوست و شاہ قلی خان با فدائی خان جان نثار

دیوار قلعه را شکسته غنیم مقابل خود ابر داشته بحصار در آمد و سربندر اے جمعے از مردم کار کرده خود را برابر عبدالله خان گذاشته خود بر سر شاه قلی خان تاخت و چون اکثرے از نوکران زربنده در کوچه و بازار متفرق شده بودند شاه قلیخان با معدودی در میدان پیش ارک پاے همت افشرده بدافعه و مقابله پرداخت تا آنکه چندی از بندهاے بادشاهی که با او بودند مقتول رسیدند ناگزیر به ارک در آمده در قلعه را بست و سربلندر اے محاصره نموده کار بر و تنگ ساخت شاه قلیخان از روی اضطرار قول گرفته اورا دید چون این خبر به شاهجهان رسید مرتبه دیگر افواج ترتیب داده حکم یورش فرمودند و هر چند مبارزخان و جان سپار و دلیران عرصهٔ کارزار شرائط سعی و کوشش بجا آوردند اثرے بران مترتب نگشت و از مردم روشناس شاه بیگ خان و سرانداز خان و سید شاه محمد نقد حیات در باختند و بار سوم خود سوار شده حکم یورش نمود و از اطراف بهادران رزم آرا و دلیران قلعه کشا قدم جرأت و جلادت پیش نهاده کارنامهاے شجاعت ظاهر ساختند و از اعیان اهل قلعه بوندیان با جمعے از برادران و با بیرک و امادسکهان و بسیارے از راجپوتان در اورتن علف تیغ انتقام شدند درین وقت که کار بر متحصنان بدشواری کشیده بود قضارا تیر تفنگی بگردن سید جعفر رسیده پوست مال گذشت و او اضطراب کرده برگشت و از همان تافتن او تمام دکهنیان سراسیمه راه فرار سپردند بسیارے از بیدلان را با خود بردند و مقارن این حال خبر آمد که شاهزاده پرویز و صابت خان خان خانان سپه سالار با لشکر بادشاهی از بنگاله معاودت نموده بدریاے نربدا رسیده اند ناگزیر شاهجهان بوسعت آباد بالاگهاٹ مراجعت نمود درین وقت عبدالله خان از شاهجهان جدائی اختیار نموده و رموضع اندور نشست و مقارن آن نصرت خان جدائی گزیده نزد نظام الملک شتافته نوکر او شد از سوانح سپهری شدن روزگار خان اعظم میرزا کوکلتاش است پدر او از آدمی زادگان غزنین است و مادرش حضرت عرش آشیانی را شیر داده بود و آنحضرت پاس نسبت ایشان داشته میرزا عزیز را بزرگترین امرا ساخته بودند و از و و فرزندانش بارهاے عجیب می کشیدند در علم سیر و فن تاریخ استحضار تمام داشت و در تحریر و تقریر بے نظیر بود نستعلیق خوب می نوشت شاگرد میرزا باقر سپهر ملا میر علیست باتفاق ارباب استعداد در رخنهٔ علم او از دست اوستادان مشهور هیچ کمی ندارد و در مدعا نویسی ید طولی داشت لیکن از عربیت ساده بود و در لطیفه گوئی بے مثل و شعر هموار می گفت این رباعی از واردات اوست۔

رباعی

عشق آمد و از جنون برومندم کرد		وارسته ز صحبت خردمندم کرد	
آزاد ز بند دین و دانش گشتم		تا سلسله زلف کسی بندم کرد	

وفات خان اعظم در شهر احمد آباد گجرات اتفاق افتاد و لاش او را در دهلی برده بجوار روضهٔ سلطان المشائخ نظام الدین قدس سره نزدیک بقبر پدرش بخاک سپردند چون خان اعظم مسافر دار الملک بقا گشت داور بخش را بحضور طلب داشته خان جهان را بصاحب صوبگی گجرات سرفرازی بخشیده حکم شد که از آگره باحمد آباد شتافته محافظت آن ملک نماید ❋

جشن بستمین نوروز از جلوس همایون

مطابق سنه ۱۰۳۴ هجری روز مبارک شنبه دهم جمادی الثانیه سنه هزار و سی و چهار آفتاب جهان تاب برج حمل را نوراگین ساخت و سال بیستم از جلوس اشرف آغاز شد و در دامن کوه بهنر بنشاط شکار پرداخته یک صد و پنجاه و یک راس توج کوهی به تفنگ و تیر شکار کردند و در منزل جنگر تهی جشن شرف آرامتگی یافت از بهنر تا این منزل ارغوان زارها سیر فرمودند و چون درین موسم کوتل پیر پنجال از برف مالا مال می باشد و عبور سوار از فراز آن بغایت دشوار بلکه محال لاجرم نهضت موکب گیهان شکوه از راه کرپوه پونچ اتفاق افتاد درین کوهستان نارنج بهم می رسد و دو سال و سه سال بر درخت می ماند و از زمینداران آنجا شنیده شد که قریب بهزار نارنج در یک درخت می باشد درین اثنا ابو طالب پسر آصف خان بحکومت لاهور بنیابت پدر مرخص گردید و در بنولا سید عاشق پسر سردار خان بکوهستان شمالی پنجاب که ضبط و ربط آن بعهده پدرش بود دستوری یافت و او را بکامگار نامور گردانیده منصب چهار صدی دو صد و پنجاه سوار عنایت فرمودند روز جمعه بیست و نهم در منزل نور آباد که برلب دریاے بهت واقع ست نزول اتفاق افتاد از گهاٹ بهت تا کشمیر بدستور یکه تا پیر پنجال در راه منزل بمنزل خانها و نشیمنها ساخته اند درین راه نیز اساس یافته و اصلا بخیمه و سائر رخوت فراشخانه احتیاج نیست درین چند منزل اردوے گیهان پوی بحیث برف و باران و شدت سرما از گریوهاے دشوار گذار بصعوبت گذشت در اثناے راه آبشاری خوش بنظر در آمد که از اکثر آبشارهاے کشمیر بهتر توان گفت ارتفاعش پنجاه درع باشد و عرض آبریز چهار درع متصدیان منازل صفه عالی محاذی آن بسته بودند ساعتی نشسته پیاله چند نوش فرموده چشم و دل را از تماشاے آن بهره وا دند حکم شد که تاریخ عبور لشکر منصور بر لوح سنگی ثبت نمایند تا این نقش دولت بر صفحه روزگار یادگار

درین

درین منزل لاله وسوسن وازغوان و یاسمن کبود از کشمیر آورده در روز یک شنبه غره اردی بهشت قصبه بارهمولا که از قصبات کلان کشمیر است بورود موکب اقبال آراستگی یافت و مردم شهر از اهل فضل و ارباب سعادت و سوداگر و سایر اصناف گروه گروه بسبیل استقبال دولت زمین بوس دریافتند درین دو منزل شگوفه زارهای خوب سیر کرده شد و بندگان حضرت و جمیع امرا بر کشتی نشسته متوجه شهر شدند روز سه شنبه هژدهم در ساعت سعادت قرین بعمارت دلنشین کشمیر عزت نظیر نزول مرکب اقبال اتفاق افتاد اگرچه در باغ نور منزل که میان دولت خانه واقع ست آخرهای شگوفه بود لیکن یاسمن کبود دماغ را معطر و منور داشت و تماشای بیرون شهر اقسام شگوفه جمال افروزی می نمود و چون بتواتر پیوسته در کتب طب خصوص ذخیره خوارزم شاهی ثبت یافته بود که خوردن زعفران خنده می آرد و اگر بیشتر خورده شود آن قدر خنده کند که بیم هلاکت باشد حضرت شاهنشاهی بجهت امتحان کشتنی واجب القتلی را از زندان طلب فرموده در حضور خود ربع سیر زعفران که میل مثقال باشد خوراندند اصلا تغیری در احوالش راه نیافت روز دیگر ضعف آن که هشتاد مثقال باشد خوراندند لبش به تبسم آشنا نشد تا بخندیدن چه رسد و مردن خود چه صورت دارد درینولا حفظ و حراست کانگره به انیرای سنگدلن مفوض گشت و داور بخش از گجرات آمده ملازمت نمود درین ایام مزاج سردار خان از اعتدال انحراف ورزیده بیماری سوداالقنیه بادعارض شده رفته رفته منجر باسهال دموی گشت و بتاریخ یازدهم محرم سنه هزار و سی و پنج در قصبه ملتان ودیعت حیات سپرد او را اورده نوحصار که نزادگاه او بود مدفون ساختند در سال پنجاهم از ولادتش سپری شد و چون این خبر بمسامع علیا رسیده فوجداری کوهستان شمالی پنجاب بالتخان که از کوکیان او بود تفویض یافت و فرمان شد که کامگار پسرش بلازمت شتابد و در همین روزها مصطفی خان حاکم ٹھٹھه رحلت نمود صوبه مذکور بشهریار عنایت شد درینولا از عرض داشت اسد خان بخشی دکن بمسامع جلال رسید که شاهجهان بدیول گانون رسیده یاقوت خان حبشی با لشکر عنبر برهان پور را محاصره دارد و سر بلند رای پای غیرت بجمعیت برجا داشته بلوازم قلعداری همت گماشته و پیوسته از بیرون جنگ می انداز ند و هر چند دست و پای مینرنند کاری نمی سازند و بعد از چند روز خبر رسید که مردم عنبر نیز برخاسته رفتند چون این معنی بعرض همایون رسید سر بلند رای را بصنوف عواطف و مراحم سرفراز فرموده منصب پنج هزاری و پنج هزار سوار و خطاب رای راج که در ملک دکن بالاتر ازین خطاب نمی باشد عنایت نمودند و از سوانح آنکه چون شاهجهان دست از محاصره برهان پور باز داشته بصوب دکن برگشت در اثنای راه ضعف قوی بر مزاج استیلا یافت و در ایام تکسر بخاطر رسانیدند که عذر تقصیرات گذشته از پدر والاقدر باید خواست و باین اراده حق پیوست

عرض داشتے مشتمل بر ندامت و انفعال از جرائم ماضی و حال نوشتہ ارسال داشتند و حضرت شاہنشاہی فرمانی بخط مبارک خویش قلمی فرمودہ روانہ ساختند مضمون آنکہ اگر داراشکوہ و اورنگ زیب را بملازمت نفرستد و قلعہ رہتاس و اسیر را کہ در تصرف کسان اوست بہ بندھاے بادشاہی نسپارد رقم عفو بر جرائم و تقصیرات او کشیدہ شود و ملک بالاگھاٹ باو مرحمت گردد و بعد از ورود منشور عاطفت شاہجہان آداب استقبال و تعظیم بجا آوردہ با وجود کمال تعلق و دلبستگی کہ بشاہزادہ ہا داشت رضا جوئی والد ماجد را مقدم شمردہ آن جگر گوشہ ہا را با نفائس پیشکش از جواہر و مرصع آلات و فیلان کوہ پیکر کہ موازی دہ لک روپیہ قیمت داشت روانہ درگاہ والا ساخت و بسید مظفر خان و رضا بہادر کہ بحراست قلعہ رہتاس مقرر بودند حکم نمود کہ بہر کس کہ فرمان بادشاہی ظاہر سازد قلعہ را باو سپردہ ہمراہ سلطان مراد بخش بملازمت آیند و ہمچنین بجیات خان نوشت کہ قلعہ اسیر را بہ بندھاے بادشاہی حوالہ نمودہ روانہ حضور او گردد و خود بعد ازان بصوب ناسک حرکت نمودہ درین ایام عرب دست غیب کہ بجہت آوردن سلطان ہوشنگ پسر شاہزادہ دانیال و عبدالرحیم خان خانان نزد شاہزادہ پرویز رفتہ بود آمدہ دولت زمین بوس دریافت ہوشنگ را بعواطف روز افزون اختصاص بخشیدہ بمظفر خان بخشی فرمودند کہ از احوال او خبردار بودہ آنچہ بجہت ضروریات او در کار باشد از سرکار بادشاہے سرانجام نماید و بنوعے سامان سرکار او کند کہ از ہیچ طرف نگرانی خاطر نداشتہ باشد در خلال این حال عبدالرحیم خان خانان بسعادت آستان بوس جبین خدمت نورانی ساخت و زمانے متذاصیہ خجالت از زمین برنگرفت و آنحضرت بجہت دلنوازی و تسلی او فرمودند کہ درین مدت آنچہ بظہور رسید از آثار قضا و قدر است نہ مختار بادشاہ این رہگذر خجالت و ملالت راہ ندہند و بعد از تقدیم مراسم زمین بوس اشارت رفت کہ بخشیان او را آوردہ در جاے مناسب باز دارند قبل ازین حضرت شاہنشاہی با خواے نور جہان بیگم آصف خان و فدائی خان را نزد شاہزادہ پرویز فرستادہ بودند کہ مہابت خان را از خدمت ایشان جدا ساختہ بجانب بنگالہ روانہ سازد و خان جہان از گجرات آمدہ بخدمت وکالت شاہزادہ پردازد و درینولا عرض داشت فدائی خان رسید مرقوم بود کہ در سارنگپور بخدمت شاہزادہ پیوستہ ابلاغ احکام شاہنشاہی نمودم شاہزادہ بجدائی مہابت خان و ہمراہی خان جہان راضی نیستند و ہرچند درین باب بمبالغہ و تاکید معروض داشتم نتیجہ بران مترتب نگشت چون بودن من در لشکر سود نداشت در سارنگپور توقف گزیدہ قاصدان تیز رو بطلب خانجہان فرستادہ ام کہ بسرعت ہرچہ تمام تر متوجہ این حدود گردد بالجملہ چون حقیقت حال از عرض داشت فدائی خان بعرض مقدس رسید باز فرمان تاکید تمام بشاہزادہ صادر گشت کہ زنہار خلاف انچہ حکم شدہ بخاطر راہ ندہد و اگر مہابت خان برفتن بنگالہ راضی نشود

جریده متوجه حضور والا گردد و شما با سائر امرا در برهان پور توقف نمایند چون خاطر فیض مظاهر از سیر و شکار عرصه دلپذیر کشمیر پرداخت بنابران بتاریخ نوزدهم محرم الحرام سنه هزار و سی و پنج هجری رایات عالیات بصوب لاهور ارتفاع یافت پیش ازین مکرر بعرض رسیده بود که در کوه پیر پنجال جانورے می باشد مشهور بهاے و مردم آن سرزمین می گویند که طعمه اش استخوان ریزه است و پیوسته بروے هوا پروازکنان مشاهده می افتد و نشسته کم و بیش می باشد چون خاطر اشرف اقدس بتحقیق این مقدمات توجه مفرط دارد حکم شد که از قراولان هرکس تفنگ زده بحضور بیارد هزار روپیه انعام بیابد قضارا اجمال خان قراول به بندوق زده بحضور اشرف آورده چون زخم بپایش رسیده بود زنده و تندرست بنظر اشرف درآمد فرمودند چنینه دان آن را ملاحظه نمایند تا خورش او معلوم شود چنینه دان را شگافتند از حوصله اش استخوان ریزه برآمد و مردم کوهستان معروض داشتند که مدار خوراک این برآ استخوان ریزه هاست و همیشه بر روے هوا پرواز کنان چشم بر زمین دارد هرجا که استخوانی بنظرش درآید به نول خود گرفته بلندی شود و ازانجا بر زمین به سنگ می اندازد تا بشکند و ریزه شود آنگاه میچیند و میخورد درین صورت غالب ظن آنکه بهاے مشهور همین است ٭

بهای بر همه مرغان ازان شرف دارد		که استخوان خورد و طائری نیازارد	

سرنوشش بگل می ماند لیکن سر گل مرغ پر ندارد و این پرها سیاه وارد در حضور وزن فرمودند چهار صد و پانزده تولچه که یک هزار سی و هفت و نیم مثقال می باشد بوزن برآمد و نواحی لاهور ابوطالب پسر آصف خان بدولت زمین بوس افتخار اندوخت و شب مبارک شنبه سلخ ماه مذکور در ساعت مسعود به لاهور نزول اقبال اتفاق افتاد و یک لک روپیه بعبد الرحیم خان خانان انعام مرحمت شد و درین تاریخ آقا محمد الچی شاه عباس شرف سجود حاصل نموده مکتوب محبت اسلوب شاه را با تحف و هدایا که یکدست شاهین سفید ازانجمله بود بنظر مقدس گذرانید و از غرائب آنکه شاهزاده داور بخش شیرزا پیشکش کرد که با بز الفت گرفته در یک قفس می باشد و به آن بز نهایت محبت و الفت ظاهر می سازد بدستورے که حیوانات جفت می شوند بز را در آغوش گرفته حرکت می کند حکم کردند که آن بز را مخفی داشتند فریاد و اضطراب بسیار ظاهر ساخت آنگاه فرمودند که بز دیگر بهمان رنگ و ترکیب دران قفس درآورند اول آن را بوی کرد و بعد ازان کمرش بدهان گرفته شکست فرمودند که میشی درآورند نی الفور ازهم دریده خورد باز همان بز را نزدیک آوردند الفت و مهربانی بدستور سابق ظاهر ساخته بر پشت افتاد و بز را بر روے سینه خود گرفته دهانش را می لیسید از هیچ حیوانے اهلی و وحشی تا حال

مشاهده نشده که دهان جفت خود را ببوسد درینولا فاضل خان را بخدمت دیوانی صوبه دکن سرفراز ساخته منصب هزار و پانصدی و هزار و پانصد سوار عنایت نموده خلعت و اسپ و فیل مرحمت فرمودند و به سی و دو نفر از امرایان آن صوبه خلعت مصحوب او فرستادند و چون مهابت خان فیلانیکه در صوبه بنگاله وغیره بدست آورده بود تا حال بدرگاه والا نفرستاده بود مبلغهای کلی از مطالبه سرکار بر ذمه او بود و نیز از محال جاگیر بندهای درگاه در وقت تغیر و تبدیل مبلغها متصرف گشته بود بنابران حکم شد که عرب دست غیب نزد شارالیه رفته فیلانی که پیش او فراهم آمده بدرگاه بیارد و مطالبات حساب را ازو باز یافت نموده بخدمت شتابد و اگر او را جوابی و حسابی خرد پسند باشد بدرگاه آمده بدیوانیان عظام مفروغ سپارد و مقارن این حال عرض داشت فدائی خان رسید که مهابت خان از خدمت شاهزاده پرویز دستوری یافته بصوب بنگاله شتافت و خانجهان از گجرات آمده شاهزاده پرویز را ملازمت نمود و هم درینولا عرض داشت خان جهان رسیده نوشته بود که عبدالله خان از خدمت شاهجهان جدا شده این فدوی را شفیع جرائم خویش ساخته کتابتی مبنی بر اظهار ندامت و خجالت ارسال داشته باعتماد کرم بخشایش آنحضرت نوشته او را بجنس بدرگاه فرستاده ام امید از مراحم بیکران چنانست که رقم عفو بر جرائم جرائم او کشیده باین موهبت عظمی در امثال و اقران سرفراز و ممتاز گردانند درجواب او فرمان شد که

این درگه ما درگه نومیدی نیست	

ملتمس او بعز اجابت مقرون گشت درین تاریخ طهمورث پسر کلان شاهزاده دانیال از خدمت شاهجهان جدا شده بملازمت شتافت قبل ازین هوشنگ برادر خسرو او بزمین بوس سعادت پذیر گشته بود درینولا او نیز بهمونی بخت خود را بالقضی آستان رسانیده بانواع مراحم و نوازش مخصوص گردید و بجهت سرفرازی آنها تسلیم نسبت خویش که باصطلاح سلاطین چغتائی گورکان گویند فرموده بهاربانو بیگم صبیه خود را به طهمورث و هوشمند بانو بیگم صبیه سلطان خسرو را به هوشنگ نسبت کردند درین وقت معتمد خان بخدمت بخشیگری غرتصاص یافت چون از مدتهای مدید هوای کابل در خاطر قدسی مظاهر سیر می کرد و تا بتاریخ هفتدهم اسفندارمذ سنه هزار و سی و پنج بعزم سیر و شکار نهضت موکب اقبال بدان صوب اتفاق افتاد چند روز در ظاهر لاهور مقام فرموده روز جمعه بیست و سیوم ماه مذکور کوچ فرمودند افتخار خان پسر احمد بیگ خان کابلی سراحداد را پیشکش آورده جبین اخلاص بر زمین سود و حضرت شاهنشاهی سر نیاز بیدی بدرگاه بی نیاز فرود آورده بسجدات شکر این موهبت عظمی که از مواهب مجدده الهی بود تقدیم رسانیده حکم نواختن شادیانه فرمودند فرمان شد که سر آن آشفته دماغ

شتاه اندیش را به لاهور برده از دروازه قلعه بیاویزند تفصیل این اجمال آنکه چون ظفرخان پسر خواجه ابوالحسن بکابل رسید
شنیدند که پلنگپوس اوزبک بقصد شورش افزائی و فتنه انگیزی بنواحی غزنین آمده مشارالیه باتفاق دیگر بندها تعینات صوبه
مذکور آمده لشکرها فراهم آورده بود درین اثنا احداد بدنهاد تا بو یافته باشارت آن بتاه اندیش به تیراه آمده راه زنی و
دست اندازی کاشیوه شنیعه آن مفسد سیاه بخت است پیش می گیرد و پلنگپوس ازان اراده باطل نداست گزیده
یکے از خویشان خود را نزد ظفرخان فرستاده اظهار ملایمت وچاپلوسی نموده اولیاے دولت قاهره خاطر از انجانب
پرداخته دفع فساد احداد بدنهاد را پیش نهاد همت ساختند و به همان استعداد و جمعیت از راه گردیده بر سر آن
مقهور روان شدند چون خبر برگشتن پلنگپوس و آمدن لشکر ظفراثر بآن بدفرجام می رسد تاب مقاومت نیاورده خود را بکوه
اوا غرکه محکمه او بود می کشید و آن بیعاقبت آن کوه را پناه روزبد اندیشیده دیواری در پیش دره برآورده و استحکام تمام نموده
ذخیره و سائر اسباب قلعداری آماده و مهیا داشت اولیاے دولت ابدقرین استیصال او را پیشنهاد همت ساخته بقدم سعی فراز و
نشیب بسیار طے نموده بدره مذکور پیوستند و همه یکدل و یک جهت از اطراف هجوم آورده همت به تسخیر آنگماشتند هفتم
جمادی الاولی نقاره فتح بلند آوازه ساخته داد شجاعت و جلادت دادند از هنگام صبح تا سه پهر آتش قتال و جدال اشتعال
داشت بعد از سه پهر باانواع عواطف و مراحم الهی ابواب فتح و فیروزی بر چهره مراد دولت خواهان مفتوح گردید و آن محکمه بتصرف
بهادران لشکر منصور درآمد درین وقت یکے از احدیان شمشیر و کارد و انگشتری که یافته بود نزد ظفرخان برده نماید و
یقین می شود که اینها ازان عاصی است ظفرخان خود با چندے بر سر آن بدگهر میرود و ظاهر می گردد که بندوقے باو رسیده
و بجهنم واصل شده هرچند منادی کردند مشخص نگشت که این تفنگ از دست کدام کس باو رسید بالجمله سر آن مفسد مصحوب سردار مذکور
روانه درگاه آسمان جاه گردید و ظفرخان و دیگر بندهاے شایسته خدمت که مصدر تردودات پسندیده گردیده بودند هر کدام
در خور استعداد خویش باضافه منصب و اقسام مراحم اختصاص یافتند و درین تاریخ خبر رسید که رقیه سلطان بیگم صبیه
مرزا هندال منکوحه حضرت عرش آشیانی و در دارالخلافه اکبرآباد بجوار رحمت ایزدی پیوستند زن کلان آنحضرت ایشان بودند
و چون فرزند نداشتند در زمانے که شاهجهان بعالم وجود آمدند حضرت عرش آشیانی آن گوهر یکتاے خلافت را بمشکوی بیگم
سپردند و این سریر آراے خلافت سراے قدس متکفل تربیت شاهزاده والاگهر شد القصه در هشتاد و چهار سالگی به نهانخانه
عدم شتافتند در خلال این احوال عبدالرحیم ولد بیرم خان مشمول انواع مراحم و اقسام نوازش گردیده بتازگی بخطاب مستطاب

خان خانان فرق عزت برافراخت و خلعت و اسپ مرحمت نموده بایالت سرکار قنوج رخصت فرمودند و مقارن این حال تمامی فیلان مهابت خان که قبل ازین فرمان طلب شده بود بدرگاه رسیده داخل فیلخانه بادشاهی شدند درین روزها معروض گردید که مهابت خان صبیه خود را بخواجه برخوردار نام بزرگزاده نقشبندی نسبت کرده و چون این وصلت بے اذن و رخصت آن حضرت شده بود بر خاطر اشرف گران آمد او را بحضور اقدس طلبیده فرمودند که چرا بے دستوری ما دختر چنین عمده دولت را گرفته جواب پسندیده سامان نتوانست نمود و بحکم اشرف شلاق بسیت و رسا خورده محبوس گردید و درین روزها میرزا دکنی پسر میرزا رستم صفوی بخطاب شاهنواز خان اختصاص یافت بست و نهم اسفندارمذ ساحل دریای چناب بورود موکب مسعود آراستگی یافت ۰

جشن بست و یکمین نوروز از جلوس همایون

روز سه شنبه بست و دوم جمادی الثانی سنه هزار و سی و پنج هجری نیر جهان افروز ببرج حمل تحویل نمود و سال بست و یکم از جلوس مبارک آغاز شد بر ساحل دریاے چناب یک روز بلوازم جشن نوروزے پرداخته روز دیگر ازان منزل کوچ فرمودند در نیولا آقا محمد ایلچی شاه فلک بارگاه شاه عباس را رخصت انعطاف ارزانی داشته خلعت با خنجر مرصع دو هزار روپیه با و مرحمت فرمودند و مکتوبے که در جواب محبت نامه شاهی نگارش یافته بود با گریز مرصع تمام الماس که یک لک روپیه قیمت داشت و کمر خنجر مرصع نفیس نادر بر سم ارمغان حواله او شد و در اوراق سابق فرستادن عرب دست غیب نزد مهابتخان بجهت آوردن فیلان رقمزده کلک سوانح نگار گشته و اشارتے بطلب او نیز رفته در نیولا بحوالی اردو پیوست بالجمله طلب او به تحریک و کارپردازی آصف خان شده بود و پیشنها د خاطر ایشان آنکه او را خوار و بے عزت ساخته دست تعرض به ناموس و جان و مال او دراز کنند و این مطلب گران را بغایت سبکدست پیش گرفتند و او بر خلاف ایشان با چهار پنج هزار راجپوت خونخوار یک رنگ یک جهت آمده و اعیان اکثرے را همراه آورد که هرگاه کار بجان و کار و باستخوان رسد و از همه راه و از همه جهت مایوس گردد و برلے پاس عزت و ناموس خود بقدر امکان دست و پازده با اهل و عیال جان نثار شوند ۰

وقت ضرورت چو نماند گریز		دست بگیرد سر شمشیر تیز	

باآنکه از روش آمدن او در مردم حرفهاے ناملائم مذکور می شد آصف خان در نهایت غفلت و بے پروائی بسر میبرد چون خبر آمدن او بعرض اقدس رسید نخست پیغام شد که تا مطالبات سرکار بادشاهی را بدیوان اعلی مفروغ نسازد و مدعیان را بمقتضاے عدالت تسلی ننماید راه کورنش و ملازمت مسدود است و در باب خواجه برخوردار پسر خواجه عمر نقشبندی که مهابت خان دختر خود را با و نسبت نموده و سابقا مذکور شد که او را نیز چنگ زده بزندان سپردند حکم شد که آنچه مهابت خان باو داده فدائی خان تحصیل نموده بخزانهٔ عامره رساند و چون منزل بکنار بهت واقع بود نواب آصف خان باوجود چنین دشمن قوی بازوے از سر و جان گذشته در نهایت غفلت و عدم احتیاط صاحب و قبلهٔ خود یعنی حضرت شاهنشاهی را دران طرف دریا گذاشته خود با عیال و احمال و اثقال و خدم و حشم از راه پل عبور نموده درین روے آب منزل گزید و هم چنین کارخانجات از خزانه و توپخانه وغیره حتی که خدمتگاران و بنده هاے نزدیک در کل از دریا عبور نمودند معتمد خان بخشی و میر توزک از آب گذشته شب در پیش خانه بود علی الصباح چون مهابت خان دریافت که کار ناموس و جان او رسیده لاعلاج درین وقت که هیچ کس در گرد و پیش حضرت نمانده بود با چهار پنج هزار سوار راجپوت که بآنها قول و عهد نموده بود از منزل خود برآمده نخست بر سر پل رسیده قریب دو هزار سوار بر پل می گذارد که پل را آتش زده اگر کسی اراده آمدن داشته باشد بدافعه و مقابله قدم برجا دارند و خود متوجه دولتخانه می گردد و از درحرم گذشته به پیشخانه معتمد خان رسیده باز پرس احوال نمود معتمد خان شمشیر بسته از خیمه برآمد و چون چشمش بر او افتاد از احوال شاهنشاهی استفسار نمود و قریب بصد راجپوت پیاده برچه و شمشیر در دست همراه داشت و از گرد و غبار چهره آدم خوب محسوس نمی شد بر سمت دروازه کلان شتافت و دران وقت در فضاے دولت خانه معدودے از اهل یتاق وغیره و سه چهار خواجه سراے پیش دروازه ایستاده بودند مهابت خان سواره تا دولت خانه رفته از اسپ فرود آمد دران وقت که پیاده شده بجانب غسل خانه شتافت قریب دو صد راجپوت همراه داشت معتمد خان پیش رفته گفت که این همه گستاخی و بیباکی از اجهت و دوراست نفسی توقف نمائید تا من رفته عرض کورنش و زمین بوس نمایم اصلا بجواب نه پرداخت و چون بر در غسل خانه رسید ملازمان او تخماے دروازه را که دربانان بجهت احتیاط بسته بودند درهم شکسته بفضاے دولتخانه درآمدند جمعے از خواصان که بر گرد و پیش آنحضرت بسعادت حضور اختصاص داشتند از گستاخی او بعرض همایون رسانیدند

آن حضرت از درون خرگاه برآمده بر پالکی نشستند درین وقت مهابت خان مراسم کورنش بتقدیم رسانیده آنگاه بر دور پالکی گردیده معروض داشت که چون یقین کردم که از آسیب عداوت و دشمنی آصف خان خلاصی و رهائی ممکن نیست و با انواع و اقسام خواری و رسوائی کشته خواهم شد از روے اضطرار جرأت و دلیری نموده خود را در پناه حضرت انداختم اکنون اگر مستوجب قتل و سیاست ام در حضور اشرف سیاست فرمایند درین وقت راجپوتان او فوج فوج مسلح آمده در سراپردهٔ بادشاهی را فراگرفتند و در خدمت آنحضرت بجز عرب دست غیب که دستیار او بود و میر منصور بدخشی و جواهر خان خواجه سرا و بلند خان و خدمت پرست خان و فیروز خان و خدمتخان خواجه سرای و فصیح خان مجلسی و سه چهار نفری از خواصان دیگری حاضر نبود چون آن بے ادب خاطر اقدس را شورانیده بود مزاج اعتدال سرشت را غیرت در شور داشت دو مرتبه دست بر قبضهٔ شمشیر رسانیده خواستند که جهان را از لوث وجود آن بیباک پاک سازند هر بار میر منصور بدخشی به ترکی عرض میکرد که وقت مقتضی آن نیست صلاح حال منظور باید داشت و سزای کردار ناهنجار این تیره بخت بدکردار را باید داد گر حواله فرمایند تا وقت استیصال او در رسد چون حرف او بفروغ دولت خواهی آراستگی داشت ضبط خود فرمودند و در اندک فرصت راجپوتان او درون برون دولتخانه فرو گرفتند چنانچه بغیر او و نوکران او کسے دیگر بنظر درنمی آمد درین وقت آن بے عاقبت عرض کرد که هنگام سواری ست بضابطهٔ معهود سواری فرمایند تا این غلام فدوی در خدمت باشد و بر مردم ظاهر شود که این جرأت و گستاخی حسب الحکم از من بوقوع آمده و اسپ خود را پیش آورده مبالغه و الحاح بسیار نمود که برهین اسپ سوار شوید غیرت سلطنت رخصت نداد که بر اسپ او سواری فرمایند حکم شد که اسپ سواری خاصه را حاضر سازند و بجهت لباس پوشیدن و استعداد سواری خواستند که بدرون محل تشریف برند آن ستیزه کار راضی نشد القصه آن قدر توقف روے داد که اسپ خاصه را حاضر ساختند و آنحضرت سوار شده دو تیر انداز بیرون دولتخانه تشریف بردند بعد ازان فیل خود را آورده التماس نمود که چون وقت شورش و اژدحام است صلاح دولت درین میداند که بر فیل نشسته متوجه شکارگاه شوند و آنحضرت بے مبالغه و مضایقه بر همان فیل سوار شدند یکے از راجپوتان معتمد خود را در پیش فیل و دو راجپوت دیگر را در پس حوضه نشانیده بود درین اثنا مقرب خان خود را رسانیده باستر ضاے او درون حوضه نزدیک بآنحضرت رفته نشست ظاهرا درین آشوبگاه بے تمیزی زخمی بر پیشانی مقرب خان رسید و خدمت پرست خان خواص که معتاد شراب و پیاله خاصه در دست داشت خود را بفیل رسانید و هر چند راجپوتان بسنان برچه و زور دست و بازو مانع آمدند و خواستند که او را جاے ندهند او کناره حوضه را

محکم گرفته خود را نگاه می داشت و چون در بیرون جای نشستن نبود خود را میان حوضه گنجانید و چون قریب نیم کروه مسافت سطے شد گجبت خان دارو غه فیلخانه ماده فیل سواری خاصه را حاضر آورد و خود در پیش فیل و پسرش در عقب نشسته بود مهابت خان اشاره کرد تا آن بے گناه را با پسرش شهید کردند بالجمله در لباس سیر و شکار بر سمت منزل خویش راهبری نمود و آنحضرت بدرون خانه او در آمده زمانی توقف فرمودند فرزندان خود را بر دور آنحضرت گردانیدند و چون از نورجهان بیگم غافل افتاده بود درین وقت بخاطرش رسید که باز حضرت شاهنشاهی را بدولتخانه برده از انجا همراه نورجهان بیگم باز بخانه خود آرد باین قصد بار دیگر آنحضرت را بدولتخانه آورد قضارا در هنگامی که حضرت شاهنشاهے بقصد سیر و شکار سوار شدند نورجهان بیگم فرصت غنیمت شمرده با جواهر خان خواجه سرا که ناظر محلات بادشاهی بود از آب گذشته بمنزل برادر خود آصف خان رفته بود آن کم فرصت تیز رفتن بیگم یافته از سهوی که در محارست بیگم کرده نداست کشیده متردد خاطر گشت آنگاه در فکر شهریار شد و دانست که جدا داشتن او از خدمت حضرت خطائی است عظیم لاجرم رای فاسد او بر این معنی قرار گرفت و آنحضرت را باز سوار ساخته بمنزل شهریار برد و آنحضرت از وسعت حوصله و گرانباری هرچه اومی گفت می کردند درین وقت چهجو بنیره شجاعت خان همراه شد و چون بخانه شهریار در می آید برا چوتان اشاره کرد تا اورا بقتل رسانیدند بالجمله چون نورجهان بیگم از آب گذشته بمنزل برادر خود رفت عمدهای دولت را طلبداشته مخاطب معاتب ساخت که از غفلت و خامکاری شما کار تا بانجا کشید و انچه در مخیله هیچکس نگذشته بود بظهور آمد و در پیش خدا و خلق خجلت زده کردار خویش گشتید اکنون تدارک آن باید کرد و در انچه صلاح دولت و برآمد کار باشد باتفاق معروض باید داشت همه یکدل و یک زبان بعرض رسانیدند که تدبیر درست و رای صائب آنست که فردا فوجها ترتیب داده در رکاب سعادت از آب گذشته آن مفسدان را مقهور و منکوب ساخته بدولت زمین بوس بندگان حضرت سرفراز شویم چون کنکاش ناصواب بمسامع جلال رسید از ضابطه معقول دور نمود همان شب مقرب خان و صادق خان بخشی و میر منصور و خدمت خان را پے در پے نزد آصف خان و عمدهای دولت فرستادند که از آب گذشتن و جنگ انداختن محض خطاست زنهار که این تدبیر نادرست را نتیجه خامکاری و ناسازگاری دانسته پیرامون خاطر راه ندهند که بجز ندامت و پشیمانی اثر بران مرتب نخواهد شد هرگاه درین طرف باشم بکدام دلگرمی دیگر امید جنگ می کنیم و بجهت اعتماد و احتیاط انگشتری مبارک خود را مصحوب میر منصور فرستادند اما آصفخان بگمان آنکه این حرفها زاده طبیعت مهابت خان بے عاقبت باشد و حضرت بتکلیف او

حکم فرموده مهر را فرستاده اند بهمان قرار داد پای عزیمت افشرده درین وقت فدائی خان چون از فتنه پردازی زمانه دقوف
یافت سوار شده بکنار آب آمده و از آنکه پل را آتش داده بودند و امکان عبور متصور نبود بیتاب شده در تیر باران بلاو
تلاطم فتنه با چندین نوکران خویش روبروی دولتخانه اسپ بدریا زده خواست که بشناوری عبور نماید شش کس از
همراهان او بموج فنا رفتند و چندی از تندی آب پایان رویه افتادند دنیم جانی بساحل سلامت رسانیدند و خود
با اسپ سوار برآمده چقلیش نمایان کرد و دست اکثری از رفقای او بکار رسید و چار کس از همراهان او جان نثار شدند
و چون دید که کاری از پیش نمی رود و غنیم زور آور است و بملازمت اشرف نمی تواند رسید عطف عنان نموده از آب گذشت
و حضرت شاهنشاهی آنروز و آن شب در منزل شهریار بسر بردند روز یکشنبه هشتم فروردی مطابق بیست و نهم جمادی الثانی
آصفخان باتفاق خواجه ابوالحسن و دیگر عمده های دولت قرار بجنگ داده در خدمت مهد علیا نورجهان بیگم از گذری که غازی بیگ
مشرف نواره پایاب دیده بود قرار گذشتن داد اتفاقاً بدترین گذرها همان بود سه چار جا از آب عمیق عریض گذشتند و در وقت
گذشتن انتظام افواج برجا نماند هر فوجی بطرفی افتاد آصفخان و خواجه ابوالحسن و ارادت خان با عماری بیگم روبروی فوج کلان
غنیم که فیلان کاری خود را پیش داده کنار آب را مضبوط ساخته بودند درآمدند و فدائی خان بفاصله یک تیر انداز پایان تر مقابل فوج
دیگر از آب گذشت و ابوطالب پسر آصف خان و شیر خواجه و آله یار و بسیاری مردم پایان بر فدائی خان عبور نمودند و هنوز جمعی
بکنار ریسته و بعضی میان آب بودند که افواج غنیم فیلان را پیش رانده حمله آوردند و هنوز آصفخان و خواجه ابوالحسن در میان آب بودند و معتمد خان
از آب نگذشته بر لب آب دویم ایستاده تماشای نیرنگی تقدیر میکرد که سوار و پیاده و اسپ و شتر در میان دریا درآمده پهلو بر یکدیگر برزده
سعی در گذشتن دارند در بیوقت ندیم خواجه سرای بیگم آمده مخاطب ساخت که مهد علیا می فرمایند که اینجا جای توقف و تامل است پای
همت پیش نهید که بمجرد درآمدن شما غنیم منهزم گشته راه آوارگی پیش خواهد گرفت از استماع این خطاب و عتاب خواجه ابوالحسن
و معتمد خان اسپان خود را در آب زدند و فوج غنیم و راجپوتان مردم این جانب را پیش انداخته بدریا درآمدند و در
عماری بیگم دختر شهریار و مهین شاهنواز خان بودند تیری بر بازوی دختر شهریار رسید و بیگم بدست خود برآورده بیرون
انداخت و لباسها بخون رنگین شد و جواهر خان خواجه سرا ناظر محل و ندیم خواجه سرای بیگم و خواجه سرای دیگر در پیش
فیل جان نثار گردیدند و دو زخم شمشیر بر خرطوم فیل بیگم رسید و بعد ازانکه روی فیل برگشت دو سه زخم بر چهار عقب
فیل زدند تا آنکه شمشیرها از پی هم می رسند فیلبان سعی در راندن فیل داشت تا جای رسید که آب عمیق آمد و اسپان

به شناوری افتاده دیم غرق شدن بود ناگزیر عطف عنان نمودند وفیل بیگم بشناوری از آب گذشت وبدولتخانه بادشاهی رفته فرود آمدند وچون راجپوتان قصد تمام باین جانب کردند درین وقت آصف خان پیدا شد واز بیرنگی زمانه وبیراه رفتن رفیقان ونشستن نقش بدگله آغاز کرده روانه شد وهرچند حاضران ازایشان نشان خواستند اثرے ظاهر نشد که بکدام جانب شتافت وخواجه ابوالحسن گرم راند واز هول اضطراب اسپ بدریا زد وچون آب عمیق بود وتندی می رفت در وقت شناوری از اسپ جدا شد تا قاش زین را بدو دست محکم گرفته بود تا آنکه غوطه خورد ونفس گیر شد قاش زین نگذاشت درین حالت مخصه ملاح کشمیرے خود را رسانیده خواجه را برآورد وفدائی خان باجمعے از نوکران خود وچندی از بندهاے بادشاهی که دوستی وآشنائی باوے داشتند از آب گذشته بافوجی که در مقابل او بود چپقلش کرد وغنیم خود را برداشته تا خانه شهریار که حضرت شاهنشاهی درانجا تشریف داشتند خود را رسانید وچون درون سراپرده از سوار و پیاده مالامال بود برسر در ایستاده به تیراندازی پرداخت چنانچه تیرهاے او اکثر درصحن دولتخانه نزدیک بآن حضرت می رسید ومخلص خان درپیش تخت ایستاده بود بالجمله فدائی خان زمانے ممتد ایستاده تلاش می کرد واز همراهان او سید مظفر که از جوانان کارطلب کاردیده فندی بود وعطاء الله نام خویش فدائی خان بدریافت سعادت شهادت حیات جاوید یافتند وسید عبدالغفور بخاری که از جوانان شجاع است زخم کاری برداشت وهمه زخم باسپ سواری فدائی خان رسید وچون دریافت که کاری ازپیش نمی رود وبخدمت نمی تواند رسید عطف عنان نموده ازاُرد وبرآمد وبطرف بالای آب شتافت وروز دیگر از آب گذشته برهتاس نزد فرزندان خود رفت وازانجا عیال را برداشته بگرجاک مُنڈیه رخت سلامت کشید بدرنجش نام زمیندار پرگنه مذکور بادرابطه قدیم داشت فرزندان را درانجا گذاشته وخاطر ازانجانب واپرداخته جریده بجانب هندوستان شتافت وشیرخواجه داآله وردی خان قراول باشی وآله یار پسر افتخار خان هرکدام بطرفی رفتند وآصف خان چون دانست که از دست مهابت خان خلاصی ممکن نیست بالپسر خود ابوطالب ودوصد وسه صد سوار مفلوک از بارگیر واهل خدمت بجانب قلعه اٹک که درتیول او بود رفت وچون به رهتاس رسید ازارادت خان خبر یافت که درگوشه فرود آمده کسان خود را فرستاده ببالغه بسیار نزد خود طلبید لیکن هرچند سعی کرد او بهمراهی آصف خان راضی نشد وآصف خان بقلعه اٹک رفته متحصن گشت وارادت خان برگشته بارد وآمد وبعد ازان خواجه ابوالحسن بعهد وسوگند اطمینان خاطر بخشیده مهابت خان را دیده ونوشته بنام ارادت خان ومعتمد خان مشتمل برسوگند غلیظ شدید بخط او گرفت که گزند جانی ونقصانی بعزت وناموس نرساند آنگاه بشان

راہمراہ بردہ ملاقات داد درین روز عبد الصمد نواسہ شیخ چاند منجم راکہ باصف خان رابطہ قوی داشت والحق جوان مستعد بود بشباست آشنائی او در حضور خود بقبل رسانید مقارن این حال شاہ خواجہ ایلچی نذر محمد خان والی بلخ بدرگاہ والا رسیدہ ملازمت نمود و بعد از ادائے کورنش و تسلیم و آدابے کہ درین دولت معمول است کتابت نذر محمد خان کہ مشتمل بر اظہار اخلاص و نیازمندی بود باتحف و ہدایائے آن ملک گذرانیدہ آنگاہ پیشکش خود را بنظر در آوردند و سوغاتہائے نذر محمد خان از اسپ و غلام ترکی وغیرہ موافق پنجاہ ہزار روپیہ قیمت شد و عجالۃ الوقت سی ہزار روپیہ انعام یافت پیش ازین نگاشتہ کلک وقائع نگار گشتہ کہ چون آصفخان بہیچ وجہ از مہابت خان ایمن نبود بہ قلعہ اٹک کہ در جاگیر او بود رفتہ تحصن جست و ہمگی دو صد و پنجاہ کس از سوار و پیادہ با او ہمراہ بودند مہابت خان چندے از احدیان بادشاہی و ملازمان خود و زمینداران آن نواحی را بسرکردگی بہروز نام پسر خود و شاہقلی فرستاد کہ گرم و گیر انشانتہ بہ محاصرہ قلعہ پردازند نامبردہا در انجا رسیدہ قلعہ را بدست آوردند و آصف خان عنان بہ قضا سپرد و فرستادہ ہائے مہابت خان بہ عہد و سوگند آرام بخش خاطر متوحش او گشتہ حقیقت را بمہابت خان نوشتند و چون موکب گیہان شکوہ از دریائے اٹک عبور نمود مہابت خان از حضرت رخصت حاصل نمودہ بقلعہ اٹک رفت و آصف خان را با ابو طالب پسرش و خلیل اللہ ولد میر میران مقید و محبوس ساخت و قلعہ را ببلازمان خود سپرد و در ہین اثنائے عبد الخالق برادر زادہ خواجہ شمس الدین محمد خوافی راکہ از مصاحبان و مخصوصان آصف خان بود با محمد تقی بخشی شاہجہان کہ در محاصرہ برہانپور بدست افتادہ بود بہ تیغ بیباکی آوارہ صحرائے عدم گردانید و ملا امیر محمد قنوم دیراکہ بسبب اخوندی نزد آصف خان بود وقتیکہ او را زنجیر کردند بسبب اتفاق زنجیر حلقہ دار در پائے او کردند چنانچہ باید استحکام ندادند باندک حرکت از پائے او برآمد این مقدمہ حمل بر افسونگری و ساحری او کرد او حافظ قرآن مجید بود و پیوستہ بتلاوت اشتغال داشت و لبہائے او بتلاوت متحرک بود ازین حرکت لب یقین کرد کہ مرا دعائے بدی کند و از غلبہ وسواس و فرط توہم آن مظلوم را بہ تیغ ستم شہید ساخت ملا محمد با فضائل صوری و کتب و کمالات بزیور صلاح و پرہیزگاری آراستگی داشت افسوس کہ نسناک بیباک قدر چنین مردی نشناختہ بیہودہ ضائع ساخت و چون بنواحی جلال آباد نزول اردوی گیہان پوی اتفاق افتاد جمعے از کافران آمدہ ملازمت نمودند اکنون بجملے از معتقدات و رسومی کہ میان ایشان شائع است بجہت غرابت مرقوم می گردد طریق آنہا بہ آئین کافران تبت نزدیک است بے صورت آدمی از طلا یا از سنگ ساختہ پرستش می نمایند و بیش از یکزن نمی کنند مگر زن اول نازادگاہ باشد

یا باشوهر نا سازگار دارگر خواهند که بخانه دوستی یا خویشی بروند از بالاے بام یک دیگر تردد می کنند وحصار شهر را جز یک در نمی باشد وغیر از خوک وماهی ومرغ دیگر همه گوشت می خورند وحلال دارند می گویند که از قوم ما هرکس که ماهی خورد البته کور شده و گوشت را یخنی کرده می خورند ولباس سرخ را دوست می دارند ومرده خود را لباس پوشانیده وسلح ساخته باصراحی و پیاله وشراب در گور می گذارند وسوگند ایشان این است که کله آهو را یا بزرا در آتش می نهند وباز آنرا ازانجا برداشته بر درخت می گذارند می گویند که هرکس از ما این سوگند را بدروغ خورده البته ببلاے مبتلا شده دارد پدر زن پسر خود را خوش کند بگیرد و پسر دران باب مضایقه نمی نماید حضرت شاهنشاهے فرمودند که هرچه دل شما از چیز هاے هندوستان خواهش داشته باشد درخواست نمایند اسپ وشمشیر ونقد وسروپاے سرخ التماس کردند وکامیاب مراد گشتند درین اثنا جگت سنگه پسر راجه باسو از اردوے گیهان شکوه فرار نموده بکوهستان شمالی لاهور که وطن اوست شتافت ومقارن این حال صادق خان بایالت صوبه پنجاب رخصت یافت وحکم شد که تنبیه وتادیب جگت سنگه نماید و حضرت شاهنشاهی منزل بمنزل به نشاط شکار پرداخته روز یک شنبه بستم اردی بهشت در ساعت مسعود داخل شهر کابل شدند ودرین روز بر فیل نشسته نثار کنان از میان بازار گذشته بباغ شهرآرا که نزدیک بقلعه کابل واقع است نزول اجلال فرمودند روز جمعه غره خرداد بروضه منوره حضرت فردوس مکانی تشریف برده لوازم نیاز مندی تقدیم رسانیده از باطن قدسی مواطن آن حضرت استمداد همت نمودند وهمچنین به زیارت میرزا هندال وعم بزرگوار خود میرزا محمد حکیم تبرک جسته از حضرت حق سبحانه تعالی التماس آمرزش ایشان فرمودند از غرائب اتفاقات که از نهانخانه تقدیر بر منصه ظهور پرتو افگند پاداش کردار زشت هبت خان است تفصیل این اجمال آنکه چون آن جرات وگستاخی در کنار آب بهت از و بظهور آمد وامراے بیحوصله باسپاه از غفلت خویش خجلت زده خاوند خویش گشتند وامرے که در محله هیچکس خطور نکرده بود چهره پرداز ظهور گشت راجپوتان او بنا بر تسلط واقتدارے که بحسب اتفاق روے نموده بود خود سر ومغرور گشته دست تعدے وتطاول بر رعایا وزیردستان دراز کرده هیچکس را موجود نمی شمردند تا آنکه روزگار برگشت ودست فتنه آتش بخرمن هستی آن خودسران زد بالجمله جمعی از راجپوتان در حلقه که از شکارگاهاے مقرری کابل است رفته اسپان خود بچراگذاشته بودند چون چلکه راجهت شکار بادشاهی قرق ساخته بجمعے از احدیان حواله نموده بودند یکے ازانها مانع آمده کار بدرشتی گذرانیدند وراجپوتان بیحیا با آن بیچاره را بزخم تیغ پاره پاره کردند چندے از خویشان وبرادران او واحدیان دیگر

بدرگاہ رفتہ استغاثہ و داد خواہی نمودند حکم شد کہ اگر او را شناختہ می باشند نام و نشان او معروض دارند تا بحضور اشرف طلبیدہ باز پرس فرمائیم و بعد از اثبات خون بسزا رسد احدیان را باین حکم تسلی نگشتہ برگشتند راجپوتان نیز قریب بآنہا فرود آمدہ بودند روز دیگر احدیان مستعد رزم و پیکار شدہ ہمہ یک جہت دیک رو بر سر دائرہ راجپوتان آمدند و چون احدیان تیر انداز و توپچی بودند باندک زد و خوردی راجپوت بسیار کشتہ شد و چندے راکہ مہابت خان از فرزندان حقیقی گرامی تر می دید علف تیغ انتقام گردیدند تخمیناً ہشتصد و نہصد راجپوت بقتل رسیدہ باشند و احشام کابل و ہزارجات ہرجا راجپوتے را در اطراف و نواحی یافتند از کوتل ہندکش گذرانیدہ فرو ختند و باین طریق قریب بپانصد راجپوت کہ بیشترے از انہا سردار قوم بودند و بشجاعت و مردانگی اشتہار داشتند بفروخت رفتند و مہابت خان از شنیدن این خبر سراسیمہ و مضطرب سوار شدہ بکمک نوکران خود شتافت و در اثنائے راہ نقش را طور دیگر دیدہ از بیم و ہراس کہ مبادا درین آشوب کشتہ شود برگشتہ خود را در پناہ دولت خانہ انداخت و بالتماس او حبشیان و کوتوال خان و جمال خان خواص را حکم شد تا این فتنہ را فرو نشانند دیگر بعرض رسید کہ باعث جنگ و مادہ فساد بدیع الزمان خویش خواجہ ابو الحسن و خواجہ قاسم برادر اوست ہر دو را بحضور طلبیدہ باز پرس فرمودند جوابے کہ تسلی او شود سامان نیارستند کرد چون کس بسیارے از تیر و تفنگ بقتل رسیدہ بودند ناگزیر مراعات خاطر او از لوازم شمردہ نامبردہ ہا را بوے حوالہ کردند و او در نہایت خواری و رسوائی سر و پا برہنہ بخانہ خود برده مقید ساخت و انچہ در بساط آنہا بود تمام متصرف شد در ینولا بعرض رسید کہ عنبر حبشی در سن ہشتاد سالگی باجل طبیعی درگذشت عنبر در فن سپاہگری و سرداری و ضوابط تدبیر عدیل و نظیر نداشت او باش آن ملک را چنانچہ باید ضبط کردہ بود تا آخر عمر روزگار بعزت بسر برد و در ہیچ تاریخی بنظر در نیامدہ کہ غلام حبشی بمرتبہ او رسیدہ باشد و درین ایام سید بہوہ حاکم دہلی بموجب نوشتہ مہابت خان عبد الرحیم خانخانان را کہ متوجہ جاگیر خود بود برگردانیدہ بلاہور فرستاد در ینولا خبر رسید کہ شاہزادہ ہائے والا نژاد سلطان دارا شکوہ و سلطان اورنگ زیب پسران شاہجہان بحوالے اکبر آباد رسیدند خاطر قدسی مظاہر از مژدہ وصول بنائرکا مگار گلگل شگفت لیکن مہابت خان بمظفر خان حارس دار الخلافہ نوشت کہ نظر بند نگاہدارد و بدرگاہ بیارد چون توجہ خاطر اشرف بشکار بسیار بود و شیفتگی آنحضرت درین شکل بحدی رسیدہ بود کہ در حضر و سفر یکرو نبے شکار ممکن نیست کہ بسر آید لاجرم در ینولا آلہ در دہان قراول بیگی بجہت شکار قمرغہ نورکلانی کہ اہل ہند آنرا نارو گویند از ریسمان تابیدہ ترتیب دادہ پیشکش نمود

مبلغ بیست وپنج هزار روپیه بران صرف شده بنابرآن درموضع ازغنده که ازشکارگاهای مقرر این ملک است بمتصدیان سرکار حکم شد که نورمذکور راشکار برده استاده نمودند وشکاری راازهرجانب بنورد درآوردند وحضرت باپرستاران حرم سرای عزت بنشاط شکار توجه فرمودند شاه اسمٰعیل هزاره که جماعهٔ هزارهارا ورا ببزرگی ومرشدی قبول می داشتند وباتوابع ولواحق خویش درظاهر دیهه میرمانوس فرودآمده بود حضرت شاهنشاهی بانورجهان بیگم واهل حرم بمنزل شاه اسمٰعیل تشریف فرمودند وبیگم بفرزندان شاه ازاقسام وجواهر درواری مرصع الات تلطف فرمودند وازانجا بنشاط شکار پرداخته قریب سیصد راس ازرنگ وقوچ کوهی وخرس وکفتارکه درین نورد درآمده بود شکار شد ویکی ازهمه کلان تر بود وزن فرمودند سه من وسه سیر بوزن جهانگیری برآمد وازسوانح آنکه چون خبرگستاخی مهابت خان بسمع شاهجهان رسید مزاج بشورش گرائید وباوجود قلت جمعیت وعدم سامان داعیه مصمم شدکه بخدمت پدر والاقدرشناخته سزای کردارناهنجار دردامن روزگار او نهد باین عزیمت شتافته بتاریخ بیست وسیوم رمضان سال هزار وسی وپنج باهزار سوار ازمقام ناسک برتنگ رایات برافراشتند بگمان آنکه شاید درین مسافت بقدر جمعیتی فراهم آید چون اجمیر مخیم گشت راجه کشن سنگه پسر راجه بهیم که باپانصد سوار درموکب منصور بود باجل طبعی درگذشت وجمعیت اومتفرق گشت وهمگی پانصد سوار درغایت پریشانی وتنگدستی همراه ماندواراده سابق سامان پذیرنشد ناگزیر رای عقده کشای چنین تقاضا فرمود که بولایت ٹٹھه شتافته روزی چند دران تنگنای خمول باید گذرانید باین داعیه ازاجمیر بناگور وازناگور بجدود جوده پور وازان راه بجیسلمیر نهضت اتفاق افتاد وحضرت جنت آشیانی درایام هرج ومرج ازهمین راه بولایت سنده وملک ٹٹھه تشریف برده بودند واین موافقت باجد بزرگوار ازبدایع روزگاراست چون خاطرفیض مظاهر ازسیروشکارگلزار همیشه بهارکابل وا پرداخت روزدوشنبه غره شهریور ازکابل بصوب مستقرالخلافه کوس مراجعت بلندآوازه گشت درین تاریخ خبربیماری شاهزاده پرویز بعرض رسیدکه دردقلنج قوی بهم رسیده ایشان رازمانی ممتد بیشعور داشت وبعدازتدبیرات بقدرخفتی حاصل شد ومقارن این حال عرض داشت خانجهان رسیده نوشته بودکه شاهزاده بازازهوش رفته ودرین مرتبه پنج گهڑی که دوساعت نجومی باشد بیشعور بودند ناگزیراطبا بداغ قرارداده پنج داغ درسرو پیشانی وشقیقه ایشان سوختند معهذا بهوش نیامدند وبعدازساعت دیگرافاقت بهم رسیده سخن کردند وبازازهوش رفتند اطبا بیماری ایشان راصرع تشخیص نموده اند واین قمره افراط شراب است چنانچه هردوعم ایشان شاهزاده شاه مراد وشاهزاده دانیال بهمین بیماری مبتلاگشته کاسه سردرکاسه شراب کردند درینولاشاهزادگان

والاگهر سلطان داراشکوه و شاهزاده اورنگ زیب از خدمت پدر بملازمت جد بزرگوار آمده بدولت زمین بوس فرق نیاز نورانی ساختند از فیلان و جواهر مرصع آلات قریب ده لک روپیه پیشکش ایشان بنظر درآمد درینولا از نوشته فاضلخان بعرض رسید که بایستغر پسر سلطان دانیال مرحوم در امرکوٹ از شاهجهان جدائی گزیده بملک راجه گجسنگ خود را رسانیده حنقریب بشاهزاده پرویز خواهد رسید و از سوانح بهجت افزا که درین راه بظهور آمد آوارگی مهابت خان از درگاه است تفصیل این داستان برسم اجمال آنکه از تاریخیکه آن بداندیش مصدر چنین گستاخی گردید مزاجش بشورش گرائید و ظرف حوصله اش تنگی کرد و باعیان دولت سلوک خلاف مراسم پیش گرفته دلها را از خود آزرده و خاطر را متفکر گردانید حضرت شاهنشاهی با وجود چنین گستاخی و سوء ادب از کمال حوصله و بردباری التفات و عنایت ظاهری می ساختند و هرچه نور جهان بیگم در خلوت می گفت بے کم و کاست نزد او بیان مے فرمودند چنانچه مکرر بر زبان آوردند که بیگم قصد تو دارد خبردار باش و صبیه شاهنواز خان صبیره عبدالرحیم خان خانان که در عقد از دواج شایسته خان پسر آصف خان است می گوید که هرگاه قابو یابم مهابت خان را به بندوق خواهم زد و باظهار این مقدمات خاطر او را مطمئن می ساختند تا آنکه رفته رفته توهمی که در ابتدا داشت و ازان رهگذر هوشیار و بیدار می بود و جماعتی کثیر از راجپوتان با خود بدرگاه می آورد برگرد و پیش دولتخانه بازمی داشت کم شد و آن ضبط و انتظام برجا نماند و معهذا نوکران خوب او در جنگ احدیان کابل تقبل رسیدند و نور جهان بیگم بخلاف او پیوسته در انتهاز فرصت بود و سپاه و بارگاه می داشت و مردم دلیر جنگ آزما را دلاسا می کرد و مستمال و امیدوار می ساخت تا آنکه هوشیار خان خواجه سرای بیگم بموجب نوشته ایشان قریب بدو هزار سوار از لاهور نوکر کرده بخدمت شتافت و در رکاب سعادت هم جمعیت نیک فراهم آمده بود یک منزل پیش از رهتاس دیدن محله سواران را تقریب ساخته فرمودند که تمام سپاه قدیم و جدید جبه پوشیده در راه بایستد آنگاه بلند خان خواص را حکم شد که از جانب حضرت نزد مهابت خان رفته پیغام گذارد که امروز مردم بیگم خود را بنظر اشرف می گذرانند بهتر آنست که مجراے اول را موقوف دارید مبادا باهم گفتگو شده بجنگ و نزاع کشد و در عقب بلند خان خواجه انور را فرستادند که این سخن پسندیده معقول او سازد و او حسب الحکم عمل نموده درین وقت بکورنش نیامد روز دیگر بسیاری از بندهاے بادشاهے در درگاه فراهم آمدند و آنحضرت بمهابت خان حکم فرمودند که یک منزل از اردو پیش می رفته باشد اگرچه او از حقیقت کار آگاه گشت لیکن چون چشمش از جنگ احدیان ترسیده بود کام دنا کام روانه پیش شد و آنحضرت بتعاقب او سوار شده گرم و گیر اشتافتند و مهابت خان دیگر خود را

جمع نتوانست ساخت واز منزل پیش نیز کوچ کرده از دریاے بهت گذشته فرود آمد وحضرت شاهنشاهی درین طرف لشکر آراستند وافضل خان رانزد آن آشفته دماغ فرستاده چهار حکم تبقریر او حواله فرمودند نخست آنکه چون شاهجهان بصوب پٹنه رفته او نیز از پے رفته آنهم را بانجام رساند دویم آصف خان را بملازمت حضور فرستد سویم طهمورث و هوشنگ پسران شاهزاده دانیال را روانه حضور نماید چهارم لشکری پسر مخلص خان را که ضامن اوست وتا حال بملازمت نیامده حاضر سازد واگر درفرستادن آصف خان استادگی کند یقین شناسد که فوج برسر او تعین خواهد شد افضل خان پسران شاهزاده دانیال را همراه آورده معروض داشت که درباب آصف خان عرض می کند که چون از جانب بیگم ایمن نیستم بیم آن دارم که اگر آصف خان را از دست بهم مبادا لشکر برسر من تعین فرمایند درین صورت بنده را بهر خدمتے که تعین فرمایند بدان سرفراز شده چون از لاهور بگذرم منت برچشم و دل گذاشته آصف خان را روانه درگاه خواهم ساخت چون افضل خان عذر فرستادن آصف خان معروض داشت بیگم از حرفهاے لغو او بشورش درآمد افضل خان بازرفته انچه دیده وشنیده بود پوست کنده ظاهر ساخت وگفت درفرستادن آصف خان توقف مصلحت نیست زنهار بطور دیگر بخاطر نرساند که ندامت خواهد کشید چون مهابت خان از حقیقت کار آگاه گشت فی الفور آصف خان را خود آورده معذرت خواست وبعهد وسوگند خاطر او پرداخته وملایمت فراوان ظاهر ساخته روانه درگاه نمود لیکن ابوطالب پسر او را بجهت مصلحتی که رقم پذیر گردیده رفتن نگاهداشت بظاهر عزیمت پٹنه وانموده کوچ بکوچ روانه شد وبست وسویم ماه مذکور عبور موکب منصور از آب بهت واقع شد از غرائب آنکه یورش مهابت خان وهرج ومرج او برساحل همین آب اتفاق افتاد وبازانخطاط وآخر نجبت وزمان او بار او برکنار همان دریا روی نمود وپس ازروزی چندی ابوطالب پسر آصف خان وبدیع الزمان داماد خواجه ابوالحسن و خواجه قاسم برادر او را نیز عذرخواسته بدرگاه فرستاد چون درجهانگیرآباد نزول سعادت اتفاق افتاد او رنجش پسر خسرو خان خانان ومقرب خان ومیر جمله واعیان شهر لاهور بدولت زمین بوس جبین اخلاص را نورانی ساختند هفتم ماه آبان بسلامت مسعود نزول موکب اقبال بدارالسلطنت لاهور چهره افروز مراد گردید درین روز مسعود آصف خان بصاحب صوبگی پنجاب اختصاص یافت ومنصب وکالت ضمیمه مراحم گردید وحکم شد که سر دیوان نشسته از روے استقلال تمشیت مهمات مالی وملکی پردازد وخدمت دیوانی بخواجه ابوالحسن ارزانے شد وافضل خان از تغیر میر جمله بخدمت میر سامانی سرفرازے یافت ومیرمذکور بخدمت بخشیگری سربلند گردید وسید جلال ولد سید محمد نبیره شاه عالم بخاری را که درگجرات آسوده اند واحوال

ایشان بتقریبات درین اقبال نامه ثبت افتاده رخصت وطن فرموده فیل بجهت سواری ایشان لطف نمودند درینولا بعرض رسید
که مهابت خان از سمت راه پٹنه عنان تافته بجانب هندوستان روانه شد و نیز بسماع جلال رسید که بیست و دو لک روپیه
نقد و کلای او از بنگاله فرستاده اند بجویلی دهلی رسیده بنابران صفدر خان و سپهدار خان و علی قلی درمن و نورالدین قلمی
و انیراے سنگدلین با هزار احدی تعین شدند که بر جناح استعجال شتافته زرها بدست آرند نامبرده ها متوجه خدمت شده
در حوالے شاه آباد بمردم او که خزانه می آوردند رسیدند و آنها زرها در سرابرده متحصن شده تا ممکن و متصور بود بمدافعه
و مقابله پاے ضلالت افشردند و بنده هاے درگاه بعد از زد و خورد بسیار سراسر آتش زده بدرون در آمده مبلغ ها را
متصرف شدند و مردم او قرار بر فرار داده راه ادبار سپردند و فرمان شد که زرها بدرگاه فرستاده خود بتعاقب مهابت خان
شتابند و مقارن این حال خان خانان را بمنصب هفت هزاری ذات و سوار از قرار دو اسپه و سه اسپه سرفراز نموده خلعت
و شمشیر و اسپ پنچاق بازین مرصع و فیل خاصه مرحمت نموده با جمعے از بنده هاے درگاه باستیصال مهابت خان دستوری
فرمودند و صوبه اجمیر به تیول او مقرر شد و چون مهم جگت سنگه از صادق خان سرانجام نشده بود و او را از دوستان مهابتخان
می دانستند حکم شد که از سعادت کورنش محروم باشد و درین روز مخلص خان و جگت سنگه از کوهستان کانگڑا رسیده ملازمت
نمودند و درین روزها بکرم خان که خدمت ملک کوچ داشت فرمان صادر شد که او را صاحب صوبه بنگاله ساخته بالصوبه
شتافته بضبط و نسق اتولایت پردازد و خانزاد خان را روانه حضور نماید شاهزاده پرویز از فرط باده پیمائی بمرض صرع مبتلا
شده رفته رفته از غذا نفرت بهم رسانید و توی به تحلیل رفت و هرچند اطبا بمعالجات و تدبیرات پرداختند چون زمان ناگزیر
رسیده بود اثرے بران مترتب نگشت و شب چهارشنبه بتاریخ هفتم شهر صفر سنه هزار سی و شش هجری پیمانه حیاتش لبریز
گردید و کالبد آن مرحوم را نخست دران شهر امانت فرمودند و آخر باکبرآباد نقل کردند و در باغی که سبز کرده آن سرو جویبار
سلطنت بود مدفون کردند و چون اینخبر بمسامع علیه رسید رضا بقضاے ایزد تعالے داده زخم درونی بمرهم صبر و شکیبائی
چاره فرمودند در سن سی و هشت سالگی وفات یافت تاریخ فوت او بعضی از فضلا چنین یافته اند وفات شاهزاده پرویز
بعد از استماع این خبر بخان جهان حکم شد که فرزندان و بازماندهای ایشان را روانه درگاه والا سازد درخلال این احوال
شاه خواجه ایلچی نذر محمد خان رخصت معاودت یافت و سواے انچه بدفعات باو عنایت شده بود چهل هزار روپیه دیگر
مرحمت گردید و انموذجی از نفائس هندوستان بخان فرستادند درینولا ابوطالب خلف اعتضاد الخلافت آصف خان بخطاب

شائسته خان نامور شد درین ایام موسوی خان از دکن مراجعت نموده سعادت زمین بوس دریافت و در ینولا میرزا رستم صفوی بصوبه داری بهار فرق عزت برافراخت درین هنگام ازعرض داشت متصدیان صوبه دکن بعرض رسید که یاقوت خان حبشی که در آن ملک بعد از عنبر سرداری عمده تراز و بلند و در حیات عنبر نیز سپه سالاری لشکر و انتظام افواج بعهده او مقرر بود اختیار بندگی و دولت خواهی را سرمایه سعادت خود دانسته با پانصد سوار بجوالے جالنا پور آمده بسر بلند رائے نوشته که من با فتح خان پسر ملک عنبر و دیگر سرداران نظام الملک قرار دولت خواهی داده از پیش قدمان این سعادت شده ام نامبرده ها بر یکدیگر سبقت کرده پے در پے خواهند آمد چون خان جهان از نوشته سربلند رائے بر حقیقت کار اطلاع یافت کتابتے مشتمل بر استمالتے و دولت خواهے بسیار بیاقوت خان نوشته سرگرم عزیمت گردانید و بسربلند رائے نیز مکتوبے قلمی نمود که در لوازم ضیافت و مراسم مهمانداری کوشیده بزودے روانه برهان پور سازد در اوراق سابق مرقوم گردیده که شاهجهان با سعدودے از بنده ها بجانب پٹنه نهضت فرمود چون در ایام شاهزادگی بابا بادشاه والاجاه شاه عباس طریقه دوستی و مصادقت مسلوک و ابواب مراسلات مفتوح داشتند درین هرج و مرج شاه نیز متفحص احوال ایشان بودند بخاطر صواب اندیش رسید که بدان سمت شتافته بایشان نزدیک باید شد یکمن که با بیاری مهربانی و اشفاق ایشان غبار شورش و فسادی که مرتفع شده فرو نشیند بالجمله چون بجوالے پٹنه پیوستند شریف الملک که حارس آنملک بود نه هزار سوار و دوازده هزار پیاده فراهم آورده حصار شهر را استحکام داده قدم جرأت پیش گذاشت و بالجمله همگی سیصد چهار صد سوار از بنده های وفادار همراه بودند تاب صدمه آنها نیاورده بحصار شهر در آمده متحصن گشت و چون از پیشتر مرمت قلعه نموده توپ و تفنگ بسیار در برج و باره آماده ساخته بود در ینولا بدرون حصار در آمده بمدافعه و مقابله پاے ضلالت افشرده شاهجهان مردم خود را منع فرمود که بر قلعه نتازند و رعیت خود را به توپ و تفنگ ضائع نسازند با وجود این معنی جمعی از جوانان کارطلب بر حصار بند شهر یورش نمودند و از استحکام برج و باره و کثرت توپ خانه کاری نساختند و ناگزیر عطف عنان نموده دائره کردند و پس از روزے چند بازبهادران شیر دل زنجیر گسل مانند برق لامع بقلعه تاختند و چون بر دور قلعه همه جا میدان مسطح بود و اصلا پستی و بلندی و دیوار و درخت نداشت سپرها بر روکشیده دویدند قضارا دران ضلع خندق عمیق و عریض مملو از آب بود پیش رفتن محال و پس گشتن ازان محال تر شد و رمیان میدان نشسته توکل را حصار خود ساختند و درین وقت شاهجهان تکسرے بهم رسانید و بنا بر بعضے موانع که نوشتن آن طولی دارد سفر عراق در عقد توقف افتاد و نیز خبر بیماری شاهزاده پرویز پیوست و یقین شد

که ازین مرض جان بر نمیست وهم درین ضمن مکتوب نورجهان بیگم رسید مرقوم بود که مهابت خان از حیث نهضت موکب بادشاهی سراسیمه گشته مبادا از غایت شورش مزاج در راه غبار آسیبی بدامن پسران شما رساند صلاح دولت در انست که بازبصوب دکن عطف عنان نموده روزے چند بار روزگار باید ساخت۔

تا خود فلک از پرده چه آرد بیرون ؟

بنابرآن با وجود ضعف قوی و بیماری صعب پالکی سواره از راه گجرات و ملک بهار متوجه دکن شدند درین ضمن خبر فوت شاهزاده پرویز رسید بر جناح استعجال نهضت موکب منصور افتاد و این راهیست که سلطان محمود ازهمین راه آمده فتح تنجانه سومنات کرده چنانچه مشهور است و شاهجهان بملک گجرات در آمده از بیست کروهے احمد آباد بگذر جانجا نیر دریاے نربدا را عبور فرمودند و از کریوه چھپرائی که براجه بکلانه تعلق دارد برآمده بناسک ترنبک از مضافات دکن که مردم خود را درانجا گذاشته بودند نزول نمودند و چون درین ملک عمارتے نبود و رهان نزدیکی نجیبر شتافته درآن سرزمین رحل اقامت انداختند و رنیولا آصف خان بمنصب هفت هزاری ذات و سوار دو اسپه و سه اسپه فرق عزت برافراخت تا از قید مهابت خان و آسیب جان نجات یافته بود منصب و جاگیر نداشت احوالش نامنتظم بود و رنیولا از عرض داشت متصدیان دکن به عرض رسید که نظام الملک از کوتاه اندیشی و فتنه انگیزی فتح خان پسر عنبر و دیگر تربیت یافتهاے نو دولت را بحدود ملک بادشاهی فرستاده غبار شورش و فساد برانگیخته لاجرم عمدة الملک خانجهان بجهت محافظت و محارست لشکرخان راکه از بندهاے کهن سال است و کاردان بحر است برهان پور مقرر داشته خود با عساکر ظفر لوا متوجه بالاگهاٹ شد و تا کهڑکی که محل اقامت او بود هنان منازعت باز نه کشید و نظام الملک از قلعه دولت آباد سر بیرون نکشید از سوانح این ایام کشته شدن محمد مومن است و او از سادات سیفی بوده بسلسله نقیب خان قرابت قریب داشت چون از عراق آمد حضرت عرش آشیانی صبیه سادات خان نبیره عم نقیب خان را بوی نسبت فرمودند در هنگامیکه عبور شاهجهان در ممالک شرقیه افتاد شارالیه دران حدود جاگیر داشت بخدمت ایشان پیوست و یک چندے درین هرج مرج همراهی گزید سادات خان که در خدمت شاهزاده پرویز بود نوشتها به مبالغه و تاکید فرستاده نزد خود طلب داشت و آن خون گرفته از خدمت شاهجهان جدا شده نزد سلطان پرویز آمد چون خبر آمدن او به حضرت شاهنشاهے رسید بحضور طلب فرمودند هرچند شاهزاده پرویز التماس عفو گناه او نمود مهربان نشدند و آن سیدزاده را در پاے فیل مست انداخته بعقوبت تمام سیاست فرمودند

درین وقت نظام الملک در قلعه دولت آباد حمید خان نام غلام حبشی را پیشوای خود ساخته مدار و اعتبار ملک و مال
به قبضه اقتدار او سپرد از برون او و از اندرون زنش نظام الملک را مثل مرغی در قفس داشتند و خبر آمدن خانجهان
یقین شد حمید خان با سه لکهه هون که دوازده لک روپیه باشد نزد او رفته بافسون و افسانه او را از راه برده قرار داد
که مبلغ مذکور را بگیرد و تمام ملک بالاگهاٹ را با قلعه احمدنگر به تصرف نظام الملک باز گذارد و فغان ازین افغان ناحق شناس
که حقوق تربیت حضرت شاهنشاهی را فراموش کرده چنان ملکی را بسه لک هون از دست داد و بنام امرای بادشاهی که در
تهانجات بودند نوشتها فرستاد که آن محال را خواله وکلای نظام الملک نموده خود را بحضور رسانند و همچنین نوشته بنام سپهدارخان
حاکم احمدنگر ارسال داشت چون مردم نظام الملک جهت اخذ قلعه شتافتند مشارالیه گفت که ملک تعلق به شما دارد متصرف باشید اما قلعه ممکن نیست که
من از دست بدهم هرگاه که فرمان نمایند قلعه را خواهم داد مجملاً هر چند وکلای نظام الملک دست و پا زدند اثری بران مترتب نگشت و سپهدارخان ذوقوم و خویش
فراوان بدرون برده باستحکام برج و باره پرداخت و مردانه قدم همت برجا داشت و دیگر نامردان بنوشتهٔ خانجهان
ملک بالاگهاٹ را در کل بوکلای نظام الملک سپردند و به برهان پور آمدند الحال حقیقت احوال حمید خان حبشی و منکوحه
او بنا بر غرابت مرقوم می گردد که این غلام را زنی بود از غریب زادهای این ملک و در ابتدای که نظام الملک
مفتون شراب و شیفته زنان شد این عورت بدرون حرم راه یافته شراب مخفی که مردم بیرون را ازان آگاهی نه بود
می رسانید و زن و دختر مردم را به فریب و فسون بدراه ساخته نزد او می برد و به لباسهای مناسب و زینتهای
فاخر آراسته بنظر او جلوه می داد و او را بمباشرت و معاطفت پری پیکران سیم بر مبتلا ساخته محظوظ و مسرور می داشت رفته
رفته مدار و اختیار بیرون بقبضه اختیار شوهرش قرار یافت و از درون مدار زندگانی نظام الملک بدست آن عورت
افتاد و هرگاه آن زن سوار میشد سپاه و عمله دولت پیاده در رکاب او می رفتند و عرض مطالب خود می نمودند تا آنکه عادلخان
فوجی بسر نظام الملک فرستاد و ازین جانب نیز خواستند که لشکری تعین نمایند و این عورت بطمع و رغبت خود و خواهش
تمام استدعای سپاه از نظام الملک کرده دلنشین ساخت که اگر فوج عادل خان را شکست دادم زنی مصدر چنین کاری
شگرف شده باشد و اگر نقش برعکس نشست شکست زنی چه اعتبار و افتخار خواهد افزود القصه این ماده گرگ محتاج مرتکب
این امر خطیر گشته پیوسته در ساق این یساق نقاب بر قامت رعنا افگنده بر اسپ سواری شد و خنجر و شمشیر مرصع بر کمر می بست
و حلقهای طلا مرصع که باصطلاح هندوستان کڑه گویند در دست می انداخت و با دیگر اسباب سپاهیانه و تخائف مردانه

با خود همراه می داشت و داد و دهش دانعام و بخشش واسپ می جست و بهانه می خواست هیچ روزی نمی گذشت که باسرداری رعایت نمی کرد و مبلغی بمردم نمی داد بعد از آنکه تلاقی صفین و محاذات فئتین اتفاق افتاد از علو همت و علو جرأت و دلیری با لشکر عادل خان مصاف داد و سپاه و سرداران را بقتل و حرب و طعن و ضرب ترغیب و تحریض نموده قدم مردانگی را در ان بحر و غاد لجه هیجا چون کوه استوار پا برجا داشت و آن غنیم و دشمن عظیم را شکست فاحش داده جمیع فیلان و توپ خانه را بدست آورده سالما و غانما رایت مراجعت برافراخت در نیولا بعرض رسید که چون امام قلی خان فرمانروای توران چند سال می رسید که ایلچی حضرت شاهنشاهی را در ماوراء النهر نگاهداشته آمد و میسانه سلوک نمود و چون خبر بی عنایتی به شاهجهان و مخالفت نمودن ایشان بوالد والا قدر شایع شد لاجرم قدوه ممالک اسلام عبدالرحیم خواجه و ارکان خواجه را با شرائف تحف و نفائس هدایا همراه میسر مذکور رخصت فرمود و مکتوب بے نیز نوشته مصحوب خواجه ارسال داشت خواجه از اعاظم سادات و از اجله مشائخ ماوراء النهر است نسبت شریفش بامام جعفر صادق علیه السلام منتهی می شود و با دشاه توران عبدالله خان بخواجه جهانبار حد بزرگوار آن جناب دست امانت داده بود و ارادت صادق داشت حضرت شاهنشاهی آمدن خواجه را گرامی داشته در تعظیم افزودند و امرا و اعیان دولت را باستقبال فرستادند و چون بکابل رسید ظفر خان استقبال نموده بشهر آورد و مجلس عالی آراسته لوازم مهمان داری بتقدیم رسانیدند حضرت شاهنشاهی در سه منزلی لاهور موسوی خان را با خلعت خاصه و خنجر مرصع پیشواز فرستاده مسرت بخش خاطر آن سید عزیز شدند و بعد ازان بهادر خان اوزبک که در زمان عبدالمومن خان حاکم مشهد بود درین درگاه منصب پنج هزاری داشت باستقبال شتافت و چون خواجه بحوالے شهر پویست بحکم اشرف خواجه ابوالحسن دیوان و ارادت خان بخشی باستقبال او رفته ملاقات نمودند و همان روز بشرف دست بوس آنحضرت مشرف گردید کورنش و تسلیم را معاف فرموده شرائط بزرگی بجا آوردند و قریب باورنگ خلافت حکم نشستن فرمودند و پنجاه هزار روپیه بر سم انعام تکلیف فرمودند و روز دیگر چهارده قاب طعام الوش خاصه با ظروف طلا و نقره بجهت خواجه فرستادند و تمام ظروف بلوازم آن بایشان ارزانی داشتند درین ایام صوبه داری بنگاله از تغیر خانزاد خان بمکرم خان ولد معظم خان مقرر گشت چون مکرم خان بحکومت آنولایت کامیاب مراد گردید بحسب اتفاق فرمانے بنام او عز اصدار یافت و او بکشتی نشسته باستقبال فرمان شتافت قضا را غیر ازین دریاے مقرر مشهور که در بنگاله است نالہ آبی بود که کشتی را ازان عبور بایست گذشت چون کشتی مکرم خان بآنجا رسید بلاخان اشاره می کند کشتی را زمانے در کنار آب باز دارند تا نماز عصر گذارد

متوجه مقصد گردد در وقتے که ملاحان می خواهند کشتی را بکنار آب رسانند بادے بهم رسید وکشتی را برگردانید واز شورش تلاطم بحرکت بے موقع کشتی در آب فرومی رود مکرمخان با چندکس که دران کشتی بودند غریق بحر فنا می گردد ویک متنفس سرازان گرداب بلا برنمی آرد در خلال این حال خان خانان ولد بیرم خان در سن هفتاد ودو سالگی باجل طبعی درگذشت تفصیل این اجمال آنکه چون بدهلی رسید ضعفی قوی برمزاجش استیلا یافت ناگزیر دران مصر سعادت توقف نمود ودر اواسط سال هزار وسی وشش هجری ودیعت حیات سپرده در مقبره که برائے منکوحه خود ساخته بود مدفون گردید از اعظم امرائے این دولت بود ودر عهد سلطنت حضرت عرش آشیانی مصدر خدمات شایسته وفتوحات عظیمه گردید از انجمله کارنمایان که کرده نخست فتح گجرات وشکست مظفر که بهان فتح گجرات از دست رفته بار بتصرف اولیائے دولت قاهره درآمد دویم فتح جنگ سهیل که لشکر دکن را با فیلان مست جنگی وتوپ خانه عظیم همراه داشت ومشهور است که هفتاد هزار سوار فراهم آورده بود وخان خانان با بیست هزار بمقابل او شتافت ودو روز ویک شب جنگ عظیم کرده لوائے فتح وفیروزے برافراشت ودران معرکه مردآزما مثل راجی علی خان سرداری بقتل رسید سوم فتح ٹٹھه وملک سند ودر زمان دولت حضرت جنت مکانی پسر کلانش شاهنواز خان با اندک مایه مردم عنبر را شکست داد چنانچه بموقع خود ثبت افتاد بے اغراق خانزاد رشید بود که اگر اجل امان دادے آثار نیک از وبرصفحه روزگار یادگار ماندے خان خانان در قابلیت واستعداد یکتائے روزگار بود وزبان عربی وترکی وفارسی وهندی می دانست واز اقسام دانش عقلی ونقلی حتے علوم هندی بهره وافے داشت ودر شجاعت وشهامت وسرداری برآئینے بل آئینے بود وبزبان فارسی وهندی شعر نیکو گفتی وواقعات بابری را بحکم حضرت عرش آشیانی بفارسی ترجمه کرده وگاهی بیتی واحیانًا رباعی وغزلی می گفت این چند بیت از وست ـ

شمار شوق ندانسته ام که تا چند است	جز این قدر که دلم سخت آرزومند است
بکیش صدق وصفا حرف عهد بیکار است	نگاه اهل محبت تمام سوگند است
نه دام دانم ونه دانه این قدر دانم	که پائے تا بسرم هرچه هست دربند است
مرا فروخت محبت ولے نمے دانم	که مشتری چه کس است وبهای من چند است
ادائے حق محبت عنایتے است زدوست	وگرنه خاطر عاشق بهیچ خورسند است
ازان خوشم بسخنهائے دلکش تو رحیم	که اندکی بادائهائے عشق تا چند است

رباعی

زبہار رحیم از پے دل نروے
بیہودہ بہ آرزوے دل در گروے
گفتم سخنے و باز ہم مے گویم ؎
خواہشکاری ہمیشہ کاہش وروے

چون راجہ امرسنگھ زمیندار ملک ماندو بندگی و دولت خواہی اختیار نمودہ عرض داشت کردہ کہ پدران من بسعادت آستان بوس مستسعد گشتند من نیز امیدوارم کہ باین شرف فرق عزت برافرازم بنابران تہور خان کہ از خدمتگاران زبان فہم بود دستوری یافت کہ رہنمونی سعادت نمودہ او را بقدسی آستان بیارد و بجہت سرفرازے او فرمان استمالت باخلعت و اسپ مرحمت شد چون بمسامع رسید کہ مہابت خان بخدمت شاہجہان رفت علے الرغم او خان جہان را بخطاب سپہ سالارے امتیاز بخشیدند اکنون مجملی از ماجراے احوال مہابت خان نگاشتہ سلک بیان می گردد کہ چون او را از درگاہ برآوردند از راہ ٹھٹھہ عطف عنان نمود لشکر بادشاہے تبعاقب او تعین شد و او را از ہیچ طرف راہ اخلاص بامید مناص نیامد ناگزیر بر نجات خود را منحصر در توسل شاہجہان دانستہ عریضہ مصحوب یکے از معتمدان خود بخدمت آن حضرت فرستاد مضمون آنکہ اگر رقم عفو بر جرایم این بندگنا ہگار کشد روے امید بآن آستان آرد شاہجہان بمقتضاے وقت التقصیرات او گذشتہ فرمان مرحمت عنوان با پنجہ مبارک بجہت استمالت و تسلی او فرستادند و آن سرگشتہ بادیہ ناکامی با قریب دو ہزار سوار از راہ راج بلیلہ و ملک بہرجے متوجہ شدہ در خیبر پیوست و ہزار اشرفی نذر و یک الماس کلان کہ ہفت ہزار روپیہ قیمت داشت با دیگر نفائس پیشکش گذرانید و بانعام خنجر مرصع و شمشیر مرصع و اسپ خاصہ و فیل خاصہ سرفرازے یافت درین ایام خان جہان نوشتہاے پے در پے فرستادہ عبداللہ خان را کہ دران دور بود بآمدن برہان پور ترغیب و تحریص نمود و خان مذکور بعہد و پیمان بدانجا شتافتہ او را دید چون روزے چند در برہان پور گذرانید خان جہان با غواے اہل فساد از خان فیروز جنگ بدگمان شدہ در روزیکہ با یک خدمتگار بخانہ او آمدہ بود گرفتہ مقید ساخت و حقیقت حال را بدرگاہ عرض نمود فرمان شد کہ بقلعہ اسیر برده نگاہدارند و چون عہد شکنی در جمیع ادیان ممنوع است خان جہان در اندک مدتے نتیجہ آن یافت و شرح این داستان بر سبیل ایجاز آنکہ چون دماغ او از عنایات سرشار حضرت شاہنشاہے آشفتہ بود بعد ازان کہ اورنگ خلافت بجلوس جہان افروز حضرت جہانبانی ارتفاع آسمانی یافت پیوستہ خود را با بذیہاے ناصواب بخیالات فاسد آزردہ می داشت تا آنکہ واہمہ بر مزاج او استیلا یافتہ قرار بر فرار داد و شب یک شنبہ بیست و ہفتم

ماه صفر سنه هزار و سی و نه با فرزندان و جمعی از افغانان از دارالخلافه اکبرآباد برآمده راه او بار پیش گرفت و آنحضرت بهمان شب خواجه ابوالحسن و سید مظفر خان و آله ویردیخان و رضا بهادر و پرتهی راج را کهور را با فوجی از بنده های درگاه تعاقب او تعیین فرمودند نامبردگان در حوالی دهول پور باو رسیده جنگ سخت در پیوست و در اثنای دار و گیر رضا بهادر شربت خوشگوار شهادت چشید و پرتهی راج زخمی شده در میدان افتاد خان جهان دو پسر خود را بکشتن داده خود نیم جانی ازان معرکه برآورده بجانب دکن شتافت و نظام الملک پیوسته محرک سلسله شورش و فساد شد و مقارن این حال نهضت موکب جهانکشا بجانب دکن اتفاق افتاد و در ساعت مسعود دولت خانه برهان پور بذات جهان آرا رونق و بهاء پذیرفت اعظم خان که در دولت جهانگیری خطاب ارادت خان داشت با عساکر ظفر اثر بجهت استیصال او ببالاگهاٹ تعین شد و افواج قاهره بادشاهی را مکرر با خان جهان اتفاق مبارزت افتاد و هر بار آثار تسلط و غلبه از بندهای درگاه بظهور رسید لیکن دفع آن مقهور میسر نگشت تا آنکه عنان او بار بجانب ممالک شرقی که مساکن افاغنه است معطوف ساخت خاقان گیتی ستان عبدالله خان بهادر فیروز جنگ را سردار کرده و سید مظفر و معتمد خان کوکه و رشید خان و چندی دیگر از امرا همراه نموده به تعاقب آن مقهور فرستادند و لشکر فیروزی اثر در حوالی پرگنه سنده که بست کروهی آله آباد واقع است به آن بی سعادت رسید و او از حیات و نجات ناامید گشته با جمعی از پسران و خویشان و نوکران قدیم پای جهالت افشرده بجنگ پرداخت و با دو پسر و چندی از منتسبان بقتل رسید و خان بهادر فیروز جنگ سر بی مغز او را بدرگاه والا فرستاد و تاریخ بست و یکم اسفندارمذ در ساعت مسعود نهضت رایات اقبال بعزم سیر و شکارخطه دلپذیر کشمیر اتفاق افتاد و این سفر اضطراری است نه باختیاری چون هوای گرم در مزاج اقدس در عنایت ناسازگاری بود لاجرم هر سال در آغاز موسم بهار صعوبت راه بر خاطر اشرف و مزاج مقدس آسان شمرده خود را بگلزار همیشه بهار کشمیر فردوس نظیر می رسانیدند و خوبیهای کشمیر را دریافته و استیفای لذات آن رشک بهشت نموده باز عنان عزیمت به صوب هندوستان معطوف می دارند پیش ازین بچند روز به عبدالرحیم خواجه سی هزار روپیه انعام فرموده بودند درین وقت ماده فیل با حوصله نقره شفقت فرمودند ❊

جشن بست و دویمین نوروز از جلوس همایون

روز یکشنبه سویم رجب سنه هزار و سی و شش هجری آفتاب جهانتاب به برج حمل شرف تحویل فرمود و سال بست و دویم از جلوس والا آغاز شد و برلب آب چناب جشن نوروز جهان افروز آراستگی یافت و یک روز بلوازم آن پرداخته کوچ فرمودند و منزل بمنزل سیرکنان و شکارافگنان طی راه نموده در ساعت فیض اشاعت به نزهت سرای کشمیر نزول اقبال اتفاق افتاد و چون بعرض رسیده بود که مکرم خان حاکم بنگاله غریق بحر فنا گشته چنانچه در اوراق سابق بدان اشارت رفته در نیولا فدائی خان را بحکومت صوبه بنگاله شرف امتیاز بخشیده و منصب پنج هزاری ذات و سوار و خلعت فاخره و اسپ عراقی با لبق فرستادهٔ فرمانروای ایران عنایت فرموده بدانصوب رخصت نمودند و مقرر گشت که هر سال پنج لک روپیه بر سم پیشکش شاهنشاهی و پنج لک روپیه بصیغه پیشکش بیگم که مجموع ده لک روپیه باشد بخزانه عامره داخل سازد و درین هنگام ابو سعید نبیرهٔ اعتماد الدوله بحکومت پٹنه فرق عزت برافراخت و دیهادر خان اوزبک بحکومت الهآباد از تغیر جهانگیر قلی خان خلعت خاص پوشیده بدان صوب شتافت و سرکار کالپی بجاگیر محتشم خان مقرر شد ذکر این واقعه دلدوز و شرح این حادثه جگرسوز را زبان سخن آفرین و گوش دانش گزین برنتابد آن را که دیدهٔ جهان بین برحسن صورت و قبول سیرت آن خاقان والاشوکت افتاده و اندکه سپهر شعبده باز چه باخته و روزگار جهان گداز چه پرداخته -

نشستی چو برگاه شاهنشهی	گرفتی جهان فر ظل اللهی
فروزندهٔ افسر و تخت بود	کریم و رحیم و جوان بخت بود

بالجمله درین مدت که آن حضرت در کشمیر تشریف داشتند مرض استیلا پذیرفت و از غایت ضعف و زبونی پیوسته برنالکی نشسته بسیر و سواری خود را مشغول می داشتند روزے درد و وجع بشدت کشید و آثار یاس و ارتحال بروجنات احوال پرتو افگند و حرفهاے که بوے ناامیدی ازان می آمد بے اختیار بر زبان جاری شد شورشی عظیم در مردم افتاده پرستاران بساط قرب را بغایت مضطرب ساخت لیکن چون روزے چند از حیات مستعار باقی بود

دران مرتبه بخیر گذشت و بعد از چند روز اشتها منقود گشت و طبیعت از افیون که مصاحب چهل ساله بود نفرت گزید بنحیکه از چند پیاله شراب انگوری بچیزے دیگر هرگز توجه خاطر نمی شد درین وقت شهریار باشتداد مرض دار الثعلب ابروے خود رنجیت و موی بروت و ابرو و مژه تمام افتاد هر چند اطبا بمداوا و علاج پرداختند اثری بران مترتب نگشت بنا بران خجلت زده التماس نمود که پیشتر بلاهور رفته روزی چند بمعالجه و مداوا پردازد بحکم اشرف روانه لاهور شد و داور بخش پسر خسرو که نظر بند داشت و نور جهان بیگم بجهت نظام کار آن برگشته روزگار و شرائط حزم و احتیاط با و حواله نموده بود که مقید دارد التماس نمود که بدیگرے حواله شود از و گرفته حواله ارادت خان نمودند و مقارن آن حضرت شاهنشاهی بتماشاے مچهی بهون واجول و ویرناک نهضت فرمودند در اثناے سیر خانزاد خان پسر مهابتخان از بنگاله آمده دولت بساط بوس دریافت و یک زنجیر فیل خوش نسب پیشکش کرد و سید جعفر که از خدمت شاهجهان تخلف نموده بود بملازمت اشرف پیوست و مقارن این حال رایات عزیمت بصوب دار السلطنت لاهور ارتفاع یافت و در مقام بیرم کله بنشاط شکار پرداختند کیفیت این شکار مکرر در اوراق گذشته نگاشته کلک بدائع رقم گشته کوهیست بغایت بلند و درته کوه نشیمن گاه بجهت بندوق اندازی ترتیب یافته چون زمینداران آهو آنرا رانده برتیغه کوه برمی آورند و بنظر اشرف درمی آید بندوق را سر راست ساخته اندازند و همینکه بآهو رسید از فراز کوه جدا شده معلق زنان آمده بردی زمین می افتد و بے تکلف عجیب نمودی می کند و غریب شکاری است درین وقت یکے از پیادهاے آمرزبوم آهو را رانده آورد و آهو بر پرچه سنگی جا گرفت و چنانچه باید خوب محسوس نمی شد پیاده خواست که پیشتر آمده آهو را ازان مکان براند بمجرد قدم پیش گذاشتن پاے خود را نتوانست مضبوط ساخت در پیش پته بود دست بران انداخت که خود را تواند نگاهداشت قضا را پته کنده شد و از انجا معلق زنان بحال تباه بر زمین افتاد و افتادن همان و جان دادن همان از مشاهده این حال مزاج اشرف بشورش و آشوب گرائید و خاطر قدسی مظاهر بغایت مکدر گشت و ترک شکار کرده بدولتخانه تشریف آوردند مادر آن پیاده آمده جزع و فزع بسیار ظاهر ساخت اگرچه او را بنقد تسلی فرمودند لیکن خاطر اشرف تسلی نمی یافت گویا ملک الموت باین صورت متجلی شده بنظر آنحضرت در آمده بود ازان ساعت آرام و قرار از دل پرداخت و حال متغیر گشت و از بیرم کله بتهنه و از تهنه براجور تشریف آوردند و بدستور معهود یک پهر از روز مانده کوچ فرمودند و در اثناے راه پیاله خواستند و همینکه بر لب نهادند گوارا نشد و طبیعت برگشت و تا رسیدن بدولتخانه حال بر همین منوال بود آخرهاے

شب کہ درحقیقت آخر روز حیات بود کار بدشواری کشید و ہنگام صبح کہ زمان واپسین بود ایستادہ ہائے بساط قرب را روز امید سیاہ شد نفسی چند بسختی برآمد و ہنگام چاشت روز یکشنبہ بیست و ہشتم شہر صفر سنہ ہزار و سی و ہفت ہجری مطابق یازدہم آبان ماہ الٰہی سال بست و دویم از جلوس اشرف ہمای روح آنحضرت از آشیانہ خاک پرواز نمودہ سایہ بر فرق ساکنان خطہ افلاک افگند و رسن شصت سالگی جان بجان آفرین سپرد نداز سنوح این واقعہ دلخراش و وقوع این حادثہ جگر تراش جہان بشورش و آشوب گرائید جہانیان سر رشتہ تدبیر از دست دادہ سراسیمہ شدند۔

جلوس داور بخش برادر نگ سلطنت

درین وقت آصف خان کہ از فدائیان و داعیان دولت شاہجہان بود باارادت خان ہمداستان شدہ داور بخش پسر خسرو را از قید و حبس برآوردہ بنوید سلطنت موہوم شیرین کام ساخت لیکن او این حرف را باور نمی داشت تا آنکہ بسوگند مغلظ تسلی بخش خاطر آشفتہ او شدند انگاہ آصف خان و ارادت خان سوار ساختہ و چتر بر سرش گرفتہ روانہ منزل پیش شدند و نور جہان بیگم ہر چند کسان بطلب برادر فرستاد عذرہا گرفتہ نزد ایشان نرفت ناگزیر نقش جنت مکانی را پیش انداختہ با شاہزادہ ہائے عالی مقدار بر فیل نشستہ از پے شتافت و آصف خان بنارسی نام ہندوے رائد اکچوکی بخدمت شاہزادہ بلند اقبال شاہجہان فرستادہ خبر واقعہ آنحضرت را بتقدیر او حوالہ نمود و چون وقت مقتضے عرض داشت نوشتن بنود انگشتری مہر خود را با وسپرد تا دلیل باشد بر اعتماد القصہ آنشب در نوشہرہ توقف گزیدہ روز دیگر از کوہ برآمدہ در بہنر نزول فرمودند و از انجا بہ تجہیز و تکفین پرداختہ نعش آنحضرت را مصحوب مقصود خان و دیگر بندہا روانہ لاہور ساختند بروز جمعہ دران طرف آب لاہور در باغیکہ نور جہان بیگم اساس نہادہ بود بجوار رحمت الٰہی سپردند با جملہ امرائے عظام و سائر بندہا کہ در موکب مسعود بادشاہ مرحوم مغفور بودند چون می دانستند کہ آصف خان بجہت استقامت و استدامت دولت شاہجہان این توطیہ برانگیختہ و داور بخش را بسلطنت برداشتہ و در حقیقت او را گوسفند قربانی کردہ ہمہ با آصف خان موافقت و مشایعت نمودہ آنچہ مے گفت مے کردند و تابع رضا جوئی او بودند و در حوالے بہنر خطبہ بنام داور بخش خواندہ روانہ لاہور شدند و چون پیوستہ از صادق خان با آصف خان اثر بے اخلاص و اتفاق نسبت بحضرت شاہجہان ظاہر می شد درین وقت خوف و ہراس عظیم بخاطر حق شناش او راہ یافت بخدمت آصف خان التجا گشتہ

در اصلاح اینکار استعانت جست و شفیع جهت تقصیر خود درخواست نمود آن مدار السلطنت شاهزاده های عالی مقدار
را که از نور محل گرفته بود با و حواله نمود که بخدمت ایشان سعادت اندوخته ادراک این دولت را شفیع جرائم خویش سازد
همشیرهٔ آصف خان که در عقد ازدواج صادق خان بود پرستاری شاهزاده ها را سعادت جاوید دانسته پروانه صفت
بر گرد فرق مبارک ایشان می گشت و آصف خان چون از همشیره خود نور جهان بیگم مطمئن خاطر نبود نظر بند داشته احتیاط
می نمود که هیچکس نزد ایشان آمد رفت نه نماید بیگم درین اندیشه و تدبیر که شهریار سریر آرای سلطنت گردد و آن برگشته
روزگار در لاهور خبر واقعه حضرت جنت آشیانی را شنیده تحریک زن و فتنه پردازی آن کوته اندیش خود با سم همسیای
سلطنت نامور ساخته دست تصرف بخزائن و سائر کارخانجات بادشاهی دراز کرده هرکس را هرچه خواست داده بفراهم
آوردن لشکر و جمعیت پرداخت و جمیع کارخانجات بیوتات را از خزانه و فیل خانه و توپرخانه وغیره که در لاهور بود متصرف
گشته در عرض یک هفته هفتاد و سه لک روپیه نقد بمنصبداران قدیم و جدید داده بخیال محال همت مصروف داشت و
مرزا بایسنقر پسر شاهزاده دانیال را که بعد از واقعه آنحضرت فرار نموده بلاهور نزد شهریار آمده بود بجای خود سردار
ساخته لشکر را از آب گذرانیدند غافل از آنکه کارفرمایان قضا و قدر در سینه دولت صاحب دولتی خدمت گذارند
که سلاطین والاشکوه غاشیه اطاعت و فرمان برداری او را پیرایه دوش مفاخرت و مباهات خواهند ساخت و فلک شاهبازی
برسر دست دارد که با وجود اوصعوه و گنجشک را چه حد و یارای که در هوای همت بال هوس توانند کشود قطره را
بدریا نسبت داون آب خود بردن است و ازان طرف آصف خان داور بخش را بر فیل سوار کرده و خود بر فیلی دیگر
نشسته روبعرصه کارزار آورده در تول قرار گرفت و خواجه ابوالحسن و مخلص خان و آله وردیخان و سادات بارهه
در هراول کارطلب گشتند و شیرخواجه با پسران و دانیال در التمش مقرر شد و ارادت خان با بسیاری از امرا در برغنار
پای همت افشرده صادق خان و شاه نواز خان و معتمد خان در چرغنار مقرر گشتند و در سه کروهی شهر تلاقی فریقین اتفاق
افتاد و در حمله اول انتظام افواج او از هم گسیخت و نوکرانی که بتازگی فراهم آورده در برابر امرای قدیمی این دولت پایدار
فرستاده بود هرکدام براهی شتافتند درین وقت شهریار برگشته روزگار با دو سه هزار سوار قدیم در ظاهر شهر لاهور
ایستاده انتظار نیرنگی تقدیر داشت۔

تا خود فلک از پرده چه آرد بیرون	

ناگاه غلام ترکی از جنگ گاه تافته می رسد و این خبر دلکوب بوی می رساند و آن برگشته روزگار بر آمد کار خود را نسنجیده و بر آمد کار خویش نفهمیده بر همنوئی او بار عطف عنان نموده تقلبه در آمد روز دیگر امرا آمده متصل بحصار شهر بر سمت باغ مهندی قاسم خان لشکرگاه ساختند و اکثرے از نوکران او قول گرفته آصف خان را دیدند و شب ارادت خان تقلبه در آمده در یمن دولت خانه بادشاهی توقف گزید و صباح آن امرائے عظام بدرون ارک رفته داد و بخش را سیر آرائی او دیار ساختند و شهریار در سرائے حضرت جنت مکانی رفته در کنج خمول خزیده بود فیروز خان خواجه سرا که از محرمان و معتمدان حرم سرائے اقبال بود او را بیرون آورده بالله وردیخان سپرد و فوطه از کمرش کشوده هر دو دستش بان بسته پیش داد و بخش حاضر ساخت و پس از تقدیم مراسم کورنش و تسلیم در جائیکه قرار یافته بود محبوس داشتند و بعد از دو روز مکحول ساخته در زوایه ادبار بحال تباه در ورطه سیاه نشانیدند و پس از روزی طهمورث و هوشنگ پسران شاهزاده دانیال را نیز گرفته مقید ساختند و آصف خان عرض داشت مشتمل بر نوید فتح و فیروزے بدرگاه شاهجهان ارسال نموده التماس نمود که موکب گیهان شکوه بر جناح استعجال شتافته جهان را از آشوب و اختلال خلاص سازند اکنون مجملی از رسیدن بنارسی بدرگاه شاهجهان و نهضت رایات جهان کشا به مستقر سریر خلافت رقمزده کلک بیان می گردد و بالجمله بنارسی در عرض بست روز از مقام چکیرتی که منزلیست در وسط کشمیر روز یکشنبه نوزدهم شهر ربیع الاول سنه هزار و سی و هفت هجری بنجهر که در انتهائے سرحد نظام الملک واقع شده رسانیده از راه بمنزل مهابت خان که در همان چند روز بشرف تقبیل بساط بوس اقبال سربلندی یافته بود رفته صورت حال معروض داشت و او چون برق و باد خود را بگجرسرای اقبال رسانیده خبر بدرون فرستاد آنحضرت از محل برآمدند بنارسی زمین بوس نموده حقیقت را معروض داشت و آصف خان را بنظر همایون در آورد و حدوث این حادثه دلخراش بر خاطر حق شناش گرانی ظاهر ساخت و آثار حزن و ملال از جبهه همایون هویدا گشت چون وقت مقتضی اقامت مراسم تعزیت و ترتیب لوازم آن نبود فرصت و توقف را مجال دادن دور از کار بود ناگزیر بالتماس مهابت خان و دیگر دولت خواهان که دران وقت در رکاب سعادت بودند روز پنجشنبه بیست و سیوم ربیع الاول سنه هزار و سی و هفت هجری که منجمان شناسان رصد بند بودند نهضت موکب اقبال بر جناح استعجال از راه گجرات بمستقر سریر خلافت اتفاق افتاد و فرمان مرحمت عنوان مشتمل بر رسیدن بنارسی و رساندن اخبار و نهضت موکب سعادت بصوب دارالخلافه اکبرآباد مصحوب امان الله و بایزید که از گرمروان شاهراه اخلاص بودند

به آصف خان ارسال داشتند و جان نثار خان را که از بنده های مزاحمان بود با فرمان عالیشان محتوی بر انواع مراحم و نوازش نزد خان جهان افغان که دران وقت صاحب صوبه دکن بود فرستادند تا او را بنوید عواطف گوناگون مستمال ساخته بر ذخائر ضمائر او وقوف حاصل نماید چون هنگام زوال و ایام نکال او نزدیک رسیده بود راه صواب از دست داده باندیشهای باطل خود را سرگشته بادیه ضلالت ساخت با نظام الملک موافق مطلب خویش عهود و مواثیق درمیان آورده بسوگند مغلظ موکد گردانید و مقرر کرد چنانچه سبق رقم پذیرگشته که ملک بالاگهاٹ را با قلعه احمد نگر به تصرف او بازگذارد و درین کار سعی بلیغ نمود چنانچه تمام ملک بالاگهاٹ سوای قلعه احمد نگر تبصرف نظام الملک رفت بالجمله چون خان جهان قصد فساد داشت و اراده باطل با خود محرم ساخته بود نخست چنین ملکی را مفت رایگان مغتنم و اگذاشت که شاید در وقت بد بفریاد برسد مقارن این حال دریای رد هیله که پیش از واقعه حضرت جنت مکانی از خدمت حضرت شاهجهانی جریان سعادت اختیار نموده بچاندور که داخل ولایت نظام الملک است رفته بناکام روزگار بسر می برد آمده بخان جهان ملحق گشت و محرک سلسله فتنه و فساد شد و آقا فضل دیوان صوبه دکن که برادر ش دیوان شهریار بود او نیز بشاهجهان اخلاص درست نداشت حرفهای پوچ بآن افغان برگشته بخت خاطرنشان نمود بالجمله جان نثار خان که فرمان گیتی مطاع بجهت استمالت خانجهان آورده بود بی آنکه عرض داشت در جواب فرمان قلمی نمایند بی نیل مقصود رخصت معاودت ارزانی فرمود القصه خان جهان فرزندان خود را با سکندر دولتانی و جمعی از افغانان که از صمیم قلب با او موافقت داشتند در برهان پور گذاشته خود با جمعی از بنده های بادشاهی که بظاهر دم از موافقت او می زدند و خود را از شر او محافظت می نمودند مثل راجه گجسنگه و راجه جیسنگه وغیره بماندو آمده اکثر محال ولایت مالوا را متصرف شد و منسوبات باطنی و فتنه پردازی خود را بر عالمیان ظاهر ساخت و هم بزودی برگشته به برهان پور رفت چون موکب گیهان شکوه بسرحد ملک گجرات رایات اقبال برافراشت عرض داشت ناهر خان که بخطاب شیرخانی سرفرازی داشت مبنی بر اظهار اخلاص و دولت خواهی خویش و ارادهای باطل سیف خان که دران وقت صوبه دار احمد آباد بود رسید و چون سیف خان در ایام حیات حضرت جنت مکانی نسبت به بنده های شاهجهان مصدر گستاخیها شده بود از کردارهای خویش خوف و هراسی عظیم داشت رسیدن عرض داشت شیرخان مصداق این معنی گشت لهذا شیرخان را بمراحم خسروانه مستمال و امیدوار ساخته بصاحب صوبگی گجرات سرگرم خدمت گردانیده فرمان شد که شهر احمد آباد را متصرف شده حوالی معتمدان خود

نماید وسیف خان را نظر بند بدرگاه والا حاضر سازد درین وقت سیف خان بیماری صعب داشت وچون همشیره کلان نواب قدسی القاب فلک اجتجاب ممتاز الزمانی در حبالهٔ نکاح سیف خان بود وآن ملکه جهان بهمشیره خویش نهایت محبت ودل نگرانی ظاهری ساخت مراعات خاطر ایشان بر ذمت همت ومروت شاهجهان لازم ومحتم بود لاجرم خدمت پرستخان دستوری یافت که باحمد آباد شتافته سیف خان را نظر بند بحضور بیارد ودنگاه دارد که آسیب جانی به سیف خان نرسد وموکب منصور از گذر دریای نربده بآبیاری عبور فرموده در ظاهر قصبه سنبور که بر کنار آب مذکور واقع است نزول سعادت ارزانی داشتند ودران مقام دلکشا جشن وزن قمری از عمر ابد پیوند آراستگی یافت وسید دلیرخان بارهه که از یکتایان وجوانان چیده رزم آزما بود باد راک سعادت زمین بوس فرق عزت برافراخت و منصب او چهار هزاری دسه هزار سوار مقرر گشت ودرین جشن از عرض داشت شیرخان معروض گردید که از نوشته ساهوکاران گجرات وبعضی ازانها در لاهور اندعلوم شد که آصف خان ودیگر دولت خواهان که داورنجش را دست نشان ساخته به مقابله شهریار شتافته بودند در حوالی لاهور با فواج او در جنگ رایت نصرت برافراختند وشهریار در قلعه لاهور متحصن گشته درمعنی بزندان درآمد خدمت پرستخان که بحمایت محافظت سیف خان شتافته بود چون بحوالی احمد آباد پیوست شیرخان باستقبال فرمان مرحمت عنوان وخلعت خاصه برآمده جبین اخلاص را به سعادت زمین بوس نورانی ساخت وسیف خان لاعلاج همراه خدمت پرستخان روانه درگاه گشت وحضرت شاهجهان بشفاعت نواب فلک اجتجاب جرائم او را بعفو مقرون داشته از قید آزاد ساختند وشیرخان از ضبط نسق شهر خاطر پرداخته بادیگر امرا مثل میرزا عیسی ترخان ومیرزا والی وغیرهم در محمود آباد بسعادت زمین بوس کامروای مراد گردیدند وچون تالاب کانکریه که در ظاهر شهر احمد آباد واقع است محل نزول رایات اقبال گشت هفت روز دران مقام دلکش بعشرت تنظیم و تنسیق ملک اقامت فرموده شیرخان را به منصب پنج هزاری ذات وسوار وصوبه داری ملک گجرات بلندپایگی بخشیدند ومیرزا عیسی ترخان را منصب چهار هزاری ودو هزار سوار ولایت ملک پتنه سرفراز ساختند وبحسب نظام کارخانه سلطنت وانتظام مصالح دولت خدمت پرستخان را که از معتمدان محرمان جان نثار بود نزد آصف خان به لاهور فرستادند وفرمان عالیشان بخط خاص صدور یافت که درین هنگام که آسمان آشوب طلب وزمین فتنه جوست اگر داورنجش پسر خسرو برادر او وشهریار پسران شاهزاده دانیال را آواره صحرای عدم ساخته دولت خواهان را از تزلزل

خاطر و شورش دل فارغ سازند بصلاح وصوابدید قرین ترخواهد بود روز یکشنبه بیست دویم شهر جمادی الاولے سنه هزار سی و هفت هجری باتفاق دولت خواهان در ایوان دولت خانه خاص و عام لاهور خطبه بنام نامی و القاب گرامی بادشاه بلند اقبال سند آرائے تخت سلطنت و اجلال رونق دیباچه پذیرفت و داور بخش را که دولت خواهان روزے چند بحکمت مصلحت وقت و تسکین شورش به سلطنت برداشته بودند دستگیر ساخته در گوشه او بار محبوس گردانیدند و شب چهارشنبه بست و پنجم ماه مذکور او را با گرشاسپ برادرش و شهریار و طهمورث و هوشنگ پسران شاهزاده دانیال آواره صحراے فنا ساختند و گلشن هستی را از خس و خاشاک وجودشان پرداختند درین وقت موکب اقبال بمهد و ملک رانا پیوست و رانا کرن در مقام گولکنده که سابق در ایام شاهزادگی با پدرش رانا امرسنگه با و دراک سعادت آستان بوس مفتخر و مباهی گشته بود بتارک اخلاص شتافته دولت زمین بوس دریافت و پیشکش درخور خویش گذرانیده سعادت جاوید اندوخت و شهنشاه دریا دل آن برگزیده خویش را با نواع و اقسام مراحم و نوازش سرفرازے بخشیده خلعت با و هلکه کی لعل قطبی که سه هزار روپیه قیمت داشت و شمشیر مرصع و خنجر مرصع و فیل خاصه با رخوت نقره و اسپ خاصه با زین طلا عنایت فرمودند و محال جاگیر او را بدستور سابق مقرر داشتند و بر کنار کول ماندل جشن وزن مبارک شمسی سال سی و هفتم از معماجه بهمند آراستگی یافت و بتاریخ هفتدهم جمادی الاولے ساحت دارالبرکت اجمیر انضمار موکب منصور محسود بهشت برین گردید و بآئین جد بزرگوار خویش پیاده بزیارت روضه منوره متبرکه شتافته آداب زیارت بتقدیم رسانیده با قسام خیرات مبرات پرداختند و مسجد عالی از سنگ مرمر طرح افگنده به بنایان چابکدست مقرر فرمودند که در اندک ایام حسن انجام بخشند و بخواهش سپه سالار مهابت خان خان خانان صوبه اجمیر و پرگنات آن نواحے بجاگیر او مرحمت فرموده عازم دارالخلافه گردیدند و در اثناے راه خان عالم و مظفر خان معموری و بهادر خان اوزبک و راجه جے سنگهه دانے راے سنگدلن و راجه بهارت بندیله و سید بهوه کاری و بسیارے از بنده هاے بقدم شوق و اخلاص شتافته سعادت زمین بوس دریافتند و شب پنجشنبه بست و ششم جمادی الاولی موکب فلک شکوه در ظاهر دارالخلافه اکبرآباد به باغ نورجهان منزل اقبال ارزانی فرمود قاسم خان حاکم شهر بسعادت زمین بوس جبین اخلاص نورانی ساخته صباح آن که پنجشنبه بود همعنان بخت و دولت فیل سوار داخل شده خرمن خرمن زر برین و بسیار ریخته دامان اهل حاجت را مالا مال مراد ساختند ۰

جلوس شاہجہان بر اورنگ سلطنت

چون ساعت جلوس میمنت مانوس بر اورنگ خلافت و جہانبانی روز دوشنبہ بست و ہفتم جمادی الآخرے بود در دولت خانہ ایام شاہزادگی نزول سعادت فرمودند مدت دہ روز دران سرمنزل کامرانی مقام فرمودند و بتاریخ مذکور سوار سمند دولت و اقبال داخل قلعہ مبارک شدہ در دولت خانۂ خاص و عام سریر سلطنت بجلوس اشرف آسمان پایہ گردانیدند و خطبہ و سکہ را بنام نامی و لقب گرامی خویش زیب و زینت بخشیدند و طغرائے غرائے ابو المظفر شہاب الدین محمد صاحب قران ثانی شاہجہان بادشاہ غازی بر مناشیر دولت ثبت شد و جہان پیر از سر نو جوان گردید و جہانیان را سرمایہ امن و امان بدست افتاد ٭

بالخیر

نام کتاب	قیمت
عجائب القصص - حالات انبیا و اولیا از آدمؑ تا خاتم الانبیا صلعم مرتبۂ مولوی فخر الدین۔	۱۲ر ۴پ
تاریخ حبیب آلہ - مدینہ منورہ از مفتی عنایت احمد۔	۶ر ۲ع
ترجمۂ فوائد سعدیہ - حالات اولیا از مولانا ابو الحسن کاغذ دو قسم	
(۱) کاغذ سفید و گندہ۔	۱۲ر پ
(۲) کاغذ سفید رسمی۔	۱۰ر پ
مرآۃ الکونین - مصنفۂ مولوی غلام نبی۔	۶ر پ
تفریح الاذکیائی احوال الانبیا - جدید تاریخ مقبول عام از ابتدائے آدم علیہ السلام تا ائمہ شہدا علیہم السلام بصحت احادیث و آثار مولفۂ مولانا ابو الحسن حسین کاکوروی کامل در دو جلد۔	۱۲ر پ
البدر - مشاہیر شہدائے بدر کی پاک زندگی کا سچا فوٹو تاریخ عرب و جغرافیہ ملک عرب کا سچا حال و سوانح عمری حضرات خلفائے اربعہ رضی اللہ عنہم مرتبہ مولوی ظہیر احمد شاہ۔	۱۰ر پ
سیر المدار - معروف بہ ظہیر الابرار حسبین بلاد عرب و عجم و ہندوستان کے سفروں کا بیان و مراتب قطبیت و ولایت کی تشریح و مدار کے معنی وغیرہ کا تذکرہ ہے مرتبۂ مولانا شاہ ظہیر احمد صاحب مصنف البدر و ظہیر الاسلام۔	۱۰ر پ
عین الولایت - حالات اولیاء اللہ خاندان چشتیہ مصنفۂ عزیز اللہ شاہ صاحب المعروف بہ منشی ولایت علی۔	۶ر پ

نام کتاب	قیمت
قصص الانبیا - کامل کتاب مستطاب حاوی جملہ حالات انبیائے سلف سے تا حضرت سید المرسلین صلعم حسبین منجانب مطبع علمائے مطبع ہذا سے اس مرتبہ دیگر کتب تواریخ مستندہ سے حالات اضافہ کرائے گئے ہیں سابقہ کتب مطبوعۂ مطبع ہذا و دیگر مطابع مختصر تھیں اب یہ مکمل ہو گئی۔	۱۰ر پ
صمصام الاسلام - یعنی منظوم فتوح الشام مولفۂ منشی حافظ سید محمد عبد الرزاق صاحب بریلوی۔	۱۴ر پ
تمغام الاسلام - مولفۂ سید محمد عبد الرزاق صاحب بریلوی۔	۴ر پ
حدیقۃ الاولیا - از مفتی غلام سرور لاہوری۔	۵ر ۶ع
تاریخ مدینۂ منورہ - اردو ترجمہ جذب القلوب۔	۸ر
ترجمۂ مجموعۂ فتوحات واقدی - ہر چہار حصہ یعنی فتوح عرب و شام و مصر و عجم اور حصص متفرق بھی حسب ذیل فروخت ہوتے ہیں۔	۱۰ر پ
ایضاً - کاغذ گندہ۔	۸ر پ
(۱) فتوح العرب یعنی مغازی الرسول۔	۱۰ر پ
(۲ و ۳) فتوح الشام مع فتوح المصر۔	۱۰ر پ
(۴) فتوح العجم۔	۱۰ر پ
منہاج النبوۃ - اردو ترجمہ مدارج النبوۃ از خواجہ عبد المجید خان	۱۴ر ۶ع
ترجمۂ سیر الاقطاب - از سید محمد علی مراد آبادی۔	۶ر
کتب تواریخ اسلامی اردو	
تذکرۃ الکرام مع نقشہ - تاریخ خلفائے عرب و	

نام کتاب	قیمت
اسلام۔ مولفہ مولوی سید شاہ محمد کبیر صاحب دانا پوری	
تاریخ خلفاے عرب و اسلام ہی جسمین مفصل احوا	
صلعم کا اور اُنکے خلفاے راشدین اور خلفا	
اور خلفاے عباسیہ وغیرہ کا درج ہی اور بعبارت	
با محاورہ انگریزی و فارسی و عربی کتابون سے منتخب کرکے	
تحریر کیا گیا ہی کاغذ سفید و سنائی۔	۱۲ر ۲ پ
انشاے مسمات جناب منشی رحمان علی صاحب عرف	
منشی عبد الغفور صاحب صدر	
رجسٹر بطرز معروف و مشہور۔	۱ر ۲ تا
کتب تواریخ شاہان و راجگان فارسی	
اکبر نامہ۔ کامل تین دفتر تصنیف ابو الفضل وزیر شہنشاہ اکبر	
صحیح خوشخط۔ کاغذ کلابی۔	۴ر ۲ پ
تاریخ فرشتہ۔ معروف تاریخ تا زمانہ شہنشاہ اکبر	۱۰ر ۲ پ
طبقات اکبری۔ از ملا نظام الدین۔	۴ر ۲ پ
مفتاح التواریخ۔ مولفہ مسٹر ٹامس ولیم ابتداے	
اسلام سے فتح پنجاب تک۔	۲ر ۲ تا ۳ر ۲ پ
ترجمہ تاریخ طبری۔ بدو عالم سے خلفاے عباسیہ تک۔	۷ر ۲ پ
شاہنامہ فردوسی۔ کامل در دو جلد چہ مصور بالتصاویر۔	۵ر ۲ پ
شاہنامہ۔ قاسم کنابادی تاریخ ہندوستان۔	۲ر ۲ تا ۳ر ۲
سیر المتاخرین۔ در سہ حصہ یکجائی از منشی غلام حسین خانصاحب	۱۰ر ۲ پ

نام کتاب	قیمت
ترجمہ فارسی تاریخ روس۔ از اصل انگریزی مصنفہ	
ڈاکٹر میکنزی والیس بہادر مترجمہ مولانا ابو الحسن سابق	
تحصیلدار اورھ پنشن یافتہ مرحوم جسمیں نفیس و دلچسپ	
حالات سلطنت روس بیان ہوے ویسا ہی سلیس	
و دلاویز ترجمہ ہو دیکھنے سے تعلق رکھتا ہی۔ کاغذ سفید	
حسب تفصیل ذیل۔	
(۱) مجلد۔	۴ر پ
(۲) غیر مجلد۔	۳ر پ
روضۃ الصفا۔ از خاوند شاہ مشہور متداول	
تاریخ کامل سات جلدین۔	۱۰ر پ
خصائل السعادت۔ مولفہ منشی سعادت خان	
صاحب تحقیق نسب افغان ہین۔	۱ر ۶
وقائع نعمت خانخانان۔ فتوحات سلطان عالمگیر	۱ر ۵
آئین اکبری۔ ہر سہ دفتر آئینی با تصویرات و نقشجات	
مختلف رنگ کے حسب موقع سرخ و سبز و سیاہ مفوض شیخ	
ابو الفضل وزیر شہنشاہ اکبر کاغذ سفید گندہ۔	۱۰ر پ
ہفت تماشا۔ قتیل۔ اسمین اہل ہنود کی مذہبی	
تواریخ اور بعض عقائد اہل ہنود کا بیان ہی مولفہ	
مرزا محمد حسن قتیل۔	۱ر ۵